Goebbels

Napló

Az előszót írta és a szöveget jegyzetekkel ellátta:
Ormos Mária

Válogatta és szerkesztette: Rátkai Ferenc

JOSEPH GOEBBELS

Napló

Dunakönyv Kiadó, 1994

STUDIUM GENERALE
Zuglói Egyesület
1143 Budapest, Ilka u. 32.

A fordítás alapja
Joseph Goebbels
Tagebücher
1924–1945
© R. Piper GmbH & Co. KG.
München, 1992

Hungarian translation
© Ács Zoltán, 1994
© Gyurkó László, 1994

Kiadta a Dunakönyv Kiadó, Budapest
Felelős a kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő
L. Jeszenszky Ágnes
A borítót a Der Spiegel
1992. évi 29. szám címlapjának
felhasználásával
Szabó Árpád készítette
A szedés a Fényszedő Központban,
a nyomás és kötés
a Kaposvári Nyomda Kft.-ben készült – 140977
Felelős vezető: Mike Ferenc igazgató

ISBN 963 7961 59 3
ISBN 963 7961 60 7

Előszó

JOSEPH GOEBBELS birodalmi népnevelési és propagandaügyi miniszter e kötetben olvasható naplórészletei a Ralf *Reuth* által kiadott *„Joseph Goebbels Tagebücher"* (I–V. Piper, München–Zürich 1992) című kiadványból valók. A 2186 nyomtatott oldalnyi német szöveg nem foglalja magában a Goebbels-napló teljes anyagát, a magyar válogatás pedig még kevésbé teszi ezt. A hazai kiadási lehetőségekre és a könyvpiac valószínű méreteire tekintettel a magyar kiadás válogatási szempontjának alapja az volt, hogy a kötet minél többet tartalmazzon a náci politika, a belső német helyzet, a kül- és katonapolitika, valamint a magyar–német reláció tekintetében fontos anyagokból. Sokat feláldozott ezzel szemben a Goebbels tevékenységi körébe eső részleteket tartalmazó és a személyes természetű bejegyzésekből.

A német kiadásban csakúgy, mint a mi kötetünkben, jó néhány bejegyzés – a válogatás szempontjaiból adódóan – kihagyásokkal szerepel. A kiadói kihagyásokat szögletes zárójelbe tett három pont: „[...]", míg az eredeti, Goebbels-féle szöveg hiányait három pont: „..." jelzi.

A propagandamágus terjedelmes feljegyzéseiből különböző részleteket már jóval az 1992-es köteteket megelőzően kiadtak: így az 1925–26-os, az 1942–43-as és az 1945-ös bejegyzéseket. 1932–33-ra vonatkozó kivonatokat még maga Goebbels jelentetett meg. Erre az eléggé zavaros kiadási folyamatra azért került sor, mert a naplók sorsa is izgalmas történet, amibe politikai, tulajdonjogi, anyagi, presztízs stb. szempontok keveredtek, és amit az 1945 április–májusi berlini helyzet alapozott meg. A Goebbels-napló java része kézírással készült, 1941-től azonban a szerző diktálta a szöveget, majd az anyag egy részét mikrofilmre vitték. Midőn a Goebbels család 1945. április 22-én, Hitler kérésére bevonult a kancellária bunkerjébe, Goebbels a nagy tömeg anyagot ugyanoda vitette, másodpéldány azonban maradt a minisztériumban is, illetve a mikrofilmeket elásták. A náci uralom összeomlását nagy káosz kísérte, és azok a

személyek, akik a szövetségesek részéről a berlini közhivatalokban elsőként megjelentek, vitték, amit találtak, és a megszerzett ismeretek később hol itt, hol ott bukkantak elő. Goebbels-szövegek is kerültek így az amerikai megszállók kezére, java részüket azonban a szovjetek gyűjtötték össze, és tőlük az anyag azután – nyilvánvalóan másolatban – eljutott az NDK-ba is. Onnan voltaképpen egy újságíró, Erwin Fischer – ismeretlen úton-módon – már 1972-ben megszerezte mintegy 16 000 naplóoldal másolatát, a kiadásra, mindenféle utódlási és jogi komplikáció miatt azonban mégsem került sor (kivéve az 1945-re vonatkozó kötetet). 1992-ben a Sunday Times és a Der Spiegel azzal lepte meg olvasóit, hogy a naplókból olyan új részleteket közölt, amelyek szovjet forrás alapján az elveszettnek hitt mikrofilmek egy részén alapultak. A Goebbels-naplók hányattatása 1992-ben átmenetileg azzal zárult, hogy az Orosz Föderáció kormánya és a müncheni Institut für Zeitgeschichte (Jelenkortörténeti Intézet) között megegyezés létesült a szovjet megszálló hatóság birtokába jutott mikrofilmek másolati példányának tudományos kiadás céljára történő átadásáról. A kiadható szöveg így kiegészült, de teljessé nem vált. A történetnek tehát itt még nincs teljesen vége, de 1992-ben mindenesetre a kutatók és az olvasók kezébe jutott az eddigi legteljesebb Goebbels-napló.

E hányatott utóéletben kifejeződő versengés és az üzleti izgalmak alapját Goebbels teremtette meg, részben azáltal, hogy funkciójának is megfelelő grafomániával, ezenfelül exhibicionizmussal és küldetéstudattal rótta, illetve diktálta naplója végeérhetetlen oldalait, részben – és talán még inkább – azzal, hogy szövegei saját tevékenységén és gondolatvilágán kívül fényt vetnek általában véve is a náci gondolkodásmódra, a náci vezető réteg belső viszonyaira, számos esetben, és főként a háború kezdetétől fogva Hitler terveire, sőt, mindezeken túl némileg az összném et állapotokra is. Vagyis: a napló érdekes és értékes. Legnagyobb részét a szerzőnek nem volt módja utólag átírni, helyesbíteni, stilizálni, így e tömény tetlen papír elsőrendű forrásnak tekinthető a nácizmusra nézve, amely kendőzetlenül tükrözi a propaganda eszközeit, és sok esetben szerzője eljárási módjait is. Magában hordja természetesen Goebbels karaktervonásait is.

Goebbels alig töltötte be 35. életévét, amikor „Führer"-ét, Hitler Adolfot a köztársaság elnöke kinevezte kancellárrá egy koalíciós kormány élére, és ő rövid idő múlva a Népművelési és Propaganda Minisztérium főnökeként bekerült a kormányba. Egy igen szerényen, vagy inkább szegényen élő család tehetséges, de szerencsétlen gyermeke volt. Apja, egy kiskereskedés alkalmazottja keservesen tartotta el négy gyermekét (az ötödik 1915-ben meghalt), mégis,

buzgó katolikus hittel mindent megtett azért, hogy az igyekvő és tehetséges Josephet taníttathassa. Az ifjú Goebbels szorgalmát viszont valószínűleg az a vágy is táplálta, hogy kora gyerekkori betegségéből visszamaradt kacska lábáért, ami miatt nem sportolhatott, nem futhatott, nem játszhatott, és a háborúban sem vitézkedhetett, más úton-módon vegyen magának elégtételt. Így azután tanult, rengeteget olvasott és nagyon fiatalon írni is kezdett. 1917-től már az egyetemen találni. Előbb Bonnban, azután Freiburgban végzett tanulmányokat, majd 1921-ben Heidelbergben doktorált. Így lett később a náci elit csekély számú diplomásainak egyike.

Ifjúkorában Goebbels a család hagyományainak megfelelően hitvalló katolikus volt, de az isteni alkotást és rendet egyre tökéletlenebbnek és elviselhetetlenebbnek érezte. Gyermek- és ifjúkori megaláztatásaiért, társadalmi helyzetéből is fakadó mellőzöttségéért ugyanis nem sikerült elégtételt vennie. Hiába tanult, hiába doktorált, a háború utáni német viszonyok között nemhogy kiugrási lehetőséget, de még állást sem talált. (1923-ban néhány hónapig egy bank foglalkoztatta.) A csalódott ifjú továbbra is a könyveket falta, miközben még mindig szegénységre kárhoztatott családja tartotta el. Lázadt az igazságtalannak érzett és tartott rend ellen és kereste a megoldást kínáló gondolatokat. Ennek során az egyik oldalon Spenglert és Houston St. Chamberlaint, a másikon Dosztojevszkijt búvta, sőt eljutott oda, hogy a judaista-internacionalista marxizmust elvetve kacérkodni kezdjen a szerinte nemzeti megmentésre vállalkozó bolsevikokkal.

Goebbels már akkor valami nemzeti, judaizmus nélküli szocializmust keresett, amikor a nemzetiszocialistákról nem is tudott. Az utóbbiakra az 1923 novemberi müncheni puccskísérletük idején figyelt fel, de közvetlen kapcsolatba majd csak 1924 augusztusában került velük, amikor egy ismerőse magával vitte egy náci csoportosulás Weimarban rendezett ülésére. Hitlert, aki akkor még börtönben volt, nem ismerhette meg, de találkozott Gregor Strasserrel, Gottfried Federrel és másokkal. E lépés sorsdöntő lett Goebbels egész további életére nézve. Csatlakozott a nácikhoz, majd Hitler kiszabadulása és az NSDAP újraalakítása után hivatalosan is párttag lett. Már ebben az időben szerepet vállalt különböző náci kiadványok szerkesztésében. Nagy tisztelettel adózott Gregor Strassernek, aki vele együtt egy keményen nacionalista és antiszemita, de egyúttal „szocialista" Németország gondolatától volt eltelve.

Röviden szólva Goebbels egyelőre a náci párt „balszárnyán" kötött ki, és noha a mozgalom pólusának már akkoriban is Hitlert tartotta, borzadt az őt körülvevő müncheni „kispolgároktól".

Meglehetősen közel állt a kommunisták „nemzeti-bolsevik" szárnyához. Nem csoda tehát, ha az 1925–26-os belső náci vitában Strasser oldalán találjuk. A vita tárgyát a Strasser-csoport által kidolgozott új programtervezet képezte, amely helyet kívánt biztosítani a munkavállalók érdekeinek, antikapitalista szlogeneket engedett meg magának, és a párton belüli döntéshozásba biztosítani akart a bázisnak némi beleszólást. Hitler e terveket egy 1926 februárjában Bambergben tartott ülésen porrá zúzta, és ehhez megkapta a szükségesnél is nagyobb támogatást, mivel a Strasser-csoport jelen lévő képviselői, Goebbelst beleértve, meg sem mertek mukkanni. Goebbels ekkor még „szörnyűségesnek" találta a Hitler által kifejtetteket, így a tőkések és a birtokosok tulajdonának elismerését, a Szovjetunió fő ellenséggé való kikiáltását stb., de megbotránkozását – barátain kívül – csak naplójával tudatta.

Röviddel ezután éles megvilágításba került Goebbels egyik fontos jellembeli tulajdonsága. A bambergi gyűlés után még gyűjtögette az érveket, amelyeket Hitler elé akart tárni meggyőzése érdekében. Valósággal fente a fogát a nagy vitára, amely müncheni látogatását majd nevezetessé teszi. Naplója további részét olvasva azonban arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az elvi konfrontáció el sem kezdődött, mivel Goebbels érveit csakúgy magába zárta, mint a bambergi találkozón. Elég volt Hitler néhány kedves szava, gesztusa, hogy Goebbels isteneknek kijáró tiszteletet érezzen iránta. A mennyekben érezte magát, midőn nem sokkal később néhány napot Berchtesgadenben tölthetett és naponta láthatta csodálata tárgyát, Hitlert, aki a közelben bérelt villájában meditálhatott, diktálhatott és fogadhatta harcostársait. E néhány hónap alatt szilárdult meg a két férfi kapcsolata annyira, hogy októberben Hitler Goebbelst nevezze ki az addig elhanyagolt, de mindenképpen legfontosabb berlini „Gau" élére.

Goebbels 1926-os orientációváltása és „megtérése" a müncheni vezérhez valószínűleg kifejezte ama felsőbbrendű lény utáni vágyát, akit a katolikus vallás elvesztésével együtt elveszített, és akinek a helyét most Hitlerrel töltötte be. Ettől kezdve számtalan alkalommal leírta, hogy mennyire szeretnie kell ezt az embert, e zsenit, e messiást, e prófétát, aki a barátja, atyai mentora, ösztönzője, lelki támasza. E váltásban kimondatlanul mindazonáltal meghúzódott Goebbelsnek az a hatodik érzékre támaszkodó szokásos eljárása is, hogy a győztes oldalhoz igazodjék. Goebbels 1926-ban valószínűleg először érzett rá arra, hogy a náci mozgalomban Hitler az esélyes győztes, és e felismerését szinte azonnal aprópénzre váltva láthatta: gauleiteri kinevezése ezt jelentette.

Eddig az időpontig Goebbels naplója elsősorban személyes él-

ményeit, lelkiállapotát, valamint szerelmeinek hullámzásait adja vissza, és Németország szempontjából fontos eseményekkel nem nagyon foglalkozik. A bejegyzések eléggé szűkszavúak és sporadikusak, a fiatal német köztársaság viszonyairól alig tudósítanak.

Megváltozik a helyzet, amikor hosszabb szünet után 1928 áprilisától újra olvashatjuk a napló szövegét. Ekkor Goebbels már fontos posztot tölt be, szerkeszt egy náci lapot (Der Angriff), szervezi az agresszivitásukkal különösen feltűnő berlini SA-megmozdulásokat, -összetűzéseket, és szerepet játszik az 1928-as parlamenti választások propagandisztikus előkészítésében, a választási kampányban. A gondolati, lelki válságokkal, szerelmi csalódásokkal küszködő fiatalember helyén egy harcos és a harcot élvező, dolgos, reggeltől estig elfoglalt, jelentős funkcionárius jelenik meg. Természetévé vált, hogy gyűlölje „azokat": a weimari német köztársaság kapitalistáit, birtokosait, „reakciósait", politikusait –, és mindezek között az első helyen a zsidókat.

Jóllehet, a fiatal demokrata-liberális köztársaság az utolsó négy évben sok sikert ért el, ellenségei száma mégis egyre szaporodott. 1924-től kezdve a német gazdaság volt az egyetlen Európában, amely jelentős dinamizmust mutatott fel, a külkereskedelem terjeszkedett, Németország újból tagja lett a nagyhatalmi klubnak, a kulturális és tudományos élet virágzott, a németek jelentős része jólétet élvezett, a háború utáni munkanélküliség nagyrészt felszívódott, és a különféle terrorcsoportok, szélsőséges bandák és kommandók eltűntek vagy jelentőségük megszűnt. A náci párt elsősorban a Hitler- és Goebbels-féle hívőknek és akarnokoknak köszönhette, hogy e rá nézve oly kevéssé kedvező néhány évet egyáltalán átvészelte. Ugyanakkor azonban a politikai élet lassan polarizálódott. A köztársaságot a társadalmi struktúra kemény túlélése miatt a polgári és a munkás-baloldal nem érezte igazán magáénak, (a kommunisták pedig egyáltalán nem), míg a konzervatív és újnacionalista „reakció" egyre nehezebben tűrte. A náci párt mindenesetre legalitási nyilatkozatai ellenére a demokratikus parlamentarizmus legádázabb ellensége volt.

Goebbelst láthatóan nem zavarta a kisebbségi és 1928-ig úgyszólván teljesen esélytelen életforma, amelyre az NSDAP kényszerült, mert a jelentéktelen kisebbségen belül mégiscsak a vezető gárdához tartozott. Emellett éltette a győzelem reménye is. Ez a tudat, az ezzel járó felelősség, a hatalmi célokért folytatott kemény, mindennapos küzdelem életét értelemmel töltötte meg. Az ekkoriban írt lapokon tűntek fel először saját teljesítményeivel kapcsolatban a megelégedettség, a kielégülés szavai, amelyek azután sztereotípiákká váltak, és majd csak a végső megpróbáltatá-

sok idején ritkultak meg. Goebbels minduntalan megdicséri magát az általa kifejtett leistungért: a nagy beszédekért, újságcikkekért, javaslatokért stb. És elégedett. 1940-ig voltaképpen mindig és mindennel nagyon elégedett: meglelte hazáját. Az elért náci sikert mindig a legnagyobbnak, soha-nem-voltnak, felülmúlhatatlannak érzi, hogy azután e benyomásának sok százszor hangot adjon.

Egy boldog ember. Bár nézeteiben egyre közelebb került Hitlerhez, életmódjában nagyon különbözött tőle. Hitler slendrián volt, valójában csak szónokolni és fecsegni szeretett (ritkán csinált egyebet), Goebbels viszont megszállottként dolgozott. Míg Hitler magányos volt és az is maradt, női kapcsolatai pedig felemásak, ha nem aberráltak voltak, Goebbels boldogságát kiteljesítette házassága Magda Quandttal, valamint az egymást követő gyermekek hada: Helga, Hilde, Hellmuth, Holde, Hedda, Heide, akikre érezhetően büszke volt, és akiket 1945-ben majd halálba küld. Goebbels elég sokat elárul naplójában házassága átmeneti válságáról, de szinte semmit annak igazi okáról, egy cseh színésznővel hosszan kitartó szerelmi kapcsolatáról, aminek az atyai barát, Hitler parancsa vetett csak véget. Ha Goebbelsen áll, a problémát „modern" módra, szerelmi hármas keretében oldotta volna meg, de ha már ez nem sikerült, úgy inkább a családot, a gyerekeket és – természetesen – a karriert választotta. Goebbels különbözött a Göring-féle náci vezetőktől is. Őt nem roncsolta drog, sem alkohol, a hatalmat nem rongyrázásra és hisztériára, hanem arra használta, amire szerinte való volt: a hatalom minél intenzívebb gyakorlására. Szeretett szép házakban és nyaralókban lakni, munkahelyét „méltó" környezetbe helyezte, de nem aggatta tele magát kitüntetésekkel, és nem öltött fantáziaköntösöket.

Goebbels jelentősége a náci párt és Hitler számára különösen a hektikás 1930–32-es választási hadjáratok során nőtt meg. Ekkoriban mutatkozott be Goebbels propagandazsenije. A náci kommunikációs és propagandatevékenységben ugyan többen részt vettek, az igazi animátor, a nagy újító mégis kétségkívül Goebbels volt. Bár a náci politika tartalmáról ebben az időben nézetei még mindig nem egyeztek meg teljesen Hitlerével, azt pontosan megértette, hogy mit ért a „Führer" a tömegek megnyerésén, és mindent kitalált, ami csak alkalmas volt arra, hogy „szállítsa" e tömegeket. Sajtó, brosúra, röplap, hangfelvétel, autó, repülőgép mind e célt szolgálta. A hatalom megragadása után az eszköztárat Goebbels tovább terjesztette. Bekapcsolta a rádiót, a filmhíradót, sőt a filmgyártást is, amelynek irányát végül a legapróbb részletekig egymaga szabta meg.

Mindvégig „hű" maradt Hitlerhez, kettejük kapcsolata azonban

az évek során sokat változott. A hasznos Gauleitert és a zseniális propagandistát, mint eszközt, Hitler vélhetően mind többre tartotta, de Goebbels rendszeres alulértesültsége alapján elég nagy biztonsággal azt mondhatjuk, hogy terveit vagy egyáltalán nem fedte fel előtte, vagy azt nem bizalmi alapon, hanem az általa vélt szükségességnek megfelelően tette. Ebben változás majd csak a háború második, csüggesztő felében következett be. Goebbels ennek ellenére igyekezett elhitetni magával (és másokkal), hogy Hitler őszinte volt vele, és hogy ő befolyásolni is tudta. Számos kiélezett helyzetben azonban valójában az történt, hogy Hitler propagandafőnökét befejezett helyzet elé állította, Goebbels pedig minden ilyen szituációban engedelmesen Hitler oldalára állt.

Ez az egyik oka annak, hogy naplójában, olykor rövid idő alatt is, gyökeres változásokat észlelünk egyes náci vezérek, illetve külföldi államférfiak megítélésében. Ez történik Gregor Strasser esetében, akit előbb nagyra tartott, majd vitába szállt vele (csakúgy, mint Hitler), hogy azután kerékkötőnek, majd kártékonynak vélje, és hogy végül maga is közreműködjék meggyilkolásában. Hasonló karriert futott be megítélésében az égig magasztalt berlini SA-vezetőség, midőn 1930-ban olyan követelésekkel állt elő, amelyeket Hitler elítélt. 1934-ben megint csak Hitler mellé állt, amikor az általa korábban többször dicsért Röhmöt és társait likvidálták. Valódi nézetét majd csak 1945-ben merte Hitler előtt elárulni, amikor kijelentette, hogy 1934-ben jobb lett volna a Röhm-csoport helyett a hadsereget lefejezni, amint azt oly nagy sikerrel Sztálin megtette. Goebbels a „Führer" minden egyes lépését támogatta, bármit is gondolt megelőzően az adott személyről, országról.

Miután 1925-ben még Strasserékkal együtt hevesen ellenezte azt a hitleri koncepciót, hogy a német életteret a Szovjetunió megtámadása útján az ő rovására kell biztosítani, a későbbiekben a hitleri antibolsevik propaganda nagy organizátora lett, hogy azután 1939-ben lenyelje a német–szovjet paktum békáját, majd nem sokkal később végrehajtsa a világtörténelem egyik legnagyobb csalását: a Nagy-Britannia ellen készülő invázió látszatának fenntartását a szovjetellenes felkészülés idején, ezt követően pedig szítsa a bolsevikellenes szellemet.

Mindebben valószínűleg valóban nagymértékben latba esett az a szerep, amit Hitler Goebbels életében betöltött, de nem lehet elfelejteni azt sem, hogy a náci rendben elnyerhető funkciók Hitlertől függtek. Aki nem igazodott, az a legjobb esetben búcsúzhatott pozíciójától, de nem ritkán egyúttal az életével is játszott. Ebben a birodalomban igen gyakran vagy-vagyra ment a játék. A korai náci vezetők közül csak nagyon kevesen maradtak a felső körben

a háború vége felé. Eltávolodtak, kihulltak, meghaltak, megölték őket, vagy sokat vesztettek korábbi befolyásukból. Goebbels nem akart e sorsra jutni, és valóban elérte, hogy (Bormann mellett) éppen ő volt az, aki egyre növelte jelentőségét, egyre közelebb került a vezérhez, mi több, elérte, hogy a „történelem számára" végül is ő lett a leghűségesebb, az egyetlen, aki Hitlert mindvégig követte.

Ennek azonban ára volt. Mindig engedelmesnek kellett lennie, mindig követnie kellett Hitler legbarbárabb nézeteit és megáldania legvérszomjasabb tetteit – ami egyébként láthatóan nem okozott nehézséget számára –, el kellett fordulnia minden korábbi baráttól, ha Hitler hatalmi logikája úgy kívánta, és szabad prédának kellett tekinteni mindenkit, aki a nagy ember útjába került.

A személyi politikában azonban Goebbelsnek láthatóan voltak saját kezdeményezései is, ezekkel azonban csak ritkán ért el sikert. Magától értetődően mindenki az útjában állt, aki csak beleárthatta magát működési körébe: így a párt- és a birodalmi sajtófőnök, a náci, illetve állami kiadó elnöke, a náci párt külpolitikai hivatalának vezetője, a külügyminiszter és még sokan mások. Goebbels többnyire csak akkor támadott, ha a rivális valami miatt meggyengült, és ezért alapos reménye volt a sikerre. 1928-ban egy ízben nekiment Himmlernek is, de miután nyilvánvalóan azt tapasztalta, hogy az SS-vezér csillaga mind magasabbra emelkedik, vele jobbnak látta a megegyezés keresését. Soha nem tűzött össze az egyre erősebb Bormann-nal. Ám ha valaki megrendült, biztos lehetett benne, hogy Goebbels megteszi a magáét megbuktatása érdekében. A napló szerint nem volt példa arra, hogy Goebbels valakit – pártfunkcionáriust vagy katonatisztet – védelmébe vett volna, vagy akár, hogy enyhítő körülményt talált volna bárki számára is.

Szisztematikusan támadta 1938-as kinevezésétől kezdve Ribbentropot, részben azért, mert az beleártotta magát a külföldi propaganda irányításába, kezdeményezéseit pedig Goebbels többnyire bornírtnak tartotta, részben pedig azért, mert a vereségek idején Ribbentrop képtelen volt külpolitikai sikereket felmutatni. A külügyminiszter elleni hadjárat eltörpült ahhoz a kampányhoz képest, amit Goebbels Göring megbuktatása érdekében szervezett. A háború utolsó éveiben Hitlert valósággal üldözte arra irányuló követelésével, hogy Göringet váltsa le. Neki tulajdonította a légierő csődjét a háború második felében, és ezen keresztül voltaképpen felelőssé tette az egész katonai összeomlásért. Kétségtelen, hogy a német légelhárítás 1943-tól kezdve tehetetlennek bizonyult az angol–amerikai bombatámadásokkal szemben, és hogy már a

katonai műveletek támogatására is elégtelennek bizonyult. Göring tehát támadhatóvá vált, és minthogy ő számított Hitler helyettesének és utódjának, Goebbels elég okot találhatott rá, hogy a piperkőc morfinistát megkísérelje eltávolítani, még ha 1943–45-ben azt talán maga sem hitte, hogy egy új főparancsnok csodát tehet a légiflottával, ha ez még a nagyszerű szervezőnek, Speernek sem sikerült.

Ebben a történetben valójában az a különös, hogy noha Hitler minden alkalommal elismerte Goebbels igazát e kérdésben, Göringhez mégsem nyúlt egészen addig, amíg 1945 április vége felé Bormann-nak sikerült őt meggyőznie a marsall árulásáról. Ebben sokan, így maga Goebbels is kész volt Hitler döntésképtelenségét, határozatlanságát látni, holott Hitler valószínűleg azért vonakodott egy vele szemben 1922-től fogva hűséges náci leváltásától, mert valóban nem bízott egy olyan személycserében, amely a kívánt hatást még elérhette volna. Goebbels szívós küzdelme annyit mégis eredményezett, hogy Hitler politikai végrendelete szerint 1945. április 30-tól május 1-jén elkövetett öngyilkosságáig ő állt a Hitler által „kinevezett" kormány élén.

Goebbels egész életében „radikális", végletes volt. Mindig hajlott a szélsőséges megoldásokra, amelyekben csak cinizmusa állított fel korlátokat. Mindig azt az ellenséget javasolta véglegesen és végletesen leteperni, amelyiket a körülményeknek megfelelően minden rizikó nélkül éppen meg lehetett támadni. Ebből a szempontból számára mindegy volt, hogy a kommunisták, a szociáldemokraták, a pártbeli árulók, a zsidók, a lengyelek, a magyarok vagy éppen az olaszok kerültek terítékre. Ő, aki állítólag Mussolini oly nagy csodálója volt egykoron, 1943 szeptemberében voltaképpen sajnálta, hogy a „ducét" kimentették fogságából, mert úgy vélte, hogy emiatt az olaszországi német politikában valamelyest tekintettel kell majd lenni rá. Horthy Miklóst eleinte nagyra tartotta, de 1944-ben semmi kifogása nem volt az ellen, hogy eltávolítsák vagy elhurcolják.

Goebbels azonnal kész volt rá, hogy a gettóba nyomorított zsidókat olyan fertőző gócoknak tekintse, amelyek „sebészi eltávolítása" egyszerűen közérdek, és ő volt az, aki nem szűnt meg követelni a berlini zsidók kitelepítését. A sors különleges játéka, hogy ennek ellenére a német zsidók közül viszonylag a legtöbben éppen Berlinben menekültek el az SS ölelő karjaiból. Ez valószínűleg azért volt lehetséges, mert a nagyváros dzsungele kínálta a legtöbb esélyt a bujkálásra és a bújtatásra. Ennek az eléggé apró, kissé nyomorék férfinak gyilkos indulatai egyébként éppen a zsidókkal kapcsolatban lobogtak a legengesztelhetetlenebbül. Min-

den pogromhullám kezdeményezői között megtalálni, a nürnbergi zsidótörvény-javaslatok közül a legdrasztikusabb támogatója (amihez képest akkor, 1935-ben még Hitler is mérsékeltebb volt), később boldog a tudattól, hogy hozzá hasonlóan Hitler is a „radikális" megoldás híve lett e kérdésben, sürgeti a „sebészi beavatkozás"-t, a berlini zsidók kiűzését a fővárosból, és egyáltalán, a „megoldást". Naplófeljegyzéseiben sehol sem írja le, hogy e követeléseken mit ért, de megjegyzései arról árulkodnak, hogy elég pontosan tudta, mit kell értenie az eltávolításon, kitelepítésen, megoldáson a háborús körülmények között.

Mint propagandista, Goebbels az elhihető hazugságok és az időzítés mestere volt. Tudta, hogyan lehet hisztériát kelteni (mint a Reichstag kigyulladása után), felnagyítani a sikert (1933-as választások eredményei alapján), téveszméket kelteni a birodalom külpolitikai szándékai felől, óriáskampányt szervezni a német sérelmek ürügyén (Ausztria, Szudéta-vidék, Danzig), megtévesztő és azonnal elkobzott újságszámot kiadni (az invázió ügyében), eltorzítani a hadi eseményeket (sztálingrádi csata), szelektált hírközlést alkalmazni, vereségből győzelmet faragni, az ellenséget apró tények egyoldalú felnagyítása útján monstrumként beállítani. Ha hihetünk naplóbejegyzéseinek, az általa kontrollált heti filmhíradó torzításai, vágásai mindig elnyerték Hitler maximális tetszését. Ugyanakkor Goebbels igyekezett vigyázni arra, hogy azonnal tetten érhető hazugságok ne kerüljenek be a híranyagba, mert tudta, hogy az korlátozza a hírfertőzés hatékonyságát.

1943-tól kezdve Goebbels feljegyzései úgy hatnak, mintha egy álomkóros vagy egy ámokfutó agyából származnának. Olykorolykor papírra kerül ugyan némi szkepszis kifejeződése a végső győzelemmel kapcsolatban, ezeket azonban 1945-ig minduntalan félresodorja a hit és a remény, ami nincs tekintettel sem a hadihelyzetre, sem az antiináci háborús koalíció összetartó kapcsaira, sem a hadseregek és az őket kiszolgáló gazdaságok képességeire –, egyáltalán semmire, ami a valóságos helyzetet jellemzi. Ehelyett Goebbels vágyálmokba és történelmi analógiákba menekül.

Goebbels és vele együtt Hitler reményüket két eshetőségbe vetették. Egyrészt a hadigépezet technikai megújítására számítottak a kifejlesztés alatt álló rakétabombák területén, és abban bíztak, hogy ennek (az úgynevezett V–1 és V–2 bombának) a hatására Nagy-Britanniát kiüthetik a hadviselők sorából. Másrészt megmegújulva és olykor elbátortalanodva abban reménykedtek, hogy a szövetségesek között lappangó ellentétek szétszakítják a koalíciót még mielőtt Németország térdre kényszerülne, és ez lehetővé teszi a kiegyezést az egyik féllel. E remények nem voltak megalapo-

zottak. A német „csodafegyver" távolról sem volt oly hatékony, mint feltételezték, és nem állt rendelkezésre a kellő mennyiségben. A „természetellenes" antiináci koalíció részei viszont 1943-tól kezdve már mindenekelőtt győzni akartak, és ezért ellentéteiket egyelőre befagyasztották. Mindemellett úgy tűnik, hogy bár Hitler is, Goebbels is számított az egyik oldallal való kiegyezésre, valójában egyikük sem tudott dönteni arról, hogy ezt melyik oldalon kellene komolyan megkísérelni. Abban egyetértettek, hogy minden alku, kompromisszum alapja csak egy előzetesen elért jelentős német katonai siker lehet, az erre való összpontosításban azonban hullámzás és ingadozás mutatkozott. Mindenesetre akkor, amikor Hitler 1944 októberében elhatározta a nagy nyugati ellentámadást az Ardennekben, minden bizonnyal abból indult ki, hogy az „elpuhult" nyugatiakkal szemben a katonai siker könnyebben kicsikarható, mint az edzett vörösökkel szemben, illetve, hogy a nyugati politikusok könnyebben rávehetők egy megegyezésre a közös bolsevikellenes érdekeket is figyelembe véve, mint Sztálin arra, hogy valami osztozkodásba belemenjen és vállalja a Nyugattal való azonnali konfrontálódást. Később azonban nézete változni kezdett és Goebbels-szel együtt több esélyt adott a „realista" Sztálinnal való megegyezésnek, mint annak, hogy a „közvélemény foglyaként" működő Churchill vagy Roosevelt hátraarcot csinálna vagy egyáltalán csinálhatna. Mindketten tudták, hogy mindez puszta képzelgés átütő német katonai siker nélkül, ilyenre pedig már csak valami csoda folytán lehet számítani. A naplóból érződik, hogy tehetetlenségre kárhoztatva Goebbels végül is türelmetlenné vált, és mintegy Hitler döntésképtelenségét érzékelte abban, hogy sem az egyik, sem a másik irányban nem történik semmi.

A reményt keltő történelmi párhuzamokat Goebbels részben a porosz király, Nagy Frigyes háborús kalandjaiban, részben a pun háborúkban kereste, de végső kétségbeesésében odáig is elment, hogy Vlaszov szavai nyomán erőt merítsen abból a „hasonlóságból", amely szerinte a szovjet hadsereg 1941-es és a német erők 1944-es helyzete között fennállt. Azt gondolta, hogy Frigyest a hétéves háború már csaknem biztos vereségétől egyrészt saját eltökéltsége, győzni akarása és keménysége, másrészt az az isteni csoda mentette meg, hogy a cárné éppen a legjobbkor halt meg ahhoz, hogy Frigyes fordíthasson egyet a szerencse kerekén. Csak kitartás és szerencse kell tehát – biztatta magát Goebbels –, hogy még minden jóra forduljon. Elképzelhető, hogy milyen lelkiállapotba került e csalóka reményt élesztgetve, midőn megtudta, hogy az Egyesült Államok elnöke, Roosevelt, röviddel az európai győzelem előtt örökre lehunyta a szemét. A valóságra azonban csak rá

kellett nyitnia a szemét, hogy szinte azonnal kiderüljön: a második világháború nem a hétéves háború, és a modern világhatalmi küzdelemben egy mégoly rátermett politikus eltűnése sem változtat meg betonkemény érdekrendszereket. Roosevelt utódjának, Truman elnöknek és az egész amerikai népnek pedig sziklaszilárd elhatározása volt, hogy amit elkezdett, azt befejezi: Európából eltávolítja a barna uralmat.

A Vörös Hadsereg 1941-es és a Wehrmacht 1944–45-ös súlyos helyzete közötti hasonlóság megállapítása enyhén szólva nagyfokú felületességre utalna, ha nem tudnánk, hogy valójában a vágy szülötte volt. A szovjet vezetés minden vesztesége és kudarca ellenére 1941-ben is hatalmas visszavonulási tereppel, mérhetetlen tartalékokkal és e kettő eredményeként sok idővel rendelkezett, miközben e tényezők egyike sem állt már 1944-ben a német hadsereg rendelkezésére.

Ezektől az optimista összehasonlítgatásoktól merőben eltért mondanivalójában a pun háborúk emlegetése. Ez már csak arra volt jó, hogy a hovatovább belátható szörnyű vereséget ne kelljen véglegesnek tekinteni, hanem bízni lehessen az időben, a jövőben, amely, miként a rómaiaknak, úgy majd a németeknek is lehetővé teszi, hogy átmeneti vereségek után mégiscsak ők legyenek a végső győztesek.

Noha kifejezetten rosszalló megjegyzést Goebbels naplóírás közben sem enged meg magának Hitler rovására, az utolsó másfél évben a fent említett probléma mellett több más is akad, amelyben Goebbels már láthatóan nem ért egyet mesterével. Ha nyíltan nem is száll szembe vele, ingerültsége érezhető, valamint az is, hogy tartózkodását az elfogadott Hitler-kép mellett már az a jövőképe is befolyásolja, amelyben Goebbels a hősként elbukó nagy történelmi szereplő oldalán akar állni.

A Hitler–Goebbels nézeteltérések egyikéről, Göring személyéről már szóltunk, de volt még további kettő is, méghozzá igen súlyos kérdésekben. Az egyik a Szovjetunió népeinek náci kezelésével kapcsolatban merült fel, a másik az úgynevezett Néró-rendelethez fűződött. A háborúnak ama kései szakaszában, midőn Goebbels az egyik vagy a másik szövetséges féllel való kompromisszumos kiegyezés esélyeit latolgatta, és az előfeltételként mutatkozó jelentős katonai siker feltételeit kereste, hatást gyakoroltak rá azok a memorandumok, amelyek különféle forrásokból (például a Wehrmachttól) származtak, de megegyeztek abban, hogy a Keleten kifejtett durva megtorlási és faji politika hibás, és hogy azt a bolsevikok által elnyomott, szabadságra vágyó népek tisztességes kezelésével és felbátorításával kell felváltani. Goebbels ugyan úgy

vélte, hogy a szóban forgó feljegyzések mind a bírálatban, mind javaslataikban oly messzire mentek, hogy azokat nem lehetett Hitler elé terjeszteni, mégis gondolkodott azon, hogy miként lehetne Hitlert a keleti politika enyhítésére rávenni. Valószínűleg gyakran hallotta azonban Hitler merev elutasítását e kérdésben, aki az ilyesfajta ajánlatokat kezdettől fogva mindvégig elhárította, hogysem tervének esélyt adjon és az előterjesztést Hitlernél legalább megkísérelje. Erre ugyanis a napló nem tartalmaz utalást. Úgy tűnik, hogy az elgondolás egy apró részletének végrehajtását Goebbels talán mégis előmozdította. Évekig tartó ellenállás után Hitler ugyanis hozzájárult ahhoz, hogy a kollaborációra kész orosz hadifoglyokból Andrej Andrejevics Vlaszov tábornok felállítson egy úgynevezett felszabadító hadsereget, illetve, hogy hasonló jellegű kozák alakulat jöhessen létre. Hitlernek ehhez mélyen gyökerező elveket kellett feladnia. Ilyeneket: „a rabszolga népeknek fegyvert nem szabad a kezükbe adni", „az átállók nem a német birodalomért, hanem saját magukért kollaborálnak", „a keleti népekre csak rabszolgákként van szükség", „nem a katonai erejükre, hanem a földjükre van szükségünk" stb.

Hitler 1945. március 19-én kiadta úgynevezett Néró-rendeletét, ami az ellenséges tevékenység akadályozása érdekében megparancsolta a német föld felégetését, minden készlet és az egész infrastruktúra megsemmisítését. Albert Speer, akinek a végrehajtásról gondoskodnia kellett volna, és aki ezt nem akarta megtenni, vélhetően szövetségest keresett, és a kérdésről tárgyalt Goebbelsszel. A totális háború gondolatának apostola, meghirdetője és végrehajtásának egyik fő motorja, Goebbels ezúttal nem mutatkozott „radikális"-nak. Maga is úgy látta, hogy a vesztett háború miatt a népet nem szabad pusztulásra ítélni, és naplójában többször leírta, hogy a rendelet egyébként is végrehajthatatlan, mert nincs, aki a parancsokat kiadja, és nincs, aki érvényesítse. Nemigen lehet megítélni, hogy e kérdésben vajon Goebbelsben a német néppel való belső szolidaritás érzése támadt-e fel (ami Hitlerrel biztosan nem történt meg), vagy e bejegyzésekkel a nagy propagandamágus már a történelmi arcképét igazgatta-e, tény mindenesetre, hogy a rendelet visszavonatására irányuló kísérletéről a napló nem tud.

Goebbels valószínűleg nagy elégtételt érzett 1945. április utolsó napjaiban, amikor neki és szinte egyedül neki adatott meg, hogy a náci uralom utolsó színpadát berendezze. A „Führer" már hetek óta a kancellária kétszintes bunkerének aljában kuporgott, és maga is a kellőképpen drámai, wagneri befejezésen töprengett. Környezetének és a vezető tiszteknek ellenkező véleményével

STUDIUM GENERALE
Zuglói Egyesület
1143 Budapest, Ilka u. 32.

szemben Goebbels volt az, aki megerősítette abban a nézetében, hogy a végső ellenállást nem valahol a kies hegyekben, hanem Berlinben kell megszerveznie, másként szólva, hogy a fővárosban kell meghalnia. Felfogása szerint egyedül ez illett a nácizmus hősi múltjához, és egyedül ez passzolt jövőben megírandó történetébe.

A nagy propagandista ekkor már szinte egyedül mozgott a kiürült és beszűkült színpadon. Göring végre nemcsak kegyvesztett lett, de a hatalom átvételére irányuló balga kísérletén felzúdulva Hitler parancsot adott ki a letartóztatására. Himmlerről egy külföldi rádióadó fecsegése következtében kiderült, hogy már hónapokkal előbb érintkezésbe lépett a nyugati szövetségesekkel a fegyverszünet feltételeit kipuhatolandó, és Hitler őt, a náci birodalom legszilárdabbnak hitt pillérét is halálra kerestette. Speer a Néró-rendelet végrehajtásának szabotálásával volt elfoglalva, és szorgosan gyűjtögette az adatokat, anyagokat ahhoz, hogy egy esetleges leendő tárgyaláson felhasználhassa. Bormann az utolsó percekig intrikált és lapult, a dolgokat a háttérben még mindig irányítgatta, de nem ő volt az igazi szervező. A Wehrmacht főparancsnokságának tábornokai és tisztjei mind szétszéledtek, hogy „dolguk után lássanak".

Nem lehetett véletlen, hogy Hitler Goebbelst és egyedül őt kérte meg arra, hogy családjával együtt költözzék be a bunkerbe. Jóllehet, a napló ilyesmiről nem árulkodik, hinni lehet, hogy a két férfi között a továbbiakat illetően ekkor már volt valami megállapodás. Hitler április 22-én jelentette be, hogy Berlinben marad és mivel nem akar az ellenség kezébe esni – megöli magát. Ugyanezen a napon kérte fel Goebbelst az átköltözésre, aki e felszólításnak habozás nélkül eleget tett.

Goebbels sem ekkor, sem később nem tett javaslatot menekülésre, más megoldás keresésére, és magáévá tette az öngyilkosság gondolatát. Ezzel a tudattal élt még 10 napot, de hogy ezalatt mit gondolt, nem tudjuk, mert április 10-én a napló elhallgat. Május 1-jén a szülők elhatározása alapján megmérgezték az öt Goebbels kislányt és az egyetlen közös fiúgyermeket, majd Joseph és Magda Goebbels is öngyilkos lett –, hogy azután benzinnel megöntözve égessék el tetemüket. Egy inkvizítor lelkületű propagandistaorátor fejezte be katasztrófákat élesztő pályafutását.

Ormos Mária

1925

1925. október 26.

Szombat és vasárnap, két eseménydús nap. Teherautón Dortmundba. Utcai csata a feltüzelt vörös csőcselékkel. 49 sebesültünk van! Teljes üzem. Hitler nincs jelen. Lehet, hogy letartóztatták. Streicher[1] zsúfolásig telt terem előtt beszél. Nagy szemét, de mégis, hangulat – az van. Az utcán megint nagy verekedés. Folyik a vér. Nem kár. Az éjszakát egyik párttagunknál töltöm. Későig beszélgetés néhány bányásszal. Másnap reggel Hammba indulok. Hitler nem jön. A porosz határ előtt visszafordul. Ez a disznó Severing[2] le akarja fogatni. Strasser[3] szónokol. Így még soha nem hallottam beszélni; érdes, humoros, maróan gúnyos. Elszabadulnak az indulatok. A terem a düh és a felháborodás áramával töltődik fel. Felpattan egy SA-rohamosztagos: „Véres bosszút esküszünk!" – kiáltja. Összetűzések a rendőrséggel. Bauschen-Duisburgot[4] letartóztatják. Teljes a zűrzavar. Hitler engem is jobban be akar vonni a dolgokba. A „Beobachter"[5] szerkesztőségét ajánlják fel. Fogadjam el? De akkor mi lesz itt Nyugaton? Erős kétségeim vannak. Strasserrel Elberfeldbe megyünk. Kellemes estét töltünk még el együtt. Igazán hű, megbízható, rendes fickó. Holtfáradt vagyok. Majd összeesem. A nemzetiszocializmus kis ábécéje kész. Nem rossz, elégedett vagyok vele. Be kell utaznom a világot, hogy mindenütt előadásokat tartsak. Holnap jön Else. Hurrá!!! Örülök neki.

1 Streicher, Julius, a Sturmer c antiszemita hecclap alapítója és kiadója, Gauleiter A nurnbergi perben halálra ítélték

2 Severing, Carl, szociáldemokrata vezető politikus, 1919–26-ban és 1930–32-ben belugyminiszter Poroszországban

3 Strasser, Gregor, Hitler bortonbuntetése idején a nácı párt vezetője Németország északi és nyugati vidékein jelentős szervezési sikerei vannak Testvérével, Ottóval egyutt az úgynevezett „baloldali" nácizmus vezetője 1932 végén megválik funkcióitól 1934-ben kivégzik

4 Heinrich Bauschenről van szó, akı Duisburgban volt ismert nácı 1929-ben egy utcai osszecsapásban megolték

5 A Volkischer Beobachterről van szó, a nácı párt munchemi lapjáról

1925. november 2.
Elsétől levél érkezik. Nem tud Elberfelden át Mörsbe jönni. Menynyire sajnálom! De jó lett volna, ha elutazásomkor mellettem van. Így aztán csak szombaton találkozunk Rheydtben. Holnap elutazom, délután Hannover, este Peine. Szerdán Braunschweigben. Hitlerrel egy időben én is előadást tartok egy gyűlésen. Már előre örülök neki. Végre talán sikerül Hitlert egyszer hosszabb időre elkapnom. Ajtóstól török rá. Mindent kitálalok neki, ami a lelkemet nyomja. Minden ettől függ.[6] Az „Orosz problémáról" szóló új dolgozatom nagy vihart fog kavarni. Tisztázni kell végre az orosz bolsevizmus kérdését. Kaufmann-nak[7] sok problémája van Wechselnnel és testvérével, Alfréddal, aki folyton iszik. Egyszerűen borzasztó. Rengeteg a munka, alig látom a végét!

1925. november 6.
Kedden reggel irány Hannover; délután érkezem. Hosszú tárgyalás Rusttal, az új körzetvezetővel. Megtaláltuk a közös hangot. Ő gyenge, mint egy fuvallat, de azért rendes. Dincklage örömkatona. Buta, de erős. Este Peinébe. Száz emberhez beszélek. Rémes. Kerrl úrnál lakom. Szószátyár filozófus, Kant modorában. Késő éjszakáig iszom a kávékat. Reggel Braunschweigbe Rusttal és Dincklagéval. Körzeti ülés. A régi, megszokott színvonal. Megismerkedem Esserrel.[8] Kikent-kifent figura. Egy kis Hitler. „A krákogást és fröcsögést már eltanulta." Kedves fickó. Borzasztó! Ahlemann, rendes ember nemzeti harsonákkal. Ahlemann ezredes. A nagy erőfeszítés ellenére sem tanul már meg semmit. Délután néhány órára lefekszem. Kint a zsidók pénzén szervezett zenebona. Fél hét. Autóval indulunk Hitlerhez. Éppen vacsorázik. Hamar felpattan, s már ott áll előttünk. Kezét nyújtja, mint egy régi barát. És azok a nagy, kék szemek! Mint a csillagok. Örül, hogy lát. Én meg egész boldog vagyok. Tíz percre visszavonul, befejezi beszédének vázlatát. Elindulok a gyűlésre, két órán át beszélek. Nagy siker. Zúg a taps és az éljen! Ő is ott van. Megszorítja a kezemet. Saját nagy beszéde teljesen kimerítette. Aztán még itt is beszél egy fél órát: gúnyosan, humorosan, szellemes élcelődéssel, komolysággal és izzó szenvedéllyel. Mindene megvan ahhoz, hogy király legyen. Született néptribun. A leendő diktátor. Késő este még megvárom

6 Goebbels ebben az időben még Gregor Strasser beosztottja és híve. Bírálja a „münchenieket" és megalkuvásukat.
7 Kaufmann, Karl, 1922-től különböző Gauk vezetője (Rajna-vidék, Ruhr-vidék, Hamburg), és más középszintű vezető feladatai is vannak.
8 Esser, Hermann, Hitler első propagandafőnöke, az Illustrierter Beobachter főszerkesztője, 1933-tól viszonylag alacsony beosztásokhoz jut.

a lakása előtt. Kezet fogunk. Visszamegyek autóval Rusthoz és Dincklagéhoz. Még hosszasan vitatkozunk. Majd kimegyek a vonathoz, 2.12-kor indulás. Egész éjszaka utazom. Felriadok. Itt vannak az embereink Hamelnből, hogy köszönetet mondjanak nekem. Reggel 9-kor Elberfeld. Rengeteg levél és munka. Gyorsan megpróbálom elintézni őket, aztán jöhet az alvás, az alvás... Olyan fáradt, de fáradt vagyok...

1925. november 23.

Vasárnap Buerben. Knickmann-emlékünnepség.[9] Nagy semmi. Éjjel vonattal utazom Hellermannal Dortmundig. Onnan tovább, Szászországba. Hétfő délig ott vagyok. Plauen! Sikeres gyűlés, majd irány Chemnitz. Kétezer kommunista előtt beszélek. Nyugodtan, tényszerűen lezajlik. A végén azonban vad verekedés kezdődik. Ezer sörösüveg bánja. Két halott, 150 sebesült, közülük 30 súlyos. Népem, jaj azoknak, akik téged szeretnek! Hallig mérnöknél lakom. Kedves, vendégszerető bunkó. Körüludvarolnak. Aszszonyi fecsegés, szász kedélyesség! Szerdán búcsú. Fáradt és kimerült vagyok. Csütörtökön Zwickau! Majdnem verekedés tör ki. Werdauban betiltják a pénteki nagygyűlést. A zsidó sajtóban ellenem lázítanak. Mutschmann, a szász tartományfőnök (rendes, brutális vezető) Plauenbe hív. Odautazom. Hitler is ott van. Nagyon örülök neki. Régi barátként üdvözöl. Szeretettel vesz körül. Mennyire szeretem őt! Milyen kedves fickó! Egész este mesél. Alig győzöm hallgatni. Egy kis összejövetel. Kívánságára először nekem kell beszélnem az egybegyűltekhez. Aztán ő következik. Milyen pici vagyok mellette! Ad magáról egy fényképet, a Rajnavidéknek szóló üdvözlettel. Heil Hitler! Szombaton gyorsvonaton Hannoverbe. Bevásárlás. Strasser Berlinből érkezik. Éjjel befut Kaufmann és Elbrechter is. Vasárnap ülés, mi, a radikálisok. Januárra kész a programunk.[10] Késő este visszautazom. Jól kibeszéljük magunkat Kaufmann-nal. Néhány apró dologban nem értettünk egyet, de most már minden tiszta! Ma egész nap munka. Haragos levél Elsétől. Holnap Bielefeld, szerdán Rheydt. Anyám névnapjára! Na, meg Elsét megvigasztalni! Csütörtökön két napra Berlinbe megyek szónokolni, Strassert is felkeresem. Szombaton vissza, vasárnap Drezda. Borzasztó fáradt vagyok. Már előre

9 Ludwig Knickmann az 1923-as francia–belga Ruhr-megszállás elleni harcban vesztette életét.

10 A Strasser-csoport elavultnak tekintette az NSDAP 1920-ban született programját, ami helyett a Strasserék által összehívott hannoveri gyűlés elfogadott egy új programvázlatot. Itt annak részletesebb kidolgozásáról van szó. – Hitler nem értett egyet a programmódosítással, de egyelőre nem lépett fel a csoport ellen.

orülök a karácsonynak! Akkor pihenés, pihenés lesz! Szeretném, ha Hitler a barátom lenne. A fényképe ott van az íróasztalomon. Nem tudnám elviselni, ha kételkednem kellene ebben az emberben. Jó éjt!

1925. november 28.

Bielefeld. Bombasikerű gyűlés. Éjjel megyek haza. Reggel anyámhoz. Boldogan fogad. Ágyba bújok. Déltájban megérkezik Else. Anyám névnapja. Csütörtökön korán indulás Berlinbe. Anyám kikísér az állomásra. Milyen jó hozzám. Egész nap úton. Kialszom magamat. Berlin, bűnös Bábel. Ezrekhez beszélek. Strasser, a testvére, Feder, Frick,[11] mindnyájan jelen. Bombasiker. Egy darabig együtt maradunk mindannyian. Dr. Schlange rendes fickó. Strasser testvére éppoly rendes, mint ő. Barátok leszünk. Egy Rehm nevű párttagnál van a szállásom. Nagyon kedves. Péntek! Délben a birodalmi gyűlésbe. Hamarosan Strasser is csatlakozik hozzám. Az étteremben Locarnóról[12] fecsegnek. Az előkelőségek csak úgy rajzanak körülöttünk. Rémesek! Zsidók és zsidóbérencek. A frakció asztalánál ülök. Strasser gúnyos megjegyzéseket tesz. Reventlow[13] tárgyilagos és hűvösen kimért. Bizonyára még piszkálja a csőrét a Wullénak írt levelem. Ludendorff[14] érkezik. Megrendítő jelenség! Hosszan beszélget velem. Mindenről tud. Csak bámulom. Az ülésteremben Klara Zetkin[15] beszél. Élesen, céltudatosan, világosan. Gyűlölettel teli ez az asszony, a bolsevizmusnak ez az úttörője. Graefe![16] Jóvágású, villogó, szellemes. A másik egy nagy szar. A folyosókon aztán átváltoznak. Politikai hullák. Parlamenti mocsár. Rosszul érzem magam. El innen. Meglátogatom a Bechstein családot.[17] Hitler szalonja. Régi barátként

11 Strasser testvére Otto Strasser, a „baloldali" nácik főideológusa Összetuz Hitlerrel és 1930-ban kilép a nácı pártból 1933-ban emigrál Feder, Gottfried, a nácı párt alapító tagja, pénzugyi szakértője, a „kamatrabszolgaság" ellenı harc szóvivője 1933-ban rovid ideig államtitkár Frick, Wilhelm, vezető nácı, 1943-tól a Cseh–Morva Protektoratus birodalmı biztosa

12 Nemzetkozi értekezlet a svájcı Locarnóban, amelynek eredményeként elismerik és garantálják a fennálló francia belga német határt és a rajnai demilitarizált ovezetet A két garantáló Nagy-Britannia és Olaszország

13 Reventlow, Ernst Graf, a Német Népi Szabadságpárt egyik alapítója, 1927-től nácı párttag

14 Ludendorff, Erich, tábornok, 1916-tól a Legfelsőbb Hadvezetés főszállásmestere 1923-ban részt vesz a Hitler-puccsban, ezt követően a Hitler–Ludendorff viszony ambivalens

15 Zetkin, Clara, szocıáldemokrata, majd kommunista vezető politikus

16 Graefe, Albert von, a Német Nemzeti Néppárt egyik vezetője, majd a Német Népi Szabadságpárt egyik alapítója Az Alldeutscher Verband tagja.

17 Bechstein, Edwin és felesége, Helene a nácı mozgalom első finanszírozói közé tartoztak B a nevét viselő zongoragyár élén állt

fogadnak. Este gyűlés. Locarno elfogadva. Jól beszélek, snájdig befejezés. A hosszú ülés után ágyba. Korán kelek, indul a vonatom. Havazik. Siralmasan érzem magam. Milyen cigány lett belőlem! Átalszom az egész utat. Elberfeld. Toni Kesseler, Kaufmann, Schmitz szemrehányásokat tesznek, köszönöm szépen. Nem lennének ezek nélkülem sehol. El tudom én fogadni mindezt. Hozzászoktam már a gondhoz, ahogy Assmann mondja. Elvégeztem a munkát. Hála istennek, holnap jön Else. Mennyire örülök neki! Oh, ha te nem lennél mellettem a bajban! A dicsőségtől a sikerig poklokat kell járnom. Milyen borzalmas is ez az élet! Holnap este felülök a vonatra és Drezdába utazom. Onnan Lübeckbe és Schwerinbe. Megint egy hét hazátlanság. Ó, te iszonyatos, részvétlen világ! Kint nagy fehér pelyhekben hull a hó. Jaj annak, akinek nincs hazája!

1926

1926. február 15.
Bambergbe tartok.[1] Kölntől velem utazik Haake M. d. L. Egy hülye. Würzburg! Egy órám van a városra. Heine utca, Neubautemplom. Régi emlékek. És Anka!!! Még 3 óra és Bamberg. Egyből a gyűlésre megyek. Kitörő lelkesedéssel fogadnak. Beszélnem kell hozzájuk. Csend van, akár egy templomban. Ott van Lohse, Vahlen, Rust, Klant, Ernst, dr. Ziegler stb. Vasárnap reggel Strasserért megyek. Jókedvben találom. Rusttal és Vahlennel kidolgozzuk a csatatervet. Keresztül Bambergen. Elragadó, régi, a jezsuitákat idézi. Hitler autója elszáguld mellettünk, de megáll, hogy kezet fogjunk. Aha, a berliniek, Streicher, Esser, Feder. Aztán munkához látunk. Hitler két órán át beszél. Mintha fejbe vágtak volna. Milyen Hitler ez? Egy reakciós? Rendkívül ügyetlen és bizonytalan. Oroszkérdés: tökéletes melléfogás. Olaszország és Anglia a természetes szövetségesünk. Rémes! A mi feladatunk a bolsevizmus szétzúzása. A bolsevizmus zsidó szemfényvesztés! Oroszország örökébe kell lépnünk! 180 millió!!! Hercegi kártalanítás! A jog maradjon jog. Még a hercegek számára is. A magántulajdon kérdése nem lényeges. (sic!) Iszonyú! A program megfelel! Elégedettség. Feder bólint. Ley[2] bólint. Streicher bólint. Esser bólint. Sír a lelkem [...][3] Haakével és dr. Leyjel hazautazom. Szomorú utazás. Útközben alig szólok valamit. Borzasztó éjszaka! Bizonyára életem egyik legnagyobb csalódása. Már nem hiszek maradéktalanul Hitlerben. S ami szörnyű: elvették tőlem belső tartásomat. A fele vagyok csupán annak, aki voltam. Szürkén köszönt rám a reggel. Elberfeld. Néhány óra alvás. Kaufmann

1 Bambergbe Hitler hívott össze pártgyűlést, hogy a „baloldaliak" nézeteit megsemmisítse.
2 Ley, Robert, középszintű náci vezető, 1930-tól a Westdeutscher Beobachter kiadója, 1933-tól a Deutsche Arbeitsfront [DAF, Német Munkafront] vezetője.
3 Goebbels fent jelzett nagy csalódásának a bambergi értekezleten nem adott hangot.

érkezik, szeretném átölelni. Kibeszéljük magunkat, Schmitz és Toni csatlakozik hozzánk! Az eredmény: mi szocialisták vagyunk. Nemhiába akartunk azok lenni! Távirat Lohsétől, Strassertől és Vahlentől. Ne hamarkodjunk el semmit. Holnap majd kibeszéljük magunkat Göttingenben. Szerdán aztán irány Strasserhez. A javaslat: Kaufmann, Strasser és én menjünk el Hitlerhez, a legbehatóbban megtárgyalni vele az ügyet. Nem szabad, hogy a lumpenek befolyásolják. Holnap tehát ismét vonaton leszek. Küzdeni indulok. Kétségbeejtő! Aludni! Aludni! Aludni!

1926. április 13.

Szerdán indulás Münchenbe. Előtte való este még cikk „Gondolkodó és prédikátor" címmel. Karllal utazom, aki még a vonaton elmeséli, Bauschen Münchenben járt, hogy beköpjön engem. Ez aztán szép dolog! Most aztán várhatom a büntetést. Hosszú az út. Kölnben felszáll v. Pfeffer[4]. A szabadcsapatokról mesél. Pompás fickó, nagyon kedvelem. Estefelé érkezés Münchenbe. Hitler autója vár bennünket, azon megyünk a szállodába. Mily előkelő fogadtatás! Vagy egy órát utazunk a városon át. Régi, fájdalmas emlékek. Anka! A hirdetőoszlopokon hatalmas plakátok. A történelmi Bürgerbräuban[5] tartok beszédet. Csütörtök reggel. Végig Münchenen, Kaufingerstrasse, Frauenkirche. Megrázó ez a gótika. Pfeffer okos, pimasz ifjú. A Bratwurstglöcklében kolbász és sör. Müncheni élet! Nyárspolgárian kedves! Elragadó város. Napsütéses. Vissza a szállodába. Hitler telefonált, üdvözölni akar bennünket. Felhívjuk a kávéházból. Negyedórán belül meg is érkezik. Makkegészséges, tele van életerővel. Kedvelem. Szinte szégyenkezünk, annyira kedves hozzánk. Még Bauschen ellenére is. Délutánra nekünk adja az autóját. Száz kilométeres sebességgel száguldunk Starnbergbe, ragyogó napsütésben. A tó olyan, mint a tükör. Egy órát maradunk. Levél érkezett Duisburgtól. Bauschen már intrikált ellenem. Így is jó! Rohamtempóban vissza Münchenbe. Werner Lukas érkezik. Este 8-kor autóval a Bürgerbräuba. Hitler már ott van. A szívem majd szétrobban. Belépünk a terembe, tomboló köszöntés. Ember ember hátán. Streicher nyitja meg az ülést, aztán én beszélek két és fél órán keresztül. Mindent beleadok. Az emberek tombolnak, zajonganak. A végén Hitler átölel. Könnyes a szeme! Boldog vagyok. A tömegen át az autóhoz. Heil kiáltások. Hitler a szállodában egyedül rám vár. Megyünk vacso-

4 Pfeffer von Salomon, Franz, Gauleiter, 1926-tól az SA fővezére, 1930-ban.

5 E söröző nagytermében kiáltotta ki Hitler 1923. november 8-án a hatalom átvételét Bajorországban.

rázni, a vendége vagyok. És milyen nagyvonalú! Hess[6] érkezik. Kint várunk az autóra. Kaufmann, Pfeffer és Lukas csatlakozik hozzánk. Irány a Reichsadler, ahol hangverseny van. Hitler állandóan mellettem van. Streicher, May, Hess, Gengler, mindenki ott van. Kaufmann nagyon csendes. Visszamegyünk a szállodába, sokáig nem tudok elaludni. Péntek reggel. Kaufmann és Pfeffer szemrehányásokat tesz. Szerintük nem volt elég jó a beszédem. Lehet, hogy Kaufmann irigykedik rám? Pfuj, miket gondolok! A hangulat kellemes. Átmegyünk az irodába, tiszta munkafeltételek. Hess: a legtisztességesebb, nyugodt, barátságos, okos, kimért; a magántitkár. Schwarz: leépült hivatalnok, egy kevés idealizmus, pénzügyekben kicsinyes, igazi müncheni ivadék, az arca barátságos: ő a pénztáros. Ökegyelmessége Heinemann, szolgálaton kívüli tábornok, korrekt, tele buta kérdésekkel, gondolatok viszont nem terhelik az agyát, emberi alakot öltött becsületkódex: ő a becsületbíró. Bouhler: kicsi, szorgalmas, békés: ő az irodavezető. May: igazi berlini pofa. Kellemetlen: ő a propagandafőnök. Megérkezik a mester. Bemegyünk a szobájába. Kaufmannt lehordja egy durva hangú levél miatt, amit Bouhlerhez írt. Nem szól egy szót sem. Hol maradsz, halál? Akkor meg miért kellett engem lehordani? Aztán vádak özöne. Előkelően és tetszetősen előadva. Ez a Hitler is megéri a pénzét. Dr. Ley és Bauschen intrikáltak. Strasser és én kellemetlen helyzetbe kerülünk. Most minden meggondolatlan szót felmelegítenek. Úristen, ezek a disznók. A. G., a Ruhr-vidék, minden terítékre kerül. A végén jön az egyezkedés. Hitler nagyvonalú. Mindnyájunkkal szívélyesen kezet fog. Spongyát rá! Délután folytatás következik. Rövid időre beugrunk a „Beobachter" szerkesztőségébe. Rosenberg[7] már kirepült. Gengler egy nyálas alak. A gyűlésről szóló beszámolóm pompás. Nagyon örülök neki. Vissza az irodába. Hess egyedül van. Beszélgetünk. Kedves ember. Megérkezik Hitler. Elvi kérdések: a keleti politika, a szociális kérdés, a bambergi bizonyítási eljárás. Három órát beszél. Ragyogóan. Megzavarja az embert. Olaszország és Anglia a szövetségesünk. Oroszország fel akar falni bennünket. Minden benne van a brosúrájában és a „Kampf" hamarosan megjelenő második kötetében[8]. Közelebb kerülünk egymáshoz.

6 Hess, Rudolf, Hitler magántitkára, 1932-től a Politikai Központi Bizottság elnöke, 1933-tól a Führer helyettese. 1941 májusában titokban Angliába repült.

7 Rosenberg, Alfred, náci ideológus, a Völkischer Beobachter főszerkesztője, a párt Külügyi Hivatalának [Aussenpolitisches Amt, AA] vezetője.

8 A „Mein Kampf" eredetileg két kötetben jelent meg, a II. tartalmazta Hitler külpolitikai elgondolását. Lényege: a németek számára az életteret keleten, az összeomlásra érett Szovjetunió rovására kell megszerezni.

Kérdéseket teszünk fel neki. Csodálatos válaszai vannak. Szeretem ezt az embert. Szociális kérdések. Teljesen új megközelítések. Mindent átgondolt. Az ő ideálja a kollektivizmus és az individualizmus keveréke. A föld végül is a népé. Termelés, alkotóan, egyénien. Konszernek, trösztök, késztermékgyártás, közlekedés stb. társadalmasítva. Erről lehet beszélni. Ő mindezt átgondolta. Én vele kapcsolatban mindenben megnyugodtam. Olyan férfi, aki mindent egybevet. Egy ilyen hirtelen haragú ember lehet a vezérem. Meghajlok a nagyobb ember, a politikai zseni előtt! Szívélyes búcsú. Mindhárman biztos megerősítést kapunk. És most aztán éljünk békében egymással. Enni megyünk, aztán a lelkesedéstől leisszuk magunkat. Szombat! Elbúcsúzom Pfeffertől és Karltól. Mintha valami közénk állt volna. Ők Essenbe mennek, hogy megszervezzék az ottani körzetet. Indulás Landshutba. Himmler[9] vonattal jön. Strasser a feleségével autón... Himmler intelligens, rendes fickó. Kedvelem. Este Landshutban beszélek. Mindenki lelkes. Sikerült egy pár fiatalaszszonyt fellázítanom. Itt népszerű vagyok. Himmlerrel továbbmegyünk Deggendorfba. Strasser épp érettségiző öccsével, Tonival vár bennünket. Nagyon kedvesen fogadnak a szülei. Az apjának nagy, vörös orra van, bajor osztálytanácsos. Nem buta ember, jó humorérzéke van. Az anyja csupa életerő, élénk, nyugodt, okos, talpraesett. Gregor szinte mindent tőle örökölt. Délután tájékoztatom Gregort. Nagyon elégedett. Estefelé langyos tavaszi szélben sétálgatunk Strasser szülővárosában. Milyen békés itt minden! Ó, te Gregor Strasser, milyen nehéz lehet neked a forradalom. Apósa kereskedelmi tanácsos, kellemes ember. Hétfő reggel. Strasser meglátogat bennünket. Délben az anyjánál ebédelünk. Csodálatos tejszínes felfújt. Délután lustálkodunk a napon. Két elragadó kisfia, Burschi és Burli is velünk van. Himmlerrel Dingolfingba utazunk. Rendes fickók előtt beszélek ott. Ez Bajorország. Hűség és sör. Ma reggel elutazunk Himmlerrel. Landshutban búcsúzunk el egymástól. Münchenben alvás, tisztálkodás. Karltól levél. Essenben minden rendben zajlott le. Ennek örülök. És most München. Hála Isten, három nap pihenés. München olyan, mintha sírna és nevetne egyszerre. Holnap reggel Alfred Rosenberghez megyek. De most három napig emberszabású életet szeretnék! Tehát szerencse fel!

9 Himmler, Heinrich, 1929-től az SS [Schutzstaffeln – Védosztagok] birodalmi vezére, 1935-től a politikai rendőrség, 1936-tól minden rendőri szerv vezetője, 1943-tól egyúttal belügyminiszter. 1945-ben öngyilkos lett.

1926. július 24.

Reggel kimegyek Hochlenzerhez. A főnök faji kérdésekről beszél. Mondanivalóját így nem is lehet visszaadni, ott kellett volna lenni. Zseniális ember. Egy isteni sors magától értetődő alkotóeszköze. Megrendülten állok előtte. Olyan, mint egy gyermek: kedves, jó, melegszívű. Mint egy macska: furfangos, okos, ügyes. Mint egy oroszlán: nagyot ordító, hatalmas. Igazi ifjú, igazi férfi. Az államról beszél. Délután az állam meghódításáról és a politikai forradalom értelméről. Ezek a gondolatok már az én fejemben is megfordultak, de még nem beszéltem róluk. Vacsora után még hosszan üldögélünk a haditengerész-otthon kertjében. Az új államról szónokol nekünk és arról, hogyan fogjuk kiharcolni. Szinte jövendölésként hangzik minden szava. Fenn az égbolton egy fehér felhő mintha horogkeresztet formázna. Villódzó fény van az égbolton. Nem, ez nem csillag. Talán a sors jele? Későn megyünk haza! A messzi távolban Salzburg fényei villognak. Boldogság önt el. Most már érdemes élnem. „A fejem mindaddig nem hull a porba, míg küldetésem nem teljesítem." Ez volt az utolsó mondata. Ő ilyen. Igen, ő ilyen. Sokáig nem tudok elaludni! A szőke asszony nem adott jelt!

1928

1928. április 17.
Tegnap rövid látogatást tettem Schweitzernél. Megbeszéltük a plakáttervet. Remélem, jó lesz. Ott volt a kis Käthe Hentschel, Dora húga. Varázslatosan kedves gyermek. Nagyon hasonlít nővéremre, Máriára. Este politikai iskola. A terem nagyméltóságokkal telt meg. Piszokul előkelő közönség. Megpróbáltam a maguk módján beszélni hozzájuk. Nagy siker. Ezzel véget is ért a politikai iskola. Nyáron vezetőtanfolyamot tartunk. Ma megint két bírósági idézést kaptam. Legfőbb ideje, hogy rájuk se hederítsek. Hamarosan Bielefeldbe és Barmenbe utazom. Elrettentő ítéletek az elberfeldi perben. Két és fél év börtön. Ebből is látható, hogyan kezelnek bennünket ezek a bitangok. Észnél kell lennünk. Schäfer öngyilkosságot kísérelt meg a tárgyalóteremben.[1]

1928. május 13.
Nyolc nap múlva meglesz a döntés. Korábban soha nem éreztem ekkora feszültséget magamban egy választás miatt, mint most. Bizakodom, hogy eddigi áldozatos munkánk meghozza a sikert. Ködös vasárnap. SA-ifjaink[2] énekelve vonulnak végig a városon. Daluege-vel végiglátogatom a különböző osztagokat. Az összes párt mozgásban van. Remélhetőleg nem lesz vérontás. Nekünk ez ebben a pillanatban csak ártana. Ma este találkozom Hess kisaszszonnyal. Az Izidor korrektúráját tegnap végigolvastam Schweitzerrel. A könyv bombaként fog robbanni!

1 Schäfer, Willi, egy utcai csatában való részvétel miatt két és fél évi börtönre ítélték, de már júliusban amnesztiával szabadult.

2 Az SA [Sturm-Abteilung, Rohamosztag] kezdetei 1920-ra nyúlnak vissza; 1928-ban már barna inget hordtak és viselték a náci jelvényeket. Az SA katonailag szervezett, de fegyvertelen.

1928. május 14.
Tegnap diadalmenetben vonultam át Berlinen a fiatal rohamosztagosaimmal.[3] A berliniek valóban mesések. Ekkora lelkesedéssel ritkán lehet találkozni. Este Hess kisasszonnyal. Kedves darab, sajnos nem szép. Kint csodálatosan süt a nap. Münchenbe indulok, de este újra itt vagyok, beszédet mondok Steglitzben és Spandauban is. Az idegeim már nem bírják. Teljesen zilált vagyok. Ma este tizenkét gyűlés. Mekkorát fogok nyújtózkodni a választások után!

1928. május 15.
Tegnap korán indultam útnak. Münchenig alszom. Hustert és Chemnitzer jön értem, aztán indulás. Mind a tizenkét gyűlésen rengetegen vannak. Csodálatos a lelkesedés. A következő helyeken mondok beszédet: Franziskaner, Blüte, Bürgerbräu, Hackerkeller. Mesés siker. Este találkozom a főnökkel és Röhm[4] kapitánnyal. Mindnyájan boldogok vagyunk. A főnök nagyon kedves hozzám. Júniusban Berlinben akar beszédet tartani. Késő éjjel kerülünk ágyba. Hustert még vad dolgokat mesél Elberfeldről. Kaufmann „a képmutatók királya". Én magamban már teljesen leírtam őt. Ma reggel indulok haza. Berlinig alszom. Munka és munka! Rövidesen Steglitzben és Spandauban kell beszélnem. Remélem, minden jól megy majd!

1928. május 16.
Tegnap este két zsúfolásig telt gyűlésen beszéltem Steglitzben és Spandauban. Nagy siker. Az emberek meghatóan kedvesek. Mindenki belém veti utolsó reményét. És én nem is fogom őket becsapni. Az idegeim sztrájkolnak. Kezeim remegnek. Teljes kimerültség. Ma este Neuköllnben beszélek. Az lesz aztán a cirkusz! Új és új összetűzések a katonai párttal. Mindig igyekszem elejét venni a konfliktusoknak. Viszont arra is ügyelnünk kell, hogy mozgalmunk ne süllyedjen le egy védelmi szövetség szintjére. Pedig ennek már mutatkoznak a jelei. A politikának kell az elsőnek lennie; a hadsereg is csak a politika egyik karja. Csúcsüzem: választási időszak. Egészében véve jók az esélyeink! Remélhetően nem jön közbe valami váratlan katasztrófa az utolsó napokban.

3 Miután Goebbels 1926 elején Hitlerhez pártolt, jutalomként Berlin Gauleitere lett; megalapította az Angriff c. lapot, 1928-tól birodalmi propagandafőnök.

4 Röhm, Ernst, részt vett az 1923-as puccskísérletben, majd az SA szervezésében. 1928-ban Boliviába távozik. 1930-tól ismét az SA-ban tevékenykedik, amelynek 1931-ben birodalmi vezetője lesz. 1934-ben Hitler parancsára kivégzik.

1928. május 17.
Tegnap este csodálatos gyűlés Neuköllnben. Pompásan belelendültem és azt hiszem, nagyon jól beszéltem. Tömeg és hangulat, mint még sehol. Ma Jézus mennybemenetelének van az ünnepe. Az idő kitisztul. Az SA-val vidékre utazom. Csodálatos ez az ünnep. A pichelsdorfi hídtól indulunk, Spandaun, Neuendorfon, Tegelen át. Idáig minden jó. Aztán a Müllerstrassén Wedding felé. Csodálatos vonulás! Az utcák szélén állnak a vörösök, dobhártyaszaggató ordítozás és fütyülés, a mi embereink csak mennek előre, lekapcsolják a rohamszíjat, hősi sereg, nem inog és nem tér ki. Ezekkel a fiúkkal egyszer még meghódítjuk a világot. Egész boldog vagyok, hogy ezeknek a bátor fiúknak a vezére lehetek. A Stettini pályaudvaron Hitlerre éljent kiáltva: Oszolj! Jelentős sikert értünk el. Este Daluege-nél[5] vendégeskedünk. Holnap Friedrichshainben tartom utolsó beszédemet a választások előtt.

1928. május 19.
Tegnap este még két nagygyűlés Friedrichshainben. A feszültség a végsőkig fokozódott. Én megtettem a kötelességemet. Holnap meglesz a döntés. Gondolom, jó eredményt érünk el. Ma az SA-osztagunk teherautókon bejárja Berlint. Holnap van a választás napja. Teljesen elfáradtam. Véget ért a választási munka. Kisüt a nap. Bettge és von Behr kisasszonyokkal Potsdamba indulok. Ma este még bevetjük az SA-osztagot. Tele vagyok várakozással. Vajon mit hoz a holnap? Ma az SA-osztaggal végighajtottunk az ordítozó söpredék között. Nagyszerű menet volt. Ezek a fiatalok csodálatosak. A vörös Neukölln közepén kitűnő dolog volt! A fiúk csüngenek rajtam. Ma délután napfényben Potsdamba. Holnap még nehéz nap lesz, aztán megszületik a döntés!

1928. május 21.
Ez volt aztán a választási nap! Mindvégig, késő éjjelig zuhogó eső. Az irodában ültünk és énekeltünk. Este! Az első eredmények kiábrándítóak. De jönnek jobb hírek is később. A végén olyan fantasztikus számok, amelyek egyáltalán nem lehetnek igazak. Az emberek mintha megbolondultak volna! Mindenki ordít, nevet, ujjong és énekel. Nyolcvanan jelentkeznek a pártba felvételre. Az elmúlt hónapban több mint ötszázan. Győzelemittasan hordoznak végig a termen. Ennek éjjel egykor van vége. Még hajnali négyig ott maradunk és figyeljük az eseményeket. Egyre előnytelenebbek

5 Daluege, Kurt, SA-vezető, majd 1928-tól a berlini SS-osztagok vezetője, 1933-tól poroszországi rendőrfőnök, 1942–43-ban csehországi protektor.

számunkra. A kommunisták és a szociáldemokraták példátlan sikert arattak.[6] A német nemzetiek katasztrofális vereséget szenvedtek. Az egészet még nem tudjuk áttekinteni. Berlinből csak részeredmények. Ma reggel valamivel világosabb a kép. Úgy gondolom, összejön a frakciónk a birodalmi gyűlésben. Kivárni! Ma este 10 felé már átlátjuk a dolgokat. Poroszországban nyolc képviselőnk van: Hinkler, Lohse, Münchmeyer, Ley, Haake, Kube, Kaufmann, Brückner. A birodalmi gyűlésbe tizenkét képviselőt küldünk, köztük vagyok én is. A nevek még nem véglegesek. De biztos megválasztották Eppet, Strassert, Fricket, S...-t, Federt, Göringet[7], Reventlow-t, Stöhrt, dr. Albrechtet, Wagnert (Baden) és Wagnert (Westfalen). Az utolsó még nem dőlt el. Szép siker, de mindnyájan megdolgoztunk érte. Nem jár érte köszönet. Máskülönben vigasztalan vagyok. A Német Nemzeti Néppárt, a DNVP katasztrofális vereséget szenvedett. A két baloldali párt meseszerűen megerősödött. Késhegyig menő küzdelem lesz. Depressziós lettem. Ez a szükségszerű reakció az utolsó hetekre. Csak nyugalomra és kikapcsolódásra vágyom. Aztán majd folytatódhat a színjáték!

1928. május 22.

Tehát birodalmi képviselő vagyok. Mentelmi jogom van. Ez a legfontosabb. Máskülönben megint a munka közepében vagyok. Ma hosszú megbeszélésem volt nyomdászunkkal, Schulzével. Az „Angriff"-et új üzleti alapra helyezzük. Ezzel a lap csak nyer, nagyobbak lesznek a propagandalehetőségeink. Schulzének nagyobb lesz az érdekeltsége, s levesz rólam egy sor pénzügyi gondot. Kint tiszta nyár. Mindjárt itt lesz Schweitzer. Virágeső. Pünkösdkor valószínűleg Weimarba megyek, körzeti napot szerveznek. Vajon látom-e majd Ankát?

6 Az 1928 május 20-i választásokon a legerősebbnek a szociáldemokrata párt bizonyult (29,8%, 153 mandátum) A Német Nemzeti Neppárt (14,2%, 73 mandátum), azután a Centrum (12,1%, 62 mandátum) és a KPD, a kommunista párt kovetkezett (10,6%, 54 mandátum) A nácik a szavazatok 2,6%-ával 12 kepviseloi helyre szereztek jogot

7 Goring, Hermann, az 1923-as naci puccskísérletben való reszvétele miatt néhány évig kulföldon élt, 1932-tol a parlament elnoke, 1933-tól porosz belugyminiszter, majd miniszterelnok, rendőrfonok, légugyi birodalmi biztos, 1936-tól a négyéves terv végrehajtásával megbízott felelős, 1937-től a Hermann Goring Muvek elnoke 1946-ban, a nurnbergi nemzetkozi bíróság ítéletét elkerulendő, a bortonben megmérgezte magát

1928. augusztus 13.
Kellemetlen hírek Berlinből. Összecsapások a „Vörös Front"-tal. A mi oldalunkon sok a súlyos sérült, köztük Jahn is. Sopánkodás a sajtóban. A vörösök irodájának ablakai betörve. Az SA nagy válságban. Stennes kilépett, és több Standartenführer is. A védelmi szövetségi válság, amit én már előre jeleztem, most kirobbant. De végre dönteni kell! Párt vagy védelmi szövetség, forradalom vagy reakció. Tegnap... találkoztam néhány remek SA-emberrel. Az erkélyemen üldögélek, és a „Michael"-en dolgozom. Előttem a hegyek déli napfényben.

1928. október 1.
Diadalmas nap volt. Szombaton kezdődött. Délután Hannah még nálam volt. Utána munkához láttam. Az iroda gyilkos üzem. Ki-be. A szónokok még nincsenek itt. Végre megérkezik Wagner és Heinz. Indulunk a gyűlésekre. Nem minden megy jól. Fél 9-től 11-ig beszélek, majd a gyűlések után hosszan tárgyalok Kubéval. Elképesztő fickó, és még szeretetreméltó is. Irány haza! Vasárnap reggel. Ki a reptérre. Pompás katonai bemutató folyik... von Pfeffer megtekinti. Szól a zene, tolong a tömeg. Gyorsan visszautazunk Berlinbe. Lichterfeldén elérjük a vonatot. Se vége, se hossza. Ezek a csodálatos ifjak! Határtalan lelkesedés. A városházán Steglitz vár. A tömeg – több tízezren lehetnek – emelt fővel énekli a Deutschlandliedet. Frenetikus ünneplés. Hitler üdvözli őket. A Sportpalastot a zsúfoltság miatt a rendőrség lezárta. Tizenötezer ember. Zene és szónoklatok. Rajtam kívül Kube, Reventlow, Heinz, Wagner mond beszédet. Vég nélküli lelkesedés, kint utcai csata a kommunistákkal. A sebesültek száma huszonhárom, közülük három súlyos. Remélhetőleg túl vagyunk a legrosszabbon. A teremben óriási izgalom. Úrrá leszek rajta, most már minden a program szerint folyik. Deutschlandlied! Vége! Kint feketéllik a tömeg. Énekel, kiabál, üvölt és ünnepel. Harc! A szívem majd kiugrik az örömtől. Meglátogatok egy sebesültet. Iszonyatos. De ezért tudom vállalni a felelősséget. Gyerünk innen! Kövek röpülnek. Pfujolnak és fütyülnek. Gyűlölet és szeretet. Nyugodtan ülök egy órát a barátaim társaságában. Milyen fáradt vagyok! Gyerünk haza! Át a hideg éjszakán. Ma hétfő van. Kiváló a sajtónk. Majdnem mindenki a mi oldalunkon, kivétel a teljesen zsidókézen lévő sajtó. Azonnal ismét munkához látok. Menetelünk! Éljen! A sajtó egész oldalas beszámolókat közöl a tegnapi napról, általában jókat, néhány írás kiemelkedő. Az egész Scher-konszern mellettünk van. Az úgynevezett nyilvánosságnak ma döntenie kell a legfontosabb kérdésben. Feszülten várom, hogy mi lesz. A rendőr-

ség közleményei lustaságról és bénaságról tanúskodnak. Ma az újra megnyitott politikai iskolán tartok előadást. Témája: „Pirkadat vagy alkony?" Nagyon szép lesz. Távirat Weimarból: holnap találkozom Ankával Erfurtban. Természetesen nagyon örülök neki, hisz Anka még mindig tüneményes asszony! Egy perc nyugalom, aztán minden folytatódik tovább.

1928. október 16.

A „Zeppelin" léghajó 112 órai repülés után földet ért Lakehurstben. Mesés német teljesítmény. Büszkék lehetünk, hogy ehhez a néphez tartozunk. Tegnap délután megnéztem az Ila-kiállítást. Ismét határtalan tisztelet fogott el a német szorgalom és zsenialitás láttán. Ez a nép, még iga alatt sínylődve is, az első és a legalkotóképesebb a föld kerekén. Talán még jó is, hogy a politikában nem elég tehetséges. Úgy túlságosan nagy előnye lenne a többiekkel szemben. A külföldi kiállítók is egész jók. De azért Németország! S milyen primitív Oroszország, meg a többi új, kis öszvérország. Ez is indokolja, hogy alkotóképességünk birtokában szembeszálljunk az erkölcstelen rabszolgasággal. Este egy csomó megbeszélésem van. Schweitzer egy merész Rathenau-plakátot festett. A politikai iskolán Reventlow gróf az istenhit kérdéséről tart előadást. Kétkedve és nagy kérdőjellel a végén. A vallás terén jelentkező nagy ínséget ezzel még nem lehet megszüntetni. Mit jelent ma számunkra a kereszténység? A nemzetiszocializmus vallás. Már csak a vallásos lángész hiányzik, aki felrobbantja a régi, túlélt formákat és újakat teremt. A szertartás is hiányzik még. A nemzetiszocializmusnak egyszer Németország államvallásává kell válnia. Az én pártom az én egyházam, és azt gondolom, úgy szolgálom legjobban az Urat, ha teljesítem akaratát, és megszabadítom elnyomott népemet a rabszolgaság láncaitól. Ez az én evangéliumom.[8] És ha eközben ellenállásba ütközöm, mindegy, hogy mikor és hogyan, meg kell próbálnom megtörni azt. Így tisztáztam magamban a kérdést. Ma délután keresztapa leszek Schweitzeréknél. Itt van a konfliktus. A szertartás még nincs megoldva. Kint napos, hideg, szép őszi idő van.

8 A fent kifejtettek nem harmonizáltak Hitler nézeteivel, aki úgy vélte, hogy a nép, a tömegek vallásos meggyőződésével a náci pártnak nem szabad szembekerülnie. Az egyházak megtörését és felszámolását a háború győzelmes lezárása utánra halasztotta.

1929

1929. április 12.

Tegnap: reggel a sajtó, diktálás és munka a „Knorke" című könyvön. Reméljük, a jövő hét végére készen leszünk vele. Sok az anyagi gond. Délután otthon dolgoztam. Nagyon fáradt vagyok, és attól félek, hogy Kölnben megroppant valamim. Este körzetvezetők. Szervezeti és propagandakérdések. Viszonyunk a Stahlhelmhez.[1] Mindenben megegyeztünk. Csak a tagdíjfegyelem javítása szükséges. Wilkével még hosszan vitáztam Hindenburgról,[2] a Stahlhelmről és a nemzeti polgárságról. Ma péntek. Este a kommunista párt ellen tartok beszédet a Bockbrauereiben. Botrány lesz? Szinte kívánom. Holnap és holnapután Bochumba a vesztfáliai pártnapra. Ma itt volt a főnök. Délben találkoztunk Göringgel és Hess-szel, és hosszú magánbeszélgetést folytattunk a Sanssouciban. Teljesen elégedett vagyok. A Stahlhelm rémmesékkel árasztotta el a világot. Szó sincs arról, hogy Hitler helytelenítené magatartásomat. Ő is a leghatározottabban a népszavazás ellen[3] van, sőt, egy kemény vitairatot is fogalmazott már ellene. Nem lehet szó együtt haladásról. A főnök csak szabad kezet biztosít magának, ha valami tiltás jönne. Én most itt Berlinben összeírom a Stahlhelm által terjesztett rémhíreket, benyújtom Münchenben, a főnök pedig ír egy durva levelet Seldtének[4], és ezzel egy időben nyilvánosságra hozza vitairatát a népszavazás ellen. Elég volt ebből! Nagy kő esett le a szívemről. Pártnap

1 A Stahlhelmet (Acélsisak) a háború után mint frontharcos szövetséget alakították, de később a paramilitáris nacionalista szervezet nem frontharcosokat is felvett. Olykor együttműködött a náci alakulatokkal, de 1933-ig jellemzőbb volt a konkurenciaharc.

2 Hindenburg, Paul von, tábornok, az első világháború idején főparancsnok, 1925-től a német köztársaság elnöke.

3 A német háborús jóvátétel rendezését szolgáló úgynevezett Young-terv javaslatairól rendezendő népszavazásról van szó, amit a konzervatív nacionalista csoportok javasoltak (többek között a Stahlhelm).

4 Seldte, Franz, a Stahlhelm egyik alapítója, 1933-tól munkaügyi miniszter.

Nürnbergben. Hosszú előadást kérnek tőlem. A felvonulás pompás lesz. Lenyűgöző tüntetés. Berlinből három-öt különvonat érkezik. És az ünnepi felvonulásra a Nagy Frigyes-i... A főnök friss volt, üde és reménnyel teli. Persze, hogy szeretni kell őt. Autóval egy órán át körülvisszük Berlinben. Éppen indulni készülök a gyűlésre. A főnök mostanában gyakrabban jön Berlinbe beszédet tartani. A programunkkal összefüggő dolgokról. Fáradt vagyok és kimerült. Ma későn még találkozom Schweitzerrel, akit nyugtalanít a megbeszélés eredménye. Rögtön kitör a botrány?

1929. április 30.

Tegnap délután Strasserrel Drezdába, s ma már vele együtt vissza. Sok mindenre kiterjedő és nagyon barátságos vitát folytattunk. 1. Federt mindenki elutasítja, hamarosan el kell tűnnie. 2. A programot alaposabban ki kell dolgozni, főleg a gazdasági kérdéseket. 3. A birodalmi vezetés propagandájának intézésére új személyt kell jelölni. Csak én jövök számításba. 4. Stahlhelm. Itt ő valamivel nagyvonalúbb, mint én, de még befolyásolható. 5. A főnök. Strasser nagyon óvatosan nyilatkozott, de Hitlerrel szemben még mindig tele van a régi ellenszenvvel. Lehet, hogy a testvére beszél belőle.[5] Felszólítás nélkül mondott rólam bókokat. Én meglehetősen tartózkodó voltam. Ő élesen szemben áll Pfefferrel és meglepő nyíltsággal beszélt a Kaufmann és a közte felerősödött ellentétekről. Drezdában zsúfolt terem előtt jó beszédet tartottam. Este sokáig üldögéltem együtt az emberekkel, és a Stahlhelm ellen lázítottam őket. Én majd gondoskodom róla, hogy a mi vonalunk egyenes maradjon. A főnök megbízásából Hess levelet írt a Stahlhelmnek, a másolata ma megérkezett. Érthető, de még mindig nem eléggé. Nem hagyom abba a fúrást. Semmilyen körülmények között sem hagyhatjuk, hogy bennünket a reakcióhoz kössenek. Minden törvényes eszközt felhasználok, hogy ezt megakadályozzam. Mi forradalmárok akarunk lenni, és azok is maradni[6]... Holnap május elseje. Vajon lesznek-e halálos áldozatok? A kommunista pártnak nagyon kinyílt a pofája. Ma van az első szép tavaszi nap. Egy órára hazaugrok, hogy kikúráljam magamat, s aztán rögtön indulok a birodalmi gyűlésbe. Ezen a héten ma van az első szabad estém. Hermann Esser vonatjára várok, aki ma Moabitban tart beszédet. Felhívom Xeniát. A következő napok mind kemény munkával telnek. De ha Xeniára gondolok, akkor minden átszellemül bennem. A szerelem az élet legnagyobb motorja.

5 Testvére: Ottó, akinek Hitler-ellenessége közismert volt.
6 Goebbels itt még őrzi „baloldali" korszakának maradványait.

1929. május 1.
Beköszöntött a május. Odakint vihar van, esik az eső és a hó. A természetben ugyanúgy, mint a politikában. A kommunisták Zörgiebel tilalma ellenére meg akarják szállni az utcákat. Berlint tizenötezer rendőr védi. Úgy tűnik, nem lehet megakadályozni a vérontást. Ez már a lopakodó polgárháború. Tegnap a birodalmi gyűlésben. Lélekölő viták. Tárgyalás Kretzschmann professzorral a harci szövetségről. Finom úriember. De az értelmiség zöme ilyen s... Este Xeniával Potsdamba, ahol Schweitzerrel találkoztunk. Kellemesen és vidáman töltöttük az időt. Ha a gyűlések között van egy szabad napom, szinte felhabzsolom. Xenia nagyon kedves volt, még egy ideig elüldögéltünk egy kis kávéházban. Hermann Esser tegnap Berlinben tartott beszédet. Ahogy hallom, egész jót... Ma este májusi ünnepség lesz a Kreuzbergen. Remélhetőleg nem fog vér folyni.

1929. május 2.
Május elseje nyugodtabban telt el, mint gondoltuk. Komoly összetűzésekről nem érkeztek hírek. Persze még nem jöttek meg a reggeli lapok. Tegnap reggel, mint majdnem mindig, az irodában dolgoztam. Most a „Knorke" könyvön. Dürr cikkei még nagyon hiányosak. Jaromir verseinek válogatásán is változtatni kell még. Az ember senkire sem hagyatkozhat. Délben dr. Lipperttel jártuk a várost. Mindenütt nyugalom, mindenütt rendőrök. Így ünnepli a marxista munkásosztály a nemzetközi ünnepét. Dr. Lipperttel egy berlini napilap tervezetét vitattuk meg, ami most már sürgős lenne. Legjobb, ha Amann-nal[7] és az Eher kiadóval dolgozunk együtt. Akkor elkerüljük a párt részéről korábban felmerült problémákat is. Ősszel meg kell jelennie a lapnak. Éles összetűzés Bethkével. Ezt a szemtelen kölyköt állandóan le kell hordani. Most ráadásul még dr. Lipperttel is összeakaszkodott. Majd én elbánok vele. Délután a „Knorke" könyvön dolgoztam otthon. Este a Kreuzbergen majális. Nem volt különösen érdekes. Sass-szal és Gadewoltzcal tárgyalás a Hitlerjugendről.[8] Meg kell buktatni a Gruber-féle országos vezetőséget. Lehetetlen, hogy egy szász legyen a vezető. És aztán mindnyájunknak valamivel többet kell foglalkoznia a fiatalokkal. Legelőször szervezetileg és világnézetileg kell újraformálódniuk. Ma este Neuköllnben tartok beszédet a parlamentariz-

7 Amann, Max, a Völkischer Beobachter és a náci párt kiadójának főnöke, 1933-tól a sajtókamara elnöke. Hatalmas párt- és magánvagyont halmozott fel.

8 A Hitlerjugend a náci párt 1926-ban alapított ifjúsági szervezete, 1939-ben közel 9 millió taggal. 1933-tól vezetője Baldur von Schirach.

musról. Éjjel mégis vérontásra került sor. Barikádharcok során Weddingben és Neuköllnben kilenc halott, száz súlyos sérült, ezer letartóztatott. Utcai harcok és nyílt polgárháború. A kommunistáknak az egész hatalom kell. A birodalmi gyűlésben ma délután nagy volt a zűrzavar. A kommunisták napirendre akarták tűzni ezeket az eseményeket. Megverték Künstler képviselőt. Végül a kommunisták elénekelték az Internacionálét. Az ülést fél órára felfüggesztették. Weddingben ismét utcai harcok tombolnak. Ezt a köztársaságot nevezik szilárdnak. Sírni tudnék! Amíg a csőcseléknek nem mutatnak erőt, addig nem változik itt semmi. Mikor jön el a mi napunk?

1929. május 3.
A városban tovább tombol a harc. Tegnap este ismét véres összetűzésekre került sor Weddingben és Neuköllnben. Ez tehát az az oly sokat tárgyalt államhatalom. Ez egy árnykép, egy illúzió. Tegnap vitaest Neuköllnben a parlamentarizmusról. Egészen éjfélig. Nagyon érdekes volt. Ebből az alkalomból még egyszer alaposan leszámoltam a reakcióval. Késő este, ha már benne voltam, írtam még egy éles hangú cikket az „Egységfront" ellen. Éjjel kettőig dolgoztam. Ma csodálatos idő van, kipihentnek és boldognak érzem magam. Ma érkezik Schwarz Münchenből, hogy ellenőrizze az apácarendet. Kíváncsi vagyok, mit végez. Este nagy tömeggyűlés lesz Friedrichshainben. Göring és én tartom a beszédet.

1929. május 4.
Neuköllnben és Weddingben még mindig tombol a harc. Tegnap megint öt halott. Közben kint teljes pompájával köszöntött be a május. Tegnap délben, a birodalmi gyűlésben megbeszélés Schwarzcal. Az apácarenddel kapcsolatban a következő feltételeim vannak: költözzenek ki a főemeletről, válasszák szét az üzletet a magánügyektől, egyelőre a kórterem a feladat. Rendezett pénztárkönyvvezetés, politikai komisszár beállítása. Remélem, mindezt végrehajtják. A pénzügyek tekintetében is egyetértésre jutottam Schwarzcal. Este Göringgel együtt beszéltem Friedrichshainben. Annak ellenére, hogy az előadóterem az utcai harcok középpontjában fekszik, zsúfolásig megtelt. Mindketten jó formában voltunk. A gyűlés minden baj nélkül folyt le. Késő éjjelig Göringgel és barátjával, Günzer kapitánnyal voltam együtt. Mindkettő kiváló tiszt. Különösen Günzer tett jó benyomást rám. Kívül és belül tiszta ember. Remek fickó, akivel az ember szívesen beszélget. S mellesleg lelkesedik az ügyünkért. Itt a repülőknél ő az első ember. Göring Mussoliniről mesélt, akit alaposan megismert, ami-

kor mint politikai menekült Rómában élt.[9] Cézári formátumú római. Történelmet ír. Ma szombat van, aminek különösen örülök. Süt a nap, piszkosul jól érzem magam, a hét munkáját elvégeztem, és este látom Xeniát. Királynőm, mégis szép az élet.

1929. május 29.

Tegnap reggel még egyszer megtárgyaltuk az „Angriff"-et. Október 1-től jelenik meg, hetente kétszer. A kalkuláció kedvező számunkra. Írtam Heidi politikai naplójába. Felkeresett Tonak. Már valamivel jobban van. Zander kisasszonyt egy férfi nem bírhatja elviselni. Egy ilyen asszony a szépségével és vagyonával egyből pofon ver. A „Michael" jó kritikát kapott a Hammer című lapban. Ankának írtam egy kedves levelet. Este jön Xenia. Épp a legjobb hangulatban ülünk a vacsoránál, amikor csöng a telefon: a vonal végén Hitler. Szegény Xenia! Hiába próbálom, nem tudom leplezni örömömet: Hitler kér, hogy keressem fel Sanssouciban. Éjjel kettőig tárgyalunk hármasban, Hess-szel. Az eredmény: éles állásfoglalás a Stahlhelm ellen. Lemondom a részvételt a vasárnapi müncheni „frontkatonák napjá"-n. Csak Epp megy el. Át kellene vennem az országos propagandát, s ezért minden két hétben néhány napot Münchenben kellene töltenem, s lakást bérelnem. A pártkongresszus nagyszabású lesz, csak még egy kis pénzt kell szereznünk hozzá. A főnök élesen kirohan Ludendorff, de főleg a felesége ellen.[10] Rám bízza, hogy felvesszük-e Ahlemannt és Weberstedtet. Hess ellenzi, szerinte példát kellene statuálnunk, én is e vélemény felé hajlok. A főnök beszámol a Helddel folytatott megbeszéléseiről. Nem hagyta cserben Ludendorffot, pedig a harcát a katolicizmus ellen sohasem helyeselte. Olaszország: Graefe elintézve. Nyomorúságosan viselkedett a perben. A pártkongresszus után nagy társaságban utazunk Olaszországba tanulmányútra. Négy Mercedesen. Kapok egy új autót saját használatra. Tegnap már megnéztük. Hogy örülök-e neki?? A főnök rendkívül előnyösnek ítéli a politikai helyzetet. Meg kell tanulnunk most kivárni, és minden körülmények között elkerülni, hogy betiltsanak bennünket. A főnök, hála Isten, egészségileg nagyon jól van. Későn válunk el egymástól. Mint mindig, teljes egyetértésben. És ennek nagyon örülök. Ma Dortmundba repülök, és ott beszédet

9 E kapcsolat alapján Hitler gyakran Göringet használta közvetítőnek Mussolininél 1933 után.

10 A Hitler–Ludendorff viszony már az 1923-as puccs után megromlott, majd a tábornok önálló szervezkedésbe kezdett. A két férfi kapcsolata megszakadt, de Hitler óvakodott attól, hogy a hadseregben tekintélynek örvendő tábornokot nyilvánosan megtámadja.

tartok. Éjjel hálókocsival jövök vissza, hogy holnap korán ismét Berlinben legyek. Még meggondolom, átvegyem-e az országos propagandát. Azzal megint csak sok a munka, utazás és feszültség. De a feladat mégis vonzó.

1929. június 18.

Vasárnap korán indulás, napsütésben. Velem van Schweitzer, Lippert, Dürr, Assmann, Wilke és Tonak. 10-kor Hamburgban, 12-kor Itzehoe-ban. Felvonulás. Elered az eső. Ezer derék fiatal az SA-osztagban. Pompás ifjak. Mind paraszti származék. Az ember törpének érzi magát mellettük. Mint egy ezred katona, úgy vonulnak az esőben. Lohse ízes beszédet mond a piactéren. A „Heil" úgy dübörög végig a téren, mint egy bosszúkiáltás. A fiúk egy órán át parádéznak a zuhogó esőben. A terem zsúfolásig megtelt. Százak szorultak ki a helyiségből. Az egyik legjobb beszédemet tartom, két órán át. S a végén mintha egy torok kiáltana éljent. Úgy érzem magam, mintha a víz alól húztak volna ki. Rövid látogatás a nyomdánkban. Sok minden kezdetleges még, de hát most indulunk. A főszerkesztő Bodo Uhse, fiatal, nagyon világos koponya. Tudja, mit akar. Ráadásul következetes szocialista. Este Schneiderékhez vagyunk hivatalosak. Házuk szép és vendégszerető. Mindnyájan náluk vagyunk, és sokáig beszélgetünk. Schneider elsorolja gondjait a szocializmusról. Mindenütt ugyanaz a nóta. Ébernek kell lennünk. Úgy alszom, mint egy medve. Kint szakadatlanul esik. Hétfő! Végre kisüt a nap. Búcsút veszek Itzehoe-tól. Vidéken járunk. Tágas mezőkön kövér tehenek. Az utcákon szőke gyerekek. Tágas, alacsony házak. Csupa uradalmi birtok. A német nép fajtiszta nemessége lakja. Városaink aszfaltjának ellenképe. Szomorú hír: Lohse édesanyja meghalt az éjjel. Hamburg. Rövid utazás a kikötőbe. Mindenütt újra a munka és a teljesítmény nagysága. Ott fekszik Cap Po... Felséges látvány. Végighajtok St. Paulin. Alacsonyrendű emberek. Mit kezdjünk velük? A csendes Sachsenwaldon át Friedrichruhba. Itt van a kastély, amelyben a zsidóbérenc Bismarck[11] lakik. Nem megyünk be. A mauzóleumban. Néhány perc, megrendültség. Koszorúk. Az egyik szalagján: „Végakaratához hűen. Német Néppárt". Ó, Bismarck! Mély áhítattal állok itt. Ez volt a kancellár kedvenc helye. Németország összekovácsolójáé. Úttörőnké és világító példaképünké. A nyári délután továbbutazunk Ludwigslustba. Megismerem Schapkét, pártunk tagját, aki a „Niederdeutsches Boot" szerkesztője. A régi szocialis-

11 Bismarck, Otto von, a kancellár unokája, Stresemann külügyminisztersége idején külügyi tisztviselő, stockholmi, majd londoni követ.

ták közül jött. Úgy gondolom, valamikor még hasznunkra válik ő is. Békesség van ebben az áldott városban. Este beszédet tartok. Kevesen jönnek el. Nyárspolgárok. A tegnapi gyűléshez képest nagy a különbség. Gyorsan be is fejezem, és gyors iramban hazautazom. [...] Hajnali 3-kor érkezem Berlinbe. Hajnalodik. Holtfáradtan ágyba dőlök. Ma kedd van. Égnek a szemeim. Gyerünk! Munkára!

1929. szeptember 11.

Micsoda nap volt a tegnapi, meg a mai is! Tegnap délben Breslauba. Útközben elaludtam a fáradtságtól. Megismertem K... körzetvezetőt, rendes ember. A kommunista párt soha nem látott terrorkampányt indított ellenem. „Lump, szemét, gyilkos!" – ezek voltak a legenyhébb jelzőik. A termet fél 8-kor a rendőrség lezárja. Több mint ezer ember reked kint. Éppen elkezdeném a beszédet, amikor átnyújtanak egy táviratot: „München 10.10. Röviddel ezelőtt halálos baleset érte Adolf Hitlert. Feltétlenül jöjjön Münchenbe. Alfred Rosenberg." Hirtelen elsötétül előttem minden. Nem érzékelek semmit. Sírógörcs ráz meg. Látom magam előtt a teljes zűrzavart. Idegen emberek gyűrűjében állok egy szál magamban. Tapogatódzom szörnyű magányomban. Akkora nyomást érzek, amekkora eddig még sohasem kerített hatalmába. A résztvevők, amikor megismerik a távirat tartalmát, őszintén megrendülnek. Gyerünk ki innen! Rám zuhannak a falak. Kintről felhívom Münchent. Egy fél óra szörnyű várakozás. A legborzasztóbb, amit valaha is átéltem. München. A szívem megáll. „Hitlert fél órával ezelőtt még láttuk. Az egész egy nagy csalás!" Nem tudok örülni. Mereven nézek magam elé, mint aki eszét vesztette. Félórás nyomozás után kiderül a postán, hogy a távirat hamis. Vissza a terembe. Asszonyok vesztik el eszméletüket. Férfiak úgy sírnak, mint a gyerekek. Olyan dermedt vagyok, mint a jég. És akkor elmondom a megváltó hírt. Viharos örömrivalgás! Borzalmasan kínlódva két órát beszélek. Életem legnagyobb szónoki teljesítménye. A rám nehezedő nyomás ellenére beszédem végéig oda tudok figyelni. Aztán vége. Szinte csak távolból hallom a kitörő, éljenző lelkesedést. Vissza a szállodába. Egész éjjel nem tudok aludni. Csak most jövök rá, mit jelent nekem és a mozgalomnak Hitler: Mindent! Mindent! Nem szabad ezen töprengenem. Másnap reggel, mintha kerékbe törtek volna. Irány Berlin! Schönebergben utcai csata. Egy súlyos sebesültünk van. Megtalálták a bombamerénylőket. Az „Organisation Consul"[12] és a Land-

12 A háború után létesített illegális ellenforradalmi, terrorista eszközöket is használó paramilitáris osztag; 1922-ben megszervezte Rathenau külügyminiszter meggyilkolását.

volks-szervezet[13] tagjai, mind a két szervezet..., Sass, Techow, Timm és Rossdeutscher. Gátlás nélkül a mi nyakunkba varrják őket. Nyilatkozatokkal bombázzuk a sajtót, a távirati irodát, bár tudjuk, hogy sokat nem használ majd. A zsidók ez egyszer megint győztek. De ez számukra legyen csak pirruszi győzelem. Ma este szép kis színjáték lesz a sajtóban. Eszméletlen nyomás alatt dolgozom. A tegnapi sokk még mindig ott feszít a tagjaimban. Bárcsak tudnék aludni, aludni! Ma este vezetőségi ülés. Borzalmasan fáradt vagyok!

1929. szeptember 23.

Igen, vér folyt. 12-kor indulok. K..., Neukölln. Koszos környéken át. Mindenütt ölálkodó vörös kommunákat látni. Mint a vadmacskák. Meggörnyedve és lopakodva. Wienerstrasse! Megérkeztünk. Örömrivalgás. A fiúk szeme ragyog. Petárdák. A kommuna tagjai nem mernek a közelbe jönni. Itt-ott csetepaték. Amikor a fiúk megpillantanak, micsoda lelkesedés! A vörösök is felismernek. Hej! Ott állok egyedül a forgatagban, majd a Görlitzi pályaudvar környékére megyünk. Gyanútlanul beszélgetek egy járókelővel. Mögöttem és körülöttem hirtelen összezárul az embertömeg. Egy nagy termetű kommunista – Krausénak hívják – lázítja a tömeget. „Gyerünk, proletárok! Itt van a munkásgyilkos Goebbels. Most végzünk vele." Előkerülnek a gumibotok, a török és a bokszerek. Az első csapás a vállamat éri. Amikor oldalra fordulok, egy kommunista ugrik rám. Lövés dörren, kövek repülnek. Tonak már erősen vérzik. Vad lövöldözés. Az autóból tüzelnek. A tömeg hátrálni kezd. Elszorítom Tonak sebét. Tudatánál van, egyből indítja az autót. Krétafehéren ül a volánnál, utcai táblákon és szegélyköveken hajtunk át. Mögöttünk kövek röpködnek, lövések dörrennek. Megmenekültünk. Tonak elájul. Megállítok egy taxit, de foglalt. Félek, hogy Tonak elvérzik. Még egyszer összeszedi maradék erejét. A legközelebbi rendőrőrszobára hajtunk – ahol letartóztatnak bennünket. Mi lőttünk. A kommunista Krause épp el akar tűnni. Követelésemre őt is ott tartják. Most tanúként szerepel. Az őrszobán bekötik Tonak sebét. Egy kő okozta. Nem olyan veszélyes. A tisztekkel autón megyünk a parancsnokságra. A kihallgatások estig tartanak. Mindenképpen megpróbálják ránk kenni az ügyet, de nem sikerül nekik. Ártatlanok vagyunk, 7 órakor elengednek bennünket. Tonak lassan vezeti a kocsit. A sajtó tele van rémhírekkel. Állítólag már meg is haltam. Na, azt még nem! A zugsajtó ebből a gyilkossági kísérletből él. A Montag nagy

13 Kevéssé ismert paramilitáris szervezet.

képet közöl rólam: egy ... Erikával vacsoráztam. Borzasztóan aggódik értem. Drága gyermek! Már ismét teljesen nyugodt vagyok... Steglitzig, haza kísérem Erikát, aki egyike a legodaadóbb lelkeknek. Isten veled! Irány haza. Az ágyba. Holtfáradt vagyok. Ma ismét frissen ébredek. Sok a munkám. Este beszédet mondok Friedenauban, holnap és holnapután pedig a Harzban.

1929. november 22.

Szerdán korán Münchenbe Himmlerrel. Megállapodunk, miként működünk együtt a jövőben a propaganda terén. Himmler alacsony, finom férfi. Jóindulatú, de bizonyára ingadozó is. Strasser-kreatúra. De majd csak megállapodik. Este Münchenben. A főnök és Geli jön értem.[14] Örülünk egymásnak. A szállodában még gyorsan modellt állok egy szobrásznak, aztán elindulunk. A főnök egészen a Bürgerbräuig kísér, ami dugig van. Mindenki ott van... Utána a félig telt cirkuszban, majd a Löwenbräuban beszélek. Ez utóbbi szintén zsúfolásig megtelt. Hitler nagyon csalódott a cirkusz miatt. A többi terem részben zsúfolt, részben félig van tele. Fél vereség, fél győzelem! Utána Raubal asszonnyal és Geli Rauballal[15] vagyok együtt. Nagyon szeretnek engem. Tárgyalás Amann-nal és Müller nyomdásszal. Új tervet ötlöttek ki és a főnököt is megnyerték hozzá. Müller új nyomdagépeket akar indítani Berlinben, és napilapunk mint a Völkischer Beobachter utánzata jelenne meg. Egyből beugrik, hogy emögött csak Alfred Rosenberg rejtőzhet. Ez a kiállhatatlan, szemtelen balti német! A legélesebben tiltakozom. Végül ők ketten meggyőznek, hogy maradjak még egy napot, és beszéljem ezt meg Hitlerrel. Esser kellemetlen jelenetet rendez, elpáhol egy ártatlan vendéget. Müncheni környezet! A poroszok – Loeper, Kube, Stöhr – tüntetőleg tiltakoznak. Egész éjjel tárgyaltam, először Kaufmann-nal és Kubéval, majd hajnali 5-ig Göringgel. Mindenki fel van háborodva, hogy ez a cselszövő klikk itt meg akar erőszakolni. Csillapítani próbálom őket. Csak most ne legyen botrány! Látványos egységre van szükségünk. Másnap reggel tudom meg, hogy a Német Nemzeti Néppárt kettészakadt. Kiválnak a liberálisok. Milyen igazam volt: egységesnek kell, kell és kell lennünk. Hitlerrel és Amann-nal vagyok együtt. Hitler felvázolja nekem a tervét. Ez egészen másképpen hangzik, mint Amanné. A nyomda Berlinben, Hitler a

14 Hitler és unokahúga, Geli Raubal.

15 Raubal asszony lányneve Angela Hitler. Hitler féltestvére és jó ideig házvezetőnője. Geli az ő lánya, aki 1929-től Hitlernél lakott, 1931-ben [a hivatalos verzió szerint] pisztollyal öngyilkos lett.

kiadó, én pedig a felelős főszerkesztő. A Völkischer Beobachterrel csak matricát cserélünk. Ennek előnyei a következők: kedvező befolyásunk lesz az egész sajtóra, lassanként elfogadtatjuk magunkat. Berlin lesz a hangadó. Hitler korlátlan bizalmáról biztosít mindenben. Úgy érzem, meg is érdemlem. Én a hibáit is észreveszem: túlságosan puha és túlságosan keveset dolgozik.[16] Viszont: megvan a politikai ösztöne, tud bánni az emberekkel, zseniális taktikus, és a hatalmat akarja. Ugyanakkor azt hiszem, túlzottan sok nőügye van.[17] Mindezek ellenére nagyon kedvelem. Ennek a megoldásnak a hátránya: függőség Amanntól, marad a név, a „Völkischer Beobachter" – Berlin számára még elviselhetetlen –, és a szokatlan formátum. És a lap ára is magas. Három hét gondolkodási időt kérek. Hitler teljesen mellettem áll. Figyelmeztetem, hogy szigorúbban óvja a pártfegyelmet, amikor bepanaszolja nekem Flaumachert... Hisz ő a vezér, szerezzen tehát érvényt jogainak. A figyelmeztetés mély benyomást tesz rá. Még röviden üdvözlöm Rosenberget, aki kint előszobázott. Nem kedvelem ezt az embert, túlságosan hideg és szemtelen velem. Hitler viszont értékeli, hogy a viták során nem veszíti el a fejét. ... Ami jó benne, azt nem vonom kétségbe. De akkor is, a jellemét nem lehet elviselni. ... Esser és Göring – két különös jó barát. Úgy utálják egymást, mint a pestist. Tárgyalás Göringgel, közölnöm kell vele valamit. Hűséges és ragaszkodó. De vajon meddig? Délután alszom. Este elmegyek Hoffmannékhoz[18] a fényképeimért, és örülök a csodaszép lányának. Göringgel és dr. Hanfstaenglel[19] a Deutsches Theaterbe megyünk. Grock, a bohóc. A humor újabb forrása. Halálra nevetheti magát az ember! Engem is felvidámít. Színház után Hanfstaenglék villájába megyünk. Késő este a kandalló mellett. A házigazda bölcs és szellemes. Élesen bírálja Hitlert Rosenberg pártolása miatt, akit Hanfstaengl azóta utál, hogy az 1923–24-ben mozgalmával állítólag elárulta Hitlert. Én ezt utólag nem tudom ellenőrizni. De szerintem H. gyűlölete megalapozatlan. És különben is: olvasott ember, akit már megismerni is érdemes. Miközben mi a külpolitikáról vitatkozunk, Göring ledől a heverő-

16 Hitler „munkája" kizárólag diktálásból, beszédek megtartásából és beszélgetésekből állt mind ebben az időben, mind élete hátralevő részében.

17 Goebbels e megítélésében Hitler társasági életéből indulhatott ki; a valóságban Hitlernek alig volt „nőügye".

18 Hoffmann, Heinrich, fényképész, 1924-től Hitler fotográfusa, majd a birodalom fényképészeti felelőse. H. műhelyében ismerte meg Hitler Éva Braunt, H. alkalmazottját.

19 Hanfstaengl, Ernst [„Putzi"], Hitler barátja, házi zongoristája, 1931-től a náci párt külföldi sajtófőnöke. 1937-ben elmenekül Németországból.

re és horkol. Hazamegyek. Holtfáradtan az ágyba. Még sokáig gondolkodom a hallottakon. Sok rosszat mondtak Hitlerről. De én hiszek benne. Bízom benne. Igazságtalanok vele szemben. A lángésznek joga van, hogy más legyen és másként éljen, mint a többiek. Én mindenütt megpróbáltam csillapítani őket és ellentmondani nekik. És nem eredmény nélkül. Ezután is ezt fogom tenni. Hitler mítoszának meg kell maradnia, mint egy kősziklának. Csütörtök: Weimarba, az úton alvás, olvasás és írás. Riasztó hírek: Poroszország be akarja tiltani az SA-t. Lehet, hogy ez megint csak álhír. Elém jön Anka Georggal és... A szállodában Siegfried és Winifred Wagnerrel[20] találkozom. Nagyon örülök a viszontlátásnak. Hosszasan beszélgetek Ankával. Szemrehányásokat teszek neki V. miatt, akivel még mindig együtt van. Nem a legjobb benyomást teszi rám. Zavaros és ideges. Nem is néz ki valami jól. Este csodálatos összejövetel. Kirobbanó formában szónokolok, zsúfolt terem előtt. Szinte egész Weimar ott van. Még egy órácska Ankával és Georggal. Anka nyárspolgárrá válik emellett a férfi mellett. Ma reggel Anka jön értem. Ismét aranyos és kedves. Búcsút veszek Weimartól, Wagneréktől és Ankától. Adieu! Fájdalom nélkül válok el. Úgy tűnik, Anka már a múlté. Berlin... és ... nagy halom munka. Megbeszélem Wilkével és Muchowval a Hitlerrel folytatott tárgyalást. Mindketten lelkesednek. „Csak ne lenne olyan magas az ára!" – véli Muchow. Munka, munka és munka! Hazamegyek. Levél Chelius asszonytól. Erika beteg. Meghívás karácsonyra Grumsinba. Otthon dolgozom. Diktálok, olvasok. Hamarosan a Kriegerverein székházában kell beszédet tartanom. Biztos tele lesz. És olyan fáradt vagyok, olyan sérült és beteg. Szabadságra kellene mennem! Szükségem van rá!

20 Wagner, Siegfried, Richard W. fia, Winifred a felesége.

1930

1930. január 4.
Ismét Berlinben. Munka a régi kerékvágásban. Délelőtt 10-kor indulás Grumsinból. Mindenki jó és kedves volt hozzám. Erika Eberswaldéig kísért el. Aztán integetett még a vonat után. Adieu! Most egy kissé magányosnak érzem magam. 12-kor Berlinben. Sok a munka a hivatalban. A Hindenburg-ügy, úgy tűnik, nagyon jól alakul. Lemossuk a következő számban. Az öreg kecskének el kell tűnnie, és ha nem, akkor sem állhat örökké a fiatalok útjában.[1] Egy kommunista, akire rálőttek az embereink, meghalt. Megint elég nagy botrány. [...] Hitler kedden Berlinbe jön. Addig tökéletesen kész lesz a napilapunk. Hosszú levél August Wilhelm hercegtől. Ki akar békíteni a Stahlhelmmel (Stephani). Erős kételyeim vannak, és legszívesebben nem is találkoznék ezekkel az emberekkel. Holnap délután kávéra vagyok hivatalos von Lippe trónörökösnél. És most lássunk munkához! A női illat még mindent beborít: Erikáé.

1930. január 6.
Tegnap: délig otthon dolgoztam. Éles hangú cikket írtam Hindenburg ellen. Utána a hivatalban a sajtó átnézése. Lippe trónörökösnél és feleségénél kávéztam. Jó, derék, lelkes emberek. Különösen a férfi elragadó. Az asszony polgári származék. De mindketten teljes szívvel mellettünk. Este Schweitzerékkel a Deutsches Künstlertheaterben Molnár Ferenc „Vacsora" és „Egy, kettő, három" című darabját nézzük meg. Elég gyengék. Túlságosan kihegyezettek, és ezért végül is hatástalanok. Inkább szellemeskedők, mint szellemesek. A második darabban Pallenberg mint ... kiváló alakí-

1 Az „öreg kecske" Hindenburg köztársasági elnök, akit Goebbels az „Angriff"-ben megtámadott, mondván, hogy tanácsadói zsidók és marxisták. Egyúttal sértő, hasonló tartalmú karikatúrát közölt róla. A továbbiakban az elnök irodája által indított perről van szó.

tást nyújtott. De hát ő zsidó. Talán épp ezért. Ezt a színházat csak zsidók látogatják. „Ázsiai horda, porosz homokon." Késő estétől majdnem hajnalig Göringnél voltam. Wied herceg és hercegné – de különösen az utóbbi – nagyon tetszett, kedves hölgy, férje egy okos úr, Bernstorff gróf viszont kissé beképzelt polgár. Nagyon érdekes volt. Politizáltunk. Mindnyájuknak egy teljesen új világot mutattunk be. Göringné, mint mindig, most is elragadó volt, szép, okos és lelkes. Göring pedig saját lakást akar szerezni nekem. Még sok a munka. Este női hallgatóság előtt beszélek.

1930. február 4.
Tegnap korán indulás. Egy ideig együtt utaztam Müller bankigazgató családjával. Nagyon szép lánya van. Még Borkumból ismerem. Utána alvás. Határ, útlevél, idegen nép, a megszokott szenny. Délután Prága. Az első benyomásom: piszkos a város. Egyetemistákkal – rendes gyerekek – beszélgettem. Tele vannak lelkesedéssel. Prágából alig látok valamit. Túlságosan rossz az idő. Egy órácskát aludtam, majd előadás. Zsúfolt terem. Óriási siker. Tüntető taps. A végén egy kicsit csorbította a hangulatot, hogy két zsidó feltétlenül szónokolni akart, s bár nem engedték meg nekik, mégis beszéltek. Azután kirakták őket a teremből. Erre a kormány egyik képviselője bezárta a gyűlést. Finoman megkártyázták! Nagy izgalom. Emberünk, aki a gyűlést levezette, igazán nem nőtt fel a feladathoz. Knirsch képviselő: csendes, finom, szerény, és ahogy nekem tűnt, tehetséges ember. Kasper képviselővel mentem haza. Nagyon okos munkás. Részletesen beszélt nekem szudétanémet mozgalmunkról. Az ész valószínű Knirsch, Jung pedig a szervező. Persze egy kicsit rendetlenül és kispolgáriasan. Jó, az ég veletek! Megkönnyebbülök, amikor újra átlépem a határt. Berlin – az Berlin! De legalább bepillantottam a német kisebbségi problémába. A németek létrehozzák a kultúrát, és az alkotni képtelen paraziták elragadják tőlük. Prága német város, de a németet alig tűrik meg benne. Hogy mennyire német Prága, azt akkor láttam, amikor fiákeren – mert ott még van ilyen – végigutaztam a városon a gyűlésre. Át a Vencel téren. Egészen német. De ezekkel a cseh táblákkal. Utálatos! Ha a németek a múltban legalább annyira törekedtek volna a hatalom megszerzésére, mint a kultúra fejlesztésére, ma mi lennénk Európa, de talán a világ urai.

1930. június 1.
Holnap Goltzért megyek. A felesége is velünk jön. A buli 9-kor kezdődik. Kifogást emelünk két zsidó bíró ellen. Egyórai szünet után elutasítják kifogásunkat. Aztán én beszélek két és fél órát.

Mesés formában vagyok. Az arcokon látom a mély hatást. Az ügyész kilenc hónap börtönbüntetést kér. Goltz beszél. Nagyon hatásosan. Aztán jön még egy rövid, ízes zárszó. Két óra szünet. Virágok és hatalmas ünneplés. Göringhez megyünk ebédre. Von Dircksen asszony is ott van a fiával. És egy csodálatos svéd filmszínésznő is. Sch...löfné. Szőke és karcsú. Édes nő! Vissza a bírósságra. Vég nélküli várakozás. Aztán az ítélet. 800 márka pénzbüntetés. A hosszú indoklás felér egy védőbeszéddel. Mindenben osztják az én nézeteimet. Ordítani tudnék az örömtől. Hindenburg számára első osztályú temetés.[2] Az épület előtt ünneplés, mint még soha. Az emberek tisztára megőrültek. A sajtó tele van a tárgyalással. Tömegével közölnek fényképeket és karikatúrákat. Jó ez így. Kiváló propaganda ez nekünk. Ismét Göringékhez. Ez a csodás svéd asszony! Treptow-ba megyünk, koncertre. Göring és én csak röviden beszélünk. Határtalan a lelkesedés. Hazamegyek. Fáradtan az ágyba. Az egész vonalon győzelem. Ma hajnali 4 óra. Mindjárt indulunk autóval Plauenbe, a körzeti gyűlésre. Onnan Mannheimbe beszédet tartani. Kedden ismét itt vagyok. Egészen jókedvű és feldobott vagyok. Ez volt aztán az igazi péntek! A tegnapi! És a mai napnak is sikerülnie kell!

1930. augusztus 15.

A tegnapi nap szenzációja Hindenburg levele volt. A per egyből azzal indult. A bíró mindenáron rá akart venni, hogy vonjam vissza a fellebbezésemet és nyugodjak bele a 800 márka büntetésbe. Kizárt dolog. Szóval így folynak nálunk a tárgyalások. Drámai vitára kerül sor. Teljes erővel védekezünk. Az ítélethirdetés előtt kétórás szünet. Az államügyész újból 800 márka büntetést indítványoz. Goltz remek védőbeszédében felmentésemet kéri. Két óra múlva ítélet: felmentettek.[3] A jogos indokok tudomásulvétele. Hurrá! Bombasiker! Az egész sajtó rémült és csodálkozik. Goltzcal még megbeszéljük az aznapi tennivalókat. Fél órán át részt veszünk a Röntgenthalperen, melyben SA-ifjainkra börtön vár. A vádlottak felállva üdvözölnek. Szemükben könny csillog. Otthon. Munka. Este Wilmersdorfban zsúfolt teremben beszélek. Utána még egy annál is nagyobb férfitársaságban a Burgkellerben. Ma már sok bosszúság ért. Még egy nehéz nap vár rám. Vajon mi lesz a per kimenetele?[4]

2 Az elsőfokú bíróság teljes elfogultságról tett tanúságot nemcsak a feltűnően alacsony bírság kiszabásával, de azzal is, hogy a cikket „szakszerűnek" és „kifogástalannak" minősítette, és csupán a karikatúrát tette kifogás tárgyává.

3 Előzménye ennek, hogy Hindenburg a keresetet visszavonta.

4 Ez egy másik perre vonatkozik, amelyet azért indítottak Goebbels ellen, mert a kormány tagjait lapjában „árulóknak", a „világtőke ügynökeinek" stb. nevezte.

1930. augusztus 30.

Nagyon-nagyon nehéz napok vannak mögöttem. Majdnem összeroppantam. Szerdán délben kaptam az első értesítést Edgar Schrödertől egy, az SA-ban tervezett lázadásról. Ultimátumot nyújtanak be nekünk azzal, hogy ha nem teljesítjük követeléseiket, nekünk támadnak. Nem tudom elhinni, hogy valóban csatát akarnak ellenünk. De aztán mégis meg kell győződnöm arról, hogy tényleg azt akarják. Stennes a háttérben mint egy pók szövögeti a hálót.[5] Wetzel és Breuer pedig az ő bábjai. Drezdába kell utaznom. Ott kapom telefonon a hírt, hogy a helyzet még annál is rosszabb, mint ahogy én gondoltam. Az SA vezetői összevonták ezredeiket és nyíltan fellázadtak München és a körzet ellen. Pénzügyi kérdések mögé bújnak, az egész ...t kapitalizálták. Stennes áruló. Drezdában két teremben beszélek. Jól, de közben nagyon nyomaszt ez az egész. Összeszedem magam, a végén sikerem van. Éjjel felkeres a szállóban dr. Conti és jelentést tesz a katasztrofális helyzetről. Az összes ezredet fellázították. Kérdésessé vált a Sportpalastban péntekre meghirdetett nagygyűlés. Conti jelentéstételre Münchenbe utazik. Csütörtök. Álmatlan éjszaka után ismét Berlinben. Minden a feje tetején áll. A legvadabbul Breuer és Hustert lázított. Óriási csalódás. Tárgyalás Stennesszel. Arcátlanul három mandátumot követel. Pénzt és politikai hatalmat. Példátlan pimaszság. A mellemnek szegezi a pisztolyt. Ha nem teljesítjük követeléseiket, holnap a levegőbe röpítik a Sportpalastot. Münchent hívom, látszatra engedékenyen. Szeptember 15-én álljunk bosszút. Hitlert megint nem tudom elérni. Elutazom Hamburgba. Elég nehéz szívvel. Beszélek Berlinnel: további bonyodalmak. Elérem Hitlert: ő nem adja be a derekát. Nem is teheti. Egyáltalán nem látja át a helyzet komolyságát, kisebbnek hiszi a veszélyt. Mindent elmagyarázok neki. Wagener[6] már útban Berlin felé. Teljhatalommal felruházva. Tízezer hamburgi előtt beszélek. A történtek ellenére kitűnő formában vagyok. Berlin: ott van már a IV. ezred rohamosztaga, hogy szétverje a hivatalt, és összeverjék Wilkét és Muchow-t. [...]

5 A berlini SA lázadása napokig tartott. Hátterében az állt, hogy egyes vezetők és a legénység egy része is méltánytalannak tartotta, hogy velük szemben a náci párt politikai vezetői, valamint az SS tagjai előnyöket élveznek. Walther Stennes a látszólagos megbékélés ellenére 1933-ban végleg szakított a nácikkal és 1949-ig Csang-Kaj-sek mellett működött katonai tanácsadóként.

6 Wagener, Otto, középszintű náci vezető. Részt vesz gazdasági tervek kidolgozásában, 1933 után jelentősebb pozíciót nem kap.

1930. szeptember 1.

Vasárnap: reggel még úgy tűnik, hogy minden rendben. Megérkezett az autónk. Kiadom az utolsó utasításokat. Irány Breslau. Csodálatos napsütés. Este 1/2 9-kor érkezünk meg. Két zsúfolt teremben tartok beszédet. A lelkesedés óriási. Utána még együtt vagyok az emberekkel. Éjjel 2-kor távirat Berlinből. Az SA megrohanta és szétrombolta irodáinkat. Az SS-őrség két tagja megsebesült. Egy másodpercre elveszítem az idegeimet. Majd gyors döntés. Ami ezután történik, mintha valahol a távolban játszódna. Irány Berlin. Telefon Hitlernek Bayreuthba. Ő is rögtön indul Berlinbe. 3-kor indulás. Tele szörnyű gondokkal. Kétségbeesés. Így kell összetörnie mindannak, amit négy évig építettünk. Soha! Ismét össze tudom szedni magamat. Hajnalodik. Borzasztó meghasonlás nyomaszt. A mienk... teljesen összetört... útközben... Hitler végső felszólítása! Minden borotvaélen táncol. Az emberek kétségbeesve... Szegény Hitler! Ez a sokéves késlekedés jutalma. Stennes érkezik. Reggel hatig Hitlerrel tárgyal a szállodában... Ez lenne a vég? Soha! Figyelmeztetem, legalább a választásig engedjünk. Máskülönben az SA-nak anyagi követeléseiben igaza van. Hitler is engedékeny. Egy percre sem hagyhatom el magamat. Alszom egy órát, majd a bíróságra megyek. Mindenfajta védelmet elutasítok. Becsületsértés... Hat hét börtön és 500 márka. A szünetben Hitlerhez, aki Göringnél van. Újabb gondok. Tanácsolom, sürgősen egyezzünk meg, különben elkerülhetetlen a katasztrófa. A lázadás már a vidékre is átterjed. 4 órakor döntés. Hitler meneszti Pfeffert és személyesen veszi át az SA főparancsnokságát. Az SA a korábbinál magasabb hányadot kap a tagdíjakból. Levél Stennesnek. Elfogadás vagy elutasítás? Egy órára ledőlök. Mire felkelek, megvan a döntés: az SA-vezér Hitlernél. Mindent elfogadnak. Forradalom tör ki a teremben. Stennes behódolt. Még a legvadabb hírek keringenek. Dürr és Lippert szánalmasan csődöt mondott. Jó volt viszont Weissauer és Wiedemann kisasszony. Hitlerrel az SS-hez, mely hű maradt. A gárdának most vissza kell vonulnia, a lázadást elfojtottuk. A frontharcos szövetség háza tele van SA-osztagosokkal. Aki nemrég még robbantani akart, most rémülten ül és vár. Hitler beszédet mond. Litzmann is, megindítóan. Aztán a hűségeskü. Én következem. Minden rendben. A Stennes-puccs befejezve. A következtetéseket majd szeptember 14-e után vonjuk le. A zsúfolt terem előtt jó formában beszélek. Lesz még három viharos éjszakánk. Még visszaszerzem magamnak az SA-t. A legrövidebb időn belül. Későn és elgyötörten megyek haza. A sajtó! Borzasztó! Stennes úgy viselkedett, mint egy gonosztevő. Na igen! Tovább kell dolgoznunk. Négy nap után először alszom. Ma

reggel újra éber vagyok. Csak nem gondolkodni! Még minden úgy tűnik, mintha álom lett volna. Most a romokat kell eltakarítanunk. Vajon sikerül-e szeptember 14-ig? Én mindent megpróbálok. Lássunk munkához. Adja vissza Isten a hitünket.

1930. szeptember 3.

Tegnap: egész nap rendcsinálás. Minden területen. Amikor megérkeztem az irodába, minden romhalmazhoz hasonlított. Az elején az alkalmazottak még teljesen bizalmatlanok voltak egymással. Túlságosan érdesek voltak a súrlódási felületek is. Úgy tűnik, hogy főleg a lányok túlozták el a dolgokat. Wilke és Muchow szabotálni akartak. De a végén mégiscsak engedelmeskedtek. Wilkének távoznia kell. A parlamenti frakció titkára lesz. Ott aztán használhatja azt a képességét, hogy lázítani tudja a közönséget. Elégedett is. Az SA-nál mindenki boldog. Úgy látszik, Stennes nyugalmat akar. Ő... egész újat... most sokkal erősebben kötődik, mint azelőtt. Amikor fennállt a veszélye, hogy elveszítjük a mozgalmat, akkor döbbentünk rá, hogy milyen kedves az nekünk. Most megint jól halad a munka. Remélem, szeptember 14-ig mindent bepótolunk. Késő délután megyek haza. Teljesen átlendültem a holtponton. Este először az Alexanderplatzra, aztán Kleisthez, majd Friedenauhoz, aztán a „lázadás központjába", ... a szétvert irodánkba. Mindenütt újra a régi bizalmat érzékelem. Az iroda sivár. A szobámban mindenütt vérmocsok. Elvbarátaink vére! Borzalmas látvány! Ilyenek vagyunk mi, németek! Vajon képesek leszünk-e még egyszer felszabadítani ezt a népet? Késő este fáradtan haza. Ma egészen kikészültem. Este a Sportpalastba. Göringgel és Strasserrel beszélünk. Sok múlik ezen.

1930. szeptember 11.

Tegnap: látogatások, konferenciák és munka. A legvadabb híresztelések terjengenek arról, mi történik Hitlerrel ma este. Én az egészet visszautasítom. Az ellenünk folyó hazugságáradat egyre növekszik. De győzni fogunk. Délután otthon dolgozom. Egy rövid órát beszélgetek L. K.-val. Olyan hatalmas tömeget még nem láttam, mint este a Sportpalastban. Százezer belépőt igényeltek. Képtelen lelkesedés. Egy órát beszélek, míg Hitler megérkezik. Ilyen kitörő ünnepléssel még sehol sem fogadtak. Stennesnek köszönhetem. Megérkezik Hitler. Hangorkán. Egy órát beszél. Talán ez az első igazán jó szónoklata Berlinben. Engem is magával ragad. A közönség őrjöng. Ki beszél most már a kis gondokról? A győzelem már a zsebünkben van. Most már csak az számít, hogy az utolsó választási hazugságokat ellensúlyozni tudjuk-e. Távozá-

sunk kifejezetten életveszélyes. Az emberek mintha megőrültek volna. Ezzel a fanatizmussal ez a nép képes lesz és fel is fog ismét emelkedni. Nehezen jutok el az Orpheumig, ahol éjfélkor egy zsúfolt teremben be kell jelentenem, hogy Hitler a kimerültség miatt ide már nem tudott eljönni. Az emberek megértéssel fogadják a hírt. A főnökkel és Göringgel hármasban Göringéknél vacsorázunk. A főnök nagyon lelkes. Én szintén. Az SA-ügyről vitatkozunk. A hibát csak lépésről lépésre lehet kijavítani. A főnöknek az a kívánsága, hogy maradjak továbbra is Berlinben. Ezt kell tennem, holott nincs sok kedvem hozzá. Belátja, hogy engem semmilyen felelősség sem terhel. Konstrukciós hibáról van szó a szervezeten belül. Ezt fokozatosan ki kell küszöbölnünk. A politikai vezetés befolyását kell erősíteni. Nem szabad megengedni, hogy az SA-nak politikai becsvágya legyen.[7] Hitler most már tisztában van ezzel. Boldog vagyok, hogy a végén minden jóra fordult. A még meglévő hibákat majd lassan kijavítjuk. Aztán Hitler mesélni kezd. Megint a régi. Éjjel 3-kor búcsúzunk egymástól. Ma igazán nehéz napom volt. Este öt beszédet kell tartanom.

1930. szeptember 15.

Tegnap: reggel választás. SA-helyiségek tönkretéve. Sok a sebesült. Göringéknél ebédeltem, a felesége ismét ott volt, aminek nagyon örültem. Az irodában hosszú tárgyalások a rendőrséggel. Sikerül szabadon bocsáttatnom a letartóztatottjainkat. A Kaiserhofban egy csendes hangversenyt hallgatok végig, bár remegek az izgalomtól. Az első választási eredmények fantasztikusak. A Sportpalast zsúfolásig megtelt. Ilyen hangos ünneplés még sohasem volt. A lelkesedés leírhatatlan. Hihetetlen felemelkedés. A harcos hangulat magával ragadó. A polgári pártok szétmorzsolódtak. Eddig 103 képviselői helyet szereztünk. Megtízszereztük a mandátumainkat. Berlinben 360 000 szavazat. Erre nem számítottam. Embereink teljesen magukon kívül vannak. Olyan a lelkesedés, mint 1914-ben. A Sportpalast bolondokházára hasonlít. Az SA a vállán hordoz végig a termen. Hajnali 4-ig még végiglátogatom az SA-helyiségeket. Mindenütt ugyanaz a kép. Öröm és harci hangulat. Ma szilárd a lelki békém. A közeljövőben megpróbálom átgondoltan átszervezni a körzeteket. Közben persze pihennem kellene. A következő hónapokban nőni fog a feszültség. A kommunák is győztek, de mi vagyunk a második legerősebb

7 Az ellentétet nem sikerült megszüntetni. Az SA létszáma dagadt, s ezzel együtt nőttek politikai becsvágyai, ami viszont mind Hitlert, mind a német hadsereg vezetőit még inkább idegesítette.

párt.[8] Így kell folytatnunk. Csak ne fáradjunk el, ne bénuljunk le. A jelszó: harc. Ellenzékben vagy kormányon – mi egy új Németországért fogunk küzdeni. Mindjárt sajtófogadás lesz. Utána körzeti megbeszélés. Betöltjük az új vezetői állásokat, megindítjuk az átszervezést. Mérhetetlenül fáradt, és mérhetetlenül boldog vagyok. A tegnapi este bőségesen megjutalmazott az elmúlt négy év munkájáért. Mindnyájan hálásak vagyunk a sorsnak. Az ég tartsa fölénk áldó kezét. Hogy fognak az enyémek otthon örülni! Az egész párt is! És a jövő Németországa!

1930. szeptember 16.

Na, ez igen: öröm a mi sorainkban, megdöbbenés ellenfeleinknél. Egy csapásra 107 képviselői hely.[9] Ezt közülünk senki sem várta volna. Tegnap lerohant bennünket az ún. világsajtó. Adtam két interjút és egy általánosságokat tartalmazó kommünikét. Az előbbieket a Popolo d'Italiának és a Corriere della Serának. Utána még a DAZ-zal (Deutsche Allgemeine Zeitung) beszéltem. Most persze mindent elkövetnek, hogy kihagyjanak bennünket a kormányból. Nagykoalíció csak a Wirtschaftsparteijel, a gazdasági párttal képzelhető el. De ez ma még nem világos. Van időnk. Hitler egészen magánkívül van. Csak most őrizzük meg a nyugalmunkat! Néhány napra le kell állnom. Aztán megint jöhet a munka. A körzet átszervezését már megkezdtem. Schimmelmann grófot magántitkárként alkalmaztuk. Még egy irodavezetőt keresek. Weissauer lesz az Angriff kereskedelmi igazgatója... Ő még október 3-ig... aztán nemsokára újra elkezdődik a harc.

1930. november 16.

Irány Danzig! Aludtam, olvastam, olvastam, aludtam. A korridoron át.[10] Elviselhetetlen számomra a gondolat, hogy ez az esztelenség örökké így maradjon. Ezen az úton megtanulok ismét gyűlölni. Marienburg! Forster és Alber nevű párttagunk autóval vár. Ott dacol Marienburg. Ma még fenyegető határ. Milyen mélyre

8 Az 1930-as választások politikai földrengést jelentettek. A hallatlan náci előretörés áldozata a Német Nemzeti Néppárt [73 helyett 41 mandátum] és a Német Néppárt [45 helyett 30 mandátum] volt, de veszítettek 10 parlamenti helyet a szociáldemokraták is. A korábbi 54 helyett 77 mandátumot szereztek a kommunisták.

9 Ez a végső náci mandátumszám.

10 A békekonferencia Danzigot [Gdańsk] a Népszövetség fennhatósága alá helyezte, és a lengyel állam számára kijelölt egy folyosót [korridort], amelyen át el lehetett jutni a városba és kikötőjébe. A korridor elvágta Németországtól a keleti porosz zónát, ahova csak a korridoron át, vízummal vagy lezárt vasúti kocsiban lehetett beutazni.

süllyedtünk. Danzigba csak hosszas vita után engednek be. Autóval végigmegyünk a Weichsel árterületén. Danzig. Rövid látogatás az olasz politikai megbízottnál, Gravina grófnál. Ő teljes szívvel a mi emberünk. „Németországban csak a nemzetiszocialisták igaz emberek!" És ezt egy külföldi kell hogy mondja nekünk. Felesége finom római arisztokrata hölgy. Mintha egy reneszánsz képről lépett volna le. Danzig helyzete elkeserítő. A szerződések mind a lengyeleknek kedveznek. Gravina mindent megtesz jogaink védelmében. A német szocialisták közben hátba támadják, és a lengyelekkel konspirálnak. Szellemi elfajulás! Ezt mind tűzzel-vassal fogjuk kiirtani. Este beszédet tartok. Hangszórón keresztül több zsúfolt helyiségben hatezer ember hallgat meg. Amikor befejezem, véget nem érő, lelkes ünneplés. Vállon végighordoznak a termeken. „Gyere megint!" – kiabálják. A népuralom kirobbanó megnyilvánulása. Milyen csodálatos is ez a mozgalom! Egyszer majd egész Németországot magával ragadja. Magányosan autózom két órát. Forster[11] lelkesedik és szörnyen szidja Strassert, aki mindenütt, ahol csak tud, mocskol és rágalmaz engem. Én nem válaszolok ezekre. A hallgatás és a munka az én válaszom. Úgy alszom a vonatban, mint egy medve. Berlin! Vasárnap. Süt a nap. A mai nap csak az enyém.

1930. november 28.

Heinrichsbauer nagyiparossal vitázom. Lehordom a fémipari dolgozók sztrájkja és a „Führer der Wirtschaft" miatt. A végére kiütéssel győztem. Pénzügyi helyzetünk valamit javult. Remélem, hogy két hónapon belül rendben leszünk. Hosszan tárgyalok Weissauerrel. Az Angriff alapjában véve jól áll. Az SA-ban bűzlik valami. Holnap és holnapután nagy konferencia Münchenben. Hitler Röhmöt akarja az SA élére kinevezni, és úgy látszik, a helyi vezetőket fokozatosan le akarja építeni. Ezeknek azonban ez nem tetszik. Stennes ma az egész csürhéjével Münchenbe utazik. A müncheni „boncok" ellen vonul. Részben igaza van, részben azonban ez csak ürügy. Tegnap este még Wetzel volt nálam. Nem ismertem ki magamat rajta. Azt mondja: ha komolyra fordul a dolog, felhív Münchenből. Tisztességes ember! A háttérben Stennes szabadcsapata áll lesben. Ez is bizonyítja, milyen naivul politizálnak ezek az emberek. Az is előfordulhat, hogy fizetett besúgók is vannak közöttük. Ki tudja? Úgy érzem, minden oldalról ellenség vesz körül. Egy adag egészséges bizalmatlanság nem árt. Tegnap reggel hosszabb megbeszélést folytattam az SA emberével, Wag-

11 Forster, Albert, 1930-tól Gauleiter Danzigban, 1939-től birodalmi helytartó uo.

nerrel. Az SA-ban még sok az utópikus romantika. Stennes ezt persze ügyesen kihasználja. Az estét Dirksenéknél töltöttem. Beszélgettünk és zenéltünk. Kedvelnek és egyéni sorsommal is törődnek. Ma este Chemnitzben tartok előadást. Nagy ügy. Holnap ismét szép vasárnap lesz.

1931

1931. január 6.

Tegnap: reggel vezércikket írtam. Egy sor hivatalos megbeszélés. Az Angriff összeállítva. Állásfoglalás a Ruhr-vidéki bányászsztrájk ügyében. Otthon dolgoztam. Fogadóóra az irodámban. Tárgyalás a kerületi vezetőkkel. Megállapodtunk a szervezeti terv ügyében. Ezzel ezt befejeztük. Kerületi vezetők és egészséges funkcionárius testület. Tanfolyam a marxizmusról. Előadások négy estén át. Braunschweigből Klagges jött el. A program felvázolásával nyitottam meg a sorozatot. Mesés a hangulat mindenütt, ahol megfordulok. Göringnél ott van még Schacht, Thyssen, a feleségük és Renzetti.[1] Schacht a beérkezett sikeres ember benyomását kelti, míg Thyssen régivágásúnak tűnik. Kitűnő pasas. Kapitalista, de az ilyen gazdasági vezetők tetszenek az embernek. Felesége csinos és kellemes. Schachté viszont, mint egy mosónő. Hitler, Röhm és Brückner jön még. Hitler felvázolja Schachtnak, hogy mit is akarunk. Schacht egészen elámul. Nyilván azt gondolta, hogy mi csupán szószátyár fecsegők vagyunk. Aztán vita Schacht és Thyssen között a Young-terv elfogadásáról.[2] Schacht szeretné magát tisztára mosni, de Thyssen minden részvét nélkül lerángatja a magas lóról. Nem adja fel addig, míg két vállra nem fekteti Schachtot. Imponáló, hogy Thyssen mennyire magabiztos. Ez aztán valaki! Úgy tűnik, Schacht közeledni akar hozzánk. Szüksé-

1 Első alkalom, midőn Goringnek sikerult szemelyes találkozót szervezniе Hitler es Schacht kozott Schacht, Hjalmar, pénzugyi szakember, 1923-tól a nemzeti bank elnoke Nagy szerepe volt a márka stabilizálásában, a jóvátétel elrendezésében 1924-ben 1934-től birodalmi gazdaságügyi minisztер, 1935-től a háborús gazdaságra való átállás irányítója 1937-ben kénytelen lemondani, 1938-ban a banktól is megválik. – Thyssen, Fritz, nagytőkés, a Vereinigte Stahlwerke AG vezetője 1929-től támogatta az NSDAP-t 1939-ben emigrált, de 1940-ben Franciaországban a németek kezébe került. A német, majd a szovetséges fogságból 1948-ban szabadult

2 A német jóvátétel végső elrendezésére irányulo terv nevét Owen D Young amerikai bankártól kapta, aki a kérdéssel foglalkozó bizottság élén állt.

günk lehet még rá: a köztársaság számára neki kell pénzhitelt előbányásznia. Ezt fogja most csinálni. Szerepe az egykor Hügel villa körül és párizsi pálfordulása nagyon sötét. Később ezt tisztázni lehet. Mértéktelenül el van képedve tőlünk és csodálkozásának kifejezést is ad. Sokat tart magáról, nagy tudású, hetvenkedő, de ezzel nálunk nem ér el semmit. Hízeleg, de én nem hiszek neki. Thyssen viszont igazi úr. A régi Ruhr-vidék vállalkozóinak a fajtájából való. De mint férfi is imponáló. Bravó! Úgy húzza itt a vonót, hogy csak úgy füstöl. Később egyedül maradok Thyssennel. Nagy megértéssel figyeli munkámat. Azt is, ahogy agitálok. A marxizmus halálos ellensége. Megrögzött hazafi. Jegelni kell a jövő számára. Megmutatom Hitlernek és Wiedéknek új lakásomat. Minden tetszik nekik és hajnali ötig ott maradnak kávé mellett. Hitler a művészetről és az építészetről filozofál. Nagyon okosan. Velem nagyon kedves. Hisz a barátom. Ma nehéz vitáim lesznek. Munka és munka! Kezdjünk hozzá!

1931. február 6.

Tegnap: A nap ismét bajjal kezdődik. Tonak egy idegen kocsival tilosba hajtott. Micsoda méreg! Aztán bosszankodás az irodában. Rosszul vagyok tőle. Lázasan a Reichstagba. A kancellár beszél. Nagyon mértéktartóan. A Ház a padlásig zsúfolva, kis közjáték a kommunista párttal: Ulbricht[3] – üres padsorok előtt – csak ellenem ágál; és utána az én órám következik. Mesés formában vagyok. Egy teljes órát beszélek a zsúfolásig megtelt Házban. A birodalmi kancellár egyre sápadtabban csúszkál a helyén. Az én pártom hatásosan támogat. Bombasiker és az egész Ház is annak tartja. Mindenki lelkes. Utána a vita már veszít érdekességéből, és az érdeklődés csak akkor fokozódik, amikor Brüning a vitazáróját mondja. Nagyon ideges és bizonytalan. Nincs formában. Az ellenzék az idegeire megy. Otthon. Hamar elmesélem Mariának és Broneréknak. Úgy tűnik, az influenzám ma már javul. De a nap újra csak balszerencsével indul. Kis dolgokban mostanában balkezesen nyúlok mindenhez. Ez nagyon idegesít. Gyönyörű az idő. Néhány hétig tiszta levegőt szívni, erre lenne szükségem.

3 Ulbricht, Walter, kommunista politikus, a KPD Központi Bizottságának tagja, 1928-tól parlamenti képviselő. 1933-tól emigrációban. 1945-től döntő szerepe volt az NDK kialakításában.

1931. február 21.

Tegnap reggel megbeszélés Hitlerrel. Reméli, hogy a Reichsbanner és a Rotfront[4] hajba kapnak. Akkor aztán a polgároknak választaniok kell. Holnap az egész birodalomban Reichsbanner-felvonulás. Ennek jelentősége lesz. Göring morfinista. A főnök kérdőre akarja vonni. A leghülyébb és legfeltűnőbb dolgokat műveli. Felváltva birodalmi kancellárnak majd hadügyminiszternek képzeli magát. Röviden: tipikus nagyzási hóbort. Radikális gyógykezelésre van szüksége. Ma csak egy nevetséges figura benyomását kelti. A főnök Hugenberggel[5] tárgyal. Meg akarja erősíteni. Ez sikerülni is fog neki. Tárgyalás Schimmelmann gróffal és Weissauerrel. Az utóbbi gyűlöli Göringet. Csak rám esküszik, és azt akarja, hogy jobban magamhoz ragadjam a vezetést. De hiszen ma már, félelmetes mértékben, így van. Hamburgba utazom. A pályaudvaron hatalmas embertömeg. Az SA-emberek a vállukon visznek az autómig. Majd több százan futnak a kocsi után. Tizenkétezer ember előtt beszélek. Összezsúfolt hallgatóság. Leírhatatlan lelkesedés. Ma jó a sajtóm. A hullámvonal most felfelé tart. Elutazásomkor viharos éljenzés. Korábban még a királyokat sem ünnepelték így. Kaufmann-nal beszélgetek. Ő is nagyon panaszkodik Göringre. Brüning szerint – G. rajong érte – „Az az ember egy nagy segg." Borzalmas! Komikus figura. ...falstaffi. Gyógykezelni kell. Nem szabad, hogy továbbra is képviselje a pártot. Berlin. Egy kis munka. Megbeszélés a főnökkel. Hugenberggel minden jól ment. Állhatatos marad. A pártház elkészült. Hála Isten, Hitler most már másra is tud gondolni. Mindjárt indulok Weimarba, aminek nagyon örülök. Magda Quandt velem jön.[6]

1931. február 23.

Szombaton először még egy jó megbeszélés Stennesszel. Egyformán ítéljük meg a politikai helyzetet. Remélem, az SA kitart. Stennes igyekszik dűlőre jutni velem. Én megtartom a békét. Szövetségre lépünk egymással. Az SA és én. Ez a hatalom. Weimarba Magda Quandttal, von Dirksennével és von Laffertnével. Nagyon kellemes utazás. Dirksenné csodálatos asszony. Nagyon tisztelem.

4 A Reichsbanner az SDP paramilitáris szervezete; a Rotfront a KPD-é.

5 Hugenberg, Alfred, a Német Nemzeti Néppárt alapító tagja és 1933-ig vezetője. Hatalmas sajtókonszern és az UFA tulajdonosa. Koalíciós elgondolás keretében együttműködik Hitlerrel és a nácikkal, 1933-ban gazdasági miniszter, de hamarosan távozásra kényszerül.

6 Magda Quandt, Günther Quandt nagytőkés elvált felesége. 1931-ben hozzámegy Goebbelshez, 1945-ben hat gyermekét megmérgezi; a halált csak első házasságából való fia, Harald Quandt kerülte el. M. G. férjével együtt öngyilkos lesz.

Göring: katasztrófa. Magda boldog. Olyan szép, szeretetre méltó asszony! Weimar. Az Elefánt Szállóból felhívom Ankát. Nagyon röviden és ridegen beszélünk. Már nem szerctem, fegyelmezetlenségei bosszantóak. Nyafog, panaszkodik, de én kemény maradok [...] Frick hű barát. Ő is nagyon panaszkodik Göringre. Magda mesés színben van. Későn és fáradtan fekszem le. Vasárnap: megnézzük a Goethe- és a Schiller-házat. Mennyivel szimpatikusabb Schiller. Goethe szerintem elviselhetetlen. Találkozom Ankával. Nagyon szomorú. Szabaduljak már meg tőle! Stöhr érkezik. Beképzelt szamár! Felvonul az SS. Újra barnaingesek. Csodálatos. Magával ragadó! Röviden beszélek. Az emberek lelkesek. Stöhr úgy pöffeszkedik, mint egy páva, s a saját viccein nevet. Meglátogatom von Levetzow admirálist. Kitűnő férfi. Hogy politikailag is, százszázalékosan az-e, ki tudja? Mindenesetre bizonyítási eljárásunk mély benyomással tölti el. Végigmegyünk egész Weimaron. Pompás ez a város! Két, zsúfolásig megtelt terem előtt bravúros beszédet mondok. Anka is ott van, és lelkesedik. A gyűlés után még hosszan beszélgetünk a hölgyekkel és Stöhrrel. Késő éjjelig kettesben üldögélünk Magda Quandttal. Magával ragadóan szép, jóságos asszony, és mértéken felül kedvel engem. Indulás: autóval Erfurtba. Vonattal Berlinbe. A Reichsbanner-felvonulás Berlinben – nagy csőd. Ráadásul még az eső is zuhog. Szegény köztársaság! Berlin! Magda szép és álmodozó. Szeretem. Hazamegyek. Hajszoltan dolgozom, majd megint elmegyek. Ma egy éve, hogy meghalt Horst Wessel.[7] Megemlékezünk róla a sírjánál és szelleme egész nap velünk van. Fáradt és lehangolt vagyok. Az utóbbi napok gyötrelmei megviseltek. Csőstől jönnek a fenyegető merényletek. De az én vezérlő csillagom nem hagy el. Ebben bízom.

1931. április 2.

Na, itt van a zajos botrány. De időrendben akarom feljegyezni. Kedd: hívás Münchenből, menjek Hitlerhez Weimarba. Először Drezdába, ahol sikeres beszédet tartok két zsúfolásig telt teremben, majd rögtön utána, éjjel autóval Weimarba. Hajnali ötkor érkezem. Gyanútlanul lefekszem! Szerda: a folyosón a főnökkel találkozom. Nagyon komoly. Röhm tájékoztat, hogy Stennest leváltották. Nyíltan fellázadt, álláspontja Münchennel szemben tarthatatlanná vált. Úgy látszik, leváltásának híre korán eljutott a sajtóhoz. Most kezdődik a tánc. Számomra nem marad más

7 Wessel, Horst középszintű SA-vezető, akit egy kommunista fiatalember – részben egy kurva miatt – megölt. Goebbels propagandaművészete csinált belőle hőst és mártírt; a W. által szerzett dal, a H. W. induló a náci párt himnuszféléje volt.

hátra, mint a meghajlás a tények előtt. Telefonálnak Berlinből: az SA megtámadta és elfoglalta az irodámat és az Angriff szerkesztőségét. Weissauer nyíltan Stennes mellé áll és egy lehetetlen nyilatkozatot jelentet meg tőle feltűnő helyen az Angriffban. Berlin hangyabolyhoz hasonlít. Számomra többé már nem kérdéses: én hűen állok Hitler mellett.[8] Minden kritika ellenére. Nem akarom a Majna-vonalat. A mozgalom mindenek fölött. Az SA-nak engedelmeskednie kell. Stennes azonban nem akar beilleszkedni. Jó. Akkor harcolnunk kell, még akkor is, ha az fél évig tart. Én Hitler mellett maradok. Közben Frick megbukik. Megérkezik Schimmelmann, Meinshausen és Dürr. Weissauer rémhíreket közöl a telefonban, és az SA nevében feltételeket akar szabni. Ennek már elmúlt az ideje. Weissauer nagyon kétértelmű szerepet játszik. Elrendelem, hogy azonnal bocsássák el. Meinshausen teljes felhatalmazást kap tőlem. Közben állandóan csörög a telefon. Egyre borzongatóbb rémhírek kergetik egymást. Stennes dolgozik: a körzet és az Angriff szerkesztősége elfoglalva. Csak nyugalom és hidegvér. Berlinbe akarnak hívni. Eszem ágában sincs menni. Hitlerrel Münchenbe utazom, és ott nyugodtan átgondolom az ellenlépéseimet. Daluege Weimarban van. Derekasan a főnök mellett áll. A hírek szédítő gyorsasággal követik egymást. Közben futtában beszélek Ankával. Nem, ennek már régen vége van. Úgy tűnik, hogy Erhardt Berlinben dolgozik. Nagyszabású intrika. Még felsorakoztatjuk magunk mögé az SA-t! Pártunknak ez a legnagyobb, de talán az utolsó válsága. Át kell tudnunk verekedni magunkat rajta. Este Hitler beszél, utána én. Véget nem érő ünneplés! Nyíltan és fenntartás nélkül állok ki Hitler mellett. Fáklyás felvonulás. Szegény SA! Milyen gonosz játékot űznek velem! Késön indulás autóval Jénába. Befellegzett a szép húsvéti ünnepeknek! Megint. Isten nevében. Az ember már oly szerény kis boldogságot kíván csak magának. Leverten utazunk. Sajnálom Hitlert. Vékony és sápadt. Még hosszan beszélgetünk, de a hangulat nem az igazi. Hitler eltökéltnek próbálja mutatni magát, de egészen össze van törve. Egy fülkében alszunk. Nehéz, fárasztó alvás. München! Napfény! A reggeli sajtó a mi veszélyességünkről kiabál. Ebben kellene közreműködnöm? Vérrel és halállal megszentelt ügyünknek elárulásában? Soha! Soha! Magda megérkezett Berlinből, és a szállodában vár rám. Őrülten örülök neki, de micsoda viszontlátás? Egészen meg van rendülve. De jó, hogy szilárdan velem van és hű hozzám! Nem akarok jelentéseket látni.

8 Ekkor megy végbe Goebbels végleges átállása Hitlerhez, amiből a továbbiakban – időnkénti kételyei ellenére – többé nem enged.

Egész reggel dolgozom. Délután egy éles cikket diktálok a lázadók ellen. Aztán holtfáradt vagyok. A főnök még dolgozik. Münchenben maradok. A kép óráról órára kedvezőbb lesz számunkra. De milyen idegmunkába került ez nekünk!

1931. április 6.
Berlin: minden a program szerint halad. Stennes legfeljebb kétszáz embert vitt el magával. Fenntartás nélkül kitakarítom a szemetet. Tegnap korán Esserrel tárgyaltam. Túlságosan borúlátóan festi le a helyzetet. Kiáll Göring mellett. Mindenütt erős előítéletek velem szemben. Stennes fenyeget, és a „barátaim" nem állnak ellen. Holnap este visszautazom Berlinbe, és kettévágom a gordiuszi csomót. Hitler bízik bennem. Ezt sohasem fogom neki elfelejteni. Szombat este meglátogatott Karl Valentin. Végre nevettünk egy keveset. Kiváló groteszk-komikus. Tegnap húsvét. A napot Hitlerrel töltöttem. Este meghallgattuk a Mesterdalnokokat. Ismét lelket öntött belém. Rode, Sachs szerepében, csodálatos teljesítmény. Hangja is és színészi játéka is. Utána még Hitlerrel vitatkoztunk a stílusról és a létről, a kultúráról és a civilizációról. Nemcsak józan elme, hanem zseniális gondolkodó is. Ma mindnyájan Tegernsee-be utazunk. Remélem, Berlinben rövid időn belül ismét magamhoz térek majd. Kivannak az idegeim, egészen levert vagyok. Nagy személyes vizsgatétel ez. De sikerülnie kell. Vagy a kerekek alá kerülök.

1931. április 9.
Időrendben: húsvéthétfőn színes társasággal Tegernsee-be utazunk, a nyomdász Müller vidéki házába. Egy kis kikapcsolódás. Magda is velem van. Nagyon aggódik értem. Rövid látogatás Amann úrnál, aki a közelben tartózkodik a vigvamjában. Berlinből jött, és fantasztikus dolgokat mesél Weissauer gazdasági baklövéseiről. Bár azt hiszem, hogy – vetélytársáról lévén szó – mértéktelenül túloz. De ha csak a töredéke igaz annak, amit elmondott, az is elég ahhoz, hogy Weissauer eltűnjön. Ez az ember életem egyik legnagyobb csalódása. Hosszan beszélgettünk még Müllernél, majd hazaindulunk az esőben. München. Éjjel egyig még dolgoztam és írtam. A főnök is fenn van. Bárcsak mindig ilyen éber lenne. Még egy órát együtt töltünk egy borzasztó kávéházban. Szegény Hitler! Kedd: csomagolok. Búcsú Magdától, aki a nehéz napokban mindig hűségesen állt mellettem: ezt soha nem felejtem el neki. Amann-nal a közjegyzőhöz megyünk. Weissauer kirúgva. Beteg vagyok. Magas lázam van. Este még a főnökkel együtt beszélek egy zsúfolt cirkuszban. A végén derekasan ünnepelnek

bennünket. De ennek is keserű az íze. Amann-nal Berlinbe. Éjjel rémálmok. Berlin. Azonnal ágyba kell feküdnöm, 40 fokos lázam van. ...Ez most mindent tönkretesz. Ennek ellenére nem mondom le a megbeszéléseket. Amann, Hinkel, az új cégvezető, Schultze, a nyomdász és dr. Lippert. Az Angriffnál vigasztalan a helyzet. Weissauer úgy garázdálkodott ott, mint egy vadember. Mindez jól jön ahhoz, hogy Amann tekintélyét erősítsük. Az Angriff számára az egész vidéki terjesztőhálózatot be akarja kapcsolni. Weissauer „műve". Ez a dög még egy levelet is ír nekem, melyben hűségéről biztosít. Tárgyalás Schulzcal, a Feme-bíróval, a keleti tartományok új SA-vezérével. Ő az az ember, aki lélektanilag is megpróbálja megérteni a berlini lázadást. Nagyon sok rendes ember hagyott el bennünket: Hess,[9] Münker, Starvard, Weiss, Wagner. Ez az, ami leginkább letör. München oly sok hibát követett el, és most ezért nekünk itt Berlinben kell bűnhődnünk. Schultz ezt mind felismeri. Nagyon józan. Szerinte a berlini SA 35 százaléka tart Stennesszel. Schultz politikai megoldást akar. Ezzel az én helyzetem Berlinben egyszerre tiszta és csodálatos lenne. Ki kell várnunk. Én is egy csomó hibát követtem el. Túlságosan hiszékeny voltam, túlontúl megbíztam az emberekben, s ami ez után a kegyetlen konfliktus után bennem maradt, az egy nagy adag kétely és az emberek megvetése. Este az öt kerület vezetője jön hozzám. Egyetlenegy politikai tisztségviselő sem lépett le. A párt megingathatatlan. El is vártam ezt tőlük. [...]

1931. június 30.

Nagyszabású összeesküvés nyomára bukkanok: az SS (Himmler) itt Berlinben kémügynökséget működtet, ami engem is szemmel tart.[10] Az ügynökség a legőrületesebb híreket terjeszti a világban. Én ezt csalárd kémtevékenységnek tartom. Csütörtökön, Münchenben követelni fogom ennek a szennycsatornának az azonnali megszüntetését. Vagy bízik bennem Hitler, vagy nem. Ilyen körülmények között nem vagyok hajlandó tovább dolgozni. Himmler gyűlöl engem. Most meg fogom buktatni. Ennek az alattomos dögnek el kell tűnnie. Ebben Göring is egyetért velem. Innen tehát az örök viszály: ezt a szálat ügyesen befűzte Severing úr. Túl ügyesen ahhoz, hogy célt tudjon érni. Szétszabdalom ezt a hálót. Tegnap sok időt töltöttem el ezzel. Aztán repülőgépen Danzig/

9 Willi Hess SA-vezetőről van szó.

10 Minden bizonnyal a Sicherheitsdienstről [SD] van szó, amelyet Himmler az SS keretében 1931-ben szervezett meg az ellenséges pártok, valamint a náci párton belüli különböző áramlatok megfigyelése céljából.

Königsberg. Csodálatos, napfényes időben repültem. Ez az egyedüli, valamirevaló közlekedési eszköz. Kubéval autón Tilsitbe. Közvetlenül a litván határon. Röhm is itt van. Hozzánk nagyon barátságos. De ki hisz neki? Én már a szívem mélyéig bizalmatlan vagyok. Óriási sátor, tízezer ember fér el benne. Mesés formában vagyok. Kitörő lelkesedés. Hálókocsin haza. Egy idős ember lép hozzám, s szégyenlősen megszorítja a kezemet: „Segítsen nekünk, a népnek!" – egészen meghatódom. Berlin. Boldog nap ígérkezik. Magda felfedezett egy üdülőt az Északi-tenger mellett, St. Peterben. Csodálatos. Vasárnap indulunk. Még néhány rágalom és fecsegés. De mit érdekel ez most engem! Csütörtökön még tisztába teszek mindent a főnöknél, aztán el. Renzettinél ebédeltem. Nagyon aggódik a mozgalmunkért. Megnyugtatom. Úgy tűnt, hogy magasabb megbízásból beszél. Behatóan érdeklődött sikereinkről. Szépen feltálaltam neki mindent. Göringet az olaszok nagyra becsülik. A Röhm-botrányt nagyon komolyan veszik. Dirksenné boldogtalan, hogy júliusban nem megyek Gröditzbergbe. Az utolsó napokban is a kifulladásig dolgozom. Ma egy nyilatkozatom jelent meg az Angriffben, miszerint szilárdan elhatároztam, hogy Berlinben maradok. Este a Sportpalastban taggyűlés. Ez az első alkalom, hogy egy párt ilyenre mer vállalkozni Berlinben. Arra számítok, hogy hatalmas tömeg lesz ott. Az idő csodás. Mindazok ellenére, ami történt, jó hangulatban vagyok. De csak nyugtával dicsérjük a napot. Légy bizalmatlan és embergyűlölő.

1931. július 3.

Szerdán egész reggel tárgyaltam. Elkészítettem az anyagot a kémrészleg ellen, mindenféle kisebb munkát végeztem, este megbeszélések, majd szabadságom előtt utolsó megbeszélés a kerületi vezetőkkel – két hónapos tervünk több mint ötezer új tagot hozott –, részt vettem a körzeti gyűlésen, ahol röviden, de jól beszéltem. Aztán irány München. Útközben még sok munka. Frankéval viszont minden rendben. Még néhány elmaradt propagandamunkát is elvégeztem. Utána a vezetőiskolába mentem. A főnök az SA-vezetőknek tart előadást. Itt még minden alakulóban van. A főnök jó hozzám. Csodálatos előadást tart a szervezésről és a propagandáról. A nap folyamán még mindenféle ügyintézés. A ház előtt az őröket le kellene tartóztatni. Ez most a nagy szenzáció. Egész München felbolydult. Este hosszú megbeszélés a főnökkel. Előhozakodom az SS kémkedési ügyével. Meg van döbbenve. Rögtön elrendeli az ügynökség felosz-

latását.[11] Előtte már egy órával keményen összecsaptam emiatt Himmlerrel. A főnök még egyszer nyomatékosan biztosít teljes bizalmáról. Soha nem engedne el Berlinből. Akkor sem, ha minden más körzetvezetői posztot hivatalnokok töltenének be. Ebben nagyon tisztességes. Áttekintjük a berlini és az országos helyzetet. Egyáltalán nincs okunk a pesszimizmusra. Ő örökké optimista. Meghív Berchtesgadenbe. Este még összejövök Frankéval és Hölckennel. Utóbbi becsületes és rendes velem. Derék fiatalember! Boldog vagyok, hogy mindent tisztáztam a főnökkel. Így ez nem mehetett volna tovább. Ily módon most már előztük a legrosszabbat: a szörnyű bizalmatlanságot, amely minden munkakedvet megöl az emberben. Berlin. Munka, bosszúság, de már csak reggelig. Ma még a drezdai stadionban tartok beszédet. Holnap csomagolok. Dürr szabadul a börtönből. Vasárnap utazom. Az Északitengerre. St. Peter Badba. Magda már ma odautazott.

11 A „kémhivatal" nem szűnt meg; 1942-ig Reinhard Heydrich, az ő halála után Ernst Kaltenbrunner vezetésével a náci rendszer végéig működött.

1932

1932. január 6. (Kaiserhof[1])

„Be az üzemekbe!" jelszóval nagyszabású akciót tervezünk Berlinben. Ennek érdekében koncentrált támadásra együtt vetjük be az SA-t, az SS-t, a sajtót, a pártot és a propagandát. Most be kell fészkelni magunkat a gyárakba. Innen aztán meghódíthatjuk a munkásságot. A jelszó már megvan: „Hib-akció!" A Führernél vagyok: Gröner táviratilag Berlinbe hívta. Valószínűleg a párton belüli békéről van szó. Hitler, mint mindig, most is világosan látja a dolgot. Ha valami X, akkor nem lehet helyette U-t mondani. A párt belső ügyeiről beszélgetünk. Van a szervezetben egy ember, akiben senki sem bízik. Fennáll annak a veszélye, hogy a döntő órában lelép, és felmérhetetlen, később alig jóvátehető kárt okoz nekünk. Nincs benne szolidaritás, és ezért nem is tud senkinek a barátja lenni. Ez az ember Gregor Strasser![2] Délután a kávé mellett sok mindenről beszélgetünk. A Kaiserhof ismét a politikai kíváncsiság és szenzáció központja lett. A sajtófergek bizonyára azt gondolják, hogy egész nap sötét bosszúterveket szőve ülünk ott. Ahogy Móricka a nemzetiszocializmust elképzeli!

1932. január 7. (Kaiserhof)

Megint minden mozgásban van. A Führer volt Grönernél. Megpróbálta megnyerni, hogy parlamentáris úton hosszabbítsák meg a birodalmi elnökség hivatali idejét. Ez még menne is, de itt nem a birodalmi elnökről van szó. Brüning úr a saját helyzetét és kormányának sorsát szeretné beláthatatlan időre megszilárdítani. A Führer gondolkodási időt kért. A helyzetet minden oldalról tisztázni kell. Egyelőre még egy sor alkotmányjogi meggondolást

1 A Kaiserhof egy berlini szálloda, amelyben Hitler rendszeresen megszállt, és amely a nácik egyik „hadiszállása" lett.

2 Mint politikus és szónok, Strasser volt Hitler egyetlen számottevő riválisa a náci pártban. Goebbels alkatára fényt vet, hogy néhány évvel előbb Strassert még istenítette.

is el kell takarítani az útból. Kétségtelen, Brüning el akarja sütni a nagyágyúját; de ezzel nem fog célba találni. A hatalomért folyó sakkjátszma elkezdődött. Lehet, hogy erre rámegy az egész év. Olyan játszma ez, amit tempóval, okossággal és ravaszkodással is végig kell játszani. A legfontosabb, hogy erősek maradjunk, és ne kössünk kompromisszumokat.[3] Akkor a természet törvényei alapján győzni fogunk. Az irodába megyek. Mindenütt ismét teljes erőbedobással, élénken dolgoznak. A karácsonyi békének vége; a politika seregei most felvértezik magukat a nagy, döntő csatákra. A sajtó ordítozik, mert egy zsidó fiatalember azt a mesét találta ki, hogy Albrecht herceg palotáját akartuk pártszékháznak kibérelni. Milyen naivan ítélik meg ezek a héberek a közvéleményt. Fogalmuk sincs arról, mi van a nép lelkében. Mindig hajszálpontosan melléütnek. Aljasok, amikor még a nőket is belevonják a napi harcok mocskába. De ha egyszer hatalomra kerülünk, kamatostól megfizetünk nekik! Hamburgban tartottam beszédet. Sagebielben tízezer ember ült összezsúfolva. A tömeg hangulata csodálatos. Legalább ennyien állnak még kint az utcákon. Késő éjjel még a hamburgi pártvezetőkkel politizálunk. A párton belül is erős, hiten alapuló optimizmus uralkodik. Mindenki sejti, sőt tudja, hogy a döntés órája napról napra közeledik. A hamburgi sajtó legalább tárgyilagos. A megvetés velünk szemben és az aljas hazugságáradat csak a berlini szennylapokra jellemző. Amikor visszatérek Berlinbe, azt olvasom az újságokban, hogy a Führer már eltalálta a rendszer érzékeny pontját. Brüningnél járt. Az újságok nyafognak és kiabálnak. A nemzeti megbízhatatlanság bélyegét akarják ránk sütni. A birodalmi elnök tiszteletreméltó személyét tapintatlanul be akarják vonni a politikai nézetek harcába. Most okosnak kell lennünk! A Kaiserhofban. Hitler Brüningnél volt, aki a kedves életéért harcol. Most még mindent elodáznak. A sajtó térdig süllyed a szenzációkban. Kufárkodás tárgyává szeretné ezt az öreg, nagy embert alacsonyítani. Brüning most aztán jó kis levest főzött magának! Az irodában vészhír: az „Angriff"-et egy hétre betiltották. Aláírás: dr. Weiss. „A zsidó vallás meggyalázása miatt." Na még ez is. Az újságunk ezalatt gazdaságilag tönkre is mehet; de politikailag ez csak használ nekünk. Eggyel több fegyverünk van Brüninggel szemben. Kaiserhof. A Führer Schleichernél járt. Megint mindenki összevissza rohangál, mint egy hangyabolyban. A kormány teljesen elveszítette a fejét. Megbeszélem a Führerrel a Sportpalastban tartandó beszédem részleteit. Ma már mondani

3 Ez Hitler álláspontja volt, ami mellett hónapokig kitartott, mielőtt mégis belement a kompromisszumba: a koalíciós kormányzásba.

kell valamit az embereknek – legjobb lenne a teljes igazságot. Az mindig felüdít. A Führer Lemgóba utazik, ott tart beszédet. Mint minden ilyen esemény előtt, most is csodálatos hangulatban van.

1932. január 10. (Kaiserhof)
A Führer Brüninggel, majd Hugenberggel tárgyalt. Döntő fontosságú napok. A berlini rendőrkapitányság most visszakozik. Azt állítja, hogy a gyűlést a Sportpalastban nem az én beszédem, hanem a közönség bekiabálása miatt tiltották be. Ez is indoklás! Jól kitoltak Brüninggel! Este a Führer jön hozzánk látogatóba. Szombaton Brüninggel tárgyalt. Hűvös légkörben. Brüning nem taktikázott szerencsésen. Úgy kezeli az elnökséget, mint egy kereskedelmi vállalatot. Ha elfogadjuk feltételeit, ellenszolgáltatásként elismeri törvényes mivoltunkat. A Führer ezt röviden és hidegen visszautasítja. Brüning megpróbál visszakozni, de már túl késő. Mint a felriasztott tyúkok, úgy rohangálnak összevissza a Wilhelm-Strassén. Brüning helyzete erősen veszélyeztetett. Ezernyi erő és mellékerő kapcsolódik be. De az adu a mi kezünkben van. A Führer azt szeretné, ha a birodalmi gyűlést minden körülmények között feloszlatnák. Ezen áll vagy bukik minden. A népnek kell döntenie. Mi ebben csak győztesek lehetünk. Ezzel Brüning is tisztában van, és ezért próbálja ezt az egyetlen lehetőséget felhasználni. Tehát vagy enged, vagy az elnöki hatalomért folyó küzdelem köztünk és a rendszer között fog eldőlni. Csak az a nagy kár, hogy mindebbe belevonják a vezértábornagyot is. De mi ezért nem vagyunk felelősek. Hugenberg csak az ötödik kerék a kocsiban. Az estét zenehallgatással töltjük. Nehéz napok után mindig ez a legjobb kikapcsolódás.

1932. január 19. (Kaiserhof)
Hétfő: Reggel és délben szolgálatban. Keményen gürcöltem, egy halom postát elintéztem. Két fontos látogató: a Reichslandbundtól egy tekintélyes úr, aki a birodalmi elnökségi ügyben kéri véleményemet. A szövetség következetes szeretne lenni. A Stahlhelm össze akar dőlni. Nem is lenne rossz. Akkor a Nemzeti Frontban egyedül a miénk lenne a vezető szerep. Az embernek csodálkoznia kell a naivitáson, amivel a polgári tábor a politikai döntéseket megközelíti. Nevek röpködnek a levegőben, megvitatják, majd megint félredobják őket. Egy biztos: radikális változásnak kell jönnie, hogy a választásnak egyáltalán értelme legyen. Egy neves világháborús ezredesnek – öreg harcos – lelkiismeret-furdalása van, hogy vajon már most átlépjen-e hozzánk. Őt a felháborodás vezette hozzánk, amikor arcátlanul betiltották a nagygyűlésünket

a Sportpalastban. Jó ez így. Az Alexanderplatz nekünk segít. Még egyszer feltüzeljük a kerületvezetőket. Rögtön rendezniök kell a pénzügyi kérdéseket. Pénzügyeink már nem olyan vigasztalanok, mint néhány hete voltak. A politikai helyzet még mindig ingatag. A nagy üzemi akciónk már előrevetíti árnyékát. Ha továbbra is ilyen jól halad, nagy sikerek várnak ránk. Szép fokozatosan térdre kényszerítjük a marxizmust. A Führerrel Münchenbe utazunk. Mindig az a legszebb, ha egyedül vagyok vele, és teljesen kötetlenül tud mesélni. A legjobb elbeszélő, akit ismerek. Különösen, ha az ifjúságáról beszél. Soha nem változott meg, az maradt, aki volt. Kedden Münchenben. A Barna Ház.[4] Az előttünk álló választások propagandáját beszéljük meg a birodalmi propagandaközponttal. Rövid emlékeztetőben rögzítjük a leglényegesebb pontokat. A mozgalom most fog igazán belelendülni. Március elsejére az egész birodalmi propagandavezetés Berlinbe jön. Egyelőre úgy hírlik, hogy a választások március 8-án lesznek, én azonban meg vagyok győződve, hogy a választási harc már néhány korábbi meglepetést is hoz. A Führerrel megbeszéltem a birodalmi elnökség ügyét. Tájékoztatom a fejleményekről. Döntés még nem született. Erőteljesen érvelek amellett, hogy ő maga vállalja el a jelöltséget.[5] Komolyan más szóba sem jöhet. Osztunk-szorzunk, de a számok csalhatnak. A választási küzdelembe igazán komolyan csak az ő nevével indulhatunk. Berlinben ismét lelőttek egy SA-embert. A harag forrpontra fog emelkedni. Valamikor egyszer megoldást kell találni. A Führer Brüningnek küldött válasza mesés: logikus, következetes és világos. Megsemmisítő visszautasítás a birodalmi kancellár számára. A Barna Házban magas harci kedv. Csak a párton belüli kishitűek számítanak kudarcra. Mindig Strasserre hivatkoznak.

1932. február 15. (Kaiserhof)
Bejelentik Hindenburg jelölését. Az elnökségi bizottság felhívást tesz közzé. Most már szabad kezünk van. A választási harc elhatározott ügy. Döntésünket most már nem kell titokban tartani.

4 Az első pártház Münchenben 1931-ben készült el; ennek először köznépi elnevezése volt a Barna Ház, amit ezután a pártszóhasználat is átvett. A nácipárt-egyening és az SA barna inge után kapta e nevet. A háború alatt bombatalálat romba döntötte.

5 Hitler számára a döntés nem volt könnyű, ugyanis nem rendelkezett német állampolgársággal, és amíg meg nem szerezte, az elnökválasztáson nem jelöltethette magát. Ez végül az utolsó percben sikerült.

1932. február 16. (Kaiserhof)
Az egyik mértékadó német nemzeti képviselővel tárgyalok. Hagymázas elképzelései vannak az elnökválasztás kimeneteléről. Nagyobb esélyt ad Thälmann-nak, mint Hindenburgnak. Hátborzongató, hogy ezek az emberek mennyire távol élnek a valódi néphangulattól! Különben úgy tűnik, mintha csak a jóindulatomat akarta volna megnyerni, ha a német nemzetiek saját jelölteket állítanak. Ezt olcsóbban és kényelmesebben is elintézhette volna. Három vezető amerikai újságíróval beszélgetek és egy egész délután megpróbálom meggyőzni őket a mi politikai irányvonalunk szükségességéről. Bár kételkedő alkatúak, de beszélgetésünk végén mindhárman meg vannak győződve arról, hogy végül is a Führer lesz a befutó. Én úgy dolgozom, mintha a választási harc már folyna. Ez bizonyos nehézségeket okoz, hisz a Führert, mint jelöltünket, hivatalosan még nem jelentettük be.

1932. február 21. (Kaiserhof)
Hitlernél a Kaiserhofban néhány olasz fasisztával beszélgettünk. Megtárgyaltuk a plutokrácia és az antiszemitizmus kérdéseit. Többé-kevésbé egyezett a véleményünk. A fasizmus a zsidókérdést illetően jóval egyszerűbb helyzetben van, mint mi. Olaszországban alig van zsidó. Szívük mélyén valamennyien antiszemiták. Egy fejeket ábrázoló plakátot állítottunk össze. A bizonyítási eljárásunknak kézzelfoghatónak és szembeötlőnek kell lennie. A rendszer és a nemzetiszocializmus fejei. A szembeállítás nagyon meghökkentő. Hugenberg volt a Führernél. Jelöltként Vöglert és Oskar porosz herceget ajánlja. Furcsa, hogy mennyire nem ismeri a nép lelkületét! A német nemzeti párt mindig is az összes reakciós erők szervezete volt és marad. Nekünk harcolni kell ellenük. Az örök várakozás lassan felőrli az embert.

1932. február 22. (Kaiserhof)
Csodálatosak lettek a plakátjaink. A propagandát a legmagasabb szinten űzzük. Az egész országnak fel kell rá figyelnie. A Führernél a Kaiserhofban. Frick és Buch is ott van. Felvázolom a birodalmi gyűlésben elmondandó beszédem gondolatmenetét. Hitler elégedett. Remélem, jó formában vagyok. A Führer hosszasan tárgyalja velünk a jövendő külpolitika problémáit. A végén még egyszer megbeszéljük az elnökségi jelöltállítás kérdéseit. A lényeg, hogy most már vége a hallgatásnak. A Führer engedélyezi, hogy este, a Sportpalastban tartandó beszédemben bejelentsem az ő jelölését. Hála Istennek! Most már legalább végérvényesen kidolgozhatom a referátumom szövegét. Az SA-t és a politikai vezetést tájékozta-

tom. Mindnyájan lelkesek. A Sportpalast zsúfolásig megtelt. A nyugati, keleti és északi kerületek általános taggyűlése. Rögtön az elején viharos éljenzés. Aztán, amikor egy órán át tartó előkészítés után, hivatalosan is bejelentem a Führer jelölését, tíz percig tartó tomboló lelkesedés. Vad tüntetés Hitler mellett. Az emberek felállnak, ünnepelnek és kiabálnak. A boltozat majdnem megreped. A látvány lenyűgöző. Ez igazán olyan mozgalom, amelyiknek győznie kell. Lehetetlen leírni ezt a rajongó elragadtatást. Befejezésül Helldorf gróf a mikrofon elé lép, és az SA nevében hűségnyilatkozatot tesz Hitler mellett. Csodálatos a hangulat. Az emberek összevissza nevetnek és sírnak. Sokan magukon kívül. Először fogjuk fel, hogy ez a nép valóban feltámadt. Késő este Hitler még felhív telefonon. Tájékoztatom; este még átjön hozzánk. Boldog, hogy elnökségének bejelentése ekkora örömöt okozott. Ő a mi vezérünk, és továbbra is ő marad! Akár tetszik, akár nem, meg kell vívnunk az első éles harcunkat a reakcióval, amely Duesterberget[6] jelölte. Döntésünkben teljesen magunkra maradunk. De így jó. Ez kényszerít bennünket minden erőnk mozgósítására. A Führer hosszan meséli háborús élményeit. Ilyenkor egészen nagy és magával ragadó. Amikor elmegy, csaknem ünnepi hangulat költözik a szívünkbe.

1932. március 13. (Kaiserhof)

Elérkezett a döntő nap. Lesz, ami lesz, mi megtettük a kötelességünket. Délben az irodában bizalmas jelentést kapok, eszerint provokatőrök merényletet terveznek Brüning ellen. Rögtön a birodalmi kancelláriába megyek, és figyelmeztetem Pünder államtitkárt. A pártot akarom minden esetre biztosítani. Nem lehet tudni, mi következik. Mindenütt győzelmi hangulat uralkodik. Nekem kételyeim vannak. Este otthon nagy társaság. Mindenki, aki él, itt van. Rádión hallgatjuk a választási eredményeket. A hírek csöppenként érkeznek. Nem állunk jól. Este 10 óra felé van már áttekintésünk. Vereséget szenvedtünk; borzasztóak a kilátások. Nem a mi szavazataink száma okozott csalódást, hanem az ellenfél esélyeit mértük fel rosszul. Az abszolút többséghez már csak 100 000 szavazatuk hiányzik. A Kommunista Párt teljes csődöt mondott. 1930 szeptemberéhez képest 86 százalékkal több szavazatot szereztünk, de mit segít ez rajtunk![7] Párttagjaink teljesen

6 Duesterberg, Theodor, Stahlhelm-vezér, 1932-ben a Német Nemzeti Néppárt elnökjelöltje.

7 Az elnökválasztás első fordulójában Hindenburg 49,6%-kal nem szerezte meg a többséget, de Hitler csak 30,1%-ot, a KPD jelöltje, Ernst Thälmann 13,2%-ot, Duesterberg pedig 6,8%-ot kapott.

letörtek és elcsüggedtek. Most már csak egy bátor húzás menthet meg bennünket. Éjjel felhívom a Führert. Tökéletesen megőrizte tartását és ura a helyzetnek. Soha nem is vártam tőle mást. Túlságosan magasra helyeztük a mércét, de nem volt hiba, hogy belementünk ebbe a választásba. A vesztett csaták nem ártanak annyit, mint azok, amelyek elől kitérünk. Ha most dacosan ismét munkához látunk, kiköszörülhetjük a csorbát. Hitler is azonnal emellett dönt. Egy pillanatra sem habozik, újra felvesszük a harcot. Ez ismét bátorságot önt a környezetébe. Ha a Führer nem adja fel, a szervezet sem fogja megadni magát. A veszélyes helyzetek leküzdésében Hitler önbizalma, helytállása teljes. Én soha nem láttam őt gyengének. A hecckampány a sajtóban a személyeskedés legmélyebb szintjére süllyedt. Az ember végül odáig jut, hogy az ilyen kreatúrákat egyszerűen le kell lőni. Éjjel 2-kor a hatalom meghódításáról szóló álmunknak egyelőre vége. Minden jelenlévő maga alatt van. Nagy fáradságomba kerül lelket verni beléjük. Egy elvesztett csata még nem dönti el a hadjárat kimenetelét.

1932. március 22. (Kaiserhof)
A Führer nagy előadókörútját a legapróbb részletig előkészítettük. Kaiserhofban mindent tisztázok vele. Nagyszabású tervet állítunk össze. Ennek minden emberi számítás szerint sikert kell hoznia. Dr. Dietrichhel[8] egyeztettük a sajtótaktikát. Bár ez még fejtörést okoz nekünk, de egy kis türelemmel és szívóssággal ennek is sikerülnie kell. Este a körzet minden hivatalvezetője összegyűlt. Én tartom a beszámolót. Kezdetben kissé tartózkodó a hangulat, de aztán sikerül feltüzelnem őket. A végén soha nem látott harci kedv uralkodik. A munka ismét elkezdődött. Most igazi élvezetet jelent, hogy minden energiánk bevetésével legalább valamilyen figyelemre méltó eredményt érhetünk el. A Führer visszautazik Münchenbe.

1932. április 10. (Kaiserhof)
A nap rosszul indult. Délig a szavazóknak csupán 25 százaléka adta le voksát. A mi esélyeinket nem becsülik nagyra. Kint eső és köd. A Führer Nürnbergből telefonál. Ott magasabb a részvétel. Az egész nap lázas izgalomban telik. Utazás Berlinbe. Csak horogkeresztes zászlókat és vörös rongyokat lehet látni. Egyébként ezt a szabad választási vasárnapot felhasználjuk a porosz csata előkészítésére is. Este már kiszivárognak az első eredmények. Hamarosan elégtétellel állapíthatjuk meg, hogy mindenütt növeltük szava-

8 Dietrich, Otto, a nácı párt, majd emellett egyúttal a birodalmi kormány sajtófőnöke.

zataink számát. Persze távolról sem sikerült az ellenfelet elkergetni a csatatérről, de a reakció majdnem minden szavazatát mi kaptuk. Thälmann csúfos vereséget szenvedett. Az ő veresége a mi legnagyobb győzelmünk. Egyedül Berlinben kétszázezerrel többen szavaztak ránk. Fantasztikus részeredmények jönnek ki.[9] A Führer nagyon boldog. Jelszava, a „Kitartás" a legfényesebb eredményeket hozta. Severing nagyon okosan választotta ki a poroszországi választás időpontját. De most, az összes lehetséges közül, a mienk a legjobb ugródeszka. Éjjel még bemegyek az irodába. Ott is mindenki ujjong. Összegyűlt az „Angriff" szerkesztősége, a birodalmi propaganda vezetői, és a legfontosabb körzetvezetők. Egy pillanat szünetet sem tartunk, rögtön határozunk a következő porosz akcióról. A reggeli szürkületben még írok egy vezércikket és egy felhívást a berlini párttagokhoz. Derekasan verekedtek. Most Berlinnek el kell esnie. Ez a következő erődítmény, amelyet ostromolni fogunk! A választások második fordulója mérhetetlenül megnövelte esélyeinket... A reakciót az egész vonalon legyőztük. A nép mindent megbocsát, kivéve a gyáva meghódolást.

1932. április 14. (Kaiserhof)

Most az SA betiltásának ügye a legfontosabb. A Führerrel tanácskozom Kaiserhofban. Ezen is át fogjuk magunkat rágni. A Führer a poroszországi választásokra még egy propagandakörutat tervez repülőn. Vasárnap már ismét harcba indul. Csodálatos a szívóssága! Az ember újra és újra csak bámulja: hogyan bírja az egészsége a fáradalmakat. Már ismét azon dolgozunk, hogy megszervezzük repülőkörútját. Valami gyakorlatunk már van benne. Sok tekintetben támaszkodhatunk eddig szerzett tapasztalatainkra. Fontos feladat a Führer repülőútjainak hasznosítása a sajtópropagandában. Ezt a legapróbb részletig elő kell készíteni és meg kell szervezni. Délután 5 órakor megérkezik az SA betiltása. A tilalom a birodalom egész területére vonatkozik. Ez Gröner műve, de talán ebbe fog belebukni.[10] Közlik velünk, hogy Schleicher[11] nem ért egyet ezzel az irányvonallal. Éppen akkor szállja meg a rendőrség Berlinben a párt székházát, amikor elutazom. Összeszorul a szí-

9 A második választási menetben Hindenburg 53%-kal győzött, Hitler – zömmel Duesterberg kiválása következtében – 36,8%-ra növelte szavazati arányát, míg Thalmann visszaesett 10,2%-ra A szociáldemokrata szavazók Hindenburgot támogatták

10 Az SA-t elnöki rendelet tiltotta be, de ismert volt, hogy kezdeményezője a kormány és azon belül Wilhelm Groner hadügy- és belügyminiszter volt

11 Schleicher, Kurt von, tábornok, politikus, 1932-ben hadügyminiszter, majd kancellár 1934-ben a nácik [feleségével együtt] meggyilkolják

vem. Egy tollvonással megsemmisítik sok évi építő munkánkat. Tehát így bánnak velünk, a fiatal Németország képviselőivel! Altonába indulok. Itt már betiltották az SA-t. Ez azonban a párt hangulatát még nem rontja el. Épp ellenkezőleg. A harag fehéren izzik. Tilalmakkal csak gyenge pártokat lehet megsemmisíteni. Az erős mozgalmak erejét a tilalmak csak növelik. Schleswig-Holsteinben egyedül mi vagyunk a hangadók. Ez a tartomány már a miénk. Reggel, visszautamon, olvasom az első sajtókommentárokat az SA betiltásáról. Elég hűvös a fogadtatás. A nemzeti sajtó nagyon aggasztónak minősíti az ügyet. A Kaiserhofban még egyszer megbeszélem Hitlerrel a Severingre vonatkozó kompromittáló anyagot. Bár a porosz kormány már nagyon élesen provokált bennünket, úgy döntünk, hogy ezt nem használjuk fel ellenük. A Führer olyan tisztességes, hogy ezt a marxizmus egyáltalán nem érdemli meg. Úgy beszéljük meg a hatalomátvételkor időszerűvé váló személyi kérdéseket, mintha már mi lennénk kormányon. Azt hiszem, egy ellenzéki mozgalom soha nem volt annyira biztos a sikerében, mint mi vagyunk! Egy ismerős hölgy telefonál, Schleicher tábornok barátja. Szerinte a tábornok vissza akar vonulni. De lehet, hogy ez is csak afféle mesterkedés. Ügyvédeinkkel tanácskozunk. Úgy döntünk, hogy panaszt emelünk az állam ellen. De ezek mind csak formalitások. A lényeg, hogy Poroszországban mi győzzünk.

1932. május 28. (Kaiserhof)

Szerda: búcsúzunk a Caputhban töltött szép napoktól. Berlinben néhány órát dolgozom. Rövid időre benézek a tartományi gyűlésre. Kerrlt a centrum szavazataival elnökké választják. A plenáris ülésen aztán elszabadul a pokol. A kommunisták gyilkosnak nevezik egyik képviselőnket. A bolsevista frakcióvezető, Pieck[12] a legféktelenebbül provokál bennünket a szónoki emelvényről. Az egyik kommunista arcul csapja az egyik párttagunkat. Ez a jel a leszámolásra, ami rövid, de velős, tintásüvegekkel és székekkel vívjuk. Három perc múlva már csak mi vagyunk a teremben. Kivertük a kommunistákat, míg a középpártok, hogy mentsék magukat, már korábban kimenekültek. Frakciónk a Horst-Wessel dalt énekli. A különböző pártoknak nyolc súlyos sebesültjük van. Ez figyelmeztető példa volt. Már ezzel is tiszteletet szerezhet magának az ember. Az ülésterem iszonyatos pusztítás látványát nyújtja. Győztesként trónolunk a romokon. A frakció helytállt. Rögtön diktáljuk a tudósítást a sajtónak. Meg kell előzzük a többieket.

12 Pieck, Wilhelm, kommunista vezető politikus.

A karhatalom a provokáció ellen, ez az egyetlen, ami imponál. Félő tisztelettel sündörögnek a zsidó újságírók a romhalmaz és a vértócsák körül. Milyen kényelmetlenül érezhetik magukat. Hazamegyek és villámgyorsan összecsomagolok. Késő este a teniszcsarnokban beszéltem, tele volt munkásokkal. A tartományi gyűlésben történtek mindenütt megváltásként hatnak. Amikor telefonon elmondom Hitlernek, nagy örömöt okozok neki. Így mérjük egymás után csapásainkat a rendszerre. Vajon mikor omlik össze? Csütörtök: Oldenburg. A sajtó kedvezőbb, mint amilyent vártam. A tekintélyünk teszi. Most olyan mérsékelt hangot használ, hogy alig győzünk csodálkozni. Micsoda jó hatása van egy verekedésnek! Mindegyik újság elfogadja, hogy bennünket támadtak meg, és végül, hogy mi lettünk a győztesek. Oldenburgból rögtön tovább Horumersielbe. Útközben találkozom a Führerrel, aki épp egy gyűlésre megy. Röviden tájékoztatom a történtekről. Este Morienben egy hatalmas lovardában beszélek. Utána még kétszer Nordenhamban. Mindegyik termet körülzárja a rendőrség. Borzasztóan eltévedtünk, majd megérkeztünk Horumersielbe. Tengeri levegő! Hitlerrel találkozom. Még egyszer részletesen el kell neki mesélnem, hogy mi történt. Az élvezettől kezeit dörzsöli. Az összeütközés a tartományi gyűlésen politikailag csak használt nekünk. Brüning helyzete rossz. Vasárnap eldől a sorsa. Bukásának időpontját talán még néhány nappal elodázhatja. De már ez sem segít rajta. Politikai hulla. Péntek: a tengerparton sétálgatunk a Führerrel. Felvázolja nézeteit a német politika alakulásáról a jövőben. Mint mindig, okosan, kristálytiszta logikával. Rust fut be Oldenburgból. A tengerparton lőgyakorlatokat tartanak. Délután mindenki a gyűlésekre megy. Én Wildeshausenben beszélek. A hallgatóság csupa paraszt, az utcáig állnak az emberek. Itt aztán élvezet beszélni. Oldenburgban is tele a terem. Az embernek az a benyomása, mintha már mindenki lázasan várná az ügy eldőltét. És közben az emberek semmit sem tudnak. Éjjel kettőkor érkezünk vissza Horumersielbe. Csodálatos dolog a föld egy ismeretlen falucskájában együtt ülni a Führerrel és a legbizalmasabb barátokkal és pirkadatig beszélgetni. Szombat: ma mindnyájan kialudtuk magunkat. A Führer már elutazott. Jövő kedden találkozunk ismét Mecklenburgban. Ő egyenesen odautazott a következő választások miatt. Berlinben minden rendben van. Persze nem Brüning számára. Mi is elbúcsúzunk Horumersieltől. Még egyszer megcsodáljuk a végtelen tengert. Wilhelmshavenbe utazom. Ott cirkálók és torpedórombolók állomásoznak. Alaposan megnézzük a „Köln" nevűt. A technika csodája. A németeket nem lehet legyőzni. Néhány tiszt hozzáértő kalauzolásával járjuk be a hajót.

Az ember büszke lesz és csodálattal teli. A tengerészet mesés formában van. Mindenki, a tisztek és a legénység mellettünk van. A Völkischer Beobachtert és az Angriffet olvassák. A „Schlesien"-ről átjön egy tiszt, és meghív bennünket vacsorára. Vacsora közben buzgó vita. A hadnagyok mesés, karcsú fiatalemberek, a katona igazi mintaképei. És mindegyik velünk tart. Szegény rendszer! Sokáig beszélgetek velük és minden kérdésükre választ adok. A tengerészet az igazi. Néhány tiszt civilben elkísér a gyűlésre. Először Jeverben, majd Küstringenben beszélek. A kommunisták ellentüntetésekkel próbálkoznak, de olyan szánalmasak, hogy szót sem érdemelnek. Este 10-kor vissza Berlinbe, az éjszakai vonattal.

1932. június 26. (Kaiserhof)

Lent, a lakásom előtt a Reichsbanner csapatai vonulnak el. A stadion felé. Ott Löbe úr beszél. A csavargók megállnak a ház előtt és macskazenét adnak. De csak addig, amíg a házban állomásozó SS-csoport kiront a kapun és szétcsap köztük. Délután Potsdamban és Reinickendorfban beszélek. Ez utóbbi helyen egy kicsit veszélyes a dolog. A vörös csőcselék lezárta a környékbeli utcákat, úgyhogy csak nehezen lehet megközelíteni a gyűlés helyét. De mi az elmúlt hat évben úgy elsajátítottuk már a fővárosért folyó gyakorlati harc egész technikáját, hogy számunkra aligha van már lehetetlen. Az éjjeli vonattal megyek vissza Münchenbe Helldorf[13] és Heines[14] társaságában. Áttekintjük a komolynak tűnő berlini helyzetet. Berlinben lappangó polgárháború van. Bármelyik pillanatban élesbe csaphat át. Ügyelnünk kell, nem szabad elszalasztanunk egyetlen alkalmat sem, hogy a párt biztonságát őrizzük és adott esetben átvegyük a hatalmat.

1932. augusztus 1.

Tegnap: választás volt. Thomas megvert egy kommunistát, aki provokált. Majd Münchenbe. Forróság. Emil Ludwig könyvét olvasom. „Beszélgetések Mussolinivel." A szerző tipikus zsidó! De néhány tárgyilagos adata nagyon érdekes. Például hogy Mussolini tíz órát tölt naponta az íróasztalnál. Szegény Hitler! Alszom egyet. Nyomasztó a hőség! Végre Münchenben. Mindenki elém jött. Hess ostobaságot követ el a megállapodással kapcsolatban. Alszom egy keveset, aztán órákig várunk Hitler hívására. A fenébe

13 Helldorf, Wolf Heinrich Graf von, 1926-tól náci párttag, 1931-től SA-vezető, majd rendőrtiszt, az 1944. július 20-i Hitler elleni merénylettel kapcsolatban kivégzik.

14 Heines, Edmund, SA-vezető, közismert homoszexuális. 1934-ben végeznek vele.

is! Barna Ház. Nagyüzem. Választási eredmény: egy picit erősödtünk. A marxisták nagyon. Nekünk 230 mandátumunk van. Berlinben a hazugságáradat következtében egy keveset veszítettünk. Végkövetkeztetés: most nekünk kell hatalomra kerülnünk, és a marxizmust ki kell irtanunk. Így vagy úgy! Valaminek történnie kell.[15] Hitler is ezen a véleményen van. Az eseményeknek le kell tisztulniuk, aztán döntenünk kell. Így nem jutunk abszolút többséghez. Tehát más utat kell keresnünk. Fontos, nehéz döntések előtt állunk. Későn kerülök ágyba. Kialszom magam. A választási harcnak vége. Most néhány nap nyugalom. Elvezni fogom. És utána megint „Ember akarok lenni!" A centrum a mérleg parlamentáris nyelvecskéje. Kinőtte magát! Bilincseket raknak a kezünkre. És megpróbálnak megszelídíteni bennünket. Ébernek kell lennünk, mint a vadászkutyának. A Papen-kormánnyal szemben is. Nem teszik könnyűvé számunkra, és mégis itt vagyunk; még mindig itt. Aztán cselekedhetünk.

1932. augusztus 13. (Kaiserhof)

Délben a Führer Schleichernél és Papennél volt. Rá akarják venni, hogy érje be a kancellárhelyettességgel. Vagyis az a szándékuk, hogy őt és a pártot lejárassák. Lehetetlen feltételezés. Ha a Führer belemegy ebbe, vége van. Ez tehát szóba sem jöhet. Ő kereken elutasítja az ajánlatot. Dr. Frick szorgalmasan segédkezik neki ebben. Ezek a megbeszélések tehát eredménytelenek. Az ellenpárt kijelenti, hogy a döntést magának a birodalmi elnöknek engedi át. Délben otthon ülünk a Reichskanzlerplatzon és várjuk az eseményeket, amelyeknek történniük kell. A Führer erős és határozott. Történjék bármi, a lényeg az, hogy gerincesek maradjunk. Délután 3-kor Plank államtitkár felhív bennünket a birodalmi kancellári hivatalból és azt kérdezi: „Döntöttünk-e már? Mert különben nincs értelme annak, hogy a Führer odamenjen." A válasz: „Először a birodalmi elnök úr akar vele beszélni." Ködös remények. A Führer Frickkel és Röhmmel, a törzskar főnökével a birodalmi elnökhöz megy tárgyalni. Gyötrő, kínzó várakozás. Kereken fél óra múlva Hitler újra itt. Tehát nem sikerült, elutasították. Papen marad a kancellár, és Hitlernek meg kell elégednie a kancellárhelyettességgel. Ez a megoldás sehová sem vezet. A javaslat elfogadá-

15 Az 1932 augusztus 1-jei választásokon az NSDAP 37,3% alapján 230 helyet szerzett, ami által a Reichstag legerősebb pártja lett Mivel azonban a többségtől messze elmaradt, a továbbiakban is csak koalíciós kormányzat jöhetett szóba Mellette legjobban a KPD erősodott meg, amely 14,6%-ot, és ezzel 89 mandátumot ért el

sa szóba se jöhet. Nem marad tehát más hátra, mint hogy visszautasítjuk. Pillanatnyilag a Führer is ezt tette. Velünk együtt ő is tisztában van a következményekkel. Nehéz harc jön, de meg fogjuk nyerni. A döntő tárgyalásról szóló hivatalos jelentés hamisan azt állítja, hogy a Führer a teljes hatalmat követelte magának. A valóságban ő csupán – és teljes joggal – a kancellárságot követelte. Mivel ezt megtagadták, ismét ellenzékbe vonulunk. Miközben a megbeszélésen részt vevők a jegyzőkönyvet fogalmazzák, éles hangú cikket írok, amelyben a legnagyobb nyomatékkal követelem magunknak a hatalmat. A hátsó szobában a törzskar főnökének vezényletével gyülekeznek az SA-vezetők. Hitler és ő tájékoztatják őket a történtekről. Az ő helyzetük a legnehezebb. Ki tudja, hogy féken tudják-e tartani alakulataikat? Semmi sem nehezebb, mint hogy egy, a győzelem tudatában lévő egységnek azt mondjuk, hogy a győzelem kiszaladt a kezünkből. Ezt a keserű feladatot is meg kell oldani. Másként nem megy. Túlságosan groteszk az az elképzelés, hogy a Führer egy polgári kormánynak legyen a helyettes kancellárja. Ezt nem lehet komolyan venni. Inkább még tíz évig harcolunk, minthogy ezt az ajánlatot elfogadjuk. A Führer csodálatra méltóan higgadt. Megingathatatlanul áll mindenféle ingadozással, reménykedéssel, bizonytalan vélekedéssel és feltételezéssel szemben. Egy nyugodt pont az események forgatagában. Az első lehetőség nem jött be! Harcolunk tovább! A Wilhelmstrasse meg fog puhulni. Ebben a kormányban nem ül egy Cromwell, és végül is minden akadály felett mindig az erő és a szívósság győz. Estig lázasan folyik a munka minden szobában. Jegyzőkönyveket fogalmazunk, beszédeket írunk, kiáltványokat diktálunk. Az egész emeleten kopognak az írógépek. A nyugodt és céltudatos eltökéltség csodálatos képe. A párt annál erősebb, minél rosszabbul megy neki. Még csodálkozni fog a Wilhelmstrasse, hogy kiálltuk ezt a próbatételt. Minden lehetséges utat átgondolunk. Pillanatnyilag még nem tudunk határozni. Egy biztos: ez a kormány nem kap többséget a parlamentben. Az ugyan nem lenne rossz, ha a népre tudna támaszkodni; de erről szó sincs. Ez a szuronyokon nyugvó diktatúra teljes zűrzavarban fog kimúlni. Aki a tűzzel játszik, a legrosszabbra számíthat. Schleicher tábornok azon fáradozik, hogy ne égessék fel végérvényesen a hidakat. Ez jellemző rá. 2-3 órával az első elképedés után nálunk minden a régi kerékvágásban halad. A Führer egyáltalán nem veszítette el a nyugalmát. Már korábban Caputhban állandóan azt hangoztatta, hogy a helyzet még nem elég érett számunkra. S ez egyszer megint egyedül neki lett tökéletesen igaza. Késő este utazik vissza Berlinből

Obersalzbergre.[16] A következő hetekben erősebb idegekre lesz szüksége, mint eddig bármikor. Lenn a lakás előtt sűrű embertömeg áll, és őt ünnepli. Újra és újra felharsan a kiáltás: „Adolf, maradj kemény!" Ellenfeleinket mi már kiütjük a nyeregből. A törzskar főnöke még sokáig ott marad nálunk. Komoly gondjai vannak az SA miatt. Neki kell megoldania a legkellemetlenebb feladatot. Mindnyájan segíteni akarunk neki, és ahol egy az akarat, ott megoldás is van. Éjfélkor elcsitul minden. Nagy Frigyes leveleit olvasom.

1932. szeptember 12. (Kaiserhof)

Frakció: dr. Frick szigorú utasításokat ad a követendő magatartásról. Csak a legnagyobb fegyelemmel győzhetünk ma. Letoltam a szerkesztőséget egy, a Stahlhelmet támadó nagyon buta cikk miatt. Plenáris ülés 3-kor. Papen megérkezik. A győztes benyomását kelti. Egy kommunista javasolja, hogy egyszerre szavazzunk a bizalmatlansági indítványról és a szükségállapot elutasításáról. Mivel mi arra várunk, hogy a német nacionalisták ezt az indítványt elutasítják, közülünk nem jelentkezik senki. A német nacionalisták azonban megteszik nekünk azt a szívességet, hogy nem tiltakoznak a javaslat ellen. Erre dr. Frick fél óra szünetet kér. Göringnél megbeszélés: a centrum többségi határozatot szeretne arról, hogy a kommunisták indítványát elutasítják. Mi rögtön ez ellen szólalunk fel. Így kettős az előnyünk: ha a parlamentet már most feloszlatják, akkor Papen nem kap szót, és nekünk lehetőségünk lesz, hogy szavazzunk a bizalmatlansági indítványról. Mivel nem tudunk megegyezni, még egy rövid megbeszélést tartunk a Führernél. Úgy dönt, hogy azonnal kerüljön sor a szavazásra. A kocka ezzel el van vetve. Ismét plenáris ülés: a pártok teljesen megzavarodnak, amikor meghallják döntésünket. Papen piros mappával a hóna alatt jelenik meg a kormányemelvényen. Göring minden teketória nélkül azonnal indítja a szavazást. Papennek, aki szerényen szólásra jelentkezik, nem adja meg a szót. Papen bosszúsan levágja a parlament elnökének az asztalára a birodalmi gyűlést feloszlató határozatot, de az elnök még egy pillantást sem vet rá. Papen a kormánnyal együtt kivonul az üléstermből. Ezt követően szavaz a parlament a bizalmatlansági indítványról: több mint ötszáz képviselő Papen ellen, és alig több mint harminc mellette foglal állást. Ilyen szégyenletes parlamenti vereség eddig még nem történt. A birodalmi gyűlés feloszlatva. Hallatlan zavarodottság.

16 Berchtesgadentől nem messze egy hegy neve, amelyen Hitler először csak bérelt egy villát, majd azt meg is vásárolta. Ezt nevezték azután Berghofnak.

Teljes megrökönyödöttség. Senki sem hitte, hogy lesz bátorságunk ezt véghezvinni. Csak mi örülünk. Most harcolni fogunk, és ebben mi vagyunk a legerősebbek. A Führer a birodalmi gyűlés elnökének palotájában várja a híreket. Egészen magánkívül van örömében. Megint világosan és egyértelműen döntött. Még sokáig vitatkozunk. A Kaiserhofban tovább folytatjuk a megbeszélést. Az egész pártvezetőség ott van. A harci kedv magasra csap. A kormány most tintahalat játszik, de ez már nem segít rajta. A bizalmi szavazás púp a hátán. Világos helyzetet teremtettünk, s most próbára tesszük az erőnket. Késő éjjelig tanácskozunk a Kaiserhofban. Nagy vonalakban megegyezünk a választási harc tekintetében. A parlamenti szónoklásnak vége, ismét kezdődik a harc. A polgári-nemzeti lapok egytől egyig ellenünk cikkeznek. De hát ez világos: a döntést, amely megszületett, mi hoztuk, nemzetiszocialisták. Egyébként ezek az újságok majd csodálkozni fognak, amikor jégre visszük őket. Az utolsó összeütközés, amellyel a hatalom átvétele előtt szembe kell néznünk, a reakcióval lesz. Ez jel és szimbólum is egyben. Ha harcra kerül sor, akkor mindig egyedül maradunk.

1932. november 4. (Kaiserhof)

A hirdetőoszlopokra kiragasztott nagy plakátokon még egyszer ismertettük álláspontunkat a sztrájk ügyében. Ők ott fenn egy esztelen egyeztető bizottsági határozatot hoztak: aki nem jelenik meg a munkahelyén, azt haladéktalanul elbocsátják. Természetesen senki sem jelenik meg. Weddingben és Neuköllnben súlyos utcai rendzavarásra kerül sor. A közlekedés teljesen megbénult. Berlin halott város képét mutatja. A mi embereink természetesen minden városrészben a kezükbe vették a sztrájk irányítását. Ez volt a legjobb megoldás. Ha lúd, legyen kövér! Minden órában újabb és újabb véres terrorcselekmények történnek. Már négy halott van. Berlinben forradalmi a hangulat. Pártszervezeteink csodálatosan működnek. Bevezettünk egy nagy segélyakciót. Ezzel sikerült a sztrájkolókat a legsúlyosabb szociális károktól megóvni. Nálunk minden a legjobb kerékvágásban halad. Tekintélyünk a munkások körében néhány nap alatt tündöklően megnőtt. Még ha ez a mostani választásra nem is hat, a jövőre nézve ez a haszon egyáltalán nem lebecsülendő. Itt is meg kell tanulnunk hosszabb időtartamban gondolkodni; hisz végül is Berlint akarjuk meghódítani, és ez nem azon múlik, hogy egy többé-kevésbé jelentéktelen választáson néhány tízezer szavazót veszítünk; olyanokat, akiknek az aktív, forradalmi harcban úgysincs jelentőségük. Az utcákon hömpölyög a tömeg. Mintha szürke fal nyomulna előre a hosszan

elnyúló utcasorokon. Mindenütt leírhatatlan feszültség érezhető. A legvadabb rémhíreket terjesztik. A polgári sajtó azt a hazugságot találta ki, hogy én ezt a sztrájkot a Führer tudta és beleegyezése nélkül erőszakoltam ki, hogy a pártot bolsevista útra tereljem, közben a Führerrel óránként telefonkapcsolatot tartok. Ő minden tekintetben velem egyező álláspontón van. Ha nem így cselekedtünk volna, akkor nem lennénk sem szocialista, sem munkáspárt. Sajtónk ebben az akcióban bátran és tántoríthatatlanul mellettünk áll. Szónoki és propagandalendületünk mellett a sajtó az egyetlen fegyverünk. Még egyszer beszédet tartok egy sor munkáslakta városnegyedben: Wittenau, Schönholz, Pankow zsúfolt termeiben szónokolok, Pankowban háromszor is. Nem nehéz a tömegeknek megmagyarázni álláspontunkat a sztrájkról, ha szemtől szemben állunk. Kiadtam a jelszót: „Nem az a nemzeti, aki hátba támadja a harcoló munkásokat". Ez futótűzként terjed el az egész városban. Ha lenne még egy hetünk, hogy az egész országban megismertessük álláspontunkat, akkor nem kellene aggódnunk a választások kimeneteléért. Végezetül a zsúfolásig megtelt teniszcsarnokban beszélek. A reakciós sajtó már jobban tombol, mint a vörös. De bízom abban, hogy a nép megért bennünket. A közvélemény félreérthetetlenül együtt érez a sztrájkolókkal; bár a berlinieknek egy sor kellemetlenséget kell vállalniuk, mégis a mindennapi kenyérért harcoló munkások mellett állnak. A mostani választáskor a kosok elválnak a bárányoktól. Ez a választás a gondolkodásmódot fogja tükrözni. Ilyenre eddig még nem volt példa. A sztrájk folytatódik, hevessége nem csökken.

1932. november 6. (Kaiserhof)

Minden várakozás ellenére magas a részvétel ezen a választáson. Berlinben teljesen megváltozott körülmények között kerül rá sor. A tömegközlekedés leállt, az emberek elárasztották az utcákat. Hallatlan feszültségben múlik el a nap. Este néhány vendéggel otthon üldögélünk és az eredményeket várjuk. Nem annyira roszszak, mint amennyire a borúlátók féltek, de azért mégis utálatos az erőlködés a rádióadásokban. Minden újabb jelentés a vereségünket közli. Végeredményben harmincnégy mandátumot veszítettünk el. A centrum is elkönyvelhet néhány veszteséget, a német nemzeti párt valamennyit erősödött, a szociáldemokraták valamennyit veszítettek. A részvétel a választáson visszaesett.[17] A kom-

17 A választás a náci párt számára vereséget jelentett, amennyiben a megelőző választáshoz képest közel 5%-ot és 34 mandátumot vesztett [kb. 2 millióval kevesebben szavaztak rá]. Ugyanakkor 16,9%-ot és 100 mandátumot szerzett a KPD.

munisták komolyan megerősödtek, ami várható is volt. Egy reakciós kormány mindig a bolsevizmus útját készíti elő. Vereséget szenvedtünk. Ennek okai: augusztus 13-át a tömegek még nem tudták megérteni, és a német nemzeti propaganda lelkiismeretlenül kihasználta kapcsolatfelvételünket a centrummal. Mindkettő rajtunk kívül álló okok következménye. Nem kell szemrehányást tenni magunknak. Nehéz és sok áldozatot követelő harcok előtt állunk. A legfontosabb, hogy egyben tartsuk a pártot. Meg kell erősíteni a szervezetet, a hangulatot pedig javítani kell. Munkánkba egész sor hiba és hiányosság csúszott be, ezektől meg kell szabadulnunk. De közben nem szabad elfelejtenünk, hogy a kormány mögött a népességnek csak tíz százaléka áll. Így nem tarthatja magát. Változásnak kell jönnie. Az álláspontomat a „Kancellár – nép nélkül" című cikkben foglalom össze. Nagyon éles kritika a kormánnyal szemben. Az is a szándékom vele, hogy megállítsam a nyomott hangulat terjedését a párton belül. Csodálatos, hogy a párt egész vezetősége milyen erős és milyen bizakodóan viselkedik. Sem kudarcról, sem a lehangoltság érzéséről nem beszélhetünk. Már több válságot túléltünk, ez sem fog ki rajtunk. A választási vereség következtében természetesen romlottak az esélyek, hogy a BVG-sztrájk[18] győzelemmel végződik. A szocialisták elárulták őket. Ahogy a macska nem mond le az egerészésről, ugyanúgy a marxizmus is folytatja barátaink hátbadöfését. Bár a vörös funkcik ma még diadalt ülnek, de hamarosan elmegy a kedvük a nevetéstől. Ami ma népszerűtlen, holnapra népszerű lesz. Csupán ki kell tartanunk, nem szabad meghátrálnunk, és ragaszkodnunk kell a jogainkhoz.

1932. november 21. (Kaiserhof)

A Führer ismét a birodalmi elnöknél tárgyalt. Azt a megbízást kapta, hogy kíséreljen meg parlamenti többséget létrehozni. Tehát ellenfeleink makacsul ragaszkodnak a parlamenti megoldáshoz. De ez már csak azért is lehetetlen, mert összekapcsolják az elnöki fenntartásokkal. Amíg mi e megbízatás jellegéről tárgyalunk, a Kaiserhof előtt gyülekező emberek szüntelenül „Heil!" kiáltással ünneplik Hitlert. A tömeg azt hiszi, hogy már kinevezték kancellárnak. Micsoda félelmetes illúzió! Nagy nehezen tudom csak a tömeget a Kaiserhof előtt lecsendesíteni és hazaküldeni. Egész nap tanácskozunk. Időt kell nyernünk és keménynek kell maradnunk.

18 Mint az előzőekben is, a Berliner Verkehrsgesellschaften [BVG] által kirobbantott sztrájkról van szó, amit az NSDAP – munkásszavazatok reményében – támogatott

Délután a Führer lediktálja válaszát a felkérésre. Ennek az a lényege, hogy elnöki vagy parlamenti megoldással próbálkozzék-e. Ezt ugyanis először mindenképpen tisztázni kell, és csak azután lehet továbblépni. A dr. Schachttal való megbeszélés során megállapítom, hogy ő maradéktalanul a mi álláspontunkat képviseli. Ő azon kevesek közé tartozik, akik következetesen kitartanak Hitler mellett. Strasser javasolja, hogy kezdjünk tárgyalást a Német Nemzeti Néppárttal. A Führer ezt mereven elutasítja. Talán később lehet róla szó, de ebben a pillanatban nem. Most csak egy elnöki megoldással lehet próbálkozni. Vajon ezúttal megszületik a döntés?

1932. november 22. (Kaiserhof)
Megérkezett a Wilhelmstrasse válasza Hitler levelére. Feltételeik elfogadhatatlanok. Az elnöki és a parlamenti jogfenntartások összekeverése lehetetlen. A Führer újra írásban közli válaszát, és visszaadja a megbízást, mert végrehajthatatlan, de nem mulasztja el új és világos javaslatok tételét. A Führer teljesen nyugodt és szilárd marad mindezen nézeteltérések közepette. Csodálatraméltó, erős idegzete van. Kikapcsolódásul este színházba megyünk, és egy csodaszép „Mesterdalnokok"-előadást hallgatunk végig. A zenekar oly szépen és mámorítóan játszott, mint még soha. Wagner örökszép zenéje új erőt és ellenállóképességet adott mindnyájunknak. A nagy „Ébredjetek!" kórus megdobogtatta szívünket.

1932. november 23. (Kaiserhof)
A berlini zsidó sajtó arról tudósít, hogy a Kaiserhofban komoly verekedésre került sor a párt alvezérei között. Hitler haragjában és keserűségében otthagyta őket – folytatja a tudósító –, és színházba ment. Közben Frick és én vadul hajba kaptunk. Végül a küzdelem alábbhagyott, és amikor Hitler visszatért, én az ő íróasztalánál ültem, és épp választ fogalmaztam a Wilhelmstrassének. A valóságban viszont mindnyájan békésen megbújtunk az Operaházban, és a „Mesterdalnokok"-at hallgattuk. Amikor visszaérek a Kaiserhofba, a Führer épp diktálni kezdi válaszlevelét a Wilhelmstrassének. Délután 4-re lett kész vele. Még egyszer megbeszéljük a szöveget. Tökéletes gondolkodásának klasszikus dokumentuma. A levél első részében kikezdhetetlen logikával ismétli meg, hogy a kapott ajánlat miért kivitelezhetetlen; míg a levél második felében felajánlja: abban az esetben, ha szabad kezet kap, három napon belül megoldja a válságot. Levele a politikai stratégia gyöngyszeme. Annak ellenére, hogy a sajtóban újra és újra

megpróbálnak éket verni a Führer és miközénk, akik egy közös, nagyon éles hűségnyilatkozatot teszünk, és ünnepélyesen megfogadjuk, hogy ezekre az ostoba hazugságokra a jövőben nem is fogunk válaszolni. Nyilatkozatunk csodaként hat a közvéleményre. A sajtó lázas feszültségben él. A legvadabb rémhíreket teszik közzé. A Führer Schleicher tábornokkal tárgyal. A helyzet csöppet sem változott. A kormány néhány tagja zavarótüzet nyit a sajtóban. A Conti-iroda rendkívül hamisan számol be az egész helyzetről. Este mindenki nálam van, beszélgetéssel és zenével próbáljuk oldani a feszültséget és elűzni a nap súlyos gondjait.

1932. november 24. (Kaiserhof)

A Wilhelmstrasse válasza még nem érkezett meg. A Führer és mi mindannyian nyugodtak vagyunk, mert világosan látjuk, hogy az elutasítás elkerülhetetlen. Három órakor megérkezik a válasz. Olyan, amilyenre számítottunk: elutasító! A Führer egy kimért hangú zárólevéllel fejezi be a vitát. Ezzel a tárgyalások eredmény nélkül megszakadnak. A forradalom ismét bezárt ajtók elé került. A Führer válasza kemény és férfias. Hogy minden körülmények közt biztosak legyünk abban, hogy az augusztus 13-i eset nem ismétlődhet meg, sajtófőnökünk, dr. Dietrich azonnal összehívja a berlini lapokat és tudomásukra hozza az egész levélváltás tartalmát. A derék és körültekintő Julius Schaub már előző nap gondoskodott arról, hogy az egész anyag megfelelő példányszámban rendelkezésre álljon. Ismeri a szakmát és gyorsaságával megveri az ellenfelet. Így egy órával megelőzzük a Wilhelmstrassét és ezzel előnyünk behozhatatlan. Így minden dokumentum nyilvánosságra kerül; most már a nép maga döntheti el, kinek van igaza és kinek nincs. Most, hogy a tárgyalások véget értek, a Führer Hugenberggel tárgyal. Konkrét eredmény nem születik. Eközben a nemzetiszocialista sajtóban behatóan elemzem a tárgyalás egész menetét. A Führer határozott és egyértelmű felhívást intéz a párthoz. A tárgyalásnak vége, a harc ismét elkezdődik. A nyugalom visszatért sorainkba. Az elkövetkező próbákat minden bizonnyal kiállják. Hozzánk kell hogy forduljanak, hisz más már nem kínál megoldást erre a válságra.

1933

1933. február 1.
Tegnap: körzeti megbeszélés. Megtárgyaltuk az új választási taktikát. Nem lesz rossz. Maikowskit királyi pompával kell eltemetni. A Kaiserhofban Hitlerrel a vörösök terrorjáról. Egyelőre nem teszünk ellenintézkedéseket. Csak hadd tüzeljék fel magukat. És van még négy hetünk a választási harcig. Szét kell választani Poroszországot és a községeket. A centrummal folytatott tárgyalások sehová sem vezetnek. Rust lesz a helytartóm a kultuszminisztériumban. A klinikán. Magda már felkelhet. Ma hazajön. Mennyire örülünk mind! Úgy hiányzott nekem. Otthon sok a munkám. Utána a Kaiserhofba. Hitler épp most veri keresztül a kormánytanácsban a parlament feloszlatását. Nyolc óra felé megérkezik. Sikerült. Ma feloszlatják. Gyerünk, munkára. A sajtót még nem bántottuk. Azt akarjuk, hogy biztonságban ringatózzanak. Együtt ebédelünk és sokáig ülünk még a hallban. Hitler rosszul néz ki. Többet kell aludnia! Elemezzük a helyzetet. Mindent azonosan ítélünk meg. Meglátogatom Bismarck herceget és hercegnét. Nagyon lelkesek. A hercegné csodálatosan szép asszony. Alszom egy keveset, ez fontos. Ma hazajön Magda. Hogy mennyire örülök neki!

1933. február 2.
Tegnap: a hivatalban választási feladatok.[1] Dr. Meishausen kellően ráncba szedett. Már rám fért. Egy nap alatt négy halott. Haegerttel a választásokról. Kaiserhof. Hitler kezében van a feloszlatási rendelet. Az új választások március 5-én. Toronymagasan legyőzzük a marxistákat. Hitler nagyon kedves. Magda hazajön a klinikáról. Még egész sápadt. Hitler nagyon figyelmes hozzá. Raubalné is itt van. Otthon megünnepeljük a viszontlátást. Olyan

1 Hitler az abszolút többség megszerzésének reményében kierőltette a parlament feloszlatását, és az új választásokat március 5-re kiírták.

boldog vagyok. Magda a mindenem. Hírek szállingóznak arról, hogy én fogom felügyelni a rádiót. Utálatosak. Sarokba ... akarnak szorítani. Sokat dolgozom. 10-kor Hitler felolvassa a rádióban felhívását a néphez. Nagyon hatásos. November táján. Jól csinálta. Aztán ismét nálunk van. Epp, Esser, Amann és Raubalné is itt vannak. Hanfstaengl muzsikál. Streicherről beszélgetünk. Lehetetlen alak. Későn fekszem le. Ma kemény nap lesz.

1933. február 3.
Tegnap: az irodában a választási küzdelmet készítettem elő. Ezúttal vérre megy a dolog. Göringnél vannak a körzeti vezetők. A választási technikáról és taktikáról beszélek. Elememben vagyok. Megérkezik Hitler és csodálatos beszédet mond. A szívósságról, mely megalapozta győzelmünket. A lelkesedéstől mindenki megnémul. A hűség odaadó megnyilvánulása. Hazamegyek dolgozni. Magda nagyon boldogtalan, hogy nem jutok előre. Kemény bojkottal mellőznek. Most Rusté lesz a kultuszminiszteri tárca. Én meg bámulom a holdat. Olyan megalázó. Nem is akarok többet rágondolni. Megnézek egy filmet. Egy kis felüdülés. Potsdamban zsúfolt terem előtt beszélek. Kerrlnél a körzeti vezetők. Mutschmann bolondos beszédet mond. Be van rúgva. Valaki még csuklik is Hitler beszéde közben. Egészségére. Hitler a fiatalságáról beszél. Nagyon meleg van. Későn haza. Magda még mindig sírdogál. Annyira jó hozzám. Ma kemény nap volt.

1933. február 4.
Tegnap: az irodában munka és bosszúság. Kaiserhof: beszélgetés R.-rel. Hitlerrel és Raubalnéval ebéd. Majd a főnökkel alaposan megtárgyaltam a választási taktikánkat. Minden eszközt felhasználunk. Pénzünk van, a rádió a miénk. Hitler beszél minden adón én meg riportokat készítek hozzá. Minden pontban megegyezünk. Mától tilos a választási propaganda a sajtóban. Hitler tegnap Münchenbe repült. Ma korán vissza. Iroda: Meinshausen fél, hogy Strassert félreállítják. Nem fogják. Harpével és B. rendőrkapitánnyal megbeszéltem. Egész nagy lesz. A rádióreform csak március 5-e után. Az egész propagandaosztály. Választási harc Rohbauban. Rögtön munkához látok. Otthon még több munka. Este a Hitlerjugend előtt. A terem tele van. Csodálatos fiatalok...! Otthon még több munka vár. Magda aranyos. Ma nehéz napom volt. Kint hó és jég.

1933. február 15. (Kaiserhof)

Kiadónk, az Eherverlag komoly pénzösszeggel támogatja választási harcunkat. Így aztán egész nagyvonalúan dolgozhatunk. Göring tisztogat. Egyik főnök repül a másik után. Nevek, melyek tegnap még egy világot jelentettek, mára jellegtelen árnyak lettek. Levetzow admirálist a berlini rendőrség vezetőjévé nevezik ki. Hannoverben Lutze, Dortmundban Scheppmann lesz a rendőrfőnök. Ez csak helyeselhető. Lassanként keményen gyökeret verünk a közigazgatásban. Egyik jön a másik után. A forradalom tempóját nem szabad túlzottan gyorsítani, mert a végén még kicsúszhat a gyeplő a kezünkből. Most már van új eszközünk a sajtóval szemben, és sorra jönnek a lapbetiltások. Mindazok a zsidó orgánumok, amelyek annyi gondot és bosszúságot okoztak nekünk, mint a „Vorwärts" és a „8–Uhr-Abendblatt", egy csapásra eltűnnek a berlini utcáról. Ez megnyugtat, és gyógyír a lelkemre. Délután a Führerrel Stuttgartba repülünk. Én vezetem be a gyűlést, ő a főszónok. Élesen fellép a még mindig hivatalban lévő Bolz államelnökkel és a centrum piszkos intrikáival szemben. Beszédének egy részét nem lehet a rádióban élőben közvetíteni, mert a hivatalos előkészületek során elkövetett hanyagság miatt a kommunisták meg tudták rongálni az egyik kábelt. Mivel éjjel már nem tudunk visszarepülni, a rádió felelős urait megtáncoltatom a szállodában, és úgy elhúzom a nótájukat, hogy se látnak, se hallanak. Másnap kettejüket táviratilag elbocsátják. Így remélhetőleg a többinek elmegy a kedve attól, hogy szabotázsokkal zavarjanak meg bennünket. Úgy tűnik, Németországban még nem terjedt el a híre, hogy itt forradalom van. Kezdeti türelmünket gyengeségként fogták fel, és azt hiszik, hogy orrunknál fogva vezethetnek bennünket. Kegyetlenül csalódni fognak. Egy nap haragunk kardja lesújt a gonosztevőkre, és pimasz gőgjükben a földhöz veri őket. Késő éjjelig ülök együtt a Führerrel, és új minisztériumom[2] felállításának részleteit beszéljük meg. A választások után rögtön ezzel kezdjük. A tevékenységi köröket már pontosan körülhatároltuk. Nehéz dolgom lesz, hisz egy teljesen új szervezetet kell felépítenem, ugyanakkor viszont könnyít, hogy nem kell egy már meglévőhöz alkalmazkodnom, és mindent elölről tudok kezdeni. Két óra alvás. Reggel 6-kor felkelés, autón a repülőtérre. A sűrű hóvihar miatt rögtön közel hatezer méter magasságra emelkedünk. Mindnyájan csak oxigénpalackból tudunk lélegezni. A legtöbb kísérőnk elsárgul vagy elzöldül a levegőhiánytól, csupán a Führer marad megin-

2 A „Népnevelési és Propaganda Minisztérium" felállításáról van szó, amit Goebbels számára létesítettek.

gathatatlan, s egy percre sincs semmilyen segédeszközre szüksége. Mindannyian csodáljuk, hogyan viseli el a testi és lelki megpróbáltatásokat. Az embernek az a benyomása, mintha mindez nem is érintené. Nem dohányzik, nem iszik, vegetáriánus, egyszerűen él, mint bárki a népből, nincs más szórakozása és kikapcsolódása, mint a munka és a feladat. Ha a német nép egyszer teljes nagyságában megismeri őt, milliók fogják feltétel nélkül követni. A repülőút Stuttgarttól Berlinig három óra volt. Rögtön a hivatalba megyünk dolgozni. A választási kampány szervezete készen áll. Belemerülünk a munkába. De megéri, ha nagy sikerünk lesz.

1933. február 20. (Kaiserhof)
Kint nagy hó van. Hitler Sportpalast-beli beszédének filmfelvételét nézem. Nagyon jól sikerült. Nélkülözhetetlen propagandafegyver lesz számunkra. Mindazokban a városokban, ahol a Führer nem tud beszédet mondani, le kell vetítenünk ezt a filmet. Hatása mindenekelőtt az előadás összefogottságában, a szó, az arckifejezés és a mozdulatok egységében van. Este ismét a zsúfolásig megtelt teniszcsarnokban beszélek. Most már igazi élvezet gyűléseket tartani. Ma ismét van mit mondanunk, van bennünk odaadás, lendület és lelkesedés az ügy iránt. Közönségünk együtt lélegzik velünk, ma már nyugodtan, a szívünkből beszélhetünk, és egyáltalán nem kell kímélnünk az ellenséget. A választásokra sikerül egész magas pénzösszeget felhajtanunk, amely egy csapásra megoldja pénzügyi gondjainkat. Rögtön riadóztatom az egész propagandaszervezetet, és egy órán belül kattognak is a rotációs nyomdagépek. Most a legnagyobb fordulatszámon megy a motor. Ha valami rendkívüli baleset nem történik, az egész vonalon győzni fogunk.

1933. február 21. (Kaiserhof)
Elhatározzuk, hogy március 4-én az egész német népet felszólítjuk az „Ébredő nemzet napjá"-nak megünneplésére. A Führer este Königsbergből az egész birodalomhoz beszél. A propaganda- és agitációs lehetőségek eddig soha nem látott összefogásával kell a választási küzdelem csúcspontját elérnünk. Ezzel az utolsó kétkedőket is a mi oldalunkra állítjuk. Propagandánkat nemcsak a német, hanem a nemzetközi sajtó is példásnak és egyedülállónak tartja majd. Az elmúlt választási küzdelmekben olyan átfogó ismeretekre tettünk szert ezen a téren, hogy már csak a nagyobb rutin birtokában is nehézség nélkül győzedelmeskedni fogunk minden ellenfél fölött. Az ő propagandájuk különben is annyira félénk, hogy alig lehet hallani. Most megmutatjuk nekik, mit lehet kezdeni az államigazgatás szervezetével, ha ért hozzá az ember. Nyomda-

gépeink duborognek, és sokmilliós választási kozleményeinket bocsátják ki vasszájukon A politikai erő és tettrekészség csodálatos dala Este kikapcsolódásképpen a Fuhrerrel a Linden-operába megyunk, és először hallgatjuk meg Wagner „Szerelmi tilalom"-ját Már ebben is sok minden benne van Wagner későbbi műveiből Bár a tételek még eléggé primitívek, de a zene egészét tekintve bátor és mesterien odavetett alkotás Otthon a Fuhrer a Kapp-puccsról[3] és más olyan elhibázott vállalkozásokról mesél, amelyekben valamiképpen mindig részt vett Ő egész életében aktivista volt, s ha saját maga nem tudott valamilyen akciót végrehajtani, akkor másokéban vett részt Az ember szívesen hallgatná órákig

1933. február 27. (Kaiserhof)

Minden részletében tisztaztuk az „Ébredo nemzet napja" propagandáját Csodálatos látványosság lesz ez egész Németországban A Fuhrer visszatért Munchenbol Ott és Nurnbergben óriási sikert arattak beszédei Lelkesen értékeli választási kampányunk eddigi menetét Eligazítom a sajtót az „Ébredo nemzet napjá"-nak elokészítésére Erre az egyetlenegy pontra osszpontosítjuk a nyilvánosság egész érdeklodeset Ezzel a nappal sikerulni fog minden dicsoséget learatnunk Este otthon dolgozom 9-kor vacsorára erkezik a Fuhrer Zenélunk és beszélgetunk Váratlanul felhiv dr Hanfstaengl „Ég a Reichstag!" Én ezt a fantázia torz szulemenyének tartom, ezért nem is akarom a hírt Hitlerrel kozolni Tobb helyrol is tájékozódom, végul kiderul a szornyu igazsag valóban ég A nagy kupolából lobogva csapnak fel a lángok Gyújtogatás! Kozlom a hírt a Fuhrerrel, majd a Charlottenburger Chausseén át szazas tempóban száguldunk a Reichstaghoz Az egesz épulet lángol A tuzoltófecskendok vastag tomlоin keresztulgázolva a 2-es kapun át sikerul eljutnunk a nagy oszlopcsarnokba Szembejon velunk Goring, es roviddel kesobb von Papen Tobb helyutt megállapították már a gyújtogatást Nem fér kétség ahhoz, hogy ez a kommunisták utolsó próbálkozása Celjuk, hogy tuzzel és terrorral zavart keltsenek, hogy aztan az általános fejetlenségben magukhoz ragadják a hatalmat[4] Elérkezett a donto pillanat

3 Egy monarchista csoport Wolfgang Kapp vezetesevel 1920-ban megkiserelte a koztarsasag megdonteset es a csaszarsag helyreallitasat, a puccskiserlet azonban megbukott

4 A tuz keletkezesenek korulmenyeit nem sikerult tisztazni Az azonban biztos, hogy sem a KPD, sem a letartoztatott bolgar kommunistak [koztuk Georgi Dimitrov] reszvetelet nem tudtak bizonyitani, s noha a nacik lefoglaltak minden kommunista irattarat, a hatalom megszerzesi kiserletere utalo anyagot nem talaltak

Göring nagyszerűen viselkedik. A Führer egy pillanatra sem veszíti el nyugalmát. Csodálatos megfigyelni, ahogyan kiadja a parancsokat ugyanaz az ember, aki fél órája még gondtalanul csevegett nálunk a vacsoránál. Az ülésterem a pusztulás képét mutatja. A lángok felcsapnak a tetőig, amely bármelyik pillanatban beomolhat. Most cselekedni kell. Göring rögtön betiltja az összes kommunista és szociáldemokrata újságot. A kommunista vezetőket még az éjjel letartóztatják. Riadókészültségbe helyezik az SA-t, hogy minden eshetőségre készen álljon. Én a körzetbe rohanok, hogy értesítsem őket és felkészüljenek minden lehetőségre. A Führer a hirtelen összehívott kormánytanácsban tárgyal. Nem sokkal ezután a Kaiserhofban újra találkozunk, hogy értékeljük a helyzetet. Egy tettest már elfogtak, egy van der Lubbe nevű fiatal holland kommunistát.[5] A Führerrel a „Völkischer Beobachter" szerkesztőségébe megyünk. Mind a ketten munkához látunk, vezércikkeket és felhívásokat fogalmazunk. Visszamegyek a körzetbe, hogy zavartalanul tudjak diktálni. Az éjszaka közepén megjelenik Diels kormányfőtanácsos a porosz belügyminisztériumból, és részletesen tájékoztat az eddigi intézkedésekről. A letartóztatások eddig simán történtek. Az egész kommunista és szociáldemokrata sajtó be van már tiltva. Ellenállás esetén szabad az utca az SA előtt. Már reggel van, amikor újra találkozom Hitlerrel a Kaiserhofban. Ami a sajtót illeti, minden a legnagyobb rendben van. Maguk az események határozták meg a mi agitációnk tartalmát. Most már mindenre pályázhatunk. A kommunista párt nagyot tévedett. Azt tervezte, hogy megbuktat bennünket, a valóságban saját magának adta meg a kegyelemdöfést. Két SA-embert lelőttek az éjjel Berlinben. Nem hagyjuk megbosszulatlanul őket. Feldúlva és kimerülten érek haza reggel 8-kor.

1933. március 2. (Kaiserhof)

Teljesen beleássuk magunkat az „Ébredő nemzet napjá"-nak előkészítésébe: összes propagandalehetőségünket még eddig soha nem látott mértékben fogjuk felhasználni. Az egész német nép részt fog venni benne. Göring vakmerően és sok civil kurázsival tisztogat Poroszországban. Szükséges is, hogy végre rend legyen ebben a disznóólban. A vörösök olyan örökséget hagytak maguk után, ami minden képzeletet felülmúl. Ha nem kerültünk volna hatalomra, akkor mindez szörnyű katasztrófával végződött volna. Este a Sportpalast és az autócsarnokok zsúfolá-

5 Marinus van der Lubbe holland kőműves valamivel korábban volt a kommunista párt tagja.

sig tele emberekkel. A Führer beszél, és ritka jó napja van. A párt berlini gárdája leírhatatlan lelkesedéssel ünnepli. A gyűlés után otthon zene.

1933. március 4. (Kaiserhof)

Az SA nagy felvonulást rendez Berlinben. Az utolsó választási előkészületekre kerül sor. A harc elérte a csúcspontját. Mivel egész Hamburgig sűrű köd van, nem repülővel, hanem vonattal kell utaznunk. Útközben tanácskozunk és dolgozunk. Hamburgban is borotvaélen táncolnak a dolgok. Rögtön a választások után rendet kell itt csinálnunk. A gyűlést remekül készítették elő, és a Führer a választási küzdelem során itt tartja messze a legjobb beszédét. A retorika csodálatos teljesítményét nyújtja. A tömeg tombol. Másnap kora reggel visszarepülünk Berlinbe, majd rövid megállás után, néhány fontos ügyet elintézve, gyönyörű repülőút tovább Königsbergbe. Ránk virradt az „Ébredő nemzet napja". Kettőkor szállunk le a koronázó városban. Megtörténnek az esti nagygyűlés utolsó előkészületei. Úgy fog menni, mint a karikacsapás. Bevezetőmben átfogó képet adok a napról és várható hatásáról. A Führer óriási tűzzel és odaadással beszél. Amikor szónoklata végén elmondja, hogy a birodalmi elnök és ő kezet fogott egymással, az egyik, aki tábornagyként felszabadította az ellenségtől Kelet-Poroszországot, míg a másik egyszerű gránátosként tette a kötelességét Nyugaton, a teremre ünnepélyes megindultság, csend és mélységes meghatottság borul. A beszéd záróakkordjában hatalmas erővel csendül fel a németalföldi hálaima, melynek utolsó versszakát már elnyomják a königsbergi dóm harangjai. Ez a himnusz a rádión keresztül száll az éteren át egész Németország felett. Negyvenmillió ember áll most a birodalomban a tereken, az esti utcákon vagy ül a hangszórók mellett az éttermekben, a lakásokban, és tudatára ébred, hogy mától a korszak legnagyobb változása köszönt rá. Ebben az utolsó órában százezrek határozzák el, hogy Hitler mellé állnak és az ő szellemében harcolni fognak a nemzet feltámadásáért. A repülőtéren kapjuk a hírt, hogy éjjel nem szállhatunk fel. Mindenütt köd van, és Berlinben lehetetlen leszállni. Kénytelenek vagyunk visszamenni a szállodába, ahol már a birodalom egész területéről táviratok tömege vár bennünket. Berlinben leírhatatlan a lelkesedés. Az egész város talpon van. Az emberek énekelve mennek az utcákon. Az SA zeneszóval vonul át a Brandenburgi kapun. Száz- és százezrek vonulnak végig a városnegyedeken, a központon, az elővárosokban. Mindenütt az országban szabadságtüzek lobognak a hegyeken. Egész Németország egyetlen, nagy, világító örömtűz. Ez a nap olyan lett a valóságban is, mint ahogy elképzeltük: egy „Ébredő nemzet napja". A nép felkelt!

1933. március 5. (Kaiserhof)

Mielőtt elrepülünk Königsbergből, egy kis választókörzetben eleget teszünk választási kötelezettségünknek. A választókörzet vezetője elsápad a csodálkozástól, amikor Hitler hirtelen belép, és ugyanúgy, mint bármely más választópolgár, az urnába dobja szavazócéduláját. Alattunk köd és esőfelhők, a repülőgép motorjai győzelmi dalukat üvöltik. Felettünk magasan süt a nap. Déli egykor átfúrjuk a ködöt és leereszkedünk a tempelhofi repülőtérre. Egész Berlin egyetlen zászlótenger. A győzelmünk elsöprő lesz. Délután mindnyájan a birodalmi kancellárián vagyunk és feszülten várjuk az első eredményeket. A Führer – mint mindig – most is nyugodt és elengedett: ezúttal aligha veszíthetünk. Este az operaházban a „Walkürt" hallgatjuk meg. Wagner fölemelően szép zenéjébe kívülről belecsendül a Berlinben nagy napot ünneplő Stahlhelm felvonulásának ritmusa. Megérkeznek az első eredmények. Mindenütt győzelem és győzelem, fantasztikus és hihetetlen. Amikor az előadás után visszamegyünk a birodalmi kancelláriába, már megvan a dicső győzelem. Méretei is lenyűgözőbbek, mint bármelyikünk hitte volna. De hát mit jelentenek már ezek a számok?[6] A birodalom és Poroszország urai vagyunk, a többiek mind megverten a földön hevernek. Sokévi munkánkat siker koronázza. Németország magára talált! Mindenekelőtt Dél-Németország az egész választási siker egyik csúcspontja. Ez annál örvendetesebb, mert így a kezünkben a lehetőség, hogy radikálisan felszámoljuk a szeparatista államszövetség gondolatát.[7] Berlinben több mint egymillió szavazatot nyertünk. Hihetetlen eredmény: mintha mindnyájan kábulatba estünk volna. Minden óra új, hihetetlen meglepetést tartogat. A Führer teljesen elérzékenyült az örömtől. Kint a Wilhelmplatzon tarkálló, több tízezres tömeg élteti a Führert. Tehát elértük, amit akartunk. Megkezdhetjük Németország felépítését. Hajnali négykor fáradtan, de kimondhatatlan boldogságban térek nyugovóra.

6 A számok azt mutatták, hogy az NSDAP ezen az utolsó „félszabad" választáson, amikor minden hatalom és propagandaeszköz a kezében volt, és a munkásbaloldal vezetőit már zömmel letartóztatta, mégsem jutott el a választási győzelemhez. 43,9%-ot szerzett, vagyis elég messze állt az abszolút többségtől. A legfontosabb ellenzéki pártok – Centrum, SPD, KPD – veszteségeik ellenére nem omlottak össze.

7 Meg is tették. Hitler következő lépése a tartományok minden önállóságának felszámolása volt.

1933. március 8. (Kaiserhof)
Vége a választási harcnak. Nemcsak hogy pénzt nem veszítettünk, hanem jelentős felesleggel zártuk a kampányt. Mennyire más, mint novemberben: akkor nem engedtünk, ezért most arathatunk. Ez mindig így van az életben. Semmiből nem lesz semmi, és aki nem akar vetni, nem is arathat. A minisztériumom nyers szerkezeti terve kész. Öt nagy főosztályból áll majd, amelyek átfogják a rádiót, a sajtót, a filmet, a propagandát és a színházakat. Ezek a területek mind közel állnak hozzám, és mindegyiket nagy buzgalommal és odaadással fogom irányítani. Az Unter der Lindenen a Hitlerjugend vonul fel. Órákig lehetne bámulni őket, anélkül, hogy az ember elfáradna az örömtől. A német forradalom megy tovább, és nem áll meg sehol. Minden középületen a horogkeresztes zászló lobog már. Itt-ott még egy-egy hivatalnok lélek ellenáll, de elég egy kis gyenge fenyegetés, hogy térdre kényszerüljön. Ahol közülünk még nem volt senki, ott fel-feltűnik a Német Nemzeti Harci Kör egy csoportja, és kitűzi zászlaját. Ez a típus kóborol a harcmezőn, és mindig akkor tűnik fel, amikor már elmúlt a veszély. Badenben, Szászországban és Württembergben már beiktatták a nemzetiszocialista biztosokat. Minden simán megy, sehol nincs ellenállás. Este mindnyájan a Führernél: elhatározzuk, hogy most Bajorországon a sor. Bár néhány párton kívülinek fenntartásai vannak, a Bajor Néppárt ellenállásáról és hasonlókról locsognak, de mi meg vagyunk győződve arról, hogy ezek már nem igazi hősök. A forradalom végrehajtása során nem lehetünk senkire sem tekintettel: a hatalom azért a miénk, hogy éljünk is vele. Ellenállástól nem kell tartanunk. Ellenségeink megverve, a padlón vannak. Bajorország sorsa most selyemzsinóron függ. Egyetlen kormány sem lenne abban a helyzetben, hogy megtegye azt, ami most a Führer szándéka. Ő nyugodtan megteheti, hisz a bajor nép mellette áll.

1933. március 22. (Kaiserhof)
Feledhetetlen lesz a nagy potsdami nap történelmi jelentősége miatt. Reggel a Führerrel a duisenstadti temetőbe megyünk. Nem istentiszteletre: elesett bajtársaink sírjához. Berlintől Potsdamig végig ujjongó embertömegek sorfala között haladunk. Potsdamban zöldellő lombok és zászlóerdő. A kormány és a képviselők menete alig tudja megtenni a Nikolaikirchétől a Garnisonkirchébe vezető utat. A tömeg majdnem összelapít bennünket. Hindenburg a Führerrel együtt lép be a templomba. Mindenki elnémul, ünnepélyes csend. A birodalmi elnök kimért és komoly, miközben felolvassa üzenetét a birodalmi gyűlés képviselőihez és a német

néphez. Erős és határozott a hangja. Nemzedékeket egyesít magában ez a közöttünk álló ember. Aztán a Führer szól. Beszéde szilárdságot és eltökéltséget sugároz. Valamennyi jelenlévőt mélyen megrendíti. Hindenburg közelében ülök, és látom, könnybe lábad a szeme. Mindenki feláll a helyéről, hogy kifejezze tiszteletét az ősz tábornagy iránt, aki kezet nyújt a fiatal kancellárnak. Történelmi pillanat. Újra tisztára mosott a német becsület címerpajzsa. Fennen lobognak sasos zászlóink. Hindenburg babérkoszorút tesz a nagy porosz király sírjára. Odakinn dörögnek az ágyúk. Kürtök szólalnak meg, a birodalmi elnök fellép az emelvényre, kezében marsallbot, és köszönti a hadsereg, az SA, az SS és a Stahlhelm felvonuló egységeit. Áll, üdvözlésre emelt karral. Mindent eláraszt az örök nap fénye és Isten áldóan tárja láthatatlan kezét a porosz nagyság és kötelesség ősi városa fölé. [...]

1933. március 24. (Kaiserhof)

Hitler beszédet mond a birodalmi gyűlésben. Csodálatos formában van. Egész beszéde egy megfontolt, okos államférfi beszámolója. Sokan most látják először a Házban, és meg vannak rendülve fellépésének nagyságától. Kétórás szünet, hogy a pártoknak legyen lehetőségük álláspontjuk kialakítására. Wels, az SPD vezére valóban válaszra vetemedik. A későn jövő egyetlen vinnyogó jeremiádja. Ezt akarták a szociáldemokraták is, és most terrorról és igazságtalanságról nyafognak. Amikor Wels befejezi, a Führer lép a pódiumra és olyan választ ad, hogy csak úgy porzik. Ilyet még nem láttak, hogy valakit így elintéztek volna. A Führer teljesen szabadon beszél és nagy formában van. Az egész Ház harsog a helyesléstől, nevetéstől, lelkesedéstől és tapstól. Példátlan siker. A centrum, sőt az állampárt is egyetért a felhatalmazási törvénynyel. Négy évre szól és teljes cselekvési szabadságot biztosít a kormánynak. Megkapja a szavazatok négyötödét, csak a szociáldemokraták ellenzik. Most már alkotmányosan is mi vagyunk a birodalom urai. [...] Elfogadtatom az első törvényjavaslatot: május elseje a német nép nemzeti ünnepe lesz; megvalósításával engem bíz meg a kormány. Nagyszabású ügyet csinálunk belőle, és első ízben történik meg, hogy az egész német népet egyetlen tüntetésbe vonjuk össze. Ettől kezdve aztán kitör a viszálykodás a szakszervezetekkel. Addig nem nyugszunk, amíg nem lesznek maradéktalanul a kezünkben. A külföldi rémhírterjesztés miatt sok feladat hárul ránk. A Németországból emigrált sok zsidó ellenünk uszítja az egész külföldet. Most isszuk meg a levét, hogy a régi állam semmit sem tett a külföldi propaganda terén. Védtelenek vagyunk ellenfeleink támadásaival szemben. [...]

1933. március 26. (Kaiserhof)
Szombat: ismertetem programomat a rádió intendánsainak; egyetértésre találok. A vezetők egy részének mennie kell. A régi időkből maradtak vissza, és nem alkalmasak az új építőmunkára. Cikkem a rémhírterjesztésről megjelenik a „Sunday Express"-ben; jó hatása van. [...] A külföldi uszítás ellen csak akkor tudunk fellépni, ha elkapjuk a szerzőit, vagy legalább a haszonélvezőit: a Németországban élő zsidókat, akik eddig bántatlanul maradtak. Nagyszabású bojkottot kell hirdetnünk valamennyi németországi zsidó üzlet ellen. Akkor talán a külföldi zsidók is jobb belátásra térnek, ha németországi fajtestvéreik életéről lesz szó. Streicher tagtársat nevezzük ki az akció vezetőjének. Mindjárt írok is egy bojkottfelhívást, és röviden tájékoztatom a sajtót. [...]

1933. március 28. (Kaiserhof)
Telefonbeszélgetés a Führerrel: ma nyilvánosságra kerül a bojkottfelhívás. Pánik a zsidók körében! Klagges betiltja a Stahlhelmet Braunschweigben. A vörösök találkahelye volt. Este a Kaiserhofban először beszélek a filmalkotók előtt, és nagy sikert aratok a filmművészet új programjával. Meggyőződésem szerint minden résztvevő őszintén törekszik az együttműködésre. A film csak akkor lehet egészséges, ha újra ráébred németségére és erejének gyökereit a német jellegben keresi. [...]

1933. április 11. (Kaiserhof)
Levélváltás dr. Furtwängler fő-zeneigazgatóval a német művészet elveiről. Megjelenése nagy feltűnést okoz. Furtwänglernek írott válaszomban megkísérlem feltárni a nemzeti művészet fogalmának lényegét. Eddig ugyanis azt hitték, hogy nekünk erről egyáltalán nem lehetnek elképzeléseink. A zsidó sajtó uszítása ma még érezteti hatását. Jó politikusnak, de rossz műpártolónak tartanak bennünket. Majd a jövő bebizonyítja, mennyire tévednek. [...]

1933. május 1. (Kaiserhof)
Beköszöntött a német nép nagy napja. Tegnap még eső ijesztgetett, ma csodálatos a napsütés. Igazi Hitler-idő! Most már nem rendezvények lebonyolításáról van szó: a fontos a tartalom és ennek jelentése, amely ma itt megjelenik. Reggel a berlini iskolások a Lustgartenben vonultak fel. Már érkezésük is lenyűgöző volt. Bármerre nézünk az Unter der Lindenen, a Lustgarten egész területén, mindenütt gyerekek és gyerekek. Tiszta szívvel beszélek előttük. A gyerekek lelkét kell megérteni ahhoz, hogy jól beszélj hozzájuk. Kitör az örömrivalgás: feltűnik egy autó, a birodalmi

elnök és a Führer ül egymás mellett. Íme, az öregség és a fiatalság egysége. Az általunk teremtett új Németország csodálatos szimbóluma! Harald[8] nagy rózsacsokrot nyújt át a birodalmi elnöknek. Büszke és boldog. Az elnök úgy beszél hozzájuk, mintha velünk lenne egykorú. Hűségre, kitartásra, szorgalomra és a múlt tiszteletére szólítja fel őket. A Führer háromszoros „Éljent" kiált az elnökre, melyhez lelkesen csatlakozik az ifjúság. Az átvonulás a fiúk és lányok között diadalmenethez hasonlít. A tempelhofi mezőn leírhatatlan embertömeg. Itt vannak a berlini polgárok, munkások családostul, kicsik és nagyok, vállalkozók és alkalmazottak. Most elmosódnak a különbségek, itt az egységes német nép menetel. Néhány évvel ezelőtt Berlinben még gépfegyverek ropogtak. A repülőtéren az egész országból repülőgépen érkező munkásküldöttségeket fogadjuk. Ezeknek a komoly, kemény férfiaknak az arcán a tiszta öröm látható. Ebédre Hitler látja őket vendégül, majd a birodalmi elnök fogadja őket. A fogadás megrázó a maga monumentális egyszerűségében. Három háború nagy katonája, a német nemzet hű Ekkehardja ott áll az ország legszegényebbjei között, és kezét nyújtva szövetséget köt velük. Férfiak, asszonyok, gyermekek végeláthatatlan sora kígyózik Berlin utcáin át a tempelhofi mezőig. Este 7-kor kapjuk a jelentést, hogy másfélmillióan vettek részt a felvonuláson. Hasonló jelentések érkeznek a városokból és a falvakból. Hátul ülök a Führer autójában, amikor a munkástömegek között diadalmenetben áthajtunk az utcákon a birodalmi kancellária épületétől a tempelhofi mezőig. Leírhatatlan. Tempelhofon már áttekinthetetlen az embertömeg. Fényszórók nyalábjai világítják meg őket. Csak az egymás mellett álló emberek tömegét lehet látni. A gyűlést én nyitom meg. Egyperces néma csendben emlékezünk meg az Essenben aznap szerencsétlenül járt bányászokról. Ebben a pillanatban az egész nemzet rájuk gondol. A hangszórók most a csendet közvetítik az egész országba. Az összes rétegek és osztályok együvé tartozásának és szövetségének megrázó pillanata ez. Majd a Führer szól. Még egyszer összefoglalja, kik vagyunk és mit akarunk. Újra megadja a munka becsületét. Most már minden jó német a munkássághoz tartozik. A nemzet visszakapja létének értelmét. Dolgozni akarunk, nem pedig kételkedni. Németországról, annak jövőjéről, és gyermekeink jövőjéről van szó. A lelkesedés mámora keríti hatalmába az embereket. Áhítattal, erőtől duzzadóan csendül fel a Horst Wesseldal az örök esti égbolt felé. Az éter hullámai elviszik ennek a tempelhofi mezőn felsorakozott másfélmillió embernek a hangját

8 Harald Quandt, Magda Goebbels első házasságából való fia.

egész Németország folé, a városok, falvak lakóihoz, és mindenutt egyetértő visszhang rá a felelet. Így válaszolnak a Ruhr-vidéki munkások, a hamburgi kikotó matrózai, Felso-Bajorország favágói és a Mazuri-tavaknál élo magányos paraszt Ebbol a szovetségbol senki nem vonhatja ki magat, mindannyian osszetartozunk Most már nem frázis, hogy testvérekké váltunk és egységes népet alkotunk És aki az egység felé vezeto utat mutatja nekunk, az most ott áll egyenesen az autójában, és vonul a tomegek ovezte, diadalmas utcákon át munkahelye, a Wilhelmstrasse felé Holnap elfoglaljuk a szakszervezetek székházait [9] Ellenállas sehol sem várható A harc folytatódik! Fent, a birodalmi kancellária épületében, a Fuhrer lakásának az ablakában állunk A tavolbol is idehangzanak a tempelhofi mezoról elvonuló tomegek dalai és éljenzése Berlin ma este nem akar nyugovóra terni és ezzel az óriás varossal, mintha „lelki foldrenges" erne, egyutt remeg az egész birodalom és tudatára ébred a dicso órának, amely a történelem fordulópontját jeloli Épp most fordul be egy menetelo osztag a Voss-strasséról a Wilhelmstrasséra Lenn, a birodalmi kancellária épulete elott a horogkeresztes lobogók sokasága villog, s a voros zászlók némán és tisztelettel teljesen koszontik a Fuhrert es muvét És a fiatal férfiajkakon Horst Wessel orok dala csendul fel „Most Hitler-zászlók lobognak az utcák felett" Egyutt ulunk másnap hajnalig A nap ismét felkelt Németország felett!

1933. június 4.

Punkosd Obersalzbergen Roviden romai utazásomról [ ] Zsúfolásig telt pályaudvar Cerruti és Renzetti Jó utat Éljenzés Indulás elott sajtókonferencia Szándék a fasizmus tanulmanyozása Alvás Kufstein és Innsbruck az osztrákok nagy ovációja Szegény Dollfuss! Csak autogramokat osztogatok Át a határon Mussolini szalonkocsit kuld elém Szomorú határ Prefektus udvozol Zavartalan benyomás Végig Olaszorszagon Érzem a szívverésem [ ] Audiencián a királynál Jó benyomást kelt Okos es kedves Mindketten torjuk a nyelvet, de egész jól megy Rendes benyomást teszek rá Látszik rajta Végig Román Az orok város Forum Romanum A távolban a Szent Péter-templom Via Appia Egészen felforrósodok a látvanytól Teljesult egy nagyon régi vágy Mussolinihez Hosszú folyosókon vegig Egy percet várakoztat-

9 A nacik nemcsak a szakszervezeteket, de a szocialdemokrata es a kommunista parthazakat, irodakat, kiadokat, muhelyeket stb is mind lefoglaltak A majus 1-jet unneplo munkastomeg hamarosan minden szervezet es erdekkepviselet nelkul maradt

nak. Balbo jön velem. A jó Balbo. Reneszánsz ember. Aztán előtte állok. Kicsi, de nagy a koponyája. Egészen antik hatású. Azonnal barátként viselkedik. „Il dottore." Mindjárt szót értünk. Egy óráig beszélgetünk. Egészen el van ragadtatva mondanivalómtól. „Nagyon elégedett vagyok" – ismételgeti. Tetszik nekem, és a modora is. Jóságos és kemény. „Csak soha le nem állni." „Nem engedni." „Önök a helyes úton járnak." Az értelem világossága! Barátokként válunk el. Még lefényképeznek bennünket. Nagyon örül a tőlem kapott ajándéknak. „A ma esti viszontlátásra. Nagyon elégedett vagyok" – ezekkel a szavakkal búcsúzik. [...]

Fogadás a Grand Hotelben. Mussolini adja. Nagy gála. Mussolini vezeti Magdát, aki csodálatosan viselkedik és ragyogóan néz ki. Mussolini nagyon kedves Magdához. Szép nők. Zene, csevegés. Csoportok képződnek. Én Mussolinivel. Folytatjuk a beszélgetést a pártról és a forradalomról. Mussolini nagyon világos fejű, vad forradalmár. Élesen tőke- és nemességellenes. A hatalom a biztosítéka. Mindenben egyetértünk. „Franciaország fáradt ország." „Minden idők legnagyobb forradalma a német forradalom." Nagyon későn búcsúzunk. [...] Vacsora a német követségen. Mussolini ismét jelen. Nagy fogadás. Mafalda hercegnővel beszélgetek. Kedves teremtés! Mussolini nagyon örül benyomásaimnak. Bemutatom neki a német sajtó képviselőit. „Csak egy párt." „A nemzeti forradalom abszolút biztosítva." „Sajtószabadság csak az állam javára." Engem nagyon kitüntet. Későn távozik. Búcsúzáskor: „Mondja meg Hitlernek, rám mindig számíthat. Tűzön-vízen át vele megyek." Fotók. Szívélyes búcsú. Egy egészen nagy embert ismertem meg. [...]

1933. szeptember 25.

[...] Beszállás a gépbe. Pompás repülés. Három óra múlva Genfben. Nagy fogadtatás. Az egész német kolónia, rengeteg fotós. A szállodában Neurath vár. Tájékoztat a helyzetről. Rettenetesen ócsárolja Papent és örökös utazgatását. Most is Magyarországon van. Túlbuzgó. És Rosenberg sem a barátja. Genfben a megérkezésem a nagy szenzáció. Korán lefekszem, mert túlságosan fáradt vagyok. Ma hétfőn: Neurathtal a Népszövetségbe. Lehangoló. Gyászos gyülekezet. A nemzetek parlamentarizmusa. Csak az emberek látványa érdekes. Sir John Simon: angol külügyminiszter. Magas és impozáns. De egy ... Paul Boncour: rossz pozőr. Francia és irodalmár. Nem komoly jelenség. Dollfuss: törpe, piperkőc, ravasz fickó. Máskülönben semmi. Ma reggel formalitások. Mustrálgatnak, véleményt mondanak rólam. Milyen toronymagas fölényben vagyunk mi, németek. Az egész nélkülözi a mél-

tóságot és a stílust. Ide Stresemann illett, aki itt jól érezte magát. Számunkra ez semmi. A sajtó feni a fogát rám. Szeretne valamit megtudni. Délután ismét formalitások. Bosszant, hogy idejöttem. A Külügyminisztériumnak ijedtében teli lett a nadrágja. A lengyelek barátkozni akarnak velünk. Helyes! Más semmi.

1933. szeptember 27.
Hétfő este: Neurathtal haditervet készítünk. Vele jó együttműködni. Lassan bekapcsolódom. Nagyon unalmas itt. Rettenetes az időjárás: enyhe és borús. Egy északnémet számára elviselhetetlen. [...] Délben Beck ezredessel, a lengyel külügyminiszterrel. Rauschninggal, a danzigi szenátus elnökével együtt. Világosan látja a dolgokat, és bizonyára nem követ el ostobaságokat. Beck ezredes okos és siránkozó. Franciaországtól távolodni, s közeledni inkább Berlinhez akar. Sok a gondja, ezek azonban jelentéktelenek. Lengyelországgal dűlőre lehet jutni. Fonni kell a szálakat. A gazdaságban kell kezdeni, hogy eljussunk a politikához. Beck fiatal és fogékony. [...] Kánya gróf. Magyar külügyminiszter Párizsból érkezik, ahol háborús pszichózis uralkodik. Párizs így akarja megtorpedózni a leszerelést. Meg kell őriznünk a nyugalmunkat. [...]

1934

1934. június 29.

Szerda: a helyzet egyre komolyabbá válik. A Führernek cselekednie kell, különben a reakció a fejünkre nő.[1] Gróf Welczek jelenti Madridból: szörnyű viszonyok vannak Spanyolországban. A bolsevizmus előestéje? Müller bankigazgató a fogyasztási szövetkezetek mellett. Tennünk kell valamit, különben jön a csőd. Laubinger ismét egészséges. Vagy csak úgy tűnik? Még sok a megoldatlan színházi kérdés. Markert Bremen polgármester a német külkereskedelem vigasztalan helyzetét ecseteli. A Führernél. A „K." kapitánya Raederrel, érdekes beszámoló a hajó világ körüli útjáról. Sok ellenségünk van. Kielbe utazom, ahol súrlódások vannak Linse és a haditengerészet között. Meg kell oldani. Mindent megteszek. Linse nagyon rendes. Mindenütt csak gond a reakció miatt. Hatvanezer ember előtt beszélek. Szép siker. A nép azt várja, hogy cselekedjünk. Forr a hangulat a hadseregben. Papen beszédét dr. Jung írta.[2] Veszekedés... Éjfél körül ismét Berlinben. Hanke átadja a papok legújabb pásztorlevelét, amely élesen bírálja az államot. Most aztán tennünk kell valamit. Magda nagyon kedves. Csütörtökön Berlinben dolgozom. A depresszióm erősödik. A reakció mindenütt tevékenykedik. Kiutazás Cladow-ba. Egy szabad délután. A Führer Essenbe utazott, Terboven esküvőjére.[3] Magdával és a gyerekekkel csónakáztam. Utána kellemetlenségek. A Bremer Zeitung pimasz. Megrovás. A hamburgi „régi gárda"

1 1934 tavaszán–nyarán nagy feszültség keletkezett, részben azért, mert az SA és a Reichswehr ellentéte robbanással fenyegetett, részben azért, mert Hindenburg és baráti környezete az elégedetlenség jeleit adta a Hitler-kormánnyal szemben.

2 Franz von Papen, Hindenburg környezetének tagja, 1932-ben kancellár, a Hitler-kormány alkancellárja június 17-én a marburgi egyetemen ellenzéki, bíráló beszédet mondott. Edgar Jung Papen titkára volt, akit a Papen-beszéd elhangzása után letartóztattak, majd meggyilkoltak.

3 Terboven, Joseph, középszintű náci vezető, Gauleiter, 1940-től birodalmi biztos Norvégiában. Az esküvőről Hitler, aki néhány nappal előbb már eldöntötte a leszámolást az SA-vezetőkkel, Godesbergbe távozott.

megfertőzve. A főkonzult eszméletlenre verték. Nem tudok odautazni. A tettesek elhagyták a helyiséget. Hosszú telefon. Tárgyalások. Végre két ártatlan jelentkezik. Bátor szellem. Spandau. Komoly és kemény beszéd. Az emberek megértik. Az utca tele emberekkel. Sok kézfogás. Cladow-ba. Meddig? Ma reggel telefonhívás a Führertől. Azonnal repüljek Godesbergbe. Tehát kezdődik.[4] Isten nevében. Minden jobb, mint ez a rémes várakozás. Én felkészültem.

1934. július 1.

Péntek: Essenből telefon. Rögtön menjek Godesbergbe. Tehát kezdjük. Még rövid munka Berlinben. Aztán indulás. Hangelar. Grohé fogad. Tárgyalnunk kell. A Führer 4-kor érkezik. Nagyon komoly. Részletesen beszámol a fejleményekről és közli: szombaton cselekszik. Röhm és lázadó bajtársai ellen. Vérre megy. Tudják meg, hogy a lázadás az életükbe kerül. Egyetértek vele. Ha már cselekszünk, akkor kímélet nélkül. Bizonyítékok vannak a birtokunkban, hogy Röhm összeesküvést szőtt François-Poncet-vel, Schleicherrel és Strasserrel.[5] Tehát rajta! A Führer elhatározását követően nyugodt. Egész nap megbeszélések. Senki sem sejthet semmit. Megbeszélés a vezérkar új főnökével, Lutzéval. Ő jó. Este a munkaszolgálatosok takarodója. A Führer feszült, de egészen szilárd. Hallgatunk. Telefon Berlinből: a lázadók fegyverkeznek.[6] Nincs veszteni való időnk. Magdát a gyerekekkel együtt Cladow-ból Berlinbe küldöm. Rendőri védelem. Repülőn Hangelar-München. Hajnali 4-kor érkezés. A helyzet komoly. Szombat. Rögtön a belügyminisztériumba. Wagner visszahozatja Schneidhubert és Schmidet. A Führer maga fokozza le őket. Ezután Wiesseebe. Időrendben: Wiesseeben letartóztatások. A vezetés nagyon bátor. A főnök ragyogó. Heines szánalmas. Egy hímringyóval. Röhmnek van tartása. Minden simán megy. Vissza Münchenbe. Útközben az SA vezérével. Münchenben a belügyminisztériumban riasztó hírek, de minden nyugodt. A Führer Killingerrel. Simán megy. Beszédet mondok az SA-vezetők előtt. [...] Mesés

4 E mondat jelzi, hogy Goebbels előzetesen tudott a Rohm és az SA ellen készített vérfurdóról

5 Mindössze annyi derult ki, hogy Rohm néhányszor találkozott a felsoroltakkal, a nácíknak azonban semmi bizonyíték nem volt a kezukben, ami összeeskuvesre akár csak utalt volna – François-Poncet, André, Franciaország berlini kovete 1932–1938 kozott

6 A valóságban Rohm a reumáját kezeltette Bad Wiesseeben, a tobbi SA-vezető pedig vagy már megérkezett ugyanoda, vagy éppen úton volt abból a célból, hogy a Hitler által kért találkozón még megjelenjék, mielőtt az egész SA szabadságra megy

hatás. Valamit eszünk. Majd felhívás a néphez. Nincs alvás. Berlinből: Strasser halott, Schleicher halott, Bose[7] halott, Klausener[8] halott. Münchenben hét SA-vezetőt lelőttek. Ernst Berlinben esik el. [...]

Vissza Berlinbe. A Führer kifejezetten nagy volt. Óriási fogadtatás. Mindenki lelkes. Göring tájékoztatást ad. Berlinben terv szerint. Hiba csak annyi, hogy Schleicherné is meghalt. Kár, de hát ami történt, megtörtént...

Vasárnap reggel: minden rendben. A nép nyugodt, nagy a lelkesedés. Hitler tekintélye óriásit nőtt. Kifüstöltük a pestis fészkét. Vége a lidércnyomásnak...

1934. július 4.

Újra áttekinthető a helyzet. Az események drámai élességgel zajlottak le. A birodalom szakadék szélén állt. A Führer megmentette.

Vasárnap. Délben mindjárt a Führerhez. Jól van, kissé sápadt a ránehezedő felelősségtől és a keserűségtől... Az akciók lényegében befejeződtek. Néhány még hátra van. Nehéz, de elkerülhetetlen... Még egy utolsó akció, aztán vége. Nehéz, de végre kell hajtani. Húsz évig nyugalomnak kell lennie. Egész délután a Führernél... A halálos ítéleteket nagy felelősség jellemzi. Összesen mintegy 60 halálos ítélet.

Röhm pisztolyt és 40 percet kap. Nem használja ki, ezért aztán agyonlövik. Ezzel mindennek vége. A nép egyöntetűen a mi oldalunkon. Határtalan lelkesedés árasztja el az országot. A lázadók teljesen hibásan ítélték meg a népet...

Dietrich beszámol a kivégzésekről. Nagyon sápadt. Nem vagyunk alkalmasak a hóhér szerepére. Nehéz kötelesség. Röhmről egyre több disznóság derül ki. Már nincs részvét iránta...

Hétfő: Funk részletes tájékoztatást ad Neudeckről. Az öregúr pompásan viselkedett. Schleicher és Papen ügyében is. Igazi katona!...

A Führernél. Rengeteg újabb hír. Az akció lefújva. A 60 kivégzett névsora. Szörnyű veszteség. Hindenburg nagyszerű távirata a Führernek: „Ön megmentette Németországot". Az öregúr csodálatra méltó. Hála Istennek, vége a lövöldözésnek. És az SA-t nem szabad túlságosan megtörni. Kivált nem a rendőrséggel...

7 Bose, Herbert, Papen sajtóreferense, akinek köze volt Papen marburgi beszédéhez.

8 Klausener, Erich, Papen barátja, a Közlekedési Minisztérium dolgozója, az Actio Catolica vezetője, író.

Kedd: kormányülés. A Führer beszámolója. Nagyon alapos. Mindenki egyetért. Közben befut Papen. Nagyon letört. Fölmentését kéri. Valamennyien a lemondását várjuk. Minden emberét agyonlőtték. Edgar Jungot is. Megérdemelte... A Führer Neudeckbe megy, hogy beszámoljon...

1935

1935. január 27.
Péntek: kellemes este Blombergéknél. A tábornok nagyon jó hozzám. Elragadó, szellemes társaság. Este 10-ig beszélgetünk, akkor azonban mennem kell. Magda még ott marad. Sokat tettem a pártért. A Führerrel különkocsiban Münchenbe. Tájékoztat lord Allen látogatásáról. Keményen megmondta a véleményét a leszerelésről és az egyenjogúságról. Az angoloknak belpolitikai bajaik vannak. Ez számunkra előny. A Führer reméli, hogy ... években szövetségre léphetünk velük; mi a szárazföldön, ők a tengeren vannak fölényben, a levegőben egyenlőség[1] van. Ez a javaslat jó hatást keltett. Most várhatunk és fegyverkezhetünk. Emlékeinket mondtuk el egymásnak. Himmler bedőlt egy arany- és pénzcsinálónak. Engem is rá akart szedni, én azonban rögtön gyanút fogtam. Göring vadászni ment Lengyelországba. Fontos politikai küldetés. Későn kerültem ágyba. Alig aludtam, holott nagyon szép a szalonkocsi. Fáradtan érkezünk Münchenbe. Szombat: Hoffmannéknál reggelizünk a Führerrel. Filmügyekről beszélgetünk. A Führert nagyon érdeklik. Megmentjük a csődtől régi párttagunkat, az öreg Haussnert. Troosteknál.[2] A Barna Ház és a Königsplatz tervei. Monumentálisak. A Führer elemében. Egy óra alvás. Tárgyalás Fischerrel. Jóváhagyjuk a birodalmi propagandára vonatkozó új, nagyvonalú javaslatot. Ilyen még nem volt. Többmilliós terv. Negyven utazókocsi, utánfutókkal, elegendő a legnagyobb rendezvényekhez is. Garmischba megyek. Csodálatos hó. Megnézem a jégstadiont, majd a bobpályát. A világbajnok Kilián levisz a pályán. Lélegzetelállító, fantasztikus érzés! Együtt kávézom a sportolókkal. [...] Este megérkezés. Időben ágyba a Bayerischer Hof szállóban. Boldog pihenés. Kevés alvás. Reggel korán fel. Vonattal ismét Garmischba. Csodás téli nap.

1 Hitler külpolitikai vesszőparipája, ami azon alapult, hogy Anglia eltűri a kontinentális német dominanciát, ha Németország nem nyúl a brit birodalomhoz.
2 Troost, Paul Ludwig, építészprofesszor, haláláig [1934] Hitler főépítésze.

1935. március 2.

Csütörtök: rengeteg a munka az irodában. [...] Megbeszélés Furtwänglerrel: még vannak kifogásai, de aztán kifejezi sajnálatát, amit nyilvánosan is megtesz. Nagy siker számunkra. Ezek a művészek a legfurcsább népek a világon. A politikáról sejtelmük sincs. A sajtó üdvözli a tárgyalást Furtwänglerrel. Én is. A Führer is egyetért. Most még az a gond, hogyan fogjuk foglalkoztatni. Délben a Führernél. Sok vendég. Vég nélküli tárgyalások. Megállapodás a saarbrückeni programról. Ő is jön. Otthon munka. Magda nincs jól. Szegény megerőltette magát. Jobban kell kímélnem. Jugóval végigbeszéltük a Pygmalion szövegét. Most már csodálatos lesz. Különvonattal utazom Saarbrückenbe Frick, Darré[3] és Dorpmüller társaságában. Berlin már ünnepi mámorban. Korai lefekvés. Nagyszerűen aludtam. Péntek: Saarbrücken. Szakad az eső. Ennek ellenére nagy a lelkesedés az egész felszabadított városban.[4] Rövid, utolsó megbeszélés az embereimmel. Kiválóan készítettek elő mindent. Ünnepélyes zászlófelvonás. Frick beszél. Jól hangzik. Most az egész birodalomban felharsannak a szirénák. Majd néma csend. Egy tartomány visszatér. Frick átadja a kormányzói hatalmat Bürckelnek. Hosszú beszédek. Közben esik, esik. Szálloda. Megérkezik a Führer. Most megváltozik a kép. Az utcák megtelnek emberekkel. Zuhogó esőben kétórás felvonulás. A nép őrjöng. Remek őrezredek. Ez a mi erőnk. Hening őrnagyra is mély benyomást tesznek. A Führer fogadja a hármas bizottságot. Hivatalos köszönet Mussolininek is. A Führer Aloisivel az erkélyen. A közönség tombol. A gyűlés fél óra múlva kezdődik a Rathausplatzon. Feszült percek. Minden egy hajszálon függ. Nem szabad elengedni a tömeget. Ezt a népet még jól át kell gyúrni. Kezdődnek az ünnepi beszédek. Hess felolvas, ... nincs nyugalom itt? Emlékirat. Majd én jövök, őszintén. Csodás. Bürckel és emlékirat. Borzasztó! És Hitler fejezi be fantasztikus formában. Egy himnusz. Az egész birodalom rá figyel. Odalenn a téren az emberek örömmámorban. Mint akik megbolondultak. A Heil!-kiáltás mint egy ima csendül. Visszahódítottunk egy tartományt. Végighajtunk a csillogó városon. Mindenütt örömujjongás. A Führer különvonatán. Beszédjavítás. Majd végigutazunk a kivilágított vidéken. Útközben a gramofonról Wagner-zene szól. A Parsifal és a Trisz-

3 Darré, Walter, a nácı agrárpolitika vezetője, kozélelmezési és foldmúvelésugyı mınıszter 1942-től szabadságolva

4 A békeszerzodés a Saar-vıdéket 15 évre népszovetségi ıgazgatás alá vonta, amelynek lejártával népszavazáson kellett dontenı a terulet hovatartozásáról A szavazás január 13-án 90,5%-ban Németország javára dőlt el Az esemény hıvatalos megunneplésére márcıus 1-jén kerult sor

tán. A Führer nagyon boldog. Mindnyájan örvendezünk. Felejthetetlen nap volt. Sokáig mesélünk majd róla. A visszaemlékezések ebben fognak dúskálni. Lefekszem és kialszom magam. München. Tisztálkodás, majd munka. Óriási a sajtónk. Magda telefonál: jobban van. Hétfőn viszontlátjuk egymást. Ülök a müncheni szállodában és dolgozom.

1935. július 5.

Szerda: mindenfajta apró munka Heiligendammban. Helga nagyon aranyos. Telefon Funkkal. Havemannt leváltották, mert kiállt Hindemith[5] mellett. Richard Strauss[6] különösen alávaló levelet ír a zsidó Stefan Zweignek. A rendőrség elkapja a levelet. Hangneme pimasz és még állatian buta is. Most Straussnak is el kell tűnnie. Csendes búcsú. Keudellnek kell közölni vele a döntést. Ezek a művészek politikai szempontból annyira jellemtelenek. Goethétől Straussig. Le velük! Strauss „megjátssza a Zenei Kamara elnökét". Ezt írni egy zsidónak! Vigye el az ördög! Warnemündébe, Berlinbe repülök. Otthon minden rendben van. Helgát és engem kitörő örömmel fogadnak. Magda kedves és a házunk nagyon otthonos. Este a Führernél. Vacsorát ad Becknek,[7] aki nagyon okos fej. Nyugodt és szuverén személyiség. Emlékszik genfi tárgyalásunkra. Ott fektettük le a német–lengyel megértés alapjait. Mára valósággá vált. A világpolitika rohanásában egy nyugodt sziget. Abesszíniában felbomlott a London–Róma szövetség. Párizs is alkudozni akar. Németország tekintélye pedig emelkedik. A végén mi leszünk a győztesek. Este énekelünk. Rohde, Lorenz, Patzak, a Willerék, Maria Müller. Élvezzük. A Führer nagyon jókedvű. Göring és felesége rendkívül kedvesek hozzánk. Későn megyünk haza. Anya és Maria látogatása. Nagy öröm a viszontlátás. És sok a mesélnivaló. Drága anyám! Ő a legnagyobb és leghűségesebb csodálóm. Későn kerülök ágyba és úgy alszom, mint egy medve. Csütörtök: különböző munkák intézése. Megint összegyűltek a dolgok. Megtárgyaljuk R. Strauss lemondását. Feltűnés nélkül távolítjuk el. Délben a lengyel követségen ebéd. Beckné nagyon kedves. Egy ... asszony. A Führer mély benyomást tett Beckre. Kedves ajánlósorokkal a fényképét ajándékozta neki.

5 Hindemith, Paul, német zeneszerző. A nácik által ellene szervezett bojkott miatt egyre többet tartózkodott külföldön, majd 1937-ben lemondott katedrájáról és emigrált. 1946-tól USA-állampolgár.

6 Strauss, Richard, német zeneszerző. Bár voltak súrlódásai a nácikkal, megalkuvások árán Németországban maradt.

7 Beck, Josef, 1932-től lengyel külügyminiszter, 1939-ben elzárkózik a német kormánnyal való alkudozás elől, és elmenekül Varsóból.

A párizsi sajtó tombol. Hadd tegye. Franciaország hamarosan két szék között a pad alá esik. Az okos franciák ezt észre is veszik. Beck még egyszer felvázolja a lengyel külpolitika alapkérdését. Mély meghatódottsággal beszél Pilsudskiról. A rendszer szilárd alapokon nyugszik. Irányvonala Németországgal szemben semmit sem fog változni. Búcsút veszek Magdától és Mariától, Helgával repülőre ülünk. Az idő viharos, Helga tengeribeteg lesz. De kitart, mint egy kis hős. Heiligendamm. Ismét otthon. A hajó már útban van ide... nagyon viharos. Strehlné és Ello érkezik egy csapat gyerekkel. Ez jó. Felvidítják Helgát, aki ismét rendben van. Kint a ház körül fütyül az orkán... Egész jól érzem magam és most kedvemre szeretnék kikapesolódni. Este még kisétálok a hídra. Üvölt a vihar. A hullámok a palánkot ostromolják. Csodálatos színjáték! Még hosszan beszélgetek az asszonyokkal. Mindketten nagyon aranyosak, kedvesek, ráadásul okosak és csinosak is. Későn fekszem és kelek. Kint ma is tombol a vihar.

1935. szeptember 13.

Szerda: a kongresszus ünnepélyes megnyitása. A régi szertartás szerint. Ismét magával ragadó. Hess: Versailles temetéséről. Megemlékezés a halottakról. A Führer kiáltványa: ...az állam ellenségei a marxisták, a klerikálisok és a reakció. Kompromisszum nélküli könyörtelen harcot hirdet ellenünk. Antibolsevista és zsidóellenes. Egész életemet ezerszeresen igazolja. Lelkes ünneplés. Délután a kongresszusi csarnok alapkőletétele. Nyolc év alatt épül fel. Hatalmas beruházás, Nürnberg örülhet.[8] Este kulturális rendezvény. Rosenberg művészeti és tudományos díjat alapít. Bejelenti szándékát egy kulturális hivatal felállítására. Mindez utánzat, úgy gondolja, hogy ezzel csapást mér rám. A beszéd és az alapelvek rosszul felolvasva. A vezetés... A Führer... világosan állást foglal a kulturális élet időszerű kérdéseiről. Nagyszerű előadás és művészi... Ő nemcsak az államművészet építőmestere. Még sokáig együtt maradunk. Az első Rosenberg-díjasok Johst és dr. Günther. Késő éjszakáig beszélgetünk. A Führer remek hangulatban van. Csütörtök: a munkaszolgálatosok felvonulása. Négyórás felvonulás. Ragyogó, erős napsütés. Alig lehet bírni. Blomberggel megtárgyalom a Schacht-ügyet. Kissé visszafogott, Schacht benne barátra lelt. Viszont Schacht valamelyest mégis kisebb lett. Ennek ellenére holnap lapátra teszem. A munkaszolgálat nagy ünnepe... valamivel görcsösebb, mint tavaly. Hierl szónokol, röviden, de

8 A nürnbergi kongresszusi létesítményt Troost utóda, Albert Speer tervezte kb. egymillió ember befogadására. Csak egy része készült el.

velősen. A Führer erősen támogatja a munkaszolgálatot. Délben hosszadalmas beszélgetés. Szombat este birodalmi gyűlés. A zászlókérdés szabályozása.[9] Végre. Délután a kongresszuson Rosenberg, Wagner és Darré beszél. Élesen zsidó- és bolsevistaellenesen. A kongresszus őrzi egy politikai szervezet stílusát és formáját. Jó és ragyogó. A közönség kitörően lelkes. Megdagadt a lábam. Hogy kíméljem, le kell feküdnöm. Nagyon megerőltetőek ezek a napok. Olaszország most szilárdan a háború mellett döntött. Így jó nekünk! Bár Hoare komolyan figyelmeztette őket: Anglia nem engedi, hogy tréfát űzzenek vele. Ma már ismét jobban vagyok, az idő is szép. Hamarosan felszólalok a kongresszuson.

1935. szeptember 15.

Péntek: reggel tartom a kongresszusi beszédemet. Kirobbanó siker. A Führer őszintén el van ragadtatva. Viharos ünneplés. Az elmondottak megrázták a hallgatóságot. Ennek meg kell jelennie a világsajtóban is. Ley és Hilgenfeld beszél még. Sok adat. Majdnem túlságosan sok. Délben beszélgetés a Führerrel. Külföldön élő német lányokkal ebédelünk. Meghatóak és kedvesek. Közben csevegek velük. A búcsúzásnál sírnak a meghatottságtól. A Führer is elérzékenyül. A pártszervezet a Zeppelin-réten. Remek látvány. A Führer dörgedelmes beszédet mond. Mindent a pártért. Szegény bürokraták. Ilyenkor szeretem a legjobban a Führert. Ha egészen szabadon beszél. Nagy színjáték, amikor jönnek a zászlók. Ley nem egy ünnepi szónok. Este a szállodában beszélgetés. A Führerrel új törvényekről tárgyalunk. Majd a nők gyűlése, ahol Hitler beszél. Pompás téma: „Nektek itt fáj a fogatok". Az asszonyok tapsolnak.[10] Diadalmenetben végighajtunk a Führerrel az esti Nürnbergen. Nagyon fáradt vagyok, de kitartok. Genf: Franciaország Anglia mellé állt. Szegény Mussolini! Szombat: Magdának be kell mennie a klinikára. Adja Isten, hogy minden rendben menjen és fiunk szülessék. A beszédem nagy szenzáció a világsajtóban. Ifjúsági gyűlés. Csodálatos látvány... lelkesedés. Túlságosan sok a szertartásosság. A játékban feszesebbek, tartásukban valamivel lazábbak lehetnének. A Führer a fiúk szívéhez szól. Elégedett. Az Arbeitsfront gyűlésén figyelmeztető pillantásokat váltunk Schachttal. A párt haragszik rá és ezt ő is tudja. A Führer csodálatosan beszél a munkásokhoz. Neki nincs bankszámlája. Megéljenzik. Ő a mi Hitlerünk! Délután kongresszus. ...Todt nagyon jól

9 Az 1935-ös nürnbergi náci pártkongresszus elhatározta, ajánlani fogja a kormánynak a náci lobogó általános állami használatát.

10 Hitler valójában azt fejtette ki, hogy a nők emancipációja zsidó csalás.

oeszél. Frank úgy, mintha maga lenne a szerencsétlenség. Amannak jó a lendülete. A kis kötekedő. Megbeszélés Dresslerrel. Túlságosan sokat utazgat. Előbb építse fel a rádiós kamarát. A Hitlerjugend meglátogatása. Szép látvány. A fegyelem elragadó. Röviden szólok hozzájuk. Boldog fiatalok! Meglátogatom a berlini pártszervezetet. Jó az elhelyezésük. Nagyon kedvelnek. Utána a berlini SA-t. Nagy zavar. A fiúk ingben és alsónadrágban. Esznek és ünnepelnek. Beszélek és meg kell állapítanom, hogy ezt még jól csinálom. Az SS következik, az elitszervezet. Himmlerrel és Darréval beszélgetünk. Hét magyar képviselőnek felnyitottuk a szemét. Helldorffal végig Nürnbergen. Micsoda ünneplés! Csodálatos a hangulat, mindenütt, a táborokban is. Különösen az SA-nál. A Führer még magához hívat. Reichardt leváltva. Túlságosan kényes ügy. Frick és Hess is ott van. A törvényekről tanácskozunk. Az új állampolgári törvényről, amely a korábbi jogszabályt váltja fel, a zászlótörvényről, amely a horogkeresztes zászlót teszi a kizárólagos nemzeti lobogóvá; a zsidótörvényről, amely megtiltja a zsidó–német házasságot, s mellette egy sor tilalmi rendeletről. Még csiszolgatjuk őket. De lényegében így eldöntöttük.[11] A Führer ma nagy beszédet mond a Reichstagban. Éles szavak... Jólesnek nekem. A Führer remek ember. Nagyon tisztelem. Későn kerülök ágyba, három órát alszom. Ma az SA-nak lesz a nagy napja. Felvonulás.

1935. szeptember 17.

Szombat, a nagy nap. Csodálatosan süt a nap. Az SA gyönyörűen felsorakozott. Fantasztikus kép. Megérkezik a Führer. A régi, hagyományos ceremónia. Beszédében komolyan elkötelezi magát az SA mellett. Az 1934. június 30-i csorba ki van köszörülve. Zászlóavatás. Dörögnek az ágyúk. Pártunk ünnepi miséje. Hankével még gyorsan elintézünk valamit a szállodában. Aztán a Marktplatzon végignézzük a 12-től 5-ig tartó felvonulást. Egyre újabb rohamosztagok. Az idén sokkal jobbak és fegyelmezettebbek, mint tavaly. Rövid pihenés a szállodában. Este 9-kor Reichstag. Hitler nyilatkozata rövid, de velős. Minden szava ül. Majd Göring felolvassa a törvényeket, és „megindokolja" őket. Majdnem elviselhetetlen. A rádióadást leállítják. Nyugtalanság a nép

11 A nürnbergi kongresszus e kérdésben ajánlást tett a Reichstagnak. Négy változatot dolgoztak ki az úgynevezett zsidótörvényekre, Hitler pedig csak néhány nap múlva döntött arról, hogy melyiket terjeszti elő. Végül két törvényt fogadtak el. Az egyik megfosztotta a zsidókat állampolgári jogaiktól, a másik büntetendő cselekménnyé tette a zsidó és nem zsidó személy közötti házassági és szexuális kapcsolatot.

körében. Minden törvényt egyhangúlag fogadunk el. Így jó! Este még a Führernél vacsorázom. Ott vannak a körzeti vezetők. Fegyelemre inti őket. Ennek a napnak különös jelentősége volt. A zsidóságot a porba sújtottuk. Évszázadok óta mi voltunk az elsők,[12] akiknek volt bátorságunk, hogy letörjük a szarvukat. Nagyon későn fekszem le, csak négy órát alszom. Hétfő: propagandagyűlés. Négyezer propagandista előtt beszélek. Nagyon jó formában vagyok, kitörő lelkesedés... Ezt követően a szállodában dolgozom. A Wehrmacht ünnepségére megyek. A haditechnika csodálatos felvonulása: tankok, nehéztüzérség. Nagyszerű. Ismét hatalom vagyunk. A Führer jól beszél a katonákhoz. Vége a kongresszusnak. A Führer nagy beszédet mond. Fontos! Eltérünk a Widukind-kultusztól. És „mindig a párt állítja a vezért, és a hadseregnek engedelmeskednie kell". Óriási. A végén ... lelkesedés. A csapatok tábora a Zeppelin-mezőn. Nagy takarodó. Remek. Még rövid beszélgetés a Führerrel. Nagyon boldog. Ő is sokat szenvedett Göring beszéde alatt. Fáklyás felvonulás a szálloda előtt. És aztán... A kongresszus véget ért. Összeesem a fáradtságtól. Még Schacht beszél... aztán Berlinbe repülök.

1935. október 1.

Vasárnap: kialudtam magamat. Olvasás. Délben a Führerhez. Ribbentroppal megbeszéltük Belgium kérdését. Ribbentrop Brüsszelben volt. Valamit kell ott csinálnunk. A Führer nagyon kedves. Tárgyalás Gömbössel. Olaszországgal kapcsolatban minden panaszát elmondta neki. Gömbös feltehetően továbbítja őket. A zsidókérdésben még mindig nem született döntés. Hosszan vitatkozunk róla, de a Führer még nem határozott. Mussolini kutyaszorítóban van. Hogyan tud kimászni belőle?... Még néhány apróságot megbeszélünk a Führerrel, mielőtt Kelet-Poroszországba indul. ...Hétfő: választási botrány Memelben. Ma tovább folytatódik a választás. Kowno elviselhetetlenül provokál... egészen kétségbe van esve, hogy a Führer már elutazott. London jegyzéket küldött Párizsnak: csak kicsit akar az európai... Nem szabad elégedetlenkedni. Tárgyalás Gömbössel: jó, határozott benyomást kelt. Igazi férfi. Felsorolom neki aggályainkat Olaszország miatt. Részben osztja őket. Úgy gondolja, az abesszin-kérdés még három évig ráért volna. Nehezményezem az olasz sajtó hangvételét, fölöt-

12 Goebbels korábbi radikalizmusából az úgynevezett zsidókérdésben elfoglalt szélsőséges álláspont maradt meg. A nürnbergi pártkongresszus idején készített négy változat közül a legkeményebbet támogatta, azt követelvén, hogy a „fél" és „negyed" zsidókat, valamint házastársaikat is űzzék ki Németországból. A belső nácı vita egyelőre kompromisszummal zárult.

tébb rossz irányítását. Továbbítani fogja mind a hallottakat. Különben nagyon lelkesedik Németországért. Egy valódi német benyomását kelti.[13] De neki is számolnia kell a parlamentjével, még akkor is, ha a többség az övé. [...] Gömbös vadászni megy Schorfheidére. Ő is nagy vadász, mint Göring, akire még hasonlít is. ...Este hazamegyek dolgozni, a csütörtöki hallei beszédemre készülök.

13 Gömbös Gyula miniszterelnök Göring vadászatra szóló meghívása ürügyén utazott ekkor Németországba, de a valóságban messzemenő politikai, katonai és pénzügyi kérdésekről tárgyalt Hitlerrel és Neurath külügyminiszterrel.

1936

1936. március 4.

Hétfő: Magda reggel hazajön. Édes gyermekeim! Az irodában dolgozom, majd a birodalmi kancelláriára megyek. Ott van a Führer, Göring, Blomberg, Fritsch, Raeder, Ribbentrop. A Führer bejelenti, hogy döntött: szombatra összehívja a birodalmi gyűlést, amelyen a Rajna-vidék újrafelfegyverzéséről, ugyanakkor javaslat a visszatérésről a Népszövetségbe, a légügyi egyezményről és a Franciaországgal kötendő megnemtámadási szerződésről lesz szó. Ezzel csökken elszigeteltségünk éleződő veszélye, ugyanakkor véglegesen helyreállítjuk teljes szuverenitásunkat. Párizs nem sokat tehet, Anglia boldog lesz, Olaszország pedig, amely aljasul eljátszotta bizalmunkat, ne számítson kíméletre.[1] Ugyanakkor a birodalmi gyűlés feloszlatása, új választások külpolitikai jelszavakkal, hogy ne álljon fenn annak a gyanúja, hogy ... Nagyszabású terv. Fritschnek hat napra van szüksége. Addig azonban nem cselekedhetünk, amíg Genf ülésezik.[2] Ez az egyetlen bizonytalan tényező. Hosszasan mérlegelünk minden szempontot. Poncet[3] beszélni akar a Führerrel. Délután még egyszer összejöttünk. Az irodában dolgozom. Funkkal tárgyalok. Sok napi ügyünk van, de ezek csupán apróságok. Délben megjelenik a Führer. Most nagyon komoly. Vele és Göringgel tárgyalás. Fejben már kellően előkészítettem a választási kampányt. A Führer egy csodás Bordone fest-

1 E kemény fogalmazás hátterében valószínűleg az állt, hogy Mussolini a demilitarizált rajnai övezet német megszállása és a locarnói szerződés felmondása esetére először csak abban az esetben ígért olasz semlegességet [ellentétben a locarnói szerződésben vállalt olasz garanciával], ha Németország e kérdésben legálisan, tárgyalások útján jár el. Ez Hitlernek azonban eszébe sem jutott. Az abesszin–olasz háborúval kapcsolatban a Népszövetség által tárgyalt olajembargó ügyének lezárása után Mussolini fenntartását feloldotta, és ezzel szabad kezet adott Hitlernek.

2 A fentiek miatt kellett Hitlernek kivárnia a genfi fejleményeket, és a rajnai övezet remilitarizálását egy héttel elhalasztania.

3 François-Poncet francia követről van szó.

ményt vásárolt. Egy gyönyörű, fekvő nő. Munka a hivatalban. Laubinger asszony megvigasztalva. Már összeszedte magát. A Führernél. Poncet tisztázási akciót hajtott végre. A Führer interjújának egyes részleteit szeretné tisztázni, de Hitler kitér ez elől.[4] Majd szombaton jön a tisztázás. Fritsch már ismeri a csapatszállítás részleteit. Péntekről szombatra virradó éjjel. Az egészet villámgyorsan kell végrehajtani. Az SA és az Arbeitsfront felvonulása szolgálja az álcázást. Sikerülni fog. A katonák a legaggályosabbak. Már csak az időpont bizonytalan, Genftől függ. Holtfáradtan haza. Kikapcsolódás céljából filmeket nézek. „Kis világ – nagy világ" de Kowával. Nagyon rossz. „Nem lehetsz hűséges" Speelmann-nal. Vidám és szórakoztató. Ebben az idegfeszültségben erre van szükségem. Későn fekszem le és alig alszom valamit. Mint akit összevertek, úgy ébredek. Kedd: békéltető akció Genfben Itália és Abesszínia között. Különben... Ez még sokáig tarthat és kitolja a határidőnket. Sajnos, sajnos, pedig a szombat lenne a legjobb. Az irodában egy halom munka. Funk még nem sejt semmit. De az egész kormány sem. A birodalmi gyűlésre szóló meghívók már kimentek. Persze csak a sörözésre. Tehát kivárás! Bemutatkoznak az új titkárnők. Egy használható van közöttük. Holzcal tárgyalok a „Stürmer"-ről. Elhúzom a nótáját. Megérti és összehúzza magát. Megleckéztetem a „Stürmer"-t. Mindenekelőtt a hangnemén kell változtatni. Délben a Führerrel. Nagyon komoly. Tűkön ül. Ma tájékoztatjuk Schachtot. Aztán egyiket a másik után. A szobája kész a birodalmi kancelláriában. De a bemutatáson vajon ott lesznek-e a diplomaták? Délután feszült, ideges légkörben dolgozom otthon. Remélhetőleg hamarosan megszületik a megoldás. Akkor megint minden jóra fordul. Este a lengyel nagykövetségen hivatalos vacsora. Borzasztó, hogy nekem is végig kell csinálnom ezeket a hülye dolgokat. Ott van Pola Negri, a nagy művésznő, de már nem különösebben szép asszony. Viszont nagyon kedves. Ezúttal valamivel érdekesebb: Kiepura és néhány lengyel énekes és énekesnő, nagyon szépen énekelnek, csinos hölgyek is vannak, úgyhogy az ember szórakozhat egy kicsit anélkül, hogy szakmai dolgokról fecsegne. Attolico asszony bájos hölgy, férje egy kicsit már szenilis.[5] Későn fekszem, korán kelek. Közeleg a döntés pillanata.

4 Valószínűleg a Bertrand de Jouvenel-nek adott Hitler-interjúról van szó Ebben Hitler békülékenységet mutatott Franciaországgal szemben, hogy befolyast gyakoroljon a francia–szovjet szerződés francia parlamenti ratifikációs vitájara A francia kormány az interjú megjelentetését visszatartotta

5 Attolico, Bernardo, olasz diplomata, 1935-tol berlini kovet, Ribbentrop követelésére 1940 majusában leváltották

1936. március 6.

Szerda: tárgyalás tárgyalást követ. Genfben hétfőig elnapolták az ülést, hogy megvárják Mussolini és az abesszin császár válaszát. Kínos számunkra, mert akkor mindenki jelen lesz. Ennek ellenére cselekszünk. Rövid beszédet mondok a nemzetpolitikai nevelőintézet hallgatói előtt a nevelés és ifjúság témáról. Görlitzerrel tárgyalok a körzet állapotáról. Jobban oda kell figyelnie. Személyi kérdésekhez nem nyúl mindig szerencsésen. És olyan könnyen megsértődik. Anny Ondra adógondjairól mesél nekem. Az adóhivatal szándékosan kifosztja a művészeket. Majd teszek ellene valamit. Lemondtam stuttgarti utamat, mert a Führer megtiltotta, hogy most bárhová elmenjek. Funk és Habe rövid eligazítást kapnak. A döntés szombaton esedékes. A Führerhez megyek, nagy társaság. A Führer nagyon komoly. A birodalmi gyűlésen elmondandó beszédét diktálja. Én már a választási kampányon dolgozom. Rövid, de kemény lesz. És pénzbe kerül. Délután Kaiserhof. Dr. Förster feleségével üres beszélgetés. Otthon munka. Este Göringéknél vendégségben. Nagyon gazdag és pöffeszkedő fogadás. Különben ugyanolyan unalmas, mint másutt. Göringék nagyon kedvesek hozzánk. Filmeket mutatnak. Mutschmann le akarja tartóztatni Eugen Rexet „visszataszító propaganda" miatt. Teljesen megbolondult. Későn kerülök ágyba, alig alszom valamit. Csütörtökön korán kezdem a munkát. Funk beteg. Mindent magamnak kell csinálnom. Haegerttel nagy vonalakban megtárgyaltuk a választási kampányt. Szombat és vasárnap: döntő jelentőségű napok. Délben a Führernél. Mindenki komoly és nyugodt. Ő keményen dolgozik beszédén és annak érvrendszerén. Ott van Streicher és összevissza beszél. Hamarosan lelépek. Otthon dolgozom. Minden oldalról jönnek a vészmadarak, akik úgymond csak óvni akarnak. Már nem is akarom végighallgatni őket. Nincs értelme. Mindenképpen cselekednünk kell! Elsősorban a külügyminisztériumban ülnek ezek egy rakáson. Képtelenek bármilyen bölcs döntésre. Átrágom magamat ezen a munkanapon. Írok, olvasok, tanulok. Majd rendet rakok a szobámban. Korán lefekszem. Kialszom magam. Ma megint sok a dolgom. Tegnap este még rövid időre a Führernél. Felolvasta a locarnói egyezményt garantáló hatalmakhoz írott emlékiratát. Meggyőző logikával fogalmazta meg. Mindazokat a pontokat tartalmazza, melyeket a múlt hétfőn megtárgyaltunk. Nagyon jó. Futárral már el is küldte Párizsba és Londonba. A Führer nagyon komolynak látja a helyzetet. Franciaországnak valahogy válaszolnia kell. Fegyvermentes övezeteket is javasol, de mindkét oldalon és paritásos alapon. A választási kampányt tudatos erővel készítjük elő. Ma este eligazítha-

tom a munkatársaimat. Hesst és Fricket már tegnap este tájékoztattam. Közvetítőkön keresztül kiszivárogtattam egy híresztelést a külföldi sajtónak, miszerint március 13-án összeül a birodalmi gyűlés. Remélem, meglesz a hatása. A Führert egészen magával ragadja a tervezetem a választási kampányról. Grandiózus akciót szervezek. Ismét mesterművet fogok adni. Megint történik valami, megint lehet cselekedni. Már előre örülök neki. Az embernek újból és újból igazolnia kell magát. És ez a leginkább kedvemre való.

1936. március 8.

Péntek: izgalommal teli nap. A megszokott munka nehezemre esik. Délben az irodában, Haegerttel megbeszélés a választási kampányról. Ő már jól előkészítette. Funk is munkában. Pruchtnow és Meisinger jelentést tesz katolikus papok ellen erkölcsi ügyekben indított perekről. Utasítást adok, hogy csak április elején lehet kezdeni. A választások előkészítése. Délben a Führernél. Nyugtalanító hírek Londonból. Eden fogadja Höscht. De csak vaklárma. Még nem tud semmit. Délután teljes gőzzel dolgozom otthon. Egy kicsit játszom az édes kis Helgával, felüdít. Este a Führernél. Kész a beszéde. Csodálatos. Klasszikus logikával felépített. Mély benyomást kelt majd. Nagy vonalakban áttekintjük a választási kampányt. Mindent titokban tartunk. Újra tudunk hallgatni. A Führer felvázolja a kormány előtt a terveit. Mély komolyság. De szilárd elszántság is. Az egész kormány támogatja. Mindenki megdöbbent. De innen már nincs visszaút. Kiadom a birodalmi gyűlés összehívásáról szóló jelentést. Ez aztán nagy világszenzáció. Mindenki tudja, mi fog most történni. A minisztériumban a választási kampány munkatársaival végső formába öntjük a választási harc feladatait. Nagyszabású terv. A legkisebb részletig kidolgozva. Éjjel senki sem hagyhatja el az épületet, hogy megakadályozzunk minden indiszkréciót. Mindenki szívesen eleget tesz az utasításnak. Éjjel 2-kor kész vagyok. Holtfáradtan esem be az ágyba. De az izgalomtól nem tudok elaludni. Nagy nap lesz a világ számára, amelynek fogalma sincs az egészről. A meglepetés a siker forrása. Reggel 8-kor munkához látok. Egészen nyugodt vagyok. Szombat: az újságírókat szigorú biztonsági előírások mellett két repülőgéppel a Rajna-vidékre szállítjuk. Fogalmuk sincs arról, mi történik. Egyikük magával hozott egy tengerészeti naptárt. Berlin reszket a feszültségtől. A Führer beszéde mindent felülmúl. A birodalmi gyűlésbe megyek. Neurath meséli, hogy Poncet és Phipps[6] egészen elképedtek, amikor kézbe vették az

6 Phipps, sir Eric, brit diplomata, 1937-ig berlini, azután 1939-ig párizsi követ.

emlékiratot. A Führer beszél. A képviselők még semmit sem sejtenek. Előző nap este, Göringnél sörözés közben teljesen megfeledkeztek magukról. A Führer beszéde villogó okfejtés, magával ragadó lendület, a végén könnyeket fakasztó. Mindenki kábultan lelkes. A birodalmi gyűlést feloszlatták. Március 29-én új választások. A Führernél: a világ teljesen el van képedve. Egyesek álmélkodnak és ugyanakkor elismerésüket fejezik ki. Megbeszéljük a legfontosabb teendőket. A tömegek lent ünnepelnek. De ideje ismét munkához látni. Megbeszélés a propagandáról a minisztériumban. A választási harc előkészítve. Kiválasztottuk a jelölteket. Új tervek, új ötletek. Mindenki serényen dolgozik. Az első külföldi jelentések. Túlságosan jók. Jelentések a Rajna-vidékről: minden csodálatosan sikerült. Végig a Rajnán a lelkesedés mámora. Otthon teázó társaság vár. Egy óra lazítás. Felhív anyám. Nagyon lelkes. Voss tanácsos is nálunk van. Örülök, hogy ismét láthatom, annyi mindent köszönhetek neki. A Führernél. A külföldi jelentések ragyogóak. Franciaország azt szeretné, ha a Népszövetség foglalkozna az üggyel. Jó ez! Azt jelenti, hogy ő nem fog cselekedni. Ez a fontos. Minden más lényegtelen. Flandin[7] meglehetősen tanácstalan. A világ reagálása előre látható volt. A Führer határtalanul boldog. Minden adó sugározza a Führerhez a kölni dómtérről küldött üzenetet. Az ő nevében én, mint a Rajna-vidék szülötte válaszolok. Mindnyájan úszunk a boldogságban. Micsoda nap! Fáklyás felvonulás a kancellária előtt. A tömeg tombol az örömtől. Erre számítottunk. Olyan a választási jelszavunk, amilyenre senki sem számított. A külföldről érkező visszhang egyre jobb. A lehallgatott telefonok jelzik, hogy a diplomaták teljesen tanácstalanok. És a Rajna-vidék örömmámorban úszik. A bevonulás terv szerint zajlott le. Bátraké a világ. A társasággal együtt átmegyünk a Führerhez. Voss is velünk jön. Annyira boldog és hálás. Örülök neki. A Führer sugárzik a boldogságtól. Anglia passzív marad. Franciaország egyedül nem tesz semmit, Olaszország csalódott, Amerikát pedig nem érdekli az egész. Ismét megszereztük a szuverenitást egész országunk felett. Későn megyek haza és hosszú idő után először igazán kialszom magamat. Véget ért a nagy nap. Sok idegmunkába került, de csodálatos a siker. Ma a hősök emléknapja. Ugyanúgy, mint az elmúlt évben: a szabadság jegyében. A holtak nemhiába áldozták fel életüket.

7 Flandin, Pierre Etienne, francia politikus, 1934-ben miniszterelnök, 1936-ban, majd a Vichy-kormányban 1940–41-ben külügyminiszter.

1936. március 10.

Szombat: az állami operában emlékezés a hősökre. A hangulat ünnepélyes és felemelő. Blomberg az egész hadsereg nevében kitűnő beszédben, hitvallást tesz a Führer és a nemzetiszocializmus mellett. Ez nagyon örömteli és már régóta esedékes volt. A beszéd után felvonulás a hősök emlékműve előtt. Százezrek nézik lelkesen a katonai parádét. A kancelláriába megyek. A Londonból beérkezett hírek eddig még kedvezőek. Kevésbé a párizsiak. De még semmi hivatalos jegyzék nem érkezett. Lázas türelmetlenséggel várakozunk. A Führerrel megbeszélem a választási kampányt. Mivel a nép a téren ujjong, a Führernek gyakran ki kell állnia az erkélyre. Otthon dolgozom. Este a Herrenhausba. Ott gyülekeznek a körzeti vezetők, a választási szónokok és a propagandisták. A Führer egy nagyon humoros, szellemes és laza beszédet mond a választásról. Közben odamondogat Rosenbergnek és Schirachnak. És tekintélyünk erőteljes kidomborítását kívánja. A párt nevében köszönetet mondok neki március 7-ért. Szólok még a választás technikai lebonyolításáról. Otthon sok a vendég. Mindenki fáradt és kimerült. Késő este közvetíti a rádió Sarraut beszédét. Nagyon éles. Elutasítás. Nem tárgyalnak. Párizs jogi álláspontra helyezkedik. A Népszövetségi Tanácshoz fordult. Pénteken kezdődik az ülés Genfben. Németország ellen. Élesen kirohannak ellenünk. De inkább belpolitikai okok miatt. Most várnunk kell. Későn és fáradtan fekszem le. Sokáig nem tudok elaludni. A Führer két napra Münchenbe utazott. Hétfő: korán kezdem a munkát. A folyó ügyeket intézem, majd a választást. Konferenciát hívtunk össze. Akciónk most már formát ölt. Mesés plakátok készültek. Főleg sikereink adatait ábrázolják. Én magam is sok szöveget írok hozzá. Nagy örömmel teszem... Rohammunkában dolgozom, mint egykoron, amikor kezdtem. Scholt-Klink felesége hosszú előadást tart nekem a nők munkájáról és a választásról. Igazán nem leszek okosabb tőle. Otthon nyugodt körülmények között dolgozom. Londonban bizonyos fordulat érezhető Franciaország javára. Persze, hisz London szorongatott helyzetben van. Most kell megőrizni nyugalmunkat. Pánikkeltés miatt megdorgálom a Berliner Tageblattot. Most egészen óvatosnak kell lennünk. Eden nyilatkozatot tesz az alsóházban: neheztel Németországra, de kész a jó kapcsolatokra. Párizs tehetetlen. Háború és szankciók szóba sem jönnek. Este filmeket nézek. Kikapcsolódásképpen egy rossz filmben Shirley Temple-t és egy kedves, szórakoztató filmet, a Szöktetést. Sokáig dolgozom még Haegerttel. Későn fekszem le, másnap korán kelek.

1936. március 26.
Kedd: az utolsó propagandamegbeszélés. Minden készen áll. A választási kampány nem mondhat csődöt. Keményen dolgozunk. De ez meg is hozza a gyümölcsét. Funk egy csomó munkát vett le a vállamról. Ennek örülök. Csehországból itt van néhány párttagunk az ott élő németek közül. Mindegyik régi tag. Bátorítóan szólok hozzájuk. Délben a Führernél. Ribbentrop ismét Londonban, hogy közbülső tájékoztatást adjon a kellemetlen pontokról. A választ jövő keddre várjuk. A Führer nagyon friss. Megbeszélem vele a helyzetet. Majd otthon dolgozom. Választási filmeket nézek. Jól sikerültek. A Führerrel együtt megyünk a Deutschlandhalléba. Diadalút. Mindenütt ünneplő tömegek, a rakparttól egészen a csarnokig. Másfélmillió berlini ünnepli a Führert. Leírhatatlan. Magában a csarnokban olyan óriási ünneplés fogadja a Führert, mint még soha. Rövid bevezetőt mondok. Minden mondat után percekig éljeneznek. Aztán a Führer. A legjobb formában. Csodálatos, agresszív beszédet mond. Majd ugyanúgy, mint ahogy jöttünk, ünneplő tömegek között végig a diadalúton. [...] Szerda: reggel otthon dolgozom. Sok a tennivalóm. Repülővel Düsseldorfba. 5-kor érkezem. Óriási fogadtatás. Be a városba. Egész nagy ünneplés. Londonban elnapolták a Népszövetségi Tanács ülését. A választunk fogadtatása Angliában kedvező. A Führer berlini beszédének jó sajtója van. Megbeszélést tartunk a pénteki és szombati teendőinkről a Rajna-vidéki körzeti vezetőkkel. Minden sikerülni fog. Este diadalmenet a gépcsarnokig. A legjobb formámban százezer ember előtt beszélek. Nem akar vége szakadni a tapsviharnak. Anyámmal vagyok együtt. Jó és szerény. Nagyon szeretem őt. Lent még beszélgetek a párttagjainkkal. Aztán éjjel 2-ig esseni riportokat diktálok. Fáradtan kerülök ágyba. Ma az utolsó beszédem Coblenzben. Kint csodálatos tavaszi nap!

1936. március 28.
Csütörtök: sokáig aludtam. Sokat dolgoztam. Ért néhány bosszúság is. [...] Autóval Coblenzbe. Godesbergtől diadalmenet. Leírhatatlan. Mint egy királyi felség vonultam be Coblenzbe. A város teljes zászlódíszben pompázott. Bosszankodom még a kölni harangjáték miatt. De ezt már megkaptuk. A választási munkák vége. Hetvenezer ember előtt beszélek, utoljára a legjobb formámban. Éjfélkor nagy takarodó. Hüttenhein buta jelenetet rendez. Nagyon felbosszant. Utána hosszasan beszélgetünk. Péntek: alig aludtam valamit. Autóval Godesbergbe a Führerhez. Rögtön hívat. Nagyon kipihentnek tűnik. Londonban minden rendben. Eden beszéde semmi újat nem tartalmazott. London tárgyalni

akar. Hitler esetleg lemondana néhány Rajna-vidéki erődítményről. Gyarmatok fejében? Talán Kamerun. Nem is lenne ostobaság. Az ember vegye el azt, amit meg tud szerezni. A Führer mérges Frickre és Grauertre. Mindkettőnek el kell tűnnie egyszer s mindenkorra! Indulás Essenbe. Elképzelhetetlen. Mintha az egész Ruhr-vidék talpon lenne. Én ülök az első kocsiban. A Krupp-csarnokban 120 ezer munkás. Kitörő lelkesedés. Én tartom a beszédet... „Zászló a neve!" Ünnepélyes pillanat. Szirénák üvöltenek. Egy percre elnémul minden. Leírhatatlan a hangulat, amikor megérkezik a Führer. Rövid beszédet mond. A nemzet szívére hivatkozik. A legmélységesebben meghat. Bohlen jó bevezetőt mond. Zuhogó esőben utazunk vissza. A tömeg ünnepel. Szép ez az esseni nap. Vonaton. A rádióban még egyszer meghallgatjuk a beszédet. Megrázó. Üdvözlet az öreg Bismarcktól. Ezt tudjuk mi. Godesberg. Ribbentrop beszámol Londonról. Viszonylag jól. Egy gesztust szeretnének kapni. Sokáig kell várni! Különben semmi ok az aggodalomra. Ha időt nyerünk, mindent megnyerünk. Ribbentrop panaszkodik a Völkischer Beobachter miatt. Állatian buta cikkeket közöl. Dr. Dietrich rosszul készítette elő a Führer beszédét. A Führerrel még egyszer átnézzük. Dietrich nem alkalmas erre. Nincs humora. Este sokáig voltunk együtt. Emlékeket elevenítettünk fel. Mindnyájan boldogok vagyunk. Késő este még dolgoztam. Ma érkezik Hanke az elintéznivalókkal. Ma van a választási kampány utolsó napja. Hogy mennyire örülök neki!

1936. március 29.

Tegnap: Hankéval Godesbergben dolgoztam. Sok újat és többnyire jót csináltunk. Úgy tűnik, sikerül a házvásárlásunk Schwanenwerderben. Ez csodás lenne! Különben a választási küzdelemnek vége. A Führerrel sok mindent megbeszéltünk. Nagyon dicséri a választási kampány lebonyolítását. Ez az én mesterművem volt! Átutazunk Godesbergen. Nagyon bensőséges. Indulás Kölnbe. Elképesztő a dómváros. Egyetlen zászló- és örömtenger. Gürzenich felé. Lelkes embertömegek között. Ez a felszabadított Rajna-vidék. Itt szenvedtem egy évet. Ritka diadal. Történelmi esemény Gürzenichben: a Rajna hűsége, hódolata. Előkelőségek. Terboven és Florian beszél. A kép fantasztikus. Véget nem érő ünneplés közepette utazunk vissza. Este 8-ig százezer ember tombol lent. Felfoghatatlan! Gyakran ki kell mennünk a Führerrel az erkélyre. A vásárcsarnokba hajtunk. Ez minden eddigin túltesz. A Führer beszél. Megható hitvallás. A végén az Istent szólítja. Hálaima. Az egész nemzet énekli. Hatalmas és nagy. Közben szólnak a harangok. Eleredtek a könnyeim. Nagy óra! Nagy idő! Nagy vezér!

Egyedül vagyunk a vonatban. A Führer mélyen meghatódott. Berlint hívom telefonon. A zeppelinek a főváros felett köröznek. Mindenki mámorban. A szabadság, a becsület és a béke nagy népi napja ez. Amilyennek megterveztem. Egy propagandalátomás teljesedett be. Erre egyedül mi vagyunk képesek a világon. Hallgatagon utazunk át a Ruhr-vidéken. Fények, lángok és tornyok. A mi Németországunk. A Führerrel ülünk a sötét vonatfülkében és hallgatunk. Későn fekszem le. Az izgalom és belsőm reszketése miatt még nem tudok aludni, sokáig olvasok. Vasárnap. Berlin: sugárzó tavaszi nap. Mindenki boldog. Magda, Maria, Helga és Hilde az állomáson várnak. A gyerekek virágot adnak a Führernek. Teljesen elérzékenyül. Megyünk szavazni. Aztán haza. Vége a munkának. Teljesítettem a kötelességemet, most már a sikert várom.

1936. március 31.

Vasárnap: otthon dolgoztam és a gyerekekkel játszottam. Délben a Führerhez. Mindannyian feszült várakozásban. Kint az utcán és mindenütt csodálatos hangulat. Tízezrek vannak a Wilhelmplatzon. Zúg, morajlik a tér. A Führerrel megbeszéltem néhány ügyet. Hess is itt van. Jól megvagyunk! Magdával autón kimegyünk egy kicsit a városból. Egész Berlin fellobogózva. Kávézás. Magdával és Helgával a Führernél. Nagyon kedves. Sétálunk és várunk. Lent hullámzik a tömeg. ... Befutnak az első eredmények. Alig hihető. Mindig ez ismétlődik. Bemegyek a minisztériumba. A tendencia tartós. Még várok a nyilvánosságra hozatallal, de aztán engedélyezem. Csodálatos győzelem. Diadal a diadalra! Özönlenek a győzelmi jelentések. Szünet nélkül. A választásra jogosultak 98,6 százaléka szavazott. 44 399 000 szavazattal 542 000 ellenében a Führer győzött. 98,79 százalékos siker. A nép feltámadt.[8] A Führer megteremtette a nemzet egységét. Ezt a legmerészebb álmainkban sem reméltük. Mindnyájan kábultak vagyunk. A Führer csendes és hallgatag. Csak a kezét teszi a vállamra. A szemében könny. Javítom Frick jogászkodó sületlenségét: „Érvényes és érvénytelen szavazatok!" Még ilyet! De aztán már csak az öröm. Jövökmegyek a kancellária és a minisztérium között. Az utca tombol. Magda örömében sír. Én is nagyon meg vagyok hatódva. Megvan a munkánk gyümölcse. Éjfélkor a Führer fogadja a választás vezérkarát. Meghatódottan mond köszönetet. A Wilhelmplatzon hullámzik a tömeg. Amikor megjelenik a Führer, fülsiketítő ün-

8 Ez az úgynevezett „választás" Goebbels cinikus megállapításával ellentétben egyet mutatott, azt, hogy a diktatúrában a népnek nincs választási lehetősége.

neplés. Egész Németország boldogságban úszik. Micsoda öröm élni, dolgozni, alkotni! A Führernek most már megvan a mandátuma a világ előtt. Késő éjjel megyek haza. Gyorsan kijavítom még a D.N.B., a német távirati iroda hibáját, melyet a szavazócédulák összegezésekor követett el. Majd mély álomba zuhanok. Hétfő: botrány a „12 Uhr Blatt"-nál. Az újság ugyanazt a hibát követte el, mint a D.N.B. Az irodában mindenki örül. Németország egy zászlóerdő. Funkkal, Hankével és Brendttel tanácskozom. Minden rendben. A külföldi sajtó remek. A párizsi még a londoninál is jobb. A Führer most már nyíltan cselekedhet. Gesztusokra többé már nincs szükség. Fogadtam a választási kampány vezetőit és megköszöntem munkájukat. Mindenkinek, a küldöncöktől elkezdve. Ünnepélyes jelenet! A Führernél. Rendkívül boldog. Sok látogató. Mindenki boldogságban úszik. Ezt követően megbeszélés a Führerrel és Ribbentroppal. A Führer válaszának megvitatása. Ez inkább szól a népekhez, mint a jogászokhoz. Így a jó. Még egyszer pontosítjuk a Führer eddigi javaslatait. Logikusan meg is indokoljuk. A világ nem mondhat nemet.

1936. április 25.

Tegnap: kemény munkanap. Forster gondokat jelent Danzigból. Túlságosan sokat beszél, de azért rendes... Propagandánk Amerikában. Erre nincs elég devizánk. Ez a lényeg. Von Stauss úrral tárgyalok a német művészek bajtársi egyesületének, a K.d.d.K.-nak[9] a finanszírozásáról. Talán megoldható. Vannak tervei arra, hogy az Ufa miként részesedhetne párizsi filmcégekben. Ezek azonban még nem érettek a döntésre. Kraut professzor portrét akar festeni rólam. Mókás öregúr. Reventlow gróf az új vallásalapítókról mesél. Hauer stb. Szószátyárok, intrikusok és rosszindulatú szellemüzérek gyülekezete. Nem, így nem jönnek létre vallások. És így nem is lehet megbuktatni a kereszténységet. Funk, napi gondok. A „Traumulus" elnyeri a filmdíjat, Schumann az irodalmi díjat. Tovább dolgozom az irodában. Otthon is sok még a teendő. Látogatás. Bemutatják a Mercedes új kocsiját. Kiemelkedő mesterműl Egészen odavagyok érte. A Führerrel és von Schröder báróval tanácskozás a birodalmi kancellárián a Morgan-féle kölcsönről. Von Schröder még egyszer alaposan vizsgálja meg az ügyet. Magammal viszem Schwanenwerderbe, ahol megbeszélésünk van Mrs. Guiness-szel. Megismétli Mosley és a mögötte álló emberek ajánla-

9 Kameradschaft der deutschen Künstler, Német Művészek Bajtársi Szövetsége.

tát.[10] Nagyon határozottan cseng. Tehát ő visszarepül Angliába. Morgan egyik képviselője átjön Németországba, hogy Schröderrel tárgyaljon. A feltételünk: ezt ne kapcsolják össze a régi adósságokkal, és semmiféle megalázó politikai feltétel. Majd meglátjuk, mi lesz belőle. Későn és fáradtan kerülök ágyba. Végre kialszom magam. Egy pihenésre szánt szombat. A Führer meglátogatása.

1936. június 20.

Tegnap: gyönyörű nap, de sok munka. Korán Berlinbe. Funkkal színházi ügyekről. Frauenfeld összeszedett egy csomó osztrákot. Ezt most megszüntetjük. Az osztrákok lustálkodnak és rengeteget intrikálnak. Ez egy disznóól.[11] Forster jelentést tesz Danzigból. Nem állunk valami jól. A lengyelek nagyon szemtelenek. És a pártok is megnehezítik az életünket. Fel kell őket oszlatni. És a lengyeleknek sem kell udvarolnunk. Ez Lipskire is vonatkozik.[12] Göring itt hibát követ el. Orthmann-nal a Volksoper ügye. Megérdemli, hogy jobban segítsük, mint eddig. Brockmann beszámol amerikai útjáról. Jobb a helyzet, mint gondolnánk. A sajtó és a kormány ellenünk van, a nép viszont mellettünk. Mint majdnem minden más országban. Brockmann jó munkát végzett. Nagyon szeretik ott a rádiónkat, tekintélye van. A Führer: mindkét angol hölgy nála van. Négyesben ebédelünk. Nagyon jó a hangulat. A Führer a múltról mesél. Mint mindig, most is csodálatosan. Bechsteinékről, akiket nagyon dicsér. A hölgyek Angliáról beszélnek. Végül előteremtek tízezer fontot Mosley számára.[13] A Führer egyetért. Ki tudja, mire lesz ez jó. Otthon munka. Majd fogorvos. R. Strauss olimpiai himnuszát próbálja a filharmónia zenekar. Valóban csodálatos. Jó zeneszerző ez a fiatalember. Händel Hallelujája. Óriási dobás. És egy modern siratóének, amely nagyon magával ragad. A Kittel-kórus egyedülálló. Hazamegyek Schwa-

10 Sir Oswald Mosley 1932-ben szervezte meg a British Union of Fascits nevu partját és 1933-ban kapcsolatot teremtett nácı szervekkel, 1935-ben Hitler is fogadta 1936-tól mozgalma erősen hanyatlott, valószínű, hogy a Goebbels által itt említett ajánlat egyuttmukodéssel egybekotott finanszırozási kérelem lehetett

11 A megjegyzés csupán a német színházi életben szerepet játszó osztrákokra vonatkozik, akiket a fent említett Alfred Eduard Frauenfeld osztrák nacı, a színházi ugyek biztosa hívott meg Ő az 1934-es bécsi puccskísérlet után telepult át Németországba

12 Lipski, József, lengyel diplomata, 1933-tol 1939-ig berlini kovet Szerepe volt az 1934 elején aláírt lengyel–német paktum előkészítésében

13 E bejegyzés arra vall, hogy noha a kulfoldi nácı és nácıszımpatızáns szervezetekkel a kapcsolattartás a Rosenberg vezette AA (a nácı párt kulpolitikai irodája) feladata volt, abba a propagandaminısztérium is beleavatkozott, és ehhez pénzugyi lehetoségekkel is rendelkezett

nenwerderbe. Schmelingné van nálunk. Max bokszmeccsére várunk Joe Louis ellen. Egész este izgulunk. A kis Anny Ondra egész felszabadult. Eden az alsóházban bejelentette a szankciók végét. Ez Mussolini győzelme. Anglia példátlan veresége. Ez már rég nem fordult elő. Tehát még mindig segít, ha valaki az asztalra csap. Mussolini blöffölt, de cselekedett is. És bátorsága győzött. Este még játszottam a gyerekekkel. Az éjjel fenn maradtam, mert hajnali háromkor kezdődött a Schmeling/Louis bokszmeccs. Zerlették, Anny Ondra és Ello van itt. Mesélünk, nevetünk és felvidítjuk Annyt. Bájos. Éjjel 3-kor kezdődik a mérkőzés. A 12. menetben Schmeling kiüti a négert. Csodálatos, izgalmas, drámai küzdelem volt. Schmeling Németországért küzdött és győzött. A fehér legyőzte a feketét és a fehér egy német volt. Nagyszerű a felesége. Az egész család kábult az örömtől. Hajnali 5-kor kerülök ágyba. Egészen boldog lettem. Mára nagy csónakázást terveztünk. Anny Ondrával megünnepeljük a győzelmet.

1936. június 26.

Tegnap: korán elindultam Schwanenwerderből. Hankével és Funkkal dolgoztunk. Jagow 10. évforduló Berlin, október, rendszabályok a párt szerepéről az olimpián. A pártnak a háttérben kell maradnia. Gond a közlekedés megszervezése. Lucke, a Lokalanzeiger új főszerkesztője, irányelvek megadása. Tehát így lesz ez a lap is nemzetiszocialista. Meyer kerületvezető megkapja a kinevezési okiratát. Finom hivatalnok és párttag. Hinkellel, Funkkal és Schlösserrel kitakarítjuk a disznóólat a birodalmi színházi kamarában. Legfőbb ideje volt. Hinkel nem dolgozik lelkiismeretesen. Nem bízom benne. Nagyszájú alak! Ezután jobban a körmére nézek. A Führerhez. Pompás színben van. Pillanatnyilag ő sem akarja még egyszer bevetni Banse professzort. Angliával szemben ezt nem tehetjük meg. Hudal püspök könyvét sem engedélyezzük, holott Papen keményen kiáll mellette. A Führer nagyon élesen helyteleníti valamennyi faji bizottság munkáját. Rajong Schmelingért. Elengedi az adóját. Megnéztem olimpiai csapatunk új egyenruháját. Csodásan sikerült! A sportolók ott maradnak egy kávéra a Führernél. Ezek aztán a válogatott emberek! Otthon dolgozom. A politikában semmi jelentős. London a kérdőívre adandó válaszra vár. Nem is rossz. Hadd várjon. Fogorvosnál. Nehéz eset. Nagyon fájdalmas. Berlinben maradok. Este még sétálok egyet. Ma kemény munka.

1936. július 5.
Tegnap: reggel a Nemzeti Színházban. Ünnepélyesen megismételték az 1926. évi kongresszust. A List-himnusz nem jó. Saukel szónokol, de Hess sem sokkal jobb. De utánuk a Führer beszél: a párt helyzetéről, demokráciáról, a vezérelvről és a vezetői tekintélyről. Tökéletes formában van, beszéde stilisztikailag és tartalmilag is remekmű. És közben teljesen szabadon. Számomra óriási élvezet hallgatni őt. Rengeteget tanulok tőle. A szállodában megírtam a beszédemet. A Führerrel tárgyalok, Danzigról. Greiser a Népszövetség előtt elmondott beszédében az egészre bejelentette az igényt. Lestert el kell tenni az útból. Talán a Führer is beavatkozik. Eden Danzigot elterelésre akarja használni. De elsózzuk a levesét! Hitler egészen belelendül. Egyszer még a miénk lesz Danzig. A Führer számára is csak a furfang maradt. Nagyon örül a beszédének. Joggal dicséri a weimari színházat. Szívesen beszélget velem, és én annyira megértem őt. Ebéd közben tovább csevegünk. Aztán a régi gárda vonul fel az Elefántnál. Ezek az öreg, kedves harcostársak. A legszívesebben mindegyiket megölelné az ember. Streicher, ugyanúgy, mint egykor, most is a piactéren beszél. Komédia! Mindig is „enfant terrible" volt, és az is marad... Szálloda, munka, olvasás, írás. Genfben vége a dalnak. Örülök, hogy megyünk haza. Első kapavágás a pártházhoz. Rettentően elmosta az eső. A beszédek üresen konganak. Véget kell már vetnünk az ünnepléseknek.

1936. július 12.
Tegnap: reggel az embereimmel dolgoztam együtt. Megérkezett Bécsből a nyilatkozat. Több van benne, mint amennyire számítottunk. Mindenesetre most ismét tevékenyek vagyunk Ausztriában. Papen jó munkát végzett. A legtöbbet mint egyházi ember tudta elintézni.[14] Von Kotze úrral megbeszélem az est részleteit. Felhívom Papent, aki nagyon boldog. Egyetért a kiegészítő megjegyzéseimmel. Este fél 9-re sajtókonferenciát hívtam egybe. Este 9-kor Schuschnigg és én felolvassuk a rádióban a nyilatkozatot. Szenzáció lesz. Hankével és a gyerekekkel kikapcsolódás céljából rövid motorcsónaktúra. A megjegyzéseimen dolgoztam. Minél többet foglalkozom vele, annál fontosabbnak tűnik számomra. A világ meg fog rémülni, hogy Németország nélküle, önállóan intézi ügye-

14 Franz von Papen, miután a Hindenburg elnökkel fennálló barátságának hála, megúszta az 1934-es kivégzéseket, elfogadta Hitler ajánlatát, hogy vállalja el a bécsi követség vezetését. E minőségben előkészítette a német–osztrák egyezményt, amelyet 1936 júliusában írtak alá. Ausztria függetlenségének elismerése alapján a két ország politikájának közeledését látszott szolgálni.

ıt Délután sok vendégunk van Az osztrák ugyet természetesen titokban tartjuk Hıtlerrel beszéltem telefonon Nagyon kedves Elmondja véleményét az osztrák ugyről Mınden vılágos Július 15-én az egész családdal Obersalzbergre utazunk Kohn panaszkodık az Ufa-ra Részben ıgaza van Sokat beszélgetunk Csónakon haza Ismét esık Este Berlınben A sajtótudósítók előtt felolvasom a kommunikét Óriási szenzáció Funkkal megvıtatjuk az általános helyzetet A kommunikét mınden adó sugározza Utána meghallgatjuk Schuschnigg kommentárját Számomra úgy tunık, hogy túlságosan sokat fecseg Dollfussról De akárhogy ıs van, neki kell elfogadhatóvá tennie az emberei számára Átalakítják az osztrák kormányt Vissza Schwanenwerderbe A vendégek ott nagyon jókedvűek Úgy gondolom, ez a nap valamı olyan lehetett Ausztrıa számára, mınt 1933 január 30-a volt a mi számunkra Persze okosnak kell lennunk, és kı kell használnunk lehetőségeınket Kı ıs használjuk majd Sok embernek sok az orome Ma Heidelbergbe repulok

1936. július 22.

Tegnap sokat dolgoztam A Fuhrer kınevezi londonı nagykovetté Rıbbentropot Spanyolországban még átláthatatlan a helyzet A felkelőké azonban javult Berlınnel sokat tárgyaltak [15] A Fuhrer a tanárokról nyılatkozık, nem éppen hízelgően Délután megnézem a „Lohengrınt" Még ınkább magával ragadó, mınt amıkor először láttam Egészen boldog vagyok tőle Az előadást követően a művészekkel a Festspielhaus éttermében Furtwangler R Straussról mesél, ugyanúgy, mınt Martha Fuchs Egyikuk sem szereti Túlságosan jellem nélkulı Furtwangler nagyot változott Most már ıgazán kedves ember Délután a Fuhrernél Mıtfordékkal A zsidó- és a bolsevista veszélyről beszél Németországban féken fogja őket tartanı, bármıt tesz ıs a vılág Ma kıaludtam magam

1936. július 27.

Tegnap reggel hosszú beszélgetés Furtwanglerrel a Wahnfriedkertben Nagyon őszıntén és okosan feltárta osszes gondját Sokat tanult és már teljesen a mi emberunk Ahol tudok, segítek neki, főleg a filharmonikusoknál Délre Wagnerné hívott meg a Fuhrerrel és Goringékkel Így egy kıcsıt részt veszunk a spanyol ugyekben Nem nyılvánosan Kı tudja még, mire lesz ez jó? Még nincs

15 A spanyol katonaı lazadas hire Hıtlert Bayreuthban erte utol Franco tabornok segitsegkero uzenetere azonnal ıgennel valaszolt

döntés. De a nemzetiek teret nyernek. Richard Wagner szalonjában ülünk. Egészen furcsa. Sok képtelenség, de megszentelt. Délután meglátogatom a nevelők házát. Borzongtató, stílustalan szekrény. Céltalan és értelmetlen. Nyomasztó, hogy mennyi pénzt dobtunk ki erre. Giccsgyűjtemény az egész. Az átépített Siebert-csarnok jobb lesz. Ide költözik majd az új színház is. Bayreuth csodálatos ezen a verőfényes vasárnapon. A Wahnfried-kertben kávé mellett ültünk. A Führer feldobott hangulatban van. Engem viszont fog- és fejfájás kínoz. Este nagy társaság van nálunk. ...Arról beszélünk a Führerrel, Hoffmann-nal és dr. Brandttal, hogy szeptemberben Görögországba utazunk. Már előre örülök. Az SA autóját baleset érte Freudenstadtban. A halottak száma húsz felett. Mindnyájunkat nagyon megráz a hír. Késő éjjel a Führer még elmondja Magdának és nekem nagyszabású terveit. Annyi minden vár még rá. Nem szabad, hogy öregnek érezze magát, hisz olyan fiatal, mint egy isten. Még órák hosszat beszélgetünk. Ma délig aludtam. Megnézem az „Istenek alkonyá"-t. Utána rögtön Berlinbe.

1936. augusztus 1.

Tegnap: a repülőgépen dolgoztam. Az olimpiai játékok miatt rengeteg munkám van, de megéri. Nagy a bel- és külföldi sajtóvisszhangja. Litzmann megköszönte részvétnyilvánításomat az apja halála miatt. Megnyílt a nemzetközi olimpiai művészeti kiállítás. Stílusa semmi különös. A szokásos összevisszaság. Gyatra, amit összehoztak. Kevés a kiemelkedő mű. Vettem néhányat és a minisztériumnak is adtam vásárlási megbízást. Munka a hivatalban. Berlin az olimpia lázában ég. Otthon veszekedés Magdával. Elbúcsúzom Mariától, aki visszautazik Rheydtbe. Fájdalom és szomorúság. Berlin, munka. Ebben a nagy zűrzavarban sok a tennivalóm. Dahlenbe. Rosenberggel alapvető dolgokat tisztázunk. Nagyon kedves és lojális. Az első alkalom, hogy szívéből és személyes dolgokról beszél. Viszonzom közvetlenségét. Meg akarunk egyezni abban, hogy a 8. művészeti kamara létrehozásával hogyan vegyük kézbe a pártban a nemzetiszocialista művészet pártolását és képzését. Mindenben nem értek még egyet vele. Bár a pártban meglehetősen biztos a pozíciója a kulturális munka területén. De lehet, hogy a javát átengedem neki: így meglesz az ő nyugalma és az enyém is. Majd túljutok ezen. Megbeszélésünk mindenesetre kielégítőnek tűnt. Ennek nagyon örülök. Megmutatja az R.P.A., a fajpolitikai hivatal épületét.[16] Jó, kicsit nyárspolgári benyomást

16 R.P.A. = Rassenpolitisches Amt.

kelt. Stanggal szervezési kérdésekről tárgyalok. Sokat akarunk együtt intézni. Leyre mindenki haragszik, mert keményen fogja a pénzeket és mint köztudott, ez fáj leginkább. Schwanenwerder: sajnos a ház átalakítása nem igazán sikerült, de ezen még sokat lehet javítani. Hommel professzorral művészeti kérdésekről beszélgetünk. A képzőművészetből akkor lesz valami, ha megbízásokat kapnak. Jöjjenek a mecénások. Csónakázás Hommel prof.-fal és Erika Dannhoff-fal. A két angol hölgy látogatóban nálunk. Csodálatos az idő. Este még dolgozom, mert számomra kínos, ha egy csomó munkát elintézetlenül hagyok. Helga és Hilde örül, hogy otthon vagyok. Már úgy csevegnek, mint a felnőttek. Ha néhány napig nem látom őket, a viszontlátáskor mindig érettebbnek, felnőttebbnek tűnnek. Rosenberg egy kellemetlen dolgot mesélt el Lüdeckéről. Megbeszélem Magdával, bár még mindig nem látunk egészen tisztán. Este Kraft durch Freude, testnevelő mozgalom a Westenden. Szépen épített csarnok. Nagyüzem. És középszerű program. Hamarosan otthagyom. Néha az a benyomásom, hogy valami „panem et circenses" rendezvényen veszek részt. Valami mégis kell. Otthon beszélgetés. Fáradtan ágyba. Ma van az olimpiai nagy játékok megnyitóünnepsége.

1936. augusztus 2.

Tegnap: nagy nap volt. Azzal kezdődött, hogy összevesztem Magdával. A látogatás miatt. Sír. Megsajnálom. Rémes. A Lüdecke körüli bonyodalmak sem tisztázódtak még. Vajon az igazat mondja-e nekem? Nem tudom. A minisztériumban dolgoztam, majd a repülőgépen. Rövid megbeszélés Alfierivel.[17] Az általános helyzetről. És Abesszíniáról. Sok hízelgő dolgot mond. De mi ennek az értelme! Göring ad fogadást az Altes Museumban. Rövid és fájdalommentes. Az olimpiai sportolók úgy néznek ki, mint a bolhacirkuszok igazgatói. Ki az emelvényre. A Lustgartenbe bevonul a Hitlerjugend. Nagyszabású színjáték. Mellettem Schirach, Rust, Tschammer mond beszédet. Mi újat lehet itt még mondani? Majd behozzák az olimpiai lángot. Megható pillanat. Szemerkél az eső. Ennek ellenére Berlin ünnepi lázban. Kicsit a minisztériumban dolgoztam, majd ott voltam a Führer fogadásán és az ebéden. Az alkalomhoz méltó. Felbosszantott a Meissner által kiírt ültetésrend. Százezrek az utcán, az ünneplők között, autón a stadionhoz. Előbb esik, majd kiderül. A stadion csodálatos látványt nyújt.

17 Alfieri, Dino, olasz politikus. 1935-től a népművelési minisztériumban alállamtitkár, 1939-ben vatikáni, 1940-től berlini követ. 1943-ban a Fasiszta Nagytanács tagjaként Mussolini ellen szavaz, majd elmenekül.

Olaszország trónörököse jó benyomást kelt. A görög Pál herceg majdnem igazi német. Mindenki kábult a benyomásoktól. Hozzák a zászlókat. Kezdődik a megnyitóünnepség. Különösen a franciákat és az olaszokat üdvözlik nagy üdvrivalgással. Az angolokat hűvösen – és ez kissé kínos. Kiabálás, amikor fellobban az olimpiai láng. Postagalambok ezrei szállnak a magasba. A Strauss komponálta olimpiai himnusz. Louis, az első maratoni győztes Olympiából származó babérkoszorút nyújt át a Führernek. Händel Hallelujája. Hatalmas, magával ragadó ünnep. Diadalmenetben megyünk vissza a kancelláriába. Még sokáig beszélgetünk a Führerrel. Japánt dicséri és kirohan Oroszország ellen. Igaza van! A hadsereg néha rossz tanácsokat kap. Hosszan beszéltem Hess-szel. Rosenbergről, a testnevelésről, a Führer egészségéről, ami nem éppen a legjobb. Gyakran megyünk ki az erkélyre, ahol a tömeg tombolva fogad bennünket. Mindez olyan megható. Kislányokat hívnak fel, és ők sírnak a Führer előtt. Ez a csodás, nagy nap a német ügy győzelme. Hazautazom Schwanenwerderbe. Mindenütt ünneplő embertömeg. Berlin ünnepi ruhában díszeleg. Leírhatatlan. Szép siker. Az időjárás kitartott. A szalon és a veranda. Nagyon szép lett. Most már otthonos a hangulat. Sok látogató. Beszélgetés. Későn, fáradtan, de boldogan fekszem le. Ma ebéd az olasz trónörökössel, Alfierivel és Attolicosszal. Szép vasárnap. Magda éjjel bevallotta, hogy a Lüdecke-ügy igaz. Ez az egész nagyon nyomaszt. Magda állandóan hazudott nekem. A bizalmam elszállt. Olyan borzalmas minden. Megalkuvás nélkül nem lehet élni. Ez a legborzasztóbb! Hosszú időbe telik, míg túlteszem magamat ezen.

1936. augusztus 7.

Tegnap: kora reggel már a munka mellett. Hankével és Wedellel tanácskoztunk. A külföldi sajtó az olimpiáról egészen fantasztikus. Minden úgy megy, mint a karikacsapás. Nagy siker. Fogadtam sir Robert Vansittart-t. Rendkívül ideges úr, okos, de nem energikus, fenekén még ott a tojáshéj, viszont kétségtelenül megnyerhető az ügyünknek. Egy órán keresztül puhítom. Szembesítem a bolsevikproblémával, s elmagyarázom neki belpolitikai cselekedeteinket. Ő a dolgokat új szempontból közelíti meg, szeretne egy konferenciát szervezni, amely ezeket a problémákat átfogóan tárgyalja. Most már érti a német álláspontot is. Mély benyomásokkal távozik. Lámpát gyújtottam a fejében. A Führernél ebéd. A bolgár cár, mint mindig, most is nagyon kedves. Ott vannak még az olaszok, a görög trónörökös és sokan mások. Izgalmas viták. A cár német fegyvereket

szeretne hadserege számára Igent mondunk Az egész kellemes Ebéd után még sokáig maradtam a Fuhrernél nagyon dicséri Magdát, varázslatosnak tartja, szerinte ő a legjobb asszony, akit csak találhattam magamnak Rábeszéltem, hogy halasszuk el a pártkongresszust Ő nem akarja elhamarkodni Duhong Spanyolország miatt Legkozelebb már lőni fogunk Élesen kirohan Lutze és felesege ellen, de részben még Goring ellen is Funkkal nagyon elégedett Hosslint már nem akarja Hozzám elbűvolően kedves Ha négyszemkozt vagyunk, úgy beszél velem, mint egy apa a gyermekével Én ilyenkor szeretem ot a leginkább Egyutt a stadionba aranyérmet nyerunk ottusában, drámai kuzdelem után gerelyhajításban és súlyemelesben Hatalmasan eloretorunk Az ido is csodálatos Ez igazi olimpia Borisz cár és Umberto trónorokos is velunk van Nagy unnepseg A Fuhrer egyelore elutasítja, hogy Moselynek pénzt adjunk Otthon munka, majd Hess-szel véleményt cserélunk Vansittartról [18] Egyetért velem Este Goringgel egyutt nagy fogadást adunk a Staatsoperben rengeteg ember Az operát csodalatosan feldíszítették Goring és en három-három percet beszelunk Én a legjobb formámat hozom Minden mondatom ul A hallgatóságnak tetszik A músoron ének és balett Ez a jó propaganda Örulok neki Rovid idore beugrok még a színészklubba Otthon Magdával kibeszeljuk magunkat Minden rendben van Ma mar egy kicsit kialudtam magam Konnyebb nap lesz

1936. augusztus 8.

Tegnap kicsit kialudtam magam Magda nagyon kedves Ennek igazán orulok A hivatalban sok a munka Ki kell dolgoznom a filmgázsik szabályait Éppen most, amikor ez a hulye Hanfstaengl megint filmet forgat! Már csak ez hianyzott A Staatsoperben adott fogadásunknak csodás a visszhangja a sajtóban és a kozvéleményben Csak von Fritsch tábornoknak nem jutott megfelelo hely Ez már valami! Ulrich asszonnyal filmkérdésekrol Muvészi ereje már fogytán Kár érte, hisz tobbre kepes, mint amennyit mutat Délben a Fuhrerrel spanyolországi kérdésekrol Ha vége az olimpiának, durvábbak leszunk Lovetni fogunk és bevezetjuk a kétéves katonai szolgálati időt Ez lesz a mi elonyunk Bárcsak elmaradna a pártkongresszus! A Fuhrer harci kedve kirobbanó Spanyolországban borzasztó remtettek Otthon munka Spanyolországban megint négy németet mészároltak le bestiálisan Ez

18 Vansittart, Robert Gilbert lord, angol politikus, foosztalyvezeto a kulugyminiszteriumban

robbanáshoz vezet. Anglia lecsendesedett. Franciaország a semlegest játssza. Szovjet-Oroszország viszont nyíltan szót emel Spanyolországért. Délután megnézem a Németország–Norvégia futballmeccset. Drámai, idegborzoló küzdelem, melyben a németek, kicsit érdemtelenül 2:0-ás vereséget szenvednek. A Führer izgatott, én is alig tudom türtőztetni magam. Igazi idegfeszültség. A közönség őrjöng, soha nem látott küzdelem. A játék mint tömegszuggesztió. Otthon olvastam, írtam és beszélgettem. Magdánál hölgyvendégség Schwanenwerderben. Korán lefekszem. Ma egy hete kezdődött az olimpia. Remélem, hamarosan véget ér. R. Strauss „Cecíliája" csodálatos dal. „Isteni sugallat." Leírhatatlan mesterműű. Teljesen magával ragadott.

1936. augusztus 15.

Tegnap: egész nap esett az eső. Sokat dolgoztam. A Hanfstaenglről szóló jelentés kínos. Ez az államügyészre tartozik. Az én pénzügyi kérdéseim is szabályozva vannak már. Ez sok gondtól szabadít meg. Funkkal szabályoztuk a filmgázsik kérdését. Funk is egyetért velem, ezt nem lehet sematikusan elintézni. Meg fogom tenni a megfelelő intézkedéseket. Nincs kedvem felelősséget vállalni a filmipar hiányosságaiért. Az csak álljon helyt önmagáért! Ötven finn sportoló diáklányt fogadtam. Bájosak, szép finn népdalokat énekeltek. Magammal viszem őket a Führerhez, aki szintén el van ragadtatva tőlük. Kávéig együtt maradok a lányokkal. Grünauban evezősverseny. Izgalmas. Németország a hétből öt aranyérmet nyer. Ez még soha nem fordult elő. Együtt örülünk a Führerrel, aki magánkívül van a boldogságtól. Micsoda idegfeszültség, és aztán ünneplés. A közönség csodálatos. Megnézem még a Németország–Magyarország vízilabda-mérkőzést. Nem elég szép játék után az eredmény 2:2. Ez is siker. Kézilabdázóink is aranyérmesek. Ezzel már messze a legjobbak vagyunk. A világ első sportnemzete! Szakad az eső. ...A Führernél. Gyakran köszöntjük az erkélyről az ünneplő tömeget. Beszámolok a Hanfstaengl-ügyről. A Führer fel van háborodva és felhatalmaz az alapos kivizsgálásra. Berlin még nyolc napig zászlódíszben marad. A Führer egészen ragyogó véleményt mond Funkról. Személyzeti kérdésekben a Führer álláspontja nagyon konzervatív. Az öreg polgári bürokraták megelőzik a nácikat, mert hosszabb a szolgálati idejük. Azaz 1932/33-ban minden erejükkel harcoltak ellenünk. Én másként járnék el. A Führer egyetért az olaszországi utammal. Spanyolországban előretörnek a nacionalisták. Ez a mi repülőgépeinknek köszönhető. A tengerbe süllyesztették a „Jaime I"-et. Remélhető-

leg így megy ez a továbbiakban is. Nem kértünk fizetséget, a számlát majd később nyújtjuk be.[19] Most az a feladatuk, hogy megsemmisítsék a vörösöket. [...]

1936. augusztus 16.

Tegnap: az idő kitisztult, süt a nap. Megmenekült a Pfauen-sziget. Kő esik le a szívemről. Egy ilyen kerti ünnepség mindig idegpróba. Otthon sok munka. Hanfstaenglt kihallgatják. Véget ér kártékony tevékenysége. Délben a Führerrel még egyszer megbeszélem az esti fogadást. Már annyian belekontárkodnak, hogy senkinek sincs kedve igazán csinálni valamit. A Führert idegesíti az ide-oda futkosás az olimpia körül. Olasz–osztrák futballmeccs. Nyers, közönséges játék, nem is várom meg a végét. [...] Spanyolországban lassan előretörnek a nacionalisták. Kimegyek a Pfauen-szigetre. Csodálatos az idő. Aki él és mozog, az itt van: kétezer-hétszáz vendég. Az egész világ. A fogadás kezdetben elég merev. Majd a zenével, a tánccal és a tűzijátékkal megtörik az egyhangúság, és igazi örömünneppé válik. ...Amikor hajnali 3-kor hazafelé indulunk, a hangulat épp a tetőfokára hág. A legszebb ünnep, amit valaha is rendeztünk. [...] Ismét két aranyat nyertünk. Ma van az olimpia utolsó napja, aztán kialusszuk, kipihenjük magunkat.

1936. október 21.

Tegnap: délben Hitlernél. Kint a lépcsőnél vár bennünket a zuhogó esőben, és nagyon szívélyes hozzánk. Kedves és gondoskodó. Mindjárt a tárgyra: éppen egy szerződést ír alá Japánnal. Szövetséget a bolsevizmus ellen. Ha nyilvánosságra kerül, három hét alatt az egész helyzet megváltozik. Kezd beérni a vetésünk. Össze akarja hívni a Reichstagot, hogy elismerjük Mandzsukuót, Abesszíniát és a spanyol nemzeti kormányt. Világos frontokat akar. Friss levegőt az áporodott légkörbe. [...] Esetleg békét akar, legalábbis egyelőre. A bolsevizmus elleni harchoz. Beszélni akar Faulhaberrel. Moszkvára nagyon dühös. Franciaország helyzetét kifejezetten sötétnek látja. Valószínűleg bolsevista lesz. Akkor jön el a mi időnk. Akkorra készen kell állnunk. Vagyis: fegyverkezni! Ciano tegnap este Berlinbe érkezett, a külföldi sajtóban találgatások a látogatásról. Reggelit fogok neki adni. Olaszországot koalíciónk szilárd tagjává kell tennünk. Szükséges mind annak ellenére, ami zavart okoz. [...]

19 A számla benyújtásával a németek nem késlekedtek sokat; a Franco által ellenőrzött spanyol területekről szinte azonnal megindultak a szállítások. „Teljesítésüket" a spanyolok majd csak 1943-ban csökkentették.

1936. október 30.

Tegnap: Magdával és a gyerekekkel születésnapot ünnepeltünk.[20] Kedvesek és szívesek. A gyerekek verseket szavaltak. Majd egy filmet nézünk meg róluk, melyen olyan kedvesek, mint amilyenek az életben. Mindnyájan nagyon örülünk. A minisztériumba. Remek tömeg, testőrezred zászlói. A Führer küldte őket. A minisztériumban először a harminc legidősebb testőrt fogadom. Minden nagyon ünnepélyes, a meghatódottságtól alig tudok beszélni. Köszönöm, köszönöm! Daluegue csodálatosan beszél. Egyenesen és őszintén. Görlitzer a párttagok nevében, a régi szép időket emlegeti. Most már én is lendületbe jövök és pompás beszédet mondok. Funk is jó. Aztán egy halom ajándékkal kedveskednek, mindenekelőtt festményekkel, amelyeknek különösen örülök. Majd a művészeket fogadom. Az ő nevükben Klöpfe és Rode beszél. Bejelentem, hogy létrehozok egy kétmillió márkás alapítványt az idős művészek támogatására. Kitörő örömmel fogadják. Újabb és újabb vendégek, Teltow díszpolgárai stb. Aztán megjelenik maga a Führer is. Egészen el van érzékenyülve. Átmegyünk az én szobámba, ahol nagyon kedves és bizalmas hozzám. A régi időkről beszél, arról, hogy mennyire összetartozunk mi ketten, és ő személyesen is mennyire kedvel engem. Ajándékba kapok tőle egy szépen dedikált fényképet és a németalföldi iskola egy festményét. Nagyon szép órát töltöttünk együtt. Egész szívét kiönti. Szól a gondjairól, arról, mennyire megbízik bennem, és milyen nagy feladatokat tartogat még a számomra. Göring is megérkezik, és hárman együtt üdvözöljük a harminc legidősebb testőrt. Ez aztán az öröm! A Führer még sokáig együtt marad a vendégeimmel. Kimegyünk az erkélyre: a nép örömujjongása. Otthon ebédet adok minisztériumi munkatársaim tiszteletére. Egy halom levelet, virágot és ajándékot kapok. Kimegyek a Bogenseere. Feszült vagyok. És aztán: milyen csodálatos lett a ház! Olyan, mint egy ékszerdoboz. Itt aztán kipihenhetem magam és dolgozhatok. Romantikus, idillikus és nyugalmat árasztó. Nagyon boldog vagyok. ...Vissza Berlinbe. Táviratokat olvasok. Az újságok csodálatos dolgokat írnak. Göring beszéde nagy hatást keltett külföldön. A Lustgarten körül fáklyás felvonulás. ...Megkapó és csodálatos. Könnyezem. A végén a testőrezred. A nép ujjong. Otthon nagy társaság. Kint az ajtón felirat: „Hív az SA". Elmondom Jagow-nak, hogy nem igazán tetszik nekem ez. Biztosít arról, hogy jó értelemben gondol-

20 Goebbels 39. születésnapja, ami nagyjából egybeesett berlini gauleiteri kinevezésének 10. évfordulójával. Az október 30-i és 31-i bejegyzések e kettős ünnepre vonatkoznak.

ták. A Führer is megérkezik. Nagyon szép, felszabadult estét töltünk együtt. Viccelődünk, nevetünk. A társaság későn megy el, de én hajnali négyig dolgozom még. Nagyon szép nap volt. Tíz év harc és áldozat. De mekkora győzelem!

1936. október 31.

Tegnap: valamennyire kialudtam magam. Újságolvasás. A bel- és külföldi sajtó csodálatos beszámolókat közöl a körzeti jubileumunkról, s főleg a nagyhatású fáklyás felvonulást méltatják. Távirathegyek tanúskodnak az egész nép szeretetéről. Jólesik. Fogadás a városházán. Dr. Lippert jól beszél. 200 000 márka adomány gyűlt össze a rászorulók segítésére. Ez rendkívüli örömet okoz. Megnézzük a Berlin tízéves harca című kiállítást.[21] Mennyi régi emlék elevenedik fel! Sok régi, kedves arc. Meghatódom. A régi bajtársakkal egytálételt ebédelünk. Mindenki remek hangulatban. Otthon dolgozom. Olvasás, írás. A politikában semmi új. Délután a „Goebbels-alapítvány" alapkőletétele Friedrichshainben, ünnepélyes körülmények között. Ezeket a házakat a derék, szegény párttagjainknak szánom, akiket majd ide utalok be. Milyen sok jót tudok most tenni. Megkoszorúzzuk Horst Wessel sírkövét. [...] Mekkora utat tettünk meg azóta! Ez most tudatosul bennünk. Senki nem szól egy szót sem. Berlin zászlódíszbe öltözött, az egész város velünk érez. Otthon dolgozom, majd a Sportpalastba megyek, ahol négyszáz képviselőnek nyújtom át az ezüst kitüntetést. ...A zsúfolásig megtelt sportpalotában leírhatatlan fogadtatásban részesülök. Elénekeljük a „Durch Gross-Berlin marschieren wir" indulót, majd beszédet mondok. Ismét a legjobb formámban beszélek. Nagy számadást tartok, és hitet teszek az idealizmus mellett. A siker óriási. Nagyon boldog vagyok. Utánam a Führer beszél. Leírhatatlan. Úgy beszél rólam, ahogy még soha. Teljesen elérzékenyülök és mélyen meg vagyok hatva, erre igazán nem számítottam. Beszédét azzal fejezi be, hogy engem éljenez. Frenetikus helyeslés. A gyűlés soha nem tapasztalt örömmámorban ér véget. A Führer a pályaudvarra megy. Viszontlátásra! Milyen hálás vagyok neki! Otthon még sokáig beszélgetünk Hankével, beosztottjaimmal és Magdával. Mindnyájan nagyon boldogok vagyunk. Ma kialszom magam.

21 A kiállítás mondanivalója Goebbels harcának bemutatása volt a főváros korábbi „Izidor"-ai, vagyis a zsidó és nem zsidó liberális vezetők ellen.

1936. november 6.

Tegnap otthon nem volt jó a hangulat, ezért rögtön az irodába, onnan pedig a Bogenseere mentem. Göring és az én támadásom a gyarmati kérdés tárgyában felbőszítette Angliát. A Wilhelmstrasse válasza. De helyes válasz. Hanke beteg. Zellerrel csak a legfontosabbakat. Aztán végtelen sok látogató. Felkeres Köhler miniszterelnök, aki felelős a négyéves terv nyersanyagelosztásáért.[22] Szívesen támogatom elképzeléseit propagandával. Most olyan idők járnak, hogy dolgoznunk kell, nem pedig előlegben begyűjteni a babérkoszorúkat. A helyzet nem rózsás. De erővel és hozzáértéssel úrrá leszünk a nehézségeken. Heinz Rühmann panaszkodik, hogy zsidó felesége miatt problémái vannak. Segíteni fogok neki. Megérdemli, igazán nagy színész. Ott-tal és Funkkal megbeszéljük, miként osztjuk szét a művészeket támogató alapítvány pénzeit. Nagyvonalúan kell eljárnunk, és el kell kerülnünk a hosszú, bürokratikus útvesztőket. Döntsék el maguk a művészek, kik kapják. Mutschmann, akit mértéktelenül feltüzeltek az emberei, megint előhozakodik szász kívánságaival. Abszurd dolgot kér tőlem. Én igazán nem tehetek róla, hogy a szászok rémes tájszólásban beszélnek és komikusan hatnak. Nem engedek. Kínos lesz, a Führer döntését kell kérnünk. Riefenstahl kisasszony[23] megint hisztériázik. Ezekkel a megvadult nőkkel nem lehet együtt dolgozni. Félmillióval többet kér a filmjéhez, és egyszerre kettőt is akar csinálni. S persze közben valami bűzlik körülötte. Rideg vagyok vele, mire sírni kezd. Ez az asszonyok végső fegyvere. Ettől persze én már rég nem hatódom meg. Dolgozzon és tartson rendet maga körül. Köhn, aki Spanyolországból tért vissza, arról számol be, hogy Franco jelentős személyiség, egészen a mi emberünk. Nagyon politikus és teljesen Németországhoz kötötte a szekerét. Fegyveres támogatásunkért ő és egész népe nagyon hálás. Valóban erős, szociális berendezkedésű Spanyolországot akar. Már nem áll fenn a veszélye annak, hogy visszatér a régi, reakciós rend. Az ember rosszul lesz, amikor meghallja, milyen iszonyatos tetteket követnek el a vörösök. Vérrel és vassal ki kell őket irtani. Bár a falangisták még kevesen vannak, de a jövő népmozgalmát ők alkotják. Noha Primo de Rivera nem áll egyértelműen a mi oldalunkon, azért megpróbáljuk kihozni őt a vörösök karmai

22 Hitler 1936 őszén indította a „második" ötéves tervet, amelynek célja a gazdaság és a hadsereg felkészítése volt a háborúra.

23 Riefenstahl, Leni, német színésznő, majd rendező; több kiváló dokumentumfilmet forgatott.

közül.[24] A Károly-pártiak alkotják az ottani Stahlhelmet, fegyelmezettek, jól fel vannak fegyverezve, azonban teljesen apolitikusak. A hadsereg vezetése antibolsevista, élesen szemben áll Franciaországgal, Angliával szemben semleges, jó a viszonya Olaszországhoz és szoros barátság köti hozzánk. Sokat akarnak tanulni tőlünk, s ehhez nekünk meg is kell adnunk a lehetőséget. Néhány mértékadó urat közülük Berlinbe fogok hívni, hogy ellássam őket tanácsokkal. Közben beesteledett, és még rengeteg munka vár rám. Felnyalábolok egy halommal, kimegyek a Bogenseehez. Ott nyugodt és békés körülmények között, kapkodás és sietség nélkül tudok dolgozni és gondolkodni. Csodálatos őszi idő van! Mélyen magamba szívom az erdő pompás illatát. A lengyel sajtó már megint uszít a danzigi kérdésben. Úgy látszik, a lecke, amit adtunk nekik, nem használt. Ismét be kell vetnünk magunkat. A Führer fogadta Faulhabert. A bolsevizmus elleni harcról tárgyaltak. Úgy tűnik, hogy a Vatikán is megpuhult. Döntenie kell, hogy mellettünk vagy ellenünk van-e. Háború vagy béke. Mi mindenesetre készen állunk. Késő délután Emil Ludwig „Gyilkosság Davosban" című könyvét olvastam; közönséges zsidó iromány, célja, hogy dicsőítse..., aki Gustloffot lelőtte. Olvastán az ember antiszemitává válhatna, ha már nem lenne az. Ezt a zsidó pestist ki kell irtani. Mégpedig úgy, hogy írmagjuk se maradjon, különben ilyen fecsegéseket, lektűröket, írásokat terjesztenek. Időben fekszem le. Olyan nagyszerű itt kint aludni az erdőben. Ma nagyon erős napom volt.

1936. december 2.

Tegnap: ... Ehrt az Antikominternben. Egy locsogó. Nem való ilyen fontos helyre. Ezt Funk is belátja. Egy sor napi problémát kell megoldanom. A kritika ellen kiadott utasítást is meg kell magyarázni. Funk sok megbízást kapott a Führertől: Torgler könyve ne jelenjék meg.[25] Utasítás a sajtónak. A Führer rejtett propagandát javasolt Ausztriában, amit most Haegerttel együtt dolgozunk ki. Az autókiállítás szervezése. Újra előhozza az Anti-

24 Primo de Rivera, Antonio (Miguel tábornok fia), a spanyol Falange nevu fasiszta szervezet alapitója es vezetoje A koztársasagiak fogságába kerulése utan a nemetek valoban megkíséreltek érdekeben egy tengeri mentési akciót, ami nem vezetett eredményre Primo de Riverát elitelték és kivegezték

25 Ernst Torgler és Maria Reese „Abrechnung mit Moskau" c konyvéről van szó, amely 1938-ban Reese neve alatt mégis megjelent – Torgler, a KPD parlamenti frakciójának elnoke egyik vadlottja volt a Reichstag felgyújtásával kapcsolatos hipcsei pernek, miután felmentették, kb két évet táborban toltott, 1940-tól a propagandaminisztérium titkos adóinál volt munkatárs

kominternt. De én nem tudom Ehrt-t megmenteni. Minisztertanács. Bemutatkozik Rüdiger utódja, Spatz. Egy ifjú. Nem felelhet meg teljesen. Ezt még meggondolom. Hiob, az SA új összekötője bemutatkozik. Nagyon jó benyomást tesz rám. Őt elfogadom. Ebéd a Führernél. Panaszkodik a birodalmi hivatalnoki kar, mindenekelőtt a minisztériumi létszám felduzzasztása miatt. Mindenütt ugyanazt a hibát követik el: nagy apparátusokat hoznak létre, amelyek túlságosan nehézkesek, így nem is dolgoznak. Én sem értek egyet ezzel az irányzattal. Kis létszám kell, válogatott emberek, akik nagyon hatásosan dolgoznak. A Führer egész élesen állást foglal Magyarországgal szemben. A magyarok már azzal fenyegetőznek, hogy ha a nagyhatalmak megegyeznek a Dunatérségről, akkor ők átváltanak a kisantanthoz. Csak tegyék. Ez nekünk jó. Nekünk nagyon józanul kell számolnunk. Romániával és mindenekelőtt Jugoszláviával békében élhetnénk, ha a terrorista magyarok nem jönnének elő olyan szertelen követelésekkel. A magyarok teljes nagyzási hóbortba estek. És közben ők bánnak a legrosszabbul az országukban élő német kisebbséggel. A külföldi sajtó nagy beszámolókat közöl a német csapatok spanyolországi megérkezéséről. Nem kéne egyszerűen megmagyarázni, hogy igenis, mi tovább már nem tűrjük Oroszország beavatkozását, és ezt meg fogjuk akadályozni? Ez bizonyára tisztázná a helyzetet. Fogorvosnál. Majd a kormányülésre. A Führer háromórás előadásában vázolja a helyzetet. Nagy a bolsevista veszély. Európa már két táborra szakadt. Mi már nem visszakozhatunk. Ismerteti a vörösök taktikáját. Ott vannak Spanyolországban. Ez már világpolitikai kérdés. A következő áldozatuk Franciaország lesz. Blum[26] a szovjetek tudatos ügynöke. Cionista, világfelforgató. Aki győz Spanyolországban, azé a tekintély. Ennek ilyen vagy olyan, de nagy hatása lesz Európa más részére. Németországra is, és a kommunizmus itteni maradékaira is. Mindenekelőtt ezért kell a német fegyverségély a spanyolok részére. Az egyházak teljesen csődöt mondtak. Veszélyt jelent a késlekedés Franciaországban is. Németország csak abban reménykedhet, hogy a válság mindaddig elhúzódik, amíg mi nem állunk készen. Akkor aztán, ha jön, oda lehet csapni. Időben beszálltunk a páternoszter felvonóba, de a megfelelő időben ki is kell szállnunk belőle. A felfegyverkezésnél a pénznek nem szabad szerepet játszania, a válságokat a fegyverek döntik el, nem pedig a fedezett vagy fedezetlen váltók. A tekintély-

26 Léon Blum, a francia szocialista párt vezetője és a népfrontkormány miniszterelnöke hajlott ugyan arra, hogy a francia köztársaság kormánya segítséget nyújtson a spanyol köztársaságnak, de sem szovjet ügynök, sem cionista nem volt.

uralmon nyugvó államok (Lengyelország, Ausztria, Jugoszlávia, Magyarország) sem válságmentesek. A tudatosan bolsevistaellenes államok csupán Olaszország, Németország és Japán. Ezért tárgyalunk velük. Anglia ide fog csapódni, amikor Franciaországban kitör a válság. Lengyelországgal nem kötünk szerelmi házasságot, ésszerű kapcsolatot építünk ki vele. A felfegyverkezés ezt lehetővé tette számunkra. Kisebb kérdések pedig a világméretű döntéseknél alárendelt szerepet játszanak. Ezért, lehetőség szerint, el is kell hanyagolni őket. Az egyházak ügye sürgős, égető kérdés. A vallásosságot le kell választani, mert ellenkező esetben az istenhit is veszélybe kerül. Az istenhitet mindenekelőtt a fiatalságban kell mélyen elültetnünk. Egységet és világosságot kell teremtenünk ebben. Ezért van szükség új ifjúsági törvényre, amely a Hitlerjugendet állami ifjúsággá emeli fel. Közvetlenül a Führernek kell alárendelni. Az egyházak vagy egyértelműen felsorakoznak mellettünk, vagy pedig megértek a bukásra. Spanyolországot sem az ima, hanem a német légierő mentette meg, ha egyáltalán megmentette. Nyomatékos felhívás minden munkatárs teljes odaadásának biztosítására. A Führer beszéde mély benyomást kelt az egész kormányban. Eltznek van még néhány észrevétele az ifjúsági törvénnyel szemben, de javaslatait nem tudja keresztülvinni. Elfogadtunk három új adó- és pénzügyi törvényt. Berlin várostörvényét ugyanúgy. Lippert örülni fog. Megszavazzuk a téli segélyre vonatkozó W.H.W-törvényt[27] is. Sajnálom, hogy a sajtótörvényt ejtették. Felemelő kormányülés volt. Most legalább mindenki tudja az irányt, és ez a lényeg. Hazamentem dolgozni. Párizsban a Blum-kormány sorsa forog kockán. Most már végérvényesen az állam létéről van szó. Fegyvert lábhoz! És kivárás. December 10-én tanácskozás lesz Spanyolországról. Nem hiszem, hogy valami különleges történik. Este Bouhlerékhez. Bouhler tizenöt éve párttag. A Führer is ott van. Sok vendég. A Führer irodalmi kérdésekről beszél. Mint mindig, most is lenyűgöző éleslátással. Majd előkerülnek a régi, vidám emlékek és sokat nevetünk. Későn érünk haza. Nehezemre esik a felkelés.

1936. december 4.

Tegnap: korán munkához láttam. Az esseni színházban disznóságok történnek, 175. §. Rendet teremtek. Az autókiállítás rendben van. Nagyszabású lesz. Előkészítjük holnapra a „nemzeti szolidaritás napjá"-t. A rádióállomások számára új szabályzatot adtunk ki. Sokat dolgozom Hankével. Funk még egyszer előhozakodott

27 Winterhilfswerk.

a Corell-kérdéssel. Most már belátja, hogy a változtatás szükséges. Még elintézek egy sor sajtóügyet. Az ifjúsági törvény még mindig borzolja a kedélyeket. Lenich professzor előadást tart nekem filmkérdésekről. Mindig csak a gazdaságról fecseg. Semmit sem ért a filmművészethez és nem is törődik vele. Miközben épp ezen a területen a gazdaság csupán eszköz a cél eléréséhez. Hiányolom nála a fantáziát, a kezdeményezést, az áttekintőképességet és a céltudatosságot. Ezt egész nyíltan meg is mondom neki. A dolgokat megváltoztató sürgős intézkedéseket követelek tőle. Nagyon megszeppent. De én már nem hagyom magam. Cselekedni kell már végre. Wrochem és von Fellgiebel ezredes a hadügyminisztériumból: felvilágosítanak a rádióadók helyzetéről, én pedig a kívánságaimat ismertetem velük. Egy hároméves program keretében létrehozzuk a szükséges építményeket: a vezetékes rádiót és öt új, 1000 kilowattos rádióadót. Ez a legmodernebb, ami ma létezik. Ezeket azonban tartalékoljuk majd arra, ha komolyra fordul a dolog. A tisztek nagyon okosak. Sagebiel professzor, a légi közlekedés minisztériumának építésze ismerteti velem építési terveit. Angliában alkotmányos válság robbant ki. A király szorítóban van. Az ő Ms. Simpsona keményen kézben tartja.[28] Baldwin[29] lemondással fenyegetőzik. A király nem akarja, hogy beavatkozzanak a magánügyeibe. A munkáspárt vonakodik, hogy Baldwin örökébe lépjen. Dél felé egész komollyá válik a helyzet. A brit birodalom inogni kezd. Egyelőre megtiltom a német sajtónak e hírek közlését. Tájékoztatom a Führert a fejleményekről, aki megütközik a hírek hallatán. Szerinte bizonyára komoly következményei lesznek ennek. ... Egy államférfinak soha nem szabad külföldi nőt feleségül vennie. Ezzel megsérti saját országának a lányait, ugyanakkor elfogult és rövidlátó lesz. Különben a jelenlegi angol erkölcscsőszök igazi álszentek. De a király számára bizonyára kellemetlen az ügy. Vagy neki, vagy a kormánynak távoznia kell. Hová űzi a szenvedély az embereket! Hosszasan tárgyalok a Führerrel. Göring is csatlakozik hozzánk. Elhatározzuk, hogy a legszigorúbban tartózkodunk mindentől. Most ez a legésszerűbb és a legtisztességesebb. Párizs erősen keresi a Londonnal való szövetség módozatait. Spanyolországban pang minden. A teljes német légierőnek majdnem az egyhatoda ott van már. Bár nem vetik be következete-

28 VIII. Edward angol király hitvese, Wallis Simpson volt a „bajkeverő", akit a brit arisztokrácia és a konzervatívok többsége nem ismert el királynőnek, mivel polgári származású, elvált és külföldi (amerikai) volt. A király 1936 decemberében lemondott a trónról, és ezután a „windsori herceg" címet viselte.

29 Baldwin, Stanley, Earl of Bewdley, brit konzervatív politikus; 1923–24-ben, 1925–29-ben, végül 1935–37-ben miniszterelnök.

sen. Túlságosan kímélik. Lövészárok-háborúra rendezkednek be. Ez nem kecsegtet rózsás esélyekkel. Az idegfeszültség napról napra az elviselhetetlenségig fokozódik. A fáradtságtól már alig állok a lábamon. Szeretném egyszer igazán kialudni magam. Bajorország kulturális miniszterével, Wagnerrel tárgyaltam. Keményen rákapcsolt az országos irányvonalra. Így további súrlódásokra már aligha számíthatunk. Otthon megfeszítetten dolgoztam tovább. Iratokat tanulmányoztam. Átfutottam a sajtó legújabb kiadásait. Nem megyek ki a Bogenseere, mert várom az Angliából jövő híreket, melyeket röviden kommentálnom kell. Kikapcsolódás céljából egy kis zene. Mesét olvasok a gyerekeknek. Ellenőrzök néhány filmet és Weidemann-nal egy filmet Spanyolországról és az ottani forradalomról. Még nem az igazi. Át kell dolgozni. Pontosabbnak és átütőbbnek kell lennie. Weidemann ezt már maga is meg tudja csinálni. Majd megnézek egy az elmegyógyintézetekről szóló filmet, amely indokolná a sterilizációs törvényt.[30] Iszonyatos anyag. Pompás felvételek. Az embernek szinte megfagy az ereiben a vér. A sterilizálás ezekben az esetekben már csak áldás. Az egyházaink ezért vannak annyira ellene. Szükségük van ezekre az idiótákra részben mint hívőkre, részben azért, hogy rajtuk próbálják ki a felebaráti szeretetet. Borzasztó szellemi eltévelyedés! De keresztülvisszük és napirendre tűzzük. A Führer hívat, hogy megbeszéljük az angliai fejleményeket. Kiadunk egy rövid közleményt, amely szerint magánügyről lévén szó, mi nem is közöljük a részleteket. Szeretnénk tisztességesen és illedelmesen viselkedni. A dolog lassan kitisztul. Úgy tűnik, a király visszavonul. Hamarosan a döntésnek is meg kell születnie. A Führer nagyra értékeli egy király kötelességeit. Soha nem is akar császár lenni. Ez Napóleon hibája volt. Aki népvezérként emelkedik a magasba, annak népvezérnek is kell maradnia. A Führer az a Führer. Rangját nem egy cézártól kölcsönzi. Ő vezér akar lenni. Ez az ő hivatala, a hivatása, és nem egy mondvacsinált cím. Én így szeretem a Führert. Olyan is marad, mint amilyen most. [...]

1936. december 11.

Tegnap: irányításommal áttekintettük a filmipar átszervezésének tervét. Nagy ügy. Funk nagy érdemeket szerzett ebben a munkában. A kulturális kamara, az R.K.K. zsidótlanításában komoly előrehaladás. Nemsokára végzünk vele. Corellt most végérvényesen elintéz-

30 A gyógyíthatatlan elmebetegek kényszersterilizálásáról van szó, ami 1939 októberében (szemptember 1-jére visszadatálva) az eutanáziarendelet kiadásához vezetett. Ez már nem sterilizálást, hanem a gyógyíthatatlan betegek megölését tette lehetővé. Számítások szerint a rendelet alapján mintegy 120 000 főt gyilkoltak meg.

zük. Funk és én már az Ufa átszervezésén dolgozunk. A hanglemezvitában még nincs megoldás. A kapitalisták egyre pimaszabbak lesznek. Felkérem Funkot, hogy most már határozottan cselekedjék. Angliában a krízis elérte tetőpontját. Hamarosan robbanni fog. Tovább folytatódik a Gustloff-per. A frankfurti zsidó még pimasz is. El kellene csípnünk. Nálam jár Kozma,[31] magyar belügyminiszter. Egy igazi magyar. Megbeszéljük a balkáni helyzetet és a bolsevizmus kérdését. A zsidókérdés tekintetében a magyarok nagyon rövidlátóak. A kommunizmust ők a rendőrséggel tartják féken. Egyébként nagyon önzők és brutális módon nyomják el a német kisebbséget. Csalók! Vigyázni kell velük. Csak látszatra barátságosak. Nem imponál ez nekem. Kozma egy polgár, aki katona volt. Nem valami nagy lángész. Hosszan beszélgettem Furtwänglerrel. Most már teljesen mellettünk áll. Elismeri nagy tetteinket. Kis kívánságai vannak, főleg ami a kritikát és Hindemithet illeti. Különben beállt a sorba. Ő szeretné vezényelni a téli segélyakció, a W.H.W. keretében rendezett hangversenyt. Szívesen beszélgetek vele. Mumme asszony elmeséli bánatát. Sajnálatra méltó. De mit tehetek? Otthon dolgozom. A Führer Obersalzbergről hív telefonon: finomítanunk kell az angliai válságról kiadandó sajtójelentést. Most kell megjelentetni. Délután 3-kor Baldwin bejelenti az alsóházban, hogy a király lemondott. Történelmi esemény. Az erkölcscsőszök tehát sarokba szorították. Kemény csapás ez a világbirodalomra. Nem értem a királyt. Én a helyében harcoltam volna és valószínűleg győztem volna. Persze nem mindenki született erre. Néhányszor még telefonon beszélek a Führerrel. A német sajtó nagyon választékos marad. Számunkra most ez a legjobb. Berndt ismerteti az irányelveket a sajtókonferencián. Táviratilag eljuttatják az ország minden részébe. Közben valakinek mindig fáj valamije. Ez a Mortimer a számotokra legalkalmasabb időben halt meg. Ribbentrop hív Londonból: az angolok közt teljes a megütközés. Nagyon szerették és most is szeretik a királyt. Az angol furcsa nép. De keserűség is van bennük. Kimentem a Bogenseere. A munka és a telefonhívások miatt alig volt nyugalmam. Este 8-kor simán elintézzük a sajtót, mégpedig minden baj nélkül. Zene, olvasás, az Angriff régi számai. Nézem a régi cikkeimet. Micsoda nagyszerű lendület és harci kedv. Azok a szép idők! Késő este vissza Berlinbe. A spanyol kérdésben London és Párizs közvetítő javaslatot tesz. Nincs sok jelentősége. A tüzet és a vizet nem lehet kibékíteni. Ez csak fecsegés! Még sokáig dolgoztam. Nagyon fáradt és feszült vagyok. Ma megint robotolós napom volt. Szeretném magamat végre egyszer kipihenni.

31 Kozma Miklós, megelőzően az MTI elnöke volt.

1937

1937. január 31.

Tegnap nagy nap volt. Már korán reggel Neuköllnbe utaztam, hogy a német tanulóifjúság előtt beszéljek. A gyerekek csodálatosak. Az ünnepség megható. Beszédemben csak az ifjúsággal foglalkoztam, ennek komoly hatása volt. A Wilhelmplatz zsúfolásig megtelt. Elintézek néhány ügyet. Funk és néhány apróság. Lent morajlik a nép. A Führer fogadja a testőrség zászlós felvonulását. Majd a birodalmi gyűlésbe megyünk, ahol a Führer nagy beszédet tart. Átfogó képet ad az elmúlt négy évről. Ünnepélyesen és végérvényesen semmisnek nyilvánítja a háborús adósságokat. Erősen támadja Edent.[1] Évi 300 000 márkás díjat alapít művészeti és tudományos tevékenységért. Én kapom meg a végrehajtási utasításokat. A Nobel-díj átvétele németek számára ezentúl tilos.[2] Végül komoly felhívás az egész nemzethez. Mindnyájan mélyen meghatódunk. Senki sem szégyelli a könnyeit. Négy évre meghosszabbították a felhatalmazási törvényt.[3] Göring hosszú, a hangulatot megölő záróbeszédet tart. Ennek ellenére mindnyájunkban mélyen ott marad a Führer beszédének hatása. A tetszésnyilvánításnak nem akar vége lenni. Egy időre újra irányt szabott számunkra. A világban lévő oly sok zavar után ez most jót tesz. Berlin zászlódíszben pompázik. Az irodában dolgozom. Mindenki elégedett. Miniszteri értekezlet: a Führer mindnyájunknak hálás köszönetet mond. Felveszi a pártba a nem párttagokat, és a becsületrend

1 Eden, Anthony, brit konzervatív politikus; 1935–39-ben külügyminiszter, 1939–40-ben a dominiumok államtitkára, 1940–45-ben külügyminiszter.

2 Hitler e rendelkezést azért hozta, mert 1935-ben a Béke Nobel-díjat Carl von Ossietzkynek, a Weltbühne c. folyóirat egykori kiadójának, baloldali tudós publicistának ítélték oda, akit a nácik elsők között tartóztattak le és zártak koncentrációs táborba.

3 Eredetileg az 1933. március 5-én megválasztott parlament március 23-án szavazta meg a felhatalmazási törvényt, amely lehetővé tette a rendeleti kormányzást. Az ülésen a kommunista képviselők már nem jelenhettek meg, úgyhogy kizárólag a szociáldemokraták szavaztak nemmel.

arany fokozatával tünteti ki őket. És ekkor érthetetlen dolog történik. Eltz elutasítja a kitüntetés átvételét, nem lép be a pártba, mert állítólag „mi elnyomjuk az egyházat".[4] Magyarázatot kér a Führertől. A Führer ezt egészen röviden elutasítja, nem enged feltételeket támasztani, majd továbbmegy. Mindnyájan mintha megbénultunk volna. Erre senki sem számított. Göring, Blomberg és Neurath szívből jövő köszönetet mond a Führernek. Funkot is kitüntették. De a jó hangulatnak vége. Amikor a Führer távozik, összehívom a minisztereket és követelem, hogy együttesen szólítsuk fel lemondásra Eltzet. Meissner átmegy hozzá. Azonnal be is adja felmentési kérelmét. Minisztériumát felosztják a közlekedés és a posta között. A közlekedés Dorpmülleré lesz, a posta Ohnesorgeé. Ezt csak néhány nap múlva hozzuk nyilvánosságra. A hivatalos indok: a megosztás. Mindenkit mellbe vág ez a fajta taktikátlanság. Ezek a csuhások. Az egyedül üdvözítő egyházat többre tartják, mint a hazájukat. De jó, hogy száműztük a kormányból ezt a lopakodó veszélyt! Művészfogadás. Kihirdetem az új kinevezéseket. Mindenki határtalanul boldog. Speer megbízást kap Berlin átépítésére.[5] Ő a főépítész. Ez jó. Meg fog vele birkózni. Mindnyájan segíteni fogunk. Otthon dolgozom. A moszkvai kirakatperben tizenhárom halálos ítélet. Amint várható volt. Este nagy fáklyás felvonulás a birodalmi kancellária előtt a Führer tiszteletére. Kemény hideg van, mégis remek a nép hangulata. Megható visszaemlékezések az elmúlt négy évre. Micsoda változás! A hideg ellenére két órán át tartó csodás parádé. Alig lehet elviselni, mégis mindenki itt van. Mindenki fel van háborodva Eltz miatt. Főleg Fritsch és Raeder. Göring káromkodik, mint egy kocsis. Végeláthatatlan tömeg ünnepel a Wilhelmplatzon. Hosszan beszélgetek a Führerrel: mélyen fel van háborodva Eltz miatt, főleg azért, mert sok ellenállást kellett legyőznie ahhoz, hogy egyáltalán kitüntethesse. De ez mindig így van, ha valaki olyan jóságos, mint ő. A külföldi visszhangok eddig elég jók. Különösen Rómából, Londonból, és – láss csodát – Prágából. A zöme még csak később fog megérkezni. Nagy társaság a Führernél. A filmvetítéskor én megyek, Magda marad. Hullafáradtan lefekszem. Szép vasárnap volt.

4 Eltz-Rübenach, Freiherr Peter Paul, pártonkívüli közlekedésügyi miniszter. Hitler a hatalomátvétel 4. évfordulóján a kormány pártonkívüli tagjainak nyújtotta át a „párttagságot" és az arany kitüntetést, amit Eltz azzal az indokkal hárított el, hogy nem kívánja fedezni a kormány egyházellenes magatartását.

5 Az átépítési tervet annak a gondolatnak a jegyében kellett kidolgozni, hogy Berlin a jövőben nem csupán Németország fővárosa, hanem Germania néven a Német Birodalom fővárosa lesz.

1937. február 15.

Tegnap: végre egy szabad vasárnap. Kialudtam magam. Magda jól van. Egész nap ágyban maradok. Spanyolországban ismét történik valami. Borzasztó rémtettekről kapok híreket. De Franco rendet teremt. Behatóan áttanulmányoztam az Ufa és a Tobis helyzetét. Az Ufa a jobb és az áttekinthetőbb. Mostantól keményen beleavatkozom a filmgyártásba és gondoskodni fogok arról, hogy a művészet ne a rövidebbet húzza. Berndt telefonál Obersalzbergről. Nagy dilemmában van Kerrlnek az egyházi kérdésben tervezett rendelete miatt. Kerrl a tervezetet a propagandaminisztérium tudta nélkül továbbította a sajtónak. A Führer dühöng és megtiltja a nyilvánosságra hozatalt. Kerrlt, Fricket, Hesst, Himmlert és engem Obersalzbergre rendelt az egyházi ügyekről szóló megbeszélésre. A Führer tiszta vizet akar önteni a pohárba. Kerrl súlyos hibát követett el azzal, hogy megkerült bennünket. Mi biztosan elrendeztük volna. A Führer rögtön rendelkezést ad ki, amely megtiltja az összes birodalmi miniszternek, hogy közvetlen kapcsolata legyen a sajtóval. Mostantól fogva minden csak az én minisztériumomon keresztül mehet. Ez igazi áldás. Délután a gyerekekkel játszom. Mindketten leírhatatlanul aranyosak és kedvesek. Olyan boldog vagyok, ha velem vannak ezek a kis teremtések. ... Csak este öltözöm fel. [...] Obersalzbergre. Nehéz szülés lesz. A Deutschlandhalléban mondott beszédemnek erős visszhangja van a világsajtóban. Mindenekelőtt Párizsban, Londonban, Bécsben, Prágában és Varsóban. Felvilágosító hatású volt, mint ahogy számítottam is rá. Most hagyjuk a dolgokat haladni a maguk útján, anélkül, hogy beavatkoznánk. Este hosszú tárgyalás a vonaton Himmlerrel és Stuckart államtitkárral. Kerrl borzasztó baklövést követett el. Így nem lehet az egyházi kérdést megoldani, így legfeljebb mártírokat lehet teremteni. Kerrl konzerválni, mi pedig likvidálni akarjuk az egyházat. Nemcsak taktikai, hanem alapvető elvi különbségek választanak el bennünket egymástól. Nem marad más hátra, mint a legszigorúbb távolmaradás, a választások kiírása, hogy az egymással veszekedő csoportosulások valamiféle parlamentben lejárassák magukat. Ezt a tervemet ma megemlítem a Führernek. Késő éjszakáig beszélgetünk. Az egyházi minisztérium már olyan, mint egy disznóól. Himmler nagyon okos és következetes. Visszariad attól, hogy egy kilátástalan ügyben állami erőszakot alkalmazzon. Én ebben támogatom. Fáradtan, későn és feszülten fekszem le. Ma kora reggel folytatódik a vita. Harcolni fogok a Führernél a végérvényes szabályozásért.

1937. február 16.

Tegnap: forró nap volt. Délelőtt 11-től este 6-ig harcoltam; tökéletes sikerrel. Kerrl nagyon rosszul és erőtlenül védi az ügyét. Először a Führer foglalja össze a helyzetet. Most igazán semmiféle harcra nincs szüksége az egyház ellen. Néhány éven belül – várakozása szerint – az egész világra kiterjedő nagy összeütközésre kerül sor. Ha Németország elveszítene még egy háborút, az lenne a vég. Kerrl rendelkezéseit, melyek lényege egy summus episcopus, csak erőszakkal lehetne keresztülvinni. Ez azonban szóba se jöhet. Himmler keményen megtámadta Kerrlt és hintapolitikáját. Kerrl csak frázisokkal védekezik. A következő javaslatot teszem: vagy az állam szétválasztása az egyháztól – bár ez még szerintem korai –, vagy egy alkotmányozó szinódus újraválasztása, a pártnak és az államnak a kérdéstől való teljes távolmaradásával. A legszabadabb arányos választások, majd magas törvényhozó diéta a szinódusba delegáltak számára. Ebben az esetben egy éven belül ők maguk folyamodnak majd segítségért az államhoz. A Führer lelkesen üdvözli a javaslatomat, a legapróbb részletig végigtárgyaljuk és Kerrl is elfogadja. Rögtön meg is fogalmazzuk a Führernek erre vonatkozó rendelkezését, amely teljesen konkrét és körmönfont. A Führer boldog. A bölcsek köve. Rögtön összehívatok Berlinben egy sajtókonferenciát. Mottója: a Führer békés lépése az egyházi kérdésben. Ennek meglesz a hatása. Hála isten, hogy elhárult tőlünk ez a szerencsétlenség. A Führer megtiltja minden miniszternek a közvetlen kapcsolatot a sajtóval. Csak az én minisztériumomon keresztül. Vita a gyarmati kérdésről. A dolog itt is akuttá válik. Anglia – ha nem is kielégítő mértékben – már javaslatokat tesz. A Führerrel még egyszer átnéztük a művészek névsorát. Majd Münchenről és az új építkezésekről beszél, valamint Schwarzról, aki ismét egészséges. A Führer nagyon kedves hozzám. Most már Kerrl is elégedett. Történelmi a mai nap. Fordulópont az egyházi vitában. Örülök, hogy ideutaztam. Viszontlátásra, Obersalzberg. A hegyeken magas hó van. A fön azonban fejfájást okoz. Hess-szel együtt vissza Berlinbe. Kerrl most ismét a magasban. Meglesz a népszavazása. De hogyan kapta meg? Remélhetőleg nem csinál hülyeséget belőle. A Deutschlandhallében elmondott beszédemnek remek a külföldi visszhangja. Igazán célba talált. A párizsi sajtó azzal uszít, hogy Németország meg akarja szállni Danzigot. Azonnal hatalmas ellentámadásba megyünk át. Ez majd ül és nyugalmat teremt. Schuschnigg beszédet mondott: a megbékélésről, de osztrák párttagjaink ezt csak kevésbé érzékelik. Egyébként ... a legitimizmus ellen. Spanyolországban előrelendülés. A Führer elmondta, hogy e hó 23-án kezdődik a nagy

offenzíva. Ekkor Franco végérvényesen előrenyomul. Olaszország és mi bátran segítjük. Hess-szel a vonatban még dolgoztunk. Áttekintettük a futó ügyeket. Későn feküdtem le és alig aludtam valamit, amíg megérkeztünk Berlinbe.

1937. február 23.

Tegnap: korán láttam munkához. Főleg az esti fogadással foglalkoztam: a helyek és az ültetésrend, a dekoráció és a berendezés stb. Mindez sok mérgelődéssel és gonddal jár. Főleg a protokoll miatt. Funk értékes segítséget nyújt. De Schaumburg tökéletes csőd. Hanke beszél Lipperttel, megmossa a fejét. Az az ember azonban ebből sem tanul. Vajon mindig így lesz ez? Alig hiszem. Lippert kisstílű ember. Most a Schiller Színházat akarja kiadni. Berndt gondot okoz. Túlságosan kemény főnök. Nem elég rugalmas. Valamit segíteni. Egy halom jókívánságot kapunk Magdával Holde miatt. Magda, hála istennek, jól van. Végül a gyerekekkel megnézem „A múlt áldozatai" című filmet. Mindhárman nagyon aranyosak. Helga már olyan, mint egy igazi anya. Délután a Führernél megint megbeszélés az egyház ügyeiről: a Führer nagy vonalakban újból felvázolja az egész problémát. Úgy tűnik, hogy a vallási front azt akarja, hogy tartózkodjanak a választásoktól. A lényeg az, hogy maradjon egy csoportjuk, mellyel megvívhatjuk a csatát az árulók ellen. Akkor aztán az állam és az egyház szétválasztása a konkordátum felmondása, hogy bármely esetben szabad kezünk legyen. Nem a párt van a kereszténység ellen, hanem nekünk magunknak kell úgy megnyilatkoznunk, hogy mi vagyunk egyedül az igazi keresztények. Akkor aztán a párt egész dühével a szabotőrök ellen támadhat. A kereszténység a jelszó a csuhások megsemmisítésére, mint egykor a szocializmus jeligéje alatt végezték ki a marxista boncokat. Egyelőre azonban még meg kell várnunk, mit lép az ellenfél. És taktikusan, okosan kell eljárnunk. Úgy, hogy mi minden esetben előnyös helyzetben legyünk. A Führer azt mondja, az ő nagy műve; megtanította a világot arra, hogy megkülönböztesse a célt az eszköztől. A cél a nép élete. Minden más csak eszköz. Elvárása szerint öt-hat éven belül egy nagy világkonfliktusra kerül majd sor. Tizenöt éven belül fel fogja számolni a vesztfáliai békét.[6] Óriási terveket dolgoz ki a jövőre. Németország vagy győztese lesz egy eljövendő csatának, vagy megszűnik létezni. Anglia Olaszország ellen fegyverkezik. Mi nem maradhatunk semlegesek semmiféle összeütközésben. Most már

6 1648-ban a 30 éves háborút lezáró béke, amely feldarabolta a Német Birodalmat.

csak egy vagy-vagy létezik.[7] A Führer kifejti nézetét a kereszténységről és Krisztusról. Ő is a zsidó világuralom ellen lépett fel. A zsidóság aztán keresztre feszítette. Pál apostol azonban meghamisította tanítását és ezzel aláaknázta az antik Rómát. Ugyanezt tette Marx a német közösségi gondolattal, a szocializmussal. Ez ne akadályozzon bennünket abban, hogy szocialisták legyünk. A szocializmus perspektívái akkor is és most is zseniálisak és egész nagyok. Egy próféta látnoki tekintetével, látnoki erővel látja a történelmet. Nem hozunk határozatokat. A jövő hétig mindenki végiggondolja, amit a Führer mondott. Addig tartózkodás párttól, államtól. Remélhetőleg a papok komoly hibákat követnek el. Majd a tettek mezejére akkor lépünk. Csodálatos volt ez a kétórás megbeszélés. A Führer igazán zseni. Prófétai erővel ad értelmet és tartalmat az időnek.[8] Isten tartsa meg őt nekünk még sok évtizedig.

1937. március 17.

Tegnap: a nap munkával telt el. A propaganda kérdését most Ausztriában is szabályozták. A pénz rendelkezésre áll. A Schillertheater átépítése is folyamatban van. Hamarosan megkapom a terveket. A schwerini intendáns Stuttgartba jön. Iltz számára még nem találtam semmit. Hosszan tárgyalok Hankével. Funkot tájékoztatta a Führer a legújabbakról. Még egyszer átrágjuk magunkat a költségvetésen. Harcolnunk kell. Spanyolországban Franco azon fáradozik, hogy döntésre vigye a dolgot, de igazán még nem sikerült áttörnie. Sajnos! Greinerrel és ... tárgyalok a minisztérium új épületéről. A díszteremmel gondjaink vannak. Négyszáz személy befogadására, filmvetítésekre és színházi előadásokra kell alkalmasnak lennie. Nehéz, de sikerülni fog. Fischerrel és Ringlerrel egy szónokiskola létrehozásáról tárgyalunk. Nem járulok addig hozzá, míg nincsen kész a tanrend, nem áll fel a tantestület. Az iskolák nem azért vannak, hogy előzzük ott az időt, hanem komoly és jelentős feladatuk van. Épp ezért ez az egész pontosságot, megfelelő előkészületet és szorgalmat igényel. Megbízom az urakat, hogy az egészet részleteiben még egyszer alaposan dolgozzák át és azután újra jelentkezzenek. Beszédet tartok a központi hivatalok vezetőinek. Az egyházi kérdésről, a vezérkarról stb. Viharos tetszést aratok ebben az egyébként csendes körben. A legjobb

7 E megfogalmazás vélhetően Hitler álláspontját adja vissza, aki más jelek szerint is 1937-ben döntött az expanzió mielőbbi elkezdéséről.

8 Hitler szerepének, mint látnoknak, prófétának a megfogalmazása megfelel annak, amit Hitler a Mein Kampfban „Programmatiker" kifejezéssel önmagának tulajdonít.

formámban vagyok. Délben a Führerhez. Hosszú tárgyalás Göringgel: hármunk ellen merényletet tervezett a GPU. Ennek dokumentumait Prágából kaptuk meg. Dimitrov adta a megbízást. Mekkora hiba volt annak idején szabadon bocsátani. A Führer dühöng. Ha valami történik, jön a rögtönítélő bíróság, ez pánikot kelt. Göring azonnal letartóztat 3000 csendes ellenfelet. Az Arbeitsfrontban sincs minden rendben. Leynek túlságosan sok a pénze, de annál kevesebb az esze. Jobban kell rá vigyázni. Fecseg, de nem dolgozik. Göring a Spanyolországban lévő összes német pilótát a frontra küldte. Túl sok pénzt keresnek, ami soha nem tesz jót egy katonának. Egyébként hármunk védelmét jelentősen megerősítik. A többiek nincsenek veszélyben, mert jelentéktelenek. A Führer élesen kirohan az iparbárók ellen, akiknek még mindig fenntartásaik vannak a négyéves tervvel szemben.[9] Különben is izgalommal teli ez a déli óra; lárma és civódás. Még egyszer nagyon gondosan felülvizsgáljuk Frick sterilizációs gyakorlatát is. Épen alig marad belőle valami. Ley rögeszméje az iskoláról sem arat babérokat. Lutze a maga és az SA nevében közli, hogy készek részt venni az antikomintern-munkában. Sötét, gőgös hólyag. Munka a minisztériumban. Crosigk és Funk társaságában a költségvetésről. Keresztülviszem, amit akarok: Hanke, mint minisztériumi igazgató. 300 000 márka személyes, titkos rendelkezési alapot kap. Attaséink mellé kinevezünk hat kormányfőtanácsost, kétmillió márka a Volks-Bühnére és azonnal megvesszük az Ufát. Ezt ma nyélbe kell ütni. Ezzel sikerült megszabadulnom a legégetőbb gondomtól. Boldog vagyok, hogy a dolgok ilyen szerencsésen alakultak. Persze úgy beszéltem, mint a vízfolyás. Mindent elsütöttem. Crosigk nagyon illedelmesen viselkedett. Készségesen és megértően fogadta az érveimet. Ha ma megvásároljuk az Ufát, akkor a miénk a világ legnagyobb film-, sajtó-, színház- és rádiókonszernje. Ezzel az egész nép javát fogom szolgálni. Szép feladat!

1937. április 21.

Tegnap: csodálatos nap. A Führer születésnapja.[10]... Egész Berlin zászlódíszben. Isten adjon a Führernek jó egészséget és hosszú életet. Már kora reggel odautaztam Funkkal. Óriási forgalom. Magda már ott volt a gyerekekkel. A testőrök zászlós felvonulása. Hatalmasak ezek a fickók! Glaise-Horstenau teljesen el van ragadtatva tőlük. Megkérdezem tőle, tárgyal-e Bécs Prágával. Egész

9 Az „iparbárók" egy részét rosszul érintették a devizakorlátozások, amelyeket az új négyéves terv teljhatalmú megbízottja, Göring érvényesített.

10 A 48.

élesen elutasítja. Ha erre sor kerülne, ő egyből lemondana. Schuschnigg[11] szilárdan Franciaország ellen van. Reméljük, így van! Az egész világsajtót foglalkoztatja Lansbury és a Führer tárgyalása. Lansbury viszonylag kedvező nyilatkozatot tett közzé. Világkonferenciát akar összehívni. A Führer nem utasította el. A párizsi vörös újságok teljesen megdöbbentek. Jordant, Loeper utódjaként, helytartóvá és körzetvezetővé nevezték ki Anhalt-Braunschweigben. Máskülönben sok előléptetés. Egy egész tömeg az én minisztériumomból is. A Führerhez intézett beszédemet mindenütt nagyra értékelik. A Führer tiszteletére, százezrek részvételével hatalmas díszszemle a műszaki főiskolán. Nagyhatású katonai színjáték. Leírhatatlan erő és pompa. És mindez ragyogó napsütésben. Tehát itt tartanánk. A Führer nagyon boldognak látszik. ... Délben szűk körben a Führernél ebéd. Lent a téren ujjong a tömeg. Kerrl részletesen kifejti egyházpolitikai elképzeléseit. Tennünk kellene már valamit. Még ha nem is nyíltan, de a mi oldalunkra kellene a német keresztényeket állítani. Különben a csuhások nyernek és az háborút jelent. Csak a Führert ne küldjük a csatatérre. Schirachhal irodalmi kérdések. Május elsején szerintem ismét Möllernek kell adni a „Frankenburgi kockajáték" díjat. Ő mindenkit túlszárnyal. A délutáni sajtó születésnapi képeket és hangulatjelentéseket közöl. A Führer Münchenbe repül. Szívélyes búcsú. [...]

1937. április 29.

Tegnap: [...] Rossaint nevű papot tizenegy évi fegyházra ítélik.[12] Ezzel ez a fejezet is lezárult. Az egyház súlyos vereséget szenvedett... Délben Magdával beszélgetek otthon. Kedves és aranyos. A gyermekekben sok és nagy örömünk telik. Kimegyek a Bogenseere. Csodálatos tavaszi nap van: olvasok, írok és kidolgozom a filmművészet újjászervezéséről tartandó beszédemet. Ezzel fejezzük be a nagy átállást. Az egész estét munkával töltöm. Ma időben ismét vissza Berlinbe. Berndt közvetítésével éles kampányt indítottak a ferencesek pere kapcsán. Most megtanítjuk futni a csuhásokat. Elbocsátási akció. Mégpedig a legkeményebb eszközökkel. Néhány hétig eltart majd. Berndt nem szívesen teszi, de kénytelen. „A rajongók" című regényt olvastam Hamsuntól. Az elbeszélés nagy öreg mestere. Felejthetetlen, élvezet olvasni Az összes többit eldugni!

11 Schuschnigg, Kurt von, osztrák politikus; 1934–38-ban kancellár Az Anschluss után letartóztatták, a háborút kulonbozó koncentrációs táborokban toltı

12 Josef Rossaint káplánt a kommunistákkal való egyuttműkodés vádjával ítelték el – Az akció részét képezte a nácı egyházellenes kampánynak, amıt úgy vívtak, hogy a papokat gazdaságı büntettekkel, erkolcsı fertővel vagy kommunista kapcsolatokkal vádolták

1937. április 30.
Tegnap: csodálatos nap, amikor elindultam a Bogenseetől. A sajtó most már keményen támadja az egyházakban előforduló perverzitást. Felvonultatja legnagyobb ágyúit. Az intésemmel tehát megszólaltattam ezt a pokoli koncertet. A csuhásoknak ez most bizonyára kellemetlen lesz. Maguk a perek lerántják a leplet a legundorítóbb aljasságokról. Ez a bűnös fertő! Franciaország külügyminisztere intrikál. Pénzügyminiszterük rózsás képet fest az állami pénzügyekről. De a pénzügyminiszterek mindig ugyanezt csinálják. A spanyolországi városok bombázását most a mi nyakunkba varrják. Az egész világsajtó tombol. Megint védekeznünk kell. Franco Londonban tiltakozik a blokád áttörése miatt. Semmit nem fog elérni vele. Most már a Führernek kell döntenie a vezetékes rádióról és az új adókról. A hadügyminisztérium nem ad rá pénzt, ezért állnak a munkálatok. Funkkal személyi kérdésekről tárgyalunk. Kevés olyan ember van, akiben teljesen megbízhatunk, és akinek olyan biztos az ösztöne, hogy nyugodtan ráhagyatkozhatunk. Rendületlenül a filmügyek okozzák nekem a legtöbb gondot. Schünzel „A szerelem földje" című filmje óriási kárt okoz. Elég, ezzel most már véglegesen megszabadulok Schünzeltől, de mindenekelőtt Mainztól. A Führer kizárta Freislert a pártból. Helyesen tette. A Führer ezekben a dolgokban könyörtelen. Schneider bíró, a müncheni vizsgálati és egyeztető bizottságtól, bizonyító anyagokat tár fel számomra. Az én állásfoglalásom is nagyon éles. Magdával beszélgetés az új házunkról. Most kezdik a tervezést. [...]

1937. május 1.
Tegnap: őrült nap. Kora reggel a Herrenhausba. Ünnepélyesen bejelentettük a mintaüzemeket. Nem volt hatásos. Rossz volt a zene, rossz a kidolgozás és rossz Ley szónoklata. A Führer a társadalmi békéről szóló beszédével mindent helyrehoz. Viharos egyetértés. Kettesben vagyunk a Führerrel: a Ludendorff-kérdés az ő számára is kezd aggasztóvá válni. Túlságosan sokat követel tőlünk. Hogy úgy mondjam, kiváltságokat akar. Ilyeneket persze nem adhatok neki. A Führer is csak a törvényes keretek között akar engedményeket. Tehát ebben a szellemben fogok eljárni. Schacht megint nagyon elkeserít. Összeveszett a Hitlerjugenddel, melynek gyűjteményéről fitymálva beszél. Követeli Fricktől, hogy váltsa le Lohsét. A Führer szerint kemény választ kell adni neki. Meglesz! Az egyházi perekkel kapcsolatos sajtókampányunkkal a Führer nagyon elégedett. Ezután is így járunk el. Iszonyatos dolgok kerülnek napfényre. A klérus teljesen megnémult. Most befű-

tünk nekik. Semmit nem kapnak ajándékba. Részt veszek a kiállítás ünnepélyes megnyitóján. A Führernek főleg a Wendt által komponált zenei rész tetszik. A képek megkapóak. Mellbevágó beszédet mondok, csupa dicséret. Körbevezetem a Führert az épületen. Az első benyomás lenyűgöző. Itt aztán naphosszat lehet nézelődni. Fantasztikus jól képviseli magát a kiállításon a munkaszolgálat, a Hitlerjugend és a Wehrmacht. A Führer lelkes. Még néhány apróságon változtatunk. Aztán jöhet a nép. A Führerrel ebédelek, aki élesen támadja az egyházat. Nagy hadjáratot tervez, és most már nem ismer kegyelmet. Kifüstöljük ezt a homoszexuális bandát. Az olaszok nagyon jól érzik magukat. A Führer ma fogadja őket. Göring mindent elért Mussolininél és Cianónál. Főleg ami a négyéves tervre vonatkozik. Most Jugoszláviába utazik, hogy Pál régensherceggel tárgyaljon. Jól csinálja a dolgát. Munka az irodában. [...] Beszédem miatt a kerületi vezetők megjegyzéseket tettek Vogelsangra. Fegyelmezetlen társaság. Én többet már nem vitázom. Ugyanolyan kényelmes leszek, mint a többiek. A hírt Schirach hozza. Ley teljesen megütközött ezen. Elmondom neki a véleményemet. Főleg azon teljesíthetetlen szociális követelések miatt, amelyeket a DAF, a német munkaszolgálat támaszt újra és újra velünk szemben. Munkásokat fogadok. Nagyon szívélyes a hangulat. Az emberek lelkesek. Érzelmeimet kifejező beszédet mondok. Szólok a birodalmi munkaverseny nyerteseihez is, akik egy-egy szakkönyvtárat kapnak ajándékba. Rengeteg aláírást kell adnom, s közben százszámra szorítom meg a derék munkások kezét. Közben még egyszer előveszem a berlini kerületi vezetőket Vogelsang miatt. Nagyon meghunyászkodnak. Ebből az esetből is levonom a következtetéseket. Munka otthon. Spaak[13] nagy beszédet mond. Belgium csak belga politikát követ. Az egész világsajtó a legélesebben támadja Németországot Guernica bombázása miatt.[14] A koblenzi pereknek is nagy teret szentel az egész világsajtó. A legkínosabb feltűnést keltik. [...]

1937. május 4.

Tegnap: már fáradtan, kimerülten ébredek. Az utóbbi napok túlságosan megerőltetőek voltak. A munka folytatódik. Taposómalomban dolgozom tovább. Párizs a világkiállítást ünnepli. Londonban a király koronázásakor sztrájkolnak a közlekedési dolgo-

13 Spaak, Paul Henri, belga szocialista politikus, 1936-tól külügyminiszter, 1938–39-ben egyúttal miniszterelnök.

14 A Bilbao közelében fekvő Guernicát a német Condor Légió légi kötelékei 1937. április 26-án szinte teljesen megsemmisítették. Pablo Picasso a köztársasági kormány felkérésére festette meg világhírű tablóját Guernica címen.

zók. Őrült világ! Németország szilárd és biztonságos. Filmkérdések. Demandowski beiktatása hivatalába. Tisztázom vele munkánk alapelveit. Nagyon okos, gyors felfogású. Segítségemmel még lesz belőle valaki. Első feladata a Schünzel-film átdolgozása. Majd meglátjuk, miként birkózik meg vele. Jugo asszony egyre mélyebbre süllyed a bajban. Nagyzási hóbortban szenved. Papen táviratozik, hogy állítsuk le a sajtókampányt a csuhások ellen, különben Bécs betiltja újságjaink terjesztését. Hidegen elutasítom. Megérkezik Leopold Bécsből és jelentést tesz. Schuschnigg megpróbálja becsapni az embereinket. Fel akarja robbantani a nemzetiszocialista frontot. Nem fog sikerülni neki. Leopold nagyon bölcs. Embereink fokozatosan megszerezhetik a hatalmat Ausztriában. Ez az egyedüli helyes út. A forradalmi és a parlamentáris út egyaránt járhatatlannak bizonyult. A mi embereink Bécsben nem nagyon kedvelik Papent. Azt javasolja a táviratban, hogy újságjainkból nyomassunk Ausztria számára különváltozatot. Ritka nagy hülyeség! Ma elküldjük a „vezérkarunkat". A bizonyára nehéz útra egy különleges sajtóközleményt adok neki. Kiegészítettük, átépítettük a „Négy év" kiállítást, ami így már véglegesen kész. Mindenütt nagyon jó a fogadtatása, Carstensen mesterművet hozott létre. Visszaérkezett Göring. Útja teljes siker. Beszámol a Führernek. [...] Londonban és Párizsban tovább folytatódik ellenünk a sajtókampány a Guernica miatt. Komoly ellentámadásba megyünk át, amire Párizsban és Londonban is reagálnak a tisztességes lapok. A Reuter cáfolja önmagát a San Sebastian-i ügy miatt kiadott éles hangú tiltakozásunkat követően. Neurath Rómába utazik. Lassan elég lesz a Róma és Berlin közti utazásokból. Én mindenesetre... Japánban a választások nem hoztak ... változást. Hamarosan nem marad más lehetőségük, mint a katonai diktatúra. A tábornokok bizonyára nem fognak egy cérnaszál miatt botladozni. Kidolgoztam beszámolómat az állami hivatalok számára. Otthon dolgoztam, majd Magdával beszélgettem. Nagyon kedves és aranyos. Kimegyek a Bogenseehez. Csodálatos, majdnem nyári az idő. Remek most már a terasz, a bútorok elragadóak. Csak Kaiser új házának építése zavar egy kicsit. Dolgoztam, napoztam, valamennyit aludtam. Este olvasás és zene. Szépek itt az esték. Mély, súlyos alvás. Ma nehéz nap vár rám Berlinben.

1937. július 17.

Tegnap: dél körül utaztam el Bogenseeből. Nehezemre esik a búcsú. Berlinben Hankével dolgoztam. Egy sor filmügy. Az eddigieknél többet kell vezényelnem a dolgokat, mert nem lesz belőlük

semmi. Új szerződéseket kötöttünk. Most legalább van választási lehetőségem. A „Nürnbergi mesterdalnokok" szereposztása sok fáradsággal állt össze, de most végre zavartalanul megy. Még nem született döntés a biennálé filmjeiről. A Führer a „Capriolen"-t is utálatosnak tartja. Jobban Gründgens körmére fogok nézni. Szép repülőút Münchenbe. Sok a teendőm. A várost pompásan feldíszítették, de esik az eső. Magda vár a reptéren. Nagyon örül a viszontlátásnak. Én meg különösen. Mária boldog az ő Kimmichével. Angliában Edennek nehézségei vannak az ellenzékkel spanyolországi tervei miatt. Tulajdonképpen senkinek sem tetszik. Japán élesen kirohan Kína ellen. Folyton csapatokat von össze. Széll miniszter[15] pozitívan foglal állást Budapesten a német kisebbség kérdésében. Hess barátságos választ ad. Remélhetőleg a magyarok ezúttal betartják ígéretüket. Egyébként nagyon közönségesek. Megnézem a művészet hanyatlásáról szóló kiállítást. Hamarosan a Führer is megérkezik. Ez a leghülyébb dolog, amit valaha láttam. Egyszerűen őrület. Most már nem leszünk tekintettel rájuk. Marcks professzor művei is, őt Rust... meghívta az új porosz művészeti akadémiára. A nemzetiszocializmus szellemi útjának egyengetésére. A Führer is dühöng. Rust szeretett volna elmenekülni a haragja elől, de éppen az ellenkezője történt. [...]

1937. augusztus 1.

Tegnap: [...] délután 5 óra felé szálltunk fel Breslau felé. Útközben dolgoztam. Chamberlain levelet küldött Mussolininek a német–olasz–angol kapcsolatok ügyében. Úgy tűnik, Anglia lassan észhez tér. Chamberlain fel akarja számolni az illúziók politikáját. Japán teljesen birtokba vette Tiencsint. Háborút persze nem viselnek. Franciaországban napról napra új adókat vetnek ki az áldásos Blum-politika következményeként. A néppel fizettetik meg ennek a vörös úrnak a viccelődéseit. 18 órakor érkezünk meg Breslauba. Az út viharos volt. Bevonulás a zászlókkal díszített, ujjongó városba. A látvány leírhatatlan! Az emberek tombolnak. Főleg az itteni németek. Azonnal a Führerhez. Komoly vitába csöppenünk: Kínának elhúzzák a nótáját. Ezért a sajtónak kiadom az utasítást a szigorú semlegességre és a Japán melletti jóindulatú együttérzésre. Berlinbe is hasonló eligazítást küldök. A Führer rajong a bayreuthi „Istenek alkonya" előadásért. Főleg Hoffmann tetszik neki Hagen szerepében. Megpróbálom őt és

15 Széll József, magyar politikus, 1937–38-ban belügyminiszter.

16 Chamberlain, Arthur Neville, brit konzervatív politikus, 1937–40-ben miniszterelnök.

Ifflandot Berlinbe csábítani A Fuhrer nagyon lelkesedik Ifflandért. Elmeséli, mennyire szereti ezeket a nagy asszonyokat És hogy ezek mennyire elkényeztették őt korábban A Fuhrer mesés ember Talpig férfi és talpig eredeti Az elfajult művészet című kiállítás[17] sikerének nagyon orul Csináljunk nagyobb felhajtást neki, és készíttessunk katalógust róla Meglesz! Diadalmenetben vonulunk be a Fuhrerrel a Friesenwiesére Százezer ember, koztuk harmincezer az itteni német Leírhatatlan unneplés Wagner és Meister beszélnek Egész jól Megszólal a kórus, hatvanezer tag Megható Én kovetkezem, de percekig nem jutok szóhoz Az osztrákok a hangszórókon keresztul kórusban kiabálják „Egy birodalom, egy nép!" Megrázó Igazán a szívembol beszélek Aztán a Fuhrer szól az egesz kozossséghez Leírhatatlan oromrivalgás Kicsordulnak a konnyek Az orok, halhatatlan német nép Soha nem hallottam nemzeti himnuszokat ilyen megindítóan Az unnepséget hatalmas tűzijáték zárja Breslau orommámorban furdik Visszautunk megcsúfolja a szavakat Még sokáig egyutt maradunk a Fuhrerrel Mesél a művészetról és annak elfajulásáról Gondjairól Spanyolország miatt Örul egykori bayreuthi dontésének, hogy segítunk Francónak Mennyi elonyunk származott belóle A fegyverkezésből, 1933-ban Bár ez sok gondot is okozott neki És hogy minden kritikus pillanatban mennyire bízott a sorsban A Fuhrer velejéig hívő ember Nagyon szép, majdcsak áhítatos este Ezután Hanke tanácsokat ad, mikent beszéljek ma a szilézialakhoz Ért hozzá, kozuluk való Holtfáradtan kerulok agyba Ma a második nagy nap Breslauban

1937. augusztus 2.

Tegnap korán keltem Ünneplo embertomegen át a breslaui városházára Ünnepélyes keretek kozott átnyújtják a díszpolgári oklevelet Válaszbeszédemben kiemelem a vidék, kulonosen a keleti tartományok fontosságát Szép Bach-zene Fél tizenegykor a Fuhrerrel gyalog sétálunk át a Dísz térre A felvonulás kozel negy oran át tart, a hoség ellenére leírhatatlan a hangulat A német birodalomból jott énekesek adtak eloszor hangot lelkesedésuknek, de a legfelemelőbb pillanat az volt, amikor a határon kívuli németek, mindenekelott az osztrákok vonultak fel Ünnepló, síró emberek sokasága Mindnyájan melyen meghatva, senki sem szégyelli

17 Absztrakt, expresszionista, kubista stb , roviden modern festeszeti alkotasokrol volt szo A kiallitast Munchenben nyitottak meg, majd vandoroltattak, mint a „zsido" szellem es a „muveszeti bolsevizmus" termekeit E muvekbol 1938-ban a svajci Luzernban sokat elarvereztek, majd 1939-ben kb 4000 muvet nyilvanosan elegettek

feltörő könnyeit. Leírhatatlan jelenetek játszódnak le a Führer előtt. A menet egy negyed óráig nem mozdul, az emberek egyszerűen állva maradnak, énekelnek, nevetnek, sírnak. A nép drámája játszódik itt le. Ha egyszer majd átlépjük a határt, mi marad meg ennek az ősnémet népcsoportnak a mai elnyomóiból! Alig lesz szükség egyetlen lövésre. A Führer mélyen meg van hatva. Sőt megrendülve. Látom, hogy az öreg tábornokok sírnak. Az ünneplő városon keresztül a repülőtérre. Két felemelő, szép nap volt. A Führerrel vissza Berlinbe. Még egészen bódult. Azt mondja: „ez az én hazám tisztességes népe!" És milyen igaza van! [...]

1937. augusztus 3.

Tegnap Schwanenwerderben kialudtam magam. Szép az idő. Az egész ház készül az eljegyzésre. Felmenekülök az emeletre, Hankéval dolgozom. Valamit tennem kell a filmek színvonaltalansága ellen. Azonnali hatállyal elmozdítom az „Austernlilli", a „Karusell" és az „Unwiderstehlicher" rendezőjét. A Führernek is elege van belőlük. Új erőket fogok bekapcsolni. Fiatal tehetségeket a munka frontjára. Az öreg reakciósokat elzavarni. Friss légkört és emberi környezetet. Nincs szükség hamis kulisszaromantikára. A filharmóniánál ott van még néhány félzsidó. Megpróbálom kitenni őket. Nem lesz könnyű. Furtwängler mindenáron megpróbálja ott tartani őket. Ziegler Rusttal egyezkedik. Rusttal együtt akarja a múzeumok selejtezését végrehajtani. Ezt megtiltom. A Führer engem bízott meg és Zieglert, nem pedig Rustot. Ziegler állandóan kész a kompromisszumra. Megünnepeljük az eljegyzést. Maria nagyon boldog. Jegyese nagyon jó benyomást kelt. A rokonai szintén. Bár ők egy kicsit harsányak. Megérkezik a Führer, aki mindannyiunkhoz, de különösen Mariához nagyon kedves. Helldorffék, Arenték és Ello is itt van. Hangulatos eljegyzési ebéd. Ezt követően meg tudok beszélni néhány kérdést a Führerrel: felszabadítja számunkra a Schiller Színház újjáépítéséhez szükséges vasat. Nagyon élesen bírálja Lippertet és a hétszázadik évfordulót. Arent új terveket készít Berlin ünnepi feldíszítésére. A Führer élesen kirohan Kína ellen. Nem sokat tart róluk. Kína katonailag teljesen jelentéktelen. Japán el is bánik vele. Így van ez jól, mert így Moszkva Japánt nem támadhatja hátba. Kína nem kap több támogatást. Csehországgal és Magyarországgal szemben is véget kell vetni a politikai illúzióknak. A világpolitikát csak a hűvös ész és a puszta érdekek kormányozhatják. Ezt kell szem előtt tartanunk. Ausztriában a Führer egyszer tabula rasát fog teremteni. Remélhetőleg ezt még mindnyájan megérjük. Aztán jöhet az egész. Ez az állam nem állam. A népe hozzánk tartozik,

és hozzánk is fog jönni. Ha Hitler egyszer bevonul Bécsbe, az lesz a legbüszkébb diadala. Csehország sem állam. Egy napon azt is lerohanjuk.[18] A csehek most ismét megtiltották, hogy a szudétanémet gyerekek Németországba jöjjenek üdülni. Mivel itt „élelmiszerhiány van". Utasítom a sajtót, hogy élesen válaszoljon erre. Egy szar nép a cseh. A Führer élesen elítéli a rossz filmeket. Joggal! Most, hogy az én kezemben van a film, gondoskodni fogok arról, hogy rend legyen. A breslaui sajtóvisszhang – a külföldi is – fantasztikus. A Führer nagyon elégedett. Az utasításaimat ragyogóan követték. Olaszország és Anglia keresi a megegyezés lehetőségeit. Különösen Chamberlain fáradozik ezen. Ez nagyon jól jön nekünk. Mindkettővel együtt – az lenne az igazi! Japán szüntelen tovább folytatja támadásait Kína ellen. Összekülönbözött Franciaországgal. Itt már senki sem igazodik el. De Tokió a Távol-Keleten abszolút felül fog kerekedni. Oroszországban új letartóztatási hullám kezdődött. Kun Bélát is letartóztatták. A forradalom felfalja saját gyermekeit. Hedillának, akit halálra ítéltek, Franco megkegyelmezett.[19] Francónak ebben az ügyben rossz tanácsokat adtak. Hedillának kellett volna Franco legközvetlenebb munkatársának lennie. Doriot súlyos vereséget szenvedett a kommunistáktól.[20] Úgy tűnik, hogy Franciaország menthetetlenül a bolsevizmus felé tántorog. Párizs megpróbálja rávenni Moszkvát, hogy a spanyol kérdésben ne képviseljen olyan merev álláspontot. Hogy aztán ezzel sikert ér-e el? A Führerrel és vendégeinkkel csónakázás a Wannseen. Nagyon jó a hangulat. A Führer is jól érzi magát. Bár egészsége nem a legjobb. Mindnyájunknak szüksége van egy kis szabadságra. A Führer visszautazik Berlinbe. Elbúcsúzom anyától és Mariától, akik a Rajna-vidékre utaznak. Késő este kimegyek a Bogenseehez, hogy végre jól kialudjam és kipihenjem magam. Már sötét van, amikor odaérek. Csodálatos béke. Nagy érzés. Olvasás, írás, zene, aztán alvás, alvás!

1937. szeptember 8.

Tegnap: reggel korán munkához láttam. Szinte nem aludtam semmit, akkora volt a zaj a szálloda előtt. Lent a Hitlerjugend vonul fel a Führer előtt. Zászlóit végighordozta egész Németországon.

18 E bejegyzés arra vall, hogy Hitler 1937 nyarán bizalmas körben már érintette Ausztriával és Csehszlovákiával kapcsolatos terveit, amelyeket ezután november 4-én ismertetett a Reichswehr vezetőivel és a külügyminiszterrel.

19 Hedilla, Manuel, falangista spanyol vezető.

20 Doriot, Jacques, francia kommunista politikus, akit 1934-ben kizártak. 1936-ban megalapította a Parti Populaire Français-t (Francia Néppárt), amely fokozatosan fasiszta-nemzetiszocialista szervezetté vált.

Ünneplő tömeg sorfala között megyünk a kongresszus megnyitására. Göringgel beszélgetek egy keveset: gratulál Kimmichhez, akit nagyra becsül, és örül annak, hogy eljegyezte Mariát. Ziegler egy kissé ügyetlenül jár el a múzeumok és akadémiák ügyében. Egy kicsit fékezni kell. A Wehrmacht teljesen a saját sikerének akarta beállítani a Mussolini-látogatást. De Göring, tőlem függetlenül, időben közbelépett. Enélkül is eléggé orrol a Wehrmachtra. Mivel állam az államban. Éberen oda kell figyelnünk, hogy valami ballépés ne történjék. A kongresszus ünnepélyes megnyitója a régi szertartás szerint. Ez már nagyon szép és kedves szokássá vált. Lutze felolvassa az elhunytak nevét, Streicher a maga módján üdvözli a kongresszust, Hess a bolsevizmus ellen prédikál. Wagner felolvassa a Führer kiáltványát, amely erőteljesen ellenzi a gazdasági önkényeskedést. Jaj a magániparnak, ha nem fogad szót. A négyéves tervet végrehajtjuk. A bolsevizmus zseniális elemzése nyomán éles hangú hadüzenet. Látványos kiállás az Olaszországgal való barátság mellett. Kialakult a párt és az állam között a helyes viszony. Erőteljes hangsúlyt kapott a téli segély, az egészségvédelem és a kulturális munka. A hallgatóság el van ragadtatva. Óriási ünneplés közepette vissza a szállodába, ahol rögtön munkához látok. A Führerrel ebédelek. Nagyon kedves. Faji kérdésekről beszélgetünk. Ezen a területen is sok még a tisztázandó kérdés. Lediktálom a Német Nemzeti Díj átadásakor tartandó beszédemet. Rövid és tényszerű. Soron kívül fogadom Troostot,[21] majd Rosenberget, Sauerbruchot és Filchnert. Sauerbruchot nagy nehezen sikerült csak Baden-Badenből repülőgépen idehoznunk. Csodálkozni fog. Délután befut dr. Wagner és néhány bajtárs, akik tiltakoznak Sauerbruch ellen. Mondván, hogy ő zsidóbérenc volt stb. Tudományos érdemei ellen azonban nem tudnak semmit felhozni. A Führerhez megyünk, ő azonban nem akar visszakozni. Végül megegyezünk, hogy megosztjuk a díjat, két részre, mindegyik rész 50 000 márka. Egyik felét Bier, a másikat Sauerbruch kapja. Ezért aztán át kell írnom az egész beszédemet. Wagner segít az indoklás megfogalmazásában. Aztán minden világos. Nehéz szülés volt! Boldog vagyok, amikor már túl vagyok az egészen. A Führerrel még egyszer átrágjuk a beszédet. Teljesen egyetért vele. Örül a saját kulturális tárgyú beszédének is. A díjak megosztásában egyetért velem. Mégis Sauerbruch az, aki megérdemli.[22] Nyilatkozatában a gyarmatokat illetően szándékosan emelte meg

21 Ez Troost özvegyét jelenti; az építész 1934 elején repülőszerencsétlenség következtében meghalt.

22 Ferdinand Sauerbruch és August Bier egyformán sebészprofesszor volt.

a követeléseit. Keményebben kell fellépnünk most a világ színe előtt. Guttererrel megtárgyalom még a Mussolini-látogatást. Antinori azt akarja, hogy még huszonöt olasz újságírót hívjunk meg. Akkor is csak útban lesznek. Moszkva pimasz, provokáló jegyzéket küld Rómának, melyben azzal vádolja ..., hogy megtámadták ... flottáját.[23] Szemérmetlen provokáció. Moszkva így akarja megtorpedózni a földközi-tengeri konferenciát. Ciano megfelelő választ küld nekik. Este befutnak a jelentések, hogy Róma meg akarja szakítani a kapcsolatokat Moszkvával. Ez csodálatos lenne. Londonban és Párizsban mindenesetre rendkívül megütköznek az ügyön. A felelősséget kizárólag Moszkvára hárítják. Japán erőteljesen nyomul előre Észak-Kínában. Az angol tiltakozásra válaszoló jegyzékben sok a szó, de kevés a tartalom. Kulturális rendezvény: nagyon ünnepélyes keretek között „Az istenek bevonulása". Rosenberg nagyon jó beszédet mond. Aztán bejelentem, kik kapják az idén a díjakat. Óriási tapsvihar, különösen Rosenbergnél. A Führer beszéde tömör és velős. A művészet és a műértés kapcsolatát fejtegeti, és megsemmisítő ítéletet mond a mindent összeviszsza írókról. Néhány szóban szinte lehetetlen összefoglalni a beszédet. A végén a Führer teljesen kimerül. Befejezésül Bruckner csodálatos zenéje. Késő éjszaka is dolgozom még a szállodában. Nagyon fáradt vagyok.

1937. szeptember 10.

Tegnap: délelőtt 10 órakor a Német Stadion alapkövének ünnepélyes letétele. Speer terve remekmű. Nagyon szép mű. Lutze lehetetlen beszédet akart mondani, amit a Führer erősen meghúzott, de még így is sok volt! Meissnerrel megegyeztünk, milyen kitüntető címeket adományozzunk művészeknek. Felhívott Magda. Jól van. Ezüst kávéskészletet küldtem neki, aminek nagyon örült. Lutze megint előhozakodott a filmmel, kifogásai, mint mindig, most is alaptalanok voltak. Még egyszer átnéztem délutáni beszédemet. Olaszország erősen támogatja a sajtóban a Führer gyarmati követeléseit. Moszkvával nagyon keményen bánnak. Zeeland, csalásai ellenére, még egyszer bizalmat kap a kamarától. A Führerrel ebédelek. Beszámolok neki Schacht követeléséről. A Führer dühöng. Schacht forduljon hozzá, majd ő eligazítja.[24] Megütközött

23 Minden jel arra mutatott, hogy felségjel nélküli olasz hajók kalóztámadásokat hajtottak végre szovjet hajók ellen, megakadályozandó, hogy Spanyolországba utánpótlást szállítsanak a köztársaságiaknak.

24 Schacht mind jobban eltávolodott a Göring-féle pénzügyi politikától, amit szörnyű dilettantizmusnak tartott. Hitler „eligazítása" következtében miniszteri állásáról lemondott.

a papok elleni per lefolyásának anyagán. Nem lehet kiküldeni, mert túlságosan aljas. Az igazságszolgáltatás csődje ez. Azt tanácsolom a Führernek, hogy a lehető legrövidebb időn belül szüntessük meg a bírói függetlenséget.[25] Ezt fogja tenni. A Német Stadion makettje csodálatos. A Führer a pénzről nem akar beszélni. Építeni, építeni! Majd lesz rá pénz. Nagy Frigyest sem érdekelte a pénz, amikor felépíttette a Sanssouci-kastélyt. Utasítást adtam Brandtnak, hogy száműzzék a sajtóból a filmről és a színházról szóló illúzióromboló képeket és beszámolókat. Ezek csak elveszik a közönség kedvét a látvány örömétől, a képzelet tisztaságától és az észlelés gyermeki voltától. Délután átütő sikert arat a beszédem a kongresszuson. Tapsorkánt vált ki. Sajnos a sajtó és a rádió részére ki kell belőle hagyni azokat a részeket, amelyekben vezető szerepet követelek Németország számára a bolsevizmus elleni világküzdelemben; azt, hogy mennyire veszélyeztetett Európa és azt, miszerint Németország küldetése, hogy vezető szerepet töltsön be a világon. Mindez Mussolinire volt tekintettel, aki nagyon érzékeny. A Führer akarja így. Maga az álláspont ennek ellenére helyes. De az ember legyen taktikusan okos. Dr. Dietrich remek beszédet mond a sajtóról és a sajtószabadságról. Dr. Frank II. zagyvaságokat mond. A kongresszus után Hess-szel még egyszer átnéztük a beszédemet. Majd kiadtuk a sajtónak és a rádiónak. Nehéz szülés volt! Magdával beszéltem telefonon. Nagyon kedves, aranyos és boldog. Este a P.O., a politikai szervezetek tartanak fáklyás felvonulást a Führer előtt a Deutscher Hofnál. Én csupán a berlinieket tudom megnézni, mert dolgoznom kell. Németország jegyzéket küld Párizsnak és Londonnak: a földközi-tengeri konferencia felesleges. A benemavatkozási bizottság foglalkozik vele. Olaszország hasonló értelemben fog válaszolni. Későn még a nemzetiszocialista sajtó bajtársi estje Amann-nal. D'Alquen[26] helyesen megrövidítve. E nehéz nap után ismét későn, fáradtan fekszem le.

1937. szeptember 13.

Tegnap: szürke és hideg nap. De legalább nem esik. Nagy SA-szemle. Mintha szigorú és népi hagyomány szerint megtartott vallásos ünnep lenne. A Führer nagyon szívhez szólóan beszél az emberekhez. Lutze szónoklatában vallásos területre rándul. Ez itt és most helyénvaló. Az ünnepi óra egyébként is magával ragadó.

25 A náci korszakot végigkísérte Hitler fokozódó elégedetlensége a jogászokkal, és főként a bírói testülettel, amely a lehetőségekhez képest igyekezett fenntartani a jogszerűséget, vagy olykor annak már csak a látszatát.

26 D'Alquen, Gunter, a Das Schwarze Korps c. SS-lap főszerkesztője.

Az új ezredzászlók felszentelését véget nem érő misztikus varázslat lengi körül. A Führer beszéde alatt néhány percre még a nap is kisüt. A zászlók és az ezredek felvonulása ezúttal kitűnő. A visszaút a szállodába emberek sűrű sorfala és szűnni nem akaró ünneplés között. A szállodában még munka. Majd az Adolf Hitler téren felvonulás. Az idő egy kicsit kitisztult, bár még szürke minden, de nincs már annyira hideg és az eső sem esik. Kriebel Kelet-Ázsiáról mesél. Unos-untalan Kínát várja az élre. Legalábbis hosszú távon. Göring szerint az angolok megfejtették az olaszok rejtjelét. És rájöttek a hajók rejtélyes elsüllyedésének titkára. Olaszország igazán elővigyázatlan. És Mussolini távirata Francóhoz sok kárt okozott. De mégis férfias válasz volt. Göring nem kedveli Hesst. Ők ketten nem is illenek össze. Megkezdődik a díszmenet. És négy órán át tart. A Führer most is friss, mint mindig. Csodálatraméltó. Az emelvényen az osztrákok közé kerülök. Megható jelenetek játszódnak itt le: az asszonyok sírnak, zokognak. Ezek a könnyek nem ömlenek hiába. Órákon keresztül autogramot osztogatok, persze szívesen teszem. A felvonulás ragyogó. Majd ismét diadalmenet vissza a szállodáig. Mindez leírhatatlan. A párt és a nép köszönete egy év munkájáért. A tömeg Heil-kiáltása és ünneplése szinte megsüketít. Teljesen elérzékenyülök. A szállodában dolgozom. Lent a tömeg a Führert hívja. Mindnyájunknak ő a bálványa! [...] Litvinovot az egész világsajtó eláztatja. Nyomban vereséget szenvedett.[27] Minden nemzet a saját területét biztosítja. Anglia egyre inkább tekintettel van Olaszországra. A legújabb híresztelések szerint Mussolini ismét levelet írt Chamberlainnek; ennek lényege, hogy az abesszinkérdés tisztázása nélkül nincs olasz–angol kibékülés. Igaza van! Rá kell vicsorítani Londonra. Sajnos a japán előnyomulás megtorpant. De a helyzet még változik. Este a Führer a szállodában vacsorán fogadja a párt vezetését. Röviden mindenkinek megköszöni a munkáját. Aztán oldódik a hangulat. Kis vitám támad Waldeck herceggel, mivel oly lagymatagon viselkedett Bernhard németalföldi herceggel. Ó, ezek a hercegek! Vetterrel az elfajzott művészetről beszélgetünk. Védelmébe akarta venni Rohlfékat. De én kigyógyítom ebből. Bohléval a külföldi filmforgalmazást tekintjük át, amit most az A.O. (külföldi szervezet) végez. Késő éjszakáig beszélgetünk különböző időszerű dolgokról. Von Grohé elmondja pénzügyi viszontagságait Degrelle-lel

27 A lyoni konferencián Maxim Litvinov szovjet külügyi népbiztos a valóságban kompromisszumot ért el, mivel a szovjet kereskedelmi hajók kíséretét a Földközi-tengeren Nagy-Britannia és Franciaország saját hadihajóival vállalta. Ezzel megfékezték az olasz kalózkodást és elkerülték, hogy szovjet hadihajókat engedjenek be a Földközi-tengerre

kapcsolatban.[28] Megpróbálom 100 000 márkával megsegíteni. Siebert beszámol bajorországi építő munkájáról. Okos ember. És így tovább, vég nélkül, éjszakáig. Ma a kongresszus utolsó napja. Ki vagyok készülve!

1937. szeptember 14.

Tegnap: a pártkongresszus utolsó napja Nürnbergben. Az ég szürke, hideg van, de legalább nem esik. A kongresszusi csarnokban az N.S.V., a nemzetiszocialista népi jóléti intézmények tartanak gyűlést. Hilgenfeld beszámolójelentése jó. Utána én beszélek, jó formában. Viharos tetszésnyilvánítás. A propagandisták is ülésznek. A propaganda alapfogalmairól tartok előadást. Visszavezetem a munkánkat egész a forrásokig. Óriási tetszés és ünneplés. A várban a Führer ad ebédet Csicsibu japán herceg[29] tiszteletére. Ez az úr tipikus herceg. A japánok nagyon barátságosak. A nagykövet hálás a német sajtó megértő magatartásáért. A japánok most csapatokat vonnak össze Sanghaj előtt, hogy erőteljes támadásra induljanak. Épp ideje! A Zeppelin-mezőn a Führer szívbe markoló beszédet mond a Wehrmacht katonái előtt. Minden csapattest bemutatja, mit tud. Csodálatraméltó. Pedig a legújabb fegyvereket nem is mutatják. Főleg a légierő villog. Ez Göring mesterműve. Parádés díszszemle. Újra erősek és hatalmasak vagyunk. A szállodába vezető út mentén ott ujjong egész Nürnberg. Egy lelkes, daloló város. A szállodában még sok ügyet elintéztem. Búcsúhangulat. Fáj a szívem itt hagyni ezt a várost. Diadalmenetben érünk a záróülésre. Az ünnepélyes ceremónia végén a Führer mond zárszót; kemény leszámolás a bolsevizmussal. Példa nélküli drámaként tárgyalja Spanyolországot. London és Párizs megkapja a maga oldalvágását. Hadüzenet Moszkvának, a zsidóságnak és az Internacionálénak. Az emberek tombolnak. A Führer a legjobb formájában van. Ragyogó indoklást kap, amit Spanyolországról mondtam. Örülök neki. Beszédének végén dicshimnusz a pártnak és küldetésének. Könnyekig meghatódunk. Búcsút veszünk a régi, kedves bajtársaktól. Ez minden évben egyre nehezebb számunkra és egyre felemelőbb. Utoljára végig az ünneplő tömeg előtt. A Deutscher-Hofban a Führer a szobájába hívat. Könnyekig elérzékenyült. Marasztalni szeretne még egy napra, de vissza kell mennem Berlinbe. Vár a munka. Nem szereti, ha éjjel repülök.

28 Degrelle, Léon, belga jobboldali nacionalista politikus, a fasiszta jellegű rexista mozgalom alapítója; Belgium megszállása után kollaborál a nácikkal, a Vallon Légió tisztjeként szolgál a keleti fronton.

29 Hirohito császár testvére.

Megköszönöm neki ezt a pártkongresszust; kitörölhetetlenül vésődött belénk. Elmondom, mennyire tetszett nekem a beszéde. Azt mondja, hogy az osztrák problémát egyszer majd erőszakkal fogja megoldani.[30] S majd a történelem lesz az ítélőbíró felettünk. A Führer nagyon kedves hozzám. Pénteken ő is visszajön Berlinbe. A kultúregyesületben még meglátogatom az osztrákokat. Leírhatatlan jeleneteknek vagyok a tanúja. Nemcsak a nők, hanem a férfiak is sírnak és agyonszorongatják a kezemet. A lányok átölelnek és megcsókolnak. Ó, te csodás nép! Jövünk és segítünk nektek! Mariával visszarepülök Berlinbe. Útközben sokat dolgozom. Demandowski filmeket javasol. Majd megnézem őket. Berndtnek gondjai vannak a Mussolini-látogatás sajtóproblémái miatt. Dr. Dietrich bele akar kontárkodni, de én Berndtnek teljhatalmat adok ebben az ügyben. Nehézségbe ütközik a Metropol Színház megvásárlása. Tovább vesződöm vele. Japán sikereket ér el Sanghaj előtt. Csak így tovább. Oroszországot Nyonban, a konferencián kikapcsolták a Földközi-tenger ellenőrzéséből. Bravó! Olaszország tiltakozik Nyon miatt. Párizsban merénylet a munkaadók szövetségének épülete ellen. Természetesen a vörösök a szerzők. A párizsi vörös sajtó Hitlert és Francót vádolja. Pimasz zsidó hazudozók! De majd leszámolunk velük. Lady Snowden lelkes hangvételű cikket közöl a nürnbergi pártkongresszusról. Bátor asszony. Londonban ezt nem értik. A Führer Nürnbergben külföldi újságírók előtt követelte vissza régi gyarmatainkat. Ezt most már nyugodtan hangoztathatjuk. Az R.K.K., a Birodalmi Kulturális Kamara tagdíja túlságosan magas. Ezért haragszik ránk Lenich úr, és lejárat bennünket... a bel- és a külföldi sajtószolgálatokban. Radikálisan le fogom szállítani ezeket a tagdíjakat, és a két sajtószolgálatot feloszlatom. Éjjel 12-kor érkezünk Berlinbe. A repülőtéren Magda vár. Végighajtunk az alvó városon. Mennyire más, mint Nürnberg. És most aztán alvás, alvás és alvás!

1937. szeptember 26.

Tegnap: korán és fáradtan keltem ki az ágyból. Az idő hagyományosan szép. A pályaudvaron felsorakoztak a fogadásra a birodalmi vezetők, tele kitüntetésekkel. Én szinte meztelennek érzem magam mellettük. A Führer szivarral kínálja Himmlert, mivel a nagy útlezárások miatt nincs közlekedés a bevezető utakon. De ez persze a münchenieken is múlik, túlságosan közönyösek, és a szabad szombaton inkább kiaiusszák magukat. A különvonat

30 Adalék ahhoz, hogy Hitler nem Ausztria „csatlakozását" készítette elő, hanem erőszakot akart alkalmazni.

lassan gördül be a csarnokba. A Führer és Mussolini kezet fognak. Mussolini nagyon kipihent és rugalmas. Igazi férfi! Alfierivel és Staracével[31] szívélyesen üdvözöljük egymást. Végighajtunk a városon. A sorfal nem éppen nagy, annál inkább a lelkesedés. A szállodába kísérem Alfierit, ahol még beszélgetünk egy kicsit. Nagyon kedves fiatalember! Majd rögtön felhívom Gutterert, hogy a berlini fogadtatás jobb legyen, mint ez a müncheni. Mi fogjuk megint elvinni a pálmát. Munka a szállodában. A bel- és külföldi sajtó tele van a Mussolini-látogatással. Ez világpolitikai esemény. Londonban is a lényegesen mérsékeltebb szemlélet kerekedik felül. Van Zeeland hamarosan lemond. Úgy tűnik, bankügyletei mégsem voltak egészen tiszták. ... Koszorúzás. Felemelő pillanat! A koszorúzás után Mussolinivel megtekintjük a párt épületeit. Mussolini odajön hozzám, barátságosan üdvözöl, munkám, az Angriff – amely tetszik neki –, a család és a gyerekek után érdeklődik. Rendkívül kedves hozzám. Túlzás, ahogy dicséri a nürnbergi pártkongresszuson elmondott beszédemet. Szerinte mind stilisztikailag, mind tartalmilag mestermű volt. Megcsodálja a szervezetünket. Igazán nem gondolta volna, hogy ilyen. Nagyon jó személyes kapcsolat van közte és a Führer között. Bemutatják neki a körzeti és a birodalmi vezetőket. Nagyon emberien és nyitottan viselkedik, és ezzel mindannyiunk szívét meghódítja. Étkezés közben hosszan figyelem. Szinte duzzad az életerőtől. A párt által rendezett fogadás. Nyílt és szívélyes. Azután a párt legjobb egységei vonulnak fel egy órát át. Ez mély benyomást tesz rá. Arca nagyon élénk. A közönség örömujjongással fogadja. Remek a hangulat. Vissza a szállodába. A Führer a lakosztályába hívat. Teljesen egyedül van, az iratai fölé hajol. Megkapó látvány. Megbeszéljük az esseni látogatás előkészítésének részleteit. Nagyon gyorsan kell dolgoznom. Nagyon jó benyomása van Mussoliniről. Ez alkalommal, hála istennek, emberileg is közel kerülnek egymáshoz. Odaadja a maifeldi beszédét, hogy fussam át. Kemény szöveg. Köszönetet mond Mussolininek Versailles-ellenes magatartása miatt. Úgy ünnepli, mint nagy népvezért. Összefogást és a barátságot hangsúlyozza a felforgató erők ellen. Nagy hatású, lényegre törő beszéd. A Művészetek Házában fogadás: minden művész jelen van. A Führer megmutatja Mussolininek a kiállítást, majd én kísérem végig őket a művészekből álló tömegen. Mindenki számára ünnepélyes a pillanat. Sokakat ismer közülük, és üdvözli őket. Magdától a gyerekek és Helga után érdeklődik. Ezt követően alkalmunk

31 Starace, Achille, olasz fasiszta vezető; 1931–39-ben a párt főtitkára, 1939–41-ben a milícia vezérkari főnöke.

nyílik hosszan beszélgetni. Nagyon nyílt. Éles szavakkal bírálja Angliát, gyűlöli őket. Főleg képmutatásuk miatt. Megveti a londoni és a párizsi sajtót. Mint újságírót is kedvel engem. Ugyanis ő is az maradt. Úgy találja, Amerikának nincs kultúrája. Művészetét Európától kölcsönözte. Nagyon világosan és kritikusan ítéli meg a filmművészetet. Alapjában véve ő művész. Véleménye szerint az államférfi legyen is az. Egyik fia filmtársaságot alapít. A másikat Spanyolországba küldi. Igazi férfi! Előre örül a berlini beszédének. Csodálkozva hallgatja, hogy mekkora tömeg előtt fog beszélni. A világtörténelem legnagyobb hallgatósága előtt. Éles állásfoglalás – joggal – Toscanini ellen. Lehetetlen ember. Erős és bensőséges a kapcsolata az asszonyokhoz. De csak akkor, ha szépek. A sajtót nem becsüli. A sajtószabadságot semmibe veszi. Belebolondult az Angriff című lapba, állandóan érdeklődik utána. Végül szívélyes búcsút vesz tőlem. Ezt a férfit igazán szeretni kell. Nagy ember! A Führerrel még egyszer végigmegyek a művészek között. Mindannyian lelkesednek. Alfieri útban az állomás felé elmeséli, menynyire el van ragadtatva tőlem Mussolini. Én is tőle. Elbúcsúzunk a pályaudvaron. A Führer röviddel Mussolini után szintén indul. De még előtte fontos utasításokat ad a berlini fogadásra. A szállodában elmesélem Magdának a történteket. Néhány művésszel vacsorázunk. Kedvesek és szórakoztatók. Indulás Essenbe. Grohé még mesél valamit, de alig figyelek oda. A bel- és külföldi sajtó a Duce-látogatással van tele. A Führert alapos indoklással a milícia tiszteletbeli káplárává nevezik ki. Még sok munka. Késői lefekvés. Háromórás késéssel érkezünk Essenbe.

1937. szeptember 28.

Tegnap: korán keltem Essenben. Weder és Kaiser felbosszantott. Kimentem a pályaudvarra a Führer elé, néhány perccel később megérkezett Mussolini is. Frissen és rugalmasan. Rögtön a külföldi sajtóvisszhang felől érdeklődött, ami a francia kivételével jónak mondható. Mussolinit a hadgyakorlat nagyon kielégítette. Páratlan diadalmenet végig Essenen. Százezrek vannak talpon. Mussolini teljesen elérzékenyül. Soha nem látott lelkesedés és örömujjongás. Megnézzük a Krupp-műveket. Von Bohlen rövid, de hatásos beszédet mond. Áttekintést ad a gyárról. Majd körbejárjuk. Jelentős részlegeket látunk. Óriási létesítmény. A méretek is lenyűgözőek. Mussolinit minden érdekli. A munkások örömujjongva üdvözlik, majd a látogatás végén énekelnek neki. Örömittas tömeg ujjongása közepette vissza az állomásra. A Führer különvonatán utazom. Végig az út mellett milliók üdvözölnek bennünket. Elképesztő. Hammban és Hannoverben óriási csődület. A Führer beszámol

Mussolinivel folytatott tárgyalásairól. Majdnem minden világos. Spanyolországban ugyanúgy, mint Kelet-Ázsiában. Már csak az osztrák kérdés maradt nyitva. Pedig most ez a legfontosabb. Az „arca megőrzéséről" beszél, de természetesen az ügy lényegére gondol.[32] És ebben Mussolini hajthatatlan. Ki kell várnunk. Valamit alszom. Berlini bevonulásunk a Heerstrassén át példátlan. Milliók ujjonganak és kiabálnak. Igazi látványosság! El vagyok ragadtatva. [...]

1937. szeptember 29.

Tegnap: korán és fáradtan kezdtem munkához. A Mussolini-látogatás a program szerint halad, de sok munkával és gonddal jár. És örök felelősséggel. Ez már majdnem fájdalmat okoz. Grohé gyerekes levelet vált Ludendorff-fal. Valamire készülhet. Nem irigylem. Most Köhlert kell ejtenünk Lipcsében. Kiadom az utasítást Funknak. Reggelin látom vendégül a minisztériumban Staracét és Alfierit. Nagyon ünnepélyes és szép. A miniszterek közül Alfieri a legkedvesebb. Hess néhány apróságot tárgyal meg velem. Megbeszélés a Führerrel. Nagyon elégedett a látogatással. Csak az osztrákkérdés maradt nyitva. A Führer utolsó rendelkezései Maifeldről. Beszéde nagyon jó lett. Még egyszer együtt átnézzük. A Führer elmeséli, hogy Krupp milyen hatalmas benyomást tett Mussolinire. Az új fegyverekről beszélgetünk. Munka otthon. A felvonulás a program szerint zajlik. Maifeld 5 órára megtelt emberekkel. Gutterer jó munkát végzett. A világsajtó tele van a Mussolini-látogatással. Rothermere[33] Róma–Berlin–London tengelyt szorgalmaz cikkében. Ez jó javaslat. De előtte Edennek távoznia kell. A két pohárköszöntőt a megnyugtatás elemének tartják. Mindenki feszülten várja az esti beszédeket. Londonból éles kirohanás Tokió ellen. Már megint a régi kétszínűség. De kit érdekel ez most? Odakint milliók vonulnak fel. Feszülten várom, mi lesz ebből. 6 órakor elindulok a Maifeldre. Milliós tömeg ujjong mindenütt. Leírhatatlan. A Glockenturmplatzon Hess-szel bevárom Hitlert és Mussolinit. Lassan cseperegni kezd az eső. Amikor ők ketten megérkeznek, elmondhatatlan lelkesedés tör ki. Mussolini mélyen meg van hatódva. Én nyitom meg a rendezvényt. Beszédem alatt Mussolini folyton bólogat. Majd a Führer következik. Hitet tesz a becsület és a béke mellett. Mussolini mellettem áll és

32 Mussolini évekig az osztrák függetlenség védelmezőjeként lépett fel, ami „arca megőrzését" elég nehézzé tette, és ez végül nem is sikerült neki.

33 Rothermere of Hemsted, Harold Sidney Harmsworth, lord, brit sajtómágnás; 1927-től a háború utáni békék revíziójának támogatójaként lép fel.

állandóan közbetapsol. El van ragadtatva. Felvezetem a szónoki emelvényre. Szenvedélyes hanghordozással beszél. Egész erősen és széles mozdulatokat téve. Született szónok. Néha túlzottan kiabál. De ez nem csökkenti a hatást. A tömeg tombol. A kitartó eső ellenére a jó hangulat fennmarad. Beszédének végén „Éljent" kiáltok Mussolinire és a Führerre. A tömegből erős visszhang. A berliniek ismét a legjobb oldalukat mutatják. Ujjongó százezrek sorfala között megyünk a stadionba. Varázslatos fény világítja meg. A Wehrmacht szép felvonulása és takarodója. Sajnos zuhog az eső. De kit zavar ez ma este?[34] Boldog vagyok. Megismerkedem Badoglio marsallal.[35] Finom, okos ember. Igazi vezérkari tiszt. Akár Moltke iskolájából is jöhetett volna. Tetszik nekem. Visszautazás. A tömeg nem akar hazamenni és ünnepel. Fáradt és boldog vagyok. Este a Führernél. Ő is nagyon elégedett. Örül Mussolini bátor, nyílt beszédének. Mussolini hitet tett mellettünk. Nyíltan megmondta, hogy soha nem felejti el a segítséget, amit adtunk neki. És velünk együtt akar végigmenni az úton. Nem is tehet mást. Anglia meg akarja semmisíteni őt. Hozzánk kell csatlakoznia. Ez barátságunk legszilárdabb alapja. A Führer is ezért biztos ebben. Remélhetően nem is csalódik. Késő estig beszélgetünk. Aztán végig az Unter den Lindenen. Még éjfélkor is élénk a forgalom. Fáradtan, de elégedetten fekszem le. Ez volt a megerőltető látogatás utolsó napja.

1937. szeptember 30.

Tegnap: korán álltam munkába. Otthon még gyorsan dolgoztunk valamit Hankével. Wedel sok gondot okoz. Túlságosan komolytalan. A gyerekek Mussolininél voltak. Kedves volt hozzájuk, és megcsókolta őket. Erre nagyon büszkék. Helga azt mondta: „A másik Führer is nagyon aranyos." Gyerekszáj! A díszszemlére. A katonai erőkifejtés lenyűgöző képei. Mussolinire mély benyomást tesznek. A körzeti vezetők azért morognak, mert a Maifeldre állítólag nem időben érkeztek értük az autók. Egy fél órát kellett várniuk. Az egyszerű emberek egy része tizennégy órát volt talpon, mégsem panaszkodtak. Ez a nép és a vezetői! A pártbürokraták! Diadalmenetben megyünk vissza. A berliniek csodálatraméltóak. Hessnél ebédelünk. Elég stílustalan; a termek borzalmasak, az étel egész rossz. Alfierivel beszélgetek, el van ragadtatva. Starace elmagyarázza a fasiszta párt szervezeti felépítését. Olaszországban a

34 Más szemtanúk szerint a közönség java a zuhogó eső miatt elhagyta a színteret.
35 Badoglio, Pietro, 1919-ben és 1925–40-ben az olasz hadsereg vezérkari főnöke, 1943–44-ben a királyi kormány miniszterelnöke.

tartományi kormányzó a párt kerületi titkára fölött áll.[36] Ezt nálunk is ki lehetne próbálni. Hess testvérével a filmexporthálózat külföldi szervezetének kiépítését tekintjük át. Bár egyetértésre jutunk, de a megvalósítás még időt igényel. Hosszasan beszélgettem a körzeti vezetőkkel. Nagyon lelkesek. Néhányan nagyon rossz irányba fejlődnek. Nem tesz jót nekik a hatalom. Végtelennek tűnő embersokaság sorfala mellett érünk a Lehrter pályaudvarra. Hamarosan megérkezik a Führer és a Duce is. Mindenki nagyon komoly. A Ducének könnyes a szeme. Hosszan rázza a kezemet, megköszöni segítségemet, és utoljára is azután érdeklődik, mit ír a világsajtó a látogatásáról. Ez nagyon érdekli. Emlékként nagyon szívélyesen dedikált fényképét adja át. Majd a Führertől vesz búcsút, komolyan és szomorú szívvel. Ez a két ember összetartozik. A vonat kigördül a csarnokból. Mussolini még hosszan integet. A pályaudvaron lévő olaszok sírnak. Adieu és a viszontlátásra! Mindnyájunkat meghívtak Rómába. Együtt indulunk vissza a Führerrel. Nagyon szomorú, ugyanakkor boldog is, hogy minden rendben zajlott le. Ezért köszönetet mond. Meg is érdemeltük. A látogatás eredménye: szoros barátság, bár katonai szövetséget nem kötöttünk, de mindkét nemzet jóban-rosszban egymásra van utalva. És össze is kell tartania. Ebben a szellemben közösen vizsgálják meg a felmerülő kérdéseket, és együtt is oldják meg azokat. [...]

1937. október 12.

Tegnap: sok talány Róma–London–Párizs körül. A párizsi és a londoni sajtó nagyon megütközött Róma válaszán. Wiedemann kapitánnyal rögzítjük a windsori herceg látogatását. A tervezett program túlságosan zsúfolt. Néhány pontot ki fogok hagyni belőle. Schaub telefonál a hegyről: fent minden rendben van, csak az eső esik.[37] Himmler még nem jelentkezett. Helldorff lemondási kérelme ezek szerint még nem időszerű. Nem is fognak addig eljutni. Nem szabad, hogy Himmler őt mindentől megfossza. Megbeszélés Furtwänglerrel. Toscanini azt mondta neki Salzburgban, ha Bayreuthban dirigál, akkor számára nincs hely Salzburgban. Hallatlan szemtelenség! Toscanini csak szabad országokban vezényel. Erre épp Ausztriát választotta ki magának. Ha a bécsiek beadják neki a derekukat, és Furtwänglert száműzik Salzburgból,

36 Mussolini a pártot minden vonalon alárendelte a fasiszta államnak, míg Németországban az NSDAP és az állami szervek viszonyában kiismerhetetlen, rendezetlen volt az alá-, ill. fölérendeltség.

37 Julius Schaub, Hitler személyes kísérője és adjutánsa, aki az obersalzbergi Berghofból jelentkezett.

az összes német művésznek megtiltom, hogy Ausztriában fellépjen. Nem tűröm el ennek az emigránsnak a dölyfösségét. Megvitattuk Furtwänglerrel az utánpótlás problémáját. Jó szemmel tudja kiválasztani a tehetségeket. A berlini Staatsoperben pillanatnyilag nincs minden rendben. A mi zenei osztályunkon nem éppen a legjobb erők dolgoznak. Dr. Ludwig csak hülyeségeket csinál. Magistrati gróf átadja nekem Mussolini szívélyes ajánló sorokkal aláírt fényképét, és Maifelden elmondott beszédének szövegét. Néhány kívánsága is van: Mussolini fiának filmjét az Ufának kellene forgalmaznia. És Alfieri Berlinbe jönne az olasz művészeti kiállítás megnyitójára. Georg Alexander szeretne elválni zsidó feleségétől. Úgy érzi, miatta mindenütt háttérbe szorítják. Se igent, se nemet nem mondok neki. [...] A windsori herceget, aki feleségével most kezdi meg németországi látogatását, Berlinben nagy lelkesedéssel fogadták. Délután, dr. Leynél fogok találkozni vele. Ley lakása ízléstelen, hangja tolakodó és harsogó, a társaság pedig, különösen a hölgyek, elég tarkán összeválogatott. A herceg azonban csodálatos. Kedves, rokonszenves fiatalember, józan, egészséges emberismerettel. Van szeme a modern élethez és a szociális kérdésekhez. Nagy élvezet beszélgetni vele. Rögtön a lényegre tér, beszélgetünk: a parlamentarizmusról, szociális és munkásproblémákról, nemzeti és nemzetközi kérdésekről. Kár, hogy már nem ő a király. Vele biztosan szövetségre tudtunk volna lépni. Megnézünk egy „Kraft durch Freude"-filmet. Nagyon tetszik neki. Felesége egyszerű, de előkelő, elegáns, de nem szemet szúróan – igazi hölgy. A herceget azért buktatták meg, mert minden képessége megvolt ahhoz, hogy igazi király legyen. Ez most már világosabb számomra, mint akkor volt. Ez alatt a három óra alatt igazán megszerettem. Kellemes délután volt. Egy személyiség. Kár, milyen nagy kár! Magda is el van ragadtatva tőle, de különösen a feleségétől. A herceg most indul németországi körútjára. Biztosan sokat lát és tanul majd. Sajnálom, hogy Leynél a környezet nem volt igazán jó. Este még kimegyek a Bogenseehez. Kimerült vagyok, pihennem kell egy keveset. Csak két napot.

1937. október 19.

Tegnap: Schwanenwerderből korán Berlinbe. Magda születésnapjára kiválasztottam egy új autót. Biztos örülni fog neki. A csehek brutálisan bánnak a mi szudétanémetjeinkkel. Rájuk uszítom a sajtónkat. Most nehéztüzérséggel fogunk lőni. Ez a prágai csőcselék, úgy tűnik, átaludta az időt. Mostantól keményebben fogok beavatkozni a sajtópolitikába. A külföld minden pimaszságára méltó választ adunk. Az ide vonatkozó anyagot naponta az aszta-

lomra tetetem. Tanuljon meg a külföld tisztelni bennünket. Funk visszatért útjáról. Jól kipihente magát. Beszámol budapesti látogatásáról. Nagy ünneplésben részesítették. Horthy a legkomolyabb támogatást ajánlotta fel Németországnak. De Magyarországban nem lehet megbízni. Attól is félnek, hogy egyszer lenyeljük őket. Funk megnyugtatta őket: felségterületeiket nemsokára visszaszerezhetik. A cseheket mindenütt vadul utálják. Ennek a szezonállamnak el kell tűnnie! Ausztriáról érdekes dolgokat mesél Funk. Mindenki náci. Közlekedési irodánk felállítása csodaként hatott. A németség központja. Mindenki a megváltásra vár. Ausztria megkínzói számára szörnyű lesz az ébredés. Jannings nagyon le van törve, mivel nekem nem tetszett az utolsó filmje. Ezen nem tudok segíteni. Túlságosan körüludvarolták. [...] Wagnerné[38] felmondott Furtwänglernek Bayreuthban. E döntés mögött biztosan Tietjen áll. Wagnerné itt rossz tanácsot kapott. Az biztos, hogy Furtwängler néha elviselhetetlen, de egyedülálló karmester. [...] A délutáni lapokat már az általam megadott szempontok szerint készítették. Nagy örömet okoz, hogy ismét vitatkozva lehet írni. Henlein[39] éles hangú beszédet tartott. A csehek szorult helyzetbe kerültek. Semmit sem adunk nekik ajándékba. A franciaországi választások nem okoztak baloldali földindulást. Bár a vörösök jelentős mértékben megerősödtek. A kommunisták hetvennégy, a szocialisták százötvenöt mandátumot nyertek. Bár nem földcsuszamlás, mégis erős földmozgás. Nem szabad magunkat illúziókba ringatni. Anglia keményen beavatkozik most Palesztinában, de az arabok sem hagyják magukat. Minden a feje tetején áll. Délután otthon dolgoztam. Este a filharmonikusok hangversenyére mentem. Furtwängler vezényel. Elsőként Brahms III. szimfóniáját. Csak a második és negyedik tétel tetszett. Gordonkára és hegedűre írt nagyon szép mű. Majd a Két magyar tánc következett, bravúros, magával ragadó előadásban. Furtwängler igazi klasszis. A szünetben odajön hozzám, hogy elmesélje a bayreuthi esetet. Azt hiszem, igazságtalanul jártak el vele szemben. [...]

1937. november 22.

[...] Délután megérkezik Magda Schwanenwerderből. Beszélgetünk egy kicsit, majd kocsikázunk egyet Berlinen át. Magda nagyon panaszkodik Mariára. Nem viselkedik igazán jól. Teameghí-

38 Winifred Wagnerről van szó.

39 Henlein, Konrad, a csehszlovákiai szudétanémet szervezkedés vezetője, 1935-től a Szudétanémet Párt elnöke, 1938-tól Gauleiter.

vás az angol nagykövethez. Megbeszélés Lord Halifaxszal.[40] A nagykövet nyugodt, megfontolt, okos ember.[41] Tudja, hogy mit akar. Áttekintjük a futó problémák nagy részét. Nagyon nyíltan beszélek. Ami a sajtót illeti: az angoloknak jobban kellene velünk bánni. Azt válaszolja, hogy náluk nincsenek erre vonatkozó törvények. Akkor alkossanak ilyet, vagy más úton hassanak a sajtóra. Hagyják ki a Führert a játékból, mint ahogy mi tesszük az angol királlyal. De a Führer egyben birodalmi kancellár is. Mégiscsak ő a mi nemzeti jelképünk! Ezt ő is megérti. Nagyon elégedett a beszélgetéssel, amit a Führerrel folytatott. Nincsenek illúziói, de a megértés irányában szeretne hatni. Olaszországról egy szó sem esik. De Németországnak és Angliának össze kellene találkozniuk. Ő ezért fog dolgozni. A nyilvánosság előőrsszolgálatokat tehetne ezen a téren. Ehhez az angol sajtónak azonban nagyon meg kell javulnia. Én késznek mutatkozom arra, hogy nálunk ezt elérem. Beszélgetésünkről azonnal szeretne beszámolni Chamberlainnek, és megfelelő intézkedéseket kérni tőle. Remélhetőleg! Halifax dörzsölt figura. Tipikus angol. Az ember csodálja ezt a fajtát. Nemcsak hogy megérti, hanem méltányolja is az érveimet. Az angolok nagyon becsülnek bennünket azért, hogy tisztességesen viselkedtünk az angol királyválság idején. Remélem, hogy ezután jobb lesz a viszony a két ország között. Ez előfeltétele az új, gyümölcsöző kapcsolatoknak. Halifax is belátja ennek szükségességét. És gyarmatokat is kapunk. Az embernek csak türelmesnek kell lennie és várnia. A megbeszélés nagyon kielégítő volt számomra. És megerősítette meggyőződésemet, hogy valahogy össze kell jönnünk Angliával. Én dolgozni fogok ezért. Henderson lehetne a legalkalmasabb közvetítő. Egyelőre ennyi elég. A megbeszélés nagyon kimerített, több mint egy óráig tartott. Kimentem a Bogenseere. Zenét hallgattam, olvastam. Csodálatos, nyugodt este, s holnap kényelmes hétfő lesz.

1937. november 26.

Tegnap: időben munkához láttam. Sok a dolgom. Kezd akuttá válni a Funk–Schacht ügy. A Führer még egyszer beszélni akar Schachttal. De úgy tűnik, mintha már döntött volna, hogy meneszti őt, és Funkot nevezi ki a helyére. Ez hatalmas változásokat jelent nálam. A gazdasági ügyeket Funk viszi tovább, Dietriché lesz a sajtó, Hankéé pedig a többi. A váltásra január 15-ével kerül csak

40 Halifax, Edward Frederick Lindley Wood, Earl, brit konzervatív politikus, 1938–40-ben külügyminiszter, ezután washingtoni követ.

41 A brit nagykövet Sir Nevil Meyrick Henderson.

sor. Ez idő alatt Göring kitakarítja a gazdasági minisztériumot. Jó szórakozást hozzá! Hederich tanulságos beszámolót tart az irodalmi osztály átszervezéséről. Még itt is sok a tennivaló. [...] Az antikomintern-paktumról[42] Japánhoz intézett beszédemet az összes német és japán adó sugározta. A japán közlekedési miniszter válaszolt. Bár az oroszok megpróbálták zavarni az adást, ennek ellenére jól lehetett érteni. Ez aztán a technikai csoda! Schwarzer a Berliner Tageblatt-tól interjút kért a kormányzásról, a propagandáról és a kultúrpolitikáról. Azt hiszem, jól sikerült. Délben a Führernél. Rendkívül kedves hozzám. Részletesen beszámol Halifax látogatásáról. Halifax – mint mondja – ki akarta puhatolni őt. Nem sikerült neki. A Führer keveset és lassan beszélt, átadta az elsőbbséget az angolnak. Ettől aztán az angol zavarba jött. Halifax egyházi kérdésekről beszélt. A Führer Oroszországra terelte a szót. Ezzel elmehetnek a ravasz angolok. A tárgyaláson semmi konkrétum nem jött ki. A Führer semmiféle látványos követeléssel nem állt elő. Most az angolok nem tudják, hányadán állnak. [...] Este a Führer vacsorát ad a magyarok tiszteletére.[43] Beszámolok a Führernek Leni Riefenstahl olimpiáról szóló filmjéről. Nagyon örül, hogy ilyen jól sikerült. Szeretnénk majd kitüntetni a rendezőnőt, megbecsülésünk jeleként. Megérdemli. Sokáig lemondott hírnévről és elismerésről. Az estélyen nagyon sok a vendég, Magda nincs itt. Asztalszomszédom Bouhler asszony. Nagyon kedves. Keményen összetűzök Kányával,[44] aki panaszkodik a sajtónkra. Nem maradok neki adós a válasszal. Erre alább adja, s úgy vélekedik, hogy neki nincs akkora hatalma és lehetősége, mint nekünk. A régi nóta! De nem adok neki semmit ingyen. Neurath segédkezik ebben. De Sch... lapja sok nehézséget okoz. Ő ezeket mindjárt szóba hozza. Darányi kedves hozzám. Bár szívélyes, de jelentéktelen. Párizsban az összes nemzet közül mi nyertük a legtöbb Grand Prix-t, kétszázhatvanhármat. Ez nagy öröm! Késő este még a Führerrel ezen lelkendezünk és beszélgetünk. Kellemes este volt...

42 Japán és Németország e szerződést még 1936. november 25-én kötötte, kötelezve magát a Kominternnel kapcsolatos információcserére és szigorú rendszabályok alkalmazására a Kominternt szolgálókkal szemben. A titkos pótegyezmény előírta, hogy nem provokált szovjet támadás esetén a másik fél semmit sem tesz, ami a Szovjetunió helyzetét könnyíthetné. A szerződéshez 1937. november 6-án csatlakozott Olaszország, 1939. február 24-én a magyar kormány.

43 Magyar kormánydelegáció tett látogatást Berlinben Darányi Kálmán miniszterelnök vezetésével.

44 Kánya Kálmán osztrák–magyar, majd magyar diplomata. 1925-től berlini nagykövet, 1933–38-ban külügyminiszter.

1938

1938. január 14.
Tegnap: [...] Kidolgoztuk az elfajzott művészet kisajátításáról szóló törvényt. A Führernek kell még jóváhagynia. Előkészítettem január 30-át. Egy német emigráns tollából borzongató beszámolót olvastam Szovjet-Oroszországról. Földi pokol. A Führerrel két órán keresztül tanulmányoztuk az elfajzott művészet összegyűjtött dokumentumait. Az eredmény megsemmisítő. Egyetlenegy képnek sem kegyelmezünk. A Führer a kártalanítás nélküli kisajátítás mellett van. Néhányat közülük külföldön akarunk becserélni jó mesterek alkotásaira. Erre a célra vezetésemmel bizottságot állít fel a Führer. A munkások nagy lelkesedéssel köszöntenek bennünket a Köpenickerstrassén a szemle után. Még mindig a melósok a legjobbak. [...] A minisztériumban Beck lengyel külügyminiszterrel tárgyalok. Beszélgetésünk majdnem két órán keresztül tart. Beck, mint mindig, most is nagyon visszafogott, de határozott is. Az eredmény: élesen az oroszok és a bolsevizmus ellen. Ezt a szembenállást azonban nem lehet a mi mércénk szerint mérni...! Nem érti a ... sem. Mindenesetre Oroszország pillanatnyilag képtelen szövetségest találni. A román fordulat a legnagyobb jelentőségű esemény. Goga[1] biztosan felülkerekedik. Előtte azonban még meg kell nyernie a választásokat, s ez még nem lefutott ügy. A zsidókérdés egyre inkább és újra világproblémává válik. A csehek őrült politikát folytatnak. Ennek elvi alapja: az önzés, a mának élés. Többnyire ebből következik be holnap a katasztrófa. Franciaország jelenleg komoly válsággal küzd. ... A Népszövetségtől már senki nem vár semmit. Ezért Lengyelország is megpróbálja magát csendesen meghúzni. Egyelőre azonban nem lép ki a Népszövetségből. A német–lengyel szerződés teljes egészében működik. Kisebb súrlódások azért előfordulnak. A lengyelek azon

1 Goga, Octavian, erdélyi román politikus és író. 1935-ben antiszemita-nacionalista pártot alapított, 1937–38-ban miniszterelnökként németbarát politikát folytat.

fáradoznak, hogy megszüntessenek mindenféle túlkapást. Figyelembe kell venni az ő ellenzéküket is. A danzigi ügyek is mederbe terelve. A sajtókérdéseket megnyugtatóan szabályoztuk. Megemlítek néhány panaszt, aminek ő utána fog nézni. Megköszöni kulturális segítségünket. Beck kifejti zavaros elméletét a modern zenéről. Nyilvánvaló, hogy semmit nem ért hozzá. Ettől eltekintve okos, határozott fej. Tudja, mit akar. És bizonyára lojális partner is. Ami a művészetet illeti, a most felnövő fiatalokban reménykedik. Ezzel én is tökéletesen egyetértek. Rodeval az operaház ügyeit nézzük át. Sorolja a gondokat. Felpanaszolom, hogy Larsén milyen kövér a Fidelióban. Másnak adja a szerepet. A Denevéren is apró változtatások. Ezt is elintézi. Rittert figyelmeztetjük, hogy ne olyan vidám filmeket készítsen, mint a „Capriccio", melyet épp most kezdett forgatni; nagyszabású politikai és nemzeti filmeket kell gyártania. A sajtó tele van Filchner érkezésével, Göring és Rosenberg születésnapjával. Blomberg esküvőjét – kívánsága szerint – csak apró közleményben tudatják.[2] Beck nagyon értelmesen beszélt a kisebbségi kérdésről. Moszkvában cirkusz a parlamentben, Sztálin komédiázik. Párizsban ellentétek a szociális kérdések miatt. Bonnet lázadozik. A Chautemps-kormány inog. Betiltom a „Feuerreiter" folyóiratot; bután és aljasul reklámozza a szerzetesrendeket. Még ez hiányzott nekünk a papoktól. Fogják be szépen a szájukat. Berlinben még munka. Beszéltem Magdával telefonon; ő is és a gyerekek is jól vannak. Késő este érek ki, hóban, esőben, sárban a Bogenseehez. Mélységes béke. Írás, olvasás. Fallada: Farkas a farkasok között című könyve, kiváló, izgalmas olvasmány. Zenét hallgattam; örök, szép zenét. Rövid lesz az éjszaka, aludjunk. Holnap rögtön vissza kell mennem Berlinbe.

1938. január 27.

Tegnap: sok munka és még több bosszúság. Megbízom Rettelskyt, hogy teremtsen magának tartós munkakört. A vezető munkatársak listájáról eltávolítom a Frankfurter Zeitung[3] két vétkes szerkesztőjét. Közülük az egyiket, aki félzsidó, le is tartóztattatom.

2 Ebből arra lehet kovetkeztetni, hogy Werner Blomberg tábornok, 1933-tól hadugyminiszter, legalábbis sejtette, hogy menyasszonya korul nincs minden rendben A fejlemények a további naplórészletekbol kiderulnek

3 Ennél a lapnál a részvénytobbséget ekkor még az I G Farbenindustrie tartotta a kezében Így történhetett, hogy a lap cikket jelentetett meg a nácik által „elfajultnak" nyilvánított Van Gogh utolsó portréjáról, amely a művész idegorvosát, dr Gache-t ábrázolta Goebbels fellépése egyelőre nem vezetett teljes sikerre a „bűnost" kiengedték a fogságból és a lap betiltására majd csak 1943-ban kerult sor

Magának a lapnak is el kell tűnnie a lehető legrövidebb időn belül. Körlevelet írok a radikális sajtónak. Rögtön el is küldöm. Rögzítjük a stuttgarti birodalmi színházi hét időpontját. [...] Wiedemannnal a Blomberg-ügyről tárgyalok. Ehhez jön még Helldorff. Blomberg már menthetetlen. Felesége büntetett előéletű, mivel erkölcstelen fotókat terjesztett magáról, 1937-ig ellenőrzés alatt volt, a fényképek közönségesek és undorítóak. Blombergnek vennie kell a kalapját. Egy tisztességes ember ilyenkor főbe lövi magát.[4] Az ügyet Helldorff halászta elő. A Führer volt a házassági tanújuk. Felfoghatatlan. A Röhm-ügy óta ez a rendszer legsúlyosabb válsága. Teljesen össze vagyok törve. A Führer úgy néz ki, mint egy hulla. Őt sajnálom a legjobban. Blomberg magatartása teljesen érthetetlen. Külföldre akar utazni, s a Führert itt hagyni a szarban. Nem, ez nem megy. [...] Helldorfftól megkapom Blomberg vezérezredes feleségének az aktáját. Az ember haja az égnek áll. Ez undorító. A baj egyre fenyegetőbbé válik. Teljesen tönkrevagyok. Nincs már kiút. Itt már csak a pisztoly segít. Aztán itt van még a Fritsch-ügy, a § 175. is. Becsületszóra állítja, hogy nem igaz. De ki hiszi még el neki?[5] Vajon Blomberg tudott-e erről? Tudott-e a saját felesége üzelmeiről? Cserben hagyhatja-e így a Führert? Hol a tiszti becsület? Csupa megválaszolatlan kérdés. Már 24 órája kínlódom emiatt. Nem akarok többet tudni az egészről. Felhívom Magdát. Hála istennek, jól van. Estére meghívok néhány embert filmvetítésre. „A legszebb napom" című filmet nézzük meg Diehllel és Hardttal. A forgatókönyv Pirandello nyomán készült. A film pocsék volt. A „Sylvelin" pedig túl harsány és rossz rendezés. A két főszereplő, George és Tasnady[6] viszont remek. Az este lázálomban múlik el. Iszonyú, álmatlan éjszaka. És most megint fáradtan, összetörten kell munkába állnom.

4 Mint kiderült, Blomberg felesége korábban rendőrségileg nyilvántartott kurva volt. A hadügyminiszter lemondott, visszavonult, de nem lőtte főbe magát, sőt feleségétől el sem vált. Feltűnő, hogy a hölgy aktáit a Gestapo csak a házasságkötés után szedte elő. Mindez egy olyan helyzetben történt, amikor Hitlernek a tábornok az 1937. november 4-i megbeszélésen nehézségeket okozott ausztriai és csehszlovákiai terveivel kapcsolatban.

5 A szárazföldi hadsereg főparancsnoka, Werner Freiherr von Fritsch az 1937. november 4-i tanácskozáson szintén kritikai észrevételeket tett Hitler túl korainak vélt expanziós tervével szemben. Ezt követően Göring – Himmler által szolgáltatott „adatok", pontosabban egy tanú vallomása alapján – a tábornokot homoszexualitással vádolta meg. 1938. február 4-én, mielőtt a Becsületbíróság az ügyet lezárta volna, Fritschet leváltották. A Becsületbíróság a tábornokot tisztázta. A lengyelországi hadjárat során Fritsch – tisztázatlan körülmények között – meghalt.

6 Tasnády-Fekete Mária, magyar filmszínésznő, aki néhány évig Németországban filmezett.

1938. január 29.

Tegnap: nagyon nehéz nap! Az államrendőrségtől megkapom a tilalmi listát. Tehát mégiscsak mozdulunk. Streicher egy betiltott könyvet akar kiadatni a kultúrmocsok ellen. Darré ellenzi! Ki döntsön ebben? A Schiller Színház ügye még nem mozdult előre. Akár a város ellenére is alkalmazom Georgét. A január 30-i programot a birodalmi gyűlés és a kormány nélkül a Führer jóváhagyta. Nagy hírverést csinálunk neki a sajtóban. Wrochem nagyon buta levelet írt a hadügyminisztériumnak. Őt sem lehet már tovább tartani, ha ilyen jogtalan helyzetbe hozza magát. A zsidó üzleteket mindenki számára egyértelműen és jól láthatóan kell megjelölni, a mostani jelek még nem elég jók. Streicher halálbüntetést követel a fajgyalázókra. Iszonyatos példákat sorol fel. Igaza van. Glöckler, a szobrász, főbe lőtte magát, mivel jogtalanul viselte az első osztályú Vaskeresztet. Tragikus vég. A katolikus teológia hallgatói számára egyelőre még nem tudjuk bevezetni a hadkötelezettséget. Erről a konkordátum egyik titkos záradéka rendelkezik. Ez Papen műve! Áldatlan örökség! Hamarosan megkezdődik a Niemöller-per.[7] A bírói testületet nagyon ügyetlenül állították össze. Nagyrészt reakciósok. Megpróbálom menteni a még menthetőt. Drewesszel megbeszéltük a düsseldorfi zenei napokat. A kérdés, szerepelhet-e Pfitzner és R. Strauss. Úgy döntök, hogy igen. A hegedű- és zongoraművészek számára évenként megrendezésre kerülő verseny díjait tíz-tízezer márkában állapítjuk meg. Figyelmeztetem Drewest, hogy béküljön ki Raabéval. Raabe helyére szeretne kerülni. De ez nem megy. El kell szakadnia Ludwigtól és Raabétól, éppígy Ihlerttől is. Akkor nyugalmunk lesz. Filchner keres fel, és beszámol kalandokkal teli útjáról. Ügyes fiú és igazi férfi! Folyamatosan szidja a szaktudományt, amely szellőzetlen szobáiból nem akarja őt elismerni. Ebben igazat adok neki. Örülök, hogy egy ilyen őszinte emberrel találkoztam. Klotz weberwiesei párttag egy albumot hoz nekem a régi harcos időkről. Megható! A Führernél vagyok. Minden szürke. Hühnlein érkezik a tragikus hírrel, hogy halálos baleset érte Rosemeyert. A legjobb autóversenyzőnket veszítettük el. A Mercedes és az Auto Union között kialakult őrült és teljesen fölösleges rekordhajhászás következménye. A Führer részletesen beszél a Balkán-politikáról. Itt van a mi nagy piactartalékunk. Élesen elítéli Magyarországot, és annak nemzetiségi politikáját. Magyarországnak nem szabad naggyá válnia. Nála sokkal

7 Dr. Martin Niemöller evangélikus lelkész létrehozta a nyíltan náciellenes Bekennere Kirchét [Hitvalló Egyház]. Letartóztatása után [1937] elítélték, 1945-ig koncentrációs táborok foglya volt.

jobb, bátrabb és férfiasabb Jugoszlávia. És jól bánik a területén élő németekkel. Csehország igazi szemétdomb. Érdekünk, hogy minden oldalról szítsuk a tüzet ellenük, és a Habsburgok ellen is. A Führer bécsi korszakából jól ismeri őket és politikájukat. Számára egyébként is jó iskola volt ez. A nap híre: Blomberg feleségével és ötvenezer márka értékű devizával külföldre távozott. Fritschet a 175. § alapján négy órán keresztül hallgatta ki az államrendőrség, minden eredmény nélkül. Az ügy még eldöntetlen. Egyelőre nem is várható eredmény. Leváltották a Führer adjutánsát, Hossbachot, mivel hibázott a Fritsch-ügyben. Ebéd közben, telefonon kapja a hírt és teljesen összeomlik.[8] Könnyes szemmel búcsúzik el tőlem. Ideáljai szilánkokra estek szét. Roncs lett ebből az emberből. Nagyon sajnálom. Oly kemény és kegyetlen az élet. A Führer nagyon fáradt és szürke. Őt sajnálom a legjobban. Szörnyű végzet, melyen nehezen fogunk túljutni. Nem ismerem ki többé magamat az emberi életben. Hazamegyek. A munka a legjobb orvosság. Bárcsak itt lenne most Magda és a gyerekek! A sajtó nagy teret szentel Speer Berlin újjáépítéséről szóló tanulmányának, igen jó a visszhang. A Népszövetség 100. ülését tartja. Halott, semmitmondó beszédek. Senki sem vesz már tudomást az egészről. Bécsben letartóztattak néhány nácit. A Habsburgok hívei a tettesek! Moszkva szorgalmasan szállít fegyvert Kínába. A győzelem azonban Japáné lesz! Megírtam a január 30-i beszédemet. Mégis nagyon jó lett. Egy órácskát pihentem. Olyan rég aludtam már. Most azonban nem tudok egyedül lenni otthon. Emberek közé kell mennem, mert úgy érzem különben, mintha rám omlana a ház. Este a Deutsches Theaterbe megyek. Shaw darabjának, az „Amerika császárá"-nak van a premierje. A szereposztás csodálatos: Loos, Benkhoff, Karchow, Dahlke és mindenekelőtt Flickenschild. Hilpert rendezése remek. De most, a fordulat után, a darab szinte antiknak hat. Szellemessége és humora azonban igazi élvezetet nyújt. Jól szórakoztam. [...]

1938. február 1.

Tegnap ismét kemény napom volt. Frick és Rust elutasítják a dokumentumok gyűjtéséről szóló törvényjavaslatomat. Kerülőúton, de mégiscsak megpróbálok célt érni. Rust kimondottan szemtelen levelet írt. Az Olimpia-film nagyszabású premierjét előkészítettük. ... A Führer hívat. Két órán keresztül négyszemközt

8 Friedrich Hossbach, Hitler adjutánsa készítette a feljegyzést a nevezetes 1937. november 4-i tanácskozásról, amit ezért H.-protokollnak is neveznek. Állítólag tájékoztatta Fritschet az ellene összeállított vádról. Beosztásából eltávolították.

beszélgetünk a szobájában. Egy kicsit már összeszedte magát, de még mindig nagyon sápadt, vigasztalan és megrendült. Kiönti a szívét. Elmondja, mennyire összetört benne minden emberi ideál. Blomberg egy kurvát vesz feleségül, mellette marad és elhagyja az országot. A Führer szerint Blomberg már korábban is tudott a felesége ügyleteiről. Blomberg puhány és könnyelmű, kitört a szűk polgári létből, és egyből beleesett az első nőszemélybe. Házasságával közvetlenül lerohanta a Führert, aki vakon megbízott benne. Nagy hiba volt. Fritsch, mint a 175. §-ban leírt homoszexuális, majdnem lelepleződött. Bár az eset három évvel ezelőtt történt, de a Führer meg van győződve róla. Fritsch tagadja a vádat, de ezek az emberek ezt teszik. Utódjaként Beck, Brauchitsch, Reichenau jöhet számításba. Reichenau túlságosan politikus alkat. Tehát már nem egészen feddhetetlen jellem. Brauchitschnak sok összetűzése volt Kelet-Poroszországban Kochhal, politikailag nem jól fekszik, viszont kiváló szakember. Én Beck mellett kardoskodom.[9] Ő egyenesen a Schlieffen-iskolából jött. A Führer részletesen elmondatja benyomásaimat Beckről. Most már ő is Beck felé hajlik. Reichenaut senki sem szeretné, különösen Göring nem. Lutz helyett inkább neki kellene odaadni a páncélosokat. A Führer maga akarja átvenni a Wehrmachtot. A Wehrmacht egyes részeit mint minisztériumokat akarja maga alá rendelni. Marad Raeder, aki a válság egész ideje alatt remekül viselkedett és a tengerészetnél minden rendben van. Göringet tábornaggyá nevezik ki. Az egész ügyet elködösítendő, számos személycserére kerül sor. Neurath helyett Ribbentrop lesz a külügyminiszter. Neurath tárca nélküli miniszterként a Führer személyes tanácsadója lesz.[10] Stohrer nagykövet lesz Londonban. Von Hassell utódja Rómában Frank II. lesz. Sajnálom Neurathot. Szerintem Ribbentrop egy balfácán.' Ezt egészen nyíltan meg is mondom a Führernek. Nem válaszol. Alszik egyet még az egészre, és ma vagy holnap véglegesen dönt. Mindezt persze nem szabad úgy beállítani, mint a párt győzelmét. Az igazi okokat pedig ügyesen el kell ködösíteni. Blomberg Capriszigetén van. Még egyszer meg akarják mutatni neki a feleségéről készült obszcén fotókat. A Berliner Zeitung hírt ad Blomberg utazásáról. Hírzárlatot rendelek el. Remélem, hogy ebben a nagy személyi mozgásban a tulajdonképpeni indítékok teljesen elvesz-

9 Ludwig Beck tábornok, 1933–38-ban vezérkari főnök, ebben az időben már az ellenzék felé tájékozódott Az 1944. július 20-i merényletkísérlettel kapcsolatban kivégzik.

10 Neurath, Konstantin Freiherr von, német politikus, 1932 38-ban külügyminiszter. Miután az 1937. november 4-i megbeszélésen Hitler támadási tervét ellenezte, felajánlotta lemondását.

nek. A Führer mélységesen megrendült. Könnyesek a szemei. Nagyon komoly a helyzet. Remélem, hogy épen megússzuk. Szívem mélyéből együtt érzek a Führerrel. Jó, hogy van még néhány barátja, akikben vakon megbízhat. Én is ezekhez akarok tartozni. Arra kérem, a körülményekre hivatkozva, hogy ne vegyen részt Maria esküvőjén. Sokan frivolnak tartanák. Még egy ideig különböző dolgokról beszélgetünk. Majd teljesen feldúlva visszamegyek a munkámhoz. Magda látogat meg a hivatalban. Közlöm vele, hogy a Führer nem tud részt venni Maria esküvőjén. Egészen nyugodtan fogadja a hírt, és mint mindig, most is nagyon kedves. Délben a Führernél vagyok. Mintha teljesen kicserélték volna, ugyanis sokan vannak nála. Úgy beszél, társalog, mintha mi sem történt volna. München építési terveiről, a színházaink fellendüléséről. Dicséri a színházakat. Nagyon jó a véleménye Shaw-ról. Szerinte „Szent Johanná"-ja sokkal jobb, mint Schillertől „Az orléans-i szűz". Goethe és Schiller, mivel egy kis fejedelemség székhelyén éltek, nagy gondolataikat szenvedélyes lelkesedésben élték meg. Nem csinálhattak történelmet. Shakespeare egy kibontakozóban lévő világbirodalom fővárosában, Londonban élt. A történelem formálásának közvetlen közelébe került. Józanabbul, reálisabban és hitelesebben látta az eseményeket. Shaw ezzel szemben nagy tehetség. Lerántotta a leplet az angol képmutatásról. Néha látnoki képességgel tudta szemlélni és ábrázolni a történelmet. Csodálatra méltó. Amit lát, pontosan, világosan és találóan meg is tudja formálni. Az ember felhevül olvastán. Egy igazán modern analitikus. Szent Johannája iskolapéldája mindennek. Felfedezte a kor igazi hajtóerőit. Schillernek a leghalványabb fogalma sem volt róluk. A Führer zseniális. Emlékezőtehetsége egyedülálló. Gürtnernek jogi szakvéleményt kell készítenie Fritschről. Ez legyen elegendő ahhoz, hogy eljárás indulhasson ellene, sőt hogy le is lehessen tartóztatni. Ez elég is lesz![11] Lelkére kötöm Bodenschatznak az abszolút titoktartást és a gyors cselekvést. Megígéri, hogy ehhez tartja magát. Wiedemann-nal Ribbentropról beszéltem. Ő sem tartja sokra. S szerinte ráadásul még nem is lojális. Na tessék! Wiedemann kételkedő volt és maradt a Fritsch-ügyben. Hess szól néhány jó szót Haushofer professzor és nem egészen árja felesége mellett. Korunk gondjai. Otthon szinte romokban dolgozom tovább. De még mindig a munka az, ami továbblendít. A délutáni lapok szinte egyöntetűen számolnak be arról, hogy Blomberg január 30-án a Führer mellett állt az erkélyen. Tájékoztatom

11 Gürtner, Franz, német nemzeti néppárti politikus, 1932–41-ben igazságügyminiszter. A Goebbels által kívánt szakvéleményt nem készít[h]ette el.

dr. Dietrichet. Hogy csapjon belé a mennykő. Bizalmat és őszinteséget fogadunk az ilyen esetekre egymásnak. Szegény fiatalember még nem tud semmiről. Párizsban aljas uszítókampány a Führer és a birodalom ellen. Élesen visszautasítjuk a vádakat. A külföldi sajtóban megjelennek az első gyanakvó tudósítások a Blomberg-ügyről. Tehát bekövetkezett. Most történnie kell valaminek, különben a fejünkre nő az ügy. Franco támadásba lendül a Cordoba-fronton. Végre valami örvendetes hír. Hollandiában megszületett Wilhelmine hercegnő. A kis ország boldogságban úszik. Milyen könnyű nekik! A jókedvhez és az örömhöz elég egy gyerek születése. És nekünk! Este annyira magam alatt vagyok, hogy szükségem van valami kikapcsolódásra. Filmeket nézek. Doris Krüger próbafelvételei rosszak. Nincs több esélye! „A lövések a 7-es kabinban" szórakoztató, vidám bűnügyi film. Herald Paulsen szövegíró-rendező igazán jó teljesítményt nyújtott. Időben lefeküdtem, de még sokáig olvastam abban a reményben, hogy ez eltereli a gondolataimat. A mai nap megint nyomorult lesz.

1938. február 5.

[...] Fogadtam az államügyészt és dr. Crohnét az Igazságügyi Minisztériumból a Niemöller-per ügyében, amely hétfőn kezdődik. Alapállás: a lehetőségek szerint röviden, kemény büntetés, semmi nyilvánosság. Éppen afelé tartottak, hogy súlyos hibát követnek el. Ezt még meg tudtam akadályozni. Niemöllernek nem lesz alkalma agitációra. Remélem, minden rendben megy, és három napon belül vége lesz az ügynek. Niemöller semmiképp sem kerülhet szabadlábra. Délben a Führernél: minden a legnagyobb rendben. Úgy gondolja, hogy késő este kiadhatja a kommünikét. Közli velem a döntéseit. A szenzáció erejével hatnak majd. És mi fedezve vagyunk. Bárcsak kint lenne már! A Führer sajnál, hogy annyi támadás ér a külföldi sajtóban. De hát az ebből él és különben is, hamarosan vége lesz. [...] A Führer meghozza este a döntéseit, és egyből ismerteti is őket: Blomberg és Fritsch „egészségi okokból" visszavonult. A Führer személyesen veszi át a Wehrmacht felett a főparancsnokságot. Keitel a közvetlen beosztottja lesz, birodalmi miniszteri rangban, mint a Wehrmacht főparancsnoka. Göringet tábornaggyá lépteti elő. Fritsch utóda Brauchitsch.[12] Az új külügyminiszter Ribbentrop. Az újjáalakított „titkos kormánytanács" elnöke és egyben a Führer külpolitikai tanácsadója: Neurath. A titkos kormánytanács további tagjai:

12 Brauchitsch, Walter von, tábornok, 1938–41-ben a szárazföldi hadsereg főparancsnoka. Kegyvesztett lesz, és Hitler elbocsátja.

Ribbentrop, Göring, Hess, én, Lammers, Brauchitsch, Raeder és Keitel. Kedves hangú levél Blombergnek, Fritschnek és Neurathnak – amit nagyon sajnálok –, hogy „hatáskörük megszűnése miatt" leváltották őket. Egy csomó tábornokot váltanak le és újakat neveznek ki. Hihetetlen mértékű fiatalítás a hadseregben. Többek között Bodenschatz is vezérőrnagy lesz. Az újakat szinte lehetetlen egyenként felsorolni. Hazarendelik Hassellt[13] Rómából, Dirksent[14] Tokióból, Papent Bécsből, és rendelkezési állományba helyezik őket. Jelentős változásokra kerül sor a gazdasági minisztériumban. Brinkmann államtitkár lesz. Schmeer és Loeb Funkhoz kerül. Funk hivatalosan is elfoglalta hivatalát. A birodalmi gyűlést február 20-ra összehívták. Ez meglenne. A világnak van min rágódnia. A nehezén túl vagyunk. Kutyafáradt vagyok, de boldog. És végre hosszú idő után először ismét kialhatom magam.

1938. február 13.

Tegnap: [...] csak késő este ért véget a Führer–Schuschnigg találkozó.[15] Rövid, semmitmondó közlemény jelent meg, kommentár nélkül. A kiegészítő titkos jegyzőkönyvnek körülbelül ez volt a tartalma: összehangolt külpolitika, állandó, előzetes egyeztetés, egységes katonapolitika, sajtóbéke. Adamot elbocsátották, s helyére a velünk rokonszenvező dr. Wolf került. A kormány tagja lett biztonsági miniszterként a náci Seyss-Inquart;[16] a nácik az alkotmány keretén belül legálisan tevékenykedhetnek, általános amnesztia a nemzetiszocialista tevékenység számára, ennek fejében a birodalmi német szervek nem avatkoznak be többé Ausztria belügyeibe. A megbeszélést követően Schuschnigg rögtön hazautazott. Keddig gondolkodási időt kért. Remélhetőleg nem fogják most már áthangolni Bécsben. Kívánatos lenne ezt a kérdést becsületesen tisztázni. Mi kerülünk ki ebből győztesen, hisz mi vagyunk az erősebbek, s nekünk legalább van egy eszménk. A külföldi sajtó fejre fog állni ettől a szenzációtól. [...]

13 Hassell, Ulrich von, német diplomata, 1932–38-ban római követ. 1944-ben a július 20-i Hitler elleni merénylettel kapcsolatban kivégzik.

14 Dirksen, Herbert von, német diplomata, 1933–38-ban tokiói, 1938–39-ben londoni követ.

15 A találkozó Hitler fenyegetései jegyében zajlott le, amelyek lényege az volt, hogy ha az osztrák kormány nem hajtja végre valamennyi követelését, úgy katonai erőszakhoz nyúl.

16 Seyss-Inquart, Arthur, osztrák náci. Az Anschluss után birodalmi helytartó Bécsben, 1939-ben keleti főkormányzó, 1940-től Hollandia birodalmi biztosa.

1938. február 16.
Tegnap: a Bogensee környékét magas hó borítja. Elvarázsolt idill! Sajnos, vissza kell mennem Berlinbe. A Führer is ott van már. Azonnal hozzá kell mennem. Ismerteti a dolgok állását: meglehetősen szigorú volt Schuschniggal. A leginkább vitatott pontok tisztázását követelte tőle. Még egyszer nem enged neki. Esetleg még erőszakhoz is folyamodik. Ez nem kerüli el Schuschnigg figyelmét. Az ágyúk nyelve mindig érthetőbb. A Führer keddig kért választ Schuschniggtól, aki összehívta a „Vaterländische Front"-ot. A bécsi sajtó már alapvető változásokról tudósít. Úgy tűnik, észhez tértek az osztrákok. Ez igazi áldás lenne. [...] Ezzel az osztrák kérdés megoldódott. Schuschnigg elfogadta a Führer követeléseit. Késő este jelenik meg a közlemény. A Führer boldog. Nyomást gyakorolt Schuschniggra; ágyútűzzel fenyegette. Se Párizs, se London nem segítene neki. Schuschnigg, ez a kis formátumú ember teljesen összecsuklott.... És még az ilyenek fogják vissza a történelem kerekét. [...]

1938. február 17.
Tegnap: [...] Ausztria a nagy szenzáció. Átalakult a kormány. Seyss-Inquart belügyi és biztonsági miniszter. A mi emberünk. És még néhány félnáci is. Mintegy 2000-3000 emberre kiterjedő, átfogó amnesztia. Harsog a világsajtó! Erőszakot emleget. Nem teljesen alaptalanul. De a kisujját sem mozdítja senki. [...]

1938. február 22.
Tegnap: kint ... végre sikerült igazán kialudni magam. A tájat hó borítja, a nap meg süt. Csodás. Magda telefonál, jól van. Dolgoztam és telefonáltam. Eden lemondása most már hivatalos. Chamberlain azért rúgta ki, mert nem volt lehetséges vele az együttműködés. Valószínűleg a Führer beszéde adta meg neki a kegyelemdöfést. Személyében egyik fanatikus ellenségünk távozik. Utódja feltehetően Halifax lesz. Ez jó megoldás lenne. Utasítom a sajtót, hogy Eden és az őt követő lord Cranborne lemondásához semmilyen kommentárt ne fűzzön. Ez bosszantja majd leginkább. A Führer beszédének világvisszhangja eddig kitűnő. Párizsból és Londonból érkezett néhány riasztó sajtóvisszhang. Prága fél, Bécs nagyon megkönnyebbült. Edennek nincs jó sajtója. Barát és ellenség is rátapos. Ezt nem sajnálom ettől a fiatalembertől! Bécsben, Grazban és Innsbruckban hatalmas nácitüntetések. Ez csodálatos. Most már program szerint folynak az események. Lord Rothermere nagyon jó interjút készített a Führerrel. A sajtómágnások között ő a legmegbízhatóbb. Az urak délután jönnek dolgozni.

Ley népművelési terve csőd. Ley a D.A.F.-fal, a német munkásfronttal mindent magához akar kötni. Ez a kis senkiházi! Himmler ismét meg akarja jelentetni a „Volksschöpfung" című, keresztényellenes folyóiratot. El kell utasítanom. Most inkább ártana, mint használna. Párizs végérvényesen nem hajlandó bezárni az emigránskiállítást. Mégpedig átlátszó ürüggyel. Na, befűtök én ezeknek! Óriási példányszámban terjesztetem külföldön a Führer parlamenti beszédét. Klöpfer még mindig berzenkedik a Nollendorf Színház adófizetése ellen. Néhány nap alatt megértetem vele. Max Halbe meghatott levélben köszöni meg az ötezer márkát. Ez jó munka volt. Görlitzert úgy kezelte a birodalmi vizsgáló- és egyeztető bizottság, mint egy bűnözőt. Ez Buch műve volt. Ezt hagyom. Az Ufa, a Tobis és a Terra komoly pénzügyi sikereket ér el, aminek nagyon örülök. Szabad az estém: olvasok, írok, zenélek és egy keveset dolgozom is. A kikapcsolódás szép órái ezek. Időben fekszem le, mert ma kora reggel vissza kell mennem Berlinbe.

1938. március 10.

Tegnap: [...] értekezlet közben a Führerhez hívattak. Göring volt nála. Schuschnigg alávaló gyerekcsínyre készül. Át akar ejteni bennünket. Buta, együgyű népszavazást akar, amit egy durva beszédben jelentett be.[17] Azon töprengünk, hogy egyszerű tartózkodás a szavazástól, vagy ezer repülőgép röplapokkal Ausztria fölé, és aztán aktív beavatkozás. Rögtön összeállítok egy munkabizottságot. A minisztériumban is egyből munkához látunk. Tájékoztatom a vezetőket. Bár őrült iramú a program, nagyon jó hangulatban dolgozunk. És eközben talán a történelem szálai szövődnek. Ismét hívatnak a Führerhez. Glaise-Horstenau van nála. Ő sem tud még semmi pontosat. A Führer nagyon drasztikusan kifejti neki a terveit. Glaise megrémül a következményektől. Így megy ez! Bürckel is ott van. A Saar-vidéki szavazás szakértőjeként. Hajnali 5-ig kettesben tanácskozunk a Führerrel. Szerinte eljött a cselekvés órája. De még alszik egyet rá. Olaszország és Anglia semmit sem tesz majd. Esetleg Franciaország, de nem valószínű. Most nem akkora a kockázat, mint a Rajna-vidék megszállásakor. Ribbentrop egyelőre Londonban marad. Már az akció végrehajtásának egyes mozzanatain dolgozunk. Amennyi-

17 Az osztrák kancellár március 9-én hívta fel az osztrákokat, hogy a 13-án tartandó népszavazáson mondjanak igent a szabad, független, keresztény Ausztriára. A nácik, beleértve Hitlert, láthatóan féltek ennek eredményétől, és némi habozás után az egyszerű katonai beavatkozás mellett döntöttek.

ben lehetséges, és ha egyáltalán sor kerül rá, az akciónk nagyon rövid és drasztikus lesz. A Führer csodálatos harci hangulatban van. Kora reggel búcsúzunk el egymástól. [...]

1938. március 11.

Tegnap: [...] Rögtön a Führerhez hívattak. Térképek fölé hajolva, megfeszített munkában. Tépelődik... Keppler nem sok újat hozott magával Bécsből. Seyss-Inquart azt teszi, amit a Führer parancsol. Schuschnigg gaztettéről semmit sem tudott. Frick érkezik és jelenti, hogy Ausztriát néhány problémával csatlakoztatni lehet a Német Birodalom gazdasági és pénzügyi rendszeréhez. Ro..g jelenti, hogy azonnali harckészültségbe helyezte a légió négyezer emberét.[18] Tartalékban van még hétezer fő. Felrajzoljuk a térképre tartózkodási helyüket, és kidolgozzuk a csapatok szállítási tervét. Ro..g könnyezik. A Führerrel négyszemközt még részletesen megvitatjuk a helyzetet. Két lehetőség van: részt venni a választásokon, és igennel szavazni. Ez értéktelenné teszi a választásokat. Nem hosszú távra, vagy pedig a Saar-vidéki népszavazásnak megfelelő választási rendszert követelünk. Ezt a változatot a miniszstereink vetették fel. Ha Schuschnigg nem teljesíti követelésünket, péntek este lemond Glaise és Seyss-Inquart. Majd szombaton 600-800 német repülő röplapokkal Ausztria fölött. Felszólítás ellenállásra, felkelésre. Ausztria népe felkel. És vasárnap bevonulunk. Először a Wehrmacht, majd a légió. Részletesen megbeszéljük az ezt követő intézkedéseket. Ro..g szerint az osztrák hadsereg lőni fog, ha Schuschnigg megparancsolja. Tehát ezt is figyelembe kell vennünk. Mussolini semmit sem tehet, London nem tesz semmit. Egyedül Párizs bizonytalan, de a kormányválság miatt eleve hátrányos helyzetben van. Tehát meg kell próbálnunk. Mindenesetre az előkészületeket meg kell tennünk. A Führer kidolgozza a katonai terveket. Összehívom a bizottságomat és tiszta vizet öntök a pohárba. Előkészítjük a papírt és a nyomdákat a „közlekedési propaganda" számára. És aztán mindenki úgy dolgozik, mintha a dolog már folyamatban lenne. Készültségünk magas fokú. Az akció sikere az előkészületeken nem fog múlni. A márciusban van valami. A Führer szerencsehónapja mindig is március volt. Lázasan, megfeszítetten dolgozom. Ismét nagy időket élünk. Nagy történelmi feladattal. Otthon folytatom a munkát. A Führer a tábornokokkal együtt kidolgozza a felvonulási tervet. [...] Éjfél-

18 „Légió" néven azokról az osztrák nácikról van szó, akik az 1934-es puccskísérlet összeomlása után Németországba menekültek, és a nácik katonai alapon megszervezték őket.

kor még hívatnak a Führerhez. A kocka el van vetve: szombaton bevonulunk Ausztriába. Rögtön Bécsig nyomulunk előre. Nagy légi akció. A Führer maga vonul be Ausztriába. Göringnek és nekem Berlinben kell maradnunk. Nyolc napon belül Ausztria a miénk lesz. Megint március lesz a szerencsehónapunk. Megbeszélem a Führerrel a teljes propagandatervet: röplapok, plakátok és a rádió. Hajnali 4-ig erősen dolgozom a minisztériumban. Eligazítom a munkacsoportot, amely dologhoz lát. Jodl-lal áttanulmányozzuk a röplapok leszórásának módját. Amann biztosítja a nyomdát és a papírt. Heydrich gondoskodik a nyomdák rendőrségi biztosításáról. Amíg az akció fut, egyetlen munkás sem hagyhatja el munkahelyét. Fellgiebel ezredessel megbeszéljük a rádióösszeköttetést és az osztrák adók zavarását, ha Schuschnigg a rádión keresztül akarna szólni. Bodenschatz nagy segítségemre van, szinte ég a munkavágytól. Az egész dolog nagyszerű. Hajnali 5-kor fekszem le. Ma kezdődik a nagy utazás.

1938. március 12.

Tegnap: [...] A Führerrel megbeszéltük a röplapok ügyét. Egyetért cikkemmel Schuschnigg ellen. Göring érkezik, mégpedig azzal, hogy megváltozott a helyzet: Schuschnigg le akar mondani. Az új szövetségi kancellár Seyss-Inquart lesz, a párt szabad és minden feltételünket teljesítik. A következő ultimátumot küldjük: fél 6-ig ki kell nevezni Seyss-Inquartot, fél 8-ig pedig teljesíteni kell követeléseinket. Csapataink felvonulása folytatódik, és ezt már nem is lehet megállítani. De a bevonulásunk még bizonytalan. További terveinket megbeszéljük: a Führert szövetségi kancellárrá kell megválasztatni az osztrák néppel, így fokozatosan végrehajtjuk Ausztria csatlakozását a Német Birodalomhoz. Berndt eligazítása a sajtóról, amely azonnal és nagyszerűen belevág a feladat végrehajtásába. Ehhez hasonló dobpergés még sosem hangzott. Franco előrenyomul az aragóniai frontszakaszon. Blum nem tud kormányt alakítani. Értesítenek bennünket, hogy mindkét ultimátumunkat elfogadják. Óriási a lelkesedés. Visszavonom az összes röplapot és egy újat szerkesztek, amely üdvözli az új kormányt. Micsoda munka az egész apparátus folytonos átállítása új feladatra! De mindig sikerül. Gépezetünk csodálatosan dolgozik. Majd új hír: mégsem fogadják el az ultimátumot. Miklas[19] vonakodik Seyss-Inquartot kinevezni. Erre egy újabb éles ultimátum, melyet

19 Wilhelm Miklas osztrák köztársasági elnök [1929–38] néhány órán át valóban vonakodott egy náci kancellári kinevezésétől, de ezt végül mégis megtette, ami azonban nem módosította Hitler bevonulási parancsát.

Muff tábornok ad át. Schuschnigg beszédet mond a rádióban: kitér az erőszak elől. Miklas továbbra is makacskodik. Erre azonban mi megerősítjük Seyss-Inquartot. Egy nyilatkozattal átveszi a kormány vezetését. Mussolini érdektelennek mutatja magát. Nem akar belekeveredni az ügybe. Lediktálunk Seyss-Inquartnak egy táviratot, amelyben a német kormányhoz fordul segítségért. A kérése hamarosan meg is érkezik. Ez teszi cselekedeteinket törvényessé. Ismét megváltoztatjuk a röplapok szövegét. Most már minden simán megy.

1938. március 13.

Tegnap: éjjel a rádión keresztül hallgattam a megkapó bécsi gyűléseket. Könnyeztem. Ausztria is megéli 1933. január 30-át. Seyss-Inquartot kancellárrá nevezik ki. Miklas mégis meghajol az események hatására. A kormány csupa nemzetiszocialistából áll.[20] A lakosság véget nem érő ünnepléssel fogadja. Közben beszédek, és állandóan felcsendül a Horst Wessel-dal. Hajnali 3-ig hallgatom a rádiót, és a boldogságtól ekkor sem tudok elaludni. Épp most vette át hivatalát az új kormány. Minden korlátozást feloldottak. Ez Ausztria forradalma. London és Párizs élesen tiltakozik. De mit ér el vele? Meg kell hajolniuk a tények előtt. Az olasz sajtó irányt változtatott, üdvözli a fejleményeket. Mussolini nem tiltakozik. Olaszország meg akarja mutatni, hogy hű is tud lenni. Prágában teljes a megdöbbenés. Érzik a hajnal frissességét. [...] Párizs szorult helyzetben van. Semmit sem akarunk felpanaszolni, csupán örömünket leljük a történtekben. Kiadom a parancsot, hogy három napig tegyék ki a lobogókat. Berlin egy szempillantás alatt zászlótengerré változik. Frick már kidolgozta a törvényeket Ausztria számára. A választásokat április 10-re írták ki. Ausztria Németország védelme alatt. A Führer lesz a szövetségi elnök. Alkotmányt bocsát ki. Minden további nélkül elfogadják. Aztán úgy irányíthatjuk az eseményeket, ahogy akarjuk. A külföldi sajtóvisszhang részben éles hangú, főleg a londoni, másutt, főleg Párizsban, beletörődő. A londoni és a párizsi tiltakozások pillanatnyilag jelentéktelenek. Befutnak az első jelentések. Reggel fél 6-kor megkezdődött a bevonulás. Csapatainkat leírhatatlan lelkesedéssel köszöntik. Ausztria örömmámorban úszik. [...] Kiáltványt olvasok fel a rádióban. Lent, a Wilhelmplatzon tombol a nép. Csodás, harcra elszánt lelkesedés érezhető. [...] A benyomás, amit a világban keltett, szörnyű, de a délutáni sajtó hangvétele már jóval nyugod-

20 Csak néhány napig, mivel az Anschluss kimondásával az önálló osztrák kormány megszűnt.

tabb, mint a reggelié volt. A nép kitörő lelkesedéssel fogadja a német csapatok bevonulását. Ausztria még nem élt át ehhez hasonlót. Prágában belenyugodtak a dologba, törvényesnek tekintik a német bevonulást. Na tessék! Rómában egyetértenek velünk. Kissé visszafogottan, de jóváhagyólag nyilatkoznak. A Führer személyes levelet írt Mussolininek. Felajánlja neki az Olaszország által oly régóta kívánt katonai szövetséget. Mussolini szemmel láthatóan maximálisan elégedett. Az olasz sajtó keményen bírálja Schuschniggot. Párizsban teljes a kétségbeesés. London kijelenti, hogy nem akar egyetlen páncélost és egy katonát sem feláldozni ezért a kilátástalan ügyért. Bravó! A bécsi sajtó teljes zavarban és összevisszaságban. A zsidó lapokat letiltják. Nagy a hiány újságírókban. Berndt már Bécsben van. Már intézkedik. Ez azonban sok fáradsággal és türelemmel jár. A zsidók többsége elmenekült. Hová? Mint az örök zsidó – a semmibe. A Führer is megérkezett Ausztriába. Braunauban határtalan lelkesedéssel köszöntötték. Épp úton van Linz felé, hogy onnan továbbmenjen Bécsbe. Ez lesz az igazi bevonulás. Olyan boldog vagyok. [...]

1938. március 14.

Tegnap: nagyszerű tavaszi vasárnap. Öt éve vagyok miniszter. Micsoda idők! Minden rendben. A Führer ausztriai bevonulása leírhatatlan. Gyakorlatilag létrejött az Anschluss. A Führer Linzben tölti a vasárnapot. Bécsbe hétfőn vonul be.

1938. március 15.

Tegnap: [...] A legfrissebb hír: Miklas lemondott. Megvalósult az Anschluss. Április 10-én választás... Az osztrák hadsereg a Führer alárendeltségébe kerül és már őrá esküszik fel. Ezzel gyakorlatilag végbement a forradalom. Történelmet formáló hét volt ez...

Nem utazom Bécsbe a bámészkodók tömegének növelésére. Initzer érsek Ausztriáért imádkozik és engedelmességet ajánl. Ennél jobbat nem is tehetne.

Chamberlain nyilatkozatot tett az Alsóházban. Kifejezetten tendenciózus, elhibázott volt. Felhívással a Népszövetséghez. Nevetnem kell. Egyébként elismeri, hogy a fegyverek erejével szemben semmit sem lehet elérni. Hát, igen. [...]

A Führer bevonul Bécsbe. Akár egy győztes hadvezér. Leírhatatlan! Ez a leghatásosabb válasz London hangoskodására. És most teljes a győzelem. Rudolf Hess hívott fel: túl sokan utaznak tőlünk Bécsbe. És mindannyian a saját pecsenyéjüket akarják megsütni. Undorító ez a hátországi nyüzsgés. [...]

Hitlerrel együtt vissza a kancellári hivatalba. Kettesben üldögé-

lünk odafent a dolgozószobájában, és kibeszélgetjük magunkat. [...] Aztán a térkép tanulmányozása: először a csehek következnek. Méghozzá szigorúan az első adandó alkalommal. [...] Olyanok vagyunk, mint a zsákmányát emésztő boa constrictor. [...] A Führer csodálatos: nagyvonalú és konstruktív. Igazi lángész. Mostanában órákat tölt a térkép fölé hajolva, töprengve. Megkapó, amikor kijelenti: maga is szeretné még megérni a germánok nagy német birodalmát. [...]

1938. június 17.

Tegnap: összevissza dolgoztam. Nap mint nap rengeteg a teendőm. Pénzt utalok át az osztrák színházaknak. Crosigk ismét nagyvonalú volt. Az államrendőrség rajtaütött a „Helle Fronton", ezen az elfajult, felelőtlenül bujtogató társaságon. Keményen leszámolnak velük. Drewes Bendát javasolja Raabe utódjának. Szerintem ő nem megfelelő. Egyelőre Raabe mellett döntök. [...] Délben a Führernél. Prágai katonai attasénk helyzetjelentést ad. A csehek félnek. De ugyanúgy Párizsban és Londonban bíznak, mint ahogy Schuschnigg tette. Hodza[21] hajlik a megegyezésre, Benes[22] azonban elszánt ellenségünk. Nem nagyformátumú ember. Máskülönben 1933 óta már vagy kiprovokált volna velünk szemben egy intervenciós háborút, vagy pedig kereste volna a megegyezés lehetőségét. Legalább most tenné. De hála istennek, ehhez nem elég okos és nagyvonalú. Ezért halad Prága kikerülhetetlenül sorsa felé. Katonai attasénk borzalmasnak írja le a prágai életet. Szinte csak zsidók vannak mindenütt. Undorító keverék. A csehekből hiányzik az építő-, szervezőkészség. Államalkotó erő híján a végét járják. Muzsikusok, csavargók, de nem alkotó emberek. Ribbentrop elmondja, milyen uszítás folyik ellenünk Londonban, a spanyolországi bombázások miatt. Rémes, borzalmat keltő fényképekkel. De ennek is két oldala van: egyrészt iszonyatot kelt, ugyanakkor félelmet is. A Führer keményen elszánta magát, hogy a legközelebbi kedvező alkalommal elkapja Prágát. Ez így jó. Másként nem érünk célba. Megtárgyalom a Führerrel a nürnbergi pártkongresszust és a müncheni művészfogadást. Lehár ügye is rendeződik végre. Otthon rengeteg ügyet kell még elintéznem. Hodza még mindig nem vallott színt. Állítólag a Sokol-kongresszus végét várja. De valószínű, hogy akkor sem fog dönteni. Számunkra ez a legkedvezőbb. Leállt a japánok offenzívája. Kiáradt

21 Hodza, Milan, cseh miniszterelnök és külügyminiszter

22 Benes, Eduard, cseh politikus, 1918-tól külügyminiszter, 1921–22-ben miniszterelnök, 1935–38-ban a köztársaság elnöke

a Sárga-folyó. Azt beszélik, hogy 150 ezren fulladtak bele. Az utóbbi időben Tokiót csupa balszerencse éri. Funk Brémában az osztrák kölcsönökről beszélt. Mi ezeket nem ismerjük el. Érveimnek hála, és ennek nagyon örülök. Viszont a világkereskedelmi módszereket nagyon alaposan bírálta. Funk jól csinálja a dolgát. Sokat tanult nálam, főleg ami a dolgok pszichológiai oldalát illeti. Este elmegyünk otthonról Mariával és Magdával. Mariának születésnapja van. Szép ékszert ajándékoztam neki, aminek nagyon örült. Végre kibeszélgetjük magunkat, egy kis steglitzi vendéglőben. Utána Magdával még hosszan sétálunk ezen a szép, langyos estén Steglitzen át. Elsétálunk a régi lakásom előtt. Milyen szép emlékeim is vannak róla! Otthon még elkészítem danzigi beszédemet. Majd fáradtan az ágyba. Ma Königsbergbe utazom. Utálom ezeket az örökös utazásokat. Remélem, hamarosan kipihenhetem magamat.

1938. július 6.

Tegnap: [...] Ribbentroppal a Kaiserhofban alaposan kielemeztük a külpolitikai helyzetet. 1.: Fél a zsidókérdéstől. Megígérem neki, hogy a jövőben enyhébben járunk el velük szemben. Elveink azonban nem változnak. És Berlint meg kell tisztítani tőlük. Különben is, hamarosan nagy propagandakampányt indítunk a világban a zsidókérdésről. 2.: A prágai kérdést hamarosan megoldjuk. Benes továbbra is hajlíthatatlan. Ribbentrop lassan meggyőzi Londont és Párizst, hogy Prága esetében radikális megoldásra van szükség. 3.: Angliával jobb kapcsolatokat kell kiépítenünk. Ezen dolgozunk mindannyian. Londonnak azonban néhány kérdésben engednie kell. Ehhez jó kiindulópont lehet az osztrák kölcsönök kapcsán felvetődött kérdés. 4.: A Berlin–Róma tengelynek továbbra is erősnek kell maradnia. Mussolini mintha valamelyest Londonra sandítana. De nincs más választása, mint hogy velünk tart. Lengyelországgal is együtt kell maradnunk. Nem szabad, hogy a kisebbségek ügye most zavart okozzon. Bár pillanatnyilag elég rossz helyzetben vannak. Mussolini sem tesz semmi alapvetőt Dél-Tirolban. Ezt nagyon sajnálom. De ezeket a problémákat is megoldjuk. Japánra komolyan kell támaszkodnunk. Moszkva pillanatnyilag semmit sem fog tenni. Visszahívjuk Kínába küldött katonai attasénkat. Nagykövetünk éppen útban van hazafelé. És nem is megy vissza Kínába. A külpolitikai helyzet egészében kedvezőnek mondható. A lényeg az, hogy összpontosítsuk erőinket, és egy pillanatra se veszítsük el idegeinket. Erősnek, erősnek és erősnek kell lennünk. Megbeszélésünk Ribbentroppal nagyon baráti. Most már jobb a kapcsolatunk. Talán egyszer még együtt is tudunk dolgozni. Nem is lenne rossz. [...]

1938. augusztus 16.

[...] Prága ismét megpróbál szabadulni a tisztek felbujtó felhívásától, de ez nem fog sikerülni neki. A német sajtó rajta tartja az ujját ezen a nyitott seben. És lassan a világ is felfigyel rá. Prágában a béke ellenségei ülnek. A japánok visszavonulnak a Schangfenghatárra. Jelenleg el akarják kerülni, hogy háborúba keveredjenek Moszkvával. De ennek is eljön az ideje, mint az ámennek az ima végén. Délután sok a tennivalóm. A pártkongresszuson elmondandó beszédeimen dolgozom. Összesen öt alkalommal kell beszélnem. Ezeket megfelelően elő kell készítenem. Este a Führer Berlinbe érkezik. Magda beszél vele. Majd én tárgyalok a Führerrel hosszan és komolyan. Ez mélységesen megrendít. A Führer olyan hozzám, mintha az apám lenne. Nagyon hálás vagyok neki. Ebben a nehéz órában nagy szükségem van rá. Súlyos elhatározások előtt állok.[23] Ezek végérvényesek lesznek. Egy órát autózom. Messzire és teljesen céltalanul. Úgy érzem, mintha álomvilágban élnék. Az élet oly kemény és kegyetlen. Hol kezdjem és hol hagyjam abba? A kötelesség mindenekfelett. A legnehezebb órákban is rá kell hallgatnunk. Nélküle minden ingadozó és változó. Meg fogok hajolni előtte, teljesen és panasz nélkül. Hosszú, szomorú telefonbeszélgetést folytatok. Bár a szívem megszakad, mégis kemény maradok. Mostantól új életet kezdek. Kemény, kegyetlen, csak a kötelességnek szentelt életet. Ezzel véget is ér a fiatalságom.

1938. augusztus 22.

Tegnap: sokáig aludtam. Kint esik az eső. Meglátogatom anyámat. Órák hosszat ülök az ágyánál. Valamivel jobban van. Hogy mi mindent ki kell bírnia ennek a szegény, öreg szívnek. Anyám most egészen nyugodt. Hansról, Konrádról, Alexről és Mariáról beszélgetünk. Szép, csöndes órát töltünk együtt. Sétakocsikázás közben nagyon magányosnak érzem magamat. A minisztériumban az új könyvemen dolgozom. A német sajtó tele van a Horthy-látogatással. De ez az időjárás! Az olasz fasizmus védekezésre kényszerül az egyházzal szemben, de keményen kitart a faji kérdésben az álláspontja mellett. A pápának már nem akad sok nevetnivalója. A Führernél ebédelek. Katonai tárgyalásokat folytat Brauchitschcsal és Keitellel. Teljesen belemerülnek. Aztán a külpoliti-

23 Goebbels mintegy két éve tartó viszonya Lida Baarova cseh színésznővel botrányhoz vezetett. Magda Goebbels, provokációtól feltüzelve, Hitlerhez fordult, aki Goebbelstől a viszony felszámolását és a házasság helyreállítását követelte. Úgy tűnik, hogy Goebbels ezt nemcsak megígérte, de [bizonyára karrierje érdekében is] be is tartotta.

kai helyzetre, mindenekelőtt a Balkánra terelődik a szó. A Führer keményen ítéli el Magyarországot. Csak... Aki valamire is alkalmas, annak német vér folyik az ereiben. De az összes balkáni államot nem akarjuk német vérrel felfrissíteni. Itt van például Románia, melyet csakis a német hercegek tudtak híveik segítségével megszervezni. És most mégis... ellenünk fordul. Ez is jellemző ezekre a német hercegekre. Nem szabad ezeket a népeket, mindenekelőtt a cseheket és a hozzájuk hasonló csőcseléket felnevelni, inkább valamikor ki fogjuk őket szorítani. Mi nem akarjuk ezeket a népeket, hanem az országukat. A Führer külpolitikai nézetei nagyon világosak, kemények, de következetesek is. Az egész helyzet eltökélt megítélése. Zuhogó esőben autózom. Az autópályán majdnem elérem Magdeburgot. Egész egyedül. És persze magányosnak érzem magam. Anyám már valamivel jobban van. Hála istennek. Annyit szenved miattam. Este a Führernél vacsorázom. Katonapolitikai kérdéseket vitatunk meg. Kannenberg háborús élményeit meséli, melyek nagyon humorosak. Egy kicsit még javítok a beszédemen. Mariát pénzzel segítem ki. Éjféltájt indulunk a Führerrel Kielbe. Egy kicsit még beszélgetünk. Aztán lefekszünk. Ma érkezik Horthy.

1938. augusztus 24.

Tegnap: reggel a Vilmos császár-csatorna végén ébredek. A Hitlerjugend a nevemet kiabálja. Gyorsan ki az ágyból. A nap sugárzóan süt. Hamarosan a fedélzetre érkezik a Führer Horthyval. Tovább, lefelé az Elbán, Helgoland felé. Lemondott a francia kormány egy része. A baloldaliak. Daladier ugyanis éles hangú beszédet mondott a 40 órás munkahét ellen. Úgy tűnik, a lopakodó válság ismét kitörni készül. Franco válasza megérkezik Londonba: egyetért, de csak nagyon szigorú záradékokkal. Hosszan tárgyalok Funkkal. Mindenki gondterhelt Prága miatt. A döntő, hogy mit tesz Henlein, ha a Führer cselekedni fog. Azt hiszem, semmit, még ha az angolok közben folyton fenyegetőznek és uszítanak is. Ez a döntő órában azonban mindig a megérzés és a szerencse függvénye. Reméljük, a Führernek megint szerencséje lesz. A magyarokat szinte már teljesen meggyőztük. Készek részt venni a mi tervünkben. Horthy itt hozza meg a döntést. Részletesen tárgyalok vele. Vadul csehellenes. „Nem erős nép" – mondja joggal. De vajon veszély esetén megbízhatunk-e a magyarokban? Talán igen, hisz az ő érdekeik is erősen ezt kívánják. S Horthy becsületes ember. Nagyon jó benyomást kelt, egyáltalán nem gyepesedett be, és nem hülyült el. Tetszik nekem. Brauchitschnak is, aki mint katona, rendkívül

elégedett.[24] De ő sem tudja leplezni gondjait: mi történik, ha London beavatkozik. A dolgot azonban a legközelebbi kedvező alkalomkor el kell intézni. Hisz már mindenkit ez tesz tönkre. Délután Helgolandba. A Führer partra száll Horthyval, hogy megmutassa az új erődítményeket. Sok a munkám. Ebben soha sincs hiány. Este nagy asztaltársaság. Hosszan beszélgetek az új magyar miniszterelnökkel, Imrédyvel. Nagyon energikus és világosan gondolkodó ember. Teljesen más, mint Darányi. Felvázolja programját, amely alapjában véve gazdasági. De kapcsolódik hozzá az államszerkezet átalakítása is. A zsidókérdést is kézbe akarja venni. Nekem úgy tűnik, hogy nem eléggé határozottan. Tárgyalása a Führerrel mély nyomokat hagyott benne. A cseh-kérdésben a magyarok jönnek velünk. Reméljük, nemcsak szóban. Imrédy is szeretne egy propagandaminisztériumot szervezni. Ennek a lényegét, szerintem, nem érti igazán. Egyébként sok beszélgetés. A Führer késő estig marad köztünk. Vegyes érzelmekkel fogadom Elly Ney koncertjét. A Führer átszáll a „Grille"-re. Megpróbálok még valamit aludni. Reggel korán kelek. Irány Berlin.

1938. szeptember 15.

Tegnap: este nagy szenzáció. Chamberlain azonnal tárgyalni szeretne a Führerrel, a béke megőrzése érdekében. A Führer meghívja. Ma délben érkezik Obersalzbergre. Erre a fordulatra senki sem számított. A ravasz angolok elébe vágnak a dolgoknak. Erkölcsi alibit akarnak maguknak szerezni. És lassan áthárítják ránk a felelősséget, ha háborúra kerülne sor. Ez persze nem kellemes. De bárhogy is van, a Führernek fogadnia kellett ezt a látogatást. Feltehetőleg London a mai tárgyaláson nem rejti véka alá véleményét. Későn kerülök ágyba. Késő éjjelig szakadatlanul ömlenek az újabb és újabb drámai hírek. Ma ismét ilyen nap vár rám!

1938. szeptember 18.

Tegnap: telefon Obersalzbergről: azonnal a Führerhez kell mennem. Azt akarja, hogy ezekben a napokban legyek mellette. Vigyem magammal munkatársaim egy kisebb csapatát. Gyors előkészítés után magam mellé veszem Hankét, Gutterert, Fritzschét és

24 Goebbels benyomása és Hitler véleménye ezúttal nem egyezett a magyar politikai vezetők megítélésében. Horthy, Imrédy Béla és Kánya egybehangzóan húzódozott attól, hogy Csehszlovákia megtámadásában Magyarország részt vegyen. A kormány bizonytalan csatlakozása után végül elutasította azt a hitleri ajánlatot, hogy – miközben Hitler nemzetközi tárgyalásokba bocsátkozik az ún. Szudéta-kérdésről – a magyar hadsereg provokáljon konfliktust. Hitler elítélő véleménye a magyar politikai vezetőrétegről megszilárdult.

Hadamowskyt. [...] Fél 3-kor Obersalzbergen vagyunk. A Führer már vár bennünket. Kitűnő hangulatban van. Kettesben ebédelünk, és rögtön beszámol a helyzetről. A Chamberlainnal való megbeszélés nagyon szívélyes, ugyanakkor nagyon drámai is volt. A Führer nem rejtette véka alá a véleményét. Chamberlain egy jéghideg, öreg angol. Elmagyarázta, hogy a németek és a csehek már nem tudnak együtt élni. Rá akarja beszélni miniszterkollégáit és Párizst egy népszavazásra. A Führernek nem jött éppen jól ez a látogatás. Ez a megoldás sem felel meg nekünk igazán. De ha egy ilyen vonal alakul ki, akkor pillanatnyilag mi sem tehetünk sokat ellene. Csehszlovákia így vagy úgy, de fel fog bomlani. A legroszszabb esetben is a mi katonai kiindulópontunk összehasonlíthatatlanul jobb lesz. London borzasztóan fél egy világháborútól. A Führer határozottan leszögezte, hogy szükség esetén ő nem fog elrettenni tőle. Prága azonban továbbra is hajthatatlan. Annál jobb. Ebben az esetben teljes megoldás lehetséges. Kedden vagy szerdán újabb megbeszélés lesz Godesbergben. A Führer azt akarja, hogy maradjak mellette. Ez nekem is kedvemre való. A sajtóval nagyon elégedett. Egyáltalán, a propagandánk példásan működik. Nyomás alatt tartja az egész világot. Sajtónk révén a fél háborút már megnyertük. Beszámolok a Führernek a berlini hangulatról: pillanatnyilag nagyon jó és bizakodó. Ezt még a külföldi sajtó is elismeri. Henlein távozása a harci területről nagyon rossz benyomást kelt a közvéleményben. Ezt is nyíltan megmondom a Führernek. Attól tart, hogy a csehek máskülönben túszul ejtették volna. [...] Kikapcsolódásként egy kedves, humoros régi filmet nézünk meg. A Führer most nem kíván komoly filmeket, ami érthető. Kímélnie kell az idegeit. Még hosszan tárgyalok vele: a mozgósítást a program szerint folytatjuk. Már csak azért is, hogy növeljük a nyomást, és minden eshetőségre megfelelően felkészüljünk. A világ majd szeptember 25–26-án meglátja a többit. Az angolok akkor már valami komolyabb megoldást fognak keresni. Most az idegeken és a higgadtságon múlik minden. Az lesz a győztes, aki legtovább bírja. [...]

1938. szeptember 19.

A Führernél. A népszavazás gondolata Párizsban és Londonban már teret hódított a köztudatban. Prága azonban kézzel-lábbal védekezik ellene. Inkább a háború! Na, majd csodálkoznak. [...] Ha háború, akkor lokalizált. Ha világkonfliktus, Olaszország helye már biztosítva van. [...] A Führer ismét nyilatkozik. [...] A fél háborút már megnyertük.

London nagyon gyenge lett. Komolyabb ellenállás már nem várható tőle. Párizs azt teszi, amit London. [...]

1938. szeptember 20.

Tegnap: [...] Prága újra ellenállást hirdet. Aztán egy csapásra összeomlik az ellenséges front. Londonban megegyezik Párizs és London, hogy hozzájárulnak a német terület népszavazás nélküli elcsatolásához...

Chamberlain szerdán szeretne találkozni a Führerrel Godesbergben. Rendben! Prága még pimasz és intranzigens. De csak azért, mert még semmit sem tud. [...] A patkányok menekülnek a süllyedő hajóról. Teljes pálfordulás a párizsi és a londoni sajtóban. Mindenki Prágára dühös. Újra teljes erővel törünk előre. Most kell verni a vasat. Benes teljesen egyedül van. Tragikomikus kép. Lehallgatjuk beszélgetéseit londoni követével, Masarykkal. Kétségbeesés, ez a helyes kifejezés. Csak annyit mond halkan: igen, igen. Hajlíthatatlanok maradunk.

A Führer már a térképet rajzolja át. Chamberlainnél egészen kategorikus követeléseket támaszt. [...] Kérdés: Prága magára hagyottan is ellenáll? Teljesen biztos vagyok benne: nem! A Führer még kételkedik. Mozgósításunk mindenesetre zavartalanul folytatódik. [...]

Estére kiderül, hogy Prága feladja. Nekem lett igazam. A Führer nagyon boldog. Valóságos diadalmámorban van. Hazardírozott és nyert. Az idegek győzelme ez. De még nincs vége. Sokáig sétálgatunk fel-alá a teraszon. A Führer csodálatosan oldott és felszabadult... Lelkesedik a nagy, nagy jövőről... Az angolok most megtudják, hogy ellenfélre akadtak. Minden úgy megy, mint a karikacsapás.

1938. szeptember 21.

Általános pánik a prágai sajtóban. Benes teljesen összecsuklott. Kikészítettük a fickót. Egyik leggaládabb ellenfelünk volt, és ma is az. Veszélyes, agyafúrt, hazudozó és intrikus. [...]

Prága beletörődik, de a módozatokról még tárgyalni akar. Hogy fognak csodálkozni! A Führer meg fogja mutatni térképét Chamberlainnek, aztán vége, elég! Ezt a problémát csak így lehet megoldani. Benes nyilván azt hiszi, hogy parlamenti bűvészmutatványokkal még elérhet valamit. De most elszámította magát. [...]

1938. szeptember 23.

Tegnap: [...] Hosszan tárgyaltam a Führerrel. Szeptember 28-án indulásra készen állunk. A Führer minden kertelés nélkül fogja világos követeléseinket lerakni Chamberlain elé, és nem megy bele semmiféle alkudozásba. Hogy aztán kinek lesz a szószólója, Lengyelországé vagy Magyarországé-e, az még nem

dőlt el [25] Esetleg ez vita tárgyát képezheti A lengyelek valamennyire mozgolódnak Budapesten is tomegtuntetésekre kerult sor, de olyan bágyadt szónoklatokkal, hogy az embernek folfordul tóle a gyomra Délután 4-kor kezdődik a Fuhrer–Chamberlain megbeszélés, és este 7-ig tart A Fuhrer pontosan úgy jár el, ahogy megtervezte Térképe a demarkációs vonalakkal rémuletbe ejti Chamberlaint De gyorsan osszeszedi magát, amikor a Fuhrer elmagyarázza neki, hogy a határ stratégiai jellegű erószak alkalmazása esetére vonatkozik, és még jelentosen módosulhat Idokozben a mozgósításunk tovább folyik Chamberlain már azzal is elégedett, hogy nem azonnal alkalmazunk eroszakot A Fuhrer visszautasítja az angolok követelését, hogy adjunk biztosítékot Csehország kozponti részét illetoen Tette pedig ezt Lengyelországra és Magyarországra való tekintettel Anglia garanciája is eléggé bizonytalan, egy „nem kiprovokált támadás esetére" Ezt ismerjuk már jól! A lényeg, hogy a hegyek mogé keruljunk és a megerósített védővonalakat magunk mogott hagyjuk Ezt szolgálja most minden Ennek megfelelóen a Fuhrer most Chamberlainnél nem Lengyelország és Magyarország követeléseit helyezi elotérbe Ezek is sorra kerulnek majd, ha már bent vagyunk az országban London mérhetetlenul fél az eroszaktól Idokozben a baloldal is mozgásba lendult Angliában és Franciaországban Benes emberei dolgoznak, meg persze a kommunistak is Szeptember 28-án nálunk minden készen áll a katonai beavatkozásra Addig így vagy úgy, de el kell dolnie a dolognak Mert már csak helyt kell állni Azután tovább nyomni a dolgot elore Eddig minden rendben megy Chamberlain Londonnal, Daladier-vel[26] és Prágával akar telefonon beszélni Ezért este megszakítják a tárgyalást A Fuhrer kitartóan es okosan harcolt De még nem lehet tudni, mikent alakulnak a fejlemények Foleg azt nem, hogy mi történik Prágában [ ]

1938. szeptember 24.

Tegnap reggel Chamberlain nem érkezik meg [27] Helyette levél jon Ennek lényege nagyjában-egészében egyetért a Fuhrer követeléseivel Nem javasolhatja azonban a cseheknek, hogy az általuk kiurített teruletekre német egységek bevonulását megengedjek

25 A Csehszlovakiaval szemben potlolag eloterjesztendo lengyel, illetve magyar kovetelmenyekrol van szo Vegul Hitler mindkettore hivatkozott

26 Daladier, Eduard, francia politikus, 1938-ban miniszterelnok, 1940-tol nemet fogsagban

27 Chamberlain mar szeptember 22-en megerkezett Godesbergbe 23-an reggel azert nem jelent meg a talalkozon, mert Hitler megvaltoztatott koveteleseinek leirasahoz ragaszkodott Mint a tovabbiakbol kiderul, ez delutan 6 orakor megtortent

Ennek erőszak látszata lenne. A rendet és a nyugalmat maguk a szudétanémetek biztosítják. Számunkra rögtön világos, hogy ez csak Benes úr ócska trükkje. Időt akar nyerni, hogy Párizsban és Londonban mozgósíthassa a baloldali ellenzéket, ami részben sikerül is neki, hogy Párizs vagy London segítségét biztosítsa a fegyveres konfliktushoz, és így fészkelje be magát az erődítménybe. Benes úrnak ez a módszere ismerős: időt nyerni és tovább ármánykodni. A Führer azonban most véget vet ennek. Közli Chamberlainnal, hogy nem tudja elfogadni javaslatát, mert a cseheknek egyáltalán nem áll szándékukban, hogy megtartsák szavukat, ígéretekre nem ad semmit, emlékeztet Wilson 14 pontjára, és itt az idő, hogy végre tiszta vizet öntsenek a pohárba. A Führer dühös, és most már az egészet akarja. Az utolsó válság a döntés előtt. Az angolok legalább valami kis eredményt szeretnének magukkal vinni, ezért folytatják a szerencsejátékot, de bizonyára beadják a derekukat, ha erős ellenállásba ütköznek. Ebben a helyzetben megint pattanásig feszül a húr. [...] A délután bénult várakozással telik. A döntő kérdés: előrenyomulhatnak-e a német csapatok, és ha igen, meddig? Berndt megmagyarázza a prágai helyzetet. Úgy látszik, valamire készülnek. Sirovy szervezi a végső ellenállást. Estére már világosabban látunk: Anglia nem szeretné a német csapatok előrenyomulását. Mivel annak erőszak látszata lenne. Ez is egy álláspont. A Führer azonban hajthatatlan marad. Londonon és Párizson közben pánikhangulat lesz úrrá. Mi puhítjuk őket. Nekik azonban ez nem sikerül nálunk. Mozgósításunk a tervek szerint halad, és ezt már a világ is látja. Azt hiszik, hogy ez csak valami pillanatnyi provokáció. Prága félni kezd. Azt hiszi, hogy küszöbön áll a németek bevonulása. Benes általános mozgósítást rendel el. A nap drámai pillanata. Most égnek a telefonvonalak! A szennylapok már világháborúról locsognak. A Führer továbbra is nyugodt és szenvtelen marad. Egy memorandumban még egyszer pontosan összefoglalja követeléseinket. Aztán este 6 óra körül Chamberlain is megérkezik. A megbeszélés majdnem három órán át tart. A Führer átadja neki a memorandumot. Minden pontért elkeseredett harc indul. Ez annyira kiéleződik, hogy Chamberlain egyszer csak feláll és távozni akar: ő megtette a kötelességét, a további tárgyalásnak – a kilátástalanság miatt – nincs értelme, mossa kezeit. De még ezeket a kritikus perceket is sikerül átvészelni. A Führer hajlandó az időpontokon egy keveset módosítani: a vitatott területet október 1-ig kell a cseheknek kiüríteniük. Majd a memorandumban nem követelések, hanem csupán javaslatok szerepelnek. A többi változatlan. Chamberlain nem azonosítja magát a memorandummal, de átveszi azzal, hogy továbbítja a cseheknek.

Már ez is valami. Ezzel kint vagyunk a bajból. A drámai vég előtt az utolsó szó a cseheké. Prága még mindig tökéletes illúziókban él. Francia, orosz és angol segítségben reménykedik. Szegény idióták! Éjjel háromig a Führer még részletesen tájékoztat bennünket. Szívesen Berlinbe repülnék, de tekintettel a rendkívül feszült helyzetre, a Führer ezt egyelőre nem engedélyezi. Alszom egy keveset. A reggeli sajtó csupa pánik. Ezt csak a nagyon pozitív zárónyilatkozat oldja egy kissé. Chamberlain elrepült. Megkezdődött a verseny finise. Azt hiszem, rövidesen robbanni fog. Nyugodtan várjuk ki a végét!

1938. szeptember 28.

Tegnap: Chamberlain a Führer-beszédre nyilatkozatot ad ki: Anglia erkölcsileg felelősnek érzi magát a Prága által elfogadott tervért. De nekünk nem szabad erőszakot alkalmaznunk. Ez csak buta játék a szavakkal. London inkább Prágára gyakoroljon nyomást, és ne csábítsa Benes urat ellenállásra. Csak ha fedezve érzi magát, akkor ilyen hajthatatlan. A Führer most is nyíltan megmondja ezt Wilsonnak,[28] aki délben ismét felkeresi. Nyersen felteszi a kérdést, hogy Anglia világháborút akar-e. Ekkor Wilson megriad. A Führer egy tapodtat sem hátrál. London csak zsarolási manővert folytat. A beszélgetés végén Wilson bejelenti: London arra akarja felhasználni a maradék időt, hogy nyomást gyakoroljon Prágára. Ez a legjobb, amit az angolok tehetnek. Mindenesetre lassan megvilágosodott előttük, hogy blöfföléssel semmire sem mennek nálunk. [...] Délben a Führer részletesen beszámol Wilsonnal folytatott megbeszéléséről. ... Wilson meghunyászkodott, és már tovább akar tárgyalni. London, mivel lassan belátja, hogy mást nem tehet, nyomást fog gyakorolni. A Führer részletesen utal ... erejére, amelyet sem fegyverekkel, sem számokkal nem lehet helyettesíteni. Egy alvajáró biztonságával bízik küldetésében. Keze egy pillanatra sem reszket. Itt van köztünk egy óriási zseni. Ismerteti, hogyan esett szét Poroszország Napóleon alatt, és mily dicsőségesen támadt fel. Ebből is látható, hogy a Führer mindennel tisztában van, és pontosan tudja, mit akar. Hitet ad az ingadozóknak, és naponta új frontokat jelöl ki. Mély hittel kell őt szolgálni. Minden eddigi német államférfi közül ő a legjobb, a legegyszerűbb és a legszélesebb látókörű. Csodálattal beszél Mussoliniről, aki abesszíniai kalandjával az egész világgal szállt szembe. Azt gondolták, hogy ez csak egy őrült cselekedete lehet, és a végén mégiscsak ő győzött. Két ilyen férfi. Kiket tud Anglia és Franciaország kiállítani velük szemben? [...]

28 Wilson, sir Horace, brit konzervatív politikus, a miniszterelnök személyes tanácsadója.

1938. szeptember 29.

Tegnap: reggel bejelentkezik Poncet és Henderson. Új javaslatokkal jönnek: a terület hozzánk tartozik. Kiürítése október 1-jén kezdődik, és 10-én fejeződik be. Ne a Wehrmacht vonuljon be, hanem a rendőrség. Ennek érdekében nyomást gyakorolnak Prágára. Ribbentrop ellenzi a javaslatot. Vakon gyűlöli Angliát. Göring, Neurath és én támogatjuk. Nem akarunk háborút. Mussolini Hitlernek küldött levelében is kiáll a javaslat elfogadása mellett. Más módon ez az egész már nem is intézhető el. Nem lehet módozatok miatt esetleg egy világháborút kirobbantani. Elmondom Göringnek is a véleményemet, aki teljes mértékben osztja azt, és borzasztóan lehordja Ribbentropot. Utána a Führerrel beszélek, aki egy pillanatra sem kételkedett abban, hogy ez egy újabb esély. Hirtelen felvetődik benne egy négyhatalmi konferencia terve Münchenben, Mussolinivel, Chamberlainnel és Daladier-vel.[29] Mussolini egy órán belül igent mond. Ezzel teljesen új helyzet áll elő. Az égbolt egy kicsit már tisztul. Valószínűleg az a lehetőségünk, hogy így ünnepélyesen birtokba vesszük a szudétanémet területet, a nagy megoldás egyelőre még nyitva marad, és mi tovább fegyverkezünk a jövő érdekében. Most ez az a nagy győzelem, melyet a Führer kivívhat. Ő is e mellett a megoldás mellett döntött. [...] Délután megérkezik Daladier és Chamberlain egyetértő válasza. Négyes találkozóra kerül tehát sor Münchenben. Óriási erkölcsi győzelem... ez a számunkra. [...]

1938. október 1.

Tegnap: mintha a világ közvéleménye teljes fordulatot vett volna. Mindenki fellélegzik: elmúlt a nagy veszély. Mindnyájan vékony drótkötélen egyensúlyoztunk egy szédítő szakadék felett. Most azonban ismét szilárd talaj van a lábunk alatt. Kellemes érzés. A külföld örömmámorban. Minden ajkon a „Béke!" Tomboló öröm tölti el a világot. Németország erkölcsi súlya hatalmasan megnőtt. Most valóban újra világhatalom vagyunk. A jelszónk: fegyverkezni, fegyverkezni és fegyverkezni! A győzelem a nyomásnak, az idegeinknek és a sajtónak köszönhető. Hanke részletesen beszámol a müncheni találkozóról: Mussolini mesésen harcolt értünk. A franciák nagyon rendesek voltak. A legszívósabbaknak és legalávalóbbaknak már megint az angolok bizonyultak. Heves vita arról, hogy bevonulásunkkor bevessük-e a propagandaszázadokat. Hanke mellette, Berndt viszont ellene van. Bevetem őket,

29 Csak látszat, hogy a konferencia gondolata Hitlerben merült fel. A gondolatot Londonban indították, Mussolini felkapta és Hitler elfogadta.

mellettuk azonban még jártas újságírókat is Gondoskodom arról, hogy ezekben a századokban ne tehetségtelen alakok legyenek azzal az indokkal, hogy a hadseregben tiszti rangot értek el, hanem tehetséges, akár rendfokozat nélküli, döntésképes emberek [ ] A világ békevágya ismét megnyílvánult A Fuhrer tekintélye mindenutt óriási mértekben nott Felhív Henderson és arra ker, hogy a Prága ellení hírverést állítsuk le Egyetértek vele, máskulonben mi csúszunk le az igazság útjáról Prága feltétel nélkul elfogadta a munchení javaslatot Így tehát egyelore a dolog rendben van Chamberlain tudatta Prágával, hogy déli 12-ig várja a választ Prága még megpróbált nehany kibúvot keresni, a tények súlya alatt azonban kénytelen volt meghatrálni Praga most nagyon súlyos dontés elótt áll „Hogy mondjam el mindezt a gyermekeimnek?" A Fuhrer még egy beható tárgyalást folytatott Chamberlainnal Errol a megbeszelésrol hivatalos barátsági nyilatkozatot adnak ki mindkét nép azon vagyával, hogy tobbé ne folytassanak egymással háborút, és a vitás kérdéseket tárgyalások útján rendezzék Most johetunk elo a gyarmati kérdéssel! Erre sem kell már sokáig várnunk [ ] A Népszovetség osszetákol néhány rendkívul buta és egyugyu bocsánatkerést Ez a szervezet élohulla! Az Anhalti pályaudvaron, ahová a Fuhrer ma fog megérkezni, nagyszabású, diadalmas fogadtatást szervezunk Egész Berlin kitódul az utcákra Chamberlaint lelkesedéssel, Daladier-t oromujjongással, Mussolinit rajongva fogadtak orszaguk fovárosában A népek boldogok, hogy elkerulték a háborút [30] [ ]

1938. október 2.

Tegnap [ ] A Fuhrer beszámol az ugyek állásáról Mussolini mesésen harcolt értunk Igazi barátként viselkedett Daladier jobb volt, mint Chamberlain Ennek ellenére a Fuhrer nem tartja sokra A Fuhrer nagyon ugyesen úgy kezelte ezt a konferenciát, mint a tulajdonképpeni vilaghatalmak tárgyalását Ezzel a csehek eleve háttérbe szorultak Már nem veluk tárgyaltak, nekik egyszeruen csak nyelni kellett Az utolso megbeszélés Chamberlainnal nagyon drámai volt Spanyolorszaggal akarta kezdeni A Fuhrer világossá tette álláspontunkat, egyebkent nem engedett semmiben Chamberlain ezután a leszerelésrol akart tárgyalni Mindenekelott a mi bombázóinkról, mert ezekkel folényben vagyunk A Fuhrer ezt elutasította Azt mondta, hogy vagy általános leszerelést akar, vagy semmilyent Pillanatnyilag mindenki boldog, hogy nem tort

30 Ez igaznak tunik, de hozzateendo, hogy a nepek es koztuk a nemet meg az olasz nep - lathato bekevagya nem toltotte el orommel sem Hitlert, sem Mussolinit

ki a háború. Chamberlain szerette volna hazavinni az ismert német–angol nyilatkozatot, hogy valami eredmény mégis legyen. A Führer nem akarta őt elutasítani, de egyáltalán nem hisz a túloldal becsületességében. A nyilatkozat megfogalmazásakor még nem lehetett tudni, hogy a csehek követeléseinket elfogadják-e, és a nyilatkozat arra volt jó, hogy Londonnak megkötötte a kezét. Neurathnak is komoly érdemei vannak abban, hogy a dolgok végül jóra fordultak. Bátran szembeszállt Ribbentroppal és szemellenzős politikájával. Majd pedig a döntő kérdésben, a tényeknek megfelelően, én világítottam meg a helyzetet a Führer számára. A gépesített hadosztályok kedd esti felvonulása is megtette a hatását, világos képet nyújtva arról, hogy milyen a nép hangulata. És ők nem a háború mellett vonultak fel. [...] Délben ismét a Führernél. A legjobb, ragyogó hangulatban találom. Meg is van az oka. Lengyelország még egyszer nyomást gyakorolt Prágára, amely végül is elfogadja a lengyel ultimátumot. Teschent már ma megszállják, a kis tartományt pedig október 10-ig. Úgy tűnik, hogy itt már nem robbanhat ki konfliktus. A magyarok rendkívül gyáván viselkednek. A Führer egyértelműen megfogalmazza nézeteit. Még egyszer felvázolja a Wilsonnal folytatott sorsdöntő tárgyalását. Wilson nem akarta hagyni, hogy szaván fogjuk: ha megtámadjuk Prágát, Franciaország megtámad bennünket. És akkor Angliának Franciaország segítségére kell sietnie. A Führer azt kérdezte: ha tehát Franciaország megtámad bennünket azért, mert meg akarjuk oldani a cseh-kérdést, akkor Angliának is meg kell támadnia bennünket? Wilson ezt a kérdést sem akarta megválaszolni, legalábbis nem igennel. Chamberlain egy angol róka. Fagyosan közelíti meg a problémákat. Különben is vigyázni kell az angolokkal. Délután 2-kor megkezdődik a német csapatok bevonulása. Micsoda nap! Milyen szerencsés nap! Az ember örömében a legszívesebben önmagát is átölelné. A világsajtó bő teret szentel a Führer berlini fogadtatásának. Henleinnel már a következő választás részleteit beszélem meg. Dörzsölten és ravaszul fogjuk lebonyolítani. Még a csehek közül is sokan ránk fognak szavazni. [...]

1938. november 10.

[...] Helldorff Berlinben megvonja a fegyverviselési engedélyeket minden zsidótól. Még néhány dologra számíthatnak a részünkről. Moszkva ismét meghirdeti a világforradalmat. Mégpedig a nagy és bölcs generalisszimusz, Sztálin nevében. De mindez olyan üresen cseng. Moszkva a cseh vitában is nagy presztízsveszteséget szenvedett. Frázisokkal ezt már nem lehet pótolni. [...] Kasselben és Dessauban nagy zsidóellenes tüntetések, zsinagógákat gyújtot-

tak fel, üzleteket vertek szét. Délután érkezik a hír, hogy Rath német diplomata meghalt.[31] Ez azonban most már elég. A régi városházára megyek, ahol a párt ad fogadást. Óriási a tömeg. Beszámolok a Führernek a helyzetről. Úgy dönt, folytatódjanak a tüntetések. A rendőrség ne avatkozzék be. Hadd érezzék a zsidók egyszer a nép haragját. Ez helyes. Rögtön kiadom a megfelelő intézkedéseket a rendőrségnek és a pártnak. Majd ezt követően rövid beszédet mondok a párt vezető testülete előtt. Viharos egyetértés. Mindenki a telefonhoz rohan. Most a nép fog cselekedni.[32]

Néhány tartományi vezető lagymatagnak bizonyul, én azonban újra és újra mozgásba lendítek mindent. Választ kell adnunk erre a gyáva gyilkosságra. A Hitler-rohamcsapat rögtön megindul, hogy Münchenben rendet csináljon... Egy zsinagógát szétvernek... Precíz körlevélben szabályozom, mit szabad és mit nem szabad tenni. Adolf Wagner tartományi vezetőnek inába száll a bátorsága, és reszket a zsidó üzleteiért. Én azonban nem hagyom megtéveszteni magamat. Közben a rohamcsapat megteszi a magáét. Alapos munkát végez. Utasítom Wächtert, a Propagandaminisztérium osztályvezetőjét, hogy Berlinben veresse szét a Fasanerstrasse-i zsinagógát. Csak annyit mond: „Megtisztelő feladat". [...]

A szállóba igyekszem, s látom, hogy vöröslik az ég. Ég a zsinagóga. Irány a tartományi központ. Ott még senki sem tud semmit. Az oltás csak a környező épületek megóvására irányul. Egyébként csak égjen. A rohamcsapat rettenetes munkát végez. Az egész Birodalomból futnak be a jelentések: 50, aztán 75 zsinagóga ég. A Führer úgy rendelkezett, hogy 20-30 000 zsidót azonnal le kell tartóztatni. Így is történik. Rá kell jönniük, hogy a mi türelmünknek is van határa... Berlinben 5, aztán 15 zsinagóga borul lángba. Most a népharag tombol... Engedni kell...

A szálló felé haladva ablaktáblák csörömpölését hallom. Bravó! Bravó! Akár a régi nagykohók, égnek a zsinagógák. Német javak nincsenek veszélyben. Ez idő szerint nincs különösebb tennivaló. Megpróbálok néhány órát aludni.

Hajnalban megérkeznek az első jelentések. Félelmetes volt az őrjöngés. Ahogy várható volt. Az egész nép megmozdult. Sokba

31 Rath, Ernst von, német diplomata, 1938-ban követségi tanácsos a párizsi követségen. Egy emigráns zsidó fiatalember hivatali szobájában meggyilkolta. Nagy valószínűség szerint homoszexuális ügy húzódott meg a háttérben. Az esetet Goebbels és néhány más nácı a Kristallnacht, vagyis a zsidó üzletek, vállalatok, templomok, imaházak ellenı nagy támadás kirobbantására használta fel.

32 A jelentések szerint a pogromban „a nép" nem vett részt, azt különböző nácı kommandók bonyolították le.

kerül ez a halott a zsidóságnak. A kedves zsidók a jövőben majd megfontolják, hogy egyszerűen lepuffantsák-e a német diplomatákat. És ez volt az egész gyakorlat értelme...

Londonban és Párizsban nagyon agresszíven fogadták a Bürgerbräuban elhangzott Führer-beszédet. Persze, várható is volt. Valahányszor a háborús uszítók orrára koppintanak, mindig hangoskodnak. A reggeli órákban egymást érik az új jelentések. A további tennivalókat mérlegeljük a Führerrel. Folytassuk vagy leállítsuk? [...]

1938. november 11.

Tegnap: Berlin. Ott is pompásan mentek a dolgok. Tüzek mindenfelé. De így is van rendjén. Elrendelni az akciók leállítását. Most már éppen elég...

Félő, hogy a csőcselék is akcióba lép. Az egész országban leégtek a zsinagógák. [...]

Az Osteriában jelentést teszek a Führernek. Mindennel egyetért. Felfogása nagyon radikális és agresszív. Maga az akció kifogástalanul zajlott le. 100 halott. Német javak azonban nem károsodtak.

Kisebb módosításokkal a Führer is egyetért az akciók leállítására vonatkozó intézkedésemmel, amit rögtön közzéteszek a sajtóban is. A Führer nagyon szigorú rendszabályokat akar a zsidók ellen. Üzleteiket maguknak kell rendbehozniuk. A biztosítók semmit sem fizetnek nekik. A Führer a zsidó üzleteket fokozatosan ki akarja sajátíttatni. [...] Kiadom a megfelelő titkos utasítást. Várjuk a külföldi reagálásokat. Egyelőre még nincs visszhang. De hamarosan megkezdődik a ricsaj. [...]

A szállóban további munka. Kiadok még néhány köriratot. Azt hiszem, ezzel egyelőre befejeztük a zsidóakciót. Ha nem kerül sor néhány utójátékra. Mert a zsidók végtére is nagyon buták. De most drágán megfizetik saját hibáik árát...

Csupán Brémában fordult elő néhány kellemetlen eset. Berlinből rendkívül nagy antiszemita kilengésekről érkeznek jelentések. Most a nép tör előre. De most megálljt kell mondani. Kiadom a szükséges rendelkezéseket a rendőrségnek és a pártnak. Aztán majd minden elcsendesedik...

1938. november 12.

Tegnap: megérkezésem után, rögtön Schwanenwerderbe. Magdának születésnapja van. Nagyon kellemes a hangulat. A lányok egy kis kedves színdarabot adnak elő. Sok a dolgom. Berlin az éjjel nyugodt volt. A zsidók vállalták a zavargások által okozott károk megtérítését. Ennek összege magában Berlinben ötmillió birodal-

mi márka. Ez egész komoly érvágás. A helyzet általában megnyugodott a birodalomban. Alig történt valami említésre méltó. Felhívásom csodákat művel. Még hálásak lehetnek nekem ezért a zsidók. A külföldi sajtóvisszhang nagyon rossz. Főleg az amerikai. Fogadom a Berlinbe kiküldött külföldi újságírókat és áttekintést adok az egész kérdésről. Nagy a hatása. Majd lendületes cikket diktálok a német sajtó számára. Ebben a nyilvánosság, a közvélemény számára bemutatom és megmagyarázom az egész problémakört. Előkészítettem diplomatánk, von Rath állami temetését. Hinkellel megfogalmazunk egy rendeletet, amely megtiltja a zsidóknak színházak és mozik látogatását. Saukel beszámol, hogy Thüringiában is megnyugodtak a kedélyek. Minden körzeti vezető elküldte beszámolóját. Az egész kérdésben egy jelentős lépéssel előbbre jutottunk. [...] Chamberlain egyik beszédében ismét kiállt a velünk való megbékélés mellett. Jobb lenne, ha Anglia visszaadná a gyarmatainkat. Elgondolkodtató Roosevelt választási kudarca, ami komoly presztízsveszteség számára. Olaszország egy éles... ad ki. [...] Magda csendben ünnepli születésnapját. Pillanatnyilag nincs okunk a kitörő örömre. [...]

1938. november 13.

Tegnap: [...] Az országban mindenütt teljes nyugalom van. Kiadom az utasítást, hogy a zsidók számára tilos a színházak és a mozik látogatása. Ez szükséges és célszerű volt. A külföldi sajtó nagy terjedelmet szentel az előző napi nyilatkozatomnak. Összefoglalják összes érveimet. Ismét mi vagyunk támadásban. A Reuter-tudósítók főnöke személyesen repül Berlinbe, hogy interjút készítsen velem. Kertelés nélkül elmondom neki a véleményemet és azt is, hogy nem tetszik az angol sajtó magatartása. Egy sor példát hozok fel neki. Nagyon megütközik. Szerintem ennek megfelelően fog írni. Nagyon jó benyomást tesz rám. Heydrich beszámol az akcióról. 190 zsinagógát gyújtottak fel és romboltak le. Megvolt a hatása. Göringnél konferencia a zsidókérdésről. Komoly csaták a megoldásról. Én radikális álláspontot képviselek. Funk valamivel mérsékeltebb, engedékenyebb. Az eredmény: a zsidókra egymilliárd márkás adót vetünk ki. A legrövidebb határidőn belül teljesen kikapcsoljuk őket a gazdasági életből. Nem üzletelhetnek többé. Ennek fejében könyvelésükben hatszázalékos kárt számolhatnak el, de a károkat – minthogy az állam biztosítási járandóságoktól esik el – saját maguknak kell fedezniük. Egy sor hasonló intézkedést tervezünk még. Mindenesetre most tiszta lapot teremtünk. Nagyon jól tudok Göringgel együttműködni. Ő is nagyon kemény, határozott. Győzött a radikális álláspont. Éles

hangú kommünikét fogalmazok meg a nyilvánosság számára. Megváltásként hat. Ez a nap nagy szenzációja. A halott sokba kerül a zsidóknak. Sokáig dolgoztam még az irodában. Prágában Chvalkowskyt[33] akarják elnökké választani. Ez nem is lenne rossz. Párizsban a gazdaság megmentésére szükségintézkedéseken kotlanak, de képtelenek határozni. Tipikus demokrácia. Magdával beszélgettem. Sajnos nem egészséges. A gyerekek azonban aranyosak, kedvesek és élénkek. Elkezdtem a könyvem diktálását. Két fejezet már készen is van. „Adolf Hitler. Egy férfi, aki történelmet csinál." Azt gondolom, nagyszerű lesz. Későn fekszem le. Ma, vasárnap is sokat kell dolgoznom.

33 Chvalkowsky, Frantisek, cseh diplomata, 1938-ban külügyminiszter.

1939

1939. február 3.
Tegnapelőtt hosszú harc a komikusok kabaréja ügyében. Helyreraktam Schäffert. Siránkozik. Én viszont kitartok az álláspontom mellett. A politikai viccet kiirtjuk. Mégpedig tűzzel-vassal. Beiktatjuk Hankét, mint a propagandatanács elnökét. Rövid beszédet mondok. A tanács megtisztítása. Egy széles körű, áldásos vállalkozás. Délben ebéd a Führernél. Szinte kizárólag csak külpolitikáról beszél. Újabb és újabb terveket sző. Napóleoni alkat! Bouhlerrel megbeszélem a könyvek ellenőrzésének kérdését. Az agyonszervezésbe fulladás fenyegeti. A jóból is megárt a sok. Bouhlernek is csökkentenie kell az apparátusát, és tevékenységét a tisztán nemzetiszocialista irodalomra kell korlátoznia. Ebben a vonatkozásban is vitába keveredik Rosenberggel. Délután dolgozom. Este a Führer vár vacsorára. Baumgarten professzorral megbeszélem az új házunkat, és néhány színház építési tervét, elsősorban a linzi színházét. Ezt főleg a Führer szorgalmazza. A színházi kérdések nagyon érdeklik. A színház az egyik szenvedélye. Lovas- és kocsihajtó versenyre megyünk. A Führert nagy ünneplésben részesítik. Izgalmas díjugratás és hadijáték. És utána szép kiállítás. Éjfélkor távozunk. A Führer felmegy a hegyre, én pedig Schwanenwerderbe. Még hosszan beszélgetek Magdával. Helga most megy iskolába. A drága! Tegnap egy kicsit kialudtam magam. Majd Berlinbe mentem. Hankéval megbeszéltem a Lankében épülő ház új terveit. Ez most zöld lámpát kap. Aláírtam a rendelkezéseket a politikai kabarék betiltásáról. Ez most kész. Lesz még egy kis vihar a pohár vízben. Délben és délután munka. Roosevelt szemtelen beszédet mondott. Szerinte Amerika határai ezentúl Franciaországban vannak. De téved, ha azt hiszi, hogy ugyanaz lesz a helyzet, mint a világháborúban. Most mi sokkal jobban felkészültünk. Katonailag és szellemileg is. Filmeket ellenőrzök. „Effi Briest." Gründgens rendezte, a főszerepekben Hoppe, Diehl és Hartmann. Nagyon hangulatos

film, tisztán és tisztességesen megcsinálva, tele fájdalommal és visszafogottsággal. Nagyon örültem neki. Este még egy kis beszélgetés, majd fáradtan az ágyba.

1939. február 5.
Tegnap: a politikai humoristákról írt cikkem és a kapcsolódó rendeletem bombaként hatott. A gyáva értelmiségiek meghúzzák magukat, és tele vannak félelemmel. Rögtön egy új cikket diktálok le a kávéért sorba állók ellen, akik a pillanatnyi szűkös kávéellátottság miatt általános elégedetlenséget próbálnak kelteni. Nagy hévvel lépek fel e rossz szokás ellen. Máskülönben tele vagyok munkával. Roosevelt csűrve-csavarva helyesbíti kicsit a kijelentését, mely szerint Amerika határai a Rajnánál vannak. Kérdés, hogy betiltsuk-e az amerikai filmek forgalmazását. Még nem vagyok egészen biztos ebben az ügyben. Délben és délután is munka. Harald érettségije. Lemondott a Sztojadinovics-kormány.[1] Nyilvánvalóan túlságosan messzire ment a választási csalások terén. És az ellenzéke is erős. Bár ez még a Balkán, számunkra, azt hiszem, ez nem örömteli fejlemény. Sztojadinovics legalább jó tárgyalópartner volt. Délután filmellenőrzés. A „Bel ami" egy új Willy Forst-alkotás. Riemann, Dohm és rengeteg szép asszony. Pimasz, talán túlságosan is szemtelen film, de nagyon jól csinálták meg. Kezdetben egy kicsit léha, de a végén már jobb. Talán még néhány kockát ki kellene vágni. Óriási üzlet lesz ez a film. Este Leni Riefenstahl beszámol amerikai útjáról. Kimerítően elemzi az élményeit. Tapasztalatai egyáltalán nem örömteliek. Nekünk ebből nem kell semmi. A zsidók terrorral és bojkottal uralkodnak. Hogy meddig? Fáradt vagyok, későn fekszem le.

1939. március 19.
Tegnap: hosszú alvás után a gyerekekkel beszélgetés. Napról napra édesebbek és elragadóbbak. Most Holde a legaranyosabb. A tervek szerint a Führer vasárnap este fél nyolckor érkezik Berlinbe. Felkészülünk egy egész nagy fogadásra. Felhívásomat egymillió példányban terjesztik. Chamberlain meglehetősen pimasz beszédet mond Birminghamben. Ez a „good old man" ugyanolyan szemtelen, mint általában az angolok. Ígéretekről fecseg többek közt, és azok megszegéséről. Daladier a képviselőházban közel féldiktátori teljhatalmat követel magának. Csehország és Morvaország jó ürügy Londonnak és Párizsnak a fegyverkezés fokozásá-

1 Sztojadinovics, Milan, jugoszláv (szerb) politikus, 1935–39-ben miniszterelnök: németbarát külpolitikát folytat.

ra.[2] De nem tudnak félrevezetni bennünket, résen vagyunk. Az elővigyázatosság a bölcsesség szülőanyja. Éles hangú vitatkozó írást jelentetek meg a sajtóban Chamberlain ellen. Délután meg is érkezik a kemény hivatalos válasznyilatkozat Londonból. Megszegtük a müncheni egyezményt. Anglia nem ismeri el a cseh- és morvaországi újjárendezést. Az egész persze csak egy nagy színjáték. Mit akarnak még a tiltakozáson kívül ezek a demokraták! Ez csupán utólagos hisztérikus kiabálás, ami teljesen hidegen hagy bennünket. A német sajtó ezt így is fogja kezelni. A megvetés itt helyénvaló. Párizs is csatlakozik az angol tiltakozáshoz. A legélesebb vitába szállunk ezzel. Cikkem a Völkischer Beobachterben már ide üt. Kinevezik Neurathot Cseh- és Morvaország birodalmi protektorává. Kitűnő megoldás. Neurath okos, ha kell, kemény is, a diplomáciában nevelkedett, szükség esetén előzékeny. Nehéz a feladata, de kétségtelenül el fogja végezni. [...]

1939. március 20.

Tegnap sokáig aludtam. Kint ismét tél, hideg, havas idő. Délben ellenőriztem a Führer fogadásának előkészületeit. Minden a legjobb úton. Az emberek fantasztikus hangulatban vannak. Lediktálom „Négyszemközt a demokráciával" című cikkemet. Keményen leszámolok benne az angolokkal és álszenteskedésükkel. Gondolom, telibe találok vele. Tanácskozás három filmcégünk vezetőivel. Mindenekelőtt az emberekkel kell törődni. Megbeszélésünk nagyon hasznos és úgy gondolom, eredményes lesz. Egyéb munkák. Kint, a Wilhelmplatzon hóban és hidegben gyülekezik a tömeg. Este 7-kor a Görlitzi pályaudvaron, a kegyetlen idő ellenére egész Berlin talpon van. Göring már fel is osztja Szlovákiát. Remekül működik. Legalább pénzügyi uniót kell létrehoznunk velük... Protektorátus? Inkább ne.[3] Megérkezik a Führer. Leírhatatlan. Mindnyájan a legmélységesebben meg vagyunk hatódva. Göring könnyes szemmel beszél. Behajtunk a városba. Ilyet még soha nem éltünk át: minden lenyűgöző. Milliók várják a Führert, fény, fényszórók, tűzijáték. És ehhez az átláthatatlan embertömeg. A Wilhelmplatzon egy gombostűt sem lehetne leejteni. Csodálatos a látvány az erkélyről. A Führer beszámol. Útja Prágába egy

2 Németország az 1938-as müncheni egyezményt megszegve, 1939 március 15-én megszállta a maradék Csehszlovákiát Cseh- és Morvaországot német protektorátussá nyilvánították, Szlovákiának látszólag függetlenséget adtak, de német „védelem" alatt, egyúttal lehetővé téve, hogy Kárpataljáját Magyarország visszacsatolja Fordulópontot jelentett a német követelések nyugat-európai megítélésében, mert azt mutatta, hogy a Németországgal kotott megegyezéseknek nincs értékuk

3 Szlovákia státusa valójában burkolt protektorátus volt

igazi A Hradzsinban egyetlen egy lélekkel sem találkozott, amikor megérkezett Prága lakossága teljesen semlegesen viselkedett Ebben a pillanatban nem is várhatunk tobbet tőluk [4] A Fuhrer, joggal, nem veszi komolyan Párizs és London tiltakozását Ez csak vaklárma Daladier teljhatalmat kapott Ezt arra használja fel, hogy az ország fegyverkezését hatékonyabbá tegye Chamberlain valószínuleg ugyanazt Párizs, de fóleg London álláspontja vasárnap valamivel merevebb lett De ez csak színjáték Nyugodtnak kell maradnunk és nem szabad Pillanatnyilag ez a legjobb orvosság Amann-nal és Lutzével megbeszélem egy újabb SA-lap indítását A végére jutunk ennek is Fáradt vagyok, megyek aludni Ma ismét kemény napom lesz Mindenkinek a helyén kell állnia

1939. március 21.

Tegnap a világméretú uszítás teljes erővel folyik ellenunk Fóleg Londonban Éppen jókor jelenik meg a cikkem az angolok ellen a Volkischer Beobachterben Egyébként éppen most indítok a német sajtóban egy nagyon eroteljes védelmi hadjáratot Az elvem a támadás a legjobb védekezés Azt találták ki rólunk, hogy ultimátumot kuldtunk Romániának Ezt maga Bukarest cáfolja meg Én meg csak szitkozódom ellene Berlinben tárgyal a litván kulugyminiszter Úgy tünik, hogy Litvánia onként hajlandó átadni nekunk Memelt Várjuk ki a végét[15] Londonban órjongve duhongenek ellenunk Diplomáciai sikereink miatt Ez érthető is Amann-nal megbeszéltuk a prágai sajtó helyzetét Csak a német nyelvű lapokat vesszuk meg A cseh nyelvúeket továbbra is ellenőrizzuk Csak ellenőrizni akarjuk őket, nem kínozni és még csak irányítani sem Ezt csinálják maguk a csehek Leyjel befejeztuk a 8, a birodalmi kulturális kamara létrehozását Most már csak Hess igazolása hiányzik A német filmek továbbra is sikeresek Prágában műtermeket szerzunk magunknak, mivel a mi kapacitásunk nem elegendő arra, hogy valamennyi filmunket itt elo tudjuk állítani Egy rendelettel korlátok kozé akarom szorítani a modern társastánc vadhajtasait Szukség is van rá Délben a Fuhrernél Egész híggadtan turi a világ ellenunk irányuló, novekvő uszítását Nem is érinti ot Teljes nyugalommal szemléli a helyzetet, sot arra is engedélyt ad, hogy elutazzam kulfoldre Még nem tudom, hogy élek-e a lehetőseggel A Fuhrer nyugalma egyszeruen lenyugozo [ ]

4 A cseh lakossag nem semlegesen, hanem felelemmel eltelt ellensegesseggel reagalt a nemet megszallasra

5 A litvan kormany a valosagban megprobalt nemzetkozi segitseget szerezni ahhoz, hogy a nemet kovetelesnek ellenallhasson, ilyet azonban nem talalt Memelt a bekeszerzodes juttatta Litvanianak

1939. március 23.

Kedd: hajszás nap. Cikkem az angolok képmutatása ellen úgy hat, mint a bomba. Az egész német sajtó ugyanezt csépeli. Jól helybenhagyják Angliát. Ez igazi népi bíráskodás. A Führer még meg is toldja azzal, hogy ha London így folytatja tovább, a flottaegyezményt is kérdésessé teszi. John Bull ettől megszelídül. London láthatóan visszavonul. Ez is volt a célunk. Továbbra sem engedünk, nem hagyjuk nyugodni az ellenfelet. Felkérem a sajtót, hogy alaposan kutassa fel az angol gyarmatbirodalom történetét. Ez nagyon kellemetlen lesz az angoloknak. Ehhez még megindítjuk a rádió angol nyelvű adását. Ez fáj nekik! Demandowski felvázolja nekem gyártási tervét. Egy csomó jó anyaga van. Tanácsokat adok neki a szereposztás és a rendezés tekintetében. Figyelembe veszi majd őket. A Führernél ebéd. Időszerűvé vált a Memel-vidék kérdésének megoldása. Ribbentrop ultimátumízűen adta át a litván külügyminiszternek a Führer követelését, hogy adják vissza a Memel-vidéket. Most Kownóban tárgyalnak. Ennek kimenetele már nem lehet kétséges. Hess-szel megvitatom a Ribbentrop-kérdést: mindenütt ellenszenvet kelt. Bohlét teljesen a falhoz szorította. Egyeduralomra tör, államot akar az államban. Az én utamat már nem keresztezi. Köhn beszámol Spanyolországról. Madridnál hamarosan megindul a támadás. Franco reméli, hogy két hónapon belül az övé a végső győzelem. Élesen támadta a monarchiát. A Condor-légiónknak hamarosan le kell lepleződnie. A spanyol háború után Berlinbe akarom hívni Köhnt, Hasenöhrl utódjaként. Megbeszélem vele a külügyi osztály jövőbeli munkáját. Energikusabbnak és nagyvonalúbbnak kell lennie. Dr. Brauer ismerteti velem a Terra termelési tervét. Bár nem annyira jó, mint a Tobisé, de azért nagyon is elfogadható. Sajnos a cégek mindennel törődnek, csak az emberekkel nem. Ezen változtatni fogok. Este a Führernél. A Memel-kérdés kritikus tetőpontjára érkezett. Most megint nagyon kell vigyáznunk. A Führerrel színházba megyünk a Behrenstrasséra. Az álcázás. R. A. Roberts „Hau-ruck" című ártatlan, de nagyon mulattató bohózatát nézzük meg. Legalább jót nevetünk. Időközben súlyos harcok folynak Kownóban. Átmegyünk a birodalmi kancelláriába. Kownóból még nincs eredmény. A Führerrel megbeszélek néhány ügyet. A bécsi színházat az én költségvetésemből kell fenntartani. Bécs egyedül képtelen erre. Azt azonban még nem tudjuk, ki igazgassa a színházat. A cseh kultúrát ráhagyjuk a csehekre. Mi csak a német kultúrával foglalkozunk. A filmstúdiót és talán még egy prágai újságot is nekem kell megvennem. Neurath hamarosan átköltözik Prágába. Ha a csehek lojálisan viselkednek velünk, messzemenő engedményeket

fogunk tenni nekik. Még mindig van vesztenivalójuk. Kownóból egy kommünikétervezet fut be. Használhatatlan. Teljesen átszerkesztjük, végső döntés azonban egyelőre még nincs. Időközben Kowno nyilvánosságra hozza az általa javasolt kommünikét, majd a miniszterek ott elmennek aludni. Most érkezett el a mi időnk. Megbízzuk követünket, hogy ráncigálja ki az ágyból a minisztereket és szögezze mellüknek a pisztolyt; válasszanak: vagy-vagy. Ezeknek a kis versailles-i betyároknak most ki kell adniuk a rablott zsákmányt. Különben megkeserítjük az életüket! A Führer kifejti a jövőre vonatkozó külpolitikai elképzeléseit. Most egy kis nyugalmat akar maga körül, hogy visszaszerezze a bizalmat. Aztán elővesszük a gyarmati kérdést. Mindig egyet és utána a másikat.[6] Hajnali 3-kor fut be a jelentés, hogy mindent elfogadtak. Csupán a nyilatkozatuk hiányzik. Lefekszünk néhány órára aludni. Szerdán reggel fél 7-kor kitrombitálnak az ágyból. Megérkezett a nyilatkozat: Litvánia lemond a Memel-vidékről. Egy litván delegáció útban van Berlin felé, hogy megállapodjunk a részletekben. Na végre! Csak egy kis nyomást kell gyakorolni, és rögtön megy minden. Sajnos nem tudom a hírt azonnal beolvastatni a rádióban, mert a berendezés nem működik. Magasra emelkednek a zászlók Memelben és a birodalomban. Népünket túláradó boldogság és nagyúri büszkeség tölti el. Nem is ok nélkül. Fennáll azonban a veszély, hogy a nyárspolgárok azt hiszik, miszerint ez mindig ilyen egyszerű. Sokan már fantasztikus elképzelésekkel állnak elő a német külpolitika következő tervei tekintetében. Majd vitába szállok velük is. Hankével áttekintjük a futó ügyeket, dr. Müllerrel pedig személyi ügyeket vitatunk meg. Délben a Führernél. A birodalmi kancellária csupa öröm. A Führer is rendkívül boldog. A fasiszta nagytanács ismét ünnepélyes döntést hozott a tengelyhatalmakhoz való tartozásról. Épp itt volt az ideje. Párizsban és Londonban már arra spekuláltak, hogy törés következik be. A Führer most már, az akciónk befejeztével engedélyezi külföldi utamat. Budapestre, Athénba és Rodoszra repülök. Nagyon örülök neki! Jövő héten indulok. A Führer Swinemündébe megy, hogy onnan a „Deutschland" cirkálóval Memelbe utazzék. Nagy örömünnep lesz. [...]

6 Hitler nem a gyarmati kérdés elővételére készült akkoriban, hanem az úgynevezett „danzigi kérdés", vagyis Lengyelország elintézésére. Március 21-én Ribbentrop külügyminiszter már ultimátumjellegű követeléseket adott elő a lengyel követnek.

1939. április 21.

Tegnap: már kora hajnalban elkezdődtek a dolgok a Wilhelmplatzon. Az emberek eljöttek gratulálni.[7] A legmeghatóbb módon. Ugyanezt teszi Göring is a kormány nevében. Rövid, de nagyon jó beszédet mond. Hacha is jelen van a gratulációnál, az ő szerepe nem éppen szerencsés. Halifax külpolitikai beszédet tartott. A régi, szemét módon. Közel öt órán át tartó díszfelvonulás a Führer előtt. A német hatalom és erő ragyogó megnyilvánulása. Első alkalommal mutatjuk be a nyilvánosság előtt nehéztüzérségünket. Mindenki mértéktelenül csodálkozik és elképed. Az egyetértés viharos megnyilvánulása. A Führert úgy ünnepli a nép, ahogy még halandót soha nem ünnepeltek. Így állunk itt. Káprázatos napfényben csillog a győzelem istenasszonya. Csodálatos előjel. Az emberek mámorban úsznak a lelkesedéstől. Ilyennek még sohasem láttam a népünket. A hivatalban dolgoztam még egy keveset, de igazán nem sikerült, mert a Wilhelmplatzról folyton felhallatszott a mámoros tömeg örömujjongása. Késő délután a Führer teára látta vendégül a külföldi delegációkat. Rengeteg emberrel beszélek. Többségük semmiféle benyomást nem kelt. Magányos oszlopként kimagaslik közülük a hős Moscardo tábornok,[8] Alcazar védője. Egy igazi férfi: nyugodt, kimért, tiszta tekintet, megszenvedett arc. Mi mindent elviselt ez a férfi Spanyolországért! Mélyen a szívembe zárom. [...]

1939. augusztus 23.

Tegnap: a nap világszenzációja a Moszkvával kötött megnemtámadási szerződés bejelentése.[9] Az európai erőviszonyok ezzel gyökeresen megváltoztak. London és Párizs zavarban van. Varsó még keménykedik, ami igazán nevetséges. A Führer sakkhúzása zseniális. Lássuk, mit válaszol erre a világ. Olyan korban élünk, amikor minden, mindig változásban van. Az ember azt hiszi, hogy sok mindent megélt már, és folyton újabb meglepetések érik. Áldott legyen ez a kor. Mindnyájan lázasan dolgozunk. Az ügyiratokat pillanatok alatt elintézzük. A minisztérium mozgósításra kije-

7 Hitler 50 születésnapjára

8 Moscardo, Jose Maria, spanyol tábornok

9 A német–szovjet paktum mindkét fél részéről teljes ideológiai fordulatot jelentett, és ezért nagy zavart váltott ki mind az európai baloldalon, mind a nácı-fasiszta táborban Mindkét fél eszkoznek látta ahhoz, hogy a potenciális ellenséges tábort megossza Kovetkezménye volt, hogy Németország a szovjet beavatkozás veszélye nélkul megtamadhatta Lengyelországot Az „árat" Lengyelország negyedik felosztását, és egy jelentós befolyasi ovezet átengedését a Szovjetunionak Hitler átmenetinek tekintette

lölt részlegének megbeszélése. Minden rendben van, csak néhány apró egyenetlenséget kell elsimítanunk. Máskülönben készen vagyunk. Hosszú sajtótájékoztatót tartunk. Öröm csillog a szemekben. Alfieri megküldi nekem is az olasz sajtóra vonatkozó utasításait. Majdnem azonosak a mieinkkel. Hosszú megbeszélés Köhnnel a külföldi propagandáról. Köhn nagyon keményen és tettre készen kezeli az egészet. A beérkezett telefonok alapján a túloldalon teljes a kétségbeesés. Ez várható volt. A katonai szállítmányok úton ... érkezik kezét tördelve Tannenbergből: ott az egész szervezet összedőlt. Délben és délután munka. Le kellene diktálnom a pártkongresszuson mondandó beszédem. Erre pillanatnyilag alkalmatlan vagyok. Egyelőre nem tudja az ember, hogy tulajdonképpen ki ellen vagyunk, és ki ellen nem.[10] Megnéztem a heti híradó tudósításait: tele van a menekülőkről szóló képekkel. Nagyon hatásos. [...] Közben felhív a Führer. Kitűnő hangulatban van. Elmondom szerencsekívánságaimat kiváló sakkhúzásához, az orosz szerződéshez, mely szenzációt keltett az egész világon. Beszélni szeretne velem. Megegyezünk, hogy szerdán Obersalzbergben találkozunk. Örülök, hogy a Führer ilyen jó hangulatban van. Vissza Berlinbe. Megnézem a heti híradót. [...] London kijelenti, hogy az oroszokkal kötött szerződésünk ellenére ő tartja magát vállalt kötelezettségeihez.[11] Majd meglátjuk. Párizsban is összeült a kormány, de óvatosságból nem nyilatkozott. Jobbat nem is tehetett. Késő este fekszem le, korán kelek, és azonnal a Führerhez.

1939. szeptember 1.

Tegnap: elég nehéz időrendi sorrendben felsorolnom mindent. Reggel: nő a feszültség. A külföldi sajtó még enyhülésről beszél. De ez már csak illúzió. Erről szó sem lehet. Sajtókonferencia: magatartásunk Lengyelországgal szemben továbbra is rendíthetetlen.[12] Most ismét keményen nyomulunk előre Angliával szemben. Mivel a helyzet óráról órára változik, nehéz valamiféle szilárd irányvonalat tartani. Ennél még nehezebb utasításokat adni a rádiónak. Minden, amit mondok, csak arra a pillanatra érvényes.

10 E megjegyzés mutatja, hogy Hitler lépése még a legbelső náci körökben is zavart idézett elő a több mint három évig tartó szüntelen bolsevikellenes kampányt követően.

11 A brit kormány nevében Chamberlain miniszterelnök 1939. március 31-én bejelentette az Alsóházban, hogy Nagy-Britannia garanciát vállal Lengyelország függetlenségének fenntartásáért.

12 Augusztus utolsó napjaiban, sőt még a német támadás megindulása után is történtek kísérletek arra, hogy egy kompromisszum segítségével a háborút elhárítsák.

Forster telefonál, a röplapok miatt sürget. A Führer azonban magának tartotta fenn, hogy megadja a jelet a kinyomtatásra. Böhmer a lehallgatott telefonbeszélgetések szövegét hozza. Egyértelműen kiderül belőlük, hogy a riadalom a tetőfokára hágott. Coulondre[13] és Henderson megpróbálja mozgósítani Lipskit, hogy saját szakállára keresse fel a Führert. Viszont órák óta nem lehet tudni, merre van. Lengyelország nyilvánvalóan késleltetni akarja az ügyet. Délben a Führer kiadja a parancsot: hajnali 5-kor támadás. Úgy tűnik, a kocka ezzel végleg el van vetve. Göringnek még kételyei vannak. A Führer nem hiszi, hogy Anglia beavatkozna. Persze ezt pillanatnyilag senki sem tudja megmondani. Az SS éjszakára vonatkozó különparancsot kap. A Führernél. Lipski Ribbentropnál próbálkozik egy megbeszéléssel. A Führer memorandumát akarja átvenni. Ennek már semmi értelme. Nem is talál senkit, akivel tárgyalhatna. A hangulat forrponton. Otthon dolgozom. Elkészítem a kiáltvány szövegét a néphez és a párthoz, a lengyelországi röplapokat és még néhány hasonlót... Készen állunk, fegyverben. [...] Gutterer átveszi a közellátást. Ezzel Berlinben zavar volt. Most majd jobb lesz. A feszültség percről percre nő. Rövidesen valamilyen feloldásnak kell jönnie. A Führer ismét Berlinbe rendeli a képviselőket. Visszamegyek a minisztériumba, ahol rengeteg sürgős munka vár rám.

1939. szeptember 2.

Tegnap: hajnalban kelek. Azonnal a hivatalba. Még nem érkeztek jelentések. Danzigban bejelentik a csatlakozást. Harcok. A Westerplatte és Gdinia tűz alatt. [...]

Reichstag: történelmi ülés. A Führer megindokolja döntését. Aranyhíd Londonnak és Párizsnak. Köszönet Moszkvának. A danzigi kérdés világos. [...] Szilárd eltökéltség. Kitartás a győzelemig. Óriási ováció, amikor Nagy Frigyest idézi. [...]

Sajtókonferencia. Újra világos útmutatásokat adok. Valóságos jótétemény. Wedel ismerteti számomra a hadihelyzetet. Sajnos, a Westerplatte még nem a miénk. Lélektanilag kedvezőtlen. Danzigban a postahivatal körül még folynak a harcok. [...]

A Führernél. Dühös, amiért nem bombázzák a Westerplattét. Azonnal elrendeli a bombázást. Most nem szabad törődni a tulajdonjoggal. London és Párizs bejelenti az általános mozgósítást. Várható volt. [...]

Az első hadijelentés. Máris szép sikereket könyvelhetünk el. De ezek még nem átütőek. Kijavítom a jelentés néhány pszichológiai

13 Coulondre, Robert, francia diplomata, 1938–39-ben berlini követ.

hibáját. [...] A lakosság komoly, de nyugodt. A Führer elfogadja törvénytervezetemet, amely halálbüntetést irányoz elő a külföldi rádiók hallgatásáért. Helyes. Az ellenség egyik fegyverét kiütöttük a kezéből.

Szirénák. Légiriadó Berlinben. Mindenki rohan a pincékbe, de semmi sem történik. [...]

Chamberlain beszédet mond. Élesen támad bennünket. Csapatainkat vissza kell vonnunk, máskülönben Anglia és Franciaország levonja a szükséges következtetéseket... Majd meglátjuk. [...]

1939. szeptember 4.

Tegnap: kora hajnalban kelek. London 9 órakor ultimátumot intézett hozzánk, ami 11-kor jár le. Véget vetni a harcoknak, visszavonni a csapatokat. Máskülönben háború. Rögtön a kancelláriára. A Führer fel van háborodva, s esze ágában sincs elfogadni ezt az ultimátumot. [...]

11-kor Chamberlain beszél. Bejelenti Anglia hadbalépését ellenünk. Most már világos a helyzet. Chamberlain a legvadabb kirohanásokra ragadtatja magát a Führer ellen. Churchill és Eden belép a kormányba. London tényleg az egészre akar törni?

Párizs 5 óráig ad határidőt, aztán rövid, szabályszerű hadüzenetet nyújt át. Nyugaton tehát védekezni fogunk. [...]

Este még a Führernél. Újra felvázolja számomra a hadihelyzetet. Abban bízik, hogy nyugaton csak amolyan háború lesz. Én azonban, mióta tudom, hogy Churchill tagja a kormánynak, nem nagyon osztom ezt a nézetet. De akár így, akár úgy, harcolni és dolgozni fogunk a győzelemig. Lehet, hogy ez a nagy döntés általában Európáról.

Aztán a Führer elutazik a keleti frontra. Minden jót kívánok neki. Nagyon érzékeny búcsúzás. Engem mélyen érint. [...]

t.1939. október 10.

Tegnap: Lloyd George cikke nagy feltűnést kelt.[14] Még mindig a kezében lenne a londoni kormány, ha fiatalabb és aktív lenne. Az „Izvesztyijában" egy nagyon pozitív, antantellenes írás jelenik meg, amely a mi álláspontunkat igazolja. Feltételezhető, hogy maga Sztálin írta. Pillanatnyilag ez rendkívül jól jön nekünk, ezért hálával fogadjuk. Az oroszok eddig minden ígéretüket megtartot-

14 Lloyd George, David brit liberális politikus, 1916–22-ben miniszterelnök. A 30-as években az angol–német feszültség elkerülése és az általa is aláírt versailles-i béke igazságtalanságainak kiküszöbölése érdekében lépett fel, vagyis megértést tanúsított Hitler követeléseivel szemben.

ták. Párizsban egy kicsit enyhül a feszültség. Már nem annyira engesztelhetetlenek. Bár a sajtó még tovább garázdálkodik, de a politikai körök kissé visszafogottabbak lettek. Londonban kissé élesebb a hang, de könnyebben beszélnek, hisz kevesebb véráldozatot kell hozniuk. Úgy tűnik, hogy a népek komoly nyomást gyakorolnak kormányukra. Az Egyesült Államokban egyre hangosabban beszélnek Roosevelt szükséges békeküldetéséről. Talán valamikor erről is szó lehet majd, de jelenleg nem. Az olasz sajtó pillanatnyilag keményen támogatja a mi álláspontunkat. Értékes segítség ez számunkra. Bár Moszkva egy kicsit nehézkes, de így is komoly hasznunkra van. A semleges országok lassan idegesek lesznek. Háborúellenesek, hisz mindenképpen a vesztesek oldalán lennének. Lengyelországnak vége. A régi lengyel állam újjáélesztéséről ma már szinte senki sem beszél. Megpróbálunk kilőni a francia frontra egy röplapokat szóró hajítólövedéket. Arra számítunk, hogy a hét végére befejezzük az előkészületeket, aztán indulhat az akció. Az eddigieknél erősebben vonom be a pártot az állami feladatok elvégzésébe, mindenekelőtt azért, hogy a gazdasági minisztériumban elkerüljük a súlyos hibákat. Dürr és Fink Krakkóról számol be. Ismét a megfelelő példányszámra emelték az „Illustrierte Krakauer Courier"-t. Cseles módon, álcázva, saját embereink írják a lapot lengyel nyelven. Dürrből igazi machiavellista lett. Fink is kitűnően dolgozik. Az embereink sokat tanulnak. [...] A Führernél. Üdvözli Lloyd George cikkét, amelyet bizonnyal okosságból írt. Ez az ember toronymagasan emelkedik ki a jelenlegi brit zugpolitikusok közül. Előre látja a birodalom nehéz helyzetét. Ezért beszél nyíltan. A Führer is úgy véli, hogy az „Izvesztyijában" megjelent cikk szerzője Sztálin, ez az öreg, sokat próbált forradalmár. Dialektikájával már a tárgyalások során is kimagaslott. A Führernek megsemmisítő véleménye van a lengyelekről. Inkább állatok, mint emberek, teljesen eltompultak és alaktalanok. Eközben a köznemesi réteg leginkább az alacsonyabb osztályok keveréke egy árja úri réteggel. Elképzelhetetlenül piszkosak. Ítélőképességük is egyenlő a nullával. Maga Lipski is azt hitte, hogy már a háború első nyolc napjában nálunk idegi válság fog kitörni. Szegény bolond! A Führer semmilyen asszimilációt nem vár el a lengyelektől. Be kell szorítani őket megkisebbített államukba, aztán legyenek el egymás közt.[15] Ha Oroszlán Henrik meghó-

15 Lengyelország nyugati részeit Németország, a keleteket a Szovjetunió kebelezte be. A visszamaradt Lengyel Főkormányzóságnak, amit egyébként német kormányzatás alá helyeztek, kellett a máshonnan elűzött lengyeleket befogadniuk, és ebbe az övezetbe irányultak az első nagy zsidótelepítések az 1939-től kiépített koncentrációs táborokba.

dította volna a Keletet, amihez meg is voltak a hatalmi eszközei, akkor ennek eredménye egy erősen elszlávosodott német keverékfaj lenne. Sokkal jobb így, ahogy van. Most legalább ismerjük a faji törvényeket, és ezek alapján rendezkedhetünk be és cselekedhetünk. A Führer nagyon pozitívnak ítéli az általános helyzetet. Most csupán türelemre és nyugalomra van szükség, nem veszíthetjük el idegeinket. Otthon egy halom munka vár. Szívesen dolgozom, ha ilyen célok állnak előttünk. A délután különösen kellemes: végre van időm foglalkozni a háború problémáival és kérdéseivel, mert ehhez nyugalom és összpontosítás szükséges. Áttanulmányoztam a hajdani belpolitikai ellenfeleink listáját. A siralomnak és a romlásnak micsoda képe! Hogy mi lett ezekből a nullákból! És milyen tisztességesen jártunk el velük szemben.[16] Valóban a világtörténelem legkellemesebb és legvértelenebb forradalmát hajtottuk végre. Összeállítottam a heti filmhíradót. Ismét nagyon jó lett. Ha kételyem van, még a Führer véleményét is kikérem. Ez most kész. Megnézem a „Koldusopera" című régi filmet. Tipikus zsidó zagyvaság. Hogy egykor milyen filmeket lehetett büntetlenül a német népnek bemutatni! A mi érdemünk, hogy megszüntettük ezt a sok szennyet. Még sokáig olvastam és írtam.

1939. október 14.

Tegnap: a nap témája Chamberlain beszéde. Ennek általunk közölt éles hangú visszautasítását az egész világon komolyan veszik. A békéltetők ismét munkához látnak. Megmoccannak a semlegesek. A mi helyzetünk javul azzal, hogy a többieknek a békemegoldásokat kell keresniük. Délután még egyszer keményen válaszolunk Chamberlain beszédére, úgy, hogy élesen megtámadjuk Churchillt. Most várjuk a visszhangot. Komoly vita a zsírellátás körül. A szállodák még mindig túlságosan sok húst szolgálnak ki jegy nélkül. Közbelépek. Jetterrel megbeszéljük a szállítási problémákat. Az államvasutak előkészületei nem kielégítőek. Ezen a vonalon teljes a kudarc. [...] Délben a Führernél. Örül, hogy ismét nekimehetünk az angoloknak, és már nem gondol békés megoldási lehetőségre. Az angoloknak a saját kárukon kell tanul-

16 A náci uralom német politikai-ideológiai áldozatait nehéz megszámolni, mert nincs teljes áttekintés az ilyen alapon hozott halálos ítéletekről. Az ismert adatok alapján csak következtetni lehet arra, hogy a polgári elítéltek száma 15 000 körül, a katonai törvényszékek által elítélteké 20 000 körül volt. Megállapíthatatlan azok száma, akik ítélet nélkül a koncentrációs táborokban pusztultak el a fent megjelölt kategóriában.

niuk.[17] Lengyelországban a katonai igazgatást a lehető leggyorsabban polgári közigazgatással kell felváltani. A katonai hivatalok túlságosan puhák és engedékenyek. A lengyelekre pedig csak erőszakkal lehet hatni. Olyan buták, hogy fölösleges mindenfajta meggyőzéssel, érvekkel kísérletezni. Ázsia már Lengyelországban kezdődik. E népnek a kultúrája minden kritikán aluli. Csak a vékony nemesi rétegnek van valami sejtelme a kultúráról. Ez a réteg az ellenállás lelke velünk szemben. Ezért kell kisajátítani birtokaikat és helyükre német parasztokat telepíteni.[18] Beszámoltam a Führernek a sebesülteknél tett látogatásomról. Nagyon érdekelte. Kritikája egyre élesebb Magyarországgal szemben. Szerinte Horthy is az ottani érdekszövetséghez tartozik. Zsidóbarát, németellenes és gátlástalanul önző: ez a mai Magyarország. Ha tehetnék, még Olaszország ellen is uszítanának, hogy kettőnk közé férkőzhessenek. S közben mértékadó államférfiaik annyira megvesztegethetőek, mint egy török. [...] Diewerge beszámol Danzigról és Nyugat-Poroszországról. Még nagyon nyomott ott a hangulat. Életet öntünk a színházakba és a mozikba. Fokozatosan az utolsó lengyelt is ki fogjuk szorítani onnan. Nincs pardon. Az egész tartománynak tőzsgyökeres németté kell válnia. A Baltikumból áttelepített német parasztok még nem készültek fel a feladatra. Itt még sok munkára lesz szükség. Este még egy kemény hangú cikket diktáltam Churchill ellen,[19] illetve az „Arc Royal" elsüllyesztéséről. Ezt bizony nem teszik ki az ablakba. Aztán kevés alvás.

1939. október 17.

Tegnap: újabb éles támadások Churchill ellen. Kész a propagandaterv Franciaország ellen. Csinos kis füzet. Alkalmas arra, hogy a fronton terjesszük. A sajtóban éles hangú cikkek London ellen. Békéről már szó sincs. Lengyelországról csak a hadsereg főparancsnokságának jelentéseit közöljük. Hippler a gettófilmhez elegendő anyaggal tért vissza Lengyelországból. A „Repulse" angol csatahajót eltalálta a német tengeralattjárók torpedója. Ez Anglia fekete napja. Szegény Churchill. Leyjel szervezeti kérdések. A kér-

17 A bejegyzés jelzi, hogy Hitler már a nyugati hadjarat elokészítésevel foglalkozott Más forrásokból megállapítható, hogy a nyugati offenzívát még 1939 oszén el akarta kezdeni, amiben a Wehrmacht vezetoinek egy része akadályozta meg, mivel sem a hadsereg felkeszultségét, sem a strategiai terv kidolgozottságának szintjét, sem az időjárást nem tartották erre alkalmasnak

18 Goebbels a lengyelkérdésben is „ultraradikális" volt, a lengyelek és mindenekelőtt a vezető és értelmiségi csoportok tűzzel-vassal való irtásának a politikáját képviselte

19 Churchill, sir Winston ekkor már a Chamberlain-kormány tagja, mint az Admiralitás Első Lordja, vagyis a brit flotta fő felelóse

des mi legyen Varsóval? Legjobb lenne vesztegzár alá venni Kaufmann beszámol a Hitlerjugend propaganda-, sajtó- és filmmunkájáról Jól fog dolgozni Wentscher javasolja a propagandacsoport megreformálását Ennek is itt van már az ideje! Cohrs őrnaggyal a csapatok lelki gondozását beszéljuk meg A hadsereg főparancsnokságával mindenben megegyeztunk Ezen a területen a kezunkben tartjuk az irányítást A Fuhrer nagyon lelkes, hogy tengeralattjáróink milyen kiváló munkát végeztek Megmutatom neki propagandamunkám néhány részletét Nagyon elégedett vele Shaw ismét írt néhány elcet Chamberlain ellen Ez szórakoztatja a Fuhrert A Fuhrer még egyszer ismerteti az egykori Habsburg Birodalom sebezhetőségét Mennyire magára hagyatott volt az ottani német népcsoport! Beszél Ferenc József császár rossz és bánatos jelleméről A mayerlingi tragédiáról [20] A szép Erzsébet császárnéról Hogyan lett óbelőle Bécsben antiszemita Mennyire egyházellenes volt az apja Lueger érdemeiről Én pedig elmesélem neki, hogy milyen előmunkálatokat folytattam már a zsidókról szóló filmhez, amit nagy érdeklődéssel hallgat [ ] Filmpróbák az új heti híradó Jó, csak még nem annyira érdekfeszítő, mint a háborús időkben Varsói felvételek Ezúttal fantasztikusak Felmérhetetlen értékű történelmi dokumentumok Majd a gettófilmhez készített felvételek Még soha nem voltam ott Részleteiben annyira borzalmas és brutális ábrázolások, hogy az embernek szinte megfagy a vér az ereiben Az ember visszaborzad ily tomény durvaság és nyerseség láttán Ezt a zsidóságot meg kell semmisíteni [21]

1939. október 18.

Tegnap [ ] Délben a Fuhrernél A hadvezetés új módszereiről beszélgetunk Szakadatlanul támadjuk Angliát, es nem fogunk elvérezni a Westwallnál, a nyugati falnál Ez vonatkozik a tulajdonképpeni ellenségre is, és mentesít bennunket A Fuhrer már nem érez mást az angol politika iránt, mint megvetést Támadásaim Churchill ellen kulonosen megnyerik tetszését A nyugati erődvonalon még semmi sem történik A franciák visszavonulása tobb mint meglepő Ezt a hadvezetést értse, aki akarja Ismét bevetettuk stukáinkat Anglia ellen Azaz sarkában maradunk az ellenségnek Délután az Odera melletti Frankfurtba repultem, ahol megvizsgál-

20 Utalas Rudolf tronorokos ongyilkossagara

21 A bejegyzes arra vall, hogy oebbels nagyon koran, valoszinuleg elsokent vetette fel a zsidok teljes kiirtasanak gondolatat, amit egyebkent arra a gettolatvanyra alapozott, amit maguk a nacik ideztek elo

tam az új propagandaeszkozoket Az egyik egy hajítólovedék, amely 500 méterre szórja szét a roplapokat Nagyszeruen tudjuk majd használni Meglehetősen előrehaladott állapotban van a fejlesztés, s lassan már hadrendbe is állíthatjuk A mesterséges kodfalra hatalmas méretben lehet propagandafilmeket vetítení Ezt a nyugati fronton használjuk fel A kissé bonyolult kodfalat kicseréltetem egy hatalmas méretú vászonfallal Ez konnyebben használható Koromsotétben vissza Berlinbe, amely az elsotétítés miatt kísérteties benyomást kelt Chamberlain és Churchill beszédet mondott Arról, hogy az angol hadiflotta súlyos veszteségeket szenvedett az utóbbi napokban Mindketten csak magyarázkodnak és hazudnak Ettól nem lesz lelkes az angol nép S persze megint egy csomó támadási lehetoséget nyújtottak nekunk [ ]

1939. november 2.

Kedd korán repultem el 11 óra korul Łódźban voltam Útkozben még elintéztem egy csomó dolgot Łódźban Seyss-Inquart jon elém és rovid tájékoztatást ad Ezernyi kérdés és probléma Maga Łódź undorító város Megbeszélés Frankkal [22] A helyzet még nagyon nehéz Lengyelországban Egyelóre nem szorgalmazhatjuk az új lengyel kulturális életet, mivel a kulturális terulet a gyujtohelye az újraéledo lengyel nacionalizmusnak Ezzel szemben inkább arra torekszunk, hogy a mi embereink keruljenek a német kozigazgatásba Ehhez minden rendelkezésre álló eszkozt biztosítok Átmegyunk a gettón Kiszállunk az autóból és mindent alaposan megnézunk A látvány leirhatatlan Ezek már nem is emberek, hanem állatok A zsidókérdés már nem is humanitárius feladat, hanem sebészi Egészen radikális beavatkozásra van szukség Kulonben zsidóbetegségben megy tonkre Európa [23] Lengyel utakon autózunk Ez már Ázsia Rengeteg munkánkba kerul, míg germanizálni tudjuk ezt a teruletet Hosszan tárgyalok az embereimmel Tisztázzuk, hogy merre haladjunk tovább Radikálisan kell fellépnunk a lengyelekkel szemben, és a legerősebb védelmet kell nyújtanunk a németségnek Este Franknál Beszámol nehézségeiről Mindenekelőtt a Wehrmachttal vannak gondjai, amely nem ista,[24] hanem valami zavaros, polgári politikát folytat Frank azonban úrrá lesz majd ezeken Még sokáig beszélgettunk Ezernyi

22 Frank, Hans, jogasz, naci kozepfunkcionarius, 1939-tol fokormanyzo a „maradek" Lengyelorszagban

23 A zsidok „allatok"-ka nyilvanitasa Goebbels szamara az alap ahhoz, hogy meg lehessen olni oket Meg ugyanebben a feljegyzesben a lengyelekkel kapcsolatban a „rovarok" kifejezest hasznalja

24 Nyilvan nem nemzetiszocialista

dologba belekaptunk. De nem jutottunk a végére. Az egész ország nyomasztó vigasztalanság. Pár órát alszom. Szerda: Molotov beszédet mondott. Keményen kiállt mellettünk, élesen Roosevelt ellen. Figyelmeztette Finnországot és Törökországot. Elégedettek lehetünk a beszédével, bár a helyzeten nem változtatott. Csatatereken át, tökéletesen elpusztult falvak és városok mellett vezet az utunk Varsóba. Minden a pusztítás képét mutatja. Varsó maga a pokol. Teljesen tönkretett város. Bombáink és gránátjaink tökéletes munkát végeztek. Szinte egyetlen ház sem maradt épen. A lakosság eltompult, árnyakból áll. Az emberek mint a rovarok mászkálnak az utcán. A látvány iszonytató, szinte leírhatatlan. A citadella is romokban hever. Kő kövön nem maradt. A lengyel nacionalizmus itt élte át szenvedésteli éveit. Vagy teljesen kiirtjuk belőlük ezt az érzést, vagy egy napon ismét felemelik a fejüket. A Blanc palotában rövid ebédszünet. Beszámolnak a városban uralkodó helyzetről, amely majdnem teljesen reménytelen. Ezt köszönheti a lengyel nép a felbujtóinak. Meglátogatom a Belvedere kastélyt. Itt élt és dolgozott Lengyelország marsallja. Látható a szoba és az ágy, ahol meghalt. Itt látható, hová vezet, ha szabad kibontakozási lehetőséget adnak a lengyel értelmiségnek.[25] Egyébként ez a kastélylátogatás teljesen értelmetlen volt. Még egyszer áthajtunk a városon, ezen az iszonyatos helyen. Mindnyájan megkönnyebbülünk, amikor 2-kor felszáll a gépünk. Sötétedéskor újra Berlinben.

1939. november 3.

Tegnap: a politikában és a háborúban nyugalom. A koncentrációs táborainkról kiadott angol nyelvű fehér könyv bizonyos feltűnést kelt. Én két fehér könyvet készítek elő: egyet az angolok gyarmati rémtetteiről, a másikat pedig az angol sajtó hazugságairól. Ezzel nagyrészt semlegesítem az angolok könyvét. A Molotov-beszéd megítélése még mindig eléggé ellentmondásos. Ez az angolok miatt van, akik képtelenek szakítani azzal az illúzióval, hogy Moszkva hozzájuk tartozik. Az olaszországi őrségváltás jelenleg még áttekinthetetlen. De nem hiszek abban, hogy ellenünk irányulna. [...] A Führernél. Beszámolok lengyelországi utamról, melyet nagy érdeklődéssel hallgat. Főleg a zsidóprobléma elemzésével ért teljesen egyet. A zsidóság szemétre való. Inkább klinikai, mint társadalmi ügy. Ezek Anglia védencei! Ezt az eddigieknél sokkal jobban kell kiaknáznunk a propagandánkban. [...] Felmerül a kérdés,

25 Jozef Pilsudski marsallról és államférfiról [1930–35] van szó, akit Goebbels abban lát vétkesnek, hogy sikerrel harcolt az önálló Lengyelországért.

hogy a varsói pusztításokról készített képeket közreadjuk-e? Vannak előnyei és hátrányai is. Az előnye a sokkhatás. A Führer előbb maga is szeretné látni a képeket. Javaslatomra a Führer bezáratja a Pilsudski-múzeumot. Máskülönben a lengyel reményekfellegvára lehetne. Az olaszországi személycserékről az a véleménye, hogy Mussolini talán csak meg akar szabadulni Pavolinitől, aki nem feltétel nélkül szolgálja őt, és talán Attolicótól, aki a kritikus órákban nagyon gyengének mutatkozott, és Alfierivel akarja felváltani őt. A Führer nem lát semmi veszélyt. Starace túlságosan buta és hiú volt. A dél-tiroliak áttelepítéséről beszélgetünk. A Führer Burgundiát gondolta ki számukra.[26] Ő ugyanis már felosztotta a francia tartományokat is. Minden intézkedésével előtte jár a fejlődésnek. Mint minden zseni. Franciaország hadüzenetével történelmének legnagyobb hibáját követte el. Ez még ki fog derülni. [...]

1939. november 9.

Tegnap: szép őszi nap. Mindenki feszülten várja a Führer küszöbönálló döntéseit. Időközben a politika ismét mozgásba lendül. Hollandia és Belgium uralkodójának békefelhívását Párizs és London gúnyosan elutasítja. Ezzel megspórolnak nekünk egy elutasítást. A német sajtó csak röviden említi a felhívást, kommentár nélkül. Hollandiában és Belgiumban egyre nő az idegesség. Már nem cáfoljuk a körülöttünk szállongó híreszteléseket. Ez is egyfajta taktika, mégpedig egészen elvetemült. A Komintern arcátlan felhívást intéz a proletár tömegekhez a „háborút folytató burzsoázia" ellen. Még mindig a régi hangok. Az embernek kísérteties érzései támadnak, ha együtt halad Moszkvával. A „Giornale d'Italia", miközben ránk kacsint, éles hangon rohan ki Moszkva ellen. Az egész olasz sajtó ugyanezt teszi. Ez csak felső utasításra történhetett. Az ember néha nem ismeri ki magát Mussolinin.[27] Alfierit vatikáni nagykövetté nevezték ki. Tehát mégis hidegre tették. Anglia vonatkozásában megszüntetem az illúziókat a sajtónkban. Semmi kishitűségre, de semmi légvárépítésre sincs szükség. Belgium és Hollandia vonatkozásában nagyon erős nyomás. Felkészítjük a közvéleményt a hamarosan bevezetésre kerülő textilje-

26 A bejegyzés jelzi, hogy Hitlert a nyugati hadjárat foglalkoztatja. A dél-tiroliak kitelepítési helyeként egyébként az idők során több területet jelölt ki, így például a Krím-félszigetet is.

27 Mussolini viszont úgy látta, hogy a berlini politikán nem lehet kiigazodni. Nem sokkal később, 1940. január elején hosszú levelet intézett Hitlerhez, amelyben rá akarta venni, hogy bontsa fel a Szovjetunióval a megnemtámadási szerződést, és a háborút ellene robbantsa ki.

gyekre, egyszersmind arról is gondoskodunk, hogy az emberek ne rohanják meg a textilüzleteket, és ne vásárolják fel a raktáron lévő árukat is. Repülőn Münchenbe. Útközben elolvasom a „Jud Süss" című film forgatókönyvét. A ... próbafelvételek kitűnőek lettek. Az első, valóban antiszemita film. Fischer egy csomó jó propagandatervet terjeszt elő a repülőgépen. Az új repülőtéren, Riemben szállunk le. Nagyon szép és nagyvonalú. Nippold beszámolója: a hangulat kielégítő. Vannak még kisebb súrlódások, főleg az élelmiszer-ellátás terén. A propagandát nem dicsérik mindenütt. Este a Bürgerbräu-pincében. Újra a régi harcostársaimmal! Sokan hiányoznak, sokan tábori szürke kabátban jelennek meg. A Führert elképzelhetetlen ünnepléssel fogadják. Beszédében élesen leszámol Angliával. Súlyos támadást intéz a brit rablópolitika ellen. Mi soha nem adjuk meg magunkat. Fel vagyunk készülve egy öt évig tartó háborúra is. És Anglia meg fogja ismerni a fegyvereinket. A teremben óriási lelkesedés tombol. Ez a beszéd világszenzáció lesz. A beszéd után a Führerrel rögtön visszautazunk Berlinbe. A fülkénkben ettünk és beszélgettünk. Minden lehetséges problémát áttekintünk. Mindenekelőtt azt, hogy Rust minisztériumából hiányzik az áttekintőképesség és a kezdeményezés. A Führert is bosszantja ez, de pillanatnyilag nem tud változtatni rajta. Az egyháziakkal való vitát a háború utánra tartogatja. Igaza is van! Az általános helyzetet nagyon optimistán ítéli meg. Angliát térdre kell kényszeríteni. Nürnbergben ijesztő üzenet vár: adjak át egy táviratot a Führernek. Eszerint nem sokkal azután, hogy elhagytuk a Bürgerbräut, ott bomba robbant. Nyolcan életüket vesztették, hatvanan megsebesültek. Az egész boltozat beomlott. Iszonyatos. A Führer először szándékos hamisításnak tartja a hírt. A tényt azonban Berlin is megerősíti. Már kétszer megkísérelték megállítani a vonatot, de eredménytelenül. Az okozott kár óriási. A merényletet kétségkívül Londonban főzték ki, és feltehetően bajor legitimistákkal hajtatták végre.[28] A Führer közleményt diktál, amit Nürnbergben rögtön ki is adok. Alaposan átgondoljuk, kik lehetnek a tettesek, mik lehetnek a következmények és az esetleges intézkedések. Addig még visszafogjuk a népet, amíg nem bizonyosodunk meg pontosan arról, milyen irányból jött a merénylet. A Führer és mi mindnyájan szinte a csodával határos módon menekültünk meg a haláltól. Hogyha a gyűlést, mint a korábbi években, a program szerint hajtjuk végre, akkor már egyikünk sem élne. A Führer most, a

28 Később a nácik az angol titkosszolgálat mellett Otto Strassert gyanúsították a merénylet előkészítésével, illetve végrehajtásával, utóbb azonban mindezeket a vérziókat el kellett ejteni. A merénylet háttere máig ismeretlen.

korábbiakkal ellentétben, egy fél órával hamarabb kezdte a beszédét, és időben fejezte be. A mindenható őrködik felette. Csak akkor hal meg, ha befejezte küldetését. [...]

1939. november 19.

Tegnap: [...] a Führernél [...] tovább nyomoznak a müncheni merénylet ügyében. ... Az angol titkosszolgálat támogatásával Otto Strasser áll a merénylet mögött. Tiltakozom a Führernél amiatt, hogy az élelmiszer-ellátás terén a zsidók ugyanolyan jogokkal rendelkeznek, mint a németek. Hamarosan intézkedik ebben az ügyben. Beszámolok a Führernek a zsidófilmről. Néhány újabb javaslatot tesz. Ez a film most kiváló propagandaeszköz a kezünkben. Krakkóból megérkezett Frank. Keserűen panaszkodik a Wehrmacht puha, engedékeny módszereire. Itt most megint a Führernek kell közbelépnie.

1940

1940. január 13.
Tegnap: barbár hideg. A szénkérdés egyre inkább fenyeget. Tájékoztató körlevél a körzetvezetőknek. Angliában megbüntetik, akik nem hisznek a győzelemben. A sajtónk oda sem figyel. A rádió idegen nyelvű adásaiban viszont élünk vele. Sajtónknak mozgékonyabbnak kell lennie. Túlságosan elkényelmesedett. Anyagokra vár. Pedig öntevékenynek kellene lennie. Megrázó jelentés érkezik Lembergből az oroszok garázdálkodásáról. Nem ismernek kegyelmet. És a zsidóknak még mindig nagy a szájuk. Az orosz csapatok kiképzetlenek és rossz a felszerelésük. Hamisítatlan bolsevizmus. [...] Frank II.[1] beszámol a (lengyel) kormányzóságról. Rengeteg problémájuk van. Ő is a megfelelő oldaláról ismerte meg a bolsevizmust. A Führer azt gondolja, hogy a bolsevizmus ma a legmegfelelőbb államszervezet a szlávság számára. Sokkal többet úgysem lehet kihozni az oroszokból. Sztálin az új Rettegett Iván, de miattam lehet akár Nagy Péter is. És hogy most nem nevet a nép? A károk alatt sem nevetett. Azóta csupán annyi történt, hogy eltűnt az uralkodóréteg, és helyébe a tipikus szlávok léptek. Ezektől annyira tellett, mint amennyit megvalósítottak. Ez persze számunkra nagyon jó. Inkább legyen gyenge partner a szomszédunk, mint egy bármennyire is jó szövetségi szerződés. Ha minden szerződést megtartottak volna, melyet a történelem folyamán kötöttek, akkor az emberiség ma már nem élne. A történelem nem arra való, hogy a népek tanuljanak belőle. Minden kornak és minden embernek a saját tapasztalatait kell összegyűjtenie. Ez már így van, és emiatt nem érdemes panaszkodni. Hogyan bontakozhatnának ki máskülönben a nagy emberek és a zsenik? És ebben minden bizonnyal igaza is van. Ahogy ma a bolsevizmus a cárizmus nyomába lépett, így az... A formák változnak és velük a korszakok is. Ó, ez a kegyetlen hideg. [...]

1 Hans Frank, a lengyel főkormányzó.

1940. január 17.

Tegnap: újabb hidegbetörés, faggyal és hóval. Nagyon kellemetlen a kritikus szénhelyzetünk miatt. Megint lemaradtunk valahol. Főleg Berlinben hiánycikk a brikett. A Franciaországba sugárzó kalózadónk példásan működik. A francia nyilvánosság nem beszél róla, nem akarja felhívni rá a figyelmet. A beérkezett jelentések szerint Anglia felé sugárzott adásaink is remekek. „A vízcsepp kivájja a követ"-elvből indulunk ki. A szénszűke eléggé rontja az emberek hangulatát. Ennek hamarosan vége lesz. Még nagy a siránkozás Belgium és Hollandia miatt. Nyilvánvalóan Londonból szítják. Nem teszünk ellene semmit. Hadd tombolja ki magát a világ élősködőinek félelmi neurózisa. A légi sikereinkről szóló beszámolók nem mindig elég megbízhatóak. Oda kell figyelnünk, hogy szavahihetőségünket ne ássuk alá. Jelenleg nagyon komoly személyes támadások érnek Párizsból és Londonból. Megtiszteltetés számomra. Speerrel megbeszélem a lankei új kerítés tervét. A telek mérete valamennyit csökkent. Ez célszerű és szükséges volt. Még egyszer átnéztem az új heti filmhíradót. Most jó. Délben a Führernél. Az offenzíván dolgozik. A legapróbb részleteket is átgondolja és ellenőrzi.[2] Ezért lesz majd sikere. Vita az egyházi ügyekről. Néhány egyházat magára kell hagyni. A protestáns egyház fennmaradása nem áll érdekünkben. Kerrl teljesen rossz irányba viszi az ügyeket. Egy vallási Arndt-szövetséget akar alapítani Wittenbergben. Ami hullik, azt taszítani kell, Kerrl úr! Egy egyházpótlékot kétkedve fogadna a Führer is, és joggal. Ez egy jövendő reformátor feladata lesz, mondja, és ő egyáltalán nem érzi magát annak. Ő csak politikai feladatokat akar megoldani. Különben a harc az egyházakkal elkerülhetetlen, és bizonyára nagyon hosszú ideig fog tartani. Müller, birodalmi érsek nem sok hasznot hajtott nekünk. Viszont a versengő egyháziak részéről is érte őt igazságtalanság. A legjobb, ha kimaradunk, legalábbis egy időre, ezekből az ügyekből. Sajnos a Wehrmacht vezetése nagyon vallásos. De mi mást is tehet? A katonának valami támaszra van szüksége az életben. S az egyházat még nem sikerült semmivel sem helyettesíteni. Az angolok egy hatásosan megszerkesztett brosúrát juttatnak el a birodalomba. Erre egy nagyon rafináltan elkészített, Anglia-ellenes, szöveges diafilmet dolgoztunk ki. Biztosan meglesz a hatása. Tokióban Yonai alakít új kormányt. Úgy tűnik, nem egészen a mi ízlésünk. Vigyáznunk kell. Poseni beszédemen dolgozom. A legapróbb részletekig áttekintem az egész mai helyzetet.

2 A nyugati offenzíváról van szó, aminek időpontját Hitler végül áttette 1940 tavaszára.

Azt hiszem, jó lesz Minden szót alaposan mérlegelni kell Filmfelvételek a „Spee" és a „ "[3] elsullyesztéséről Tragikus és nagyon megkapó Itthon nem szabad bemutatni, talán kulfoldon Késó este vissza Schwanenwerderbe Fáradtan és kikészulve

1940. január 20.

[ ] A Fuhrer estére meghív bennunket a lakására Magdával Berlinbe Egészen kis társaság A Fuhrer nagyon jókedvú Posenról beszélek neki, nagyon erdekli A lengyel nacionalizmus csak annyiból állt, hogy a lezullott lengyel arisztokráciának joga volt kifosztania a népet Nyoma se volt az idealizmusnak A Fuhrer elszánta magát az Anglia ellení nagy hadjáratra Mihelyt az idójárás kedvezó lesz Anglhát ki kell soporni Európából és meg kell szuntetni Franciaország nagyhatalmi státusát Németország aztán hegemóniához, Európa pedig békéhez jut Nekunk is ez a nagy, orokos célunk Ezt kovetoen a Fuhrer még néhány évig hivatalban akar maradni, megvalósítja társadalmi reformjait és épitkezéseit, aztán visszavonul A tobbi már másokra tartozik A továbbiakban o csak a politika jó szellemeként akar mukodni És megírja mindazt, ami ma foglalkoztatja A nemzetiszocializmus afféle evangéliumát [ ]

1940. január 31.

Tegnap még mindig fagy és harapós hideg A szénhiány lassan katasztrofális lesz [ ] Délben a Fuhrernél Attekintjuk a politikai helyzetet Este nagy beszédet akar mondani London és Párizs ordítozása teljesen hidegen hagyja Daladier az o szemében csak egy felkapaszkodott postatiszt, egy megvadult nyárspolgár, akinek az agresszivitása jelentós mértékben az alkoholból ered Churchill egy angol Oldenburg, Janus-arcú, rámenos, de nem megfontolt Chamberlain nem igazán kemény lélek, inkább csak megedzódott Clemenceau[4] és Lloyd George ellenben még igazi férfiak voltak De ok is csak azért tudtak elérni valamit, mivel nem leltek nálunk megfeleló ellenfélre Mert ki volt Bethmann, Michaelis és Hertling? Foch[5] kíméletlen volt, de nem nagy gondolkodó, Pétain[6]

3 A Repulse nevu brit hadihajo
4 Clemenceau, Georges, francia politikus, 1917 20-ban miniszterelnok, a „Gyozelem Atyja"
5 Foch, Ferdinand, francia marsall, 1918-ban a szovetseges csapatok foparancsnoka
6 Petain, Henri Philippe, francia marsall, 1917 18-ban a francia haderok foparancsnoka, 1940-ben miniszterelnok-helyettes, majd a Vichyi Franciaorszag allamfoje A haboru utan halalra itelik, de kegyelmet kap

ellenben finom lélek. Veszély esetén azonban többet ér az erő, mint a szellem. Háborúhoz energiára van szükség. Még nem tudni, milyen lesz Gamelin.[7] Egyelőre mindenben a késlekedés jellemzi. Hajókat építünk, rombolókat, de főleg tengeralattjárókat. Sokat. Ez most a legfontosabb. Nagyrészt ezekkel fogjuk a boltot vezetni. Bombázóink halálmegvető támadást intéztek egy angol hajókonvoj ellen, kilenc ellenséges hajót megsemmisítettek. Ez olyan hőstett, amely kivívja az egész világ csodálatát. A Führer dicséri rádiópropagandánkat, mely éppen külföldön ér el egyre nagyobb eredményeket. Teljes egészében a hírszolgáltatásra és a tárgyszerű tájékoztatásra rendezkedünk be. Ez a leghatásosabb. A protektorátusban jól állnak a dolgok. A helyzet nyugodt. Áldás, hogy az egyetemek zárva vannak. Az ellenállás fészkei voltak. [...] A Führernél. Harcra kész hangulatban van. A Sportpalastba megyünk. Zsúfolásig megtelt. Pezsgő embertenger. Frenetikus üdvrivalgás. Már az én megnyitóbeszédemet is tapsorkán szakítja félbe. Majd a Führer beszél. Éles leszámolás Londonnal és Párizzsal. Eltökéltség a győzelemre. Szilárd bizakodás. A hallgatóság ünnepel. Igazi sportcsarnoki hangulat. Befejezésül az Englandlied. A Führer nagyon elégedett. Még hosszan beszélgetünk a pártirodán. Himmler megmutatja áttelepítési terveit.[8] Majd Zita „császárné" és Ottó „császár" leveleit olvassa fel. Csak nevetni lehet. Nagyon későre jár. Metsző hidegben megyek vissza Schwanenwerderbe.

1940. március 8.

Tegnap: hó, eső, napfény. Kora tavaszi időjárás! A Führernél. Az új bunkerépítésekről számol be. Áttekintünk sok katonai kérdést. Ebben is kiváló szakember. Elképzelhetetlen, hogy támadás érje a nyugati védővonalunkat. Az ellenség sem számolt ezzel soha. Arra számított, hogy leragadunk Lengyelországban, vagy arra spekulált, hogy forradalom robban ki nálunk, vagy túlértékelte az ellenünk irányuló blokádot stb. Egyébként az ellenségnek nincs igazi elképzelése a háborúról. Ezért tapasztalható bizonytalanság a hadvezetésében, és idegekre menő folytonos szélhámoskodás. Olaszország sajnos nagyon gyenge Angliával szemben. Mussolini láthatólag a királyi ház nyomása alá került. Minden határozatlan ember oda tömörült. A népre kellene hivatkoznia, és úgy szembeszállni Londonnal. Így viszont egyre többet veszít a tekintélyéből. Minden nagyvonalú politikának az átka a dinasztiákban keresendő. Mit veszíthet Olaszország? A gyarmatait? Egy győztes háború

7 Gamelin, Maurice, tábornok, 1935–40-ben a francia hadsereg vezérkari főnöke.
8 E tervek a korábbi lengyel területek germanizálását célozták.

után kétszer vagy háromszor annyit kap vissza. De aki egyszer gyengeséget mutat, a legtöbbször így is végzi. Mi mindent csinálhatna Mussolini ma a tengeralattjáró-flottájával! Miért nem veti be? Miért csak lármázik? A Führer nagyon bosszús e magatartás miatt. Mussolini, tégy már valamit! Csőd Palesztinában. Zűrzavar Indiában. Magában Angliában is teljes zűrzavar. Meddig vár még Mussolini, miért nem használja ki a kedvező lehetőséget? Párizsban és Londonban is józanodó hangok hallatszanak a meglehetősen tarka tájékoztatási politikában. Ami a hírszolgálatot illeti, abban kétségkívül jobbak vagyunk. Svájc aranyhidakat épít ki számunkra a sajtópolitikában. Ideje is volt. Henderson emlékiratait írja. Rólam is szó van, de egész jól megúszom. Annál vadabbul támad rám a „Daily Telegraph". Kitüntető sebek! Átvizsgáltatom Hamsun[9] írásait. Kevés nagy ember rohant ki úgy az angolok ellen, mint ő. A probléma lényegét ragadta meg. Sir Eric Phipps nyálaz be bennünket. Elragadó ifjú! Speernél Berlin átépítésének tervei és a modellek. Egyedülállóak. Speer igazán nagy, monumentális építész. Méltán fog nagy nevet szerezni. A berlini művészegyesület kiállítása. Sok elfajzott mű is ki van állítva. Intézkedem, hogy tisztítsák meg a kiállítást. Klaus Richter professzor ki akar oktatni az ilyenfajta művészet létjogosultságáról. A régi frázisok: a nagy akarás, a többi csak töltelék, az egyéniség így fejezi ki magát, és így tovább. De a pofájába mászok ennek az izgága alaknak. Paepke bemutatja a Berlini Ház új terveit. Részben jók, részben még nem. Még dolgozni kell rajtuk. Késő este a steglitzi helyi csoport 15. évfordulóján mondok beszédet. Tomboló tapsvihar. Itt érzem jól magam igazán. A régi, öreg pártembereink között. Éjjel kettőig beszélgetünk. Itt igazán boldog vagyok.

1940. március 19.

Tegnap: mindent elhalványít a Führer és a Duce találkozója a Brenneren. A tárgyalás délelőtt 10-kor kezdődik és egész nap tart. A hírt nem fújjuk fel a sajtóban, mert a nyugati hatalmak részéről furcsa béketalálgatás kapcsolódik a találkozóhoz. Pillanatnyilag ez most nem áll érdekünkben. Párizs és London a legvadabb híreszteléseket terjeszti. De nem engedjük megzavarni a nyugalmunkat. Ezzel szemben viszont nagy ügyet kerekítünk a Scapa Flow-ból. A csapás talált, még akkor is, ha Churchill a legabszur-

9 Hamsun, Knut, norvég író, 1920-ban Nobel-díj. Exponálta magát a náci külpolitika mellett.

dabb szélhámosságokat találja ki.[10] Kihozza még az öreg hölgyet is a molyzsákból. A külföld azonban a mi jelentéseinket tartja helyénvalónak. Az akcióban részt vett repülőtisztek ragyogóan nyilatkoztak a bel- és a külföldi sajtó előtt. A külföldre irányuló adásainkban is megfelelő teret szentelünk ennek. Különben néhány dolgon változtatnom kell a rádióadásokban: a hosszú lélegzetű beszélgetések nem igazán hatásosak. Inkább több, jellegében objektívnek tűnő hírre van szükségünk, egyre több teret kell szentelni az elburjánzott angol korrupciónak stb... A Brenner-hágón véget ért a Führer és a Duce tárgyalása.[11] Késő délután már megkapom Münchenből a jelentéseket: minden rendben volt. Mussolini ismét igazi férfinek mutatkozott. Nem lehet kételkedni szövetségi hűségében. A döntő pillanatban mellettünk jön. A német sajtót újra teljesen ráállítjuk a tengelyhatalmakról szóló írásokra. Nem is árt most tompítani a nyugatiak békefanfárjait. Ennek a háborúnak a kimenetele csakis a győzelem lehet, nem pedig holmi langyos kompromisszum. Angliát térdre kell kényszeríteni.

1940. március 20.

Tegnap: a nap szenzációja a találkozó a Brenneren. A legvadabb hírek kapcsolódnak hozzá. A béke és a katasztrófa között hintázva. E híresztelések közül egyet sem engedek a német sajtóban közölni. Zárlatot rendelek el. Daladier... hamarosan Genovában találkozik újra Mussolinivel. Rögzítettük a pontos német békefeltételeket. Az egész londoni: csalás. Ennek ellenére a valóságban nincs jó helyzetben Daladier és Chamberlain kormánya. Ott... lassan. Churchill ismét hamisít a Scapa Flow-ügyben. De maguk az amerikaiak is elismerik, hogy híreink igazak. Egy csatahajó majdnem teljesen megsemmisült. A délutáni híradásokban ezt a hírt nagyítom fel. [...] Délben visszaérkezik a Führer a Brenner-hágóról. Rögtön felkeresem. Nagyon elégedett. Mussolini kész a legvégsőkig velünk tartani. Ahogy ez számunkra a legelőnyösebb. A Führerre ismét komoly, mély benyomást tett Mussolini személyisége. Gigantikus művet alkotott. Végül is ő vette fel először a harcot a világ ellenségeivel, és győzelmesen végre is hajtotta. Sajnos a környezetéből hiányoznak a vele egyenértékű emberek. Ebben a tekintetben a Führer jobb helyzetben van. És Olaszország szegény ország. De mi mindent kihozott

10 Az angol hadibázis elleni német légitámadás nem volt ilyen sikeres; ellentétben a német híradással, mindössze egy angol cirkáló sérült meg.

11 Ekkor egyeztették Olaszország hadbalépésének leendő körülményeit.

magából még így is! A királyi ház gátolja. Ő mégis meghagyja a monarchiát mint az állam egy konzervatív elemét. Abesszíniát is meg kell még emésztenie. A hadsereg és a flotta az ő műve. Törtelen akaraterővel rendelkezik. Igazi férfi! Becsületes, nagy barátot ismertünk meg benne. Széles látókörű. Hazudik a világsajtó. A Führer igazán nem gondol egy kétes értékű békére. Javaslatomra minden ilyesfajta híresztelést, úgy, ahogy van, mindenestől megcáfol. Megtörjük a világ zsarnokainak uralmát. [...] India mozgolódik. Kemény dió lesz ez még Londonnak. A Scapa Flow-ügyben elhangzott érveink bejárják a világsajtót. Churchill hazugságtákolmánya szétszaggatva. A Scapa Flow a háború legnagyobb veresége lett a számára. Hagyom, hogy a sajtó továbbra is erőteljesen foglalkozzék ezzel az üggyel. A délután sajtó- és igazgatási ügyek intézésével telik el. Chamberlain beszédet mond az alsóházban: az egész egy nagy, siralmas panasz Finnország miatt.[12] Hogy London segítene nekik, de, de... Ismerjük már ezt a litániát. Már senki sem dől be neki. Hagyom, hogy a sajtónk jól lehordja. Az angolok annyira rossz helyzetben vannak, hogy állandóan békeszándékunkról terjesztenek koholmányokat. Nyilvánvaló, hogy ezzel csupán a saját népüket akarják megnyugtatni. De ezt nem engedjük meg nekik. Cáfolatunk egyből véget vet ezeknek a bizonytalan reményeknek. A „Giornale d'Italia" is cáfolja – feltehetőleg felsőbb utasításra –, hogy Mussolini egyfajta békekövet lenne. Békeküldetése szeptemberben véget ért. Olaszország most a saját érdekeinek védelmét tartja szem előtt. Ez bizonyára nem kellemes hír London számára.

1940. április 9.

Tegnap: csodálatos tavaszi nap. Párizs és London képmutató jegyzéket intéz Norvégiához: elaknásítják a norvég területi vizeket. Ez az intézkedés nyíltan a német hajózás ellen irányul. Ez az ugródeszka, amire vártunk. Ó, sancta simplicitas – szent együgyűség! Megkezdődik tehát. Még valamit leállítok a német sajtóban. Hogy túl korán szagot ne kapjanak. Kerülni kell minden túlzottan kiélezett helyzetet. Az angolok ráadásul még elkövetnek néhány fergeteges ostobaságot. Londonban jelenleg a legbutább söpredék kormányoz, ami Isten ege alatt csak létezik. Azzal próbálták meg hajózhatatlanná tenni a Dunát, hogy uszályokat süllyesztettek el.

12 A finn–szovjet háború azért tört ki, mert a finn kormány elutasította Moszkva különféle stratégiai pontok átadására irányuló követelését. Az úgynevezett „téli háború" a kemény finn ellenállás következtében elhúzódott, noha a finnek a küzdelmüket övező szimpátiák ellenére sem kaptak tényleges segítséget egyik oldalról sem. A moszkvai békét 1940. március 12-én írták alá.

Időben túljártunk azonban az eszükön. Martin rövid beszámolót tart a gazdasági helyzetről. Jól állunk, de természetesen évekig ez már nem tartható. Különösen az olajkérdés válik veszélyessé, ha a támadások elkezdődnek. Greinerrel költségvetési kérdések. Crosigk csökkenteni akarja a színházak pénzét. Szó sem lehet róla. A Führer hívat. Átsétálunk a parkon, miközben tájékoztat terveiről: ma hajnalban, 5 óra 15 perckor hadseregünk megszállja Norvégiát és Dániát. Az angolok a kezünkre játszottak aknajegyzékükkel. Minden, a legapróbb részletekig, elő van készítve. Az akciót mintegy 250 000 ember hajtja végre. A lövegeket és a lőszereket nagyrészt már átszállítottuk szenet vivő gőzhajókba rejtve. Védekezéssel nem kell számolni.[13] Hogy mit tesz majd Amerika? Ez pillanatnyilag nem érdekel bennünket. Anyagi segítségének megérkezése közel nyolc hónapot igényel, a katonaságé kb. másfél évet. Nekünk pedig még ebben az évben ki kell vívnunk a győzelmet. Máskülönben az ellenfél anyagi fölénye túlságosan megnő. Egy hosszú, évekig tartó háborút lelkileg is nehéz elviselni. Az erkölcsi tanulságok olyan áradatával öntjük el a világot, amit az angolok is kétségkívül megtennének, ha képesek lennének rá. És ha nem cselekednénk, erre már nem kellene sokat várni. Miután elfoglaltuk ezt a két országot, rövid szünetet tartunk, aztán erőteljesen támadni fogjuk Angliát.[14] Most megvan az alapunk a támadásra. Ha a királyok tisztességesen viselkednek, a helyükön maradhatnak. De ezt a két országot többé nem engedjük ki a kezünk közül. A franciák, de főleg a belgák és a hollandok boldogok lesznek, hogy nem nekik kell kinniuk ezt a keserű poharat. Először a Führer szülőföldjéről származó hegyi hadosztályt vetjük be. Oslo nyugtalan, de még nem sejt semmit. A katonai attasékat elküldtük nyugati védvonalunk megtekintésére. A norvég azonban – éppen ő – nem utazott velük. Álcázom magamat; estére egy téli segélyszervezeti gyűlést hívok össze a Sportpalastba, és ezt nyilvánosan meg is hirdetem. Titokban és anélkül, hogy bárki észrevehetné, mozgósítom a rádiót. A minisztériumban is előkészítek mindent. Borzasztó nehéz, hisz senkinek sem mondhatom el, miről

13 Erich Raeder admirális javaslata alapján Hitler hónapok óta foglalkozott a Dánia és Norvégia elleni hadmuvelettel, hogy megakadályozza ott angol támaszpontok létesítését, és azokat Németország számára biztosítsa A Weserubungnak elkeresztelt müveletről a végső dontés március 26-án szuletett Az angolok az elaknásítás idejet április 8-ára tüzték ki, a nemet akciót 7-én indították Úgy tűnik, hogy Goebbels a tervezett német akcióról csak az utolsó pillanatban értesult

14 Hitler félrevezető tájékoztatása Már elkészult a Belgium–Hollandia–Franciaország ellen támadási terv, amit kozvetlenul a dán–norvég akció után el akart kezdeni, ezzel szemben Anglia megtámadására nem szuletett elgondolás

van szó. Az első most a titoktartás, csak utána következik a pontosság. A Führer a legjobb hangulatban van. Dicséri az angolok rövidlátását. ... Azt adom be a munkatársaimnak, hogy ne legyen feltűnő ez a többórás megbeszélésem a Führerrel, hogy hibát talált a munkámban. A dologról csak néhány, egész közeli beavatott tud. Ők viszont hallgatnak. Visszamegyek a hivatalba. Közömbös tekintettel teszem meg az előkészületeket, majd vissza a Führerhez. Darré jelentést tesz Magyarországról. A Führer nagyon elégedetlen a magyarok magatartásával. A magyarok nagyon sokat csalnak és alakoskodnak. Az angol–francia hadviselés teljesen érthetetlen a számunkra. Most ott van nekik az erődítmény... Vagy bennünket akarnak... Arra számítottak, hogy forradalom robban ki Németországban, és akkor akartak cselekedni. És azután bevonulni Berlinbe. Ez már nem sikerült. ... Németországban kitűnő a hangulat. A világ fülét pedig betömtük. Skandináviában bombaként hatott az angol blokád és aknazár híre. Teljesen észrevétlenül tehát mégsem cselekedhetünk. Hogy elterelj ük a figyelmet, a német sajtó nagy ügyet kavar az angolok eljárásából a románokkal szemben. Ez jól sikerül. Különben általános viták. Négy kereskedelmi hajó egy napon. Délután hosszan tárgyalok Jodl tábornokkal, aki beszámol a tervezett katonai akcióról. A vállalkozás reggel, 5.15-kor kezdődik.[15] Majdnem az egész német flotta bevetésre kerül. A modern hadtörténet legvakmerőbb vállalkozása lesz. Megvan az óriási kockázata a legnagyobb erők egyidejű bevetésének, de a siker legnagyobb esélye is ebben rejlik. Ha sötétedésig nem derül fény az akciónkra, akkor már fél győzelmet arattunk. Csapataink békés szándékkal lépnek partra, röplapokat osztanak szét a lakosoknak, megmagyarázzuk az akció őket védelmező jellegét. Ha ellenállással találkozunk, azt letörjük. Döntő momentum, hogy a csapatok bejutnak-e bizonyos fjordokba. Ha nem lesz fegyveres ellenállás, akkor nagyon gyorsan végre tudjuk hajtani az akciót. S addig nem hozunk nyilvánosságra semmit, amíg az angolok nem szólalnak meg. Most a legfontosabb dolog a titoktartás. A meglepetésen múlik minden. Svédországot egyelőre megkíméljük. Azt hangoztatjuk, hogy csupán a semlegességet védjük, és semmilyen akciót nem akarunk végrehajtani. Anglia ellen sem. A propagandafüstnek először a túloldalról kell felszállnia. A legnehezebb a Norvégia elleni vállalkozás, amelyet az angol flotta közvetlen közelében hajtunk végre. Ejtőernyős csapataink is besegítenek majd. [...] A késő délután lélegzet-

15 Április 9-én hajnalról van szó; azt ugyanis, hogy az egységek már 7-én elindultak, titokban akarták tartani, és ez sikerült is. Az akció a helyszínen 9-én kezdődött.

visszafojtott feszültségben múlik el. A túloldalon mintha fokról fokra kezdenének valamit észrevenni. Bárcsak itt lenne már az éjszaka! A hírek egyre fenyegetőbbek és riasztóbbak. Rohanj idő, gyorsabban, gyorsabban! Oslo tiltakozik Londonnál, és követeli az aknazár felszámolását. Pszichológiai szempontból ez a tiltakozás jól jön nekünk, de gyakorlati jelentősége nincs. Koht a Stortingban beszédet mond. Suta tiltakozás, amit ennek megfelelően közlünk is a sajtóban. Pillanatnyilag a semleges külföld nekünk szolgáltat kísérőzenét. Biztos nem sokáig. De nem is adunk sokat rá. A legfontosabb a siker. Este a Führerhez. Megérkeznek az első riasztó jelentések. Többek közt elsüllyesztett német gőzösökről. Pontosan azonban még nem lehet semmi biztosat tudni. Leszállt az oltalmazó sötétség, és a túloldal még nem sejt semmit. Úgy tűnik, az első felvonás tűrhetően lement. Még egyszer áttekintjük a Führerrel az egész helyzetet. Most őrizni kell az acélos idegeket, és bízni a szerencsecsillagunkban. Levetítettük a Führernek az új heti filmhíradót. Nagyon elégedett. Éjfélkor még holnapi feladatokat intéztem. [...] Éjjel 1-ig dolgoztam. Ötpercenként újabb és újabb táviratok érkeznek. Egyik riasztóbb, mint a másik. De a dolog lényege felett elsiklik a világ figyelme. Három órát alszom. Hajnali 4-kor felkelek. A drámai nap elkezdődik.

1940. április 10.

Tegnap: amikor felkeltem, még semmi hír. Vészjósló jelentés: torpedótalálat ért öt német gőzöst. Kritikus a helyzet. Később kiderül, hogy mindez kacsa volt. Kiugrasztottam munkatársaimat az ágyból. 6-kor már mindnyájan nálam vannak. Felvilágosítom őket az akcióról, és ismertetem a teendőket. Befutnak az első jelentések. Dániában minden súrlódás nélkül sikerült. Norvégiában egész kevés ellenállás. Alig értékelhető. Párizs és London semmit sem vett észre. Wedel beszámol a katonai helyzetről. Repülőinknek a köd miatt nem sikerült leszállniuk Oslóban. Koppenhágában már bent vagyunk. Mind a két akcióban a propagandacsoportok is részt vettek. Rövid sajtótájékoztatót tartok; úgy hat, mint a villámcsapás. Rögtön munkához látok. Apróságok: Rühmann pozitív választ adott. Katonai attaséink nem eléggé használják fel nemzeti filmjeinket. Ezek csupán apróságok a történelmi események között. De ezek is hozzátartoznak. Nyilatkozatot olvasok be a rádióban. A tények és a memorandum. A világot is villámcsapásként éri. Felolvasom a rádióban a dán és a norvég kormányhoz intézett emlékiratunkat. Az álláspontunk ismert: védelmet nyújtunk Koppenhágának és Oslónak. Oslo még ellenáll.

Esztelenül bejelentik a főváros kiürítését. Párizs és London védelmet ajánl fel. Mindenki nevet ezen. Ez Anglia legsúlyosabb presztízsvesztesége. Az oslói zűrzavar rövidesen megszűnik. Dánia királya – tiltakozva bár, de elfogadja védelmünket, ez egy ilyen világ – nyugalomra és rendre szólítja fel a lakosságot. Nagyon jó. [...] Teljes a döbbenet Londonban és Párizsban. Üres fenyegetőzések. Ismét megelőztük őket. Reynaud Londonba repül, hogy átvegye a parancsokat. Washington még várakozó állásponton. A Führernél. A legjobb hangulatban van. Délig az egész vállalkozást szerencsésen majdnem befejezettnek lehet tekinteni. A részletek fantasztikusak. Ezt az akciót majd egykor mint a történelem legvakmerőbb pimaszságát fogják értékelni. Például Koppenhágában kiköt egy Kraft durch Freude – hajó és egy zászlóalj száll partra. A Führer már nem törődik az oslói ellenállás maradékával. Az 1870-es háború végén jött létre a Német Birodalom, ennek a háborúnak a végén pedig kialakul a Germán Birodalom, s ezzel teljes egészében teljesítjük történelmi küldetésünket. Himmlerrel megbeszélem, hogy az SS keretei között is felállítunk egy propagandaszázadot. Egyetért és rendelkezésemre bocsátja d'Alquént. Hess is ott van. Sejtelme sem volt az egészről, otthon feküdt betegen, és az egészet a rádióból tudta meg. Sajtónk nagyvonalúan tájékoztat az ügyről, és kitűnő kommentárokkal. Látszik, hogy az újságírók szívesen foglalkoznak a témával. Sikeres légitámadást hajtottunk végre Scapa Flow ellen. Még ez is. Párizs és London óráról órára idegesebb lesz. A hírek szédítő gyorsasággal követik egymást. A semlegesek hallgatnak. Ott megértették az óra ütését. Amerika továbbra is a háttérben. Martin jelentést tesz a katonai helyzetről. Minden terv szerint folyik. Estére Norvégiában is tisztázódik a helyzet. Fritschével és Börnerrel tisztázom a bel- és külföldi sajtómunka irányát. Előre meghatározott keretek között. Róma és Moszkva komoly publicisztikai segítséget nyújt nekünk. Chamberlain beszédet mond az alsóházban. Röviden ismerteti az akciót, és azt hazudja, hogy Anglia semmilyen akciót sem tervezett Skandináviában. Abban a dicsőségben sütkérezik, hogy ő ezt már előre megmondta – ez aztán a siker! –, és ellenlépéseket jelent be. Erős angol flottaegységeket indítottak útnak. Tehát várunk! A Führernél. Mussolini fogadta Mackensent, aki átadta a Führer levelét.[16] Mussolini kifejezte csodálatát és egyetértését az akcióval kapcsolatban. „Így egyedül meg lehet nyerni egy háborút."

16 Mackensen, Hans Georg Victor von, német diplomata, 1938–43-ban római követ. A levélben Hitler katonai demonstrációt kért Mussolinitől.

A Führer hasonlóképpen csodálja őt. Még egyszer felsorolja az abesszíniai konfliktus nehézségeit, és utal az 1937. évi szerencsétlen indulásra. Vad hírek keringenek. Londonból egyre nagyobb veszteségeinkről jelentenek. Merő hazugság, felfújt hősködés az egész. A zavarodottság jele. Anglia egyik flottaegységével támad. Nyolcvannyolc bombázót küldtünk rájuk. Kilenc találat, elsüllyesztünk egy cirkálót. Ez a válaszunk! A Führer nagyon boldog. Politikánk és hadvezetésünk egyik legnagyobb sikerének tartja az akciót. Oslóban lemondott a kormány. Ügynökünk, Quisling veszi át a kormányt.[17] Nyugalomra és rendre int. London teljesen elképedt. Most még szövetséget kell kötnünk. És akkor vége a dalnak. Mindezt egy nap alatt. Az USA kijelenti, hogy nem érdekelt az ügyben. Ez már túl sok a jóból. Az istenek még megirigylik. Hullafáradt vagyok. A Führer időben lefekszik. Én is lefekszem, a minisztériumban.

1940. április 11.

Tegnap: Oslóban még minden a feje tetején áll. A törvényes és a Quisling-kormány harcol a hatalomért. A törvényes is keresi a békét velünk.[18] Kivárás! Az akciót végrehajtottuk. Veszteségünk: a „Blücher" nehéz- és a „Karlsruhe" könnyűcirkáló.[19] A norvégek összelőtték a szép Blücherünket. Ez még sokba kerül nekik. London és Párizs zavarban, butaságokat zagyvál össze. Ingadoznak a vad fenyegetőzések és a reménytelen csüggedés között. Ez is bizonyítja, milyen erős volt a csapás, és mennyire ült. A semlegesek hallgatnak, Amerika pedig tartózkodó. Jönnek az angol hazugságok. Leírhatatlan, mennyi mindent foglaltak el, süllyesztettek el, vagy vettek el. Nem hagyjuk magunkat félrevezetni. Hipplerrel filmkérdésekről. A heti filmhíradó számára új, angolellenes tervek. Görlitzer tájékoztat Berlinről. A nép hangulata nagyszerű. Mindenki akcióink folytatásának lázában ég. Görlitzerrel és Besttel megállapodunk a jobb együttműködésben a körzetek és a Gestapo között. A Gestapo túlságosan önállósította magát. Vitakészsé-

17 A nácik az akciót a norvég fasiszta párt, a Nasjonal Samling vezetőjével, Vidkun Quislinggel egyetértésben és részben az ő segítségére is támaszkodva szervezték meg. Quisling megkísérelte a hatalom megragadását, a norvégiai nácı megfigyelők szerint azonban társadalmi támogatottsága oly kicsi volt, hogy az országot egyelőre német kozigazgatás alá helyezték

18 A német követtel a kormány valóban tárgyalni kezdett, a kísérlet azonban hamar meghiúsult VII Haakon király és a kormány ellenállásra szólított fel, majd ennek kudarca láttán Londonba menekultek

19 E hírrel ellentétben a német flotta április 9–10-én egy nehézcirkáló mellett két könnyűcirkálót valamint 10 rombolót vesztett

günk a sajtóban és a rádióban kitűnő. Éreztetjük Londonnal, milyen mély megaláztatást kell pillanatnyilag elszenvednie. Ez jót tesz a fellengzős plutokratáknak. Két nap alatt Anglia rengeteget veszített a tekintélyéből. A Führernél. Panaszkodik veszteségeink miatt, de enélkül nincs eredmény. Ez az akció volt az egyetlen nagy feladat, amit a haditengerészetre bízhatott. Politikai és katonai nyereségünk felbecsülhetetlen. London teljesen tanácstalan. Az ott kitalált butaságokon csak gúnyolódni lehetett. A Führer elmondja, hogyan képzeli el Norvégia és Dánia jövőjét. Nem hozunk létre protektorátusokat, hanem szövetségre lépünk velük. Egységes lesz a külügy, a gazdaságpolitika és a vámügyek. A mi tulajdonunkba kerülnek a legfontosabb katonai támaszpontok, átvesszük az országok katonai védelmét, és mindketten lemondanak az önálló hadseregről. A cél egy északgermán államszövetség. Ez nekünk is és nekik is segít. A továbbiak majd maguktól kialakulnak. Most már világos, hogy Anglia is lépni akart. Mi viszont megelőztük őket. Churchill ezúttal mesterére talált a Führerben. Az ember egyre inkább csodálja a Führer koncepciójának merészségét és világlátásának színvonalát. Először cselekedni kell, csak utána filozofálni. Régi, gyakran kipróbált római bölcsesség ez, amely még ma is beválik. Norvégiában kisebb ellenállási fészkek vannak még. Formailag háborúban állnak velünk. De ez már nem tart soká. Halifax bejelenti, hogy segíteni fogja őket, még akkor is, ha velünk egyesülnek. Igazi buta angol logika! Légierőnk nagyszerűen működött. Egyáltalán, kiváló volt és csak példaszerűnek nevezhető az együttműködés a Wehrmacht és az állam összes erői között. Az OKW, a hadsereg főparancsnoksága híreket közöl az eddigi sikerekről, de nem hallgatja el a veszteségeinket sem. Ez csak megerősíti a bizalmat tájékoztatási politikánk iránt. Hahn kapitányt, aki a „Blücher"-en szolgált, sikerült megmenteni. Veszteségeink nagyon csekélyek voltak a hajón. Legalább valami vigasz ennél a lesújtó csapásnál, amely kétszeresen is elkeserítő, mert a norvégek teljesen értelmetlenül hajtották végre. A norvég kormány előtt még mindig nem világos a helyzet, sőt a kormány egy részét nem is lehet megtalálni. Micsoda ország! Kész a heti filmhíradó. Nagyon jól sikerült. .... Chamberlain beszéde az alsóházban. Tengeri csata Narviknál.[20] Az angolok hét cirkálót veszítettek. A mi veszteségeink sem lehetnek kicsinyek. Nincs összeköttetésünk a hajókkal. Az este bénító bizonytalanságban múlik el. Chamberlain különben együgyűségeket mondott. Vár-

20 A narviki öbölben vívott tengeri harc április 14-én oda vezetett, hogy az angolok e bázist majd csak a franciaországi vereség után adták fel.

nunk kell. Ebben a londoni hazugságzagyvalékban már nem ismeri ki magát az ember. A méreg és a harag rövidlátóvá teszi ezeket a plutokratákat.

1940. április 12.

Tegnap: a hírekben hazugságáradat Londonból. Közben néhány kínos veszteségünk őket teszi hihetőbbé. Többségüket nem cáfolhatjuk meg, hogy ne áruljunk el katonai titkokat. Így aztán jelentős hátrányba kerülünk. Azon fáradozom, hogy legalább néhány hírt közölhessünk. Az írott sajtóban most az angolok uralják a terepet. Azt hazudják, hogy elfoglalták Bergent és Narvikot. Ezt megcáfoljuk. Bár a hajóveszteségünk jelentős, az egész skandináv akciót mérlegelve mégsem túlságosan nagy. Meg kell őrizni tartásunkat és világossá kell tenni a német nép előtt, hogy veszteségek nélkül most nem lehetett sikert elérni. Martin jelenti: néhány súlyos veszteség ellenére a katonai helyzet jó, elfogadható. Utasítás a sajtónak: kitartás, érthetőség, semmi megtorpanás, támadásba kell átmennünk. A legvadabb hírek váltják egymást. Az angolok kétségbeesett eszközöket vesznek igénybe. Bár csak papírgyőzelmeket aratnak, mégis hatásuk alá kerül az egész világ. Mi is támadásba lendülünk. Kiadom a megfelelő utasításokat Dittmarnak és Bömernek. A norvégiai helyzet még egyáltalán nem tisztázott. Úgy tűnik, hogy továbbra is ellenállást akarnak kifejteni. Ennek hatására Svédországban is megkeményedett a helyzet. Onnan a legvadabb hazugságok érkeznek. [...] A Führernél. Veszteségeink elviselhetőek. Az angol hazugságok csak megvetést keltenek benne. Nem hallgatunk tovább. Jodl beszámol a katonai helyzetről. Az információs politikáról azonban sejtelmük sincs ezeknek a katonáknak. A helyzetünk egyre nehezebbé válik, mert hosszú frontvonalat kell védenünk. Bárhol számolhatunk ellencsapással. A Führer nem veszi komolyan a régi norvég kormány intrikáit. Quisling egyelőre nem tud érvényesülni. Nagyon rosszul mérte fel a norvég belpolitikai viszonyokat. Norvégiában mindenesetre felszámolunk minden ellenállást. A Führer még egyszer élesen szembefordul a külügyminisztérium próbálkozásával, hogy indítsuk meg a német–orosz kulturális cserét. Kapcsolatunk nem léphet túl a tiszta politikai célszerűségen. Hosszasan töprengünk az általunk tervezett angolellenes film forgatókönyvén és azon, hogy kik lennének a legjobb színészek erre a feladatra. Rögtön utána megbeszélem ezt a kérdést Hipplerrel. Teljes fény derül Anglia Norvégia ellen tervezett erőszakos akciójára. Bergenben lefoglalnak öt angol szállítóhajót, tele fegyverrel. A hadsereg főparancsnokságának híradása pszichológiailag nagyon ügyesen felépített. Szinte meg-

könnyebbülünk tőle. Ezután hangzik el Churchill beszéde az alsóházban, melyben elismeri a súlyos angol hajóveszteségeket: újabb két cirkálójuk süllyedt el, s az egyik nehéz csatahajójukat megsemmisítő erejű bombatalálat érte. Most mi is támadásba lendülünk. Megindítom a teljes német sajtógőzhengert és nem zavartatom tovább magamat a külügyminisztérium és a hadsereg főparancsnokságának bürokratáitól, együttműködöm a Transoceannal és az Europapress-szel. Néhány órán belül már érezhető a megkönnyebbülés. Szerintem túl vagyunk a mélyponton. Ebből is kiderül, hogy a kezdeményezés a legfontosabb. Tényeket kell teremteni, aztán szórakozhatunk velük. Churchill különben ismét a régi nótát húzza. Szenilis, hiú fecsegő, aki pillanatnyi hatást akar elérni. Bennünk emberére akad. Este újabb hazugságáradat érkezik. A zsidó Hambro-Hamburger a szerzője. A svédek jól tennék, ha vigyáznának. Az ilyen szemtelenségekért egyszer még nagyon drágán megfizethetnek.

1940. április 21.

Tegnap: csodálatos tavaszi nap volt. A Führer születésnapja. Az emberek már kora reggel ott szorongtak a Wilhelmplatzon, és nagy ünnepléssel köszöntik a Führert. A német sajtó teljesen ráhangolódva a napra. A rádióbeszédem adja meg a hangot. A külföld is bekapcsolódik. Amerikából nagyon pesszimista jelzések érkeznek London kilátásairól. Lassan felvirrad nekünk. Súlyos angolellenes propagandacsapásokat osztunk. Olaszország hangja óráról órára élesebb és követelőzőbb. Ez kellemes érzéssel tölt el bennünket. A katonai helyzet jó. Nyilatkozat: bombázni fogjuk mindazokat a norvégiai helységeket, amelyekről az angolok azt állítják, hogy ott leszálltak vagy partra szálltak. Most maguk a norvégok sietnek majd a cáfolattal. Az angolok hazudozása abba fog maradni. A front több sportműsort kíván a rádiótól. Teljesíteni fogjuk. Rádióprogramjaink most valóban kitűnőek. [...] Magda a gyerekekkel már reggel meglátogatta a Führert. Aztán eljöttek hozzám, kedvesek és drágák. Én is a Führerhez megyek. Születésnapi jókívánságok. Sok boldog évtizedet. Nagy asztaltársaság. A vadászatról viccelődnek. A Führer humora kiapadhatatlan, szellemes. Szűk körben a nagypolitikáról: úgy tűnik, Olaszország be akar avatkozni. Nem tehetnek mást. Mussolini épp harcra lelkesíti népét. Anglia egyáltalában nincs tisztában azzal, hogy helyzete milyen komoly. A Führernek az a szándéka, egy jól irányzott csapással kiüti Angliát. És mégis, akár ma is hajlandó lenne békét kötni velük. Feltétel: Anglia teljesen vonuljon ki Európából, és kiegészítve adja vissza gyarmatainkat. Ez lenne valami.

Nincs szándékában megsemmisíteni Angliát, vagy tönkretenni az angol birodalmat.[21] De nyugalomra van szükségünk. Nem kellene új háborúra várni. Norvégiából egy szuper-Szingapúrt építenénk fel. Akkor menne el igazán London kedve a háborútól. Jó, hogy szeptemberben Olaszország nem csatlakozott hozzánk. Anglia akkor valószínűleg visszatáncolt volna. És három-öt éven belül újrakezdte volna. London számára összehasonlíthatatlanul előnyösebb feltételek mellett. Ha már, akkor most. A légierő az egész hadviselést forradalmasította. És ebben mi vagyunk az élen. Háború nélkül hibás flottaprogramot állítottunk volna fel. A nagy bárkák hosszú távon tarthatatlanok a légierővel szemben. Ma már megtanultuk ezt. Tehát jobb így. A Führer a lehető leggyorsabb akciókat akarja végrehajtani. Nem várhatunk, és nem is akarunk várni sokáig. Esser délkeletre utazik. Sok megbízást adok neki. Terbovent kinevezték Norvégia politikai komisszárjává. Komoly teljhatalommal és harci megbízásokkal. Melléadom Müllert, aki engem képvisel. Nagyon örül neki. Pontos utasításokat kap: semmi hazugság. Rendteremtés, semmiféle kompromisszum. Sokáig dolgoztam még a hivatalban. A Wilhelmplatz tombol a lelkesedéstől. Jó hír érkezik a főparancsnokságról: az angol flotta ismét megtépázva. Magdával Lankébe. Milyen remek tavasz! [...]

1940. április 25.

Tegnap: csodás tavaszi idő. Repülőink eredményesen működtek. A katonai helyzet egyre kedvezőbben alakul. Narvik már nem annyira fontos. Minden más területen tovább nyomulunk előre. Légierőnk teljes munkát végez. A miniszteri konferencián még egyszer kiállok Quisling mellett.[22] Nem szabad addig ellene fordulnunk, amíg a Führernek szüksége van rá. Azt kívánom, hogy a minisztérium egyetlen osztályáról sem [...] Az olasz sajtó továbbra is támadásban van. Már nyíltan beszél arról, hogy a mi oldalunkon hamarosan belép a háborúba. A Führer kitűnő hangulatban van. Hadmozdulataink jól haladnak Norvégiában. Angolokat fogtunk el. Bizonyítékokat találunk náluk, hogy Anglia el akarta foglalni Norvégiát. Pontos parancsokat. Ez aranyat ér. A bizonyítékokkal együtt azonnal Berlinbe küldjük őket, repülőn. Nagy veszélyt előztünk meg. Feltehetően csak néhány órával. Churchill az angolok partraszállásáról szóló híreket várta, és ezek az átko-

21 Hitler mindig eltekintett attól, hogy a kontinentális német uralom – az európai angol érdekekről nem is beszélve – életveszélyt hordozott magában a brit birodalom szinte minden pontjára nézve.

22 Quisling majd csak 1942-ben lesz miniszterelnök.

zott németek egyszerre csak ott voltak. A Führernek megint szerencséje és jó ösztönei voltak. Mi lett volna, ha az angolok befészkelték volna magukat Norvégiába? Most már csak egy utcát kell lerombolnunk, és akkor az angol urak bent vannak a csapdában. Ez lenne valami! A Führer előadja terveit: szét kell zúzni Franciaországot. Ezzel London elveszíti szárazföldi fegyverét. Anglia akkor már tehetetlen.[23] Franciaország szétzúzása is igazságos történelmi tett. Angliának azonban szüksége van a tengerentúli birtokaira, és nem is kell azokat elveszítenie. Ez európai érdek is. Olaszországra inkább békében van szükségünk, mint háborúban. Jó, mint ahogy feltételezhető, hogy belép a háborúba. De Franciaországgal szemben inkább a háború után van rá szükségünk. Anglia békében élhet, ha kivonul Európából, visszaadja gyarmataink és még hozzá valamit. Ez viszont csak azután lehetséges, miután egy ütéssel a padlóra küldtük. Vajon a dolgok jelenlegi állása mellett megtámadna-e még egyszer bennünket London és Párizs? A Führer csak nevet ezen. Soha. De most hagyjuk a dolgokat menni a maguk útján. Hogy Nyugaton mikor kezdődik? Ez már csak az időjáráson és a célszerűségen múlik. [...]

1940. április 26.

Tegnap: [...] A katonai helyzet örömteljesen alakul. Bár Narvikban túlságosan előretolt állásokban harcolnak csapataink. Oslo térségében viszont gyorsan haladunk előre. Ott az angolok az összeomlás előtt állnak. Híradásainkban még nem említjük őket, hogy aztán hamarosan az egészet kiteregethessük. Ez nagy meglepetés lesz. A norvégek már alig tanúsítanak ellenállást. A király egy egész enyhén fogalmazott levelet küldött a közigazgatási intézőbizottságnak. A rémisztgetéseknek és uszításoknak majdnem mindenütt erővel véget vetettünk. Az angoloknál megsemmisítően kompromittáló iratokat találunk. Épp most vizsgálják és értékelik. Majd megfelelő tálalásban nyilvánosságra is hozzuk. Terboven jelentése nagyjában megegyezik Müllerével. Quisling jóakaratú, de tehetetlen. Egy időre maradjon nyugton, aztán esetleg valamikor ismét előszedhetjük. Terboven a megbékélést szorgalmazza. A lakosság lojálisan viselkedik. Nem tervezünk komolyabb beavatkozást. A rádiókészülékeket viszont elkobozzuk. Rövidhullámú adókat kell északra küldenünk. [...] A norvég nép ritkán tapasztalt közönybe süllyedt. Még egy súlyos katonai vereség, aztán vége a

23 Belgium, Hollandia és Észak-Franciaország megszállása után Hitler a keleti támadás mellett majd azzal érvel, hogy ezáltal kell Nagy-Britannia utolsó reményét és eszközét megsemmisíteni.

mesének. [...] A Führernél. Ő is rendkívül előnyösnek ítéli a katonai helyzetet. Egy új Gallipoli van előkészületben az angolok számára. Ez elképzelhetetlen lenne. Ezzel akkora előnyt szerzünk, amilyet nem szabad lebecsülni. A Füher részletesen beszámol az angoloknál talált dokumentumokról. Hihetetlen. Drontheimben sportra rendezkedtek be. Ehhez mindenkinél ötven lőszer volt! A parancsnokság a kórházban. Ez Churchillre vall! Ez az anyag néhány hétre elég lesz nekünk. Az angolok, most már teljesen világosan látjuk, buták és rövidlátóak. Ugyanaz a típus, mint amilyenekkel szemben álltunk a hatalomért folyó harcban. Ezekkel elbánunk![24] Két napon belül nyilvánosságra hozzuk az egész anyagot. Az angolok összeköttetése harcoló csapataikkal teljesen megszakadt. Ebből ... lesz. Szinte hihetetlen, mennyire rossz a propagandájuk. Ugyanolyanok, mint korábban a polgári pártok. Elvből társadalomellenesek. A munkás fogja be a száját. Szeretik eltaposni az embereket, de hamarosan őket tapossák el. A Führer példákat idéz a mi párttörténetünkből. A mi akkori ellenfeleink ugyanolyanok voltak, mint ma az angolok. És ezeket ugyanúgy le fogjuk győzni, mint ahogy legyőztük azokat. A Führer megemlíti, hogy egyszerű katonaként az első világháborúban mennyit szenvedett a császári kormány elmaradott propagandája miatt. A haragtól néha sírni tudott volna. Most mi ezt másképp és sokkal jobban csináljuk. Példát mutatunk a világnak hadvezetésünk szellemi fölényéről. [...] Megnéztem az új zsidófilmek munkakópiáit. A „Rothschild" jó, a Harlan-féle „Jud Süss" Krauss-szal és Mariannal pedig kiváló.[25] Harlan most egy új Friderikus-anyagot akar csinálni. ...Késő este még érdekes felvételeket láttunk Narvikról.

1940. május 9.

Tegnap: riadónk lángot gyújt az egész világon. A Balkánon kiéleződött a helyzet. Hollandiában biztonsági intézkedések, telefontilalom és a szabadságolások leállítása. Londonból kelt riasztó hírek az USA-ban. A Földközi-tenger térségében növekvő idegesség. Lassan tehát elkezdődik. Nekünk jó! Narvikban ismét előnytelenné vált a helyzetünk. Vajon ki tudunk tartani? Chamberlain

24 Ettől kezdve megfigyelhető Hitler szisztematikus torekvése arra, hogy egykori belpolitikai sikereiből kovetkeztetést vonjon le a háborús győzelem bizonyosságára

25 1940-ben a nácik az itt említett kettő mellett „Der Ewige Jude" (Az orok zsidó) címen egy harmadik antiszemita filmmel is előálltak, mindhárom arra volt hivatott, hogy pszichológiailag előkészítse a Goebbels-naplóban már korábban megjelent torekvést a zsidók teljes kiirtására, az ún Endlosungra

katasztrofális beszédet mond.[26] Az egész világ elítéli. Aztán itt van még Ironside egészen balga beszéde. Egy sor érvet adnak a kezünkbe. Kíméletlenül felhasználjuk őket a sajtóban és a rádióban. Az angol titkosadón hamis népszavazások. Ennek lesz hatása. Megkapom a beszámolót Mussolininek a Palazzo Veneziában mondott beszédéről. Nagyszerűen érvelt, teljesen mellettünk és a háborúba való belépés mellett. Csak a megfelelő órára vár. Tehát! [...] Terbovennel Norvégiáról. Lassan úrrá lesz a helyzeten. Egy őrült repülőőrnagy rengeteg nehézséget okozott neki Dortheimben. A norvégok lojálisan dolgoznak. Kedélyes nép. Keveset dolgoznak. Szociális beállítottságuk jó. A germánok csak öregségükre. A közigazgatási intézőbizottság szeretné felvenni a kapcsolatot a királlyal. Ő is szeretné, de még nem teheti. Quisling teljesen kikapcsolva. Kap majd még egy esélyt. Segítségünkkel megszervezheti a pártját. Propagandaszakemberként Winkelnkempert küldöm hozzá. Pénzre is szüksége lesz. Terboven panaszkodik a sok különmegbízottra, akiket a nyakára küldtek. De ő megszabadul tőlük. Jó lenne, ha egyszer én is ilyen feladatot kapnék: teljes függetlenség; mindent elölről kezdeni. Terboven nagyon erőteljesen és ügyesen végzi a feladatát. Lipperttel és Görlitzcel Berlin ellátásának a kérdéséről tárgyalunk. Ha kell, akár erő és pimaszság árán is, de eredményeket kell felmutatnunk. Nem tudom tovább eltűrni, hogy Berlinben rosszabb legyen az ellátás, mint bármelyik más városban. A Führernél. Norvégiában hatalmas zsákmányt szerzünk az angoloktól. Ismét megbüntettük Chamberlaint a hazudozásaiért. A Führer már csak viccelődik felette. Az egész világ számára nevetséges figura lett. Olyan angol karikatúrákat látunk róla, hogy halálra nevetjük magunkat. A Führer szerint talán mégis sikerül Narvikot felmentenünk. A kérdés csupán az, hogy képesek vagyunk-e ott egy repülőteret építeni. Norvégiában különben a helyzet világos. Ez az ország most már a miénk. Ki akarja valamikor még elvenni tőlünk? A norvégek a háború folyamán egyetlenegy aljasságot sem követtek el. Ellentétben Lengyelországgal. Persze a norvégek is germánok, a lengyelek viszont egy darab elrontott Ázsiát képviselnek. Épp ezért a Führer szabadon akarja engedni a norvég hadifoglyokat. Ez nagyon hatásos cselekedet lesz. Himmler beszámol a lengyel kormányzóságról. Elsősorban a zsidókról. Csupa selejt. Vasfegyelmet kell közöttük tartani. Az igazgatási ügyeket részben maguk intézik, s a legkegyetlenebb elnyomást

26 A brit miniszterelnök elismerte, hogy a béke fenntartására irányuló politikája nem vezetett eredményre. Támogatottsága megcsappant; másnap a király Churchillt nevezte ki miniszterelnökké.

gyakorolják a saját fajtájuk felett. Ilyenek a zsidók, és ilyenek is maradnak örökké. A Führer dühös, mert valaki gyermeteg módon megengedi, hogy a németekkel együtt dolgozzanak. Külön, elválasztva kell őket dolgoztatni, mert bemocskolják a többiek erkölcsét. Darré komolyan segíteni akar Berlin ellátásának megszervezésében. A legfőbb ideje. Stepanek színész rémtörténeteket közöl rólunk az angol sajtóban. Növekszik a riadalom Hollandia körül. Félreérthetetlen cáfolatot adunk ki. De London megint csak megértette, hogyan kell teljesen más témákra terelni a figyelmet. A Labour Party kemény ellenzéke Chamberlainnek. De még bizonytalan, hogy sikerül-e őt megbuktatnia. Se közel, se távol nem látni az utódját. [....] Vorosilovot felmentették parancsnoki beosztásából. Mi van ott? Nyilván Finnországgal van összefüggésben. Erősödő vihar Chamberlain ellen. Az alsóház tombol. Chamberlain keserű órákat él át. A legélesebb támadást Lloyd George intézi ellene. De ő is túlságosan öreg már. A demokrácia nagy dilemmája. Ismét nyugodtan mehetünk aludni.

1940. május 10.

Tegnap Churchill az alsóházban nagyon sovány beszédet mondott. Csapásaink alatt, úgy látszik, neki is kifogy a lélegzete. Lord Halifax a felsőházban bejelentette, hogy Londonnak másutt van szüksége a Norvégiában harcoló csapatokra. Ebből nagy felhajtást csinálunk a sajtóban. Az alsóházban, a sok tartózkodó szavazat miatt, Chamberlain gyakorlatilag kisebbségbe került. Ennek ellenére maradni akar, hogy átalakíthassa a kormányát. A mi érdekünk is az, hogy maradjon. Az Angliának szóló rádióműsorainkban alaposan ki is használjuk az ügyet, ide értve a beszédeket is. Magyarországról jövő beszámoló: zsidóbarát, alapjában véve németellenes, de kifelé sunyi-hízelgő. Még nem tudják, ki mellé álljanak. Talán, aki a legtöbbet ad? Tipikus magyar magatartás. Hírek jönnek délkeletről és a Közel-Keletről. Weygand tábornok hadseregét egy kicsit túlértékelték. Törökország vezetői teljes mértékben London mellett állnak. Megvesztegetett emberek, saját népüket árusítják ki. De nem hiszem, hogy bármi veszélyt jelenthetnének a mi számunkra. Megpróbálunk eljuttatni Narvikba egy század hegyivadászt. Remélhetően a légierő segítségével sikerül. A Führer, joggal, nem akarja feladni Narvikot. Mindent elkövet, hogy ott a vereségünket megakadályozza. A kövér Wagner kisaszszony aljas cikket ír a Führer ellen a londoni sajtóban.[27] Mégpedig azzal a szándékkal, hogy Olaszország szembeforduljon velünk.

27 A zeneszerző unokája, Friedelind Wagner.

A Führernek Mussoliniről mondott véleményét idézi, hogy dühbe gurítsa a Ducét. Biztos, hogy ebben egy angol propagandistának is benne van a keze. Ez a kövér bestia komplett hazaárulást követ el. A legrosszabb hazai nevelés terméke. Pfuj, az ördögbe is! Az állomáson Pavolinit fogadom.[28] Túlzó udvariassággal. Legyen szemmel láthatóan megtisztelve. Észre is veszi és örül neki. Rendes, rokonszenves ember, de sajnos nem Alfieri. Mint nagykövet azonban többet használhat nekünk. Az első megbeszélésünk délben. Időszerű témákról beszélgetünk; arról, hogy akár telefonon, akár személyesen hogyan tudunk állandó kapcsolatban lenni egymással. Okos, energikus ember, utálja a bürokráciát, de nem annyira simulékony, mint Alfieri. Beszámol az olaszországi előkészületekről. A nép morálisan kész a háborúra, gazdaságilag és katonailag azonban még nem. Ennek ellenére Mussolini eltökélt szándéka, hogy megfelelő időben belép a háborúba. Ezt a Palazzo Veneziában mondott beszédében is megerősítette. A beszéd számomra bizalmasan eljuttatott tartalma összecseng az általa közöltekkel. A királyi udvarban és a Vatikánban vannak még kötekedő csoportok. A Vatikán mindig is az ellentétes oldalon állt, és bizonyos fokig tüske a fasizmus híveinek körme alatt. A nép és a vidéki papok azonban másként gondolkoznak. A sajtó pontosan Mussolini gondolatait adja vissza. Farinacci[29] cikkét is ő hagyta jóvá. A Vatikán-kérdés megoldása mindenképpen a háború utánra marad. Az olasz sajtó sokrétűsége szándékos. Mussolini a többszólamú zenekart kedveli. Világossá teszem számára, hogy a bizonyítás órája elérkezett. Aki most nem örököl semmit, ne is számítson rá többé. Ezt ő is belátja. Azt hiszem, nagy lépést tettünk előre. Legalábbis az a benyomásom, hogy Pavolini most már pontosan tudja, miről van szó, és hogy a fejlődés dinamikája mennyire sürgeti a döntést. Délben kis hadireggelin veszek részt a Kaiserhofban, ahol megismerek egy csomó embert. Speer Berlin újjáépítésének néhány modelljét mutatja meg Pavolininek. Csak egy kis válogatást. Majd megnézzük még az idegenforgalmi hivatal épületének az újjáépítését. Közben persze a politikáról esik szó, egy pont körül keringünk; a kulturális bizottság terveiről stb. Rövid pihenő. Kint gyönyörű tavasz. Még feldolgozom a napi adagomat. Este a Staatstheaterben Mussolini „Cavour"-ját nézzük meg. Az

28 Pavolini, Alessandro, olasz fasiszta vezető, 1939-től népművelődési miniszter, 1943-tól tagja a salói bábkormánynak.

29 Farinacci, Roberto, olasz fasiszta vezető, 1924–26-ban párttitkár. A „radikális" fasiszta szárny hangadója, a németbarát politika híve. Mussolini megbuktatása után Németországba menekült, az új Mussolini-bábkormányban azonban nem kapott helyet, mert a németek hibásnak találták 1943 júliusi szereplését.

első resznek van néhány kiemelkedő pontja, a másodikat csak osszefércelték Vége pedig egyáltalán nincs A Duce nyilvánvalóan jobban ért a történelem alakításához, mint dramatizálásához Az eloadás nagyon jó Kulonosen Krauss, Cavour szerepében Sokan vannak jelen, koztuk Goring is Zúgó taps, harsány fogadtatás Jól van ez igy Színház után a repulók házában fogadás Megelégedéssel veszem észre, hogy mennyire távol áll tőlem ez az onmagáért való társadalmi érintkezés Örulok, amikor befejezik Keveset alszom Egy ilyen latogatás kifáraszt Bent maradok a minisztériumban Megszuletett a dontés A Fuhrer elhatározta, hogy megindítja a támadást Nyugaton [30] A legnagyobb titoktartás szukséges Heiduschkén kívul mindenkit hazakuldok Nyugtalan éjszaka Tele nagyszerú feszultséggel És ami a lényeg végre ezt is megértuk

1940. május 11.

Tegnap Dietrich éjjel már Hitler fohadiszállásáról hívott fel, valahonnan a nyugati frontról Megegyezunk a kozlemények nyilvánosságra hozatalának módjában Három memorandumra van szukség, egyet-egyet Belgiumnak, Hollandiának és Luxemburgnak Ezekben az országokban megsértették a semlegességet [31] Mi ez ellen védekezunk Koveteljuk, hogy tartózkodjanak minden ellenállástól A semlegesség megvédése A német csapatok kora hajnalban lépik át a határokat Ribbentrop magához hívatta az érintett hatalmak koveteit, és a legszukségesebbet kozolte veluk A titokban tartás az utolsó pillanatig sikerult Már enyhulésról kezdtek beszélni Adtunk egyet neki Ugyanabban az órában jelenti be London Izland megszállását Ez komikus! A memorandumok után nyilvánosságra hozzuk a hadsereg fóparancsnokának részletes jelentését és a belugyminisztériumét megfelelő iratanyagokkal A memorandumokat reggel 8-kor en olvasom fel a rádióban, Fritsche pedig a beszámolókat A vilagnak eláll a lélegzete A kulfoldre szóló megerosített adasok kozvetítésével mindenki megtudja a hirt Minden eszkozt, amit csak tudunk, igénybe veszunk A Fuhrer megparancsolta, hogy engedjék szabadon a norvég hadifoglyokat Lemondom az egész Pavolini-programot Most egyedul kell megoldania problémáit Esser, aki a Balkánon tett útjáról számol be, majd segít neki A balkáni tapasztalatok roviden így foglalhatók ossze ha gyozunk, akkor miénk lesz ott minden, ha

30 A valosagban ezt mar 1939 oszen eldontotte, de kulonbozo okok miatt (a hadsereg vezetoinek kesleltetese, a strategiai terv atdolgozasa, a kozben beallt rossz idojaras, vegul a dan–norveg akcio miatt) kesleltetni volt kenytelen

31 A valosagban Nemetorszag sertette meg e harom allam semleges statusat

viszont veszítünk, akkor minden elvész. Ez számunkra is mindig világos volt. Eligazítom Winkelnkempert, hogy mi lesz a feladata Norvégiában, és rögtön útnak indítom Oslóba. Befutnak az első hírek. Hollandia és Belgium ellenáll. Ez várható volt, számítottunk rá. Katonailag még nem tiszta a helyzet. Igazi ellenállással az erődvonalon, a Maas-folyónál és az Albert-csatornánál fogunk találkozni. Kínosan óvni kell magunkat a korai derűlátástól. Martin előadást tart nekem erről. Jodl írásban is kidolgozta részemre a hadműveletek feltételezett menetét. A légierő csak katonai célpontokat támad. A tengerészetnek csak korlátozott feladatai vannak. Az akció súlypontja a szárazföldi erőkön nyugszik. Ez nem hasonlítható a lengyelországi hadjárathoz. Teljesen visszafogjuk a híradásokat mindaddig, amíg nem látjuk át tisztán a helyzetet. A holland királynő népéhez fordul. Feltételezhetően ezt már nem sokáig teheti meg. A Führer napiparancsot ad ki a nyugati fronton harcolóknak: elérkezett az óra. Ez a csata ezer év német történelmét dönti el. Tegyétek a kötelességeteket. Ezzel megszületett tehát a döntés. Csökken a feszültség. Biztonságos nyugalomban mindnyájan munkához látunk. Isten óvja a Führert és a népet! Ki se látszom a munkából. De legalább most van értelme. Egy a célunk, egy a feladatunk! Délben Pavolini látogat meg. Kettesben ebédelünk. Elmagyarázom neki a helyzetet. Egyből mindent megért. Vissza akar menni Rómába. Elmondom neki, hogy milyen kívánságaink vannak az olasz sajtótól. Megegyezünk. Szerinte Mussolini hamarosan cselekedni fog. Bár egy kicsit gátló momentum, hogy az olasz királyi ház rokonságban áll a belgával. De döntő kérdések esetén ez nem lehet akadály. A Duce telefonon utasítást adott neki, hogy a legapróbb részletekig puhatolja ki kívánságainkat. Fel is sorolom őket. Továbbra is a legszorosabb személyi kapcsolatban maradunk. Kiviszem a tempelhofi repülőtérre, ahonnan az én gépem viszi egyenesen Rómába. Szívélyes búcsút veszünk egymástól. Táviratot küldünk még Alfierinek. Angliában mélyül a válság. Párizs olyan, mintha fejbe verték volna. Összeviszsza beszélnek. Híresztelés kering arról, hogy Chamberlain helyett Churchill lett a miniszterelnök. Ez tökéletesen tisztázná a frontokat. Arra az esetre, ha ez igaz lenne, megfelelő utasításokat adok a hírmagyarázathoz a sajtónak. Hollandia és Belgium Párizshoz és Londonhoz fordult segítségért. Naiv kísérlet! Nálunk, Nyugaton nyugalom van. Befutnak az első katonai győzelmekről szóló hírek. Maastrich elesett. Eupen és Malmedy is a mi kezünkben van. Néhány ponton átléptük az Albert-csatornát. A belga- és hollandellenes dokumentumgyűjteményünk nagyon meggyőző. Megteszi a kívánt hatást a világban. Ribbentrop hozzáfűzött in-

doklása csak felhígítja. A hadsereg főparancsnoksága beszámol a hadműveletek általános megindításáról. Nagy sikerekre hamarosan nem számíthatunk. Először át kell törnünk a védelmi övezeten. A rejtvény megfejtése: Lüttich. Általános tánctilalmat rendelek el. Mától más zene szól a rádióban is. Francia bombatámadás érte Freiburgot, huszonnégyen meghaltak. Még nem döntöttük el végérvényesen, hogyan dolgozzuk fel ezt a hírt. Ha erősen, akkor hozzá kell fognunk az ellenintézkedések megtételéhez. Göring nem tartja ezt még helyesnek.[32] Wilhelmina a népéhez fordul. Az ördögbe is, nem kéne ennek az öreg mamának így gyötrődnie, és nem kellene visszatartania a történelem kerekét. Dietrich telefonál a főhadiszállásról: minden a legnagyobb rendben. A Führer kiváló formában van. Mussolini nagyon pozitív levelet küldött neki. Elégedettek lehetünk. Különben a helyzet megítélése ugyanolyan ott, mint itt, Berlinben. A hollandok hadijelentése iszonyú történeteket mesél rólunk. Minden rendelkezésre álló eszközzel a legélesebben visszautasítjuk ezeket a rágalmakat. Ilyen híreknek nem is lenne szabad megjelenniük. Roosevelt bejelenti egy sajtókonferencián, reméli, Amerika semleges maradhat. Ezt mi is reméljük. Feltehető, hogy az elnökválasztásig ezt az irányvonalat követik. Ha ez így lesz, akkor már nyertünk valamit, sőt talán mindent. Átolvastam a Belgiumról és Hollandiáról készített jelentéseket. Ezek az országok már oly gyakran álltak útjába az európai újjárendeződésnek. De most nekünk sikerülni fog. Késő éjjelig dolgoztam. Aztán három órát úgy aludtam, mint akit agyonvertek. A Führer éjjel dönt arról, hogyan válaszoljunk a Freiburgot ért bombatámadásra; minden további támadást ötszörösen fogunk megtorolni francia és angol városokon. Remélem, ez elég ahhoz, hogy komolyan vegyenek bennünket. Valóban Churchill lett a miniszterelnök. Most legalább kitisztultak a frontvonalak! Ezt szeretjük.

1940. május 15.

Tegnap: a fronton süt a nap, nálunk esik az eső és hideg van. Halifax hazug beszédet mondott. Ejtőernyőseinkről terjeszt rémtörténeteket. Különben is, most ők az érdekesek. Illő módon helyrerakom Halifax beszédét. A francia sajtó ótestamentumi átkozódással támad ránk. A gyengeség jele. A legélesebben és minden eszközzel visszautasítjuk ezeket a rémmeséket, nehogy még legenda szülessék belőle. Egy sor belga és holland adó már a mi kezünkben van; s hozzá még a luxemburgi is. Azonnali készenlétbe

32 Később kiderült, hogy Freiburgot tévedésből a német légierő bombázta.

helyeztetem őket külföldi propagandánk céljára. Jól érzékelhető nyereség ez számunkra, főleg a luxemburgi adó. Gőzerővel küldetem Belgiumba és Hollandiába a bomlasztó propagandaanyagokat. Arra azonban ügyelünk, hogy Wilhelmina királynővel kesztyűs kézzel bánjunk, hisz még nagyon népszerű. Annál élesebben támadjuk az Angliába menekült, gyáva kormányt. A pszichológiai helyzet most elgondolkodtatóan előnyös számunkra. Az egész semleges külföld csodálattal tekint ránk. Micsoda változás ez 1914-hez képest! Újra és újra erőltetem a kérdést: ki üzent hadat. Hadd érezze magát London úgy, hogy meg kell ennie, amit főzött. Az új fegyverek titkát nem mi szellőztetjük. Minél többet fantáziálnak róla, annál jobb és hasznosabb nekünk. Szembeszökő légierőnk fölénye. Megvertük az angolok és a franciák elővédjét. A helyzet, Lüttich körül, úgy tűnik, végérvényesen tisztázódott. Sikerült áttörni a Grebbe-vonalat. Bevonulunk Hollandiába és megtámadjuk az erődítményrendszert. Egészen Rotterdamig előrenyomultunk. Lüttich szilárdan a kezünkben. Átléptük a belga–francia határt. Közben elfoglaltuk a Maas folyót is. Sikereink szinte elképzelhetetlenek. A külföld, de főleg Amerika teljesen megbénul a csodálkozástól. Londonban és Párizsban a legmélyebb borúlátás uralkodik. A rádióadók rettenetesen csüggedtek. A Popolo d'Italia szidja a kishitűeket. Sok olasz városban németbarát gyűlések. Mussolininek egy kicsit mégis sietnie kellene. Dr. Dietrich telefonál: a Führernél minden rendben van. A sikerek meghaladják várakozásait. Hadmozdulataink folyamatosak. A Führer szerint sem kell keményen támadni Wilhelminát. Biesterfeld herceget viszont, ezt a valódi német herceget, aki most Londonban kuksol, szívesen elkapnám. Már Brüsszel felé menetelünk. A nagy áttörés részben már sikerült. A hatás a világra teljesen elképesztő. Hadseregünket a legyőzhetetlenség koronája díszíti. Ez is harci eszköz. Nem vagyok teljesen elégedett sajtónk munkájával. Elvész a részletekben, s nem vitázik elég élénken. Ez egyáltalán nem tetszik nekem. Most mindent a német nép sorsáért folytatott küzdelemnek kell alárendelni. Komoly szemrehányásokat teszek Fritschének. Rögtön és radikálisan változtatni kell ezen. A háború nem lehet lagymatag szemlélődés tárgya. Mint egy nemzeti kiáltás kell hogy hasson a népre. Saját magam fogok szólni a sajtóhoz ebben az ügyben. Átlapoztam H. Stegemann „A háború" című könyvét. Monumentális ábrázolás. Igazi öröme van benne az embernek. Este a legfantasztikusabb hírek érkeznek a frontokról. Elesett Sedan, szilárdan a miénk Rotterdam, előnyomulás Brüsszel felé, támadás a holland erődítményrendszer ellen. Az ellenfél katonai összeomlása teljes. Mértékét és következményeit pillanatnyilag

még nem tudjuk felmérni. Késő estig dolgozunk. Az egyik hír követi a másikat. A túloldalon a hangulat igazi földindulást tükröz. Ott már alig lehet megkapaszkodni valamiben. Ha ez így megy tovább, hamarosan az összeomlás következik. Milyen jót tesz ez nekünk a hét hónapos gyáva nagyszájúság után! Késő este felhív a Führer: rendkívül boldog nagyszerű sikereink miatt. Azt szeretné tudni, milyen az ország hangulata. Ilyen sikerek után természetesen csodás. Sedan és Rotterdam a miénk. A Führer addig szeretné folytatni az offenzívát, amíg csak lehetséges: az ellenség megsemmisítéséig. Nagyon elégedett a propagandamunkánkkal, mindenekelőtt a filmmel, a rádióval és a sajtóval. A heti híradó nagyon tetszett neki. Pszichológiai hadviselésünk minden dicséretet megérdemel. Ezen a területen is megbirkózunk mindennel. Narvikban, mondja a Führer, jelenleg elég súlyos a helyzetünk. Az angol páncélosokkal szemben nem sokáig tudjuk tartani magunkat. Máskülönben az egész vonalon jól állunk. A jelszavunk: harc és munka. A cél pedig: a győzelem!!!

1940. május 18.

Tegnap: csodálatos nap. És sikerekben gazdag. Londonban és Párizsban nevetséges, torz formákat ölt már a pesszimizmus. Reynaud-nak szilárd tartásra kell buzdítani, ugyanígy Duff Coopernek.[33] Hore-Belisha[34] egy lágyan szóló, csüggeteg cikket ír. Professzor Grimm nagyon nyomott hangulatról számol be Franciaországból, ami már a nyugati offenzíva előtt is megvolt, viszont Svájcban kimondottan mérgező, gyűlöletes hangulat uralkodik ellenünk. De egyszer még ők is sorra kerülnek. Majd befogjuk akkor ezeknek a korcs szállodaportásoknak a száját. Megkapom Mussolini beszédének közel teljes szövegét, amelyben „munkára és fegyverkezésre" szólítja fel honfitársait. Még keményebb szöveg, mint amire számítottam. Ha Olaszország nem lép be most a háborúba, akkor többé már nem értem a Ducét. De bizonyára ennek is hamar eljön az ideje. Örökké Róma sem várhat. Híreink szerint Franciaországban nagy a gyűlölet az olaszokkal szemben. Légierőnk ismét szenzációs sikereket ért el a brit flotta ellen. Egyre nő a pánik a nyugati hatalmak körében. Titkos adóink segítségével ezt még fokozom is. Olyan az adás, mintha igazi francia és angol rádió lenne. Közben elültetjük a gyanút, hogy az emigrált zsidók német kémek. Hadd érezzék ezek is, hogy mi a háború. Okosan adagoljuk az adásokat és agyafúrtan szerkesztjük. Már délután

33 Cooper, Duff, brit politikus, 1940-től információs miniszter.
34 Hore-Belisha, Leslie, brit konzervatív politikus, 1937–40-ben hadügyminiszter.

megkapom a szövegeket, amelyek csak elragadtatást kelthetnek. Pánik fog kitörni. Itt Reynaud olyan nyugalomra inthet, amilyenre csak akar. Rádióbeszéde egészen gyenge volt, és a félelemre volt beállítva. Áttörtük a Dyle-vonalat. Páncélosaink gyors előrenyomulása. Az ellenség ismételt megfutamodása. Nem nőttek fel stukáink és páncélosaink idegőrlő támadásához. Maubeuge és Sedan között száz kilométeres szélességben áttörtük a Maginot-vonalat. Megtámadtuk a Zeeland-tartományt. Tholen szigete megadta magát. Ötvenkilenc repülőgépet semmisítettünk meg. Rastatt bombázását nehéztüzérségünk megtorolta Hagenau városán. Ezzel szemben továbbra is rosszul állunk Narvikban. Sokáig aligha tarthatjuk magunkat. D'Alquen kint volt a fronton. Beszámol csapataink leírhatatlan hősiességéről, stukáink idegtépő támadásáról Rotterdam ellen. Bevonulásunkról a városba, amikor még lángokban állt, s arról, hogy a csőcselék hogy kezdte el a fosztogatást. A hollandok boldogok, hogy számukra az ügy befejeződött. Mérhetetlenül haragszanak Wilhelmina királynőre. Az SS nagyon vitézül harcolt. Hinkel röviden beszámol a csapatok ellátásáról és a művészek szociális gondozásáról. A zsidókérdésről Berlinben, amely egyre inkább közeledik a megoldáshoz. Hunke szeretne felállítani a minisztériumban egy „gazdasági propagandaosztályt". Nem idegenkedem tőle. Ezzel sok, az illetékesség tisztázatlanságából fakadó nézeteltérést elkerülhetnénk. Forster elküldi egyik beszédét lengyelországi politikájáról. Kihúzom az aktuális részt, mert pillanatnyilag nem használható. Baade telefonál a főhadiszállásról: a Führer a frontvonalban van. Isten óvja az életét. Máskülönben minden a legnagyobb rendben. Fogságba került a franciák első csoportja, tizenkétezer ember. A belga kormány Ostendébe menekült. Churchill Párizsban járt, hogy mentse, ami még menthető. Ez mind kitűnő anyag titkos adóink és a külföldre szóló adásaink számára. Glasmeierrel a legapróbb részletekig megvitattuk a rádióprogram átalakítását. A rádió ma sokkal fontosabb az egész nép számára, mint bármikor is volt. A németek egész estéjüket a rádió mellett töltik, innen kapnak bátorítást és eligazítást. Ezért kell nagyon ügyelnünk arra, hogy lélektani hibákat ne kövessünk el. Erősítjük a Franciaországba és Angliába irányuló pánikpropagandát. Hatása már érezhető az ellenséges sajtóban és rádióban. A túloldalon mindenki nyugalomra int. Mi továbbra is verjük a vasat. Nyugaton tovább folytatódik a harc. A népek sorsa drámaian alakul. Nagy kegy, hogy e folyamat alakítói lehetünk. Késő estig dolgozom, és ott is maradok a hivatalban. 18 órás munkanap után az ember már annyira fáradt, hogy majd összeesik. De mi ez ahhoz képest, amit katonáinknak kell teljesíteni! Az utolsó perc-

ben győzelmi hírek futnak be. A Dyle-vonal áttörése után bevettük Mechelnt, elfoglaltuk Löwent, és csapataink bevonultak Brüsszelbe. Micsoda ünnep! Mindnyájan boldogságban úszunk. Sajnos a rádió elrontja a hír közzétételét. De most odacsapok. Párizsban egyre nagyobb a pánik. Hírek jönnek arról, hogy Gamelin megingott. Ez jó. Szítjuk a tüzet. Mesterien dolgozik a propagandánk. Ezt nemcsak itthon, hanem a világban mindenütt elismerik. De most aztán már kutyafáradt vagyok. Néhány óra alvás!

1940. május 23.

Tegnap: rendkívül forrongó, izgalmas nap volt! Londonban és Párizsban tovább romlik a hangulat. Weygand többé már nem a reménység szimbóluma. Titkos adóink megsemmisítő hatást gyakorolnak. Duff Cooper egy rádióbeszéddel akar teret nyerni. Rögtön rácsapunk. Párizsban egyfajta pánik tör ki. Az angolok magatartását teljesen nyíltan, megvetéssel kritizáljuk. Csak így tovább! A katonai helyzet: ellenfeleink kétségbeesve próbálnak kitörni a katlanból, de visszaszorítjuk őket. Rengeteg hadosztályuk került csapdába. Még súlyos harcok folynak. Újabb német erők nyomulnak előre a csatornánál. Elfoglaltuk St. Polt és Montreuil-t. Elintéztünk százhúsz repülőgépet. Az ellenség Nyugat-Németország különböző helyeit bombázta. A mieink még tartják magukat Narviknál. Drontheimből kiindulva, 40 km-re északra elértük Mót. Hőstett! A Führer telefonál: a nyomás még mindig nagyon erős, de nincs már menekvés. Néhány napon belül megnyeri a világ legnagyobb csatáját. Ma ugyanaz a helyzet, mint az első napokban volt Kutnónál. Hamarosan következik az újabb támadás. A cél: Párizs. Nem hagyjuk őket nyugton. Hollandia és Belgium maradjon szuverén állam. Már csak gyarmatbirtokaik miatt is. Ez is rendben van. Különben Japán, Amerika, vagy ki tudja, még ki vágná zsebre azokat.[35] A Führer elemében van. Beszámolóm a birodalomban uralkodó helyzetről kielégíti. El van ragadtatva a munkánktól, különösen a heti híradótól, a filmektől és a rádiótól. Én nyissam meg a müncheni képzőművészeti kiállítást. Nem éppen a mostani eseményekhez illő feladat. Minden jót, kedves Führer! És maradjon egészséges! Dr. Dietrichnek még egy csomó közölnivalója van a sajtó számára, Schaubnak pedig a belpolitika számára. Jó hangok Amerikában. De uszítás is. A menekülő ellenséges csapatok egybevegyülnek a menekülő civilekkel. Erre nem nagyon lehet tekintettel a támadásban lévő légierőnk. Persze ez módot ad

35 Hitlernek ugyanez volt az érve a maradék francia állam léte mellett, sőt amellett is, hogy egyelőre tartózkodni kell a brit birodalom megtámadásától.

a sajtónak a rágalmazásra. Anglia kérte Moszkvában, hogy korlátozzák a német–orosz kereskedelmet. Kemény, megérdemelt elutasítást kapott. Nehéz idők járnak Albionra! Rögzítettük a titkos adók feladatkörét: istentisztelet, pánikkeltés, rémhírek, idézetek angol újságokból, gyereklisták, aranybeszolgáltatás megtagadása, felhívás dezertálásra stb. Ennek a munkának a hatása egyre világosabban mutatkozik meg. Raskin érti a dolgát, jól irányítja a munkát. Hadifogolyleveleket találtak a franciáknál. Ezek szerint nagyon komoly és szomorú a helyzet odaát. Mindent el kell követnünk, hogy Párizsban forradalom vagy hasonló robbanjon ki. Ezzel nagyon sokat nyerhetnénk. Lechenberggel áttekintettük a „Berliner Illustrierte" munkáját. Nagyobb felfutási lehetőséget engedélyezek neki. A 2,7 milliós példányszámot. A „Signal"-t erősen a befolyása alá vonta a Wehrmacht. Megbízom Kurzbeint, hogy ezt állítsa le. Őrült tempóban dolgoztam. Mussolini egy magánbeszélgetésben nagyon harciasan nyilatkozott. A szövetségünk évfordulójára. Végre mikor fog már működni? Rövidesen itt az ideje! [...] Párizsban egyre jobban nő a pesszimizmus. A pályaudvarokon menekültek tízezrei lézengenek. A plutokrácia áldozatai! Közöttük is dolgozunk a titkos adókkal. Churchill ismét Párizsban volt, hogy rendezze a megingott sorokat. A franciák, mint ahogy most kiderült, a fronton egy elszigetelt térségben állomásoztatják elitalakulataikat. Valószínűleg köztük van gépesített alakulataik többsége is. Ez aztán jó zsákmány lesz! A franciák, mint ahogy hadifoglyaikon látszik, már meglehetősen szétvert állapotban vannak. Az angolok viszont még jórészt nagyon bátran harcolnak. Az angol kormány elég széles körű különleges felhatalmazást kapott a parlamenttől. Cím: Túl késő! Este Lankében, még sokáig dolgozom.

1940. május 29.

Tegnap: nagy, történelmi nap! Belgium kapitulált. A kormány akarata ellenére a király döntött így.[36] A kormány erőszakkal folytatni akarta a háborút. Kereken félmillió katonáról van szó. Reynaud beszédében a leggorombábban megsérti a belga királyt. Párizst valóságos sokkhatás érte. Tovább szítjuk a pánikot. Eljött a mi döntő óránk. Duff Cooper jóval enyhébb hangot üt meg beszédében. A londoni közvélemény nagyon nyomott. Ennek ellenére tovább akarnak harcolni. Még meddig? A katlanba zárt

36 III Lipótról van szó.

szövetséges csapatok helyzete reménytelen.[37] A francia hadijelentés merő pesszimizmus. A mi jelentésünk dél körül fut be. A Führer parancsára tisztességesen bánunk a belga hadsereggel. A királyt egyelőre egy belga kastélyba visszük. A jelentést szertartásosan olvassuk fel a német rádióban. Első alkalommal hangzik fel az új Frankreichlied. Hatása a német hallgatók körében óriási. A katlanban még súlyos harcok. Nekünk is komoly veszteségeink vannak. Csapataink halálmegvető bátorsággal támadják az ellenséget. Egyre szorul a gyűrű. A miénk már Brügge, Thourout, Orchies, Douai, La Bassée és Merville. Az angolok bosszúból értelmetlen légitámadásokat intéznek nyugatnémet városok ellen. A titkos adók a legnagyobb erőbedobással dolgoznak. A franciákhoz intézett jelszó: Fejezzétek be! [...] A főhadiszálláson mindenki ujjong. A Führer hív telefonon: határtalanul boldog és elégedett. Részletesen be kell számolnom az ország hangulatáról. Szerinte a körülzárt csapatok megsemmisítése nem okozhat már komolyabb nehézséget. Igen optimistán ítéli meg a helyzetet. Propagandamunkám egészéről nagyon jó a véleménye. Jelentés érkezik Olaszországról: rendkívül nagy a feszültség. De a Duce még vár. Ciano visszahúzó erő. Úgy tűnik, mintha már egy kissé kegyvesztett lenne. A háborúba való belépésük nem lehet kétséges. A kérdés csak az, hogy mikor? Brauweiler jelentése Dániából. Fagyosabb lett a hangulat velünk szemben. Ott dolgozó diplomatáink kissé merevnek és visszafogottnak tűnnek. Nagyobb bátorságot kellene tanúsítaniuk. De ez, mint köztudott, nem a diplomaták tulajdonsága. Különben megvan ott minden esélyünk, csak ki kellene használni. Göring energikusabban akar fellépni a francia hadifogoly tisztekkel szemben. Arra hivatkozik, hogy a francia hadifogságban lévő repülőtisztjeinkkel nagyon rosszul bánnak. Sajtóközleménye azonban nem megfelelő. A Führer saját maga dolgozza át. Churchill beszédet mond. Bár még szemtelen, de már minden pórusából a félelem izzadságcseppjei törnek elő. A helyzet súlyosságát ecseteli. Anglia mélységesen érintett. Nekünk unos-untalan piszkálnunk kell őket, hogy lélegzethez se jussanak. A nagy győzelem küszöbön áll. Mindenki Lipót királyt támadja. A plutokrácia így fejezi ki köszönetét. De számíthatott-e tőlük másra? Párizsban, de főleg Londonban könyörögnek az alattvalóknak, hogy őrizzék meg a nyugalmukat, uralkodjanak idegeiken. Ez is bizonyítja,

37 Valóban annak látszott, miért is az angol kormány rendeletére május 27-én elkezdődött a brit erők kivonása Dunkerque-nél. Mivel a német hadvezetőség csak 26-án tudta Hitlert rávenni az üldözés elrendelésére, az angoloknak sikerült kb. 338 000 angol és francia katonát kivonniuk a katlanból.

hogy szorult helyzetben vannak. A rádióban most még nem támadunk teljes erővel. Majd csak röviddel az összeomlás előtt. Ott azonban még nem tartunk. Késő este Lankébe. Göringnek a francia fogoly tisztekre vonatkozó parancsát, miután a Führer kijavította, most teszik közzé. Meglesz a hatása.

1940. június 4.

Tegnap: az angolok továbbra is a Flandriában elért dicső győzelemről beszélnek. Az ember szinte csodálja azt az arcátlanságot, amivel ezt a minden hazugságok közül a legpimaszabbat képesek előadni. Kétségtelen, hogy ezzel egy időre feltartóztatták a közvéleményben készülő földindulást. De meddig? Győzelmük a valóságban a történelem legkatasztrofálisabb veresége. Minden rendelkezésemre álló eszközzel megpróbálom ezt tudatosítani a közvéleményben. Eden beszéde nyilvánvalóan nem ért semmit. Könnyedén visszautasítjuk és megcáfoljuk. Sajnos Franciaországot is utolérte ez a hangulat. London megalázó kijelentése Olaszország küszöbön álló háborúba lépéséről majdnem visszhang nélkül marad. Mussolini továbbra is hallgat. Annál megsemmisítőbb lesz hamarosan a cselekvése. A hadihelyzet: Dünkirchennél még mindig harcok. A terep rendkívül nehéz. Csapataink heroikus bátorsággal harcolnak. De az ellenség is szívósan és keményen védekezik.[38] Az általunk ejtett hadifoglyok száma, beleértve a belgákat és a hollandokat is, majdnem másfélmillió. Elképzelhetetlenül magas szám. És mérhetetlen mennyiségű hadianyag. Az angolok vesztesége csak a tengeren körülbelül százezer főre tehető.[39] A mi veszteségeink, figyelembe véve sikereinket, meglepően csekélynek mondhatók. Az viszont igaz, hogy aránylag sok tisztet veszítettünk. Csapataink nemcsak bátran, hanem okosan és körültekintően is harcoltak. Délen nyugalom van. Legalábbis vihar előtti csend. Bombatámadást készítünk elő Párizs ellen. Csak katonai célpontokra. Fülsiketítő lárma lesz, és valószínűleg megtorló intézkedésekkel is számolnunk kell. Lelkileg is fel kell készülnünk rá. Az első csapás megtételekor még nem akarunk propagandával beavatkozni. Először látni akarjuk, mit lép az ellenség, és milyen eszközök állnak ilyen esetben a rendelkezésére. Esetleg a második alkalommal a pánikkeltés eszközeihez nyúlunk. A kérdés csupán az, hogy ösztönözzük-e a város kiürítését vagy ne. Az egész akció neve: „Paulahadművelet". Közben mint ejtőernyősvadászokat, szalmabábukat dobunk le Angliában. Ezzel is az a szándékunk, hogy kipuhatol-

38 Az angol–francia evakuálás június 4-én fejeződött be.
39 Ennek az adatnak semmi köze a valósághoz.

juk, hogyan készült fel és mit tesz az ellenség ilyen esetben. Kiadom a jelszót a sajtónak és a rádiónak: törjék meg London optimizmusát. Ezzel szemben újra ismertessék a korábbi eseményeket, és állításainkat a legjobb érvekkel támasszák alá. Semmi olyan jelentést ne közöljenek a sajtóban és a rádióban, ami homlokegyenest ellentétben áll a háború igazi, nagy történéseivel. Ma mindenkinek legalább a háború méreteihez kell igazodnia. Fokozatosan leállítom a vígjátékok bemutatását. Túlságosan ütik egymást a heti filmhíradóval. Hippler beszámol a fronton tett útjáról. Nagyon világosan és szemléletesen. Ansaldo egyik rádióbeszédében a következő célokat tűzte az olasz hadsereg elé: Korzika, Tunisz, Gibraltár és a földközi-tengeri térség felszabadítása. Ezzel lesöpörte London édes-kesernyés nyilatkozatát. Olaszországgal pillanatnyilag nagyon óvatosak vagyunk. Nem akarunk abba a gyanúba esni, hogy mi mértéken felüli nyomást gyakorolunk rájuk. Glasmeier és Berndt segítségemmel kibékültek. Berndt a fronton van. Nem engedhetek meg semmiféle személyi összetűzést. Sok munka van még a heti híradóval. De megint nagyon jó lesz. Fanderl szerint a Balkánon jobban félnek tőlünk, mint amennyire szeretnek bennünket. Nem kedvelik az olaszokat sem. Úgy tűnik, hogy Franciaország valamelyest már feladta a küzdelmet. Csak az angolok tartják még magukat. Dr. Dietrich küld jelentést az eifeli fennsíkon lévő főhadiszállásról. Három napig kint voltak a harctéren a Führerrel. A Führer megtekintette a frontvonalakat, beszámoltatta a hadihelyzetről a tábornokokat, de mindenekelőtt végigjárta azokat a csatatereket, ahol a régi világháborúban megfordult. A vidék nem pusztult el teljesen. Megrendítő az ott lakók mélységes szomorúsága, többségük már másodszor éli át ezt a drámát. Különben a Führer jól érzi magát tábornokaival az eifeli bunkerekben, ugyanúgy, mint Berlinben, csak éppen háborús körülmények közt. A következő napokban a harcok ismét kiújulnak. A Führer szerint hat-nyolc héten belül Franciaországnak vége lesz. Veszteségeink meglepően csekélyek, és feltehetően azok is maradnak. A Párizs elleni „Paula-hadművelet" délután indul. Csak katonai célpontokat bombázunk. Nagy lesz a lárma. Vértezzétek fel szíveteket, mire a sajtó ordítozása megindul. Munkánkkal teljes mértékben egyetért a Führer. Nálunk is minden úgy megy, mint a karikacsapás. Terboven nagyon hasznos és okos beszédet intézett Oslóban a norvégekhez. Pompásan végzi a dolgát. A Führer szabadon engedi a holland hadifoglyokat. Nagy lelkesedést vált ki Hollandiában. Eddig 330 000 francia és angol hadifoglyot jelentettek. Forbach városka mellett mindkét oldalon előrenyomulás a Maginot-vonalig. Repülőgépeink Marseille-t bombázták. Narvik-

nál sajnos ismét rosszabbodott a helyzetünk. Az angolok több ponton áttörték vonalainkat. Ha továbbra is tartani akarjuk magunkat ott, komoly nehézségekkel kell számolnunk. Hipplerrel áttekintettük a filmgyártás új rendjét. Kivonunk a forgalomból egy sor régi, de új filmet is. Sehogy sem illenek ebbe a háborús környezetbe. A főnök urak a filmgyárban mintha légüres térben élnének és dolgoznának. Elsősorban Demandowski. Most elintézem, hogy bevonuljon a hadseregbe. A párizsi repülőterek bombázása. Egy bomba majdnem eltalálta Bullit amerikai nagykövetet. Először határtalan megrökönyödés. Az angol sajtó továbbra is görcsbe merevedett. De ez csak játék. Ward Price megrázó tudósítást közöl az expedíciós hadtest hazatérésének nyomorúságáról. Eszerint óriási tragédia történt. Különben ismét támadásba lendül a német publicisztika. Támadás a jelszó! [...] A Führer kiment a régi csatamezőkre, megnézte az egykori lövészárkokat. Megható, ahogy beszámol a látottakról. A menekültek nyomora mélyen megrendítette. Megbízza Hilgenfeldtet, hogy azonnal legyen a segítségükre. A legmélységesebben meg vagyok hatva drámai beszámolójától. A Führer toronymagasan áll mindannyiunk fölött. Történelmi lángész. Mily nagy időket élünk! Mekkora szerencse, hogy a munkatársa lehetek. S a háború után egy nyugodt korszaknak kell jönnie. Mindnyájan erre vágyunk. A Führer talán jobban, mint mi. Akkor felépítjük az új Európát. Ezernyi kérdést beszélünk meg. Végre újra fel tudok töltődni. A Führert teljesen megdöbbentette Fridelinde Wagner alávalósága. Szerinte a nagynénik a felelősek ezért. Hazaáruló. A háború után gyorsan elintézzük a zsidókat. Majd rögtön, drasztikus módon közöljük az egyházakkal, hogy az államban egyetlen tekintély van, mégpedig maga az állam, és a többi ennek függvénye. Nagyszerű ilyen sokáig négyszemközt lenni a Führerrel. Ilyenkor a legbizalmasabb a kapcsolatunk. Emberként beszél hozzám. Tárgyalásunk végén ismét tele vagyok energiával és feszültséggel. Olykor-olykor szükségünk van erre. Különben elveszti az ember az összefüggéseket. Hosszan beszélgetek Ribbentroppal. El akarta venni tőlem a rádió külföldi hírszolgálatát. Mereven és akaratosan elutasítom, miközben megmondom a véleményemet, amitől tátva marad a szája. Ritkán hallhatott eddig ilyesmit. Ezt követően nagyon kicsi lett és csúf. Undok fickó, egy barátja sincs. Sikerült neki Himmlernél is lejáratnia magát. Vissza kell mennem este Berlinbe. Még a sötétség beállta előtt, nehogy véletlenül a saját légvédelmünk hozzon le. Szívélyes búcsú a Führertől. Egészen elérzékenyül. Egy Heinkel-bombázóval másfél órán belül Staakenben vagyunk. D'Alquen, aki velem repül, egészen odavan a lelkesedéstől. Megérkezünk Berlinbe! Jóval éjfél

utánig dolgozom. Befutnak az első győzelmi híradások az új offenzíváról. Sikerült az első kis áttörés. A francia kommüniké nagyon bátortalan. Ismét nehéz napok jönnek. Ezért akarunk legalább egy kicsit aludni. Mert frissen és kipihenten jobban tudjuk teljesíteni a ránk váró feladatokat.

1940. június 15.

Tegnap: nem sok mondanivaló maradt. Győzelmet győzelem követ. Jelentés a norvégiai hadjárat sikeres befejezéséről. Csapataink bevonultak Párizsba.[40] A Saar-fronton erőltetjük a támadást a Maginot-vonal ellen. A franciák reménytelen helyzetben vannak. Reynaud drámai felhívását – melyet Rooseveltheztintézett – utolsó lélegzetvételnek értékeli az egész világ. Washington hűvös, elutasító magatartása is hozzájárul Franciaország kétségbeesett helyzetéhez. Új propagandajelszavak: Párizs eleste után inkább a francia vidéket célozzuk meg kommunista propagandával. Két titkos adó továbbra is maradjon Párizsban, hogy fokozatosan nekünk sugározzon. Egyáltalán, alapjaiban megváltoztatjuk a Franciaországba irányuló propagandát. Jelszavunk: „Le a fegyverekkel!", és a leghatározottabban követeljük Reynaud lemondását. Nagy hírverés Párizs elestéről. [...] A Führer telefonál: nagyon örül a győzelemnek. Beszámol a hadi helyzetről: az északi fronton teljesen megtörtük a franciák ellenállását. Átkelés a Szajnán. A franciák teljes visszavonulásban. Bevettük Vitry le François-t. Elfoglaltuk a Toter Mannt, Montmédyt. A Saar-fronton frontális támadásba mentünk át a Maginot-vonal ellen. Ezenkívül elsüllyesztettünk sok hadihajót és szállítóhajót. Most kezdjük meg a Maginot-vonalnál a franciák körülzárását. Elérkeztünk katonai diadalunk tetőpontjára. A Führer addig veri a franciákat, amíg békéért nem könyörögnek. Ők üzentek nekünk hadat, most szűköljenek csak a békéért. Milyen boldog a Führer! Lehet is ilyen történelmi tettek után. Beszámolok neki a nép példátlan hangulatáról. A külföld csodálkozva vagy összetörten szemléli győzelmeinket. A Führer elrendeli a három napig tartó harangszót és zászlódíszt. Együtt örülök a Führerrel. Micsoda győzelmek, mekkora sikerek! Mindannyian legyünk hálásak a Führernek, hogy részesei és alakítói lehetünk ennek a sikernek. A világsajtó tele van csodálkozással és csodálattal. Franciaország esélyére már egy fillért sem adnak. A végleges összeomlás előtt áll. A Lebrun és Reynaud közti viszály katasztrófához kell hogy vezessen. De egyelőre várjuk ki a végét. A Reuter is felismeri a Maginot-vonalnál fenyegető halálos veszélyt. Elég

40 Június 14-én a francia kormány Bordeaux-ba tette át székhelyét.

sok időbe telt neki. Kimegyek Lankébe dolgozni. Egy sor ügyet nyugodtan és gyorsan elintéztem. Egymás után futnak be az újabb és újabb hírek. Az angol királynő beszédében bátorítja a francia asszonyokat. Bizonyára örülnek neki és elégedetté teszi őket. Polemikus harc bontakozik ki Párizsról. London szerint Párizs bevétele szerencsétlenséget hoz számunkra. Még ilyet! Ilyen szerencsétlenségeket még szívesen veszünk.

1940. június 16.

Tegnap: Párizs elfoglalása mély sokk a túloldal számára. Az egész világ ennek a hatása alatt. Franciaország ellenálló ereje kezd megtörni. Kapitulációkról és különbékékről szóló híresztelések járják be az egész világot. Nálunk is elterjednek. Megcáfolom ezeket, nehogy hátrányos következményük legyen. Anglia bejelenti, hogy a háborút akár Franciaország nélkül is folytatja ellenünk. Lebrun különbékét akar, Reynaud azonban a háború folytatását szorgalmazza. Langyos béke nem érdekel bennünket. Franciaországnak először a padlóra kell kerülnie, s akkor majd mi fogunk a békéről beszélni. Franciaország helyzetét illetően Amerika teljesen borúlátó. Reynaud onnan legfeljebb csak vigasztaló szavakat várhat. Franciaországot ott egyszerűen feladják. Ezzel véglegesen el is intézik. A világot határtalan csodálattal tölti el fegyvereink sikere. Most az egész világot meghódíthatnánk. Litvánia elfogadta az oroszok ultimátumát, hogy vörös csapatok vonulhassanak be az országba. Mindenki a mi győzelmeinkből él. Sor kerül a világ újrafelosztására, és aki nem tart lépést vele, az rosszul jár. A békelehetőségekről szóló cáfolatomat a Führer nagyon felerősíti. Azonnal közöljük a hírt, ami politikai szenzációként hat. A titkos adókon is visszafogjuk a békepropagandát. Franciaországot meg kell semmisíteni. Hadihelyzet: súlyos harcok a Maginot-vonalnál. A franciák nagyon szívósan védekeznek. Ennek ellenére számos megerősített állást foglalunk el. A Szajna túloldalára üzzük az ellenséget. Június 5-től mostanáig 200 000 hadifoglyot ejtettünk. Versailles felett német zászló lobog. Győzelem! Az ember szíve szaporábban dobog ilyen hírek hallatán. Ezért küzdöttem huszonegy éven át. Dicsőség és győzelem! Olaszország egyelőre csak a tengeren és a levegőben harcol, de ott sikerrel. [...] A litván válasz nem elégíti ki Moszkvát. Az orosz csapatok bevonulnak Litvániába. Kownóban megbukik a kormány. Délután záporoznak a sikerek: Saarbrückentől délre egy jelentős szakaszon áttörtük a Maginot-vonalat. Először Verdun két erődjét rohamoztuk meg, majd a citadellát és a várost is elfoglaltuk. Ezért a világháborúban több százezer katona életét kellett áldoznunk. Az ember egész ünnepé-

lyesen érzi magát, amikor ilyen történelmi győzelmekről hall. Egy forradalmi kormány ünnepli nagy diadalát. A Baltikumban továbbra is nagy a zsivaj. Úgy tűnik, mintha Moszkva tabula rasát szeretne teremteni. A legokosabb, amit most tehet. Este Alfieri jön Schwanenwerderbe. Néhány órára látogat meg. A pápáról beszél, akivel jó viszonyban van. A pápa szorosabban fel szeretne zárkózni hozzánk, de még gátlásai vannak. Ha túl sokáig várt is, most kedvező fordulatot sejt. Alfierit lenyűgözik a sikereink. Kit nem! A Führer telefonál: boldog és lelkes. Nem akar most békehíresztelésekről hallani. Először térdre kell kényszeríteni a franciákat. Négy-hat héten belül erre is sor kerül. Akkor majd meglátjuk, mit mond Anglia. Túl sok mondanivalója már úgysem lehet. Először a szárazföldi fegyvert kell kiütni a kezéből. Új, nagy katonai győzelmekre számíthatunk. A Führer részletesen felsorolja. Még egyszer áttanulmányozta a fegyverszünet és a versailles-i békekötés ceremóniáját. Ez legyen a számunkra is a példa. Így helyes. Csodálatos a Führer. Annyira józan és hajthatatlan. Minden beszélgetés vele új erőforrás számomra. Roosevelt táviratot küld Reynaud-nak: annyi anyagi segítséget küld, amennyit csak lehet. És Amerika nem fog semmiféle franciaországi területrablást elismerni. Ez nem fog nekünk álmatlan éjszakákat okozni. Reynaud este már béketapogatózásokba kezd. Franciaország hajlandó lenne elfogadni Németország feltételeit – jut el hozzánk a Havas hírügynökségi jelentés Amerikán keresztül. Hidegen kijelentjük, hogy nincs tudomásunk feltételekről. Ezt követi a United Press esedékes cáfolata. Ez a kísérlet tehát éjfélkor kimúlt. Alfieri sokáig marad nálam. Sok a megbeszélnivalónk. Alfieri nagyon okos és megértő. Attól szenved, hogy Olaszország még nem igazán tudja megtenni a szükséges lépéseket. De erre is sor kerül még. Remélhetőleg Róma felnő a feladathoz.

1940. június 18.

Tegnap: döntő nap! Pétain átveszi a francia kormányt. Weygand honvédelmi miniszter. Most már tudjuk, hogy küszöbön áll a kapituláció. A gyáva parlamenti képviselők elmenekülnek. Még egy óra bizonytalanság. Várakozunk és a legélesebben vitatkozunk. Időközben összeomlik az egész francia front. Az ellenséges csapatok feloszlóban. Elfoglaljuk Orléans-t. Átlépjük a Loire folyót. Az orléans-i szűz tehát nem segített a franciáknak. Besançonnál elérjük a svájci határt. Bezárult a gyűrű a Maginot-vonal körül. Tengeralattjáróink az angol flottát pusztítják. Százezer tonnát süllyesztettek el. Kiadom a jelszavakat a rádiónak és a sajtónak: Őrizzük meg tartásunkat. Semmit se áruljunk el. Továbbra

is visszaütünk. Főleg a népnek ne áruljunk el semmi újat. Lettország és Észtország elfogadja az orosz ultimátumot.[41] Gyorsan ellenőrzöm a heti filmhíradót. Nagyon jól sikerült. Franciaországban elkezdődik a vad menekülés. Pétain megrázó hangú beszédben fordul a francia néphez: fegyverszünetet kér, és a feltételeket. A Führer telefonál és közli velem a kapitulációt. Egészen elérzékenyült. Most még tárgyalni kell. Az angolok továbbra is szemtelenek, bejelentik, hogy egyedül is folytatják a harcot. Majd kiderül. A Führer azt akarja, hogy a kapitulációról folyó tárgyalások helyszíne Compiègne legyen.[42] Teljesen meg vagyok hatva, és alig tudom kifejezni szerencsekívánataimat a Führernek. Történelmi óra ez! A hírt nagy szertartás keretében közöljük a rádióban. Óriási lelkesedést vált ki az egész német népből. Tömegek várakoznak a Wilhelmplatzon és éneklik a Deutschlandliedet. Képtelen vagyok tovább dolgozni. Az óra súlya alatt szinte fuldoklunk a boldogságtól. Este Churchill beszédet mond: tovább akar harcolni a végső győzelemig. Majd meglátjuk. [...]

1940. június 22.

Tegnap: forró nap. Eldől a franciák sorsa. Compiègne-ben mindent előkészítettek. Telefonon keresztül Berlinből megadom az utolsó utasításokat. Egy nagy munkacsoport képvisel bennünket. Franciaország szemmel láthatóan az összeomlás előtt áll. A kitelepítettek problémája a katonainál is katasztrofálisabb. Ebbe végleg belepusztul az ország. A háborúpárti képviselők mozdítható vagyonukkal a határon túlra menekülnek. Franciaország sok részében anarchia vagy pánik uralkodik. Mekkora istenítélet ez egy olyan nép felett, amely átadta magát az élvhajhászásnak és nem ismerte fel tulajdonképpeni feladatát! [...] Mindenki arra vár, hogy megtámadjuk Angliát. Ki tudja, ki tudja! Még sok a tennivaló Compiègne-ben. Örökös telefonálgatás! A lényeget egyenként, részleteiben határozzuk meg. Kerülni kell a látványos megaláztatást, de 1918. november 11-e szégyenét ki kell oltani. Hadi helyzet: politikai okok miatt viszonylagos szünet a harcokban. Lyon is a

41 A német–szovjet paktum szellemében a szovjet kormány 1940 júniusában ultimátumot nyújtott át az itt említett lett és észt kormány mellett a litvánnak is. Az ultimátum kényszerű elfogadása után szovjet katonai erőket vonultattak be a balti államokba. Szovjetbarát kormányok alakultak, amelyek július 21-én kimondták a csatlakozást a Szovjetunióhoz. Június 27-én ugyancsak szovjet ultimátum hatására – Románia átadta Észak-Bukovinát és Besszarábiát, létrejött a Moldvai Köztársaság. E területről és a Baltikumból Németországba telepítették át az ottani németeket. (1941 január 10-i német–szovjet egyezmény.)

42 Itt írta alá a német delegáció az első világháború után, 1918 november 11-én a fegyverszüneti okmányt.

miénk lett. A Maginot-vonalon még folynak a harcok. Már a Hartmannsweilerkopf is a birtokunkban van. Bombatámadás Bordeaux, azaz a Gironde-torkolat ellen. Az angolok nyugaton és északnyugaton egyformán bombázzák a városokat. A válaszra nem kell sokáig várni. Utasítom a sajtót: tartsák vissza a háborús híreket, míg Compiègne-ből nem érkezik jelentés. A tárgyalások időpontját 15.30-ra tűzték ki. A Führer személyesen akarja megnyitni.[43] Nagy kérdés: elfogadja-e Franciaország a feltételeinket? Ebben a pillanatban senki nem tud erre véglegesen válaszolni. Roosevelt néhány németellenes politikussal bővíti ki kormányát. Hadat üzenne nekünk, ha már újraválasztották volna. Zsidóbérenc, a tőkés demokrácia híve. De most nem sokat tehet. Ez a fontos. A nap lázas munkával és feszültséggel telik el. 15.30-kor kezdődnek a tárgyalások Compiègne-ben, abban a szalonkocsiban, amelyben 1918. november 11-én megalázták Németországot. A Führer személyes jelenlétével nyitja meg a tárgyalást. Keitel olvassa fel a német feltételekről szóló bevezető részt. Sem gyűlölet, sem bosszú nem vezethet bennünket, de 1918 szégyenét feledtetni kell. Ezért ez a nagy szertartás. A feltételeket kizárólag a német biztonság diktálja, és az a tény határozza meg, hogy Franciaországnak többé nem szabad – és ne is legyen képes rá – Anglia harcát Németország ellen támogatnia. Ezt követően a Führer elhagyja a szalonkocsit. Keitel átadja a feltételeket a franciáknak. Jelentéstételre Bordeaux-ba akarnak repülni. Ezt visszautasítjuk. Csak egy telefonvonalat kaphatnak. Hosszan tárgyalnak a sátrukban. Ezalatt továbbítjuk Berlinbe a rádión érkező compiègne-i híreket. Fárasztó, idegtépő tevékenység. Bár a vonalak rendben vannak, mégis állandóan megszakad a közlés. Végül azonban mégiscsak sikerül. A tárgyalások egész délután folynak. A franciák kézzel-lábbal ellenkeznek, állandóan Bordeaux-t hívják, de mindez nem segít rajtuk. Este 18 órakor megszakadnak a tárgyalások. A franciák ma 11-kor akarják megadni a választ. Vajon elfogadják-e feltételeinket vagy sem? A Führer, aki későn este még felhív, úgy gondolja, hogy igen. Nincs más választásuk. Igaza van. Részletesen beszámol a jelenetről: a francia delegáció majd hanyatt esett, amikor hirtelen megjelent előttük maga a Führer. Ő egy szót sem szólt. Az egész helyzet izgalmasan drámai. A Führer ismét a lehetséges legjobbat tudta kihozni belőle. Foch marsall emlékművét nem bántjuk. A hatalmas kő, a diadalkapu és a szalonkocsi azonban Berlinbe kerül. Vége a szégyennek. [...]

43 Hitler valóban megjelent Compiègne-ben, de a tárgyalást nem nyitotta meg; egyetlen szót sem szólt.

1940. június 23.

Tegnap: kisebb bombatámadás Berlin ellen. Babelsbergben a postát és néhány magánházat pusztítottak el. Na meg a kórházat. Személyesen megyek ki a helyszínre, és ügyet csinálok az esetből. Jól jön ez még az angolok ellen következő akciókhoz. Churchill valószínűleg azért rendeli el ezeket a támadásokat, hogy ellentámadásokra ingereljen bennünket, amelyek ismét felfrissítik háborús fáradtságba merült népének harci kedvét. De most is éppúgy téved, mint máskor. Rövidlátó kontár. A politikában teljes a csend. Compiègne-ben folytatódnak a tárgyalások. A franciák nagyon szívósak és rendkívül ügyesen dolgoznak. Kijelentik, hogy készek elfogadni a mi feltételeinket, de az olaszokét már nem, ezek valóban eléggé túlzottak.[44] Mussolini azt akarta a Führertől Münchenben, hogy őket is képviselje a tárgyaláson. A Führer azonban vonakodott ettől. Ezt intézzék csak el maguk az olaszok. És főleg harcoljanak, ne csak követeljenek. Még elrontják nekünk az egész menetet. Az olaszok presztízse nálunk egyenlő a nullával. Mégpedig azért, mert semmit sem tesznek, és minden harci feladatot ránk hagynak. A Führer sem igazán örül most ennek. Az ember már azt kívánja, hogy bárcsak lenne egyszer egy olyan bátor és hű szövetségesünk, mint amilyenek a franciák. Képesek egy olyan bandáért elvérezni, mint amilyenek az angolok! A frontokon viszonylagos nyugalom. Mindenki a compiègne-i eredményre vár. Az általános vélemény szerint a franciák végül elfogadják a feltételeket. Viszont halálos ellenségei lesznek az olaszoknak. Meg is mondják: elfogadják a mi feltételeinket, mert mi legyőztük őket. De az olaszokét már nem, hisz ők tulajdonképpen még el sem kezdték a háborút. Mussolini nem katona, mint a Führer. Valószínűleg hagyja, hogy tábornokai és tanácsadói telebeszéljék a fejét. Ez a Führerrel nem fordulhat elő. Délben ismét szünetet tartanak. A tárgyalásokat részben követni tudom rádión továbbított lemezfelvételek segítségével. A berendezést titokban helyeztük el, és így is működtetjük. Keitel jól végzi a dolgát. Ismét utasítom a sajtót, hogy addig ne kezdjen vitát, amíg nincs eredmény. A műsorszórást a francia titkos adók útján fokozatosan le akarjuk építeni. Megtették a kötelességüket. Átállítjuk őket Angliára, most ő van soron. Négy különböző irányzatú állomás, mindig angol adónak álcázva. Terboven jelenti Norvégiából, hogy most összehívja a parlamentet, megbuktatja a királyt és Nygaards-Vold kormányát, és egy olyan új kormányt fog megválasztatni, amellyel együtt tudunk

44 Az olaszok által eredetileg támasztott feltételeket (Tunisz, Korzika stb.) Hitler is elutasította.

dolgozni Azt gondolja, sikerulni fog Ez zseniális húzás lenne A király aljasul viselkedett Magával vitt minden pénzt és aranyat Egy uralkodó, ahogy a nagykonyvben áll Egy királyi sikkasztó! Ezzel teljesítette a legfontosabb feladatát Jól csinálja a dolgát Norvégiában ismét csokkent a feszultség Az angolok itt már semmit sem orokolhetnek Úgy viselkedtek, mint a disznók Raboltak, fosztogattak, nőket gyaláztak meg Sullyedó faj! A megfelelő pillanatban nyilvánosságra hozzuk az egész anyagot Anglia saját viselkedésével járatja le magát az egész világ előtt Terboven Narvikban is volt Csapataink, mindenekelott Dietl nagyon boldog Példátlanul hősiesen harcoltak Az angolok itt is úgy léptek fel, mint a disznók Franciaországban ismét kétszázezer hadifogoly Lefoglaltunk kétszázhatvan uzemképes repulogépet Újabb légitámadások Anglia ipari kozpontjai ellen Óriási filmsikerek Az állami cégek a háború megkezdése óta korulbelul negyvenmillió tiszta nyereséget hoztak De ma más gondjaink vannak Egyre csak várjuk és várjuk a Compiègne-ból jovő híreket Úgy tünik, mintha a végtelenségig húzódnának a tárgyalások Alfieri minden fél órában felhív, de semmi eredményrol nem tudok neki beszámolni Az olaszok nagyon idegesek A „Giornale d'Italia", majd őt kovetően minden mértékadó olasz újság 14 órakor arról számol be, hogy aláírták a fegyverszunetet Ezek a nem harcolók még a dicsőséget is elhalásszák előlunk és elsóként harsogják tele a világot a nagy győzelmunkrol szóló hírrel, holott arra még várni kell Óriási botrányt csapok Alfierinek es kovetelem, hívják vissza a bűnos tudósítókat Nagyon meg van dobbenve Azonnal felhívja Cianót, aki biztosít, hogy teljes elégtételt kapok A kérdéses újságokat rogton lefoglalják es szerkesztóiket súlyosan megbuntetik Schwanenwerderben Magdával és a gyerekekkel Egy kicsit beszélgetunk Végtelen várakozás Moszkva hosszu, rokonszenves cáfolattal visszautasitja a kapcsolataink zavarását célzó hamis amerikai jelentéseket Ezeket bizonyára azért tették kozzé, mert kiutasítottam az országból egy amerikai újságírót De jó, hogy nem hátráltam meg Végre 18 50-kor aláírják a fegyverszuneti egyezményt Még néhány formális nyilatkozat [45] Keitel megemlékezik mindkét nép elesettjeiről Nagyon tisztességes Mindannyiunknak kő esik le a szívéről A fegyvernyugvás mindenesetre a francia olasz fegyverszunet aláírasa után hat órával lép életbe Mielótt kozolnénk a hírt, kulonjelentésben számolunk be, hogy a Magi-

45 Eszak-Franciaorszag es az atlanti partvidek nemet megszallas ala kerul Delen Vichy kozponttal letrejon a „Francia Allam", amely egyuttmukodik a nacikkal (1942-ben ezt is megszalljak)

not-vonal megadta magát. A hadifoglyok száma félmillió. Franciaország teljesen a padlón van. A Führer telefonál. Tökéletesen boldog. Minden a legnagyobb rendben. Most nyomást fog gyakorolni, hogy Olaszország is megkapja, ami megilleti. Még akkor is, ha ezt fegyvereivel eddig nem érdemelte ki. Tájékoztatom a Führert a Berlint ért bombatámadásról és kérem, hogy lépjen fel Anglia ellen, az egész német nép is ezt követeli. Még nem látja egész tisztán a helyzetet. De biztos szükség lesz rá. Churchill remélhetőleg nem adja be a derekát az utolsó pillanatban.[46] Várjuk meg! A fegyverszünetről szóló jelentésnek biztosítsunk egészen nagy hírverést. Jó egészséget kívánok a Führernek mindenekelőtt, és Isten áldását kérem rá. Az összes adónk beszámol az eseményről. Hálaimával. Méltóságteljesen és ünnepélyesen. Ezután a befejező riport Compiègne-ből. Az ember szinte visszariad a történelmi nagyság láttán. Az amerikai újságok nagy része katonailag már most feladja Angliát. Mi is így gondoljuk. Ma boldogok szeretnénk lenni. Az estéből lassan boldog és mély éjszaka lesz. Egyáltalán nem tudok aludni. Hatalmas, csodálatos Németország!

1940. július 20.

Tegnap: az ünnepélyes berlini bevonulásnak rendkívül jó a visszhangja mind a kül-, mind a belföldi sajtóban. Berlin még mindig a hatása alatt van. Figyelemre méltó a baleseti statisztika, ez azonban nem vette el az emberek jókedvét. Angliában egyre nő a depresszió. Napról napra jobban érezhető. Ezzel szemben Vichyben egyre szemtelenebbek lesznek. Szabályos időközönként néhány jól irányzott támadást fogunk végrehajtani Franciaország ellen. Ez a német népnek, de Franciaországnak is jó lesz. Roosevelt még egy kicsit kéreti magát. De ez csak látszat. Jelentések érkeznek arról, hogy milyen elvetemült, igazi amerikai módszereket vetettek be újrajelöltetése érdekében. Ez a hamisítatlan USA, nem nemzet, csupán emberek gyülekezete. Nő a feszültség a világban. A legvadabb hírek keringenek a Führer szándékairól. Mi ezalatt előkészülünk a birodalmi törvényhozás ülésére. [...] Délben a Führernél, aki épp most érkezett vissza. Kiváló hangulatban és egészségi állapotban van. Ismerteti beszédének a tartalmát: áttekintés a háborúról, különös tekintettel a katonai teljesítményekre; név szerint említi a legfőbb katonai vezetőket, elsősorban Göringet, aki birodalmi marsall lesz. Majd rövid, tömör ajánlat Angliának, határozott javaslat nélkül. De persze azzal a világos utalással, hogy ez az utolsó szava. Londonnak választania kell. Ez a beszéd

46 Hitler azt remélte, hogy a brit kormány fegyverszünetet kér.

szenzáció lesz mindenütt a világon, és Churchillnek is feladja a leckét.[47] Ez az értelme az egésznek. Sok mindent megbeszélünk még: a megrögzött bűnözőket a bűntett elkövetése előtt, és nem azután kell ártalmatlanná tenni. Persze ezt a mi jogászaink soha nem fogják megérteni. Hogy a zsidók is a megrögzöttek közé tartoznak, és velük szemben egész gyorsan kell eljárni. Különben mindig baktériumként fognak hatni. Arról beszélünk, hogy a mozgalom milyen kemény küzdelmet folytat ezen a területen. [...]

1940. július 21.

Tegnap: megérkezett az angolok első válasza: tökéletesen negatív. A legélesebb, majdnem cinikus elutasítás. Nem hivatalos állásfoglalás, de érezni Churchill rendezői keze nyomát. Amerika is nagyon fagyosan reagál a beszédre. A plutokrácia még nem tart itt. Így tehát a drámát végig kell játszani. Minden rádióadót és titkos adót bevetek az angol közvélemény megdolgozására. De ez most még nem húz igazán. Nyilvánvalóan előtte Angliának néhány kemény ütést kell kapnia. Sűrűsödnek a bombatámadások a német területek ellen. Churchill kész tények elé akar állítani bennünket. Várjuk csak ki, mit szól ehhez az angol nép. Terbovennel áttekintjük a helyzetet. Utasítom a sajtót, hogy a dolgokat nyugodtan nevezze a nevükön. Dr. Dietrich nagyon jól együttműködik velünk. Ismét összeveszett a külügyminisztériummal. A háború után a Führer a külügy egész felfuvalkodott apparátusát feloszlatja, legalábbis azt a részt, amely a mi munkánkhoz kapcsolódik. A Führernél. Dietl tábornok beszámol narviki harcairól és szenvedéseiről. Igazi hősi ének, mélyen megráz. Dietl az egyik legbátrabb és legrokonszenvesebb ember vezető tisztjeink közül. Tényleg csodálni kell. Mindent megteszek, hogy csapatai kultúrában és szórakozásban ne szenvedjenek hiányt. A Führer pillanatnyilag még nem akarja tudomásul venni az angolok válaszát. Vár még egy kicsit. Felhívását ugyanis nem Churchillhez, hanem a néphez intézte. A katonai helyzet soha nem volt ilyen előnyös, mint most. Még egyszer alaposan megvizsgáljuk nyersanyaghelyzetünket, minden tökéletesen biztosított. Mi baj történhet? Megengedünk magunknak még pár nap várakozást. A magyarok szégyenteljes követelé-

47 Hitler eleinte jóval békülékenyebb beszédre készült Nagy-Britanniával kapcsolatban, Churchill elszánt védekezésre felszólító, július 4-i alsóházi felszólalása után azonban ezt már nem mondhatta el.

sekkel állnak elő a Führernél.[48] A Führer azt tanácsolta nekik, hogy harcolják ki azt, amit akarnak. Egyből visszakoztak. A Führer mélyen megveti ezeket a magyarokat. A legantiszociálisabb rezsim, amit a történelem ismer. Innen a vonzódásuk az angol látszatdemokráciához. A Führer azt tanácsolta a románoknak Károly királynak küldött levelében, hogy a magyar követeléseknek tegyenek eleget. Bár nyilvánvaló, hogy ezt nem érdemelték ki a magyarok. A plutokrácia ezeknek az államoknak a rákfenéje. És persze a zsidóság. Dietl tábornok még sokáig mesél Narvikról. Ezt a hősi harcot példaként fogjuk az egész német nép elé állítani. Utasítom a sajtót: még ne szellőztesse, hogy London elutasította az ajánlatot. Bizalmasan azonban tehetnek róla említést. A helyzet a fronton változatlan. A Földközi-tenger csendes, nyugodt tenger lett. Az angolok már alig használják. A Führer ismertette Cianóval a helyzetet. Olaszország jobban kiveszi majd részét a harcokból. Legfőbb ideje. Egész délután dolgoztam. Keményen nekirontok Churchillnek. A Londonból érkező hangok óráról órára barátságtalanabbak és elutasítóbbak. Amíg Churchill van a kormányrúdnál, nem várható onnan béke. Kimegyek Schwanenwerderbe! Egy nyugodt órácskára! Olvastam, írtam; ezek a legkedveltebb elfoglaltságaim. [...]

1940. augusztus 14.

Tegnap: az időjárás nem különösen alkalmas légitámadásokra. Ennek ellenére reggel egy légiflotta indul. Kétezer repülőgép. Nem szőnyegbombázás lesz, hanem kijelölt célpontokat támadnak elsöprő sikerrel. Közben tombol a hírháború is. Lassan ismét felülkerekedünk. A Wehrmacht főparancsnoksága és a légierő az illetékesség egyes kérdéseiről vitázik. Kérlelhetetlenül túlteszem magamat ezen, és ontom a híreket. A Führer engedélyezi, hogy a főparancsnokság beleegyezése nélkül a Transocean és a német hírügynökség, a D. N. B. közvetítésével adjuk ki a híreket. Most már csak röviden egyeztetek a cenzúrával. Megy az üzlet. Az angolok mindenféle butaságot dadognak össze. A mi híreink árasztják el az

48 A magyar kormány Hitlert Erdélyre irányuló követelésével valójában kényszerhelyzetbe hozta Tartania kellett attól, hogy Budapest az egyik oldalon a Németországgal szovetséges Szovjetunió hallgatólagos egyetértésével, illetve a Mussolini által tervezett balkáni müveletet kihasználva súlyos károkat okoz a német érdekeknek, amelyek ekkor – gazdasági és katonai stratégiai okokból – a béke fenntartásához fűződtek e térségben Bármennyire is elítélte Hitler a magyar kormány fellépését, a fenti okokból mégis kénytelen volt a dolgokat a kompromisszumos megegyezés felé terelni, sőt a későbbiekben a kompromisszumot saját maga kialakítani.

eszak- és dél-amerikai sajtót Ezért csináltuk az egészet Most a gyorsaság a siker szulője A foparancsnokság egy kicsit megsértődott Erre igazán nem lehetek tekintettel [ ] Spanyol újságírókat fogadok Csodálattal toltı el őket Németország, és szilárdan hisznek a gyozelmunkben A Fuhrer visszaérkezett Obersalzbergról Megkezdődik a nagy támadás Anglia ellen Reggel már kétezer repulő van úton Délután 17 órakor még egy nagy támadást hajtunk végre, ezúttal négyezer repulóvel Dél-Anglia ellen Egytonnás bombákat dobunk le Ezek majd odacsapnak Rovid idon belul egészen Liverpoolig akarunk eljutni Londont egyelóre kíméljuk Sajnos az idő nem a legjobb Az angolok gyújtólapokat szórnak le teruletunkre Pillanatnyilag nem teszunk semmit, csak figyelmeztetjuk a korzeteinket Néhány nap múlva a legkeményebb megtorló intézkedéseket fogjuk tenni Angol falvakat teszunk romhalmazzá Majd elmegy a kedvuk az ilyen csínytevésektől [49] Hogy milyen buták ezek az angol miniszterek! Főleg Duff Cooper A Fuhrer már csak tréfálkozik rajtuk A propagandához egyáltalán nem értenek Versenylovaikat és plutokraták gyerekeit menekítik Kanadába Milyen iszonyú pszichológiai hiba! És kozben ez a Duff Cooper egész okos konyveket írt A propaganda azonban más A Fuhrer a propagandát a gyózelem jó elókészítésére és eróteljes kihasználására szanja Fegyverek nélkul nem lehet gyózni, de a propaganda segíti a gyozelmet [ ]

1940. augusztus 31.

[ ] Délben a Fuhrernél Jó színben van, pihentnek látszik, kiváló a hangulata Négy órát beszélgetunk, megtárgyalunk minden idószerű kérdést Roviden a kovetkezokről volt szó az idójárás hátráltatja a nagyobb légitámadásokat Ha megjavul az idő, nagyobb arányú légi hadmúveletekre kerul sor Nem valószínu, hogy Anglia még sokáig elviseli légi csapásainkat Legalábbis szerintunk Londonból máris pesszimista hangok hallatszanak Pontosabbat azonban még nem tudni Túlságosan kevéssé ismert az angolok ellenálló ereje Kilátásaink továbbra is nagyon jók Reméljuk, elkerulhetjuk a második háborús telet, de azért fel kell készulni arra is

49 Az ekkor kezdodo angliai legi csatatol Hitler azt varta, hogy a ketsegbeesett lakossag szembefordul a hadviselo kormannyal, es az altalanos pszichologiai sokk jobb belatasra teriti a brit politikai elitet A cel-, illetve terrorbombazasokhoz azonban a tovabbiakban sem kapcsolodott kidolgozott invazios terv a brit szigetek ellen Tanacskozasok folytak rola, Hitler ujra es ujra kilatasba helyezte, a dontest azonban minduntalan elodazta Goebbels mar augusztus 7-en azt jegyezte be, hogy „Invaziot nem tervezunk A propagandaban azonban rejtetten beszelunk rola, hogy az ellenseget megzavarjuk " (Reuth, IV k 1461)

A Führer mindenekelőtt hatalmas benzintartalékot képeztet. Minél nagyobbat, annál jobb. Az olaj miatt akar nyugalmat a Balkánon is. Bécsben ezért fejtett ki nyomást. A magyarok sokat kaptak ugyan, a románok tiltakozva fogadták a döntést, de végül beletörődtek. Ennek fejében viszont Olaszországgal együtt garantáljuk határaikat. Oroszország ellenében is. Ettől Moszkvának is hamarosan elmegy az étvágya. Velünk nem akarnak összekapni. Mi ugyanis nem az angolok és nem a finnek vagyunk. Románia és Magyarország elégedetlen velünk. Hiába, ez a döntőbírók sorsa. Nyugalom a Balkánon. És mi megkapjuk az olajunkat. [...]

1940. szeptember 19.

Tegnap: az időjárás változékony. A csatorna felett vihar. London fellélegzik. Mégis súlyos bombatámadások. Kétszázhúsz tonnát dobunk le. Londonra eddig összesen hárommillió kilogrammot. Ez már súlyos csapás. Egész Anglia retteg az inváziótól. Az angol sajtó kétségbeesett. Kevés berepülés a birodalom fölé. De erőteljesebben bombázták a tengerpartot. Az új tervek: esetleg Gibraltárt is bombázzuk. Olaszországgal közösen. Spanyolország be akar lépni a háborúba.[50] Olaszország tengeralattjárókat küld a támadáshoz Anglia ellen. Húsz már áthaladt a Gibraltári-szoroson. Ribbentrop Olaszországba utazott az ügy egyeztetésére. Légvédelmi ágyúkat szállítottunk Finnországon keresztül Észak-Norvégiába. Rövid, titkos magyarázatot küldünk Moszkvának. A szállítmány Anglia ellen irányul. A Führer elhatározta, hogy nem enged át több európai területet Oroszországnak. Túlzó jelentést adunk a birodalom fölé történt kevés berepülésről. Kishitűséget terjesztő erőteljes propagandával ostromoljuk Angliát, elsősorban titkos adóinkon keresztül. Lassan már jelentkeznek az eredmények is. Társadalmi válság Angliában. Tovább szítjuk. A svéd sajtó még mindig pimasz. A svéd király be akar kapcsolódni. Ha nem, sajtókampányt indítunk. Keményen megdorgáltatom a Deutsche Allgemeine Zeitungot. Ha nem javul meg, lecserélem a szerkesztőséget. Nincs előjoga a többi sajtótermékkel szemben. Guttererrel megbeszélem a külföldi klubok kiépítését. Tenni kell valamit ezen a téren. Hinkellel áttekintjük a csapatok kulturális gondozását. A gázsikat befagyasztjuk. Különben művészeink meggazdagod-

50 Alapvető tévedésnek bizonyult. – Bár a spanyol politikusok az első német megkeresésekre 1940 szeptemberében kétértelműen, de barátságosan reagáltak, és kívánságaik kielégítése esetén nem zárkóztak el a hadbalépéstől, az október 23-i Hitler–Franco találkozáson Hitlernek nem sikerült a caudillóból az „igen"-t kiszednie.

nak a háborún. Kümmel professzor beszámol a Franciaországtól elrabolt műkincsekről. Fantasztikus anyag. Száz egész nagy mű. És még azok, amelyek megsérültek a háborúban. Franciaország kénytelen lesz a jóvátételnél elviselni megtépázását. A cseh küldöttel, Chvalkovskyval megbeszélem a protektorátus magatartását. Ahhoz hasonlóan, mint az újságírókkal. Szerinte Csehországban még mindig érződik beszédem hatása. Mindent megtesz, hogy ez tovább is mélyüljön. A Führernél. Beszámolok Kümmel beszámolójáról. A Führer 1500-ig visszamenő radikális jóvátételt akar. Tisztázni kell a franciák és a köztünk lévő dolgokat. Elvégzem a szükséges előmunkálatokat. A Führer szerint Anglia súlyos sebeket kapott. Teljes légelhárítását London köré vonta össze. Ötvenhét Spitfire-t a földön semmisítettünk meg. Feltéve, hogy azok nem csak megtévesztő géputánzatok voltak. A mi megtévesztő létesítményeink jól beválnak. Hatalmas tüzeket színlelünk, és az egész csak tűzijáték. A nagyarányú álcázás valóságos rendszere. Churchill nagy győzelmekről hazudozik. De hát hazudnia kell, az utolsó pillanatig, különben összeomlik mindaz, amit felépített. A gyengeség jele nála csak akkor fog jelentkezni, ha már közeleg az összeomlás. Ez viszont még eltart egy darabig. Megbeszélés dr. Dietrichhel. Van néhány új híre. Ami a háborút illeti, a helyzet kicsit nyomasztó. Bátorságot öntök belé. Esserrel müncheni ügyeket beszélünk meg. Wagner túl sokat kontárkodik bele a Bavaria ügyeibe. Meg fogom akadályozni káros tevékenységét. Törődjön a saját pártkörzetével. Ott is elég a tennivaló. Ismét súlyos légitámadást intézünk London ellen. Maga az angol sajtó is megütközéssel számol be róla. A lelőtt gépek aránya 7:4-hez. Megbirkózunk a köddel. Valamit mindig eltalálunk, de a mi repülőgépeinket alig lehet eltalálni. Londonban a nagy téma a légvédelmi pince. Derekasan uszítjuk őket. A német sajtóban ez tilos téma, ugyanis a mi óvóhelyeink sem megfelelőek. De Gaulle tevékenységi köre jóval nagyobb, mint ahogy eleinte gondoltuk. Oda kell rá figyelnünk, és nem szabad a veszélyét lekicsinyelni. Lankében Magdával és Ellóval beszélgetünk egy kicsit. Schmidtkével, Wächterrel és Knothével áttekintjük a párizsi és franciaországi helyzetet. Érdekes értesülések: megkeményedett a hangulat, amibe már nem akarok csak úgy belenyugodni. Egy nagy propagandaakciót rendelek el, élesen az angolok és a garázda értelmiségiek ellen, társadalmi színezettel és főleg társadalmi tettekkel. Kinevetnének bennünket, ha nem boldogulnánk velük. Rögtön megindulnak az előkészületek. Három héten belül készen kell lennünk. Embereim lelkesednek a feladattól. Kész az új heti filmhíradó, egész jó lett. Még sokáig beszélgetünk. Súlyos légi harcok London felett. Az idő kitisztul. Adja Isten, hogy így is maradjon.

1940. szeptember 29.

Tegnap: a háromhatalmi egyezmény a világközvélemény kiemelkedő eseménye.[51] London nyugodtan veszi tudomásul. Már korábban is tudtak róla és számítottak is rá. Washington is ezt a magatartást követi. A sajtó viszont megdöbbenve fogadja a hírt. Mintha fejbe vágták volna őket. Az oroszokkal kötött egyezmény óta nem volt ekkora szenzáció. Róma és Tokió ünnepléssel és lelkesedéssel köszönti. A semlegeseknél a mérleg nyelve még inkább felénk lendül. Nagy diplomáciai győzelem ez számunkra. A Führer újból átvágta a gordiuszi csomót. Az USA még jobban tartózkodni fog attól, hogy beavatkozzék a konfliktusba. Ha mégis megteszi, akkor a japán flottával áll szemben. És Angliának nem jut semmi. Nappal és éjjel kemény bombázás London ellen. Az időjárás megint egyszer nem kedvez nekünk. Az angol vadászok előjönnek rejtekhelyükről, közülük tízet leszedünk. Tizenöt berepülés a birodalom fölé, de nincs nagyobb jelentőségük. Berlint megkímélik. Az idő változatlanul viharos! [...] Javasolom a Führernek, hogy vezessük be a nyári időszámítást, amibe bele is egyezik. Így legalább télen egy órával hosszabb a nappal. A közlekedési minisztérium a menetrendekkel még nem tud átállni. Még egyszer alaposan megvizsgáltatom az ügyet. Anglia felett délben javul az időjárás. Élénk légi tevékenységet folytatunk. Az egyik elfogott angol pilóta szerint Angliában katasztrofálisak a körülmények. A sok gép lelövése elsősorban távlatilag viselhető el nehezen. De ki tudja, hihetünk-e neki. Délután írtam és olvastam. Tabody Klára[52] rövid látogatást tesz nálam, és Olaszországról számol be. A magyarok telhetetlenek. Odaadod nekik a kisujjadat, s máris az egész kezed kell nekik. A háromhatalmi egyezmény jelentőségét lassan felismerik az USA-ban. Csak nehezen tudják palástolni dühüket. Moszkva tartózkodóan fogadja, Londonban pedig úgy értékelik a paktumot, mint a gyengeség jelét. Ez is egy nézet. A kemény tények azonban le fogják söpörni ezeket a szóbeszédeket. Fokozódnak támadásaink Anglia ellen. Ez egyébként a legjobb válasz a plutokraták arcátlanságára. Szép sétát teszek az őszi erdőben. Erős és jó a köd illata. Este meglátogat Faber-Castell gróf és felesége. Beszélgetünk, és a grófné muzsikál. Nagyon bájos és varázslatos asszony. És elragadó dalokat komponál. A légiriadó

51 Német olasz japán egyezmény a résztvevők érdekszféráinak elismeréséről és kölcsönös segítségnyújtásról abban az esetben, ha valamelyiküket olyan hatalom támadná meg, amely az aláíráskor nem volt hadviselő. [Aláírás szeptember 27-én.]

52 Tabody Klára, magyar énekesnő és színésznő.

miatt sokáig uldogélunk Csak hajnali háromkor jon a nyugalom Berlinben azonban semmi sem történt Majd újra légiriadó, de már nem kelek fel

1940. október 11.

Tegnap ideális ido Folyamatosan, éjjel és nappal támadjuk Angliát, foleg Londont Fantasztikus pusztítást okozunk Ezzel szemben kevés berepulés Németország folé London lelkileg egyre súlyosabb helyzetbe kerul Angliának már csak az USA fogja pártját A háborúba való belépésrol beszél mindenki, és csak kevés a józan hang Ismét megcáfolhatjuk Londont, amely bombatámadásainak jelentős sikeréről számol be, amikor bombái az álcázásul kirakott építményeket sem találták el Nagy megkonnyebbulés ez propagandánk számára Abban is bízom, hogy fokozatosan hosszabb adásidőt érek el a rádiónk számára Belgiumban kisebb szabotázsok Embereink lélektani szempontból ugyes buntetéseket szabnak ki, s ezzel megnyerik a lakosság rokonszenvét Fénysugár! A téli segélyakció gyujtései ismét eredményesek, valamelyest javul a hangulat az országban Érzékelheto már az angolok illúziókeltése ellen irányuló kampányunk hatása [ ][53] Schlosser visszatért Bécsből Felszólítom, hogy tegyen valamit a tánccal kapcsolatos vaskalaposság ellen, és radikálisan irtsa ki ezt a nyavalyát A táncnak az érzelemhez, és nem az értelemhez kell szólnia Kulonben nem tánc lesz, hanem filozófia Akkor viszont inkább olvasom Schopenhauert, mint hogy színházba menjek Schmidtke beszámol Franciaországról A hangulat szemlátomást javul A kampányunknak lassan érződik a hatása, mindenki lelkesedik érte Schmidtke meg akarja kimélni a párizsi divatot Ezt nem engedem Ezen a teruleten is nekunk kell átvennunk a vezetést, nem szabad, hogy kisebbrendűségi érzéseink legyenek Tehát a „Vogue" egyelore nem jelenhet meg Dr Lipperttel megbeszéltuk személyes jovojét Most menjen vissza a katonasághoz A háború után majd meglátjuk Az angol rádió élesen támadja titkos adóinkat Hallgatunk és úgy teszunk, mintha semmi kozunk sem lenne hozzájuk Délben a Fuhrernél, aki Munchenbol tért vissza Bemutatom neki az olasz „művészet" új alkotásait Megveto mosollyal valaszol Megbeszélem vele a rádióadók helyzetét a légierővel ismét kozosen megvizsgáljuk, hogy korlátozás nélkul sugározhatunk-e Az angolok úgyis megtalálják Berlint A Fuhrer azért tért vissza, hogy beszámoljon a berlinieknek a légitámadásokról Néhányan még mindig azon az állásponton vannak, hogy pár héten belul sikerul

53 Az angol „bloffok" ellen hadjaratot Goebbels oktober elejen kezdte

Angliát térdre kényszerítenünk. Szerintem ez csak ködös remény. Semmi esetre sem szabad ebben ringatnunk magunkat.[54] És gondoskodnunk kell megfelelő légelhárításról. Minden erőt erre csoportosítunk át. A Führer rendelkezései világosan megszabják, hogyan kell viselkednünk. Így az emberek tisztában lesznek azzal, mihez tartsák magukat. Forradalmi zavargásokról érkeznek hírek Londonból. Ezek azonban teljesen megalapozatlanok. Moszkva élesen visszautasítja London közeledési kísérletét. Jól teszi. Svájc, mint mindig, nagyon szemtelen. Kérdés: milyen háborús filmeket forgassunk. A Wehrmacht minden részlege a saját francia háborúját szeretné megfilmesíteni. Leállítom a vetélkedést és összegyűjtöm az ide vonatkozó terveket. Guttererrel áttekintjük a minisztérium újjászervezésének kérdéseit. Sikerül megállapodnunk. A művészeti és a politikai osztályt összevonjuk, Hinkel és Berndt felügyelete alatt. Így aztán lehet majd dolgozni. Sok a munka még a hivatalban. Este kimentem Lankébe. [...]

1940. október 12.

Tegnap: éjjel-nappal erőteljesen bombázzuk Londont. Súlyos berepülések a birodalom felett is. Az idő mind a két oldal számára jó. Berlint kímélik. A hangulat valamit romlott itthon. Népünknek egy második háborús télre kell felkészülnie. Rengeteg elégedetlenkedő levelet kapok. Propagandánknak hatásosabbnak és ügyesebbnek kell lennie. Franciaországban indul egy nagy propagandaakció. Meglesz a sikere. A magyarok kitombolják magukat a románok ellen a visszaszerzett területeken. Disznó banda! Raskin Romániáról számol be. A Vasgárda ma ott áll, ahol mi voltunk 1933 februárjában. Vezetésre termett embereik vannak. Antonescu ügyesen érvényesítette akaratát.[55] A legtöbb vasgárdista egy német protektorátushoz hasonló valamit akar. A régi korrupció még mindig az égig terjeszti a bűnt. [...] A berlini klinikákon nagyon vigasztalan a helyzet: egyetlenegy óvóhely sincs. A háború után újjá kell építeni. Nem méltó egy kultúrállamhoz. Egyáltalán, sokat kell tennünk az anyákért és a gyerekekért, főleg most, légiveszély idején. A gáncsoskodók azt is teljesen másként állítják be, hogy a Führer magához vett néhány gyereket: azt hazudják, hogy rajtuk próbálja ki a gázt. A Führer igencsak megbotránkozik ezen. A legjobb szándékát is besározzák ezek a disznók. Vannak emberek,

54 Goebbels már nem nagyon hitt a légi csata kívánt kimenetelében

55 Az összehasonlítás alapja, hogy a román vasgárdisták is egy koalíciós kormányba mentek be 1941 januárjában azonban Jon Antonescu marsall, Hitler hozzájárulasával, a gárdista puccskísérletet leverte A vezetők többségét az SS kimenekítette az országból, de Németországban táborba zárták őket

akik mindig csak ellenünk fordulnak. Minden sikerünk újabb botránykő a szemükben. Ez a csoport reakciósokból, egykori kommunistákból és egyházi emberekből áll. Ki kell irtani ezt a csőcseléket. Tisztázom a Führerrel, hogy a jómódú emberek is – saját költségükön – elküldhetik a gyerekeiket Berlinből. Ez nem megfutamodás, épp ellenkezőleg: minél többen mennek el, annál jobb. Posenben – mint ahogy Greisertől hallom – elég szigorúan büntetik a lengyeleket. Így legalább szót fogadnak. Churchill ismét csal. Hamis számadatokat közöl. Nagy hangerővel leplezzük le a sajtóban. A konzervatívok egyhangúlag pártelnökké választották. Nyilvánvaló, nem akarják, hogy kibújjék a felelősség alól. A következő hetekre és hónapokra néhány meglepetést készítünk elő számára. Csodálkozni fog. A Führer tanácsolja, hogy rövidítsük egy kicsit a rádió hírműsorait. Már nincs olyan sok esemény. És kevesebbet idézzük a külföldi sajtót. Iszonyatos hírek érkeznek Londonból. Egy elsüllyedő világváros. Példa nélküli népdráma. Túl kell élni. A lelőtt gépek aránya 12:4. Egyre jobb a számunkra. Elkészíttetek a sajtó részére néhány ügyes összehasonlító számadatsort. [...]

1940. november 14.

Tegnap: ötven berepülés a birodalom fölé, csekély sikerrel. Berlin szabad. Ismét nagyon súlyos éjszakai támadás London ellen. Százötven tonna bombát dobtunk le. Olaszország szerencsésen és szilárdan megvetette a lábát Görögországban. Százhúsz hegyivadászt dobott le. Siralmas. Ehhez jön még az angolok támadása Taranto ellen, ennek során a „Cavour" súlyosan megrongálódott. Emlékeztetőt állítok össze a birodalom területe ellen végrehajtott angol légitámadások hatásáról. Eközben feltűnik, hogy az angolokat nagyon gyakran becsapták álcázást szolgáló építményeink. Megérte tehát, hogy olyan szófukarsággal fogalmaztuk meg cáfolatainkat. [...] A biztonsági szolgálat jelentése az ország hangulatáról: a Führer beszédét követően érezhetően jobb a hangulat. Most mindenki ismét világosan látja a célt és a hozzá vezető utat. [...] A Führer délben villásreggelin fogadja Molotovot.[56] Szűk körben.

56 A látogatás a Brit Birodalom elleni német–olasz–spanyol–francia–szovjet összefogásra irányuló Ribbentrop-terv utolsó állomása volt, amelyben Hitler mindig is csak fél szívvel hitt, és ami az olasz–francia, olasz–spanyol, spanyol–francia ellentétek, továbbá Franco és Pétain tartózkodása miatt már előbb kilátástalanná vált Hitler Moszkvának az érdekek egyeztetésére tett javaslatot, november 12-én azonban parancsot adott a hadsereg főparancsnokságának a Szovjetunió ellen kidolgozás alatt álló támadási terv további kimunkálására Molotov mindenre rátette a pontot, amikor értésül adta, hogy a Szovjetunió egyrészt nem hajlandó Romániát és a Balkánt német érdekszférának tekinteni, másrészt nem tervezi a fellépést Nagy-Britannia ellen

Molotov okos, ravasz, meglehetősen zárkózott ember benyomását keltı Az arca sárga, viaszszerű Alig lehet kıszedni belőle valamit Figyelmesen hallgat és kész Ismét a Fuhrernél A megbeszélések eredményéről csak később adunk ki tájékoztatót Molotov Sztálin valamiféle előőrse, akitől minden fugg Máskulonben Oroszország rendkívul kedvezó helyzetben van, amit feltehetóleg nem akar feladni Nekunk mar az is elegendo, ha semleges marad [57] Molotov kísérete gyenge, középszeru emberekból áll Egyetlen komoly formátumú ember sincs koztuk Mintha ezzel is meg akarnák erósíteni nézeteinket a bolsevista tomegideológia lényegérol Egyikukkel sem lehet egy értelmes szót váltani Tekintetukre szinte kiul az egymástól való félelem és a kisebbrendűségi érzés Még egy artatlan beszélgetés is úgyszólván lehetetlen A GPU figyeli óket Rémes Ebben a világban nem érdemes élni Moszkvával az egyuttmukodést a jovóben is kizárólag a puszta célszerűség kell hogy meghatározza Minél kozelebb kerulunk egymáshoz politikai vonalon, lelkileg annál inkább idegenkedunk egymástól, főleg ami a világnézetunket illeti És ez így van rendjén Eddigi nézeteim szemmel láthatóan beigazolódtak A király eljátszotta játékait, a cár halott, de vajon jobbak-e azok, akik a helyukbe léptek? A Fuhrernek tobb megbeszélése is lesz az elkovetkezo hetekben, a bolgárokkal, a belga királlyal, Bécsben a magyarokkal, akik csatlakozni szeretnének a háromhatalmi egyezményhez stb Antonescu pedig Berlinbe jon November végeig tehát lesz mit tennunk Dr Dietrichhel áttekintem tájékoztatási politikánk konnyedebbé tételének kérdeseit Okvetlenul szukséges, hogy valami történjék e téren A Fuhrer is így gondolja Sajtónk, utasításaim szerint, élesebb és vakmerobb vitákat folytatott Ez mindjárt más arculatot ad majd neki [ ]

1940. december 12.

Tegnap rossz idó Kevés berepulés a birodalom folé És egyetlen egy sem Anglia ellen Alig volt katonai esemény A gorog fronton viszonylagos nyugalom Ezzel szemben nagyon súlyos a helyzet Egyiptomban [58] Anglia azt allítja, hogy Szidi el Baraninál hatezer

5/ E bejegyzes arra vall, hogy Hitler Goebbelset nem avatta be katonai terveibe

58 Hitlernek sikerult az olasz kormanyt visszatartania az eredetileg Jugoszlavia ellen tervezett tamadastol, a gorogorszagi vallalkozast azonban, amelyet Mussolini sokaig eltitkolt elole, nem tudta megakadalyozni Az itt emlitett „viszonylagos nyugalom" az oktober vegen inditott akcio sulyos kudarcat takarta – Libiabol kiindulva az olaszok szeptember 13-an inditottak tamadast az egyiptomi angol erok ellen, amelyek azonban december elejen az olaszokat visszaszoritottak es benyomultak Libiaba Hitler kenytelen volt felallitani az Afrika-Korpsot, es azt Erich Rommel tabornok parancsnoksaga alatt Libiaba kuldeni

olasz hadifoglyot ejtett. Közben az olaszok stratégiai helyzete egyáltalán nem rossz. Csak cselekedniük kellene. Viszont, viszont... A Führer beszédének nagy a hatása. Az USA-ban heves elutasítás. Találva érzik magukat, joggal. London zavartan hallgat. Onnan ismét nagyon pesszimista hírek érkeznek. Közülük csak keveset bocsátok a sajtó rendelkezésére. A német népben ismét érezhetően erősödött az önámítás. Tenni kell ellene valamit. Alaposan mérlegeljük, hogy mit tudna tenni a sajtó Olaszországért. A németeknek nagyon rossz a véleményük az olaszokról. A sajtóban sem nagyon védik magukat az olaszok. Úgy látszik, meglehetősen le vannak törve. Mennyit szenvedhet a Duce környezetének alkalmatlansága miatt! [...] Fogadtam dr. Bascht, a magyarországi németség vezetőjét. Beszámol a magyarok alattomos politikájáról. Piszok csőcselék! Ott akarnak átverni bennünket, ahol csak tudnak. Basch[59] jó benyomást kelt. [...] A Führernél. Beszámolok neki Basch jelentéséről, ami nagyon felbosszantja. Megvitatjuk elhangzott beszédét. Bosszantja az amerikai visszhang, de másra nem is számíthatott. Talán ismét engedélyezi a vita felújítását az USA-val; ez nekünk való falat lenne. A japán külügyminiszter nyilatkozatot adott ki, hogy ha az USA hadat üzen nekünk, akkor ez azonnal Japán hadüzenetét vonja maga után az USA ellen. Ez kijózanítóan hatott az USA-ban. A Führer a körzeti vezetők előtt mond beszédet: katonai szempontból a háború megnyertnek tekinthető. Beszámol új fegyvereinkről, fegyverkezési kapacitásunkról, új tengeralattjáróinkról; tényleg bámulatba ejtő dolgok. Anglia elszigetelődött. És fokozatosan a padlóra kerül. Többé nem jöhet be Európába. Ahogy tavaly előre megmondta Franciaország összeomlását, most ugyanúgy kimondja Angliáét. Miközben ő egyáltalán nem akarta ezt a háborút, és elfogadható alapokon hajlandó lenne békét kötni. Inváziót egyelőre nem tervez. Előbb a légi fölényünket kell biztosítani. Babonásan tiszteli a vizet. Nem akar kockázatos kísérletekbe bonyolódni, ha enélkül is meg lehet oldani a kérdést. El akarja kerülni a nagy veszteségeket. Ez így helyes. Keményen bírálja Olaszországot, a görögországi kalandját. Óvni akarta tőle az olaszokat, még Firenzében is, de akkor már késő volt. Az olaszok rosszul készítették elő az egészet. Végül óriási presztízsveszteséget szenvedtek. Egyiptomban is rossz a helyzetük. Katonai szempontból csődöt mondtak. Oroszország is lesben áll, de tőlük nem félünk. Az oroszok abban reménykedtek, hogy a nyugati hadjárat elhúzódik, s ezalatt szívesen örököltek volna mindenféléket. Ezt a szívességet nem tettük meg nekik.

59 Basch Ferenc, magyarországi német politikus, 1938-tól a Volksbund vezetője.

Most érdekhatáraink is ki vannak jelölve. Mindenekelőtt a Balkánon. Újabb csapattestek Romániába. Nem engedünk be oda senkit. A Führer csak a józan valóságot mutatja be. Ezek szerint nagyon előnyös a helyzetünk, az olaszokat érintő ügyeket leszámítva. A győzelem a zsebünkben van, hacsak saját hibánkból nem vesztegetjük el. A Führer erős meggyőződéssel beszél, és hitét a hallgatóságra is átviszi. Teljes siker. Most mindenki megerősödve láthat ismét munkához. [...] Az olaszok hadijelentése elismeri a kudarcot Szidi Baraninál. Az angolok győzelmi himnuszokat zengenek. Csak azzal vigasztalhatjuk magunkat, hogy az olaszok mindig vereségeket szenvedtek, a végén azonban mindig ott voltak a győztesek között. Ez alkalommal is így lesz. A párizsi tudósítónak adott interjúmat az Unipress groteszk módon eltorzította. Cáfolatot juttatok el külföldre. Ezek az újságírók majdnem mindig galád férgek. Alig lehet valami bizalmasat közölni velük. [...]

1941

1941. február 22.
Tegnap: nálunk nem volt berepülés. Mi végrehajtottunk néhányat Anglia ellen. Főként Swanseat és Londont támadtuk. Számos hajót is elsüllyesztettünk. A Földközi-tengeren kevés esemény. Rommel Tripoliba érkezett. Teljes felhatalmazást kapott Mussolinitől. Három harckocsihadosztálya van. Bengázi visszafoglalása a cél. A légi támaszpont miatt. Grazianit már le is váltották. Vagyis ott is rövidesen rend lesz. Albániában kemény állóharcok. [...] Bulgáriában mozdul valami, de nem komoly. Túlságosan késő már ehhez. Az USA-ban egyre radikálisabban hajlanak a háború felé. Már a legmagasabb helyeken is nyíltan beszélnek róla. Angliában hetvenkednek. A legképtelenebb hőstetteket agyalják ki ellenünk. Olaszország lagymatag magatartása alapot is kínál ehhez. Onnan megint nagyon pesszimista tájékoztatást kapok. Egyre többen és többen vonják kétségbe Mussolini vezetői tekintélyét. Ez a lehető legrosszabb. Legfőbb ideje már, hogy kitavaszodjék. Egy újabb háborús tél valamennyiünk számára nagyon nehéz lenne. [...]

1941. március 13.
Tegnap: már korán a hivatalban. Támadás érte Kielt és Hamburgot, de komoly károk nincsenek. Mi Birminghamet és Londont támadjuk 200 repülővel. Legalább újra elkezdjük. London meglehetősen megrendült, főleg hajóinak elvesztése miatt. A veszteségek mértékét ma már beismeri. Ez Anglia legsebezhetőbb pontja. Ismét elsüllyesztettünk néhány hajójukat. Katonai segélyszállítmányaink sértetlenül eljutottak Líbiába. Baj már nem történhet. Egy egész gépesített hadosztályunk van már ott. S ha most győzünk, a dicsőség nem az olaszoké lesz. London is hadd tudja meg, hogy ott vagyunk, mivel már ott vagyunk. Rengeteg munkám van. Kész a filmbemutató-terem. Nagyon szép lett. Csodás időben Linzbe repülök. Az Anschluss harmadik évfordulójára rendezett ünnepségre. Útközben még ezernyi dolgot kell elintéznem. Martin attól

tart, hogy engedek Brauchitschnak. Szó sem lehet róla. Megnyugtatom. Átnézem a nemzetközi filmkamara alapszabályát. Jól előkészítették. Az egész dolgot Berlinbe kell hoznunk, még akkor is, ha az olaszok ágálnak ez ellen. Mi vagyunk Európa filmnagyhatalma. A biztonsági szolgálat jelentése: jó a hangulat az egész országban. Mindenki az újabb győzelmekre vár. A repülőgépen új iratokat nézek át, kijavítom őket, vitatkozom. Az idő nagyon gyorsan múlik. Dél körül Linzben. A város zászlótengerben. Ráadásul még a tavaszi ég is ragyog. Eigruber fogad a körzet teljes vezetőségével. Mintha béke lenne, úgy vonulunk be a városba. Alig érezhető itt bármi a háborúból. A Berlinből kitelepített gyerekek sorfalat állnak a szállodánál. Jól tápláltak, egészségesek, egyáltalán nem akarnak visszajönni Berlinbe. A főpolgármester jó beszédet mond. A városházán Fick professzor bemutatja Linz átépítésének terveit. Nagyszabású munka, melyen észrevehető a Führer útmutatása. Linznek a növekvő iparosodással szemben fel kell építenie a kulturális ellensúlyt. Ez a Führer kedvenc terve, még mindig rajong a szülővárosáért.[1] A Göring-művek hatalmas létesítmény. Kapcsolódik hozzá egy hatalmas lakótelep, melynek felépítését nagyon szorgalmazza Eigruber. Nagyon energikus, életvidám ember benyomását kelti. Úrrá lesz a dolgokon. Leondingba megyek, ahol megkoszorúzom a Führer szüleinek a sírját. Megborzadok! Abban a házban vagyok, ahol a Führer a fiatalságát töltötte. Sok minden megváltozott itt, de nem a hely előnyére. Túlságosan finom lett. Ennek ellenére ismét mélyen meghatódom. A leondingiek nagyon lelkesek. Sankt-Florianba utazom. Az apátsághoz, ahol Bruckner alkotott. Milyen csodálatos barokk építmény. El akarjuk űzni innen a papokat. Egy zenei főiskolát és a Bruckner-társaságot kell elhelyeznünk az épületben. Nagyszerű terv. Csodálatos márványterem. Pompás fafaragások a sekrestyében, és itt van ez a páratlan templom. Bruckner orgonája. Az utolsó tanítványa játszik rajta. Egyórás koncertet ad. Majd lemegyek a kriptába a koporsójához, amely épp az alatt az orgona alatt van, amelyen oly sok éven át játszott. Egy parasztfiú, aki muzsikájával meghódította a világot. Milyen gazdag ennek a tájnak a kultúrája, a történelme, de jelenlegi művészi adottságai is! Ez megmutatkozik a körzeti kulturális díjak átadásakor a városházán. Olyan nevek kerülnek szóba, mint Richard Billingeré. Na-

1 Hitlernek kora ifjúságától kezdve egészen 1945-ig egyik kedvenc eszmeje volt Linz megszépítése, átépítése Ambicionálta, hogy e hozzá legkozelebb álló osztrák város felulmúlja mind Bécset, mind főleg Budapestet Goebbels fogalmazásával ellentétben Linz nem volt a szulovárosa, de gyermekkoraban a leghosszabb idot a Linz melletti Leondingban toltotte, és a linzi reáliskolába járt

gyon elégedett vagyok. Magam is mondok néhány szót Linz kulturális feladatairól. Az emberek véget nem érő sorfala között haladunk. Óriási a lelkesedés. És az emberek még nem is tudják, hogy a Führer itt akar lenni estére. A szállodában, ebben a kissé primitív kősátorban rövid pihenő. Este gyűlés. Az utcákon ismét sorfal, és az emberek vég nélkül ünnepelnek. Rengeteg a résztvevő a gyűlésen. Jó formában, röviden felvázolom a helyzetet. Minden mondat után tapsvihar. Utánam az egyik körzeti vezető mond rövid beszédet. Majd a tömeg számára teljesen váratlanul megjelenik a Führer. A viharos lelkesedés, amellyel fogadják, szinte leírhatatlan. A Führer üde és rugalmas. Teljes lendülettel beszél egy fél órát. A végső győzelembe vetett abszolút bizalom. A nép tombol. Sorfalak között vissza a szállodába, és a Führer szobájának erkélyéről nézzük Linzet. Nagyon szereti ezt a várost, ami érthető. Új kulturális központot akar teremteni itt. Már csak Bécs ellensúlyozására is, amelyet fokozatosan ki kell kapcsolni. Nem szereti Bécset, már csak a politikai célszerűség okából sem. Beszámolok neki néhány Bécsből kapott, ellenséges híradásról, amin mélyen felháborodik. Linz azonban a kedvence. Beszámolok itt szerzett benyomásaimról. Ezeknek nagyon örül. A Szent Flórián apátságot a saját költségére akarja átépíttetni. Egyre elégedettebb Eigruberrel. Egy szép estét töltöttünk el együtt. Elmondja, hogy katonai és diplomáciai szempontból egyaránt rendkívül jó a helyzetünk. Elégedettek lehetünk. Késő estig elbeszélgetünk még a linziekkel. Igazi német férfiak, nem olyan naplopók, mint a bécsiek. Nagyon késő van. Három óra alvás.

1941. március 29.

[...] Jugoszláviában lévő embereinknek ajánlották, hogy már ma hagyják el az országot. A Führer ezen a téren nem ismer tréfát. A horvátok már megkezdték a civakodást. Valószínűleg nagyon nagy árat kell fizetnie ezért ennek a bizonytalan államnak. Az USA hivatalosan is közli, hogy Roosevelt kissé támogatta a belgrádi operettforradalmat. De mit használ ez a szerbeknek. Magas az égbolt és az USA messze van. A többi hamarosan kiderül. Április 7-én el kell kezdődnie a régóta előkészített hadműveletnek Görögország ellen. Ez azonban csak a nyitány lesz. Előnyomulásunk Szalonikiig, aztán Leeb hadseregcsoportja jobbra fordul és minden oldalról neki Jugoszláviának. Addig mindenki érezze magát biztonságban. A jugoszláv probléma nem igényel túlságosan sok időt. A hadsereg bátor ugyan, de nem elég korszerű a fölszerelése. Fizetniük kell a provokációért. [...] Aztán később sor kerül a nagy hadműveletekre is: O. ellen. A leggondosabban leplezzük, csak

kevesen tudnak róla. Bevezetésként nagyarányú csapatszállítások lesznek nyugatra. Elaltatjuk a gyanút mindenütt, nemcsak keleten. Látszathadműveletet készítünk elő Anglia ellen, aztán villámgyorsan vissza és rajta. Ukrajna kiváló éléstár. Ha megszerezzük, sokáig kitartunk. A Balkán és a Kelet kérdése ezzel véglegesen rendeződik. Pszichológiailag van néhány nehézség az ügyben. A Napóleonnal való párhuzamosságok stb... Ezek azonban az antibolsevizmussal könnyedén áthidalhatók. [...]

1941. április 6.

Tegnap: kevés légitámadás érte Németország nyugati területét, valamivel több Bresztet. Mi erősen bombázzuk Avonmouth-t. Újabb nagyszámú hajót süllyesztettünk el. A márciusi légi és tengeralattjáró-tevékenységünk tiszteletet keltő képet mutat a világnak. Egyre inkább érezhető az ínség a tonnaűrtartalom tekintetében Angliában. Lloyd George először beszélt az alsóházban a küszöbön álló éhínségről. Rossz ómen. Londonban megpróbálják kisebbíteni Bengázi jelentőségét, de hiába.[2] A sokkhatás, főleg az USA-ban, óriási. Az angoloknak ingyen nem adunk semmit. Előkeressük azokat a mondatokat, amelyeket akkor közöltek, amikor Bengázit elfoglalták. Csapataink, most harcok árán, bevonultak a városba és tovább menetelnek előre. Az olaszok az oldalszárnyat fedezik, német biztosítással. Ez Észak-Afrika csodája. Rettenetes szégyen Anglia, de főleg Olaszország számára. Abesszíniában nem jól állnak a dolgok. Az olaszok saját maguk süllyesztették el négy rombolójukat. Abesszíniát egyelőre fel kell adni.[3] Még egy nappal elhalasztottuk a támadást Jugoszlávia és Görögország ellen.[4] Vasárnap hajnalban kerül rá sor. Teljesen készen állunk. Belgrád mozgósított. Már nyomjuk a horvátoknak szóló röplapokat. Titkos adóink is munkához láttak. Mindenki feszült lázban ég. A minisztériumban bevezettem az éjszakai ügyeletet. Új propagandamódszer: bel- és külföldi hírszolgálataink minden este egy mértékadó angol véleményt idéznek a tavalyi év ugyanezen napjáról. Elképesztő hatása van. Ma éppen Ironside van soron a „fiatal

2 A Rommel által 1941 februárjában elindított támadás egyik állomása

3 Az angol erők által még 1940-ben Etiópia, Eritrea és Olasz Szomália ellen indított támadás sikerre vezetett, ezt a területet Olaszország elvesztette

4 Gorogországban az olaszoknak mindenképpen segítséget kellett nyújtani, ehhez azonban társult Jugoszlávia is amiatt, hogy Belgrádban március 27-én megdöntötték a háromhatalmi szerződéshez csatlakozó kormányt, az új kormány pedig a nyugati hatalmak és a Szovjetunió felé tájékozódott Hitler azonnal kiadta a parancsot a felkészülésre, hogy a Wehrmacht Jugoszláviát – mint katonai erőt és mint államot - megsemmisítse Az akció Ausztria, Magyarország, Románia és Bulgária felől április 6-án hajnalban kezdődött

német tábornokokról". Erőteljesen hat. [...] Átnyújtom Janningsnak az újra alapított film-becsületgyűrűt. Azért a nagy teljesítményéért, melyet a német filmművészet terén nyújtott. Rendkívül boldog. Elintézek néhány film- és színházi ügyet. Még ezekben a feszült napokban is kell ezekkel foglalkoznom, hisz az élet nem állhat meg, bár csak félig figyelek oda. Bouhler a Führert uszítja ellenem a könyvbetiltások miatt. Én azonban határozottan megvédem magam. Ezek a kis nullák azt hiszik, hogy egy birodalmi vezető rögtön a birodalom vezetője. A cím nem számít, csak a minőség. [...] Befejeződött a mozgósítás Jugoszláviában. Ez már nem sokat használ nekik. Már minden hasztalan és késő. Már megint mi ébredtünk fel korábban. Londonban egyre terjed a pesszimizmus. Főleg Bengázi miatt, amelyről azt hitték, hogy biztosan tartják a markukban. Enyhítették az újságok és a rádió hangját. Bengázit is túlzottan úgy állították be, mint az angol támadó szellem szimbólumát. Ez most keserűen megbosszulja magát. Propagandánk teljes erőbedobással és legjobb formájában dolgozik. Ha csak anyagot kapunk, mindig tudunk vele mit kezdeni. Ha viszont az angoloknak nincs anyaguk, rögtön teljesen tehetetlenek. Belgrád a nap folyamán Macsek útján és Román keresztül még egyszer megpróbál érintkezésbe lépni velünk. Egy héttel ezelőtt talán még lett volna értelme; most azonban már túl késő. Már fanfárokkal zengjük be a rádióban a délkeleti hadjáratot. Az induló zene a „Prinz Eugen". Pattogó katonaindulókat keresek a délkeleti és az észak-afrikai hadjárathoz. [...] Az este újabb és újabb feszültségekkel telik el. Még a végén rám is átterjed. Néhány órát szeretnék aludni. De éjjel 1-kor a Führerhez hívnak. Még egyszer részletesen megbeszéli velem a helyzetet. Az akció hajnali 5.20-kor indul. Szerinte körülbelül két hónapig tart majd ez a hadművelet. Szerintem hamarabb befejezzük. Pontban 7.20-kor háromszáz repülő kezdi el bombázni Belgrádot. A következő éjjel rengeteg robbanó- és gyújtóbombát szórunk a városra. Kifüstöljük a szerb összeesküvés fészkét. A Balkán lőporos hordó volt. Londonnak kellett volna megragadnia a lehetőséget, hogy szükség és kívánság szerint lángra lobbantsa. El kell pusztulnia az egész szerb összeesküvő klikknek. Oroszországtól nem tart a Führer. Kellőképpen bebiztosította magát. De ha mégis be akar avatkozni, minél korábban teszi, annál jobb. Már bejelentették nálunk a barátsági szerződésüket Belgráddal. Ha most nem cselekszünk, akkor talán az egész Balkán és Törökország is elhalasztódott volna. Ezt meg kell előzni. Magyarország és Bulgária velünk vonul be. Ez nem sok, de mégis valami. A szerb gyújtogatók elleni háborúban nem ismerünk kegyelmet. A Führer orvlövészháborúra

számít, elég nagy vérveszteséggel. De ezen éppúgy, mint a terep nehézségein, hamar túljutunk. Aztán megkezdődik a versenyfutás, mindenekelőtt Görögországban. Taktikánk Görögországgal szemben még valamelyest tartózkodó. A Führer két kiáltványt diktált a német néphez és a délkeleti fronton harcoló katonákhoz. Vele együtt javítom a szöveget. Holnap reggel 6-kor fel kell olvasnom a rádióban, és meg kell tennem hozzá az összes szükséges technikai előkészületet. Gépezetünk fantasztikusan dolgozik. Az új szignál: a „Prinz Eugen" nyitánya. A Führer ezt óriási ötletnek tartja. A külügyminisztérium egy kicsit áskálódik ellenünk, hogy csökkentse tekintélyünket. Bal kézzel elintézem. Dr. Dietrich teljesen kiakadt. Végtelennek tűnnek az órák. Megiszunk még egy teát a Führerrel, és mellékes dolgokról beszélgetünk. [...] Szeretné, ha lenne Linzben néhány filmstúdió. Meg is csinálom. Ez lesz az összekötő kapocs Bécs és München között. A Führernek különben is nagy tervei vannak Linzcel. Kulturális versenytársa lesz Bécsnek. Graz ehhez túlságosan elzárt. És Bécs ne legyen az osztrák tartományok Mekkája. A Habsburgok szántszándékkal erőltették vezető szerepét. Az ő szempontjukból jogosan. Mi Berlinből politikai központot, míg más városokból kulturális központokat akarunk csinálni. Minden erőmmel azon leszek, hogy Linz fejlődjék kulturálisan. Hajnali fél 5. Még egy kerek óra. Aztán 5.20. A Führer gondolatai katonáinál járnak. Minden kívánságával köztük van. Mintha mindegyikre egyenként, külön-külön gondolna. Tényleg nagyon megható. A Führer visszavonul az irodájába. Mindenki lázasan dolgozik. Még néhány kétkedőt, más hivatalokból, el kell igazítanom. Moszkva jelentkezik: kész a Belgráddal kötött szerződésük. Jóakaratú semlegesség öt évre. [...]

1941. április 8.

Tegnap: két alkalommal is pusztító bombatámadást intéztünk Belgrád ellen. A rádióadó hallgat. Ebből a városból semmit sem lehet hallani. Kísérteties. Jugoszláviában ugyanolyan lassan tudunk csak előrenyomulni, mint Görögországban. A hegyvidék nagyon alkalmas a védekezésre. És a szerbek, ugyanúgy, mint a görögök, bátran harcolnak. A legnagyobb elismerést érdemlik. Először páncélosaink indulnak Belgrád ellen. A szerbeknek először össze kellene vonniuk a csapataikat, hogy el tudjuk kapni őket. A görögök jól kihasználják az ideális terepet a védekezésben. Az elfoglalt bunkerekben csak halottakat találunk. London illúziókban ringatja magát. A zughírlapírók a hangadók. Újabb csavarás: feladtuk Bengázit – írják –, hogy megmentsük Görögországot. Nem rossz, csak valószínű, hogy rövid életű hír lesz. London

régóta nyíltan és szervezetten hatol be Görögországba. Ez jó kiindulási alap propagandánk számára. Egyik oldalon sincsenek berepülések. Délkeleten az ellenfél kilencven, mi tizenkét repülőt veszítettünk. Nagyon is elfogadható arány. A légierő harmincezer tonnát süllyeszt el. Észak-Afrikában páncélosaink már jóval Bengázin túl nyomulnak előre. Lélegzetelállító. Bombatámadás érte Klagenfurtot és Grazot. Korlátozott sikerrel. A ljubljanai rádióadó sokat bosszant bennünket. A légierő megpróbálja elnémítani. Rossz hírt kapunk: a „Gneisenau"-t találat érte a levegőből, de nem süllyedt el. Be kell vontatni a javítóba. Kellemetlen adalék a sikerekhez. Anglia szétkürtöli, hogy az eddigieknél nagyobb segítséget nyújt Görögországnak. Nem mondunk ellent. Annál nagyobb lesz később a győzelmünk. Az angolok harmincezer embert állomásoztatnak Görögországban. Ami a konkrét ígéreteket illeti, az USA nagyon visszafogott. Törökország és Oroszország várakozó álláspontón. Majd a győzelmeink után megszólalnak. „A régi dal" címmel vezércikket írok az angolok megtévesztési taktikája ellen. Időszerűsége miatt a Völkischer Beobachternek adom le. Sokféle apró munkám van, de Gutterer sokat átvállal belőlük. Tiszta fejre van most szükségem. A Führernél. Ő is csodálja ellenfeleink bátorságát, főleg a görögökét. Talán megőriztek magukban még valamit a régi hellén hagyományból. A szerbek kétségbeesetten küzdenek. De ha sikerült felmorzsolni az első ellenállásukat, akkor elindul majd a nagy futás. A pontos adatok hiányoznak még a hadműveletek lefolyásáról. Pireuszt elaknásították. A Führer megtiltja Athén bombázását. Igazi, nemes elhatározás. Róma és Athén szent helyek a számára. Nagyon sajnálja, hogy harcolnunk kell a görögök ellen. Ha az angolok nem fészkelik be magukat oda, biztosan nem siet az olaszok segítségére. Ezt, mivel az ő dolguk, saját maguknak kellett volna elintézniük. A Führer nagyon vonzódik az antik világhoz. Utálja a kereszténységet, mert minden nemes emberséget megnyomorított. Schopenhauer szerint a kereszténység és a szifilisz tette boldogtalanná és rabszolgává az emberiséget. Micsoda különbség van a jóságos, bölcsen mosolygó Zeusz és a fájdalomteli, megfeszített Krisztus között! Maga az istenfogalom is mennyire nemesebb és emberibb volt az antik népeknél, mint a kereszténységben. Mekkora különbség van egy sötét dóm és egy világos, szabad ég alatt álló antik szentély között! A Führer meséli, milyen volt az élet a régi Rómában: világosság, nagyság, monumentalitás. A történelem legnagyszerűbb köztársasága. Nem csalódnánk, ha hirtelen áthelyeznének bennünket ebbe az örök, régi városba. A Führer nem szereti a gótikát. Gyűlöli a homályt, a sötétséget és az elmosódó miszticizmust. Világosságot, fényességet

és szépséget akar. Ez a mi korunknak is az életideálja. A Führer nagyon modern ember. Számára a világtörténelem csúcspontja Augusztus császár uralkodásának ideje. És ami a rabszolgákat illeti, akiket állítólag a kereszténység szabadított fel: a középkorban sokkal rosszabb, elnyomottabb helyzetben voltak, mint az antik Rómában. Mit jelent egyáltalán a rabszolgaság? Ma szabadabb-e például egy ipari proletár, mint volt a rabszolga a déli államokban, mielőtt az amerikaiak elhozták neki a „szabadságot"? Ezek mind előítéletek. A szerbekre terelem a beszélgetést. Épp egy nagyon érdekes könyvet olvastam az Obrenovicsokról és a Karagyorgyevicsekről.[5] Ezek kimondottan bűnöző bandák voltak. A Führer egész pontosan ismeri ezeket a dolgokat. Az egész Balkán, minden rejtelmével, nyitott könyv előtte. Bolond történeteket mesél az öreg Nyikitáról és lányai házasságáról. Szélhámos volt a trónon, és bizony a régi Bécsnek meggyűlt a baja vele. A szerbek mindig nyugtalanságot keltettek. De most le kell terítenünk őket. A Balkán nem maradhat tovább Európa lőporos hordója. Oroszországnak sem szabad újra belepiszkálnia az itteni ügyekbe, mint ahogy tette az első világháború előtt. Bécs a régi jó diplomáciával kezelte őket. Most hatalmunk révén kell rendet teremtenünk ott. Ez folyik most. A régi Bécs világváros volt. Tengerentúli érdekeltsége soha nem volt, de gyakorlatilag ő kormányozta egész Délkelet-Európát. Berlinnel és elsősorban Münchennel úgy állt szemben, mint a főváros a vidékkel. Beszámolok a Führernek az angol propaganda néhány új virágáról. Csak nevetni lehet rajtuk. [...]

1941. április 14.

Tegnap: húsvétvasárnap! A csodás győzelmek napja. A rádióban most már nem hallgatnak a fanfárok. Kleist páncélosai bevonulnak Belgrádba. Zágrábban huszonkét tábornokot és tizenkétezer embert ejtettünk foglyul. Magyarország tervszerűen nyomul előre. Gyors előrehaladás Dél-Szerbiában. Összesen tizenhét szerb hadosztályt vertünk most szét. Körülzártuk Tobrukot, Bardia a kezünkön van. Gyásznap Anglia számára. Egyik tengeralattjárónk hetvenötezer tonnát süllyeszt el. A repülőgépek veszteségi aránya 46:2; egyik oldalon sem történtek berepülések. Jelentés Coventryből: maga a pokol. Angliában a hangulat a mélyponton. Az USA nagyon kijózanodott. Csodás húsvétja van a német népnek. Pontos utasításokat adok a rádiónak. Nagyszerűen mutatja be győzelmeinket. Már Zágrábba küldjük az embereinket. A külügyminisz-

5 Két szerb (ill. jugoszláv) uralkodócsalád.

térium szeretné ott learatni a termésünket. Persze ez szóba sem jöhet. Izgalmas, de szép húsvétunk van kint Lankében. Hildének születésnapja van. Sajnos, a gyerekek nincsenek velünk. Marina Saljapin mesél a bolsevista forradalomról, melyet személyesen átélt: maga volt a pokol. Moszkva és Tokió barátsági egyezményt köt. Egész jó pillanatban. Délután egy kis friss levegőt szippantottam, és egy keveset olvastam is. Így szállnak el az órák. Csak most veszi észre az ember, milyen fáradt. Telefonon kedves beszélgetés a gyerekekkel. Helga bölcs és koraérett, mint mindig. A nagy szenzáció az orosz–japán barátsági és megnemtámadási egyezmény. Kölcsönösen garantálják Mandzsúriát és Mongóliát. Sztálin és Molotov félrevezetik Matszuokát.[6] Sztálin átöleli a német katonai attasét, miközben azt mondja, hogy Oroszország és Németország együtt menetel a célig. Ez óriási dolog, és ebben a pillanatban kiválóan fel is lehet használni. Megfelelő hangerővel tájékoztatást is adunk róla.[7] Szép dolog a hatalom birtokában lenni. Sztálin szemmel láthatóan nem kíván közelebbről megismerkedni a német páncélosokkal. Sötét nap a mai Anglia számára. Egyik utolsó illúziója is szertefoszlott. Lassan idegösszeomlás következik. Az egész nap lázas boldogságban múlik el. Milyen csodás is ez a húsvét! Micsoda feltámadás a téli sötétségből!

1941. május 13.

Tegnap: [...] este szörnyű hír: Hess a Führer parancsa ellenére felszállt repülőgépével, és szombat óta nincs hír róla. Arra is számítani lehet, hogy meghalt. A Führer parancsára letartóztatták adjutánsait, csak ők tudtak szándékáról. A Führer által kiadott közleményben mint okot rögeszméjét és csalóka békeábrándjait jelölik meg. Az egész ügy pillanatnyilag még nagyon zavaros. A Führer közleményét rögtön ki kell adnunk. Nehéz, szinte elviselhetetlen csapás számunkra. Jelenleg nem is lehet áttekinteni. Telefonon keresnek a Berghofból. A Führer teljesen össze van törve. Micsoda hír ez a világ számára: a második legfontosabb ember a Führer után szellemileg megbomlik. Iszonyatos és elképzelhetetlen. Most kell a fogakat összeszorítani. És mindenekelőtt fényt kell deríteni erre a nagyon is titokzatos ügyre. Pillanatnyilag semmi kiutat nem látok. De majd csak lesz valami. Utasítom a sajtót és a rádiót, hogy minden kommentár nélkül csak a hírt szabad közöl-

6 Matszuoka Joszuke, japán politikus, 1940-ben külügyminiszter

7 Hitler a Szovjetunió elleni támadási terv, a „Fall Barbarossa" kidolgozására 1940. december 18-án kiadta utasítását, és a hadsereg főparancsnoksága 1941. január 31-re azzal elkészült. Érezhető, hogy Goebbels előtt a terv ismeretlen maradt.

ni. Aztán várjuk ki a reagálásokat. London bizonyára hamarosan jelentkezik. És mi nem maradunk majd adósok a válasszal. Hess a lehetséges béke gondolatával játszadozott. Túlságosan elzárkózott a napi harcok elől, és így befolyásolhatóvá vált. Nehezen fogjuk megemészteni ezt az ügyet. Az utolsó heti filmhíradóból eltávolíttatom a képét. A Reuter egészen békésen közli a hírt. A vihar azonban a következő órákban várható. Mindenünnen hívnak telefonon: párt- és állami vezetők stb. Senki nem akarja ezt az őrültséget elhinni. Annyira abszurd, hogy legszívesebben mindenki szándékos megtévesztésnek tartaná. A Führer elrendeli, hogy Hess munkáját tovább kell folytatni a párt központjában. Át kell mennem Obersalzbergre, ahol közelebbit is megtudhatok. Telefonon erről nem szabad beszélni. Szörnyű este. Vajon mit közölnek a pokoli híradások Londonból? Csak ez a kérdés foglalkoztat. Ezt már nem tudjuk megtakarítani magunknak. De majdcsak túl leszünk rajta. Talán gyorsabban, mint ma gondoljuk.

1941. május 14.

Tegnap: ismét egy őrült nap. Már kora reggel megkezdődnek a leghihetetlenebb riasztó jelentések és találgatások. Teljes a zűrzavar. A hírek skálája az árulástól a békejavaslatig terjed. Végre valami világos: Hess Skóciában ugrott le, ejtőernyővel. Tönkretette a gépét és kificamította a lábát. Egy paraszt talált rá, majd ezt követően a polgári védelem letartóztatta. Tragikomédia. Egyszerre lehet sírni meg nevetni is. A hivatalba megyek. Eligazítom Fritschet és Bömert. A miniszteri értekezleten kitartásra és fegyelemre intettem munkatársaimat. Pillanatnyilag abszolút csend. Semmilyen híresztelés sem hallható. A hadi helyzet: hetvenkétezer tonnát süllyesztettek el tengeralattjáróink. Itt-ott légi csaták. De ez most nem is olyan fontos. Mégis elrendelem, hogy csináljanak neki nagy hírverést. Különben őrizzük meg tartásunkat. Szörnyű az emberek hangulata. Ainringbe repülök. Onnan autóval Obersalzbergre. Útközben megint dolgozom. A Führer már vár. Elolvasom Hess leveleit, amelyeket a Führernek hagyott hátra. Zavaros összevisszaság, kisiskolás műkedvelő. Angliába akar menni, hogy megmagyarázza kilátástalan helyzetét, hogy Skóciában Lord Hamilton segítségével megbuktassa a Churchill-kormányt, és hogy olyan békét kössenek, amely megőrzi London arcát. Hogy közben Churchill azonnal letartóztathatja, az sajnos meg sem fordult a fejében. Ilyen bolond volt a második ember a Führer után. Alig hihető. Levelei kiforratlan okkultizmustól dagadnak. Haushofer professzor és felesége voltak a rossz szellemei. Mesterségesen lovalták bele ebbe a szerepbe a „nagy fiút". Volt képe horoszkópokat

és ehhez hasonló csalásokat keszíttetni sajat magának És egy ilyen ember kormányozza Németországot! Mindez egészségféltésének es vegetáriánusságának atmoszférájából vezetheto le Teljesen patologikus eset Alaposan el kellene páholni a feleségét, az adjutánsait és az orvosait Az elozó este kiadott kozlemenyre szukség volt Az ugyet az eszelóssegére kellett visszavezetni Másként hogyan lehetne megmagyarázni? Kulonosen tengelybeli barátainknak, akik kulonben kételkedni kezdhetnének szovetségi husegunkben Azt, hogy ez Hessnek egy magánkirándulása volt, senki sem hiszi el nekunk Hesstol ez orult fegyelmezetlenség A Fuhrernél már végérvényesen elintézte magát A Fuhrer teljesen meg van rendulve Ó sem takaríthat meg magának semmit A legkeményebb szavakkal beszél róla, de számításba veszi Hess idealizmusát is Újabb kozleményt hozunk nyilvánosságra, amely egy kicsit megvilágítja a hátteret Nagyfokú nyugtalanság tapasztalható a nep korében Joggal kérdik, hogy lehetett egy bolond a Fuhrer után a második ember Egy dicsvagyó, félresikerult messias Nyilvánvaló, hogy idegei felmondták a szolgálatot Az egész annyira fura és abszurd, hogy szinte hihetetlen És ez épp most, amikor a Fuhrer fogadta Darlan admirálist, és az elott az elhatarozás elott áll, hogy délen megindítja a támadást Kozben tombol az ellenseg visszataszító propagandája Valoságos szokóár Churchill azonban az igazi okokról nem beszél Neki sincs szuksége békevitákra Duff Cooper ismét bebizonyítja, hogy valóban mukedvelo Nekem kellene angol propagandaminiszternek lennem, én tudnám, mit kellene tennem Ribbentrop Rómába repul, hogy tájékoztassa Mussolinit Hosszan megbeszélem Goringgel az esetet Ítélete megsemmisito A Fuhrer megszunteti a helyettesi hivatalt, és pártkancelláriát hoz létre Élére Bormannt[8] nevezi ki Majd beszédet mond az állami és pártvezetok elott A kezdeti elképedést határtalan felháborodás váltja fel Goring osszefoglalja a huség megnyilvánulásait Minden a Fuhrerhez kot most bennunket Össze kell fognunk és ki kell tartanunk Sokáig beszélgetek még a Fuhrerrel Nagyon elkeseredett Erre igazán nem számított Az ember mindenre felkészulhet, de egy eszelós orult eszméire nem Osztozom a Fuhrer szenvedeseiben Neki és nekunk, mindnyájunknak, tuzon-vízen át, de el kell jutnunk a csúcsra Mivel mennem kell, szívélyesen elbúcsúzunk Nagyon sajnálom, hogy el kell hagynom, de vár rám a lukteto Berlin Letartóztattak Pintschet és Hess tobbi adjutánsát Mindenról tudtak, ezért súlyos felelosség terheli

8 Bormann, Martin, jelentektelen funkcionariussagbol kuzdi fel magat, 1941-tol a partkancellaria vezetoje, 1943-tol Hitler titkara

őket. [...] London és New York tombol. Jön a vihar. Most kell vigyázni. Churchill beszédet mondott az alsóházban. Ismertette a hivatalos angol jelentést az ügyről. Most majd világosabban látjuk, hová akar kilyukadni Anglia. Várnunk kell. Késő este van. Most már nem tehetünk semmit. A fekélynek érnie kell. A nép hangulatáról a biztonsági szolgálat jelentése szerint mindent el lehet mondani, csak azt nem, hogy örvendetes. De túl leszünk ezen is. Most csak időt kell nyernünk. Néhány hét múlva már senki sem beszél róla. Kimegyek Lankéba és mindenekelőtt jól kialszom magam.

1941. május 15.

Tegnap: szörnyű a Hess-ügy. Az országban a biztonsági szolgálat és más szervek jelentései szerint valóságos fejvesztettség lett úrrá. Érthetetlen az egész. A reakció és a Wehrmacht részben örül neki. A régi, derék párttagok szenvednek leginkább. A világsajtóra gyakorolt hatás leírhatatlan. Ha Hessnek az volt a szándéka, hogy esztelen tettével magára irányítsa a közfigyelmet, akkor ezt tökéletesen sikerült elérnie. Nem létezik olyan rémtörténet, ami itt ne került volna terítékre. London ravasz módon vár a hivatalos magyarázattal, és teret enged minden hazugságnak. De valami nagyszabású irányvonal kidolgozása még nem érzékelhető. Ha én lennék az angol propagandaminiszter, nagyobb politikai tőkét kovácsolnék ebből az ügyből. Churchill nagyon visszafogott. Állítólag személyesen akar Hess-szel beszélni. Jó hír: londoni hivatalos körök szerint Hess békét akar, de a német erő alapján. Fennáll a veszélye annak, hogy kitalált rémtörténeteket fognak rá. De ez még nem történt meg. Az USA sajtója tele van a róla szóló hírekkel. Gyerekes figura! Ismertetem az esetet a miniszteri értekezleten. Óriási csodálkozás. Kiadom a jelszót: itthon kitartás és egyelőre hallgatás, kifelé a hazugságok elhárítása és a tények homályos bemutatása. Ezután ismertetem a berlini területi vezetőkkel az esetet. Arra kérem őket, hogy megfelelő szájpropagandával próbálják ellensúlyozni a rémhíreket. [...] A katonai helyzet: egyik oldalon sem történtek berepülések. Az angolok nappal bizonyos sikerrel támadják Helgolandot. Sikerül néhány hajót eltalálnunk. Bombázták Máltát. Észak-Afrikában súlyos harcok. Vichy egyhangúlag elfogadta a Führer feltételeit. Tehát mehet a dolog. Rendkívüli módon szenvedek a Hess-ügyből fakadó szégyentől. Az ember úgy érzi, mintha pofon vágták volna, és legszívesebben már az utcán sem mutatkozna. A Führer után az első ember a pártban ezt teszi. Olyan, mint egy vad álom. A párt még sokáig fog ezen rágódni. De biztos, hogy kimászik belőle. Utasítom a

sajtót és a rádiót, hogy teljes erőbedobással más ügyekkel foglalkozzanak, és tegyenek úgy, mintha semmi sem történt volna. Leginkább ez segít. [...] Néhány héten belül remélhetőleg már senki sem beszél erről. Egy nagy katonai siker, és az egész kisiskolás csínyt mindenki elfelejti. [...] Most már bizonyos távolságtartással olvasom London rémmeséit. Félelmetes keveréke a hazugságnak, a botránynak és a valóságnak. Itt leírhatatlan visszaélés történik a jó Hess-szel. Gyerekes hiszékenysége felmérhetetlen károkat okoz nekünk. Fokozatosan rájönnek az angolok arra a trükkre, hogy a legképtelenebb hazugságokat adják a szájába. Az természetes – de ezt előre kiszámíthatta volna –, hogy ezzel szemben ő tökéletesen védtelen. A legtöbbről nem is fog értesülni. Ez egy szomorújáték. Szakadatlanul a cáfolatokon dolgozom. Ha ez így folytatódik, ki kell jönnünk az igazsággal. Bömer már ezt teszi kifelé. Az idegen nyelvű külföldi adásaink szintén. Én még várok. A Führer parancsára kiadjuk a rendeletet a húsfejadagok kismértékű, és csak a nyárra vonatkozó csökkentéséről. Reméljük, hogy ősszel már nagyobb élelmiszeralappal rendelkezünk. Tabodyval egy beszélgetés során áttekintettük az olaszországi és a magyarországi helyzetet. Késő éjszakáig jönnek a híresztelések és a riadók. Már hegy van az asztalomon a kivágott újságcikkekből. Hessre figyel a világ. Valószínűleg ő sem gondolta volna, hogy ez lesz belőle. Szörnyű, elképzelhetetlen, szörnyű!

1941. június 5.

[...] Irányelvek az O. elleni propagandához: nem antiszocialista, nem visszatérés a cárizmushoz; ne hangoztassa nyíltan az orosz birodalom szétverését, mert ellenünk hangolja a hadsereget, amely nagyorosz szemléletű; Sztálin és a mögötte álló zsidók ellen; a föld a parasztoké, de a kollektív gazdaságot egyelőre fenntartani, legalábbis a termés megmentéséig; súlyos vádak a bolsevizmus ellen, kipellengérezni a csődjét minden területen. Egyébként pedig tenni, amit a helyzet diktál. [...]

1941. június 11.

Tegnap: nem volt berepülés. Valószínűleg a rossz idő miatt. A légvédelmet nagyrészt már Keletre helyeztük át.[9] Remélhetőleg az angolok nem veszik túl korán észre, különben nehéz napok várnak ránk. Észak-Afrikában heves állásharcok Tobruk körül. Ott való-

9 A Szovjetunió elleni támadási tervről Goebbels valamikor április elején szerzett tudomást, és azonnal elkezdte a „keleti" nácı propagandakampány elókészítését (rádióadások, roplapok, plakátok minden szóba jovo nyelven)

ban világháborús a helyzet. Katonáink és az olasz katonák számára Rommel legendás figura. Az olasz tisztikar igen gyatra. Rommel azonban nem sokat teketóriázik. Katonáink a sátrakban még élénken vitatják a Hess-ügyet. Éles vallási viták is vannak. A háború alatt helyesebb, ha békén hagyjuk az egyházakat. Mi mást kínálhatunk a kisembereknek, mint a vallást? Szíriában a hadi helyzet szakadatlanul változik. Az angolok nem jutnak olyan gyorsan előre, mint ahogy gondolták. A franciák erőteljesen védekeznek, de sok reményük nincs. London újabb német támogatásról hazudozik. Mi ezt élesen visszautasítjuk. Vichy bátran polemizál. Mi annyira segítünk, amennyire érdekeink megkívánják; továbbra is érdekelt szemlélők maradunk. Sztrájkok az Egyesült Államokban. Hadiüzemekben. Roosevelt szuronnyal támad a munkásokra. Demokrácia! Egy amerikai hajó elsüllyedt. Azt állítják, hogy német torpedóktól. Bizonyíték nincs. Mi hallgatunk. Nincs vitaalap. Pánik Alexandriában. Légitámadásaink megteszik a hatásukat. A rádió programját tovább színesítem. Egyre több szórakoztató műsor. A rádióműsorról írt cikkemben megmagyarázom ennek az okát. Szombaton valamennyi német adó sugározni fogja, aztán határós nagyszabású szórakoztató műsor. Ez majd megszabja a követendő utat. Cikkem csodát fog tenni. [...] Jelentést kapok Olaszországból. Ciano befolyása ismét nő, a rendszer válsága még egyáltalán nem ért véget, a monarchia presztízse nagyobb, mint a fasizmusé, nő a németellenesség. Ezzel hálálják meg, hogy kihúztuk őket a csávából. Oechsner visszatért az Egyesült Államokból, s közli egy bizalmi emberrel: egyelőre kizárt, hogy belépnek a háborúba, még nem készültek fel, talán egy év múlva, különben Anglia Kanadából akarja folytatni a háborút. Egészen zavaros elképzelések a jövőről. Csodálkozni fognak! Az OKW-val (a hadsereg főparancsnoksága) egyeztetve, a Führer hozzájárulásával írom cikkemet az invázióról. A téma: „A krétai példa". Meglehetősen egyértelmű. A Völkischer Beobachterben jelenik majd meg, aztán a példányokat elkobozzák. Erről London 24 órán belül értesül majd az amerikai követség útján. Ez az egésznek a lényege. Minden azt szolgálja, hogy keleti akciónkat álcázzuk.[10] Most már erősebb eszközöket kell alkalmaznunk, különben úgy elkendőzzük, hogy senki sem veszi észre őket. Délután befejezem a cikket. Csodálatos lesz. A fondorlat mesterműve. A „Robin Moor" amerikai teherhajó elsüllyedése egyre nagyobb

10 A cikk azt sugallta, hogy ha Kréta bevétele lehetséges volt, akkor lehetséges az invázió a brit szigetek ellen is. Igazi célja viszont abban állt, hogy elterelje a figyelmet a küszöbön álló támadásról a Szovjetunió ellen.

hullámokat kavar. Az USA természetesen azt állítja, hogy egy német tengeralattjáró torpedózta meg. A hajó hadianyagot szállított, s valószínűleg egy viharban süllyedt el. Kivárni! A Duce Olaszország hadba lépésének évfordulóján beszédet mond a képviselőházban. Beszámolójelentés, sok dicsekvéssel. Németországi közlésre egyet-mást ki kell húznunk a beszédből. Nagyvonalúan magának tulajdonítja a mi háborús sikereink egy részét. Az Egyesült Államok szerinte már de facto belépett a háborúba. Ez se valami okos állítás. A többi: belső használatra szánt lelkesítés. Churchill is beszélt az alsóházban. Meglehetős meakulpázás az őt ért ellenzéki támadások és bírálatok miatt. A pozíciója azonban semmiképp sincs veszélyben. Azt sem tudni, hogy ki léphetne a helyére? Elismerte, hogy ejtőernyőseink Krétán nem viseltek idegen egyenruhát. Tévesen tájékoztatták. Még egy sor hasonlóan kínos beismerés. Nem áll jól neki. A birodalom jelenlegi helyzetében azonban mindent megengedhet magának. Ez Anglia egyik ereje, bizonyos körülmények között azonban ez a gyengéjévé válhat. Dokumentumfilm Kínából. Mindenütt háború! Mikor nyugodhat meg végre ez a megkínzott emberiség?

1941. június 12.

Tegnap: [...] Jelentés Besszarábiából és Ukrajnából: az oroszok hipnotizálva merednek ránk, és félnek. Tenni alig tesznek valamit. Le fogjuk rohanni őket, még kíméletlenebbül, mint a többi országot.[11] A bolsevista rémálom hamar véget ér. Naumann levele a Balkánról: a térség élesen olaszellenes. Azt hiszem, az olasz ma a leggyűlöltebb nemzet Európában. A Führer jelentéktelen módosításokkal jóváhagyta „A krétai példa" című cikkemet. Megbeszélem Martinnal, Guttererrel, Fritschével, Brauweilerrel és Weiss szds.-sal a Völkischer Beobachtertől, hogyan érhetjük el a legkedvezőbb hatást. Lehetőleg minél kevesebb német és minél több külföldi olvassa. A legfontosabb, hogy az USA követsége megkapja. Így jut el leggyorsabban Londonba, s a világ közvéleményéhez. Pénteken közöljük a cikket a V. B. berlini kiadásában, ezt aztán reggel öt órakor elkobozzuk. Így zárul be a kör. A komédiát végigjátsszuk az utolsó mondatig. Nagyon ravaszul írtam meg a cikket. A sorok között sok minden olvasható. Minden kiolvasható belőle, amit pillanatnyilag el akarunk hitetni az ellenséggel. Igaz, nagy apparátust kell megmozgatni ennek érdekében, engem is ér némi presztízsveszteség, de úgy gondolom, megéri. Nagy lelkese-

11 A keleti hadjáratot Hitler és a Wehrmacht vezetőinek azon meggyőződése alapján kezdték el, hogy a hadműveletet 4-5 hónap alatt győzelemmel befejezhetik

déssel dolgozunk az akción. Minden a legnagyobb rendben megy. Az ellenség nem foghat gyanút. Tauberttel és Titellel megbeszéljük a Keleten követendő taktikát. Szervezetileg minden rendben folyik. Az Angliával foglalkozó részleget folyamatosan feloszlatjuk. [...] Új szervezet létrehozása a röpcédulaszórásra. Most már rendben. Harmincmillió röpcédulát nyomtatunk. Az állami nyomdában. Ezeket negyvenöt katona csomagolja, akik az akció megindulásáig nem hagyhatják el az épületet. Az árulás lehetetlen. Fantasztikus méretű akció, és senki nem sejt semmit. Glasmeierrel kidolgozzuk az új rádióprogramot. Most már alapvetően a szórakoztatáson a hangsúly. Feloldjuk a tánctilalmat is. Mindezt álcázásból. Szombaton a rádió kizárólag könnyű, de tartalmas menüt kínál. Studentkowski sajnos nem alkalmas politikai kommentátornak szász akcentusa miatt. Megint valaki mást kell keresni. [...]

1941. június 14.

Tegnap: megjelent a cikkem a Völkischer Beobachterben; bombaként hatott. A V. B.-t az éjszaka folyamán elkobozzák. A telefonok szakadatlanul csengenek. A hatás egyszerre érződik bel- és külföldön. Minden tökéletesen megy. Nagyon boldog vagyok. Itt a nagy szenzáció. Az angol adók már közlik: felvonulásunk Oroszország ellen pusztán blöff, hogy leplezzük inváziós előkészületeinket. Ez volt az egész akció célja. Egyébként a külföldi hírpolitikában teljes a zűrzavar. Az ember már alig ismeri ki magát. Az oroszok láthatólag semmit sem sejtenek. Úgy vonulnak föl, ahogy megálmodtuk: nagy tömegekben, ahogy könnyű foglyul ejteni őket. Mindenesetre az OKW nem leplezheti már sokáig igazi szándékait, hiszen félreérthetetlen katonai lépésekre is szükség van. Gutterer vissza akarja hívni moszkvai sajtóattasénkat, hogy Taubert rendelkezésére álljon. Megtiltom. Ennyire feltűnően mégsem lehet. Winkelnkempernek titkos utasítást adok, hogy az Anglia számára készült adásban olvassanak be egy angol értékelést az inváziójról, majd hirtelen szakítsák meg az adást. Mintha a cenzúra közbelépett volna. Ez is hozzájárul majd a riadóztatáshoz. Churchill beszédet mond Londonban az emigráns kormányoknak. Ott van az egész banda. A beszéd csupa átok, szitok ellenünk. Ez is jelzi, hogy rosszul áll a szénája. Már nemigen tud úrrá lenni az idegein. Gyönyörű hajónkat, a „Lützowot" légi torpedótalálat érte. Reméljük, hogy elkormányozható egy norvég kikötőbe. Nyilvánvaló, hogy nem mértük fel helyesen a légi torpedók hatását. Az angolok újabb és újabb sikereket érnek el velük. Bengázi bombázása. Egy szállítóhajót eltaláltak. Számos légvédelmi üteg és sok hadianyag megsemmisült. Egyre nehezebb az utánpótlás eljuttatá-

sa Észak-Afrikába. Ismét bombázzák a Ruhr-vidéket. Jelentős károk, mintegy negyven halott. Kelet-Poroszországban olyan nagy a csapatkoncentráció, hogy az oroszok megelőző légitámadása a legsúlyosabb veszteségeket okozhatná. De nem fognak támadni. Ahhoz gyávák. Bizony bátorság kell, hogy valaki megnyerjen egy háborút. Hosszú megbeszélés Guttererrel, Fritschével, Martinnal és Hadával. Végigjátsszuk a komédiát a Völkischer Beobachter elkobzása ügyében. Az egész minisztérium nagyon szomorú, hogy ilyen súlyos „hibát" követtem el. Nem megyek el a sajtókonferenciára sem. Ennek jelentős demonstratív hatása van. Ezalatt új szignálokat próbálok ki a rendkívüli jelentésekhez. [...] Heiduschke zlj. parancsnokának levele. Bátran halt meg. Fejlövés! A zászlóalj hősi halottainak temetőjében nyugszik Krétán. Szegény fiú! Mit nem adnék érte, ha visszakaphatnám. A hírek szerint Harald jól megállta a helyét. Felterjesztették a Vaskereszt I. osztályára. Magdával együtt nagyon örülök ennek. A fiú tehát úgy viselkedett, ahogy vártuk. A Führer visszatért Berlinbe. Nem tudok találkozni vele; majd belefulladok a megbeszélésekbe, beszédekbe, aktákba, határozatokba. Egy keveset dolgoztam a könyvemen, hogy rövidesen nyomhassák. A munkaerőhiány miatt ez manapság sokáig tart. Cripps Moszkvából Londonba utazott. Londonból csak úgy özönlenek a rémhírek a világba. Mind Oroszországról. Elég pontosak. Általában hisznek abban, hogy ez csak blöff vagy zsarolás. Mi semmire sem reagálunk. Moszkva formális cáfolatot ad ki: nincs tudomása a birodalom támadási szándékáról. Csapatmozdulatainknak más a céljuk. Moszkva egyébként semmit sem tesz az állítólagos támadási szándék ellen. Nagyszerű! A cikkem Berlinben nagy szenzáció. Csak úgy áradnak a táviratok minden fővárosba. A blöff tökéletesen sikerült. A Führer nagyon örül, Jodl el van ragadtatva. [...]

1941. június 16.

Tegnap: a nagy téma: Oroszország–Németország. Nem hisznek a TASZSZ-cáfolatnak. Találgatások, hogy mit jelent a cikkem a Völkischer Beobachterben. Minden híresztelés Londonból származik. Láthatólag állásfoglalásra akarnak kényszeríteni bennünket, de ezt semmiképpen sem tudják elérni. Fagyosan hallgatunk. Így az ellenség nem láthat be a kártyáinkba! Közben megszakítás nélkül folytatódnak a katonai előkészületek. Javaink zárolása az Egyesült Államokban nem jelentős. Van rá lehetőség, hogy ellentételként ennek huszonötszörösét megszerezzük. Szakértőink már dolgoznak ezen. Roosevelt nyilvánvalóan csak provokálni akar. Láthatólag ő is kezdi elveszíteni a fejét. A „Robin Moor" ügyét

mégiscsak jobban dramatizálják az USA-ban, mint eleinte sejteni lehetett. Sumner Welles hazug közleményt ad ki az esetről. Tengerészeti szakértőink dolgoznak a megfelelően éles válaszon. Azt hiszem, az amerikaiak csak azért verik a nagydobot, hogy egyáltalán csináljanak valamit. Jelenleg nincs komoly veszély, hogy hadat üzenjenek nekünk. Horvátország Velencében csatlakozik a háromhatalmi egyezményhez. Kevés angol berepülés Nyugat-Németország fölé. Mi is csak korlátozott mértékben támadjuk Anglia déli és keleti partjait. Meglepő, hogy most, amikor némiképp akadályozva vagyunk, az angolok mennyire passzívak. Egyik tengeralattjárónk 30 000 tonnát süllyeszt el. Súlyos légi harcok Tobruk felett. Ez a nyomorult fészek változatlanul tartja magát. Nagyon súlyosak a harcok ebben a térségben. A Földközi-tengeren súlyos találat ért egy angol cirkálót. Ley meghirdette az újonnan bevezetendő nyugdíjrendszer szabályait. Ez jelenleg lélektanilag káros. Túl sokat ígérünk, amit egyelőre nem tudunk teljesíteni, s ezzel csak vitákat szítunk és fölkeltjük az étvágyat. Jobb lenne csak az alapelvekről beszélni s nem foglalkozni ennek a kényes kérdésnek a részleteivel. Egész nap esik. Ez igen alkalmassá teszi ezt a vasárnapot, hogy bezárkózzam a négy fal közé és zavartalanul dolgozzam. Ursel jön látogatóba, így Magdának is van valami elfoglaltsága. Hírt kapok Haraldról: csodálatosan viselkedett, csak dicséretet hallani róla. Ennek mindnyájan nagyon örülünk. Délután a Führer a birodalmi kancelláriába hívat. A hátsó bejáraton keresztül kell mennem, hogy ne tudjanak róla. A Wilhelmstrassét szakadatlanul figyelik a külföldi újságírók. Tehát vigyázat! A Führer nagyszerűen néz ki, igen melegen fogad. Nagyon elvezte a cikkemet. Újabb lélegzetvételhez juttatott bennünket a lázas előkészületek során. A Führer részletesen elemzi a helyzetet: Oroszországot azonnal megtámadjuk, amint a hadsereg felvonult. Ez körülbelül egy héten belül várható. Görögországban jelentős anyagi veszteségeink voltak, ezért tart az akció valamivel tovább. Szerencse, hogy az időjárás viszonylag rossz volt, s a gabona még nem érett meg Ukrajnában. Így van rá remény, hogy a javát mi aratjuk le. A támadás méretei mindent felülmúlnak majd. Alighanem ez lesz a legnagyobb a világtörténelem során. Napóleon példája nem ismétlődhet meg. Már a támadás reggelén tízezer löveg ontja majd a tüzet. Bevetjük azokat az új, nagy kaliberű ágyúkat, melyeket a Maginot-vonal ellen szántunk, de ott nem használtunk fel. Az oroszok a határon tömörülnek: ez számunkra a legkedvezőbb. Ha szétszóródnának az országban, nagyobb veszélyt jelentenének számunkra. Mintegy 180–200 hadosztállyal rendelkeznek, talán valamivel kevesebbel, mindenesetre körülbelül ugyanannyi-

val, mint mi. Anyagi és személyi erő szempontjából nem lehet őket hozzánk hasonlítani. A támadás egyszerre több helyen indul. Az orosz csapatokat simán felgöngyölítjük. A Führer mintegy négy hónapra becsüli a háború időtartamát, én kevesebbre. A bolsevizmus úgy omlik majd össze, mint egy kártyavár. Olyan diadalmenet vár ránk, amilyen még sohasem volt. Cselekednünk kell. Moszkva szeretne kimaradni a háborúból, amíg Európa elfárad és kivérzik. Sztálin akkor akar majd cselekedni, hogy bolsevizálja Európát, s akkor akarja megindítani hadait. Ezt a számítását fogjuk keresztülhúzni.[12] Az akciót, amennyire emberileg lehetséges, a legalaposabban előkészítettük. Annyi biztosítékot építettünk be, hogy a kudarc egyenesen elképzelhetetlen. Az akciónak nincsenek földrajzi határai. Addig harcolunk, amíg megsemmisítjük az orosz hadsereget. Japán a szövetségesünk. A hadműveletre ebből a szempontból is szükség van. Tokió mindaddig nem fordulna az Egyesült Államok ellen, amíg a hátában ott van Oroszország. Oroszországot tehát emiatt is meg kell semmisítenünk. Anglia szeretné, ha Oroszország, mint a jövő reménye, megmaradna Európa számára. Ez volt Cripps küldetésének célja Moszkvában. Ez még nem sikerült nekik. [...] Oroszország viszont megtámadna bennünket, ha meggyengülnénk, s akkor létrejönne a kétfrontos háború, amit ezzel a megelőző akcióval megakadályozunk. Csak így fedezhetjük a hátunkat. Szerintem az oroszok harci ereje igen csekély, még csekélyebb, mint ahogy a Führer gondolja. Ha volt és van olyan akció, amelyben biztosak lehetünk, akkor ez az. Meg kell támadnunk Oroszországot, hogy felszabadíthassuk erőinket. Egy le nem győzött Oroszország állandóan százötven hadosztályt köt le, holott ezekre az emberekre égetően szükségünk lenne a hadiiparban, amit fejlesztenünk kell, hogy megvalósíthassuk fegyverkezési, tengeralattjáró- és repülőépítési programunkat. Akkor az Egyesült Államok sem lehet már ránk veszélyes. Kellő mennyiségű anyag, nyersanyag és gép rendelkezésünkre áll a háromműszakos termeléshez, de nincs elég munkaerő. Ha Oroszországot legyőzzük, egész évjáratokat leszerelhetünk, és építhetünk, fegyverkezhetünk, felkészülhetünk. Csak ebben az esetben kezdhetjük meg légierőnk nagyvonalú támadását Anglia ellen. Az invázió amúgy is igen kockázatos. Ez azt jelenti, hogy más lehetőséget kell találnunk a győzelemre. A következőképp kell eljárnunk: egészen szokatlan utat választunk, s ezúttal más lemezt játszunk: nem vitatkozunk a sajtóban, mély hallgatásba burkolózunk, és az

12 Később Hitler azt állította, hogy Sztálin támadást készített elő, és a Wehrmacht csupán ezt előzte meg.

X napon egyszerűen rajtuk ütünk. Nyomatékosan ajánlottam a Führernek, hogy ezzel kapcsolatban ne hívja össze a birodalmi gyűlést. Ez romba döntené egész fedőtervünket. Elfogadja javaslatomat, hogy az adott pillanatban rádión szóljunk az országhoz. Nagy titokban már most röpcédulákat nyomtatunk. A nyomdászokat és a csomagolókat a támadás kezdetéig védőőrizetben tartjuk. Így tökéletesen biztosíthatjuk az akció titkosságát. A hadjárat célja nyilvánvaló: a bolsevizmust meg kell semmisíteni, s ezáltal kiütjük Anglia kezéből az utolsó, a kontinensen még számításba vehető szárazföldi fegyvert. A bolsevista mérget ki kell irtani Európából. Ez ellen Churchill és Roosevelt sem nagyon tiltakozhat. Esetleg javasoljuk a német püspöki karnak, hogy harcunkat, mint Istennek tetszőt, áldják meg. Oroszországban nem állítjuk vissza a cárizmust, hanem ellentétben a zsidó bolsevizmussal, megvalósítjuk az igazi szocializmust. Minden régi nácinak mély elégtételül szolgál majd, hogy ezt megérhetjük. Az Oroszországgal való együttműködés tulajdonképpen mindig szégyenfolt volt a becsületünkön. Ezt most lemossuk. Most majd megsemmisítjük azt a hatalmat, amely ellen egész életünkben harcoltunk. Ezeket mondtam a Führernek, aki tökéletesen egyetértett. Szóltam egy jó szót Rosenberg érdekében is, akinek életművét ez az akció igazolja majd, és elégtételt jelent neki. A Führer azt mondta: igazunk van-e vagy sem, győznünk kell. Ez az egyetlen lehetőség. És ez a lehetőség igaz, erkölcsös és szükséges. És ha győzünk, ki kérdezi majd, hogy milyen eszközökkel? Egyébként is annyi van már a rovásunkon, hogy győznünk kell, különben egész népünket, elsősorban bennünket és mindazt, ami számunkra kedves, eltörlik a föld színéről. Munkára fel! A Führer megkérdezte: mi a nép véleménye. Tudomásul vették a szerződést Oroszországgal, de ha felszólítjuk őket, bátran harcolnak majd. Az orosz adókat erőteljesen zavarni fogjuk. Katonáinknak most lesz először alkalmuk, hogy személyesen megismerkedjenek a munkások és parasztok hazájával. Bizonyos, hogy valamennyien vad antibolsevistaként térnek majd haza. Ezt a pestist kiégetjük Európa testéből. Az idő megérett. A TASZSZ-cáfolat, a Führer véleménye szerint, csak a félelem szüleménye. Sztálin retteg attól, ami következik. Hamis játékának véget vetünk. Az ország gazdag nyersanyagkincse pedig a miénk lesz. Ezzel egyszer s mindenkorra véget vetünk Anglia reményének, hogy blokáddal tönkretehet bennünket. És akkor igazán elkezdődik majd a tengeralattjáró-háború. Anglia összeomlik. Olaszországot és Japánt most már értesíteni fogjuk, hogy szándékaink szerint július elején ultimátumszerű követeléseket intézünk Oroszországhoz. Ez rövidesen szóbeszéd tárgya lesz. Így

ismét nyerünk néhány napot. A Ducéval még nem ismertettük a tervezett hadművelet mértékét. Antonescu valamivel többet tud. Románia és Finnország a szövetségesünk lesz. Tehát rajta. Ukrajna gazdag termőföldjei csábítóak. A katonai vezetők, akik szombaton voltak a Führernél, mindent kiválóan előkészítettek. Propagandagépezetünk készen áll és vár. Mesterművet fogunk létrehozni. A Führer elmondta nekem a krétai akció részleteit. Beszámoltam neki Harald bátor magatartásáról, aminek igen örült. Változatlanul nagyon szereti a fiút. Krétát el kellett foglalnunk, hogy az angoloknak ne legyen légi támaszpontjuk Olaszország ellen. Az olaszok ugyanis nem olyan ellenállóképesek, mint a mi népünk. Lehet, hogy Törökországot is szétverjük, hogy könnyebben juthassunk el Egyiptomba. Kréta szigete mindenesetre a miénk, a súlyos áldozatok meghozták gyümölcsüket. Anglia ellen természetesen nem ismételhetjük meg ezt a nehéz kísérletet. Beszámoltam a Führernek Jannings római sikeréről. Még egyszer megfontolja, nem vetíthetjük-e rövidítés nélkül az Alcazar című filmet. A selyemgubógyűjtő akciót a Führer egyelőre el akarja halasztani. Most nem szabad semmi feleslegessel terhelni a népet. Erőinket az egyetlen nagy célra kell összpontosítani. Mindent a legalaposabban elő kell készítenem. Szükséges, hogy állandóan különböző híresztelések terjesszünk - béke Moszkvával, Sztálin Berlinbe jön, most már az invázió következik -, hogy elkendőzzük, ami következik. Egy ideig remélhetőleg még lesz hitelük ezeknek a híreknek. Igyekszem mindent megtenni, ami tőlem telik. A Führer leírhatatlan feszültségben él. Ez mindig így van, amikor akcióra készül. De azt mondja, amikor a támadás megkezdődik, teljesen megnyugszik. Így igaz: ennek már számtalanszor tanúja voltam. Az utolsó filmhíradók különösen tetszettek a Führernek. Szerinte ez a leghatásosabb eszköz a nép nevelésére és vezetésére. Ez valóban így van. Még beszélgettem a Führerrel napi kérdésekről, magánügyekről stb., majd késő délután titokban távoztam a hátsó ajtón. Szakad az eső. A Führer meghatottnak látszik, amikor elbúcsúzom. Nagy pillanat ez számomra. Áthajtok a parkon, a hátsó kapun, majd a városon, ahol az emberek békésen sétálnak az esőben. Boldog emberek, akik semmit sem tudnak a gondjainkról, s csak élik mindennapos életüket. Érettük, mindnyájukért dolgozunk és harcolunk, s vállalunk minden kockázatot. Hogy a német nép éljen! Schwanenwerder. Mindenkinek a lelkére kötöm, hogy ne szóljanak senkinek egy szót se a Führernél tett titkos látogatásomról. Ez csak nyugtalanságot okozna. Aztán folytatom a munkámat. Az eső veri az ablakokat. Borzasztó ebben az évben a június!... A szó szoros értelmében orránál fogva vezetjük az

úgynevezett világközvéleményt. Roosevelt folytatja javaink lefoglalását. Ez csak jó nekünk... A rádióban vidám zene. Ez is a félrevezetés egyik eszköze. Még egyszer utasítást adok minden belés külföldi hírközlő szervnek, hogy Oroszországgal nem foglalkozhatnak. Ez most már tabu az X napig. Este híradó. Jó... Természetesen semmi háború. Ezt tudjuk... Már nem kell sokáig várni, amíg bekövetkezik. Aztán újra lesz dolgunk. Nagy napok várnak ránk. Készüljünk fel rájuk! Tehát...

1941. június 19.

Tegnap: angol berepülések a Rajna- és a Ruhr-vidékre. Jelentős kár nem volt. London hatalmasra fújja fel az ügyet. Úgy tesznek, mintha egész hadiiparunk romokban heverne. Semleges szemtanúkkal bizonyítom az ellenkezőjét. Most valamit tennünk kell, hogy átvészeljük a hátralévő rövid időt. Az egyik berepülési kísérlet során huszonegy angol repülőt lövünk le a Csatorna felett. A teljes veszteségarány 37:3. Súlyos angol kudarc. Észak-Afrikában is elhárítottuk az angol támadásokat, az ellenség jelentős veszteségeket szenvedett. Többek között mintegy kétszáz harckocsit. Csapataink harci szelleme minden dicséretet megérdemel. Szíriában Dentz tábornok ellenoffenzívát indít. Az angoloknak... vissza kellett vonulniuk. London fekete napjai. Gondoskodunk róla, hogy ne érjenek véget. Szíriával egyelőre nem sokat törődünk. Nem akarunk ott lehorgonyozni. Az Egyesült Államok továbbra is provokál. Megtettük a megfelelő ellenintézkedéseket. Mindent mégsem tűrhetünk el. Egyébként ezt az USA-ügyet sem dramatizáljuk. Ezzel csak Rooseveltnek tennénk szívességet, aki azért provokál bennünket, hogy választ kapjon. Csak azért sem! Egyelőre nyolcszázezer röplapot kell gyártanunk a katonáink számára. Az akciót a legnagyobb titoktartás mellett hajtatom végre. A nyomdát körülzárja a Gestapo, az X napig a munkások sem hagyhatják el, addig ellátjuk őket, s hálóhelyet biztosítunk számukra. A röplapokat becsomagolva adjuk át a Wehrmachtnak; tiszti felügyelet alatt fogják a frontra továbbítani. Csak az akció reggelén osztják majd szét a századoknak. Az eljárás igen bonyolult, de csak így lehet biztosítani a teljes titoktartást. Még egyszer figyelmeztetem az egész minisztériumot a titoktartásra. Ez a jelentős siker legfőbb záloga. A biztonsági szolgálat új jelentése: az egész ország feszültséggel teli. A légkör szinte erőszakkal követeli a feloldást. De már nem sokáig kell várni. [...] Az új bunker megtekintése. Az építkezés jó ütemben halad, rövidesen kész lesz. Egyébként csak munka és feszültség. Londonban tetőpontjára hág a bizalmatlanság. Az ellenség lassanként világosabban látja az

orosz kérdést. Ezt nem lehetett elkerülni. Oroszországban a hadiflotta ünnepére készülődnek. Szép kis kudarc lesz. Tengeralattjáróink 32 000 tonnát süllyesztettek el. Szíriában újabb francia előnyomulás. Az angolok tekintettel észak-afrikai vereségükre – meg sem szólalnak. Közzétesszük, hogy térképeket zsákmányoltunk, melyeken a támadási célpont Derna volt. Ez jól hangzik. Ismét fekete napok Londonban. Ezekben nem lesz hiány az elkövetkező időkben sem. Közzétesszük a belgrádi hamis játék dokumentumait. Jó, hogy kifüstöltük ezt a politikai bűnbarlangot. Az angolok melldöngetve nyilatkoznak a Ruhr-vidéki bombázásokról. Hamarosan elmegy majd a kedvük az angol uraknak az efféle dicsekvéstől. Közzétesszük a német–török megállapodást. Ez az első bomba. Következnek a többiek. Az új híradó kész. Jó, anélkül, hogy közvetlenül foglalkozna a háborúval. Megnézek még néhány próbafelvételt, de ezek nem felelnek meg. Milyen langyos éjszaka! Sokáig fennmaradok és olvasok.

1941. június 22.

Tegnap: közepes erejű bombázások északnyugaton. Súlyosabb támadás érte a kieli Holtenau repülőteret. Észak-Afrikában csekélyek a veszteségeink. Először mindig eltúlozzák. Londonban beismerték, hogy májusban kb. 500 000 tonnát süllyesztettünk el. És motyognak valamit 100 000 tonna áprilisi veszteségről is. Ehhez jön újabb 56 000 tonna egy konvojból. Tehát újra nőnek az eredményeink. Ismét akkora a tengeralattjáró-flottánk, hogy ez már nyom a latban. És a helyzet július végén még javulni fog. Martin beszámol az utolsó előkészületekről. A támadás éjjel 3 óra 30-kor kezdődik. Még nem tudom pontosan, hogy a Führer szózatát akkor azonnal, vagy csak reggel 7 órakor kell-e beolvasni a rádióban. Mindjárt az első napon figyelmeztetni akarunk a rádióban az orosz ejtőernyősök lehetséges szabotázsakcióira. Egyik ügynökünk titkos jelentésében nyomatékosan felhívja a figyelmet a tervezett kísérletek veszélyére. Egyébként az oroszkérdés minden más közéleti témát háttérbe szorít. A nemzetközi közvéleményt illetően azonban még teljes a sötétség. Rövidesen segítünk majd ezen. Roosevelt ellenünk intézett sértő nyilatkozata elvész az általános lármában: nem jól választotta meg az időpontot. Megbeszéltem Glasmeierrel és Diewergével az éjszakai rádióprogramot. Most már be kellett avatnom őket. Az adók egyelőre változatlanul sugároznak. Új szignálokat próbáltunk ki. A Horst-Wessel-Liedből is. Mégis a Liszt-szignál a legjobb. Majd a Führer dönti el. Hunke beszámol olaszországi útjáról. Meglehetősen vigasztalan képet fest. Mindenütt hiányzik a szervezés, a rendszeresség. Nincs

jegyrendszer, nincs elegendő ennivaló, viszont mérhetetlen az étvágy a sok hódításra. Lehetőleg mi harcoljunk, és az övék legyen a zsákmány. Igazán kedves. A fasizmus még nem lett úrrá saját belső válságán. Testileg-lelkileg beteg. Szétrágta a korrupció. Pavolinit elhozattam Tempelhofról. Igen szívélyesen üdvözöl. Kedves, rendes fickó, nyilván lojális is, de nem állt a sor elején, amikor az észt osztogatták. Mindjárt hosszabb megbeszélést tartottunk Alfieri részvételével, többek között a kulturális, propaganda- és sajtó-együttműködésről. Rögzítettük az alapelveket. A részleteket majd a munkatársaink tisztázzák. Az együttműködés terjedjen ki a két minisztérium minden részlegére. Rövid megbeszélés Leander[13] asszonnyal új, modern háborús filmjéről. Nyomasztó hőség. Dietrich reggelit ad Pavolini tiszteletére az Adlonban. Alfieri közben panaszkodik, milyen nehézségeket okoz neki Ribbentrop. Cianóval együtt. Ez a két „államférfi" megkeseríti az életünket. Hála istennek, nem kell eltűrnünk. Délután az olaszok vendégségben nálunk, kint Schwanenwerderben... Nyomasztó atmoszféra. Most már az egész világ a tisztító viharra vár. A vendégek fogadása. ... hangulat. Alfieri beszámol, hogy az olaszok a törökökkel is szerződést kötnek. Pavolini igen rendes. Nagyon rokonszenves egyéniség. A vendégek az ő kívánságára megnézik az Elfújta a szél című amerikai filmet, ami nagy hatással van rájuk. Én közben telefonálok. A vihar lassan kitör. Kellemes társaság, de nem vagyok elég nyugodt, hogy kellően figyeljek rájuk. Megbeszélés Pavolinivel. Közös munkaterületünkről. Igen nyomatékosan beszélek az olasz sajtópolitikáról. Belátja eddigi hibáikat, különösen a katonai titkok könnyelmű kezelése tekintetében. A kultúrpolitika terén nagy terveink vannak. Csak a külügyminisztérium beszél mindig bele. Ribbentrop levelet írt nekem, hogy nem köthetek egyezményeket Pavolinivel. Papírkosár! Hadamovsky érkezik a Führertől. A szignálásokat némileg módosítanunk kell. A Führer és én majd megállapodunk a proklamáció időpontjában. A vendégek végignézik a filmet. Iderendeltem a munkatársaimat, hogy legalább ők kéznél legyenek. Telefon a Führertől. Angolosan távozom és a birodalmi kancelláriára hajtatok. Galland 69. légi győzelme, kiugrott az égő gépből, tölgyfalombok a kardokkal. Vagány fickó. Délután ismét huszonnyolc angol gépet lőttünk le. A Führer rövid sétakocsikázásra indul. Halálfáradtnak tűnik, amikor visszaérkezik. Rögtön a helyzet megbeszélése. Új felhívást diktált a néphez, amely túltesz a katonákhoz intézett proklamáción is. Néhány kisebb változtatást javaslok. A Führer csodálatos, részlete-

13 Leander, Zarah, svéd származású színésznő.

sen elemzi a helyzetet. 3 óra 30-kor kezdődik a támadás. 160 teljes hadosztály. 3000 km hosszú támadási szakasz. Kiterjedt... Minden rendben. A világtörténelem legnagyobb támadása. Minél inkább közeleg a döntő pillanat, a Führer annál inkább felszabadul a nyomás alól. Nála ez mindig így van. A szó szoros értelmében felenged. A fáradtsága teljesen eltűnik. Három órán keresztül sétálunk fel-alá a szalonban. Újra lehetőségem nyílik, hogy a lelke mélyébe lássak. Számunkra nincs más út, mint a támadás. Ezt a rákos daganatot ki kell égetni. Sztálin meg fog bukni. Gyekanoszov[14] Berlinben ismét tiltakozott repülőink határsértései miatt. Kitérő válasz! A Ducét vasárnap tájékoztatjuk. Nagy vonalakban ez már megtörtént utolsó találkozásunkkor, a Brenneren. Most ismertetjük harcunk irányvonalát. Céljaink egyértelműek és világosak. Elsősorban azt az érvet hangsúlyozni, hogy Oroszország magatartásának kétértelműsége eddig megakadályozta az Angliára vonatkozó döntést is. A Führer igen sokra becsüli a béke híveit Angliában. Különben nem kísérné ilyen következetes agyonhallgatás a Hess-ügyet. Hessről a Führer csak elítélően beszél. Ha nem lenne bolond, agyon kellene lőni. A pártnak, de különösen a Wehrmachtnak őrületes károkat okozott. Soha többé nem térhet vissza a közéletbe. Az ügy igen negatív visszhangot váltott ki a katonák között is. Ezzel kapcsolatban ismertetem a Führerrel Brendt tájékoztatóját Észak-Afrikáról. A Führernek pontos képe van az eseményekről. Hosszas latolgatás után megállapodunk, hogy a proklamációt 5 óra 30-kor olvassák fel a rádióban. Ekkor tudja meg az ellenség, és ekkor tudja meg a nép és a világ is. A Führer sem becsüli sokra Alfieri szellemi képességeit. Viszont feltétlen híve Németországnak, ezért maradjon. Megerősítem a véleményét. Pavoliniről pontos beszámolót kér. Tájékoztatom éles bírálatomról a sajtókérdésben, amivel teljesen egyetért. Kipróbáljuk az új szignálokat. Egy egész óra. Végül maradunk az én javaslatomnál, hozzáadva egy rövid részletet a Horst-Wessel-Liedből. A Führer nagyra értékeli munkánkat ezen a területen. Ezzel befejeződnek az előkészületek. Múlt év júliusától ezen dolgozott, és most eljött az idő.[15] Minden lehetségest megtettünk. A többi már a hadiszerencsén múlik. Beszámolok még a Führernek Auler prof. rákkutatásáról és eredményeiről. Ez nagyon érdekli. Aztán a búcsú. Éjjel fél három van. A Führer igen komoly. Szeretne még

14 Gyekanoszov [Dekanoszov], Vlagyimir, szovjet diplomata, 1940–41-ben berlini követ.

15 Eszerint Hitler már 1940 júliusában eldöntötte a keleti hadjáratot, amihez képest más irányú lépései a félrevezetést szolgálták.

néhány órát aludni. Ez a legjobb, amit tehet. Átmegyek az irodámba. Még teljes a sötétség. Tájékoztatom a munkatársaimat. Hihetetlen elképedés. A legtöbben már kitalálták a fél, vagy az egész igazságot. Azonnal lázas munka kezdődik. Mozgósítjuk a sajtót, a rádiót, a híradót. Minden tökéletesen megy, mint a karikacsapás. Áttanulmányozom az utolsó távirati jelentéseket. Csupa ostobaság. Majd az ágyúink megcáfolják őket. Ettől kezdve egy szót sem nyilatkozom. Az orosz rádióadások tanulmányozása. Lesz még néhány elintéznivalónk. 3 óra 30 perc. Megszólalnak az ágyúk. Isten áldja a fegyvereinket! Kint a Wilhelmplatz csendes és üres. Berlin alszik, a birodalom alszik. Fél órám van, de nem tudok aludni. Nyugtalanul fel-alá járok a szobában. Érzem a történelem leheletét. Nagy, csodálatos kor, amelyben új birodalom születik. Fájdalmak árán ugyan, de a fény felé tör. Megszólal az új szignál. Hatalmas, zúgó, méltóságteljes. Minden adóba beolvasom a Führer proklamációját a német néphez. Számomra is felemelő pillanat. Sok hét és hónap feszültsége gördül le rólunk. Teljesen felszabadultnak érzem magam. Elintézem még, ami sürgős. Aztán haza, Schwanenwerderbe. A nap már fölkelt, s szépen ragyog az égen. A kertben csicseregnek a madarak. Belezuhanok az ágyba. Két órát alszom; mély, egészséges álom.

1941. június 23.

Tegnap: nyomasztóan fülledt idő. Csapatainknak nehéz lesz a harc. Molotov beszél: vad szitkozódás, hivatkozás a hazaszeretetre, érzelgős panaszok, de kiérződik a félelem: „Győzni fogunk" – mondja. Szegény feje! Anglia még ellentmondásos. Túlságosan nagy a meglepetés. Nincs világos elképzelés. Az Egyesült Államokban egyelőre csak szenzáció. Antonescu költői felhívást intéz a néphez és a hadsereghez. Finnország még nem mozdul. Magyarországon igen határozott antibolsevista állásfoglalás mellettünk. Olaszország hadat üzen Oroszországnak. Nagyon tisztességes. Egész Európában antibolsevista hullám. A Führer döntése a lehető legnagyobb szenzáció. Légitámadásunk hatalmas méretű. Kilencszáz zuhanóbombázó és kétszáz vadászgép. Orosz városok, köztük Kijev... és repülőterek a cél. Az egész 3000 km-es frontszakaszon megindult a támadás. Mindenütt átkelünk a kisebb folyókon. Erős bombatámadás Southampton ellen. Angol légitámadások a Rajna- és a Ruhr-vidéken, látható eredmény nélkül. Délben Alfieriné!... Ribbentrop magához kérette, s közölte vele, hogy Pavolini látogatása nemkívánatos. Ez már ... a teteje. Erről legközelebb be kell számolnom a Führernek. Pavolinivel megbeszéltük a filmkérdéseket: elsősorban a híradók és a játékfilmek rendszeres cseré-

je. Teljes egyetértés. Kívánatos a nagyobb méretű újságírócsere is. Délutánra már világossá válik a lélektani helyzet. A Führer kiáltványát az egész világon szó szerint ismertetik. London egyelőre kijelenti, hogy Hitler őrült, és Napóleon példájára utal, amit Molotov is megtett. Ezzel még vitába kell szállnunk. Vannak Angliában józanabb hangok is; rámutatnak, mit veszít Anglia, ha elfoglaljuk Ukrajnát. Az USA szitkozódásra szorítkozik. Ez köztudottan nem fáj. Ha győzünk, nekünk lesz igazunk. Japán még nem foglalt állást. Az oroszok rengeteg repülőgépet vesztettek. A Tilsit elleni támadás során a hetvenhárom harci repülőgép közül huszonkettőt lelőttünk. A hadművelet tervszerűen halad. Egy semleges megfigyelő nyilatkozata Londonban: csaknem valamennyi bombázott városban nagyon súlyos károk. A hangulat azonban még változatlan. Erős szociális és antiplutokrata áramlatok. Churchill továbbra is igen népszerű. Egyelőre nem érezhető, hogy megrendülne a helyzete.[16] Egész délután megfeszített erővel dolgozom. Miután felolvastam a Führer kiáltványát, Ribbentropnak is bele kellett kotyognia. A hiúság ördöge! Az orosz felvonulás... a francia, 1870-ben. Ugyanabba a katasztrófába sodródnak. Az orosz ellenállás egyelőre gyenge. Légierejük mindjárt az elején szörnyű veszteségeket szenvedett: kétszáz gépet lelőttünk, kétszázat a földön semmisítettünk meg, kétszáz megsérült. Ez már jelentős veszteség. Rövidesen győzni fogunk. Rövidesen győznünk kell. A nép kissé lehangolódott. A nép ugyan békét akar, de nem vereség árán, és minden új hadszíntér gondot és fájdalmat okoz neki. A spanyol sajtó mindent belead. A svéd is. Európában afféle keresztesháború-hangulat. Ezt jól kihasználhatjuk. De nem szabad túlzottan hangsúlyozni, hogy „a kereszténységért" tesszük. Ez már a képmutatás teteje lenne. Antonescu a saját testvérét nevezte ki helyettesének. Ez ugyan nem szép dolog, de nekünk semmi közünk hozzá. Londonban változatlan bizonytalanság. Túlságosan nagy volt a sokk. Kora este szűk körű fogadás Pavolini tiszteletére Lankében. Kellemes vendégek. Nincs nyugalmam, hogy csak velük foglalkozzam. Majd' minden percben új hírek. Jobbára igen örvendetesek. Az orosz légierő vesztesége már ezer gép. Ez már olyan, mint egy természeti csapás. Bresztet elfoglaltuk. Valamennyi mára kitűzött célunkat elértük. Eddig semmiféle zavaró körülmény. Igazán nyugodtak lehetünk. A szovjethatalom úgy omlik össze, mint a kártyavár. Churchill beszéde. Féktelen szitkok a Führer ellen. A beszéd lényege, hogy London és Moszkva össze-

16 Sőt, megszilárdult, mert Nagy-Britanniának most már volt háborús partnere, a Szovjetunió, míg Németország ismét kétfrontos háborút indított

fog ellenünk.[17] Pavolini látogatása igen kellemesen folyt. Szép és izgalmas este. A jelenlétében készítjük a filmhíradót. Ő és az emberei csak úgy bámulnak. Ismét nagyon késő lesz. Az alvás ezekben a napokban luxus számunkra.

1941. június 30.

Tegnap: a rendkívüli közlemények napja. Összesen tizenkettő, az elsőt 11 órakor olvassuk be. Az egész világ a rádión csügg. Teljes légi fölény. Elfoglaltuk Grodnót, Breszt-Litovszkot, Vilnát, Kovnót, Dünaburgot. Byalisztoktól keletre bekerítettünk két orosz hadsereget. A kitörés lehetetlen. Elfoglaltuk Minszket. Az oroszok 2233 harckocsit és 4107 repülőgépet vesztettek. Ennyit közlünk a néppel. Több már túlzás lenne. A végén már érezhető némi fáradtság a hallgatók körében. A hatás nem az, amit reméltünk. A nép túlságosan belelát hírszerkesztési technikánkba. Az ő szempontjukból meglehetősen vastagon tálaltuk a dolgokat. Én időben, de hasztalanul figyelmeztettem erre. A hatás ennek ellenére fantasztikus. Elsősorban külföldön. Az Egyesült Államokból mást sem hallani, mint mérhetetlen csodálkozást. Ismét dicsőségünk csúcsára hágtunk. A katonai helyzet: a román fronton nincs változás. Az orosz előretörés Tulcsin felé csődöt mondott. Az érintett hadseregcsoport Lemberg felé nyomul. Jól vezetett, erős ellenséges ellentámadások. Hatalmas zsákmány. Foglyok áradata. A byalisztoki katlant szorosan lezártuk. Páncélos erőink elfoglalták Minszket. Ettől északra az oroszok erőltetett ütemű visszavonulása. Eddig minden tökéletesen sikerül. Az éjszaka nem voltak angol berepülések. Mi Hullt bombáztuk. Már három titkos adónk sugároz Oroszország számára. Irányvonaluk: az első trockista, a második szeparatista, a harmadik orosz nemzeti. Mindegyik élesen a Sztálin-rezsim ellen. Beleadunk apait-anyait, a nyugati hadszíntereken jól bevált módszerekkel dolgozunk. A hivatalos adókon igen élesen, a bolsevik mentalitáshoz alkalmazkodva támadjuk Moszkvát. Az orosz hadijelentések napról napra ostobábbak. Bizonyára zsidók fogalmazzák. Egyes esetekkel foglalkoznak, bután és szűklátókörűen, mintha a „Vörös Zászló" vezércikkét olvasnánk. Ezekkel természetesen könnyedén elbánunk. Mintegy ötvenmillió röpcédulát készítettünk a Vörös Hadsereg számára, légierőnk szórta le. Moszkva elkoboztatja a rádiókészülékeket, ami bizonyítja,

17 Június 22-én este tartott nagy rádióbeszédében Churchill valóban azt fejtette ki, hogy a náci veszéllyel szemben elhalványulnak azok az ellentétek, amelyek Angliát a szovjetekkel szembeállították, noha a bolsevik rendszer megítélésén ez nem változtat.

hogy propagandánk hatásos. Gőzerővel folytatjuk a munkát. Sokan nem adják le a készüléküket, s az ilyen izgatott időkben minden jelentésünk szélsebesen terjed. Moszkva azzal vádol bennünket, hogy vissza akarjuk állítani a cári uralmat. Ezt a hazugságot hamar visszaverjük. Az USA-ban növekvő válság. Roosevelt két szék között. A be nem avatkozás hívei egyre inkább felülkerekednek. Londonban is vészes repedések az ellenség táborában. Az antibolsevizmus gyökerei mélyre nyúlnak. Most érik be korábbi propagandánk vetése. Egész Európa megmozdult. Spanyolországban már ötvenezer önkéntes jelentkezett. Ez keresztesháború, mondják külföldön. Mi is ezt a kifejezést használjuk a külföld számára, bár a mi szempontunkból ez nem egészen helytálló. A katonai helyzetet külföldön, még ellenségeink sorában is, kedvezőbbnek ítélik, mint amilyen valójában. A Wehrmachtról a legfantasztikusabb teljesítményeket is feltételezik. Állandóan visszafogom a túlzásokat. Elkészült az új dal Oroszországról. [...] Délután fél háromkor sugározzuk először; hatalmas lelkesedéssel fogadják az egész országban. A nemzet egész vasárnap hallatlan feszültségben él. Sikerül néhány óra alatt kiküszöbölni a sok rendkívüli közlemény okozta enyhe csömört, ezután érvényesül a büszkeség és a lelkesedés. A sajtó is hozzáadja a magáét lekerekített kommentárjaival. Csodálatos vasárnap, az esőn is átsüt a győzelem fénysugara. Befejezem cikkemet a sajtópolitikáról. Ennek most nagyobb jelentősége van, mint bármikor. [...] Rigát elfoglaltuk. Hatalmas harckocsiütközet Lucknál. A moszkvai jelentés kissé halk lett. Az új dal mindenütt sikert arat. Nagy sláger lesz belőle. Késő éjjelig dolgozom, de ismét örömömet lelem benne.

1941. július 9.

Tegnap: [...] Déli 12 tájt leszállunk egy Rastenburg melletti repülőtéren. Perzselő hőség. Nagyon kellemetlen szúnyograjok mindenütt. A Mazuri-tóhátság központjában vagyunk. Félórás autóút, aztán beérünk a főhadiszállásra. A főhadiszállás inkább nyaralóhelyre, mint a német hadvezetés központjára emlékeztet. Imponáló, ahogy a Führer meg tudja oldani, hogy munkahelyeit a háború kellős közepén is bizonyos nyugalom jellemezze. Ez a nyugalom teszi lehetővé számára, hogy összeszedetten és szigorú pontossággal dolgozzék; ideges légkörű központokban kapkodóak a döntések is. [...] Aztán jön a Führer is a katonai megbeszélésekről. Meglepően jól néz ki, optimizmust és állhatatosságot sugároz. Előbb röviden vázolja a hadihelyzetet, amely megítélése szerint a vártnál is kedvezőbb. Nyomós bizonyítékai vannak rá, hogy a bolsevisták haderejének kétharmada máris megsemmisült vagy

nagyon súlyos veréséget szenvedett. Megsemmisítettnek tekinthető a bolsevista légierő és páncélos csapatok öthatoda is. A főtámadást tehát, amit a bolsevikok a birodalom ellen akartak indítani, teljes egészében visszavertük. Veszteségeink mérsékeltek. [...] Nem kétséges többé, hogy az oroszok egész támadóerejüket nyugati határaikra összpontosították, ami halálos veszélyt jelentett volna számunkra, ha a háború folyamán esetleg válságos helyzetbe kerülünk. Ez ellen vonultattunk fel mintegy 220 hadosztályt. Ha felszámoljuk a bolsevizmust, keleten elég lesz 50 hadosztályt állomásoztatnunk, amivel teljes mértékben pacifikálhatjuk az általunk megszállt területet. [...] A háború megindítása a bolsevizmus ellen helyes módon ment végbe. Az elkövetkező napokban és hetekben most a legszélesebb fronton kell folytatni ezt a háborút. Az a lényeg, hogy lejárassuk a bolsevistákat saját népük és a világ közvéleménye előtt is. Ennek a felvilágosító kampánynak lehetővé kell tennie, hogy a szükséges mértékben saját népünk is megismerje a keleti hadjáratot. A külföldet illetően az a cél, hogy lehetőleg tovább mélyítse azt az egyre jobban látható szakadékot, ami főként az USA, de részint Anglia közvéleményében is mutatkozik. A Führer szent haragot érez a bolsevista vezető klikkel szemben, amelynek az volt a szándéka, hogy lerohanja Németországot, illetve Európát, és a birodalom meggyengítésével még az utolsó pillanatban megvalósítsa 1917 óta dédelgetett tervét, a kontinens bolsevizálását. [...] További propagandánkat illetően a Führer úgy rendelkezik, hogy nagyobb erővel kell folytatni az antibolsevista harcot. A német népet ma ismét kifejezetten antibolsevista hangulat jellemzi. Népünkre hatással volt a Kreml irányában folytatott megbékélési politika. Sőt, a propagandisztikus és lélektani szempontból teljesen előkészítetlen támadás a Szovjetunió ellen néhány órára, vagy talán két napra is bizonyos sokkhatást váltott ki a német nép körében. Ennek azonban az az oka, hogy erre a verzióra nem készíthettük fel a népet. Nem tehettük, mert azt akartuk, hogy a támadás katonailag teljesen váratlanul érje a bolsevikokat. [...] A nép széles rétegei most már látják, hogy a harc a bolsevizmussal szükségszerű volt, hogy a Führer ezúttal is a kedvező pillanatban hozta meg a helyes döntést, hogy a háború keleten győzelmesen megvívható, és hogy csak azt követően lesz mód arra, hogy a német támadóerő teljes súlyát nyugatra, illetve Angliára összpontosítsuk. A Führer ismételten hangsúlyozza, hogy az addigi katonai tapasztalatok fényében a legkedvezőbb időpontban indult a keleti hadjárat. A mai német hadvezetés ennyiben eltér a birodalom első világháborús hadvezetésétől. 1914. augusztus 1-jéig szépen megvárták, hogy létrejöjjön az ellenséges koalíció, és csak

aztán kezdték a harcot. A mi hadvezetésünknek az a célja, hogy egyenként kapja pengevégre az ellenfeleket és így lépésről lépésre küzdje le az ellenséges tábort. Még mindig a preventív háború a legbiztonságosabb és a legenyhébb, ha tisztában vagyunk vele, hogy az ellenfél az első kedvező alkalommal mindenképpen támadni fog. És a bolsevistákkal kapcsolatban ez a helyzet. Most a megsemmisítésükre kell törni. Szó sem lehet béketárgyalásokról a Kreml bolsevista uraival, van elég tartalékunk is, hogy bírjuk erővel ezt a gigantikus konfliktust. A bolsevizmusnak írmagja sem maradhat. A Führernek az a szándéka, hogy az olyan városokat mint Moszkva és Pétervár, letörölteti a föld színéről. Szükséges is ez. Mert, ha már részekre akarjuk szabdalni Oroszországot, akkor nem lehet vallási, politikai vagy gazdasági központja ennek az óriásbirodalomnak. Nyilvánvaló, hogy Churchill úr mit akar ebben a konfliktusban. [...] Azt hiszi, hogy a keleti hadjárat révén lélegzetvételnyi időhöz juthat. [...] Legyen igaza – mindazonáltal a keleti hadjárat szükséges volt, és időpontját helyesen választottuk meg. Ma már tökéletesen egyetértenek ezzel a katonák is, akik eleinte némi tartózkodást tanúsítottak az akcióval szemben. A német Wehrmachtban ma már nincs olyan vezető, aki ne lenne hálás a Führernek, amiért magára vállalta a keleti hadjárat felelősségét, és a helyes időpontban csapott le, nem várva meg, hogy az ellenség rátörjön a birodalomra. [...] Ha az elkövetkező napokban, hetekben sikeresen folynak a hadműveletek, nagyjából a Volgáig jutunk el, de ha katonailag indokolt lesz, előrenyomulunk az Urálig is. A többi orosz terület pacifikálását, amennyiben valahol még katonai ellenállás mutatkozik, különleges expedíciókkal oldjuk meg. Mindenesetre, nem fogjuk tűrni, hogy Oroszország általunk meg nem szállt területein bárhol is hadiipari vagy katonai központ jöjjön létre [...] Végeredményben a háborút keleten lényegében megnyertük, egész sor nehéz csatát kell még megvívnunk, a bolsevizmus hadereje azonban már nem tudja kiheverni az eddigi vereségeket. [...]

1941. július 10.

Tegnap: [...] Moszkva megpróbál sztrájkra uszítani a hátországunkban; természetesen reménytelen a vállalkozás. Nem akad senki, aki akár csak meghallgatná az efféle szólamokat. Folytatjuk a bolsevisták rémtetteinek feltárását. Ennek persze megvan az a hátulütője, hogy a német lakosság széles körei egyre inkább nyugtalankodnak a német hadifoglyokkal szemben várható bolsevista bánásmód miatt. Az ilyen típusú propagandát tehát valamelyest adagolnunk kell. Jobban kidomborítandók a Wehrmacht súlyos

tisztveszteségei a keleti hadjáratban. [...] Összességében bizonyos fokú merevedés tapasztalható propaganda-hadjáratunk irányításában. Ez azonban elkerülhetetlen, és ha ily módon is segíthetjük a hadműveletek folytatását, akkor ezt is el kell viselni. Majd ha végre újra katonai sikerekről számolhatunk be, abban a pillanatban korrigálhatunk. Egyébként minden regiszteren játszunk, a legjobb erőkkel védekezünk s gondoskodunk róla, hogy a megszerzett terepet ne veszítsük el. A Duce rendkívül szívélyes levelet írt a Führernek. Főként azt hangsúlyozza, milyen nagy boldogság számára, hogy ismét követhető az antibolsevista vonal. Fasiszta körökben ugyanis a birodalom és a Szovjetunió időleges közeledése nem váltott ki örömet. Annál lelkesítőbb viszont az új vonal. Tökéletes együvé tartozás jellemzi a Führer és a Duce kapcsolatát. A Szovjetunió elleni támadás elleplezését a legnagyobb mértékben elősegítette az a tény, hogy a Führer, nem sokkal támadásunk előtt közöltette az olaszokkal: az a szándéka, hogy július első felében néhány ultimátumszerű kérdést intéz Moszkvához a keleti problémák tisztázása végett. Alfieri útján ezt rögtön jelentették Rómának, ahol természetesen kiszivárgott és nagyon hamar a bolsevisták tudomására jutott. A Kreml azt hitte, hogy legalább július elejéig biztonságban van, és így a német csapás teljesen váratlanul érte. [...]

1941. július 14.

Tegnap: [...] A délután folyamán London és Moszkva közzéteszi Anglia és a Szovjetunió szerződését, ami azonnal hatályba lép, nem szorul ratifikálásra sem. A szerződés szerint Anglia és a Szovjetunió együtt menetel, vagyis – mint Eden úr mondta – az eddigi „munkatársak" most szövetségesek lettek. Azt ígérik, hogy a háborút a végső győzelemig vívják és semmiféle különbékét vagy akár csak külön fegyverszünetet nem kötnek. Jó lehetőség ez számunkra, hogy rámutassunk a kapitalizmus és a bolsevizmus testvéri mivoltára. Az oroszországi leninista körökben nem arat nagy tetszést ez a nyilatkozat. Politikailag és katonailag alig van átütő jelentősége. A jelenlegi erőviszonyokon nem változtat, és ha Anglia azt hiszi, hogy kétfrontos háborút idézhet elő, akkor emlékeztetni kell rá, hogy a kétfrontos háború nem papirosízű, plátói kinyilatkoztatások ügye, hanem a katonai erőé. A katonai erő viszont, legalábbis az európai harcot illetően, kizárólag a mi oldalunkon van. [...]

1941. július 27.

Tegnap [ ] Délben Munchenben megnyitom az 1941-es nagy német képzőművészeti kiállítást Megnyitóbeszédem általános tetszést arat Amikor megtekintem a kiállítást, megállapítom, hogy a muvek színvonala jelentősen emelkedett Egész sor alkotás tanúskodik arról, hogy ismét vannak eredeti tehetségű képzőművészeink A „képeslevelezolap-stílus" szinte teljesen eltűnt A szobrászok kozul Breker, Klimsch és Thorak alkotott kiemelkedő műveket Hála istennek Breker és Klimsch két monumentális művét én rendeltem meg, ezek tulajdonát tehát időben biztosítottam magamnak A festmények kozott is vannak igen jelentős művek Szó sincs arról, hogy a háború miatt visszaesett a színvonal Épp ellenkezőleg, az a benyomásom, hogy a háború ezen a téren is nagyobb teljesítményekre osztonoz A Fuhrer helyesen dontott, hogy a kiállításokat a háború alatt is folytatni kell Így nem kovetkezik be torés a fejlódésben, a képzómuvészek fórumhoz jutnak, ahol dolgozhatnak és bizonyíthatják tehetséguket Ezáltal tobb százezer német még ezekben a nehéz idókben is eljuthat a fantázia világába, a jelenből a derűsebb és szebb jovőbe [ ]

1941. augusztus 19.

Tegnap [ ] Kora délelótt a Fuhrer fohadiszállására repulok Schaub velem jon, s roviden beszámol az ottani helyzetról A Fuhrer az elmúlt napokban sajnos gyengélkedett Vérhas kínozta Ehhez hozzájárult, hogy erosen igénybe vette az elozo négy hét sok izgalma és idegi megterhelése Most már javul az állapota Érthető, hogy az elmúlt hetek katonai eseményei igen felizgatták Ez mindnyájunk számára nehéz idószak volt Hála istennek, már úrrá lettunk a legsúlyosabb kovetkezményeken Ribbentrop is épp ezt az időpontot választotta, hogy megnehezítse a Fuhrer életét Hiába, ó nem régi nemzetiszocialista, egyáltalán nincs tekintettel a Fuhrerre. Nem számítottunk ilyen súlyos katonai nehézségekre Az elmúlt négy het kifejezetten nehéz időszak volt [18] Az árapály ősi torvényei alapján azonban most ismét áradásnak kell kovetkeznie [ ] Deltajban van az első, hosszabb megbeszélésem a Fuhrerrel Nagyon kedves hozzám, de sajnos kissé kimerultnek és betegesnek látszik Ennek valószínűleg a vérhas az oka,[19] és bizonyára

18 A nagy nemet elonyomulas ellenere a keleti haboru mar elso szakaszaban sem a nemet elkepzeles szerint alakult Egyreszt joval nagyobb volt az ellenallas, kovetkezeskeppen a nemet veszteseg is, mint vartak, masreszt a Voros Hadsereg viszonylag sikeresen lebonyolitotta a mozgositast, ami tovabbi sulyos harcokat igert a szovjethatalom gyors osszeomlasa helyett

19 Hitler nem szenvedett verhasban Csaknem allando gyomor- es belpanaszai minden valoszinuseg szerint idegi psziches eredetűek voltak

az is, hogy az elmúlt hetek nagyon megviselték. Ezt igazán nem lehet csodálni. Az ő vállán ma egy egész földrész felelőssége nyugszik. Bizonyára soha nem volt még ember, akinek olyan terhet kellett hordania, mint neki ezekben a napokban és hetekben. Nem csoda, hogy ez a megterhelés egy idő után az ő lelkierejét is kikezdi. Azt mondja, most már jó úton van, hogy testileg-lelkileg összeszedje magát. A legfontosabb most az, hogy igen gyorsan katonai eredményeket érjünk el, akkor az öröm és a megelégedés... a Führert hamarosan rendbe hozza. Módom nyílt arra, hogy a Führerrel minden bel-, kül- és katonapolitikai kérdést megbeszéljek. Ennek során... annyi probléma került napirendre, hogy ezeknek még a felvázolása is alig lehetséges. A Führer életkedve és munkaintenzitása a régi. Szinte érthetetlen, hogyan sikerült rugalmasságát ezekben a nehéz hetekben ennyire megőriznie. Ötvenkét éves korában úgy dolgozik és úgy töri magát, mint egy fiatal ember – ez nemcsak szinte elképzelhetetlen lelkierőről, hanem hallatlan fizikai teljesítményről is tanúskodik. Közülünk senki sem lett volna képes ilyen teljesítményre. Részletesen érdeklődik a berlini helyzetről s a lakosság hangulatáról. Nyílt, kendőzetlen jelentést teszek, nem hallgatom el, hogy az elmúlt hetek némileg kritikusak voltak, de most már magunk mögött tudhatjuk a legnehezebbet. Ez elsősorban arra vezethető vissza, hogy katonai szempontok miatt nem tudtunk világos tájékoztatást adni a népnek a keleti eseményekről. Ezt a hiányosságot az utolsó rendkívüli közleményekkel részben már kiküszöböltük. A Führer is szenvedett attól, hogy hallgatni kényszerült. Annál örvendetesebbek lesznek a nép számára a közeljövő eredményei, melyeket remélhetőleg – a Führer szerint néhány napon belül – nyilvánosságra hozhatunk. Az egyéb tényezők, melyek rontották a közhangulatot, nagyrészt maguktól megoldódtak, mint a burgonya- meg a zsírhiány és hasonlók. Ezeket nem szabad eltúlozni. A berlini boszorkánykonyhában a lakosság túlságosan is hajlamos arra, hogy a gondokat dramatizálja, főleg azért, mert ott erős az értelmiségi körök hatása, melyeknek természetes tulajdonsága, hogy tragikusabban fogják fel a helyzetet, mint amilyen valójában. A nép természeténél fogva nagyon konzervatív. [...] A Führer részletesen elemzi a katonai helyzetet. Az elmúlt hetekben olykor igen kritikus volt. Nyilvánvalóan alábecsültük a szovjetek ütőerejét, mindenekelőtt a szovjet hadsereg felszereltségét. Még megközelítően sem volt világos képünk arról, mi áll a bolsevikok rendelkezésére. Ez volt az oka a helyzet téves megítélésének. A Führer például ötezerre becsülte a szovjet harckocsik számát, holott valójában húszezer páncélosuk volt. Úgy gondoltuk, mintegy tízezer repülőgépük van, holott több

mint húszezer volt, bár nagy részük elavult típus, nem alkalmas frontszolgálatra, de mégiscsak repülőgépek, és kritikus helyzetekben valahogy mégis bevetésre kerültek. Talán jó is volt, hogy nem rendelkeztünk pontos képpel a bolsevikok erejéről. Akkor esetleg visszariadtunk volna attól, hogy megoldjuk a Kelet és a bolsevizmus esedékessé vált kérdését. A Führer ugyan kijelentette, hogy ez semmiképp sem befolyásolta volna, de bizonyára sokkal nehezebben tudott volna dönteni, és hónapokon keresztül sokkal nagyobb gondjai lettek volna. Ha a Führert ennyire megterhelte, hogy tévesen becsültük fel a bolsevisták erejét..., s ez ennyire nyomasztotta az idegeit, mi lett volna akkor, ha teljességében ismerjük és tisztán látjuk a valóságos veszélyt![20] A Führer reméli, hogy délen végrehajthatjuk a végleges, döntő áttörést. Antonescu fogadkozik, hogy a következő napokban elfoglalja Ogyesszát; akkor birtokunkba kerül egész Nyugat-Ukrajna. Nagyon jelentős ipari és hadfelszerelési készletekhez jutottunk. A front középső szakaszán az utolsó harckocsiáttörések némi levegőhöz juttattak bennünket, északon pedig remélhetjük – talán gyorsabban, mint ahogy most gondoljuk –, hogy döntő csapást mérünk az ellenségre. A Führer elsősorban nem a területi nyereségekből, városok elfoglalásából indul ki. Lehetőleg minél kevesebb német életet akar feláldozni. Ezért az a terve, hogy Pétervárt és Kijevet nem fegyveres erővel vesszük be, hanem kiéheztetjük. Ha Pétervárt körülzártuk, úgy tervezi, hogy a város ellátását a légierő és a tüzérség meg fogja akadályozni. A városból valószínűleg alig marad valami. Ez a legcélszerűbb megoldás. Ahol több millió ember zsúfolódik össze, ott meglehetős káoszra lehet számítani. De hát a bolsevikok akarták. Bombázóink először a vízműveket, az elektromos hálózatot és a gázműveket támadják majd. [...] Ha sikerül a páncélos fegyvernem - amely már ismét ütőképes – eddigi előretörését folytatni, remélhető, hogy a tél beállta előtt magunk mögött hagyhatjuk Moszkvát. Akkor pedig gyakorlatilag megsemmisítettük a bolsevista haderő ütőképességét. A bolsevikoknak azonban még az Urálban is van egy ... központjuk: ez azonban nem jelentős. Természetesen valamikor ezt is el kell foglalnunk. Ehhez talán elegendő lesz a légierő bevetése. Nem kétséges, hogy a bolsevisták súlyos veréseget szenvedtek. A Führer becslése szerint mintegy hárommillió halottjuk van. A világháborús számok alapján pontos statisztikai elemzést ad, ami rendkívül meggyőző.

20 Hitler a továbbiakban is szisztematikusan lebecsulte a szovjet lehetőségeket és a rendelkezésre álló emberi, anyagi potenciált, és nem hitt azoknak a főtiszteknek, akik a keleti hadjárat idején kezdtek a valóságnak megfelelő becslésekre és kovetkeztetésekre jutni

A mi veszteségeink viszont viszonylag jelentéktelenek Jellemző, hogy igen kicsiny az eltűntek száma Eddig 1 400 000 bolsevikot ejtettünk foglyul A Fuhrert nagyon bantja, hogy a Szovjetunióból jött korábbi jelentések alapján ennyire alábecsulte a bolsevikok erejét Kulonosen az ellenség harckocsijai szamának és légierejének alábecslése okozott jelentős gondot katonai akcióink során Ez nagyon elkeseritette a Fuhrert Súlyos válságot élt át Az okok teljesen világosak Beépített embereink és kémeink alig juthattak el a Szovjetunió belsejebe Így nem lehetett világos képuk A bolsevikok arra játszottak, hogy becsapjanak bennunket Semmiféle adatunk nem volt egy egész sor fegyveruk, kulonosen nehézfegyvereik szamáról Franciaországban más volt a helyzet, ott nagyjából mindent tudtunk, ezért semmiféle meglepetés nem érhetett bennunket A Fuhrer még egyszer hangsúlyozza előnyös volt – legalábbis mai szemszogból, amikor ismét támadásba lendultunk –, hogy annak idején nem tudtuk pontosan, mi vár ránk Kulonben ki tudja, hogyan alakultak volna a dolgok! A Fuhrer szerint elképzelhető, hogy eljon a pillanat, amikor Sztálin békét kér [ ] Megkérdezem, hogy ebben az esetben mit fog tenni, mire a Fuhrer azt válaszolja, hogy elfogadja a fegyverletételt, de természetesen csak jelentos teruleti biztositékokkal, s a bolsevik hadsereg teljes felszámolásával Hogy mi lesz ezek után a bolsevizmussal, az a mi szempontunkból erdektelen A bolsevizmus a Voros Hadsereg nélkul nem jelent veszelyt számunkra Ha mindenekelott visszavetjuk az azsiai Oroszország teruletére, akkor fejlodjék úgy, ahogy akar, ennek számunkra már alig van jelentosége Most mindenesetre az a legfőbb cél, hogy a keleti hadjárat a tél bekoszontéig – ami valószínűleg október kozepe – terveinknek megfelelően, s a további katonai akciók szempontjából kedvezoen alakuljon Természetesen később meg kell majd semmisítenunk az Urál mogotti szovjet kozpontokat, koztuk Omszkot is Hogy erre hogyan kerul sor, azon most nem kell tornunk a fejunket [ ] A Nyugat miatt a Fuhrernek nem fáj a feje Invázió teljesen kizárt [ ] A Fuhrer meg van gyozodve, hogy Japán megtámadja a Szovjetuniót [21] Véleménye szerint ez nem attól fugg, hogy mikor érjuk el Moszkvát, hanem hogy mikor lesz vége az esős évszaknak, ami rovidesen bekovetkezik Az angolokkal folytatott légi harcnak a Fuhrer nem tulajdonít kulonosebb jelentoséget Bár az angol éjszakai bombatámadások okozhatnak anyagi károkat s emberveszteséget, katonailag ezek jelentéktelenek Emellett légvédelmunk napról napra olyan mértékben fejlódik, hogy belátható

21 Ez nem kovetkezett be, az europai haboru befejezese utan amerikai–szovjet megegyezes alapjan a Szovjetunio tamadta meg Japant

időn belül az angoloknak körülbelül ugyanannyi lesz a veszteségük, mint amennyi kárt okoznak nekünk. [...] A Führer kifejti: véleménye szerint előfordulhat, hogy egyik napról a másikra hirtelen beköszönt a béke. Mi innen semmiképp sem tudjuk megítélni az angol belpolitikai helyzetet. Az nyilvánvaló, hogy az angol birodalom minden eresztékében recseg. Amikor megszereztük a hatalmat, nálunk is valami hasonló történt. Mi német alapossággal és objektivitással mindig túlbecsültük az ellenséget, kivéve egyszer, a bolsevikok esetében. Annak idején, 1933 januárjában is azt hittük, hogy távolabb vagyunk a hatalomtól, mint bármikor. Négy héttel később a Führer volt a birodalmi kancellár. Talán most is valami hasonló játszódik le. Egy szép nap talán Churchill bukása is bekövetkezik. Már nem képes megfelelőképp cselekedni. Keze-lába meg van kötve. Ha most megkísérli propagandával aláásni a német népet, tökéletes kudarcot vall. Anglia helyzete több mint elkeserítő. Ez csak azért nem feltűnő, mert Churchill hallatlanul nagyzol. Az Egyesült Államok még nem érett a háborúra. Rooseveltnek ugyan érdeke, hogy minél jobban elnyújtsa a háborút, de sem kedve, sem hatalma nincs, hogy beavatkozzék. Nyilván nehézséget okoz számára az is, hogy együttműködjék a bolsevizmussal. Az Egyesült Államok nagykapitalista körei s főleg a Wall Street ellenzi ezt. Félnek és joggal, hogy ebben az esetben lassan megfertőződne az amerikai közvélemény. Az együttműködés a bolsevistákkal mindig gondot okoz a nem bolsevistáknak. A bolsevizmus veszélyét egyáltalán nem lehet túlbecsülni. [...] Beszélgetünk a zsidókérdésről is. A Führer meg van győződve, hogy igaza volt, amikor annak idején a birodalmi gyűlésen megjósolta: ha a zsidóságnak sikerül egy újabb világháborút kiprovokálnia, azzal a saját vesztét okozza. Ez ezekben a hetekben és hónapokban, kísérteties bizonyossággal, egyre nyilvánvalóbb lesz. Keleten a zsidóknak ki kell fizetniük a számlát; Németországban részben még megfizették, és a jövőben még inkább fizetniük kell. Az utolsó menedékük Észak-Amerika, de előbb-utóbb ott is fizetniük kell. A zsidóság idegen test a kultúrnemzetekben, s tevékenysége az elmúlt három évtizedben olyan pusztító volt, hogy a népek reakciója teljesen érthető, szükségszerű, szinte azt is mondhatnánk, hogy megfelel a természeti törvényeknek. Mindenesetre a zsidóknak a jövő világában nem sok okuk lesz a nevetésre.[22] Európában már ma is afféle egységfront jött létre a zsidósággal szemben.

22 Hitler 1939-től kezdve rendszeresen hangoztatta, hogy a konfliktust nem a nácı Németország, hanem a világzsidóság provokálta ki, és többször nyilvános beszédében is bejelentette, hogy a zsidók ezért fizetni fognak 1941 augusztusában ez már nem fenyegetés volt, hanem valóság, az Endlosung végrehajtása a Szovjetunió elfoglalt ovezeteiben és a keleti koncentrációs táborokban már elkezdődött

Ez már az egész európai sajtóban megfigyelhető, amely nemcsak a kérdésben, hanem sok másban is egységes. Nyilván ez is az oka, hogy olyan könnyen és viszonylag gyorsan semlegesíthettük a nyolcpontos nyilatkozatban lévő veszélyes robbanóanyagot.[23] Gyakorlatilag az egész kontinens közvéleménye a mi pártunkon van. Churchillnek nem fog sikerülni ezen rést ütni. Ami a zsidókérdést illeti, ma már megállapíthatjuk, hogy pl. egy olyan ember mint Antonescu sokkal radikálisabb eszközöket alkalmaz, mint mi. Én nem nyugszom, és nem hagyom abba a munkát, amíg nem vontuk le mi is a végső konzekvenciákat a zsidósággal kapcsolatban. [...]

1941. szeptember 16.

Tegnap: [...] Utasítom a sajtóosztályt, gyűjtse össze a keleti hadjáratra vonatkozó túlzóan optimista főparancsnoksági jelentéseket. Az összeállítás rendkívül meggyőző. Ebből nem nehéz megállapítani, hogy a német nép hangulatának ingadozása a keleti hadjárat során nagyrészt az optimista –, hogy ne mondjam, illúziókat keltő jelentésekre vezethető vissza. Ezt meg lehet indokolni azzal, hogy a jelentések nagyrészt külpolitikai célokat szolgáltak, azonban valamennyire figyelembe kellett volna venni a belpolitikai helyzetet is. Mindenesetre semmiképp sem lett volna szabad úgy ábrázolni a helyzetet, hogy a bolsevista ellenállást lényegében felmorzsoltuk, s most már csak katonai expedíciókról van szó. Nagyrészt ez is visszavezethető arra, hogy épp a bolsevisták erejét egészen hibásan becsültük fel, és hogy a hamis becslésekből hibás következtetéseket vontunk le. Ezt a hibát mindmáig nem küszöböltük ki. Én a magam részéről minden erőmmel azon vagyok, hogy a többi hadjárathoz hasonlóan, most is reálisabban ábrázoljuk a hadműveleteket. Sajnos a Führertől értesítést kapok, hogy a jelen pillanatban nem tarthat Berlinben beszédet. Ebben nagyrészt a katonai helyzet akadályozza, másrészt merényletektől is tartani kell. Nemrég derítették fel Romániában az előkészületeket, hogy félreállítsák Antonescut. Mindenképp fennáll a lehetőség, hogy az ellenség teljes... a végén erre a megfontolásra jut. Ez természetesen katasztrófa lenne, s egy ilyen katasztrófának a leghalványabb lehetőségéért sem vállalhatja senki a felelősséget. Én a legkevésbé! Ezért lemondok arról, hogy sürgessem a Führert, s hagyom, hogy az események a maguk rendje szerint alakuljanak. A következő napokban ismét a Führer főhadiszállására kell utaznom, hogy megbeszéljük a folyó ügyeket, s az általános helyzetet. Beszámolok

23 Az 1941. augusztus 14-én kibocsátott angol–amerikai Atlanti Karta 8 pontjáról van szó.

majd arról, hogy a közeljövőben beszédet kívánok mondani valamennyi rádióadóban. A főhadiszálláson egyébként jó a helyzet. A Führer a legújabb katonai sikerek hatására kiváló hangulatban van, teljesen nyugodt és optimista a jövőt illetően. Este megnézem az új filmhíradót, zenei aláfestéssel. Hála új irányelveimnek, ismét kitűnő. Később beszélek a Führerrel, aki ugyancsak most látta a híradót, s nagyon elégedett. [...]

1941. szeptember 24.

Tegnap: [...] Repülővel a Führer főhadiszállására. Lammers miniszter is velem jön. Így módom nyílik, hogy megbeszéljek vele egy sor vitás kérdést. Igen elégedetlen a külügyminisztériummal és a miniszterrel. Ribbentrop a Führer bizalmát is nagymértékben elveszítette. Számos esetben nagyon ügyetlenül járt el. A keleti kérdésekbe is megpróbált beavatkozni, de a Führer ezt határozottan visszautasította. Franciaországi politikája sem bizonyult eredményesnek. Az ilyen ingatag alapokra épülő együttműködésnek végül is kudarcot kellett vallania. Ebben a kérdésben is szükséges, hogy a Führer maga vegye kezébe a dolgok irányítását. [...] Dél felé érkezünk a főhadiszállásra. Az idő csodálatos, s azonnal jó hírekkel fogadnak. A körülzárt katlanban 380 000 foglyot ejtettünk – mesés szám! A feltételezések szerint a katlanban félmillió katona van. Ez a Szovjetunió számára súlyos – ha nem végzetes – csapás. [...] A Führer főhadiszállásán számos előkelőség. Neurath és Frank van itt Prágából. Heydrich,[24] Backe, Himmler s még egy sor jelentős állami párt- és katonai vezető. Prágában meglehetősen kritikussá vált a helyzet, s a Führer most úgy döntött, hogy energikusan be kell avatkozni. Minthogy Neurath ezt nem tudja végrehajtani, elhatározta, hogy a helyzet tisztázására Heydrichet vezényli oda. Neurath ezzel némileg háttérbe szorul, és ebben a végsőkig kiélezett helyzetben valószínűleg pozíciójának elvesztésével kell számolnia. Ilyen kritikus pillanatokban erős emberek kezébe kell adni a kormánykereket. Az erős embereknek pedig szilárd, tévedhetetlen kézre van szükségük; nem engedhetik meg, hogy szentimentális okok eltávolítsák őket eredeti céljuktól. A nemzet jelenleg, a szó szoros értelmében, a létéért küzd. Ezért semmire sem lehetünk tekintettel, csakis a német népre. Az a véleményem, hogy az elfoglalt protektorátusokban és kormányzóságokban el kell koboznunk a rádiókészülékeket. A lakosság szinte kizárólag az

24 Heydrich, Reinhard, 1931-től SS-tiszt, 1932-től az SD vezetője, 1941–42-ben birodalmi protektor Cseh- és Morvaországban. Merénylet következtében hal meg.

angol adókat hallgatja. Ezek napról napra lázítják, ami jelentős veszedelmet jelent hadvezetésünk számára. Ellenpropagandánk hatástalan, mert meg sem hallgatják. Ha másképp nem lehetünk úrrá a helyzeten, végül is el kell koboznunk a készülékeket. Ezeket egyébként is jól hasznosíthatjuk csapataink számára. Heydrichhel megbeszéltem biztonsági szolgálatunk néhány kérdését. Sikerült a megszállt Franciaországban néhány jelentős emigránst kézre keríteni, mint Breitscheidet, Hilferdinget és Klotzot.[25] Klotz cégéres disznó; harcunk során sok nehézséget okozott, s az elmúlt években is egyértelmű hazaáruló tevékenységet folytatott külföldön. Ezért az életével fog fizetni. Hilferding időközben meghalt egy táborban. Breitscheid meglepően karakánul viselkedik. [...] A zsidókérdéssel kapcsolatosan is van néhány fontos megbeszélnivalóm Heydrichhel. A berlini zsidóknak elvesszük a kedvét, hogy elrejtsék új „jelvényüket";[26] egyébként is az a véleményem, hogy a zsidókat, amilyen gyorsan csak lehet, ki kell telepíteni Berlinből. Erre akkor kerülhet sor, amikor keleten a katonai kérdéseket már tisztáztuk. A végén valamennyit... bolsevisták által létesített... szállítsák. [...] Ezután bőven van időm, hogy a Führerrel négyszemközt megbeszéljük a helyzetet. [...] El lehet képzelni, mit szenvedett az elmúlt hetekben. A jelenlegi hadműveletek kigondolója egyedül ő volt. A terveket és a végrehajtást nagyrészt a vezérkar szakemberei ellenére kellett keresztülerőszakolnia – még Brauchitsch ellenére is! Rákényszerült, hogy nézeteit részletes emlékeztetőben fogalmazza meg, s így győzze meg a tábornokokat operatív intézkedései helyességéről. Ez tulajdonképpen szomorú jele annak, mennyire hiányzik a merészség hadvezetőségünk gondolatmenetéből. Most – miután sikerre vezettek – természetesen mindenki meg van győződve a Führer döntéseinek helyességéről.[27] Ez ma már persze nem nehéz; nehéz a sikert előre látni, könnyű a már elért eredményeket elismerni. A Führernek az a véleménye, hogy a Kijevtől keletre lévő katlant néhány napon belül föl lehet számolni. Akkor jó ütemben folytatódhat az előnyomulás a többi frontszakaszon. A gátat áttörtük. Az elkövetkezendő három-négy hétben jelentős

25 Breitscheid, Rudolf, szociáldemokrata politikus, 1926–30-ban a német népszövetségi delegáció tagja 1944-ben Buchenwaldban meghalt. Hilferding, Rudolf, szociáldemokrata politikus, a Gestapo 1941-ben meggyilkolta Klotz, Helmut, baloldali újságíró, ismeretlen időpontban és helyen meggyilkolták

26 A sárga csillagról van szó, amelynek viselését 1941 január 9-én rendelték el

27 Arról a hetekig tartó vitáról van szó, amelynek során Hitler visszautasította a hadsereg vezetőinek arra irányuló javaslatát, hogy a hadműveletek súlypontját a Moszkva elleni műveletekre helyezzék Ez végül Goebbels beállításával ellenkezően – átmeneti sikerek után azt eredményezte, hogy a túl késői Moszkva elleni felvonulás kudarcba fulladt

győzelmekre számíthatunk. A Führer szerint körülbelül október 15-ig várhatunk súlyos harcokat; úgy véli, addigra megfutamítjuk a bolsevikokat. A Führer rendkívül nyíltan, minden nehézséget megemlítve számol be arról, mi történt eddig, s mit tervez az elkövetkezendő hetekben. A következő támadás Harkov ellen irányul. Úgy véli, néhány nap alatt elérhetjük ezt a fontos ipari központot. Aztán tovább nyomulunk Sztálingrádig és a Donig. Ha elfoglaltuk ezt az iparvidéket, a bolsevikokat lényegében elvágtuk szénbányáiktól és hadiiparuktól. Így lehetetlenné válik a tervszerű hadvezetés. Leningrádot a Führer változatlanul nem akarja megtámadni. A város megrohamozása túlságosan sok felesleges véráldozatot követelne, s nem is felelne meg operatív intézkedései magasabb szempontjainak. Ennek a városnak el kell tűnnie a föld színéről. Ha elfoglalnánk, nem tudnánk élelmezni az oda összezsúfolt ötmillió lakost. Honnan lenne ehhez élelmiszerünk és szállítóeszközünk? A bolsevizmus ebben a városban született, s ebben a városban fogjuk szétzúzni. Számunkra tehát feltétlenül kedvező, ha Leningrád még egy ideig kitart. Így utcáról utcára, kerületről kerületre lerombolhatjuk, s ha birtokunkba kerül, felrobbantjuk, ami megmarad belőle, és a földdel tesszük egyenlővé.[28] Szemünk láttára bontakozik itt ki a világtörténelem legnagyobb várostragédiája. A bolsevizmus éhségben, vérben és könnyek közt született, s éhségben, vérben és könnyek közt fog elpusztulni. Ez a történelem könyörtelen, de igazságos bosszúja. Politikailag is hallatlan jelentősége van a jövő szempontjából. Ezt a várost föl kell szántani. Az ázsiai szlávok ezt tekintették a kapunak, amelyen keresztül bejuthatnak Európába. Ezt a kaput be kell zárnunk. Az ázsiai szellemet ismét Ázsia legeldugottabb csücskébe kell száműznünk. Amíg ezt nem hajtjuk végre, Európa kulturális és gazdasági léte nem lesz biztonságban. Valami hasonló fog történni Moszkva eleste után is. Moszkva az iparvidék után következik. Csapataink annyira felkészültek a város körülzárására, hogy ezt a hadműveletet is végrehajthatjuk október 15-ig. Egyébként mindent, ami szükséges, megtettünk a hadsereg keleti átteleltetése érdekében.[29] Hihetetlen mennyiségben építünk barakkokat, ahol katonáink fedél alatt pihenhetnek. A Führer reméli, hogy amint elérte következő céljait, egész hadosztályokat szerelhet majd le. Azután csak Sztálinon és a bolsevista vezetésen múlik, hogy mi történik. Sztálin talán

28 Más források szerint Hitler ugyanezt a sorsot szánta Moszkvának

29 A Wehrmacht nem csak a Moszkva elleni támadást nem tudta sikerrel befejezni, de hamarosan kiderült, hogy az eredeti, mintegy 5 hónapos hadviselésre irányuló prognózis miatt a hadsereg „átteleltetése" érdekében szinte semmi sem történt

megadja magát, talán a megfelelő időpontban arra szólítja fel a plutokratákat, hogy nagyobb mértékben segítsék, s ha ezt nem kapja meg, lehet, hogy megpróbál különbékét kötni. A Führer természetesen el fogja fogadni az ajánlatot. Akkor már vége a bolsevizmus katonai erejének, akkor már nem jelent veszélyt; visszaűzzük Ázsiába. A bolsevik vezetők imperialista becsvágyuktól űzve talán majd új, nem európai célpontokat keresnek; ez már számunkra érdektelen. [...] Ha a bolsevizmust legyőzzük, Anglia végképp elveszíti utolsó lehetőségét, hogy az európai kontinensből csatateret csináljon. Hogy London ezt milyen pontosan látja, kiderül az elmúlt napok sajtójelentéseiből. Minden reményüket a bolsevikok segítségébe vetették. Most, hogy a bolsevizmus összeomlik, eltűnnek utolsó esélyeik a győzelemre. Az a benyomásom, hogy a bolsevizmus veresége még nagyobb erkölcsi válságot okoz majd Londonban, mint Franciaország tavalyi összeomlása. A Führernek arról is vannak értesülései, hogy Churchill jelenleg igen rossz egészségi állapotban van. Ez igazán érthető. Végül is öregember, és az elmúlt két év kemény idegi megterhelése bizonyára nagyon megviselhette. Tengeralattjáróink, hál' istennek, ugyancsak feladták neki a leckét. A Führer szerint a tengeralattjáró-háborúnak az elkövetkező hetekben különösen jó esélyei vannak. Az éjszakák egyre hosszabbak lesznek, a flotta az elkövetkező hetekben újabb negyven tengeralattjáróval bővül, s ha sikerül a konvojok közelébe jutni, borzalmas sebeket ejtünk Anglián. Nem igaz, hogy az angolok új tengeralattjáró-elhárító eszközöket gyártottak. Az elmúlt hónapok csekély eredményei kizárólag a hosszú nappalokra és rövid éjszakákra vezethetők vissza. Ez most már hétről hétre a javunkra változik. A Führer szerint a bolsevikok már elveszítették a Krím-félszigetet. Ha elérjük a Kaukázust, akkor Sztálin, normális mércével mérve, elveszett. Többé nem kaphat jelentősebb mennyiségű angol hadianyagot. Az utánpótlási útvonal olyan költséges és bonyolult, hogy erről alig érdemes beszélni. Vlagyivosztokon keresztül szállítani – ezt könnyebb mondani, mint végrehajtani. És még Vlagyivosztokból is több ezer kilométer, amíg a hadianyagot vasúton eljuttatják a frontra. Természetesen Japánra is megfelelő hatást gyakorol, hogy a Szovjetunió ilyen sanyarú helyzetben van. A Führer reméli, hogy Tokió mégis beavatkozik; hogy mikor, azt jelenleg még lehetetlen megmondani, de ha az ellenség reménytelen helyzetbe kerül, akkor bizonyára Japán sem mulasztja el, hogy részt követeljen a zsákmányból.[30]

30 Valóban nem mulasztotta el, de nem a Szovjetuniót, hanem az Egyesült Államokat támadta meg 1941. december 7-én, bevonva így a világ legerősebb gazdasági hatalmát a küzdelembe.

[...] A Führernek az a véleménye, hogy a zsidókat lassanként el kell távolítani egész Németországból. Először Berlinből, Bécsből és Prágából. Berlin legyen az első. Remélem, hogy még ebben az évben sikerül a berlini zsidók nagy részét elszállítani keletre. [...][31] Két óra hosszat tárgyaltam a Führerrel. A búcsúzás igen szívélyes. Az ajtó előtt már számos úr várakozik, akit a Führer magához rendelt. Viszontlátásra Berlinben, a jövő héten beszél a Sportpalastban! A búcsúzásnál nyomatékosan kéri, hogy a következő télen a propagandaminisztérium több munkatársát mentsem fel a frontszolgálat alól. A mi munkánk nemcsak fontos a háború szempontjából, hanem döntő is. Szabad kezet ad; neki csak a vitás... azzal a megkötéssel, hogyha az ő személyéről van szó, azt bizonyos értelemben cenzúrázni kell. A Führerrel eltöltött délután igen eredményes és kellemes volt. Most már újra van áttekintésem arról, ami van, arról, ami lesz, s legfőképp teljesen feltöltődtem optimizmussal és tettvággyal. 5 órakor startolunk a repülőtérről. Csodálatos őszi, vasárnapi idő. Este 8 óra felé érkezünk meg Berlin-Tempelhofra.

1941. október 11.

Tegnap: [...] A közhangulat dr. Dietrich nyilatkozatai és a főparancsnokság legújabb rendkívüli jelentései nyomán egyre inkább pozitívvá válik, már-már illúziók jellemzik. A nép képtelen különbséget tenni a „döntő ütközet" és a „háború befejezése" között; mindenki azt képzeli, hogy Keleten a hadműveletek lényegében már befejeződtek. Erről természetesen szó sincs. Mindent meg kell tennünk, hogy a lakosság ne ringassa magát illúziókban, és hogy megértessük a néppel: más a háború sorsát eldönteni, és a háborút befejezni. Példaként utalunk az 1866-os porosz–osztrák háborúra, s az 1870–1871-es német–francia háborúra. A döntő ütközetet akkor is megvívták már Königgrätznél és Sedannál, ám a háború folytatódott. Kissé keserves és körülményes munka ez, amire egyáltalán nem lett volna szükség, ha nem kezdtünk volna el idő előtt hencegni. Sajnos csak később jelentették nekem, különben bizonyá-

31 A nagyarányú zsidó „kitelepítések" és egyúttal az SD un Einsatzgruppenjei által végrehajtott tomeggyilkosságok a Szovjetunió megszállt területein 1941 júliusában kezdődtek Október 31-ig egyedul a német birodalmi területről mintegy félmillió zsidót szállítottak koncentrációs táborokba Az akció az 1942 január 20-án tartott ún Wannsee-konferencia után teljesedett ki, midőn Heydrich ismertette az érintett hivatalos személyekkel az Endlosung elhatározását A meggyilkolt, mintegy 4,2–5,7 millió zsidó legnagyobb részét a „megsemmisító táborok" gázkamráiban gyilkolták meg [Oswiczlem, Maidanek, Treblinka, Sobibor, Chelmno]

ra megakadályoztam volna. Egyébként az optimista hangulat ellen rendkívül nehéz védekezni. Ha a lakosságon eluralkodik a derűlátás, akkor az óvatosságra intő szót vagy ünneprontásnak, vagy kiábrándításnak tartják. Ismét érintkezésbe lépek Jodl tábornokkal. Ő is kissé megrémült, hogy a hangulat így alakult. Erre azonban korábban kellett volna gondolni. Kijelenti, hogy ha nem következik be valamiféle csoda, az is lehetséges, hogy még egész télen harcolnunk kell. Akkor viszont egyáltalán nem célszerű a népben azt a hitet kelteni, hogy a harc már rég eldőlt, ebből ugyanis az emberek azt a következtetést vonják le, hogy lényegében már csak rendteremtő intézkedések vannak hátra. Természetesen nekem is az a véleményem, hogy a keleti hadjárat nehezén már túljutottunk. Ezt azonban nem szabad idő előtt a lakosság orrára kötni, különösen akkor nem, ha az a célunk, hogy a rendkívüli jelentésekkel fokozzuk a feszültséget az országban, s ezzel egyre erősítsük és alátámasszuk lelkierejét. [...] Elküldöm embereimet a berlini kocsmákba, hogy derítsék fel a hangulatot. Az eredmény körülbelül az, amire számítottam. Népünk józan esze azonban, amely csaknem mindig jól méri fel a helyzetet, mégiscsak erősebb, mint gondoltam. Nem veszik túlságosan komolyan a kissé túlzottan optimista előrejelzéseket, sokkal inkább a Führernek a Sportpalastban elmondott helyzetelemzésére hallgatnak. Ez a legjobb, s végül bizonyára ez az előrejelzés válik majd be. Sajnos az időjárás pillanatnyilag nem teszi lehetővé keleten a végső áttörést. A front középső szakaszán és északon igen rossz az idő. Az esőzés teljesen feláztatta az utakat, úgyhogy járművel alig lehet közlekedni; csak a déli frontszakaszon szokatlanul jó az idő. Ott ennek megfelelőek az eredményeink is. Berlin is újra ködbe borul, s órák hosszat zuhog az eső. Ebben a kissé szürke októberi hangulatban alig lehet elképzelni, hogy földrészünk keleti részében az európai kontinens sorsát eldöntő ütközetek zajlanak. A nép nyugodtan és elszántan dolgozik. Nem törődik a sok összevissza beszéddel. Tudja, hogy a végén feltétlenül győzni fogunk. Hogy erre mikor és hogyan kerül sor, azt a Führer döntésére bízza.

1941. november 1.

Tegnap: úton a Mazuri-tóhátságon át. Ragyogó napsütés. Tükörfényesen csillognak a tavak, mintha átutazásunk kedvéért ünnepi külsőt öltöttek volna. Lötzenben kiszállunk a vonatból. Egy pompás fekvésű tó partján szállásolnak el egy szép melléképületben. Angerburgon át a „Fritz"-táborhoz: itt rendezte be főhadiszállását a szárazföldi hadsereg főparancsnoka. Brauchitsch rendkívül szívélyesen fogad. Tábora nagyon terjedelmes. Innen irányítják a

szárazföldi erők hadműveleteit, amennyiben nem maga a Führer vezeti azokat. Négyszemközti megbeszélésünkön mindjárt a dolgok sűrűjébe vágunk. Brauchitsch a rendkívül rossz időjárásra panaszkodik, amely eddig tulajdonképpen megakadályozta, hogy hadműveleteinkkel áttörést érjünk el. Az útviszonyok olyan roszszak, hogy a hadosztályok többsége egyetlen lépést is alig tud előrehaladni. Ha ennek ellenére sikereket tudunk felmutatni, az kizárólag csapataink elképesztő szívósságának és vezetésük leleményességének köszönhető, amellyel úrrá lesznek a nehézségeken. Brauchitsch abban bízik, hogy amennyiben beköszöntenek a fagyok és nem esik hó, akkor még a havas időszak előtt – ami, ha sok hó lesz, természetesen megakadályozza a további hadműveleteket – előrenyomulhatunk Sztálingrádig. A krími áttörést már sikerült végrehajtani. Még körülzárjuk Moszkvát, aztán a csapatok téli szállásra vonulnak. Brauchitschnek is az a véleménye, mint nekem, hogy Sztálin egyelőre semmi jelét sem adja megadási szándékának. Véglegeset azonban még nem lehet mondani. A bolsevizmus kiszámíthatatlan. Csoda itt is történhet. Rendkívül nehéz probléma lesz a lakosság ellátása a megszállt területeken. A falvakban, véli Brauchitsch, úrrá leszünk ezen a gondon. Szükségesnek tartja a lakosság nyugalmának megőrzését azért is, hogy biztosítsuk utánpótlási vonalainkat. Arról szó sem lehet, hogy saját élelmiszer-tartalékaink rovására oldjuk meg a problémát. Pillanatnyilag az utánpótlás kérdése a legsúlyosabb. [...]

1941. november 30.

Tegnap: [...] Délben még lehetőségem volt részletes beszélgetést folytatni a Führerrel a jelenlegi bel- és külpolitikai helyzetről. [...] A katonai helyzetet illetően a Führer pozitíven ítéli meg a fejleményeket a keleti fronton. Rosztovot ugyan ki kellett ürítenünk, hogy elkerülhessük a partizánakciókat a vonalaink mögött. Ezek állandóan idegesítették volna a csapatokat. A Führernek most az a terve, hogy Rosztovtól olyan távolságra vonuljunk vissza, ahonnan még a légierő bombázni tudja a várost. Ennek során véres példát kell statuálnunk. Egyébként a Führer mindig azon a nézeten volt, hogy a nagy szovjet városokat nem kell elfoglalni. Elfoglalásukból gyakorlatilag nem származik előny, csak egy halom asszony és gyerek ellátásának és biztonságának felelősségét jelentik az elfoglalt városok. Ugyanez az álláspontja Leningráddal és Moszkvával, de Kijevvel kapcsolatban is. Sajnos a csapatok már elfoglalták az utóbbit, főként azért, mert a parancsnokságok szálláshelyekhez akartak jutni. Kijev nagy részét most újra ki kellett üríteni, mert olyan sok ott a robbantásos merénylet, hogy ezek a

legkomolyabban veszélyeztették katonáink életét. Az viszont kétségtelen, hogy az ellenség már majdnem elveszítette nagy hadiipari központjait. Ennek a háborúnak végtére is ez volt a célja: szétzúzni az ellenség hadiiparát. És ez már lényegében meg is történt! A Führer bízik benne, hogy Moszkvánál folytatódik az előnyomulás. Nagy bekerítő hadműveletet azonban pillanatnyilag nem lehet végrehajtani, mert nem biztosított hozzá az utánpótlás. [...] Arra kényszerülünk tehát, hogy kis léptekkel haladjunk előre. Ilyen sikerek viszont napról napra, újra és újra kivívhatók, és nem beszélhetünk a hadműveletek szüneteltetéséről. A Szovjetunióban egyébként az átkaroló hadműveleteink sem úgy mentek végbe, mint például a nyugati hadjárat során. A francia kulturált nép és a hadműveletekre hadműveletekkel válaszolt. A bolsevistáknál más a helyzet. Itt olyan érzéketlen vad harcosokkal állunk szemben, akik csak akkor adják meg magukat, amikor már minden oldalról lövik őket. Stratégiai hadműveletek nem hatnak rájuk, nem veszik tudomásul vagy éppen észre sem veszik azokat. Az oroszok olyan érzéketlenül reagálnak, mint amilyen érzéketlenek maguk is. Az érzéketlenség elleni háború sokkal nehezebb, mint a modern nyugat-európai szempontok szerint harcoló hadsereggel vívott küzdelem. [...] A Führer tervezi a Kaukázus megtámadását is. Hogyha az orosz olajat nem is szerezzük meg, legalább elzárjuk tőle a bolsevistákat. Egyébként azt gondolja, elpusztíthatnak ott mindent, amit akarnak, egy-két év alatt rendbehozhatók a lerombolt olajfúró-berendezések. A Krím egyszer még nagyszerű letelepedési hely lesz számunkra. „Keleti gót körzet" néven a birodalomhoz kell csatolni. A legjobb német emberanyagot kell itt letelepíteni. A „Keleti gót körzet" név az egyik legősibb germán hagyományra utal vissza ... ismét támaszpontok lesznek itt a birtokunkban a ... hoz, ahonnan tulajdonképpen a germánság kiindult. [...] Kelet a mi tulajdonképpeni gyarmati területünk. Ha meghódítjuk Keletet a germánság számára és germanizáljuk, mi szükségünk lesz még gyarmatokra más földrészeken? Itt van a lehetőség, hogy tökéletesen ellássuk magunkat és Európát. Például az ukrajnai termésfeleslegekből teljesen kielégíthető Európa gabonaszükséglete. 1942-ben még nem, de 1943-ban már nagyrészt igen.

1941. december 11.

Tegnap: [...] Most mindenesetre jó, hogy az Egyesült Államoknak is megvan a maga gondja, és sem Angliának, sem a Szovjetuniónak nem tud számottevő hadianyagot szállítani. Mindezzel természetesen London is tisztában van már. Az ellenoldalon nagyon jól kihasználható másnaposság uralkodik. London eddig a harci kür-

tot fújta, de máról holnapra teljesen megváltozott [ ] Japán hadba lépése révén bizonyos tekintetben szerencse ért bennunket, ez azonban annak a fáradhatatlan diplomáciai munkának az eredménye, amely az illetékes mértékadó tokiói korok megdolgozására irányult [ ]

1941. december 19.

Tegnap [ ] Mindent összevetve a helyzet olyan, hogy bár nagyon ugyelnunk kell, hogy hamis illúziók ne kapjanak lábra – ezeknek nincs is semmi alapjuk –, ugyanakkor jelentősebb aggodalomra sincs ok Most mindent meg kell tennunk azért, hogy a csapatok harci szellemét helyreállítsuk Ehhez kemény, férfias parancsnokokra van szükség a csúcsokon, s olyan rendszabályokra, melyeket a csapatok jól fogadnak A Fuhrer épp ezért számos személyi változásról dontott Von Brauchitsch vezértábornagyot leváltotta a hadsereg élérol Ezt a posztot a Fuhrer maga veszi át Meggyozodésem, hogy szokott energiája s az a kepessége, hogy a donto pillanatban brutális erovel keresztulvigye az akaratát, a hadseregben újra szilárd, egyértelmu hadvezetest teremt A hadseregcsoportok parancsnokai sem alkalmasak mar az elottuk állo tovabbi feladatok ellatására [32] A Fuhrer kozolte velem, hogy valamenynyien betegek, méghozzá gyomorbajosak [ ] A legvallásosabb tábornokok a legsikertelenebbek A hadsereg „pogány" parancsnokai aratták a legtobb gyózelmet Raeder is túlságosan ájtatos, ezert olyan gyenge a haditengerészetunk [ ] Dietlt a kozeljovoben vezerezredessé léptetik elo, és Rommelt is, aki mindenkinel jobban megérdemli ezt Rommel az az ember, akiben meg lehet bízni Örulhetunk, hogy o van Észak-Afrikában A Fuhrerrel magasabb szempontokból még egyszer megbeszéljuk a helyzetet Milyen válságokat és megterheléseket éltunk már át a pártunkban! S ma, hogy ezek már mogottunk vannak, milyen lényegtelennek tunnek! Így lesz ez majd egyszer a jelenlegi nehézségekkel is, valamikor majd csodálatos eseményként éljuk át oket az emlékezetunkben Nem lesz nehéz úrrá lenni rajtuk, ha megorizzuk hidegvérunket [ ] Népunk morálja szempontjából is szerencsés, hogy

32 A hadsereg vezeteseben kialakult valsag onmagaban veve is jelezte, hogy Goebbels optimizmusaval szemben az aggodalomra minden ok megvolt Brauchitsch a moszkvai tamadas osszeomlasa es a szovjet ellentamadas sikerei idejen a helyzetet mar remenytelennek tartotta Hitler rajta kivul levaltotta Karl von Rundstedt tabornokot es tobb mas parancsnokot is, elso izben alkalmazva ezutan rendszeresen kovetett gyakorlatat, hogy ti minden, sokszor eppen az o instrukcioibol kovetkezo kudarc, vereseg felelosseget a katonai vezetokre haritotta

ilyen nehéz időkben is állnia kell a sarat. Ha mindenütt úgy győzedelmeskedtünk volna, mint Lengyelországban és Franciaországban, a németek nagyzási hóbortba estek volna. [...] Nem normális és nem természetes, hogy egy nép ilyen olcsón jusson a világhatalom birtokába. A Führer teljesen egyetért velem: most keményebben össze kell kovácsolnunk a haza egységét. Alapvető háborús feladatomnak tekintem, hogy a német lélek kovácsa legyek. [...] A helyzetet nagy általánosságban a Führer továbbra is igen optimistán ítéli meg. A háború méreteinek kitágítása egyáltalán nem jelenti, hogy a harc tovább fog tartani. Ez azon múlik, mikor tudunk halálos csapást mérni Angliára. [...]

1941. december 20.

Tegnap: [...] A keleti frontról szóló hírek pillanatnyilag az ellenfél számára kedvezőbbek. A bolsevisták győzelmeiket ünneplik, amik a valóságban nem győzelmek, hanem csupán üres térségekbe indított támadások. Londonban már arról beszélnek, hogy a német csapatok hanyatt-homlok menekülnek. Miként a keleti helyzetjelentésből egyértelműen kiderül, szó sincs ilyesmiről. Az ellenoldalon megint illúziókban ringatják magukat. Az angolok kijelentik, hogy Németországban küszöbön áll a forradalom. Arra valószínűleg nagyon sokáig várhatnak. [...] Mindent összevéve, az angolok pillanatnyilag nagyon levertek. Kelet-Ázsiában olyan súlyos csapások érték őket, hogy pillanatnyilag hencegni sincs kedvük. Ezért velük szemben is ... hűvös tartózkodást tanúsítunk. A japánok az este jelentést tettek közzé, mely szerint a Fülöp-szigeteki csatában elsüllyesztettek öt USA-csatahajót. Alig hihető. Az amerikaiak azonban olyan gyanús hallgatásba burkolóznak, és az onnan hallatszó hangok is oly célzatosan riasztóak, hogy könnyen feltételezhető: szinte halálos csapást kaptak. [...]

1942

1942. január 7.
Tegnap: [...] Úgy látszik, a keleti fronton lassan kezdenek stabilizálódni a dolgok. Elsietett következtetésekre nem kellene ugyan jutni, de jelenleg úgy fest, hogy már nem annyira veszélyes a helyzetünk, mint az utóbbi hetekben volt. Mindez főként a Führer beavatkozásának köszönhető, aki a tábornokokkal folytatott, éjszakákba nyúló megbeszéléseken érvényre juttatta álláspontját. Az utóbbi idők harccselekményeinek különböző szakaszaiban a tábornokok mintha fejüket vesztették volna. A keleti fronton a középszintű vezetés okozza a legnagyobb gondot. Lényegében idősebb urakból áll, akik láthatólag nem bírják már a keleti hadjárat nehéz testi-lelki megpróbáltatásait. Többségük gyomorbeteg, búskomorság, kimerültség lesz úrrá rajtuk, átengedik magukat a beletörődés hangulatának; temperamentumukra, tartásukra rendkívül negatív hatással lehet az oroszországi messzeség is. Mindenesetre az események különböző szakaszaiban teljesen elveszítették az uralmat az idegeik felett. Ha áttört néhány orosz, mindjárt azt gondolták, vissza kell vonulni, méghozzá a legriasztóbb körülmények között. [...]

1942. január 20.
Tegnap: [...] Déltájban volt az első megbeszélésem a Führerrel. Hála istennek, ragyogóan néz ki és legjobb formájában van. Nagyon örül, hogy megint a főhadiszállásra jöttem, és mindjárt részletesen tájékoztat a helyzetről. Az a véleménye, hogy ... munkájával sikerült fokozatosan stabilizálni az arcvonalat a keleti fronton. Ez ugyan még nem tekinthető véglegesnek, de azt hiszi, hogy nagy válság már alig következhet be. Most már működni kezd az általa létrehozott hatalmas utánpótlási szervezet. Egymás után beérkeznek az arcvonalra a keletre átdobott hadosztályok is, és így összességében nyugodtabbak lesznek a harctéri viszonyok. [...] A hadtáp teljesen csődöt mondott. Persze, nem szabad igazságtalannak lenni

a hadtáppal szemben. A fronton mindig félvállról veszik a hadtápot. Előnyomulás közben, amikor gazdag zsákmány is ejthető, soha nem éri kifogás a hadtápot. Ám ha megmerevedik a front, rögtön a hadtápot keresik és kritikus szemmel nézik tevékenységét. A legmagasabb rangú tábornokok csődje nem olyan súlyos, mint első pillanatban látszott. Az idős urak nyilván kissé megroggyantak a fizikai terhek alatt. Legfőbb ideje volt már, hogy néhány hetes szabadságra menjenek. Ez történt, méghozzá meglepő sikerrel. Bock vezértábornagy már tizennégy nap múlva táviratilag közölte, hogy teljes mértékben képes a csapatvezetésre. Éppen jókor jött a távirat, mert Reichenau halála miatt a Dél-hadseregcsoport vezető nélkül maradt, és most Bock azonnal be tudott ugrani. Rundstedt sajnos már nem használható, mert fizikailag alkalmatlan a csapat további vezetésére. A Führer annál inkább fájlalja ezt, mert Rundstedthez mindig kiváló kapcsolat fűzte. [...] A Führer nagyon keserűen nyilatkozik Brauchitschról. Egyre inkább kiderül, hogy minden defetizmusnak ő volt a forrása. Penetránsan enervált szemléletével teljesen megmételyezte vezérkarát. Emberei, akik most közvetlenül a Führerrel dolgoznak együtt, a Führert is csak most ismerik meg közelebbről. Jelenleg kiváló a munkakapcsolat a Führer és a szárazföldi hadsereg főparancsnoksága között. Brauchitsch tudatosan falat emelt a Führer és a főparancsnokság közé; ez most leomlott. Maga Brauchitsch most sérvoperáció előtt áll. Rövid, melegszívű sajtóközleményt adunk ki róla, és ezzel bizonyosan kihúzzuk a talajt a külföldön és otthon egyaránt terjedő rosszindulatú híresztelések alól. Kétségtelen, hogy a hadtörténet nagyon negatívan ítéli majd meg Brauchitsch szerepét a keleti hadjáratban. Az én véleményem mindig is negatív volt róla. Kudarca nekem nem okozott csalódást, csak igazolta korábbi véleményemet. [...] A Führer elmondja azt is, miért váltotta le Guderiant. Guderian nem engedelmeskedett egy parancsnak, jobban akart tudni valamit, mint fölöttes parancsnoksága, és a Führernek az az álláspontja – nézetem szerint nagyon helyesen –, hogy válságos helyzetben az engedelmesség a legfontosabb törvény. Ezért kellett leváltania parancsnoki posztjáról. [...]

1942. március 7.

Tegnap: [...] A külügyminisztérium tájékoztat Vichy-Franciaország pillanatnyi helyzetéről. Mielőtt az Egyesült Államok belépett a háborúba, azt gondolták az emberek, hogy Vichyből indulhat ki az európai békéhez vezető út. E reményről ma már természetesen nem lehet szó. A Vichy-franciák bizonyos körülmények között nemcsak a semlegességükről mondanának le, hanem aktívan részt

vennének a háborúban is, ha elfogadható békét kínálnánk nekik. Ezt azonban a Führer nem akarja, és joggal, mivel a helyzet nem olyan, hogy mindenáron szükségünk lenne a franciák fegyveres segítségére, amely egyébként is csak korlátozott lehetne. Az adut nem szabad túlságosan korán kijátszani. Mindenekelőtt azonban arra van szükség, hogy a Franciaország elleni háború is történelmi eseménnyé váljék. Franciaország mindaddig az ellenségünk marad, amíg egy leheletnyi élet van benne. Épp ezért végérvényesen ki kell iktatnunk a francia katonai és politikai hatalmat a jövendő európai erőtérből. [...] Elolvasom a biztonsági szolgálat és a rendőrség részletes emlékeztetőjét a zsidókérdés végső megoldásáról. Számos új szempont merül fel. A zsidókérdést egész Európa vonatkozásában kell megoldani. Európában még mindig több mint tizenegymillió zsidó él. Ezeket később először keleten kell összegyűjteni; a háború után esetleg el lehet őket szállítani egy szigetre, például Madagaszkárra.[1] Európában nem lesz nyugalom, amíg valamennyi zsidót nem távolítottuk el az európai térségből. Ez igen sok kényes kérdést is felvet. Mi lesz a félzsidókkal, mi lesz a zsidó „sógorságokkal", a beházasodottakkal, a házastársaikkal? Van még hát mit tennünk ebben a kérdésben, s a probléma megoldása során bizonyára számos személyes tragédiára kerül majd sor. Ez azonban elkerülhetetlen. Megérett az idő, hogy végképp megoldjuk a zsidókérdést. Az elkövetkező nemzedékekben nem lesz meg már ehhez a kellő tetterő, de az ösztön ébersége is hiányzik majd belőlük. Ezért helyes, hogy radikálisan és következetesen cselekedjünk. Amit mi ma teherként magunkra veszünk, utódaink számára előny és szerencse lesz. [...]

1942. március 16.

Tegnap: [...] Olvasom a biztonsági szolgálat jelentését a megszállt keleti területekről. A partizántevékenység az elmúlt hetekben ismét jelentősen erősödött. A partizánok valóságos szervezett gerillaháborút folytatnak. Nagyon nehéz a közelükbe férkőzni, mert a megszállt területeken olyan terrorista módszereket alkalmaznak, hogy a lakosság már félelemből sem mer lojálisan együttműködni velünk. A partizánok tevékenységét a politikai komisszárok és elsősorban a zsidók irányítják. Ezért szükséges, hogy még több zsidót lőjünk agyon. Nem lesz nyugalom ezeken a vidékeken, amíg

1 Nem pontosítható, hogy milyen emlékeztetőről van szó: lehetett az az emlékirat, amellyel Heydrich még 1941 júliusában megbízást kapott a zsidókérdés „megoldásának" előkészítésére, de lehetett az 1942 januári Wannsee-konferencia jegyzőkönyve is, bár ott ismereteink szerint Madagaszkárról már nem volt szó.

ott egyetlen zsidó is tevékenykedhet. A szentimentalizmus ebben a kérdésben a legnagyobb hiba lenne. Vagy a saját katonáink életét kell föláldoznunk, vagy könyörtelenül meg kell akadályoznunk, hogy bűnöző, anarchista elemek tovább züllesszék a hátországot. Keleten, az egykori balti államokban egyre erősebb nacionalista áramlatok tapasztalhatók. Az ottani lakosság, úgy látszik, azt képzelte, a német hadsereg azért hoz ilyen súlyos véráldozatokat, hogy ezekben a törpeállamokban nemzeti kormányt segítsen hatalomra, amely a háború után, de esetleg még a háború közben is átáll majd az ellenség oldalára. Az ilyen gyerekes, naiv ábrándok nem hatnak meg bennünket. A Vilmos császári hatalom példáját követnénk az efféle rövidlátó politikával. A nemzetiszocializmus ezekben a kérdésekben sokkal józanabb, megfontoltabb és realistább. Csak azt teszi, ami népének szolgál, s népünknek ebben a térségben mindenképpen az használ, ha szigorúan megvalósítjuk a német rendet, s nem törődünk az ott élő kis nemzetiségek többé vagy kevésbé jogos érdekeivel. [...][2]

1942. május 28.

Tegnap: [...] Veszteségeink Keleten (a Lappföldet nem számítva) május 1. és 10. között 2623 halott, 10 767 sebesült, 269 eltűnt; a keleti hadjárat megkezdése óta összesen 243 447 halott, 851 053 sebesült és 53 829 eltűnt, összesen tehát 1 148 329 fő. A betegek száma április 30. és május 10. között 3728 fővel, 58 459-re csökkent. Május első dekádjában újabb 2301 flekktífusz-megbetegedést jelentettek. [...] Ami a keleti helyzetet illeti, az ellenség már csak gyenge mentési kísérleteket hajt végre. Lényegében már beismerik, hogy a harkovi nagy orosz támadás a szovjet seregek súlyos vereségével végződik. Most egyszeriben azt állítják, hogy nem is volt szó offenzíváról, még Harkovot sem akarták elfoglalni, csak a német csapattesteket akarták lekötni. Szép kis magyarázat! Ha ez így megy tovább, az angolok rövidesen kijelentik, az oroszok csak azért támadtak, hogy német fogságba eshessenek. A német haderő megbénításáról már csak azért sem lehet szó, mivel alakulataink igen jelentős ellenséges erők megsemmisítésével voltak elfoglalva, s a bolsevikok Harkovnál olyan támadó seregeket vesztenek el, amelyeket többé nem pótolhatnak. Az angolszász hatalmaknak Kelet-Ázsiában sincs okuk az örömre. A japán miniszterelnök, Tojo, az újjáválasztott japán parlament megnyitásakor igen találó

2 A keleti térségben fellángoló partizántevékenységet az itt leírt nácl magatartás minden más tényezőnél erősebben animálta. A zsidók kiirtása ezért a partizánháborút nem befolyásolta

beszédet mondott. [...] Igaz, elejtett néhány semmitmondó frázist a japán–orosz kapcsolatokról, de a jelen helyzetben ez nem kell hogy zavarjon bennünket. Rommel líbiai támadásáról már délután beszámoltak az ellenséges hírközlő szervek. Pillanatnyilag még nem tudják megállapítani, tapogatózó támadásról vagy valóságos offenzíváról van-e szó. A következő órákban majd észreveszik. Igaz, hogy Rommel célja jelenleg csak korlátozott, s csak Sollumig akar előrenyomulni, de azért az angolok kígyót-békát kiabálnak majd rá, ha megismerik terveit. Nagyon jó lenne, ha be tudná venni Tobrukot. Hosszan tartó ostromra nincs lehetőség, a város elfoglalását rajtaütésszerűen lehetne megpróbálni. Rommel bizonyára előkészített ezzel kapcsolatban néhány csemegét. Ő a megfelelő ember; ha valaki, akkor csakis ő hajthatja végre ezt a feladatot. [...] Vészhír Prágából. Prága egyik külvárosában bombamerényletet követtek el Heydrich ellen, elég súlyosan megsebesült. Ha nincs is közvetlen életveszélyben, állapota aggasztó.[3] A Führer tízmillió korona jutalmat tűzött ki a merénylő kézre kerítéséért. Az igen súlyos rendszabályokkal nemcsak fenyegetőzünk, hanem azonnal be is vezetjük őket. Az egész protektorátusban záróra és kijárási tilalom este kilenctől reggel hatig, a színházakat, mozikat, vendéglőket be kell zárni. Jó lenne elfogni a merénylőket, hogy megfelelő bírósági eljárást lehessen ellenük és felbújtóik ellen indítani. A merénylet háttere nem tisztázott, de jellemző, hogy Londonban igen hamar hírt tudtak adni róla. Tisztában kell lennünk azzal, hogy egy ilyen merénylet precedenst teremthet, ha nem toroljuk meg a legbrutálisabb eszközökkel. Ettől azonban nem kell tartani; kíméletlenül úrrá leszünk a protektorátus és általában a megszállt területek felforgatására irányuló törekvéseken. Hasonlóképpen fogom megvívni a harcomat Berlinben a zsidók ellen. Jelenleg zsidó túszok jegyzékét állíttatom össze, majd nagyméretű letartóztatásokat fogok foganatosítani. Semmi kedvem, hogy adott esetben egy 22 éves keleti zsidó – a szovjetellenes kiállítás merénylői között ilyen alakok voltak – golyót eresszen a hasamba. Szívesebben látok tíz zsidót koncentrációs táborban vagy a sírban, mint egyet szabadon. Mindenfajta szentimentalizmus nélkül kell cselekednünk. Most élethalálharcot vívunk, s ezt az fogja megnyerni, aki személyes és politikai létét a legenergikusabban megvédi. Márpedig ezek mi leszünk. [...] Részletes megbeszélést folytatok Funk birodalmi miniszterrel. Ismerteti a deviza- és a gazdasági helyzetet, ami minden, csak nem rózsás. Szerencsére együttműködése Speer-

3 A merenyletet ejtőernyős akció útján hazatért emigráns csehek hajtották végre Az SS elfogta és kivégezte őket, majd Lidice falván állt bosszút

rel jól kezdődött.[4] Speer nagyon megbízhatóan és magabiztosan dolgozik, józan esze van. Viszonylag rövid időn belül sikerült megalapoznia hivatala szervezetét. Energikusan hozzálátott feladatai végrehajtásához, s nem hagyja magát a bürokratikus akadályoktól korlátozni. Funk szerint a devizahelyzet pillanatnyilag fenyegetően súlyos. Gazdasági téren is egész sor nehézséget kell leküzdenünk. Ez azonban nem olyan veszélyes, ha a nyáron sikerül áttörést elérnünk a keleti fronton. Ez ma hadműveleteink kulcskérdése. Ha nem sikerül itt győznünk, minden gond és baj a nyakunkba szakad. Viszont ha itt végső győzelmet aratunk, a többi gond szinte lényegtelenné válik. [...]

1942. május 30.

Tegnap: [...] Heydrichet Daluege helyettesíti. Igen energikus intézkedéseket tett. Egész sor halálos ítéletet hajtatott végre, s több mint ezer cseh értelmiségit túszként börtönbe záratott. Ennek következtében a protektorátusban rendkívül nyomott a hangulat. Az értelmiség először kárörömmel fogadta a Heydrich elleni merényletet. Most már, hogy ismeri a következményeket, sokkal szkeptikusabban és visszafogottabban nézi a fejleményeket.[5] A néphangulattal teljesen elégedettek lehetünk. A munkások jelentős rétegei sajnálják és elítélik a merényletet, mert Heydrichet egy igazságos szociális kormányzat képviselőjének tartják. [...] A Führer a főhadiszállásról visszatért Berlinbe, hogy szombaton beszédet mondjon a Sportpalastban egy tiszti tanfolyam hallgatói előtt. Azonnal a birodalmi kancelláriába hívat, s alapos megbeszélésre nyílik mód. A katonai helyzettel kezdjük. A Führer ezt igen pozitívan értékeli. Áttekintést ad a Kercs-félszigeten és a Harkov körül zajló hadműveletekről. Ezek számunkra rendkívül kedvezően alakulnak, amit a Führer részletes adatokkal bizonyít. Most már megállás nélkül támadni akar. A hadművelet első nagy célja a Kaukázus elvágása. Ezzel a szovjet rend torkát szorítjuk el. A Führer szerint az, hogy az ellenség minősíthetetlen hazugságokkal igyekszik elködösíteni az egész katonai helyzetet, bizonyítja, hogy nem vallhatják be katasztrofális vereségeiket. A Führer is elég jelentősnek tartja a partizánveszélyt, de véleménye szerint sikerül majd a bolsevista hadifoglyok közül elegendő alakulatot felállítani, és ezek segítségével úrrá lehetünk a veszélyen. A bolsevisták ebből a szempontból kiszámíthatatlanok. Az utolsó pillana-

4 Albert Speer építész ekkor lett birodalmi fegyverkezési miniszter

5 Kulonosen miután Hitler a cseh kozigazgatási vezetőket megfenyegette, hogy az egész cseh népet kitelepíti a keleti térségbe

tig harcolnak a bekerítés ellen, aztán megadják magukat, s egy óra múlva már a mi oldalunkon harcolnak egykori bajtársaik ellen.[6] A Führer szerint ez is a bolsevista rezsim szétesésének egyik jele. Ez igaz lehet. Én is hallottam ilyen esetekről, elsősorban Leningrád körülzárásával kapcsolatban. A Führer igen elégedett külföldi tudósítóink jelentéseinek hatásával. Jelenleg igen nagy segítséget nyújtottak a hadvezetésnek. Arra a kérdésemre, milyen a vörösök harci morálja, a Führer azt felelte, hogy Timosenkónak Kercsen és Harkovnál természetesen még viszonylag jó hadosztályok álltak a rendelkezésére. Ezeket ugyanis a támadáshoz akarták felhasználni, s valamennyi frontszakaszról gyűjtötték őket össze. Ezzel jelentős frontszakaszok védtelenné váltak. A bolsevikok körülbelül ugyanabban a helyzetben vannak most, mint mi az elmúlt télen, csak nincsenek olyan lehetőségeik az ellenállás folytatására, mint amilyenek nekünk voltak. Kercsen és Harkovnál a bolsevik csapatok fegyverzete is igen jó volt, de a két megsemmisítő ütközetben rengeteg hadianyagot vesztettek. Most, hogy a német csapatok ismét mozgásképesek, teljesen nyilvánvaló a fölényünk. A tél folyamán hátrányba kerültünk mozgásképtelenségünk, a hadtáp csődje, a hiányos felszerelés – elsősorban a téli ruházat hiánya –, s Napóleon sikertelen kalandjának lélektani nyomása miatt. A Führernek minden ellenálló erejére szüksége volt, hogy legyőzze ezeket a nehézségeket. Most azonban a német katona ismét magára talált. Most már ismeri a bolsevik katonákat, és minden szempontból fölényben érzi magát velük szemben. A szovjetek harckocsiveszteségeiket nem fogják kiheverni. Egy nagy offenzíva kezdetekor nem lehet kétezer harckocsit úgy elveszteni, hogy az arcizmuk se rándul. Ennek hatása előbb-utóbb érezhető lesz. A Führer rendelkezésére álló jelentések szerint a szovjet hátországban kritikus a helyzet. Sztálinnak természetesen súlyos élelmiszerhiánnyal kell megküzdenie. Fegyverkezési potenciálját sem tudja már kihasználni, nincs hozzá sem gyára, sem embere, sem szene, sem vasa.[7] A szovjet hátország hangulatára abból következtethetünk, hogy Sztálin jelenleg nem mer bevallani egy vereséget. Ha ez nem így lenne, nem igyekezne teljesen elhallgatni és elkendőzni a Kercsen és Harkovnál elszenvedett szörnyű veszteségeket. A Führer szerint légierőnk rendkívül nagy veszteségeket okozott az angol konvojoknak. Ezek a körülmények arra fogják kényszeríteni az angolo-

6 Hadifogoly katonák és tisztek között valóban voltak együttműködésre hajlandók, közreműködésüket azonban a Szovjetunió elleni háborúban Hitler gyakorlatilag sosem tette lehetővé.

7 A bejegyzés mutatja, hogy a náci hírszerzés nemcsak a háború előtt, de alatta sem tudott hiteles adatokat szerezni a szovjet potenciálról.

kat, hogy belássák, gyakorlatilag nem segíthetik tovább a bolsevikokat.[8] Anyagilag is – tehát hajókban és szállított hadianyagban – olyan súlyos veszteséget szenvedtek, ami jelentősen befolyásolja majd a további hadműveleteket. Moszkva hihetetlen nyomást gyakorol Londonra. Sztálin mindenáron nagyobb segítséget akar kicsikarni Angliától: ha nem tudnak több hadianyagot küldeni, legalább nyissák meg a második frontot. A második front megnyitása azonban gyakorlatilag végrehajthatatlan, mert az angoloknak és az amerikaiaknak nem áll rendelkezésükre a szükséges hajótér.[9] Tengeralattjáróink sikerei vastagon keresztülhúzzák az angol–amerikai számításokat. A Führer úgy véli, a jövőben is elsüllyesztünk ennyi hajót. Ezzel mind Churchill, mind Roosevelt helyzete bizonyos mértékben megrendülhet. A legutóbbi sajtójelentésekből kiderül, milyen erővel támadják Rooseveltet. Hogy ilyen keményen és élesen bírálják őt és a feleségét, azt bizonyítja, hogy helyzete korántsem olyan sérthetetlen, mint a háború elején vagy a háború előtt. Már ez a két elvetemült politikai bűnöző sem meri bevallani a veszteségeit. Ezért az angol–amerikai, és éppígy a szovjet hírszolgálat jelentéseit sem kell már mérvadónak tekinteni az ellenség valóságos veszteségeinek megítélésekor. A hírközlési politika elsőrendű politikai tényező lett. Mindenki csak annyit mond az igazságról, amennyit el tud viselni. Naivság azt képzelni, hogy a jelenlegi hírpolitikának bármiféle köze van a valóságos eseményekhez. [...][10] Még egyszer ismertetem a Führerrel a tervemet, hogy minden zsidót eltávolítok Berlinből. Teljesen egyetért, s megbízza Speert: a legrövidebb időn belül gondoskodjék arról, hogy a német hadiiparban dolgozó zsidókat külföldi munkásokkal helyettesítsék. Szerintem nagyon nagy veszély, hogy a birodalom fővárosában még mindig negyvenezer zsidó van szabadlábon, ezeknek nincs semmi vesztenivalójuk. Ez szinte kihívás és felhívás merényletekre. És ha ezek egyszer elkezdődnek, nincs biztonságban az emberek élete. [...] A börtönöket kivégzésekkel amúgy is ki kell ürítenünk, nehogy fenyegessen az a veszély, hogy egy szép napon kinyílnak a kapuk, s a lázongó csőcselék rászabadul a

8 Az angol konvojok, melyek Murmanszkba szállítottak, valóban súlyos veszteségeket szenvedtek, de ez nem vezetett a Hitler által feltételezett „belátáshoz".

9 Hitler „időjátékot" játszott, amennyiben úgy vélte, hogy még mindig megvan az esély a Wehrmacht győzelmére a keleten azt megelőzően, hogy az angolok és az amerikaiak legyártják a második front megnyitásához szükséges hajóteret (beleértve ebbe a többi katonai és fegyverkezési előkészületet).

10 Az ellenségre hivatkozva világos megfogalmazása annak, hogy a német hírszolgálat ebben az időben már tudatosan a valóság elleplezését és eltorzítását szolgálta.

népre. A Führer megismétli kívánságát, hogy egyensúlyt kell teremteni az idealisták és a negativisták veszteségei között. Érvelése teljesen meggyőző. Ebben a háborúban annyi idealistát veszítettünk, hogy ehhez a negatív, a bűnöző elemek oldaláról meg kell teremteni az ellensúlyt. Ezzel kapcsolatban utal korábbi gépkocsivezetőm, Tonak hősi halálára, aki csak egy volt a sok ezer nemzetiszocialista közül, akik életüket áldozták a német nép szabadságharcában. A Führer most is hangsúlyozza, hogy a háborúban szigorúbb igazságszolgáltatásra van szükség, mint a békében. Ami a békében esetleg ártalmatlan cselekedet, az háborúban hazaárulás lehet. A háborúban a börtönöknek nem az a feladatuk, hogy a bűnözőket megőrizzék egy esetleges lázadás esetére. Különben is, mit jelent az, hogy a bűnözőkkel szigorúbban és brutálisabban bánunk? Hiszen az elmúlt télen sokkal jobb soruk volt, mint hárommillió katonánknak a keleti fronton! Ezen a téren nem érvényesülhet semmiféle hamis humanizmus; higgadtan mérjük fel a teendőket, s ne hagyjuk magunkat bármiféle szentimentalizmustól befolyásolni. Még 1918 novemberében is lehetett volna valamit tenni, ha egy energikus ember brutális hatalmi eszközöket alkalmaz. Nem így történt, s ez a német nép számára létét veszélyeztető nemzeti tragédia lett. Kifejtem a Führernek, mennyivel jobb ma a helyzet, mint például 1917-ben. Akkoriban már sor került az első lázadási kísérletekre; a birodalmi gyűlésben békenyilatkozatot olvastak fel; már fellángoltak az első munkássztrájkok a lőszergyárakban. A jelenlegi helyzet még csak nem is hasonlít ehhez. A Führer azt mondja, hogy a német munkások semmiképp sem támadnák hátba őt. Ma minden német munkás a győzelmet kívánja. Ha valamikor az a veszély fenyegetne, hogy elveszítjük a háborút, attól elsősorban a német munkások szenvednének, ami őt igen nagy szomorúsággal töltené el. A németek csak akkor vesznek részt felforgató mozgalmakban, ha a zsidók tévútra vezetik őket. Ezért kell a zsidó veszélyt fölszámolni, kerül, amibe kerül. Hogy valójában mennyire nem illeszkedtek be a zsidók a nyugat-európai életbe, annak jó bizonyítéka, hogy ha visszaviszik őket a gettóba, igen gyorsan „elgettósodnak". A nyugat-európai civilizáció csak külhám rajtuk. Mindenesetre a zsidók között is vannak olyanok, akik veszedelmes brutalitással és bosszúvágytól fűtve cselekszenek. Ezért nem akarja a Führer, hogy a zsidókat Szibériába telepítsék ki. Az ottani nehéz körülmények között bizonyára ismét életerős lényekké válnának. A legjobb lenne Közép-Afrikába szállítani őket. Ott olyan éghajlati körülmények között élnének, ami bizonyára nem segíti, hogy erősek és ellenállóképesek legyenek. A Führer célja, hogy Nyugat-Európát teljesen zsidómentessé te-

gye. Itt semmiképp sem maradhatnak. Ami a birodalom politikáját illeti, a Führernek pontos tervei vannak határaink kiszélesítéséről. Számára egyértelmű, hogy Belgium, Flandria vagy Brabant birodalmi tartomány legyen. Hollandia sem lehet önálló állam. Utolsó megbeszélésük során ezt egyértelműen megmondta a holland nemzetiszocialisták vezetőjének, Mussertnek,[11] akinek más tervei voltak. Az nem sokat számít, hogy a hollandok ellenállnak-e vagy sem. Alsó-Szászország lakói sem akartak behódolni Nagy Károly birodalmi elképzelésének, s a császárnak igen kemény és kegyetlen eszközöket kellett alkalmaznia, hogy a keményfejű alsószászok akarata ellenére is megvalósítsa a birodalom egységét. Az pedig mit sem számít, hogy később néhány ostoba történetíró összetévesztette az eszközt az eredménnyel. A döntő, hogy korunkban sikerül-e annyira kiterjeszteni a birodalmat és annyira konszolidálni, hogy komoly veszély többé sose fenyegesse. Ez a Führer politikájának megingathatatlan célja. [...] Egyébként a megbeszélés során ismételten megállapítottam, hogy a Führer gondolatmenetével szinte száz százalékig egyetértek. Bécsi és müncheni elképzelései is nagyban egyeznek az enyéimmel. Berlinnel kapcsolatban igen nagy tervei vannak. Örülök, hogy Steeggel és Görlitzerrel folytatott utolsó megbeszéléseim során megtettem az ehhez szükséges előkészületeket. Röviden szót ejtünk még az egyházakról. A Führer arra a véleményre jutott, hogy hajthatatlan marad. Utasít, gondoskodjam arról, hogy az egyházak kérdése a nyilvánosság előtt ne jöhessen szóba. Majd elérkezik az idő, amikor nyíltabban beszélhetünk, mint eddig bármikor. Hála istennek, a Führer egészségi állapota kiváló. A kedve is kitűnő, energiát és életerőt áraszt. Egy fiatal farkaskutyát szerzett, Blondit, akit imád. Kifejezetten megható, amikor arról beszél: azért megy szívesen sétálni a kutyával, mert biztos lehet benne, hogy az nem kezd a háborúról vagy a politikáról beszélni. Újra meg újra meg lehet állapítani, hogy a Führer lassanként magányos lesz. Játéka a fiatal farkaskutyával egyenesen megható. Az állat annyira ragaszkodik hozzá, hogy szinte egy lépést sem tesz nélküle. Igazán öröm megfigyelni a Führert a kutyájával. Jelenleg ez az állat az egyetlen élőlény, amelyik állandóan vele van. Éjjel az ágya előtt alszik, a különvonatban beengedik a hálófülkébe, s olyan előjogokat élvez a Führertől, amilyeneket egy ember sosem merészelne kérni, és nem is kaphatna meg. A kutyát egy ingolstadti postai alkalmazot-

11 Mussert, Anton Adriaan, holland fasiszta vezető, a National Socialistische Beweging alapítója 1942-től a „holland nép vezetőjeként" a helyi kozigazgatás élén áll, a háború után elítélték és kivégezték

tól vásárolták, aki meg is látogatta a Führert, és megkérdezte, ki eteti naponta az állatot. A Führer azt válaszolta: „Maga a Führer!" A postás ámulatában azt kiáltotta: „Tiszteletem, Führerem!" Feltétlenül örülnünk kell, hogy a Führer egy élőlényt vett magához. Egyébként a Führer csaknem teljesen kiheverte a súlyos téli lelki válságot. Hallatlanul aktív. A keleti fronton olyan megnyugtató a helyzet, hogy nyugodtan megengedheti magának, hogy két napra Berlinbe jöjjön, s beszédet tartson a tisztiiskolásoknak. A Führerrel való megbeszélés késő délutánig tartott. Amikor hazaértem, egész halom munka várt. Egész nap ömlött az eső a gomolygó felhőkből; az embernek az az érzése, hogy maga a termékenység zuhog ránk. Az időjárás most valamivel kegyesebb, mint az elmúlt hetekben és hónapokban. Ha így marad, a termés jobb lesz, mint amire számítottunk. Ez igazán az ég áldása lenne.

1942. június 1.

Tegnap: [...] Korán reggel hírek érkeznek a Köln ellen végrehajtott súlyos angol légitámadásról. Egy ideig nem lehet közelebbi információkhoz jutni, mivel a telefon- és a távíró-összeköttetés is megszakadt Kölnnel. Már ebből is következtethetünk az éjszakai támadás mértékére. Déltájban részletesebb híreket kapunk, amelyek arra utalnak, hogy az egyik legnagyobb – ha nem a legnagyobb – támadásról van szó, amit az angolok a német birodalmi területek ellen eddig végrehajtottak. Köln számos negyede romokban hever. Rengeteg kisebb-nagyobb tűzvész tombol. Ha a légierő parancsnoksága nem is látja annyira drámainak a helyzetet, mint a kölni pártkörzet vezetése, nyilvánvaló, hogy ezúttal minden eddigi mértéket meghaladó pusztítás történt. Persze, az angolok sem úsztak meg szárazon. A mi adataink szerint 39 négymotoros bombázót veszítettek, ők viszont 44 négymotoros elvesztését jelzik. Churchillt ez is arra ösztönzi, hogy eltúlozza a támadó gépek számát. A légierő főparancsnoksága szerint 70 gép volt. Erről természetesen szó sem lehet. Én mintegy 250-300-ra becsülöm a támadó bombázók számát. Ennyire következtet a Führer is, aki egyébként a légierő főparancsnokságának és a kölni körzetvezetésnek a vitájában a kölnieknek ad igazat, és az az álláspontja, hogy ilyen esetekben feltétlenül a körzetvezetőnek kell hinnünk. Churchill a vezénylő repülőtábornoknak küldött üzenetében megállapítja, hogy 1000 bombázó támadott. Ezzel természetesen lényegesen csökkentette a lelőtt bombázók százalékos arányát. Az angol hírszolgálatok a legvadabb fenyegetésekre ragadtatják magukat és kijelentik, hogy a Köln elleni támadás csak az első ízelítő abból, amire jelenleg képesek. Én még mindig nem tudom elhinni, hogy

az angolok ereje futja ilyen bombatámadásokra, kivált, ha olyan súlyos veszteségeket szenvednek, mint kölni támadásuk során. [...] A választ hamarabb megkapják, mint pillanatnyilag képzelik. [...]

1942. június 2.
Tegnap: [...] Canterbury, a püspöki város ellen végrehajtott támadásunkkal máris bekövetkezett egy bizonyos fokú megtorlás. Nem nagy erőkkel ugyan, de Canterburyre legalább 70 gép szórta a bombát és néhány helyen megsemmisítő pusztítást okozott. Az angolok úgy tesznek, mintha szemük se rebbenne ezektől a csapásoktól. Nyilvánvaló, azért bagatellizálják el támadásunkat Canterbury ellen, hogy minél erősebbnek tüntessék föl kölni támadásukat. [...]

1942. szeptember 23.
Tegnap: [...] Sztálingrádot illetően, az ottani teljesen tisztázatlan helyzetnek megfelelően, továbbra is ellentmondásos hírek keringenek. A bolsevisták felhívásokban buzdítják további kitartásra Sztálingrád védőit. Újra a nemzeti ellenállóerőre hivatkoznak és a város jelenlegi roppant nagy jelentőségét hangsúlyozzák. Londonban már Napóleon berezinai kudarcához hasonlítják elakadásunkat. Ezt a párhuzamot azonban a múlt évben is oly gyakran emlegették, hogy ma már alig van hitele. Igyekeznek szörnyen eltúlozni veszteségeinket is, és arra következtetnek belőlük, hogy említésre méltó sikereket többé nem érhetünk el. A „Daily Telegraph" kijelenti, hogy az egész háborúnak Sztálingrád a döntő csatája. Annál inkább törekednünk kell a megnyerésére. Ez valóban élethalálharc, és kimenetelétől éppoly nagymértékben függ a tekintélyünk, mint a Szovjetunióé. [...]

1942. november 10.
Tegnap: [...] Vichy jelenti, hogy Algír véget vetett az ellenségeskedésnek. Feltételezik, hogy Darlan is az amerikaiak kezére került.[12] Fogas kérdés, vajon Darlant hadifogolynak tekintik-e, hiszen Franciaország és az Egyesült Államok között hivatalosan nincs hadiállapot. Az amerikaiak nagy súlyt helyeznek arra, hogy azokon a területeken, amelyeket ők fognak megszállni, komoly hadműveletekre ne kerüljön sor. Természetesen szeretnék, ha ez lehet-

12 1942. november 7–8-án angol–amerikai erők szálltak partra Marokkóban és Algériában. 8-án Pétain utasította az Algírban tartózkodó François Darlan admirálist, hogy a város ellenállását szüntesse be. 10-én a franciák az egész övezetre nézve aláírták a fegyverszünetet.

séges... az afrikai francia területeken békésen menjen végbe. A hadműveletek egyelőre teljesen áttekinthetetlenek. Ez nyilván azzal is összefügg, hogy a franciák nem akarnak túlságosan rákapcsolni, s egyelőre az amerikaiak sem kívánják sikereiket jelentős győzelemnek feltüntetni. [...] Az egyiptomi határ menti állapotok, tekintettel a francia észak-afrikai helyzetre, már nem annyira érdekesek. Az angolok ugyan a legképtelenebb túlzásokkal árasztják el a világot: kijelentik, hogy Rommelt végképp megverték; hogy gépesített egységeivel cserbenhagyta az olasz alakulatokat és ezzel elárulta őket; hogy csapatai pánikszerűen menekültek; és egyéb hazugságok így tovább. Valójában az angolok – és ez igazán a veszélyes – lassan kezdik felismerni Rommel valóságos erejét. Ez nem jó nekünk. Eddig jelentősen túlbecsülték harci erejét. Ha egyszer rájönnek, milyen kevés erővel rendelkezik, helyzete még súlyosabb lesz, mint amilyen most. A keleti frontról érdemben alig van miről beszámolni. Itt is várnunk kell néhány napot. Akkor új erőkkel folytatódik Sztálingrád ostroma. Néhány utászszázlóaljat is bevetünk majd, és ez remélhetőleg meghozza a végső sikert. Lélektanilag jó lenne, ha Sztálingrád elestét belevethetnénk a mérleg serpenyőjébe.[13] Minden körülmények között el kell érnünk, hogy valamelyik hadszíntéren jelentős győzelmet arassunk, s ezzel helyreállítsuk megrendült presztízsünket. [...] Münchenben a nap lényegében azzal telik el, hogy új hírekre várunk. Laval elhagyta Vichyt, úti célja ismeretlen. Ottani jelentések szerint a legjobb barátai sem tudják, hová ment. Az igazság az, hogy gépkocsiban ül és Münchenbe tart. Valószínűleg csak éjszaka érkezik meg. A Duce helyett Ciano jön; este 10 óra tájban érkezik Münchenbe. Vichyben elég reálisan ítélik meg a helyzetet. Tudják, hogy a tengelyhatalmak segítsége nélkül nem sokáig tarthatják Észak-Afrikát. A franciák bűnösen nem törődtek a jövővel, szinte nyíltan felkínálták gyarmataikat az amerikaiaknak és az angoloknak. Lehet, hogy titokban ez is volt a szándékuk. Lavalhoz közelálló francia körök jelentik Vichyből, arra számítanak, hogy a Francia Észak-Afrikában lezajló események következtében alapvetően tisztázódnak a német–francia kapcsolatok. Mint már tegnap említettem, ennek a tisztázódásnak lesz némi ára. Minden azon múlik, milyen magas árat szabnak a franciák azért, ha sikert érnek el. Nekünk viszont kezünkben van az adu, hogy az egész francia

13 November 10-én valóban elkezdődött egy német támadás Sztálingrád belső terében, anélkül azonban, hogy az ellenállást fel tudta volna morzsolni. 19-én pedig kezdetét vette a 6. német hadsereg számára katasztrófával végződő szovjet ellentámadás.

anyaországot megszálljuk.[14] Kétségtelen, hogy az ilyen keménységnek jelentős példaértéke lesz. Nagyon sok a munkám. Délben az emlékcsarnokban kerül sor a párt szokásos gyászszertartására az 1923. november 9-én elesettek emlékére. Az ünnepség a hagyományos formában zajlik majd. Kissé zavar, hogy a gyászszertartáson az elesettek hozzátartozóinak még mindig a párt – ez esetben Giesler Gauleiter – és a hadsereg – amelyet Keitel képvisel – fejezi ki őszinte részvétét. Szerintem ez teljesen... az áldozatokkal szemben, amit a háború követel némely családtól. 1923 óta mégiscsak 19 év telt el, s az akkor ütött sebek rég begyógyultak. Délben megbeszélem Epp-pel a gyarmati propaganda kérdéseit. Epp idős kora ellenére ma is okos, élénk gondolkodású ember. Pontosan tudja, mit akar. Sajnos nem tudom teljesíteni kérését, hogy a gyarmati propagandát az afrikai területekkel kapcsolatban a német néppel újra... Még épp csak ez hiányozna. Nem akarunk olyan vágyakat és igényeket kelteni, melyeket egyelőre semmiképp sem tudunk kielégíteni. [...] Késő este utazom el Münchenből. Berlinben halaszthatatlan teendőim vannak, nem tudom megvárni a müncheni tanácskozást. A vonaton Kaufmann beszámol olaszországi útjáról. Hátborzongató részleteket mesél az olasz városok bombázásáról. Olaszország nagyon nehéz helyzetben van és a fasizmus nem képes a jelenlegi harci feladatoknak maradéktalanul megfelelni. Ennek ellenére szilárd meggyőződésem, hogy Mussolininek sikerül úrrá lennie a helyzeten. Ha szorul a hurok, akkor az olasz nép természetesen nem hagyja cserben, elsősorban azért, mert ugyanúgy, mint a német, tudja, hogy élet-halálról van szó. Ebben a háborúban senki sem fogja magát önként megadni az ellenségnek. A müncheni tárgyalások – mivel Laval éjjel 2 óra tájban érkezik meg – csak reggel kezdődhetnek. Vichyből érkező jelentések szerint a franciák tisztán látják, hogy ezen a tárgyaláson múlik a francia nép sorsa. Nekünk is sokat kell kockáztatnunk: bizonyos körülmények között van mit veszítenünk, de sokat is nyerhetünk. Egész biztos vagyok benne, hogy a Führer a helyes útra tereli majd a dolgokat.

1942. december 17.

Tegnap: [...] Most először adnak életjelt magukról orosz fogságba esett német hadifoglyok. Körülbelül négy-hatszáz levelezőlap érkezett orosz hadifogolytáborokból a birodalomba, ezek semmiféle propagandaszöveget nem tartalmaznak. Ennek ellenére nyilvánvaló, hogy a bolsevikok propagandacélokat akarnak elérni ezzel a

14 November 11-én valóban ez történt.

taktikával. Bár nem tagjai a genfi konvenciónak, erkölcsös és civilizált nemzetnek akarnak látszani, és bizonyára az az elképzelésük, hogy előbb ártatlan levelezőlapokkal állítják vissza a foglyok kapcsolatát a hazával, s azután következik majd a nyílt propaganda. Mi igen tapintatosan kezeljük ezt a kérdést. Bár kikézbesítjük a hozzátartozóknak a levelezőlapokat, magyarázó szöveget mellékelünk hozzájuk. A jövőben ugyan a foglyok levelezőlapokon közölt kéréseit a birodalom teljesíteni fogja, de a levelezőlapokat nem kézbesítjük a hozzátartozóknak. Nagyon óvatosan kell eljárnunk, különben kaput nyitunk Németországban a bolsevista propaganda előtt. Axmann beszámol az ifjúság körében végzett munkáról. Nagy gondja, hogy a Hitlerjugend-vezetők legjobbjait a fiatal évjáratok behívása során behívják a légierőhöz. Mintegy negyvenezer jól képzett fiatalemberről van szó, akiket azonban nyilván a légierő is nehezen nélkülözhetne. Az a véleményem, hogy a Hitlerjugend munkáját a háború alatt is minden körülmények között folytatni kell. A fiatalságot, amennyire csak lehetséges, erősen kézben kell tartanunk. Ha magukra hagyjuk őket, a szerencsétlenség még nagyobb lesz. [...]

1943

1943. január 7.

Tegnap: [...] Az általános helyzet igen nyomasztó, fel kell készülnünk, hogy néhány hétig az események nagyjából olyanok lesznek, mint az elmúlt télen.[1] Az erősítéseket ugyan elindítottuk már, de némi időbe telik, amíg valóban be lehet őket vetni keleten. Ez a másik oldalon azt eredményezheti, hogy nyugaton védtelenek maradunk, ami jelenleg ugyan nem aggasztó, de ha beköszönt a tavasz, némi gondot fog okozni. Nincs elegendő emberünk ide is és oda is. Akárhogy húzzuk-vonjuk a takarót, vagy az orrunk fázik, vagy a lábunk. [...] Martin ezredes hosszabb látogatást tett a hadsereg főparancsnokságának főhadiszállásán, és meglehetősen lesújtó hírekkel érkezik. Ott az a vélemény, hogy a Führert nem tájékoztatják kellőképp, így olyan hadvezetést folytat, ami hosszabb távon igen finoman fogalmazva megengedhetetlen. A sztálingrádi helyzetet egyenesen katasztrofálisnak ábrázolják. Mindenesetre e megállapítások képviselőit igazolja, hogy az állapotokat Sztálingrádban sok mindennek lehet nevezni, csak rózsásnak nem. Hiszen végül is kereken 240 000 emberünket zárták itt körül! Elképzelhető, milyen óriási nehézséget okoz ennyi embert akár csak a legszükségesebb lőszerrel és a legszükségesebb élelemmel ellátni. A katonák kényszerű napi fejadagja így is igen kicsi. Ahhoz, hogy éljenek, kevés, az éhenhaláshoz sok. El lehet képzelni, hogy hosszabb távon milyen nyomasztóan befolyásolja ez a hangulatot. Fogatok már alig vannak, mert a lovakat leölték és megették. Tüzelőanyag sincs; már az utolsó vasúti talpfákat is feltüzelték. Utánpótlás nincs, a legközelebbi német csapatok 120–150 kilométerre vannak Sztálingrádtól. Ez természetesen nyomasztóan

1 Sztálingrádnál a szovjet csapatok már 1942. november 22-én bezárták a katlant a 6. hadsereg körül. Friedrich Paulus tábornok tárgyalásra irányuló kérelmét Hitler elutasította. December 12-én elkezdődött egy kísérlet arra, hogy erősítést juttassanak el a térségbe, de ez nem ért célt. Hitler nem engedélyezte a kitörési kísérletet sem.

hat az egész hadvezetésre. A Führer ugyanazt a taktikát folytatja, mint az elmúlt évben: nem adni fel semmit, amire nem kényszerítenek bennünket fegyverrel. A bolsevikok hasonló helyzetekben ugyanezt a megoldást választották, s ez vezetett jelenlegi eredményeikhez. [...] Természetesen szívünkkel-lelkünkkel csüggünk sztálingrádi katonáinkon és tisztjeinken. Senkit nem bánt úgy a helyzetük, mint a Führert. Ugyanakkor tisztában kell lennünk azzal: sokkal nagyobb szerencsétlenséget jelentene a nemzet számára, ha Sztálingrádban meghátrálnánk, mint a körülzárt katonák tragédiája. [...] A főparancsnokság urai szerint lényeges lenne a keleti politika megváltoztatása. A Führer ehhez még nem járult hozzá. A főparancsnokság tisztjeinek az a véleményük, hogy ha kissé enyhébb kézzel bánnánk a keleti népekkel, részben magunk mellé állíthatnánk őket. Nem tudom, hogy ez megfelel-e a tényeknek; a tapasztalatok szerint a megszállt területek lakossága, ha a kisujjunkat nyújtjuk, az egész kezünket követeli, s nem elégszik meg az ujjunkkal. Politikailag újra meg újra erre a tapasztalatra jutottunk, többek között Franciaországban is. Azok, akiknek más a véleményük, erre azt mondják, hogy Franciaország esetében sem mentünk elég messzire. Nekem ezzel szemben az a véleményem, hogy az egész helyzet kulcsa a totális hadviselés bevezetése. Még akkor is elegendő ember áll a rendelkezésünkre, ha csak a hazai erőforrásainkból merítünk. Ezzel kapcsolatban annyi még a teendőnk, hogy azt sem tudjuk, hol kezdjünk hozzá. A totális hadvezetést a szabotőrök elleni súlyos büntetésekkel kellene kezdenünk; nem szorítkozhatunk többé fenyegetőzésre, hanem törvényeket és rendeleteket kell hozni. Remélem, hogy a következő vezetői értekezleten legszűkebb körben ezeket keresztül tudom erőltetni. Egyébként az értekezletet csütörtökről péntekre halasztották, mivel Speer még nem készült fel. Szorgalmazom, hogy a megbeszélésre minél hamarabb kerüljön sor, és olyan alapvető legyen, amennyire csak lehetséges. A totális hadviselést már másfél évvel ezelőtt be kellett volna vezetnünk. Akkor azonban sajnos a szörnyű téli válságból nem vontuk le a szükséges és súlyos következtetéseket, s amikor újra kisütött a nap, ismét a veszélyes illúziók lettek úrrá a lelkeken, és olyan reményeket tápláltunk, amelyek sajnos abban a helyzetben nem teljesülhettek. [...]

1943. január 10.

Tegnap: [...] A megszállt keleti területeken folytatott politikát is igen élesen bírálják, különösen a katonai vezetők. A hadsereg vezérkari főnöksége emlékiratot dolgozott ki, amely tételszerű összefoglalásban rögzíti a keleti problémákat. Az emlékiratot né-

hány napon belül át akarják nyújtani a Führernek. Tartalma nagyjából a következő: A Vörös Hadsereg ellenálló képessége töretlen. A szovjetek a „nemzeti háború" jelszavával erősítik harci erejüket. Az eddigi németbarát rétegek hangulata láthatóan romlik. A bandaharcok fokozódnak, s már átcsapnak Ostland és Ukrajna területére. [...] A bandák erősödő tevékenysége és a lakossággal szemben alkalmazott súlyosan hibás rendszabályok miatt érezhetően csökken a németek megbecsülése. Csak a Führernek van osztatlan tekintélye. A lakosságot minden különbségtétel nélkül „bolsevikként" és „alacsonyabb rendű emberként" kezelik. Kulturális züllés (az iskolák és intézmények bezárása, ami nekünk is kárt okoz, hiány orvosokban, műszaki szakemberekben stb.). Egy sor dolognak a lebecsülése: az erős vágynak a tanulás iránt, a műszaki és „kulturális" eredményekre való büszkeségnek, a szemérmességnek és az önérzetnek, amely különösen az orosz nőkre, az orosz nép legjobb részére jellemző. Botbüntetés, akasztások, a lakosság letegezése. Könyörtelen hajtóvadászat a Németországba szállítandó munkaerő után, méltatlan bánásmód a birodalomban önként dolgozókkal szemben (szögesdrót, kijárási tilalom, alacsony bérek, tervszerűtlen hazatoloncolás vezetés nélkül). Az erőfeszítések ellenére egyre szaporodnak a panaszok. A mezőgazdaság átalakításának elégtelen volta, a magántulajdont nem adják vissza. Az eddigi ellenrendszabályok – a hadifogoly ukránok, észtek, lettek stb. szabadon bocsátása, a hadifoglyokkal való jobb bánásmód, különleges elbánás a hozzánk átszökőkkel, a komiszszárok megkímélése, az értelmetlen kollektív büntetések megtiltása, az agrárreform propagálása és megkezdése, a helyi szervezetek és segélyezés nagyvonalú megszervezése, a harcokban kitűntek és a munkások megjutalmazása, az erőszak, az önkény, a durvaság megakadályozása (különösen szövetségeseink körzetében) – csak kivételesek, jelentősebb siker nélkül, mivel nem egy összefüggő politikai program részét képezték. Ahol ezekre a rendszabályokra sor került – a Kaukázus, a Krím –, ott a lakosság egy emberként, halálra szántan támogatta a németek ügyét. Az egész hadműveleti területen vannak erre példák. Javasolt intézkedések: a Führer nyilatkozzék, hogy minden orosz, aki felveszi a harcot a bolsevizmus ellen, teljesítménye alapján egyenjogú európainak tekintendő. Politikai szándéknyilatkozat a maradék Oroszország részére. A nagyoroszok a döntők! Számtalan nagyorosz hajlandó egy új Oroszországért Sztálin ellen harcolva meghalni. Új politikai elmélet meghirdetése, amely eszmeileg magasabbrendű, mint a bolsevizmus: az alapja az önigazgatás, német irányítással. A bánásmód a megszállt területek lakosságával a meghirdetendő alapelvek sze-

rint Az embervadászat megtiltása A birodalomban dolgozó orosz munkásokkal való bánásmód alapvető javítása, a német nép eddigi elutasító magatartásának megváltoztatása az oroszokkal szemben A városok megfelelo ellátása, a lakosság onsegélyezésének támogatása vagy legalább elturése A magántulajdon visszaadása, kulonosen a baltı államokban Fokozott propaganda a voros fronton és a szovjet hátországban, a fentı alapelvek alapján Az emlékirat végul hangsúlyozza, hogy a keletı helyzet alakulása miatt nem szabad idót veszítenunk Hisz arról a régi tervról van szó, amelyet a Wehrmacht főparancsnoksága mindig is kovetett Alapvető hiba a szláv jellem téves értékelése, a szlávok igen hajlamosak arra, hogy az elért politikai engedményeket ne pluszként konyvelják el, hanem sokkal inkább lehetőségként, hogy újabb, egyre alapvetóbb koveteléseket támasszanak Nem hiszem, hogy a Fuhrer hajlandó lesz áldását adni erre az emlékiratra [2] [ ]

1943. január 14.

Tegnap [ ] A sztálingrádi helyzet természetesen változatlanul súlyos gondokat okoz Minden az idójárástól fugg Ha repuloink számára csak nagyjából kedvezo az ido, félig-meddig el tudjuk látni sztálingrádi csapatainkat élelmiszerrel és felszereléssel Ha havazik és leszáll a kod, akkor ez lehetetlen A korulzárt csapatok csak a leheto legkisebb fejadagot kapják, részben csak napi 50 gramm kenyeret, egyébként a megmaradt lóállományból élelmezik magukat Ha meggondoljuk, hogy a felszabadító seregre még hetekig kell várniuk, akkor tiszta kepet kapunk arról, milyen feszult a helyzet [ ] Rovıden keleten ismét téli válságba kerultunk, még ha nem is olyan nehézbe, mint az elmúlt télen, de az elojelek igen fenyegetoek A válság most egészen más formában mutatkozik, mint tavaly Az elmúlt télen a bolsevikok ugyan átszivárogtak a vonalainkon, de nem rendelkeztek megfelelő, alacsonyabb rangú parancsnoki gárdával, hogy bekeríto hadmozdulatokat hajtsanak végre Ezen a télen azonban kulonbozo pontokon már sor kerult ilyenekre Minden erőnket ossze kell szednunk, hogy megvédjuk magunkat a tarkóncsapásoktól Egymás után, novekvő számban készulnek emlékeztetők, hogy másképp kellene bánnunk a megszállt teruletek orosz lakosságával Ismét feljegyzést kaptam a párt egyik veteránjától, Hofwebertől, aki ízekre

2 Goebbels jol ismerte e kerdesekben Hitler gondolkodasat, o valoban ugyet sem vetett ezekre es a hozzajuk hasonlo javaslatokra, hanem kitartott az alacsonyrendunek kikialtott keleti nepek rabszolgakent valo kezelese, illetve reszleges kiirtasa mellett

szedi keleti politikánkat. Túlságosan messze megy következtetéseiben, melyeket az ottani helyzet tanulmányozása nyomán fogalmaz meg. Bizonyára célszerű lenne, ha a Führer általános nyilatkozatot tenne, és ebben némi bátorítást adna a megszállt területek orosz lakosságának, például, hogy biztosítjuk a vallásszabadságot, hogy nem ítéljük őket rabszolgaságra, hogy amennyiben megállják a helyüket a háborúban, ez belépőjük lesz a jövendő Európába, és ehhez hasonlókat. Azonban tisztában kell lennünk azzal, hogy ha a Führer a maga tekintélyével messzemenő engedményeket tesz, egész megszálló és katonai gépezetünket át kell állítani, s akkor nagyon nehéz lesz ott, ahol szükséges, kemény kézzel kormányoznunk. A partizántevékenységből származó veszély bizonyára egyre nő. Nem hiszem azonban, hogy ezen, kevésbé kemény eszközökkel, úrrá lehetünk. Az oroszok erős dohányhoz szoktak, a bolsevik rezsim sem megértéssel és kesztyűs kézzel bánt velük, hanem keményen és kíméletlenül, ami nem tartja vissza őket attól, hogy – mint a jelenlegi tények bizonyítják – igen bátran és kitartóan harcoljanak a bolsevista rendszerért. Sztálin különben kiváló érzékkel tudta megvalósítani, hogy nemzeti jelleget adjon a bolsevizmus harcának a német birodalom ellen. A hadifoglyok vallomásaiból kiderül, hogy a Vörös Hadseregben a közeljövőben szervezeti változásokat terveznek. Legalábbis látszatra teljesen nemzeti hadsereggé akarják átalakítani; a tisztek visszakapják váll-lapjukat, s a legénység tömegéből választják ki őket. Még ha mindez csak propagandafogás, akkor sem feledkezhetünk meg arról, hogy lélektanilag igen ügyes megoldás. Hofweber emlékeztetője, mint már hangsúlyoztam, túl messzire megy. Körülbelül ugyanazt követeli, mint a hadsereg vezérkari főnöksége a Führerhez intézett feljegyzésében. Csak annyi a különbség, hogy részletes következtetései még messzebb mennek, ebben a formában nem is terjeszthetők a Führer elé. Az alapvető kérdés, hogy az orosz népet, huszonöt éves bolsevista nevelés után, lélektanilag egyáltalán megnyerhetjük-e magunknak. Ezt a szakértők részben állítják, részben tagadják. Tudom, hogy ez az egész keleti hadjáratunk egyik sarkalatos pontja. Azt sem lehet vitatni, hogyha kiadnánk a jelszót, hogy keleten csak a bolsevizmus, és nem az orosz nép ellen harcolunk, minden bizonnyal nagyon megkönnyítené ottani helyzetünket. [...] Rommel Berndtet küldte a Führerhez. Berndt hozzám intézett levelében beszámol a Rommel és Bastico marsall közötti, december 31-i megbeszélésről. Ennek lényege, hogy visszavonjuk-e Líbiában harcoló alakulatainkat vagy sem. Rommel javaslata változatlanul az, hogy vonuljunk vissza a Gabes-vonalra, s onnan igyekezzünk visszanyerni mozgásszabadságunkat. Ezt a kérdést

Rommel és Bastico hosszadalmasan megvitatta, anélkül, hogy döntésre jutottak volna. Az olaszok ezen a megbeszélésen is igen pimaszul viselkedtek. Eszükbe sem jut, hogy végül is az ő területükről van szó, melyet a mi csapataink védelmeznek. Berndt levelében csak jót ír seregünk hangulatáról. Bizonyos akasztófahumorral fogalmaz – ebben a helyzetben talán ez a legjobb. Este Berndt visszatér a Führer főhadiszállásáról, s jelentést tesz. Egészen egyértelműen kifejtette a Führernek Rommel álláspontját. A Führer belátja: még akkor is, ha most minden rendelkezésünkre álló erőt a keleti frontra kell küldenünk, jelentős segítségre van szükség Észak-Afrikában is. Elsősorban olyan operatív tervet kell kidolgozni, amely lehetővé teszi Rommel számára, hogy valahogy ismét aktív legyen. Sajnos egész sor kérdésben nem egyezik Rommel marsall és Kesselring marsall[3] álláspontja. Kesselring optimista alkat, nem áll a valóság talaján, rámenős modorával ismételten igen kellemetlen helyzetekbe hozza Rommelt. Ami a legfontosabb: Kesselring a döntő órákban nem tudta teljesíteni, amit ígért. Így Rommel abba a kínos helyzetbe került, hogy övé a felelősség a szárazföldi hadműveletekért, Kesselring viszont könnyen megőrizheti optimizmusát, mivel nem neki kell meghoznia a végső döntéseket. Berndt kihasználta a lehetőséget, hogy minderről jelentést tegyen a Führernek, s a Führer igen megértőnek bizonyult Berndt beszámolójával kapcsolatban. Ismét biztosította Rommelt százszázalékos bizalmáról.[4] Tulajdonképpen Rommelt a keleti fronton akarta bevetni, ami akkor lett volna aktuális, ha elfoglaljuk a Kaukázust. Ez sajnos nem sikerült. A Führer ezért úgy döntött, hogy Rommel maradjon továbbra is az afrikai hadszíntéren, továbbra is élvezi korlátlan bizalmát, s ha az Afrikai-hadtestet visszavonják a Gabes-állásokba, Rommel legyen az észak-afrikai erők egyedüli főparancsnoka. Az utánpótlást Trípoliszon keresztül már nem lehet biztosítani. [...]

1943. január 21.

Tegnap: [...] Taubert jelentést tett keleti politikánkról. Keleten a hátországban nagyon válságos a helyzet. A partizánok ismét olyan romboló tevékenységet folytatnak, amire nincsenek szavak. Különösen a frontszakasz közepén uralják nagyrészt a terepet, már csak az utánpótlási útvonalakat tudjuk biztosítani. A helyzet napról

3 Kesselring, Albert, marsall, 1941-től a délnyugati, 1945-ben a nyugati erők főparancsnoka.

4 Pótlólagos erőkről azonban nem tudott gondoskodni. Így az Afrika-Korps veresége előrelátható volt.

napra kritikusabb. Nem tudtunk kapcsolatot teremteni az orosz néppel. Nyilvánvaló, hogy minden orosz – még ha bolsevistaellenes is – ellenünk fordul, mert magáévá teszi a sztálini jelszót: „Jobb állva meghalni, mint térden csúszva élni!" A Kaukázusban egészen más a helyzet. Ott kezdettől viszonylag jól bántak a lakossággal. Ennek következtében a lakosság is követi kivonuló csapatainkat. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a Kaukázusban eleve sokkal jobb volt a helyzet, mint a többi területen. A kaukázusi lakosság mindig élesen bolsevikellenes volt, ezért sokkal nyíltabb szívvel és pozitívabban fogadták csapatainkat, mint a megszállt Szovjetunió többi részén. Meg kell értenünk, hogy az orosz nép azon rétegeinek, amelyek hajlandók együtt dolgozni velünk, kezet kell nyújtanunk. A pillanat erre lélektanilag igen kedvezőtlen, mert még általános ígéretet is csak akkor ajánlatos tenni, ha a dolgok jól, és nem rosszul mennek. Ennek ellenére következő látogatásomkor ezt a kérdést részletesen meg akarom beszélni a Führerrel és a hadsereg vezetőivel. Egyébként pénteken utazom a főhadiszállásra a Führerhez. Módom lesz igen részletesen megbeszélni vele az általános helyzetet. [...] A belpolitika terén a legfontosabb téma a totális háború. Megbeszélésre kerül sor a négyes bizottságban, amiben néhány szakértő, mint Sauckel és Funk is részt vesz. Elöljáróban Keitel részletesen beszámol a csapatkiegészítések jelenlegi helyzetéről, ami elkeserítő; eggyel több bizonyíték arra, hogy csakis a legradikálisabb eszközökkel érhetünk el eredményt. Sauckelnek az a véleménye, hogy a következő széles körű behívások nyomán keletkező munkaerőhiányt új külföldi munkavállalókkal és a belföldi erőkből gond nélkül meg tudja oldani. Sauckel egyébként a megbeszélésen sokkal kellemesebben viselkedik, mint az elsőn. Úgy látszik, észrevette, hogy ellenkezésével két szék között a pad alá kerül. Lammers a közigazgatás létszámcsökkentésével kapcsolatban körlevelet adott ki, de ez csak félmegoldás. Gondoskodom arról, hogy az utasítás egész eredményt hozzon. Lammersszel és Bormann-nal is megbeszélem bizottsági funkciómat, ami most már egyértelmű. Engem ismernek el az egész munka hajtóerejének; minden javaslatomat a régi rendelkezések megváltoztatására vagy újak hozatalára gond nélkül el tudom fogadtatni. A megbeszélésen a legtöbb időt azzal töltjük, hogy megvitatjuk a nők általános munkakötelezettségéről hozandó törvényt. Sikerül minden bürokratikus akadályt és ellenérvet leküzdenem, s elérnem, hogy radikális döntést hozzunk. Mindent megteszünk, ami itt egyáltalán lehetséges. Von Unruh tábornok is, aki részt vett a megbeszélésen, igen elégedett az eredménnyel. Én ugyancsak, mert megnyugodva úgy érzem, mindent

megtettünk, ami csak lehetséges. Sajnos kissé későn! Az időveszteséget be fogjuk hozni. Január 30-ával kapcsolatban programpótlékot javasolok a Führernek. Jelenleg nem olyan időket élünk, hogy tombolva ünnepeljünk, még a háborúnak megfelelő keretek között sem: legjobb, ha néhány ünnepélyes megnyilatkozásra szorítkozunk. Elsősorban arra gondolok, hogy a Führer adjon ki felhívást, amit én fogok fölolvasni a Sportpalastban, ha ő nem tud jelen lenni. A Führer nagyjából egyetért a javaslataimmal; a részleteket még átgondolja. Többek között azt is javasoltam neki, hogy azok a városok, amelyeket különösen súlyos bombatámadás ért, címerükben viselhessék a vaskeresztet. Ha olyan községek, mint például Emden, részesülhetnének ebben a megtiszteltetésben, ez jelentősen erősítené a lakosság erkölcsi tartását. [...] A legfontosabb téma természetesen a sztálingrádi helyzet. Lassan meg kell barátkoznunk a gondolattal, hogy közöljük a német néppel a valóságot. Ezt tulajdonképpen már rég megtehettük volna, de a Führer mindeddig ellenezte. Azt azonban semmiképp sem engedhetjük meg magunknak, hogy csak akkor közöljük a tényeket a német néppel..., amikor már mindennek vége. Sztálingrádban csaknem negyedmillió embert kerítettek be; ha ezt összevetjük eddigi keleti veszteségeinkkel, akkor nyilvánvaló, hogy ez mit jelent. Elkerülhetetlen, hogy nyíltan beszéljünk erről, s minél korábban, annál jobb. Sztálingrádban szinte mondába illő tragédiák játszódnak le. Katonáink és tisztjeink teljesítménye minden emberi képzelőerőt fölülmúl. A német nép bizonyára rövidesen megismeri az ottani helyzetet. Szerintem épp azért helyes, ha most mi mondjuk meg az igazságot, hogy megkapjuk az erkölcsi támogatást a szörnyű hír megérkeztekor is. Sztálingrád számunkra azt kell hogy jelentse, amit Alcazar a spanyol szabadságharcosoknak: a német katona hősi eposzát, aminél megrázóbb és tragikusabb már nem lehetséges. Azt hiszem, ha így ábrázoljuk Sztálingrád elestét, sikerül a német népet még jobban megnyerni rendszerünk számára, a jelenlegi feladatok teljesítésére. A hadviselés totálissá tételével kapcsolatosan amúgy is elkerülhetetlen lesz, hogy a német népet fizikailag is, lelkileg is megkeményítsük. A háború olyan szakaszába érkezett, amikor már nem engedhetjük meg magunknak, hogy mellébeszéljünk. A változások kemény tényeinek tudatában, könyörtelenül kell szembenéznünk a valósággal. Minél inkább tisztában vagyunk a helyzettel, annál egyértelműbbek lesznek a döntéseink, és minél egyértelműbbek a döntések, annál nagyobbak az eredmények.

1943. január 23.

Tegnap: [...] Reggel 9 tájban érkezem Rastenburgba. Azonnal a Führer főhadiszállására megyünk. Ködös, szürke januári nap, olvad. Ilyenkor ez nem szokott előfordulni Kelet-Poroszországban. Sztálingrádban ez kész katasztrófa, az időjárási front, érdekes módon, messze keletre nyúlik. El sem tudjuk képzelni, milyen súlyos következményei lesznek ennek a következő napokban és hetekben. Az időjárás istene az egész háború alatt ellenünk volt. Rövidesen megérkezünk a Führer főhadiszállására. A hangulat kissé nyomott és rendkívül komoly. [...] Először Schmundttal beszélek. Ő a Führer egyik legjobb, legtehetségesebb munkatársa. Sóvárogva várt, s nagyjából tudja, mit akarok a Führerrel közölni. Megerősít elhatározásomban, hogy fenntartás nélkül mondjam el, ami a szívemet nyomja, és megígéri, gondoskodik, hogy az egész Wehrmacht támogasson, ha nehéz helyzetbe kerülök. Én azonban úgy gondolom, ebben a helyzetben nem lesznek különösebb nehézségeim a Führerrel, ellenkezőleg, örül majd, ha valaki leveszi a válláról az ország újjászervezésének gondját. Schmundt nemrég járt a fronton, és ennek alapján is megerősíti azt a véleményt, hogy át kell térni a totális hadviselésre. Ez a vélemény a fronton általános, és azt ki kell terjeszteni az országra is. Az is nyilvánvaló számukra, hogy ezt rajtam kívül senki sem mondhatja meg olyan kíméletlenül a Führernek, ahogy azt a helyzet megköveteli. Rólam ugyanis senki sem feltételez defetizmust vagy gyávaságot, amit mondok, azért teszem, mert mélységesen aggódom a háború alakulása, a haza sorsa miatt. A fiatal Bormann[5] is lelkesen támogat, aminek szívből örülök. [...] Kevéssel az első megbeszélések után hívat a Führer, és javasolja, kísérjem el első reggeli sétájára a főhadiszállás parkjában. Csak kutyája, Blondi van velünk; egyébként négyszemközt vagyunk, úgyhogy mindjárt kitálalhatok. [...] Már az első séta igen eredményes. A Führer vázolja a sztálingrádi helyzetet, ami kétségbeejtő. [...] A német történelem olyan hősi drámája játszódik ott le, amihez fogható megrázó tragédia még nem volt. A Führer ismerteti velem az egész helyzetet a keleti fronton. A jelenlegi, igen kiélezett, kritikus helyzet legfőbb oka, hogy szövetségeseink tökéletesen csődöt mondtak.[6] Egyszerűen nem akarnak harcolni, s az első orosz támadáskor, amint meglátnak egy harckocsit, fegyverüket elhajítva menekülnek, vagy fölemelik a kezüket. Harci kedvről, elszántságról szó sincs. A magya-

5 Martin Bormann öccse, Albert.

6 Megjelenik Hitler „mentségei" közül a második: a hadsereg vezetőinek alkalmatlansága mellett a szövetséges csapatok gyávasága.

rokat és a románokat csak a majdani területi vitáik érdeklik. Az olaszok ugyanúgy viselkednek, mint Észak-Afrikában. Ha rangsort akarnánk felállítani a katonai helytállás szempontjából, azt mondhatnánk, a románok rosszak, az olaszok még rosszabbak, a legrosszabbak – minden kritikán aluliak – a magyarok. Pl. egy egész harckocsi-hadosztály felszerelését hátrahagyva menekültek el a frontról; még az is előfordult, hogy megrohanták a sebesültszállító vonatokat, hogy Budapestre induljanak; csak fegyverrel lehetett megakadályozni a pánikot. [...] A keleti front helyzetével kapcsolatban azonnal nekikezdek mondandómnak. Elszántam magam, hogy semmit sem rejtek véka alá, nagy vonalakban mindent elmondok, amin az elmúlt hetekben és hónapokban rágódtam, s amit másokkal is megbeszéltem; az ezekből levont következtetések számomra teljesen egyértelműek. Már az első mondatoknál érzem, hogy könnyű dolgom lesz a Führerrel. Ő is sokat foglalkozott ezzel a gondolattal, s nem nehezíti meg a helyzetemet, sőt igazán boldogító módon még radikálisabban fogalmazza meg az elképzeléseimet. Most már nem lehetünk tekintettel az országra. Az országnak nincs joga békében élni, amikor a frontnak hihetetlen terheket kell cipelnie, és veszélyekkel kell megküzdenie. Olyan mértékben kell felráznunk a népet, hogy azt most még elképzelni sem tudjuk. Úgy gondolom, mai terveink holnapra részben már túlhaladottakká válnak, és a radikális megoldások, amelyektől ma még visszarettenünk, holnap már magától értetődőek lesznek. [...] Zeitzler és Schmundt számos levelet mutat; az utolsó futárgéppel érkeztek Sztálingrádból, három-négy nappal ezelőtt íródtak. A tartalmuk ugyanolyan megrázó, mint a fogalmazás. Egyszerű emberek írják haza búcsúlevelüket; az egész, így együtt, csodálatos hősi ének. Ha elképzeljük, milyen állapotban vannak ezek az emberek, akik már régóta ennivalóhoz is alig jutnak – egy hadosztály például négy napja semmiféle ellátmányt nem kapott –, akkor még jobban csodálnunk kell magatartásukat. Csak a legmélyebb megrendüléssel gondolhatunk sorsukra. Ha volna mód megmenteni őket, szívesen adnék oda öt vagy tíz évet az életemből, vagy akár az életemet. De nincs rá mód. A Führer elmondja, napokon és éjszakákon át töprengett ezen. [...] Az ebédet négyszemközt fogyasztjuk el a Führer bunkerjében. [...] A Führer azt is nagyon keserűen panaszolja, hogy a légierő semmit sem tartott be az ígéreteiből. Csak azóta javult kissé a helyzet, mióta Milch vette át a Sztálingrádba irányuló légi szállítmányok megszervezését. Természetesen ez korántsem elég. Ami valóban megérkezik Sztálingrádba, az ahhoz kevés, hogy életben maradjanak, épp csak arra elegendő, hogy el ne pusztuljanak. Tehát való-

színűleg bele kell törődnünk a keserű ténybe, hogy elveszítjük a Sztálingrádban lévő huszonkét hadosztályt. [...] A megbeszélés során jelentkezik telefonon Zeitzler a legújabb sztálingrádi jelentéssel. A helyzet nagyon súlyos. A bolsevisták hat kilométeres szakaszon áttörték a német vonalakat. Csapataink már nem képesek ellenállni; fizikailag annyira tönkretette őket a fagy és az éhség, hogy harcképtelenek. A Führer mélységesen megrendül a hírtől. Még mindig bízott abban, hogy talán mégis sikerül bizonyos alakulatoknak megvetniük a lábukat Sztálingrádban, sőt később felmenteni azokat. [...] Ez arra ösztönöz, hogy mindenre való tekintet nélkül ismertessem a programomat. Elismétlem mindazokat a gondolatokat és javaslatokat, amelyeket ezeken a lapokon programomként már annyiszor megfogalmaztam. Az egészet egy összefoglaló címmel az ország újjászervezési programjának nevezem, a lényege: „Totális hadviselés". Ebbe beletartozik a nők általános munkakötelezettsége; valamennyi, a háború szempontjából nem fontos és nem szükséges intézmény és vállalat fölszámolása; a civil élet átszervezése az egész országban a háború követelményeinek megfelelően. A Führer kezdettől fogva mindennel egyetért, amit mondok. Nem ütközöm semmiféle akadályba, ellenkezőleg, bizonyos pontokban még tovább megy a javaslataimnál. Nem akarja, hogy személyesen részt vegyek a hármas bizottságban, nehogy a hatalmas program igazgatási feladatai túlságosan lekössenek. Azt szeretné, hogy ebben az egész munkában én legyek az örökké járó motor. Átfogó teljhatalmat biztosít a számomra. Utasítást ad, hogy ne csak valamennyi ülésen vegyek részt, hanem minden előkészületi munkába bevonjanak, s jelen legyek nála a megbeszéléseken. Az én egyetértésem nélkül semmiféle javaslatot nem szabad hozzá felterjeszteni, hogy megállapíthassa, elég radikálisak-e azok, s kellőképp megfelelnek-e a követelményeknek. Az akcióbizottságba semmiképp sem akarja bevonni a szakminisztériumokat, különösen nem a négyéves terv minisztériumát és a belügyminisztériumot: ezáltal ugyanis a bizottság működésképtelen lenne. Biztosít, hogy a nagyvonalú munkának semmiféle akadálya nem lesz. Megígérem, hogy igyekszem következő nyárra másfél-kétmillió katonát kiállítani. Nyilvánvaló, hogy ehhez alapvetően át kell szervezni az egész német gazdaságot; ez azonban elkerülhetetlen és közös akarattal végre is hajtható. [...] A Führer nagyon keserűen nyilatkozik Frickről, aki képtelen kézben tartani az ország közigazgatását és belső szervezetét. A totális hadviselés kérdésében még Göringben se nagyon bízik. Most tehát szabad utunk van: a Führer kezünkbe adta a gyeplőt. Tudom, hogy a meghozandó intézkedésekkel sok titkos ellenséget szerzek majd, de

ez nem érdekel. Ha intézkedéseim segítségével megnyerjük a háborút, vállalhatom a felelősséget a történelem ítélőszéke előtt. [...] A Führerrel folytatott egész megbeszélés rendkívül drámai volt, mert szakadatlanul jöttek az újabb jelentések Sztálingrádból; ezek biztosították beszámolómhoz a szükséges lendületet és a szükséges keménységet. [...] Ezért azt is el akartam érni, hogy a Führer egyezzen bele a nyíltabb, valósághűbb tájékoztatáspolitikába. Ebben a kérdésben is sikerül teljesen magam mellé állítani. Amint Sztálingrádot elveszettnek kell tekintenünk, meg akarja mondani a teljes igazságot, s nyolcnapos gyászra és büszke tüntetésre hívja majd fel a német népet. E nyolc nap alatt zárva lesznek a mozik és a színházak, s az egész nemzetnek egységesen össze kell szednie az erejét. Meggyőződésem, hogy ha ilyen értelemben intézünk felhívást a nemzethez, az teljes mértékben követni fog bennünket. Ezért azt is ajánlom a Führernek, hogy január 30-át szerényebb keretek között rendezzük meg. A német nép, de különösen a frontkatonák nem értenék meg, hogyan ünnepelhetünk idehaza, miközben Sztálingrádban kétszázezer emberünk hal éhen. A Führer egyetért javaslatommal: csak Göring beszél a hadsereghez, a Führer szózatot intéz a néphez, amit én olvasok föl a Sportpalastban rendezett tömeggyűlésen. A felhívás mindennél keményebb lesz. Semmilyen tekintettel nem lehetünk a szentimentalizmusra, ki kell mondani egyértelműen, mit követel a helyzet. A párt meg fogja érteni ezeket a követelményeket, és elfogadtatja a néppel; a párt lesz az ólom acélhegye. A Führer némiképp biztatónak látja a jövő szempontjából, hogy súlyos ellentétek vannak az Egyesült Államok és Anglia között. Szerintem ezek az ellentétek nem túlságosan jelentősek; amíg mi veszélyeztetjük az angolszász hatalmakat, meg fogják őrizni egységüket, bármilyen éles nézeteltérések legyenek is közöttük. Délután ismét megszakítjuk a megbeszélést néhány órára; javaslom a Führernek, pihenjen egy kicsit. Megpróbál rövid ideig aludni, hogy jobban bírja az este súlyos megpróbáltatásait. [...] Egy fiatal őrnagy, aki a Führer parancsára utolsóként hagyta el Sztálingrádot repülőgépen, beszámol a Führernek, majd nekem is. Beszámolója a sztálingrádi helyzetről megrázó. A csapatoknak már semmi ennivalójuk sincs, nincs lőszerük, és nincs több tüzelőjük. Sorokban ülnek a bunkerekben, éhen pusztulnak és megfagynak. Valódi ókori nagyság! Nincsenek szavak e hősi eposz ábrázolására. Sztálingrádban azzal vigasztalják magukat, hogy sorsuk felülmúlja a Nibelung-éneket. És ez valóban így van. A fiatal őrnagy, aki jelentést tesz, csont és bőr; a szeme beesett; zavarosan, idegesen, de igen tárgyszerűen beszél. A csapatok hangulatáról csak a dicséret felső fokán tud szólni. Csak csodálni lehet ezeket

az egyszerű embereket, akik ilyen hősiesen küzdenek a birodalom ügyéért. Levélben elbúcsúznak a családjuktól, majd némán, az utolsó töltényig harcolva néznek farkasszemet a halállal. Minden katona felteszi magának a kérdést: „Kié legyen az utolsó golyó, az oroszoké vagy az enyém?" Alig akad, aki fogságba esik.[7] A csapatok annyira legyengültek, hogy a ledobott lőszert és élelmiszert sem tudják az állásokba vinni. A benzin elfogyott, a lovakat megették. Valamennyi katonánk Sztálingrád belvárosába vonult vissza, s harcol, ameddig tud. Micsoda hősiesség, micsoda kemény és véres tanulság számunkra, amit nem szabad elereszténünk a fülünk mellett! Ha ezek után is félnék dolgoktól vagy emberektől, szégyellni kellene magam önmagam előtt. De ez szóba sem jöhet. Makacsul és kitartóan haladok majd utamon, ahol csak lehet, és megkövetelem, illetve elrendelem, ami szükséges. A lelkemben büszke vagyok, hogy nem kell szégyenkeznem a Sztálingrádból érkezett frontharcos tiszt előtt. Én mindent megtettem, amit tehettem, s a jövőben arról is gondoskodom majd – amit eddig talán itt-ott elmulasztottam –, hogy programom az állam, a párt és mindenekelőtt a német nép közvagyona legyen. [...] Később ismét hívat a Führer. Utolsó megbeszélésünk 22 órától csaknem hajnali fél négyig tart. Ekkor még egyszer összefoglaltunk mindent, amit addig megbeszéltünk, majd a Führer még néhány politikai és katonai kérdésről adott rövid tájékoztatást. [...] Megmutatok neki egy régi memorandumot, 1932-ből, amikor pártunk legnagyobb válsága idején a párt újjászervezéséről nyilatkozott. A memorandumban olyan klasszikus érvek és klasszikus tézisek vannak, hogy minden változtatás nélkül ma is alkalmazhatóak. A Führer nagyon örül a memorandumban szereplő felismerésnek. Ő már teljesen megfeledkezett erről az írásról, s most példaként meg akarja mutatni a Wehrmacht vezető tábornokainak. A Führernek velem együtt az a véleménye, hogy a zsidókérdést Berlinben minél hamarább meg kell oldani. Amíg Berlinben zsidók vannak, nem beszélhetünk belső biztonságról. Bécsből is minél hamarább el kell távolítani a zsidókat. Természetesen valamennyien tudjuk, hogy a mostani határozatoknak sorsdöntő jelentőségük van. Tennünk kell valamit, hogy fordulat következzék be a háború menetében. Valamennyien tudjuk, hogy ha Németország elveszítené a háborút, Európa bolsevista lenne, s természetesen elveszne a birodalom is. Különös tekintettel január 30-i, közelgő tízéves évfordulójára, jogos föltenni a kérdést, vajon mi lett volna Németországból, ha

7 A sztálingrádi katlanban végül kb. 130 000 német katona esett fogságba (Később mintegy 6000 tért haza közülük.)

nem jelenik meg a nemzetiszocializmus. Ha egy polgári Németország, mondjuk Brüning vagy Papen vezetésével, százezer fős hadsereggel száll szembe a bolsevista katonai gépezettel – biztos, hogy villámháborúban söprik el. Védekezésre alig lett volna lehetőség, s Európa fölött ma a sarló-kalapácsos vörös zászló lengene. Akkor is egyenlőek voltak az esélyeink. 1932 novemberében, decemberében nem lehetett tudni, győz-e a nemzetiszocializmus. A kommunizmusnak ugyanakkora esélye volt. Csak azért következett be a döntő fordulat, mert keresztülvittük akaratunkat, s hittünk a győzelemben. Egész sor példát sorolok fel; ezek nagyon tetszenek a Führernek. Hasznukat veszi majd az elkövetkező megbeszéléseken, különösen a tábornokokkal. Ma mindenesetre tudnunk kell, hogy mi vagyunk Európa utolsó mentsvára. Ha mi nem tartóztatjuk fel a bolsevikokat, ugyan ki lenne képes erre? [...] Még órákig ülünk Speerrel a Führer dolgozóbunkerében, a kandalló előtt. A hangulat bánatos. Igen nyomasztóak a sztálingrádi hírek. Ennek ellenére igyekeznünk kell túljutni ezen. A Führer nagyon örül, hogy egész éjjel vele maradok, s én igazán boldog vagyok, hogy éppen ezen a tragikus napon a társaságában lehetek. Nyomatékosan kér, minél gyakrabban jöjjek a főhadiszállásra; olyan sok megbeszélnivalója van velem, s úgy megnyugtatja, ha a közelében vagyok. Ez a vallomás őszintén boldoggá tesz. [...] Amikor az órámra pillantok, látom, hogy már csaknem fél négy; mindjárt vége az éjszakának. A búcsú a Führertől rendkívül szívélyes. Nem szívesen hagyom magára; tudom, hogy most megint nagyon nehéz órák várnak rá. De olyan halom feladatot bízott rám, hogy vissza kell térnem Berlinbe. Mindent elértem, amit akartam, sőt még annál is többet.[8] Úgy gondolom: az ezen a döntő pénteki napon hozott határozatok bizonyos körülmények között döntő fordulatot jelenthetnek a háborúban is. Sötét éjjel, zuhogó esőben utazom vissza Rastenburgba. Ott még búcsút veszek a Führer egyik őrzászlóaljától, amely éppen indul a keleti frontra. Ahogy elnézem ezeket a friss, fiatal embereket, akik a zuhogó esőben a vonatra szállnak, tele bátorsággal és bizalommal, a szívembe hasít, amikor arra gondolok, vajon egy év múlva hányan élnek még közülük. [...]

1943. január 28.

Tegnap: [...] A nap szenzációja Churchill és Roosevelt találkozója Casablancában. A megbeszélésekre tehát nem Washingtonban került sor, mint gondoltuk, hanem Afrika forró földjén. Hírszerző

8 A naplóból úgy tűnik, hogy Goebbels egyik tervezett témáját, a „keleti népekkel" való bánásmód megváltoztatásának kérdését fel sem vetette.

szolgálatunk ismét teljesen csődöt mondott, még a találkozó helyszínét sem tudta felderíteni. A megbeszélések csaknem két hétig tartottak; az ellenséges sajtó nagy előkelően a győzelem kapujáról beszél. [...] Sztálin a távollétével tüntetett. Még csak képviselőjét sem küldte el, amit a záróközleményben igen sajnálatosnak nyilvánítottak. Sztálin kijelentette, nem hagyhatja el az országot, mivel vezetnie kell a mostani offenzívát. Valójában valószínűleg nem akar részt venni az angolszászok paktálásában.[9] Feltehetően úgy véli, hogy Európával saját erővel, a saját eszközeivel is megbirkózik. Ez igen nyomasztja az angol, de az amerikai közvéleményt is. [...] Von Wedel ezredessel megbeszélem a sztálingrádi harcok befejezéséről kiadandó jelentést. Igen óvatosan kell kezelnünk ezt a kérdést a német közvélemény miatt. Elsősorban a hősi küzdelem történelmi szerepét kell kiemelni. Tisztában kell lennünk azzal, hogy a sztálingrádi csata elvesztéséről szóló jelentés évszázadok múlva is példa lesz a történelemben. Az érvek egész sorával igyekszem elkerülni a sokkhatást; ezek bizonyára hoznak némi eredményt. Bizonyos, hogy a sztálingrádi kérdést élénken vitatja majd a német nép, s hogy nagy, részben lélektani nehézségeket kell leküzdenünk, hogy megértessük a történteket. Leginkább az nyomaszt, hogy olyan – valószínűleg a főparancsnokság tisztjeitől származó – híresztelések terjengenek, amelyek alkalmasak arra, hogy kétségbe vonják a Führer vezetői képességeit. Mindent megteszek majd, hogy szembeszálljak a rémhírek rossz hatásával. [...] Cikket írok, ezzel a címmel: „A kemény tanulság", melyben tovább erősítem és folytatom belső hadviselésünk radikálisabbá tételének irányvonalát. Az a tervem, ha nagyobb nehézségekbe ütközöm a négyes bizottságban, jobban támaszkodom majd a nyilvánosságra. A közvélemény mindig jó szövetséges. [...]

1943. február 2.

Tegnap: [...] Moszkvából érkezik a lesújtó hír, hogy Paulus és tizennégy tábornoka a bolsevikok fogságába esett. A hír minden, csak nem örvendetes. El lehet képzelni, milyen lélektani hatása lesz, ha igaznak bizonyul. Ezt egyelőre még nem lehet megállapítani. [...] Londonban valóságos günykacaj tör ki. A déli katlant teljesen elfoglalták a szovjetek. Ha Paulus valóban fogságba esett, az a legénység és a tisztikar nagyon súlyos veszteségei miatt alig

9 A találkozó 1943 január 14 és 25 között zajlott le Itt született a „feltétel nélküli kapituláció" később sokat vitatott formulája Valószínű, hogy a sztálingrádi csata idején Sztálin tényleg nem akarta elhagyni az országot, amire egyébként is csak nehezen volt kapható

jóvátehető presztízsveszteséget jelentene.[10] Mondhatja persze valaki, hogy innen Berlinből könnyű egy ilyen esetet az íratlan nemzeti etikai kódex alapján megítélni. Mindenesetre nem szabad megfeledkezni arról, hogy Sztálingrád parancsnoka választhatott: meghosszabbítja tizenöt-húsz évvel az életét, vagy több ezer éves, örök élet lesz a sorsa, hervadhatatlan dicsőségben. Szerintem ez a választás nem nehéz. Egyébként sokan, elsősorban Fritzsche, aki jól ismeri Paulus vezértábornagyot, jelleme és alkata miatt kizártnak tartja, hogy élve került a bolsevisták fogságába. A bolsevikok kijelentik, hogy az egész sztálingrádi katasztrófa oka a Führer makacssága. Tábornokai tanácsa ellenére ragaszkodott Sztálingrád védelméhez, és nem engedélyezte a visszavonulást. A Sztálingrádban megsemmisített csapatok létszámát a bolsevisták mesterségesen 330 000 főre srófolják fel. Közleményt adtak ki a hadizsákmányról is. Ez a jelentés is mértéktelenül túloz. Mindez nem lenne annyira kellemetlen, ha a katasztrófából legalább erkölcsi sikert kovácsolhatnánk. Ezt nagyon veszélyeztetné, ha Paulus élve került volna a bolsevikok kezébe. Nem akarok erről végleges ítéletet mondani, amíg nincsenek részletes jelentések. Lehet, hogy valóban egy igen sajnálatos tényről van szó, de az is lehet, hogy a bolsevikok csak blöffölnek, ámde ezt igen hamar le lehetne leplezni. Tehát várnunk kell. Martin ezredesen le tudom mérni, hogyan hat a hír a hadsereg tisztjeire. Mélységesen meg van rendülve, s kijelenti, hogy tulajdonképpen le kellene vetni az egyenruhát, ha a hír igaznak bizonyul. Igyekszem lelket önteni belé. De az erkölcsi csapások, amelyeket a hadsereg az elmúlt hónapokban elviselt, a tisztikar jelentős részére mélységesen hatottak. A háború beárnyékolja lelküket. [...] Késő este fölhívnak a Führer főhadiszállásáról, hogy mi a véleményem Paulus vezértábornagy ügyéről. Azt mondom a Führernek: először meg voltam győződve, hogy a szovjet jelentés megfelel a tényeknek. A szovjetek azonban egész nap hallgatásba burkolóztak, ami az ügyet kissé gyanússá tette. Ezért határozottan ellenzem, hogy cáfolatot adjunk ki, vagy bármelyik változat mellett kiálljunk. Meg kell várnunk a szovjetek további lépéseit. Ez az adott körülmények között esetleg napokig is eltarthat, mert akár a kezükben van Paulus, akár nincs, érdekük – mivel tudják, hogy mi nem ismerhetjük a tényeket –, hogy egy ideig még bizonytalanságban vergődjünk. A Führer is osztja véleményemet a Paulus-ügyről, ha valóban az történt, amit a szovjetek állítanak. Most azonban még ne menjünk el idáig. Előfordulhat, hogy súlyos

10 Paulus tábornok hadseregének déli csoportja január 31-én kapitulált, a maradék északi rész február 2-án.

igazságtalanságot követünk el a vezértábornagy ellen. Tehát meg kell várni, hogy kiderüljön az igazság, csak aztán lehet ítélkezni. Egyébként az északi csoport változatlanul vad dühvel harcol Sztálingrádban. A szovjeteknek még le kell küzdeniük néhány akadályt, amíg lerohanhatják őket. Sorsuk végleges alakulását azonban ez már aligha befolyásolhatja.

1943. február 4.

Tegnap: [...] Most már kénytelenek vagyunk bejelenteni a népnek Sztálingrád elestét. Igen keserű, de szükséges döntés. A hír rendkívüli közleményként hangzik el a rádióban délután 4 óra tájban, a megfelelő heroikus szertartás kíséretében. A részleteket személyesen beszélem meg a Führerrel, aki az összes javaslatomat elfogadja. Miután hírt adtunk Sztálingrád elestéről, egy közleményben elrendelem, hogy a birodalom egész területén szombat estig minden mozi, színház és szórakozóhely zárva legyen. Úgy gondolom, ez az intézkedés megfelel a nép érzelmeinek. A nép most nagyon komoly és visszafogott; ebben a nehéz órában elvárja a vezetéstől, hogy mondjon valami vigasztalót és felemelőt. A jelentésünk teljes mértékben megfelel ezeknek a vágyaknak. Komoly, szakszerű, józan, nem patetikus, de nem is rideg. Érződik belőle a mély történelmi elkötelezettség, ami a sztálingrádi tragédia hátterében van. Még mindig nem tudható, hogy Paulus vezértábornagy él-e, vagy az önkéntes halált választotta. A bolsevisták kitartanak amellett, hogy a kezükben van, és úgy gondolom, e hír igazságát már aligha lehet kétségbe vonni. Ilyen biztosan és állhatatosan még a szovjetek se mernék ezt kijelenteni, ha Paulus nem lenne a kezükben. Ez a tény a hadsereg számára súlyos erkölcsi tehertételt jelent. Jelenleg még fel sem lehet mérni, milyen lélektani hatása lesz a jövőben. A szovjetek azzal dicsekednek, hogy óriási hadizsákmányra tettek szert Sztálingrádban. Feltehetőleg sok minden a kezükbe került, de a felszerelés nagy részét katonáink bizonyára időben megsemmisítették. A Sztálingrádról szóló jelentés sokkhatást kelt a német népben. Számítottak ugyan rá, de most, hogy a hír valóság lett, sokkal fájdalmasabb, mint először gondolták volna. Mindent meg kell tennünk, hogy átsegítsük az embereket ezen a nehéz órán. Átállítatom az egész rádióprogramot. Valamennyi szórakoztató műsort és sportközvetítést törlünk, és kizárólag komoly, klasszikus zenét sugározunk. [...]

1943. április 6.

Tegnap: [...] A keleti területekkel kapcsolatos kiáltvánnyal Terboven teljesen egyetért. Szerinte sem megfelelő a Koch által gyakorolt keleti kancsukapolitika. Keleten a harcot nemcsak katonailag és erőszakkal, hanem politikailag is meg kell vívnunk. Terboven most járt Essenben és megállapította, hogy a légitámadások milyen pusztítást okoznak nemcsak a lakóházakban és gyárakban, hanem a német nép moráljában is. Hallatlan problémákat kell megoldanunk. Ezek annál súlyosabbak, mivel az országban jelenleg nincs szakszerű központi irányítás. Egész sor személyi változásra van szükség, hogy a vezetés alapelveim és véleményem szerint változzék meg. Terbovennek van teljesen igaza, hogy Seldte helyett Ley legyen a munkaügyi miniszter, s Frick helyett Himmler a belügyminiszter. Ő ezt részletesen is megindokolja. De nekem ezekre az indokokra nincs szükségem, hiszen már rég elfogadtam őket. Terbovent is megingatta egy kissé, milyen passzívan szemléli Göring az egész kibontakozást. Okvetlenül ki kell őt rángatni közömbös kiábrándultságából. A birodalom jövőbeni központi irányításához az ő tekintélyére feltétlenül szükség van. Mindenesetre nagyon nehéz lesz Göring régi tekintélyét visszaállítani, mivel a légi háború során oly nagy mértékben mondott csődöt. [...] Speer közölte, hogy Essen utolsó előtti bombázásának következményeit a Krupp-művekben lényegében helyreállították. Ebből is nyilvánvaló, hogy az ipari károkat sokkal könnyebb kiküszöbölni, mint a lakóházakban esett károkat. Mindenesetre lesz még munkánk, amíg felszámoljuk az utolsó és az utolsó előtti bombatámadás következményeit. Speernek az a véleménye, hogy a Krupp-műveket semmiképp sem szabad Essenből kitelepíteni. Essen maradjon továbbra is a német hadiipar kovácsműhelye, hiszen ha elvisszük Essenből a hadiipart, akkor az angolok egyszerűen megkeresik az újabb célpontot. A civil lakosságot, amennyire csak lehet, el kell költöztetni, s Essent a hadviselés szempontjából elsőrendű fontosságú városnak nyilvánítani. Teljesen egyetértek Speerrel. Örvendetes híreket közöl a hadiipari termelésről. Márciusban – noha nagyarányú behívások voltak a hadiiparból is – rekordteljesítményt értek el, amire senki sem számított. Közlése szerint a növekedés 20–30 százalék, egyes területeken még több. A „IV"-es harckocsik termelése 40%-kal, a rohamlövegeké 30%-kal, a „Tigrisek"-é 25%-kal, a könnyű tábori tarackoké 100%-kal, a karabélyoké 110-ről 150%-ra nőtt. A vaskohászat 10%-kal növelte a termelést (az elmúlt évben 37%-kal); a havi termelés az eddigi 2,1 millió tonnáról 2,63 millió tonnára növekedett. Speer szerint ez részben a jól nekilendült fegyverkezési propagandának

tudható be. A hadiiparban dolgozók érzik, hogy a figyelem középpontjába kerültek, s ezért jobban megerőltetik magukat. Erre irányuló propagandánkat a jövőben még jelentősen növelni akarjuk. [...]

1943. április 9.

Tegnap: [...] Szmolenszk közelében lengyel tömegsírokat találtak. A bolsevikok tízezer lengyel foglyot, köztük civileket, püspököket, értelmiségieket, művészeket stb. is, egyszerűen lepuffantottak, s tömegsírokba kapartak el.[11] A tömegsírok felett építményeket emeltek, hogy eltüntessék galád tettük nyomait. A lakosság segítségével sikerült a kivégzések rejtélyét felderíteni. Ez is jelzi, menynyire elállatiasodott az emberi lélek. Rávettem semleges újságírókat, hogy Berlinből utazzanak el a lengyel tömegsírokhoz. A lengyel értelmiség képviselőit is odahívatom. Lássák csak a saját szemükkel, mi vár rájuk, ha teljesülne az a gyakori kívánságuk, és a bolsevikok legyőznék a németeket. [...] Este nagy kísérettel Essenbe utazom. A különvonatban hosszú megbeszéléseket folytatok. Milch vezértábornagy igen élesen bírálja a birodalmi marsallt. Azt veti a szemére, hogy igencsak elhanyagolta a német légierő műszaki fejlesztését. Elaludt babérjain, amelyeket 1939-ben és 1940-ben szerzett. A legnagyobb csapás Udet tábornok tevékenysége volt, akinek a feje fölött az idők folyamán összecsaptak a hullámok. Ezzel magyarázható emberi és lelki tragédiája. A terhére írandó mulasztásokat csak történelmi léptékkel lehet felbecsülni. Az eredmény: csaknem teljesen védtelenek vagyunk az angol légi terrorral szemben. [...]

1943. április 18.

Tegnap: [...] Este megkapom a fényképeket Katynról. Olyan borzalmasak, hogy csak egy részüket lehet közreadni. A fotódokumentáció olyan drasztikus bizonyítéka a bolsevikok gyilkos bűnösségének, hogy ezt már semmiképp sem lehet letagadni. A nyomozóhivatal titkos jelentéséből megtudom, hogy a svéd újságok kézzel-lábbal tiltakoztak berlini tudósítóik beszámolójának közlése ellen. Ismét jó bizonyíték, mennyire semleges Svédország. Befejeződött Horthy látogatása Obersalzbergen. Az első napon igen indulatos volt a hangulat. A Führer nem tett lakatot a szájára, s egyértelmű szemrehányást tett Horthynak politikája helytelensége miatt általában, valamint olyan konkrét ügyekben, mint az általá-

11 Mint utóbb kiderült, az áldozatok száma kb. 15 000 volt, és kizárólag lengyel tisztekből és katonákból állt.

nos hadviselés és a zsidókérdés. A Führer igen egyértelműen fogalmazott; elsősorban azzal vádolta a magyarokat, hogy Spanyolországon és Portugálián át megkísérelték felvenni az összeköttetést az ellenséggel. Horthy ugyan tagadta ezt, de nem sokra ment vele.[12] Berlinben még mindig nem oldották meg teljesen a zsidókérdést. A mai napig is számos úgynevezett „védett zsidó", kivételezett és nem kivételezett vegyes házasságból származó zsidó él a fővárosban. Ez igen sok rendkívül súlyos problémát okoz. Mindenesetre elrendelem, hogy minden Berlinben élő zsidót vessenek újra vizsgálat alá. Nem akarom, hogy a zsidók a zsidócsillaggal szaladgáljanak a birodalmi fővárosban. Vagy „kivételezettként" ne viseljék a zsidócsillagot, vagy végképp el kell őket távolítani Berlinből. Meggyőződésem, hogy a főváros megtisztítása a zsidóktól egyik legjelentősebb politikai tettem. Ha visszagondolok, milyen volt Berlin 1926-ban, amikor ideköltöztem, s milyen lesz 1943-ban, amikor már végképp eltávolítottuk a zsidókat, fel lehet mérni, mit tettünk ezen a területen. [...]

1943. május 8.

Tegnap: [...] Észak-Afrikában közeleg a vég. Az angol–amerikai csapatok következő célpontja Bizerta és Tunisz. A csata megkezdődött. A végső cél, hogy a tengelyhatalmakat kiűzzék egész Afrikából. Londonban már biztosak a győzelemben, s erre van is némi okuk. Cikkem, „A háború és a zsidók", minden várakozás ellenére a semleges országokban is nagyon erős visszhangot kelt. Azt hittem, a zsidók igyekeznek majd agyonhallgatni, de nem ez történt. Csodálkozással figyelem, milyen terjedelemben idézik. Ebből kiderül, hogy vagy a zsidók olyan ostobák, hogy érveimet terjesztik a világban, vagy minden szerkesztőségben van néhány titkos zsidógyűlölő, aki arra használja fel cikkemet, hogy antiszemita érveket népszerűsítsen. Sajnos a katyni sírokban német lőszert is találtak. Még fel kell deríteni, hogyan kerülhetett oda. Vagy olyan lőszerről van szó, amit még akkor adtunk a szovjet-oroszoknak, amikor barátságos viszonyban voltunk, vagy a szovjetek dobták a lőszert a sírokba. Mindenesetre egyelőre szigorúan titkosan kell kezelni a lőszerügyet; ha az ellenség tudomást szerezne róla, hatását vesztené az egész katyni ügy. Délben az új birodalmi kancelláriában kerül sor Victor Lutze állami búcsúztatására.[13] Nagy tüntetés lesz

12 Hitler legfőbb követelését, Kállay Miklós miniszterelnok leváltását azonban nem teljesítette

13 Lutze, Viktor, SA-vezető, 1934-től az SA vezérkari főnoke; baleset kovetkeztében halt meg

ez a párttal és elsősorban az SA-val való szolidaritás mellett. A birodalom fennállása óta még sosem temettek el olyan ünnepélyesen valakit, mint most Viktor Lutzét. Maga a szertartás méltó keretek között zajlik le. Emlékbeszédemnek nagy hatása van. Utánam maga a Führer szólal fel s rövid beszédben emlékezik meg Lutzéról. Végezetül a Német Érdemrend legmagasabb fokozatát adományozza neki. Ezzel Lutze és az SA olyan megtiszteltetésben részesül, ami messze meghaladja a szokásosat. Viktor Lutze megérdemli ezt. Olyan rendes és kedves fickó volt, hogy legalább a halála után járt neki ez a kitüntetés. Én kísérem ki Paula Lutzét és a családtagokat a mozaikteremből. A Wilhelmstrassén igen hatásos gyászszertartásra kerül sor. [...] Délután a birodalmi és a körzetvezetők megbeszélése a Führernél. A Führer abban a kitüntetésben részesíti az összegyűlt pártvezetőket, hogy részletesen ismerteti velük a helyzetet. Azzal kezdi, hogy ebben a háborúban polgári és forradalmi államok állnak egymással szemben. A polgári államokat könnyen legyőztük, hiszen pusztán neveltetésük és beállítottságuk következtében mindenben felülmúltuk őket. A világnézeti államoknak az az előnyük a polgári államokkal szemben, hogy egyértelmű ideológiai alapjuk van. Az ebből következő magasabbrendűség egészen a keleti hadjáratig igen hasznos volt számunkra. Ekkor azonban olyan ellenféllel találtuk magunkat szemközt, melynek ugyancsak van világnézete, még ha hamis is. [...] Az egyházak ellenállásával, ami nekünk annyi gondot okoz, a bolsevikoknak nem kell számolniuk. Az természetesen nyilvánvaló zsidó csalás, ha ma a moszkvai metropolitáról beszélnek. A Führer jogosan jelenti ki: lehet, hogy ez a metropolita néhány hónapja még bútorszállító munkás volt. Ebből a szempontból Sztálinnak sokkal könnyebb a helyzete, mint nekünk. Ő egységessé formálta a népét. Mindenki bolsevik nevelésben vagy bolsevik kancsukában részesül; mindenesetre a Szovjetunióban nincs eltérés a Kreml urainak véleményétől. Mindebből következik, hogy a Szovjetuniónak Európában csak a németek tartós ellenállásával kell számolnia. Saját szövetségeseink sem képesek harcolni a bolsevikok ellen. A Führer az elmúlt tél tapasztalataiból azt a következtetést vonta le, hogy keleten a háborút kizárólag német csapatokkal kell megvívni. A legjobbak még a románok voltak, aztán következnek az olaszok, a legrosszabbak a magyarok. A Führer ezt elsősorban arra vezeti vissza, hogy Magyarországon nem jött létre a társadalmi egyenlőség, annak még a csírája sem. Ennek következtében a katonák nincsenek meggyőződve a háború szükségességéről. Ha a tisztek itt-ott vitézül harcoltak, akkor a legénység cserbenhagyta

őket. [...][14] Az a véleménye, hogy az antiszemitizmus, ahogy azt korábban kezeltük és népszerűsítettük a pártban, legyen ma ismét az alapja szellemi vitáinknak. Jó véleménye van az angol antiszemita mozgalomról; természetesen tudja, hogy szervezetten nem működhet, s ezért nem jelenhet meg a hatalmi politika porondján. Ennek ellenére az antiszemitizmus igen kellemetlen a Churchill-kormány számára. Azokhoz az antiszemita mozgalmakhoz hasonlítható, amelyek korábban Németországban a polgári egyesületekben alakultak ki. De ezek sem értek volna célt, ha a nemzetiszocialista forradalmi mozgalom nem fogadja be őket. A zsidókérdés Magyarországon a legkevésbé megoldott. A magyar államélet zsidókkal van teletűzdelve, s a Führernek nem sikerült Horthyt találkozásuk során meggyőzni, hogy keményebb rendszabályokra van szükség. Horthy családja is szorosan összefonódik a zsidókkal, s a jövőben is mindent megtesz majd, hogy elmaradjon a zsidókérdés valóban radikális megoldása. Horthy humanitárius meggondolásokra hivatkozik, amelyeknek ebben az összefüggésben természetesen semmiféle jelentőségük nincs. A zsidósággal szemben a humanitás szóba sem jöhet, a zsidóságot el kell taposni. A Führer mindent megtett, hogy meggyőzze Horthyt álláspontjának helyességéről, de sajnos alig ért el eredményt. Mindebből a Führer azt a következtetést vonta le, hogy a kisállamok európai zsibvásárát a lehető leghamarabb fel kell számolni. Harcunk célja az egységes Európa megteremtése marad. Európát azonban csak a németek tudják kellőképp megszervezni. Más vezető hatalom gyakorlatilag nem létezik. Ezzel kapcsolatban a Führer ismét hangsúlyozza: örüljünk, hogy japánok nincsenek az európai kontinensen. Bár az olaszok jelenleg sok gondot és nehézséget okoznak, de szerencsések vagyunk, mert Európa jövőjének kialakításakor ők nem lesznek számunkra komoly vetélytársak. Egészen más lenne, ha a japánok itt élnének az európai kontinensen. Jelenleg azonban gyakorlatilag mi vagyunk az egyetlen szóba jöhető vezető erő Európában. [...] A Führer kifejti rendíthetetlen bizonyosságát, hogy a birodalom uralja majd egész Európát. Ezért még nagyon keményen meg kell harcolnunk, de az eredmény kétségkívül lenyűgöző lesz. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy úton vagyunk a világhatalom felé. Akié Európa, az meg fogja szerezni a hatalmat a világ fölött. Ilyen összefüggésekben természetesen egyáltalán nem lehet igazságról vagy igazságtalanságról vitázni. A háború elvesztése a német nép számára a legnagyobb igazságtalanságot jelente-

14 E nézetét Hitler Horthy kormányzónak is elmondta, aki tiltakozott e megítélés ellen.

né, a győzelem viszont a legnagyobb igazságot szolgáltatná. A győztesnek különben is minden lehetősége meglesz, hogy a világ közvéleményének bebizonyítsa harcának morális indokoltságát. A háborúval kapcsolatban a Führer kifejti azt a véleményét, hogy lényegében minden a mozgásképességünkön múlik. Sztálingrádot azért vesztettük el, mert képtelenek voltunk ezt megoldani. A mozgásképesség megoldatlanságából következik a súlyos katonai válság Észak-Afrikában is. A háborút az fogja megnyerni, akinek van szervezőereje a mozgásképesség megoldására. Ebből a szempontból fölötte állunk ellenfeleinknek: nekik kívülről kell támadniuk, mi viszont belülről védekezünk. [...]

1943. május 10.

Tegnap: [...] A harcok a varsói gettóban nagyrészt elcsendesedtek.[15] Titkos jelentést kapok arról, hogyan juthattak a zsidók jelentős fegyverkészletekhez, amivel védekezhettek. Nagyrészt bátor szövetségeseinktől vásárolták, akik menekülés közben jó pénzért eladták Varsóban a fegyvereiket. Ezek aztán a katonák! Délben hosszan beszélek a Führerrel. Igen élesen nyilatkozik az élelmezésügyi s különösen a belügyminisztérium centralizálása ellen. Az egész birodalmi politikának arra kell épülnie, hogy centralizáljuk, amit centralizálni kell, de amit decentralizálni lehet, azt decentralizáljuk. [...] Ezután Frank főkormányzóról beszél. Elszánta magát, hogy leváltja, s Greisert nevezi ki a helyére. Nem tudom még, valóban végrehajtja-e ezt a végső lépést; de azt hiszem, mindabból, amit a Führer eddig mondott, ez nem lehet kétséges. Kora délután a Führer alapos, négyszemközti megbeszélésre kéret a birodalmi kancelláriába. Első emeleti lakószobájában találkozunk, s módom nyílik, hogy elébe tárjam mindazt a problémát, ami foglalkoztat. A katyni ügyben végzett propagandamunkánk a Führer rendkívüli elismerését váltotta ki. Ebből ismét felismerte, milyen hallatlan lehetőségei vannak még az antibolsevista propagandának. A Wehrmacht meg se szólaljon ebben az ügyben. Törődjék csak a katonai helyzettel, a nép lélektani vezetése kizárólag a propagandaminisztérium feladata. [...] Bármennyire személyesen érintette is a tuniszi tragédia,[16] egy pillanatra sem vesztette el szilárd hitét a végső győzelemben. Ezt ismét bebizonyította az a két szép óra, amikor négyszemközt beszélhettünk, és kitárta a

15 A varsói gettólázadás 1943. április 19-én kezdődött. Véres harcok után május 19-én fejeződött be.

16 Jelentős angol–amerikai sikerek után 1943. május 13-án az egész afrikai német–olasz hadseregcsoport, illetve annak maradványa megadta magát. Rommel előzetesen elhagyta a területet. Kb. 250 000 német és olasz katona esett fogságba.

szívét. Bár fáradtnak és kimerültnek látszik, mégis ő az öreg Führer, agyondolgozva és megviselve, de lobogó szelleme él és minden gondot leküzd. A német nép nem is tudja, mit köszönhet a Führernek. [...]

1943. május 22.

Tegnap: [...] Tunéziáról szóló cikkem nagy visszhangot váltott ki a világ közvéleményében. Érveim igen meggyőzőek. Ha katonai zárójelentés is lenne hozzá, akkor, úgy gondolom, nagyjából elkerültünk volna a tunéziai kudarcunk eredményeként létrejött lélektani mélypontról. [...] Folyik a harc a varsói gettóért. A zsidók még mindig harcolnak, de az ellenállást lényegében már megtörtük, a helyzet nem veszélyes. A főkormányzóságban szaporodnak a merényletek, szabotázsakciók és a banditák támadásai. A helyzet részben valóban kaotikus. A Führer sajnos egyelőre nem hajtja végre a főkormányzóságban azokat a személycseréket, amelyeket tervezett. Greiser dolgavégezetlenül tért vissza Posenbe. Franknak a Führer még egy lehetőséget akar adni.[17] Szerintem jobb lett volna, ha azonnal kitesszük a szűrét. Ha egyszer meggyőződtünk róla, hogy valaki semmiképp sem alkalmas a feladatára, akkor le kell vonni a megfelelő következtetéseket. Megérkeztek a legújabb hangulatjelentések a birodalom területéről. Nem örvendetesek. A birodalmi propagandahivatalok, s a többi közvélemény-kutató szerv egyaránt jelenti, hogy jelenleg a németországi hangulatban törés következett be. Ez Tunéziára, a légi háború éleződésére, a tengeralattjáró-háború időnkénti kudarcára és a húsadagok csökkentésére vezethető vissza. Természetes, hogy az emberek bűnbakot keresnek, hiszen a tényeken nem lehet változtatni. A bűnbak pedig, mint eddig is mindig, a sajtó és a rádió. A legkisebb taktikai hibát is, amely a sajtóban és a rádióban előfordul, nagyon rossz néven veszik. Ideje, hogy írjak egy vezércikket erről a témáról. A Rommelről kiadott közlemény sem volt meggyőző a német nép bizonyos köreiben. Igen élesen bírálják Göringet. [...] Este felkeres Speer, Ley és Funk. Újra megbeszéljük a helyzetet. Valamennyien egyetértünk abban, hogy a jelenlegi legnagyobb probléma afféle Göring-válságnak nevezhető. Göring kiábrándult közömbösséggel eltűri az események folyását, anélkül, hogy bármit tenne tekintélye csorbulásának megakadályozására. Szerintem jobb lenne, ha az országhoz fordulna. A nép nem igazságtalan, s azonnal újra megtapsolná, ha volna bátorsága kiállni a nép elé. [...]

17 Hans Frank valódi bűne az volt, hogy ez idő tájt elkezdett beszélni a törvényességhez való visszatérés szükségességéről.

1943. július 26.

Tegnap: [...] Éppen hazaérek, amikor telefonálnak a Führer főhadiszállásáról. A hírek, amelyeket közölnek, szinte hihetetlenek. A Duce lemondott; Badoglio lépett a helyére, Olaszország élére. A helyzet jelenleg még áttekinthetetlen. A kapott információk Reuter-jelentések a rádióból. A főhadiszálláson még nem tudják, mi is történt valójában.[18] A Führer mindenesetre azt kívánja, azonnal utazzak a főhadiszállásra. Meg akarja vitatni a kialakult helyzetet legközelebbi munkatársaival. [...] Olyan hírek érkeznek, hogy a Fasiszta Nagytanács ülésén igen élesen kirohantak Mussolini és politikája, valamint a hadvezetés ellen. Az ellenzék két hangadója Ciano és Grandi volt, akik rendkívül élesen bírálták a Ducét és politikáját. Sajnos Farinaccinak is szerepe volt az ügyben, bár ellenkező előjellel. Hagyta magát meggyőzni a Mussolinit ért bírálattól, és – bár ő eredetileg az egész rohamnak fasiszta színezetet igyekezett adni, ez nem sikerült neki, és ezzel hatalmas kárt okozott a fasizmus ügyének. A király is kiáltványban fordult az országhoz. Van benne egy érdekes mondat: Itália ragaszkodik hagyományaihoz és adott szavához. Ezzel természetesen nincs mit kezdeni. Az olasz jelentések arról tudósítanak, hogy Rómában hűségnyilvánító tömegtüntetések voltak az új kormány mellett. Azt hiszem, ezzel véget ért a fasizmus. Mussolini késlekedése és hosszú tétlensége lehetővé tette, hogy az ellenzék a fejére nőjön; gyakori „őrségváltásai" is azt eredményezték, hogy elvesztette minden igazi, feltétlen hívét. Hogyan alakul tovább a helyzet, azt ma este még nem lehet megmondani. Mindenesetre jó, ha mindenre felkészülünk. Igyekszem elutazásom előtt még legalább egy-két órát aludni.

1943. július 27.

Tegnap: [...] Igen korán érkezem a tempelhofi repülőtérre. Dr. Dietrich repül velem a Führer főhadiszállására. Őt is rendkívül megdöbbentették az olaszországi események. Egész sor elméletet gyárt, de ezek kuszák és átláthatatlanok. Amíg nem kapunk újabb híreket, nem lehet megítélni, mi is történt valójában Rómában; pillanatnyilag még azt sem tudjuk, mi az államcsíny célja. Ösztönömet és józan eszemet követve azonban úgy gondolom, a római

18 A szövetségesek szicíliai partraszállása után, 1943. július 24-ről 25-re virradó éjszaka a Fasiszta Nagytanács Mussolinit leszavazta. Másnap, 25-én III. Viktor Emánuel király közölte vele, hogy leváltja miniszterelnöki pozíciójából. Távoztakor letartóztatták. Utóda Badoglio tábornok lett, aki bejelentette a háború folytatását, de már szeptember 3-án fegyverszünetet kötött a szövetségesekkel, amit szeptember 8-án hoztak nyilvánosságra.

kamarilla elegáns módon ki akar kerülni a háborúból. [...] A főhadiszálláson, mielőtt beszélni tudok a Führerrel, megbeszélést folytatok Himmlerrel és Bormann-nal. Nem hiszik, hogy Mussolini önként mondott le, ami szerintem is szinte kizárt. [...] A jelentésekből arra következtetek, hogy a Duce valójában az olasz nép körében elvesztette tekintélyének nagy részét. Egyébként amikor egy diktátor megbukik, mindig igen hamar porondra lép az utca, s valószínűleg igen hamar ilyen és ehhez hasonló folyamatok tanúi leszünk Olaszországban. 10 órakor Göring társaságában az első megbeszélés a Führerrel. A Führerből sugárzik a nyugodt biztonság s a szuverén fölény. Bár nagy hatással voltak rá az olasz események, semmiképp sem engedi, hogy ezek kibillentsék egyensúlyából. Épp ellenkezőleg, agya már lázasan dolgozik új döntések előkészítésén és meghozatalán. Fél órával később érkezik e döntő megbeszélésre Ribbentrop Fuschlból. Nemrég heverte ki tüdőgyulladását, még igen rossz bőrben van. A Führer először a saját véleményét ismerteti a helyzetről. Az az álláspontja, hogy a Duce nem mondott le önként. Letartóztatták. Nem tudni, életben van-e még. Én nem hiszem, hogy Badoglio és társai az életére törtek volna. A Führernek is az a véleménye, hogy az egész válságot a Fasiszta Nagytanács ülése robbantotta ki. Farinacci úgy viselkedett, mint egy otromba medve, s valószínűleg jóakaratból, nemes eszméktől sarkallva olyan szerepet játszott, amely végzetes lett. Miután a Fasiszta Nagytanács bírálatát a Ducére zúdította, színre lépett a királyi család. Az egész akciót bizonyára hosszan készítették elő, s Farinacci ebben a játszmában bizonyos értelemben csak epizodista volt. Bizonyosra vehető, hogy a Duce nincs szabadlábon, és nem hozhat döntéseket. Ez halálos veszély a fasizmus számára. Ha volna rá mód, hogy ezt a veszélyt elhárítsuk, akkor ezzel a lehetőséggel élnünk kellene. Az egész ügy hátterében a feloszlatott, de a valóságban létező olasz szabadkőművesség van.[19] Bosszút akarnak állni Mussolinin s világpolitikailag megsemmisítő csapást mérni a tekintélyuralmi állameszmére. Az olasz király túlságosan ostoba és szűk látókörű, hogy ezeket az összefüggéseket felismerje. Nem fizikailag, hanem lelkileg és szellemileg teljesen Badoglio kezében van. Badoglio viszont annak a kamarillának a feje, amely meg akarja buktatni a fasizmust, s minden történelmi értéket, amit létrehozott. Természetesen a válság alap-

19 A valóságban Mussolini megbuktatásában fasiszta részről Dino Grandi, a korábbi kulugyi államtitkár, majd londoni kovet játszotta a főszerepet, a Fasiszta Nagytanácsban általa előállított helyzetet pedig a király és a környezetét alkotó magas rangú katonatisztek felhasználták, hogy már korábban kitűzött céljukat, Mussolini eltávolítását végrehajtsák

vetően Németország ellen irányul. Azt akarják, hogy Olaszország kilépjen a háborúból, s ezzel rendkívül veszélyes helyzetbe hozzák a birodalmat. A válság mögött kétségtelenül az angolok és az amerikaiak állnak. A Führer meg van győződve, hogy Badoglio, mielőtt megtette a döntő lépéseket, tárgyalt az ellenséggel. Hiába jelenti ki kiáltványában, hogy a háború folytatódik, ez önmagában nem jelent semmit. Mást nem is mondhat, hiszen ellenkező esetben azonnal színre lép a német Wehrmacht, s Olaszország mégis hadszíntér lesz, amit pedig szeretne elkerülni. Az angolok bizonyára a legmegfelelőbb körülmények között s a legmegfelelőbb időpontban megkísérlik majd a partraszállást, esetleg Genovában, hogy elvágják a Dél-Olaszországban állomásozó német csapatokat. Ezt kell megelőzni. A Führernek az a terve, hogy egy nagy, cseles fogást hajt végre: egy jelenleg Franciaországban állomásozó ejtőernyős hadosztályt akar ledobni Róma köré. Az ejtőernyősök elfoglalják Rómát, letartóztatják a királyt családjával együtt, Badogliót és cinkosait, s repülőgépen mindnyájukat Németországba szállítják. Ha kezünkben lesz a király, Badoglio s a többi értelmi szerző, mindjárt más lesz a helyzet. [...] A válságot az elhamarkodott, óránként változó jelentések alapján még nem lehet átlátni. Délben hírek érkeznek, hogy a csőcselék kerekedik felül. Ez nem meglepő, számítottunk rá. A fasizmus jelképeit eltávolítják a nyilvános helyekről, egy Mussolini utcát Matteotti utcára kereszteltek át.[20] Az olasz fővárosban tömegek vannak az utcán, a királyt és Badogliót éltetik, s viharosan követelik a békét. Ez olyan fejlemény, aminek csak örülhetünk. Minél inkább elvetik az olaszok a sulykot, annál jobb ez az általunk tervezett rendszabályok szempontjából. Ha a tüntetők Badogliót éltetik, ez azt jelenti, hogy valószínűleg ő szervezte a tüntetéseket. Mindenesetre vigyáznia kell, hogy a fejére ne nőjenek, s nehogy az ő esetében is beigazolódjék a mondás: kiszabadította a palackból a szellemet, s nem tudja többé visszaparancsolni. Az olasz népben bizonyára mély békevágy él. Azon múlik most, hogyan szólunk hozzá. Ha kemény, férfias felhívást intéznénk az olaszokhoz, az bizonyára ugyanolyan visszatetszést szülne, mint ha a defetizmusra, engedékenységre hívnánk fel. Hogy a nyilvános helyeken leszakítják a fasizmus jelképeit, a fasceseket; hogy a csőcselék megrohamozza a fasiszta pártházakat, azt bizonyítja, hogy Badoglio mindent föl akar számolni, ami a fasiszta forradalommal összefügg. Nemcsak azért, mert ellensége a fasizmusnak, hanem azért is, hogy jó fiú legyen az ellenség szemében. Ez is bizonyítja, hogy szavára – „A háború

20 Matteotti, Giacomo, szocialista vezető, 1924-ben egy fasiszta kommandó megöli.

folytatódik" nemigen lehet adni. Mindaz, ami történik, a modern történelem legnagyobb hűtlensége. A Führer határozottan elszánta magát: nem engedi, hogy Olaszország másodszor is elárulja a Német Birodalmat.[21] A Führer főhadiszállásán tartott megbeszélések legfontosabb témája, hogy a Badoglio-klikk s az olasz árulás ellen tervezett rendszabályokat alaposan dolgozzuk-e ki – ez bizonyára igénybe vesz nyolc napot –, vagy gyorsan és rögtönözve cselekedjünk. A Führer természetesen a lehető leggyorsabban kész helyzetet akar teremteni, és ez helyes. Az olaszországi állapotok jelenleg még nem szilárdultak meg annyira, hogy az egész helyzetet ne lehessen egy rögtönzött cseles húzással megváltoztatni. Rommel ezzel szemben, mint sokat tapasztalt katona, kissé tartózkodóbb. Jobb megoldásnak tartaná, ha az akció előkészítésére elég időt hagynánk: így minden valószínűség szerint elérnénk célunkat. A Führer megbízza Rommelt azoknak az intézkedéseknek a végrehajtásával, amelyeket a főparancsnokságnak kell Olaszország ellen a közeljövőben meghoznia. Elsősorban Keitel és Jodl tiltakozik kézzel-lábbal az ellen, hogy Rommelt ugyanakkor a Szicíliában állomásozó csapataink főparancsnokává is kinevezzék. Nem akarják, hogy Rommelnek túlságosan nagy hatalma és túlságosan sok katonája legyen, mert féltékenyek rá! Ez azonban nem ok, hogy ne tegyük meg, ami szükséges; a Führer úgy dönt, hogy minden Olaszországban állomásozó alakulatunk főparancsnoka Rommel legyen. Délig még nem sikerült világos képet kapnunk a római állapotokról. Ellentmondásos jelentéseket kapunk. [...] Este hosszú helyzetértékelés a Führernél. A Führer ismét kifejti álláspontját, hogy Olaszország, illetve a pártütő kamarilla ellen olyan gyorsan cselekedjünk, amennyire csak lehet. Rommel álláspontja szerint az akciót megfelelő alapossággal elő kell készíteni. A vita még éjfél után is tart. Sajnos nem vezet végleges eredményre; túl sok a résztvevő, mintegy harmincöt. Én a Führert támogatom; nekem is az a véleményem, hogy ma kisebb erőkkel sokkal többet elérhetünk, mint esetleg egy hét múlva nagyobb erőkkel, hosszadalmas előkészületekkel. A Führernek igaza van, amikor azt mondja, hogy minél gyorsabban cselekszünk, annál hamarabb lesz meg a siker. Szerintem egyébként a katonák által előadott javaslatoknak az a hibájuk, hogy nem számolnak azzal, mit tesz majd az ellenség. Az angolok bizonyára nem várnak nyolc napot, hogy mi megfontolhassuk és előkészíthessük az akciót, amit végre szeretnénk hajtani. Mindenesetre valamennyien, a Führer is, egyetér-

21 Utalás az I. világháborúra, midőn Olaszország a hármas szövetség tagjaként 1915 májusában az antant oldalán lépett be a háborúba.

tünk abban, hogy a Vatikánt ki kell hagyni a tervezett rendszabályokból. Egy ejtőernyősök által végrehajtott akció, ha a támadásra 24 órán belül sor kerül, bizonyára sikeres lenne. Kétlem azonban, hogy a Duce hajlandó lenne a mi gondolkodásunknak megfelelő politikát követni. A megbeszélések jóval éjfél utánig tartanak. Nagyon kimerült vagyok, amikor véget érnek. Holtfáradtan zuhanok az ágyba, s álomtalanul alszom.

1943. július 29.

Tegnap: [...] Az éjszaka Hamburg eddigi legsúlyosabb bombázása. 800–1000 angol bombázó jelent meg a város fölött. Légvédelmünk alig néhányat lőtt le, így a támadók jelentékeny veszteségéről nem beszélhetünk. Kaufmann számol be először az angol légitámadás hatásáról. Azt mondja, a katasztrófa méretei minden képzeletet felülmúlnak. Egy milliós várost romboltak le, amire még nem volt példa a történelemben. A felmerülő problémák szinte megoldhatatlanok. A város milliós lakosságát élelmezni kell, szállásról kell gondoskodni a számukra, lehetőleg evakuálni a lakosságot, ruhával és fehérneművel ellátni őket, röviden: olyan feladatokat kell megoldanunk, amilyenekről néhány hete még nem is álmodtunk. Kaufmann-nak az a véleménye, hogy a lakosság döntő többségét evakuálni kell. 800 000 hajléktalanról beszél, akik az utcákon kóborolnak, s nem tudják, mit tegyenek. Azt hiszem, Kaufmann a kétségtelenül rendkívüli helyzet következtében kissé elvesztette uralmát az idegei fölött. Túlságosan lírai, romantikus alkat egy ilyen mérhetetlen katasztrófa elviselésére. [...]

1943. szeptember 11.

Tegnap: [...] Délben találkozom a Führerrel. Az ebéd szűk körű: Dönitz, Ribbentrop és Keitel. A Führer közli a legújabb híreket. Az észak- és közép-olaszországi helyzet igen kedvezően alakul, remélhetjük, hogy estére minden kiderül. A Führert ez arra ösztönzi, hogy ismét elhalassza a német néphez intézendő beszédét. De most már nem engedek. Ragaszkodom ahhoz, hogy a beszéd este feltétlenül hangozzék el. Most nem szalaszthatjuk el a lélektanilag kedvező pillanatot; annyiszor elszalasztottuk, hogy most már igazán élnünk kell az adott lehetőséggel. [...] A Führer megteszi a végső intézkedéseket, hogy hasonló fordulat nálunk soha ne következhessék be. Minden német herceget eltávolítanak a Wehrmachtból. Javaslom a Führernek, hogy minél hamarább kobozzuk el az egykori uralkodócsaládok nagybirtokait. A birtok az anyagi függetlenség alapja, s az anyagi függetlenség mindig alapja a politikai befolyásnak. A Führer e tekintetben messzemenőleg egyetért ve-

lem. Ami a Ducét illeti, az a véleményem, hogy érzelmileg természetesen sajnálatos, ha nem tudjuk kiszabadítani. Politikai szempontból azonban nem bánom annyira. Mindezeket a kérdéseket hideg fejjel, a célszerűség szempontjainak megfelelően kell megítélnünk. Ha a Duce egy új fasiszta Olaszország vezére lenne, akkor kétségtelenül sok mindenben kötődnénk hozzá, de ezek a kötöttségek a mostani Olaszországgal szemben nem léteznek. Nem hiszem, hogy a Führernek – bár ma is ezt állítja – lenne bátorsága a Duce által vezetett fasiszta Olaszországtól, amely a továbbiakban tisztességesen részt vesz a háborúban, mondjuk elvenni például Dél-Tirolt. Pedig nekünk nemcsak Dél-Tirolt kell újra megszereznünk; a határnak, véleményem szerint, Velencétől délre kell húzódnia. Mindent vissza kell szereznünk, ami valamikor osztrák birtok volt, az olaszok hűtlenségükkel és árulásukkal minden jogukat eljátszották, hogy modern nemzeti államot alkossanak. A történelem parancsa megköveteli, hogy mindezért a legkeményebb büntetésben részesüljenek. [...] A Führerrel sétát teszünk a főhadiszállást körülvevő erdőkben. Még egyszer nyomatékosan kérem, hogy este sor kerüljön a beszédre. Újra elolvassuk az utolsó korrektúrát. A szöveg húszoldalas, kiválóan sikerült. A Führer részletesen elemzi az olaszok árulását. Igen nyomatékosan szól a Ducéhoz fűződő barátságáról, ami a jövőre is vonatkozik. Ezekben a kérdésekben hajthatatlan. A Duce az ókori Róma bukása óta Olaszország legnagyobb fia. A Führer igen egyértelműen minősíti a Ducét megbuktató klikket. Aztán azokról a rendszabályokról szól, melyeket olaszországi helyzetünk biztosítása érdekében hoztunk.[22] A beszédnek ez a része – az észak- és közép-olaszországi sikereinkről szóló rendkívüli jelentésekkel együtt – bizonyára nagyon mély hatást tesz majd az egész világra. A Führer röviden szól a légi háborúról és a keleti frontról. Az egész beszéd Clausewitz szellemében fogant. A beszéd a párthoz való intéssel zárul, biztosít, hogy az olasz példa sosem valósulhat meg Németországban, és nem is fog megvalósulni, s hogy minden nehézség ellenére végül mégis Németországnak kell győzedelmeskednie. A beszéd riadóként fog hatni az egész német népre. Ezután a Führert a mikrofon elé ültetem, s a beszédet – melyet rendkívül hatásosan olvas fel – vezetéken keresztül Berlinben magnetofonszalagra veszik. Igazán örülök, amikor jelentik Berlinből, hogy a felvétel rendben. Sikerült

22 A német katonai hadmozdulat Olaszországban 1943. szeptember 1-jén kezdődött és 10-én Róma elfoglalásával fejeződött be. Közben a németek leszerelték és fogságba ejtették a Dél-Franciaországban és a Balkánon állomásozó olasz egységek katonáit.

elérnem, hogy a Führer a márciusi hősök napja után ismét beszél a rádióban. Most már megnyugodva utazhatok vissza Berlinbe. A főhadiszállásra tett látogatásom legfontosabb célját elértem. Azt hiszem, Göringnek igaza van, amikor azt mondja, hogy ezzel megnyertünk egy csatát. A beszéd fölér néhány hadosztállyal a keleti fronton és Olaszországban. Röviden még elbeszélgetek a Führerrel. Látszik, hogy ő is örül, amiért végre túl van a beszéden. Jó egészséget kíván, minden jót a munkámhoz. Megígéri, hogy a téli segélyakció megnyitásakor ismét beszél majd a Sportpalastban. Gondoskodom róla, hogy újra kedve legyen kapcsolatot teremteni a néppel.[23] A búcsúzkodásunk igen szívélyes. Minden jót kívánok a Führernek. Este 8 órakor halljuk a rádióban a rendkívüli jelentést olaszországi sikereinkről; igen hatásos. Ezután következik a Führer beszéde; az adást hála istennek nem zavarja műszaki hiba. Így szerencsésen betakarítottuk munkánk gyümölcsét. Még egy kis munka, még egy kis beszélgetés; holtfáradtan zuhanok az ágyba. Berlinben ismét kazalnyi munka vár.

1943. szeptember 13.

Tegnap: [...] Este korán érkezik az örvendetes jelentés, hogy rajtaütéssel sikerült a Ducét kiszabadítanunk. Ez a biztonsági szolgálat, Student és a Waffen-SS ejtőernyőseinek hőstette. A Duce társaságában volt Cavallero is, akit tehát mégsem lőttek agyon.[24] A Duce már úton van Bécsbe. Családja jelenleg Münchenben tartózkodik. Védelmünket élvezi az egykori olasz földművelési miniszter, Tassinari is. Ehhez járul a hír, hogy a salernói helyzet viszonylag kedvező. Egymás után, folyamatosan küldjük az erősítéseket, igaz, az angolok és amerikaiak is. Itt versenyfutás folyik: kinek az erői érnek előbb oda, hogy uralhassa a helyzetet. Emberileg természetesen valamennyiünket meghat, hogy sikerült a Ducét kiszabadítani. Hogy ennek milyen politikai következményei lesznek, azt jelenleg még nem lehet felmérni. Mindenesetre este visszautazom Berlinbe. A Führer éjfél felé még fölhív. Természetesen nagyon boldog, hogy a Duce kiszabadult. Az Appenninek egyik legmagasabb csúcsán, egy kis hegyi fogadóban tartották fogva.[25] A Badoglio-rezsim először Maddalena szigetére internálta, de aztán úgy vélték, hogy ott-tartózkodása nem biztonságos. A biztonsági szolgálat ott már a nyomában volt, s előkészítette a kiszabadítását, amit aztán nem

23 Ez Goebbelsnek soha tobbé nem sikerult

24 Cavallero, Ugo, tabornok, az olasz hadsereg vezérkari főnoke (1940–43) Kiszabadítása után a német kovetség kertjében ongyilkosságot kovetett el

25 Kiszabadítása előtt Mussolinit a Gran Sassòn (Abruzzók) a Campo Imperatore nevű szállodában tartották fogva

hajthattak végre, mert a Ducét elszállították. Az Appenninekben a kiszabadítást vitorlázó repülőgépekkel hajtották végre. Az egyik gép 15 méterre ért földet a fogadótól, ahol a Ducét fogva tartották. Néhány perc múlva már szabad volt. Természetesen mélyen megrendítette, hogy német katonák szabadították ki fogságából. Katonáink meglehetősen brutálisan viselkedtek; így tartották sakkban az olasz csendőrökből álló őrséget. A Duce néhány órán belül megérkezett Bécsbe. A Führer már beszélt vele telefonon, épp azelőtt, hogy engem felhívott. Azt mondja, a Ducét mélységesen megrendítették az események. Közölte a Führerrel, hogy beteg és fáradt, mindenekelőtt szeretné kialudni magát. Hétfőn fel akarja keresni családját Münchenben. Rövidesen elválik, hogy alkalmas-e még nagyobb politikai akcióra. A Führer bízik benne. Mindenesetre kedden találkoznak a főhadiszálláson. [...]

1943. szeptember 15.

Tegnap: [...] A Duce megérkezett a Führer főhadiszállására. A fogadtatás igen szívélyes és baráti volt. A Führer bunkerje előtt várta a Ducét és fiát, Vittoriót. A két férfi az oly hosszú távollét után összeölelkezett; megható példája ez a férfiúi és bajtársi hűségnek. Bizonyára nincs ember a földön, akire ne lenne mély hatással ez a megható ceremónia. A Führer és a Duce négyszemközt beszélgettek. Rövidesen megtudom a részleteket. Bizonyos, hogy nemcsak személyes, hanem hivatalos ügyek is szóba kerültek. A Ducénak mindenesetre le kell mondania sok mindenről, ami eddig természetes volt a számára; végül is valahogy ki kell egyenlíteni a szörnyű árulást, amit Olaszország a tengelyhatalmak hadviselésével szemben elkövetett. A Führer előbb ellenzi, de aztán sikerül meggyőznöm, hogy a jelentésnek ma rendkívüli propagandaértéke van. A híradást klasszikus módon oldottuk meg. Bár a kiszabadítás valódi titkát, hogy vitorlázógépekkel hajtották végre, nem közöltük, de a kiszabadításról készített jelentés olyan izgalmas, lebilincselő, megragadó és megható, hogy nyilván nagyon nagy hatással lesz a világ közvéleményére. [...]

1943. szeptember 23.

Tegnap: [...] Nem sokkal azután, hogy megérkeztem a főhadiszállásra, a Führer reggeli sétára hív. Egészségileg kivételesen jó állapotban van. Úgy látszik, az elmúlt hetekben összeszedte magát. Meséli, hogy reggeli sétája kutyájával, Blondival, igen jót tesz neki. Az elmúlt évekkel ellentétben most legalább minden reggel és délután friss levegőn van, ami rendkívül jót tesz fizikai állapotá-

nak. Semmi jele, hogy milyen nehéz napjaink vannak; épp ellenkezőleg, mintha a legjobb formában lenne. Szerintem a politikai és katonai helyzet szempontjából ez a legfontosabb. Ha a Führer jó állapotban van, akkor, még ha némi feszültség után is, de ügyeink jól haladnak. [...] Természetesen ő is nagyon örül, hogy a légitámadások jelentősen csökkentek. Ez szerinte is elsősorban az időjárásnak köszönhető, de légvédelmünk erősödésének is. A mi légitámadásainkkal kapcsolatban a Führer nagyon sokat vár a mágneses bombáktól, amelyeket nemsokára bevetünk. Hajthatatlanul azt az álláspontot képviseli, hogy meg kell torolnunk Anglián a nekünk okozott károkat. A megtorlást szolgáló rakétafegyverek gyártása folyamatban van. A Führer úgy döntött, hogy az olasz városokból kivonjuk a légvédelmet. Az olaszok megérdemlik, hogy átengedjük őket hadisorsuknak. A Führernek az a véleménye, hogy a rakétafegyverekkel történő megtorlásra jövő év január végén, február elején kerülhet sor. Nagy könnyebbség, hogy az angolok nem tudják műszaki eszközökkel megszakítani a rakéták röppályáját. [...] A nyomasztó keleti fronthelyzetről a Führernek sokkal optimistább a véleménye, mint a vezérkarnak. Jelenlegi visszavonulásunk csak azt célozza, hogy állásainkat újra a Dnyeper mögé helyezzük át. [...] Mindenesetre megnyugtató hallani, milyen optimistán ítéli meg a Führer a fronthelyzetet. Az egész háború során ritkán láttam a Führert ennyire keménynek, harcra késznek. Amit korábban már annyiszor megállapítottam, ismét beigazolódik: minél erősebb a vihar, annál hajthatatlanabb a Führer ellenállása. A Führer részletesen beszámol a Duce látogatásáról, ami igen mély benyomást tett rá. Igaz, a Duce személye most nem hatott rá annyira, mint a korábbi találkozásokkor. Ennek elsősorban az lehet az oka, hogy a Duce most hatalmától megfosztva érkezett a Führerhez, aki így kritikusabb szemmel nézte. A Duce nem vonta le Olaszország katasztrófájából a megfelelő erkölcsi következtetést, amit a Führer elvárt volna tőle. Természetesen nagyon boldog volt, hogy viszontláthatja a Führert, egyáltalán, hogy újra élvezheti a szabadságot. A Führer azt hitte, hogy a Duce először is nagyszabású büntetőeljárást indít árulói ellen. Azonban nem ez történik, s ebből láthatók a Duce korlátai. Nem forradalmár, abban az értelemben, mint a Führer vagy Sztálin. Az olasz népi jellemvonások annyira kötik, hogy nem válhat világméretű forradalmárrá, a világ forradalmi átalakítójává. Lánya, Edda, s rajta keresztül veje, Ciano is rossz hatással van rá. Most hallom először a Führertől, hogy Edda Mussolini nem a feleségétől, Rachele asszonytól származik, hanem a Duce törvénytelen gyermeke,

akit örökbe fogadott.[26] Ez sok mindent megmagyaráz. Eddig gyakran felmerült bennem a kérdés, hogy tulajdonképpen miért olyan kicsi a hasonlatosság Edda Mussolini és testvérei, Vittorio és Bruno között. Ez a titok nyitja. A Führer nem tudja pontosan, ki szülte Edda Mussolinit, de feltételezi, hogy a Duce és egy orosz zsidó nő kapcsolatából származik.[27] Ez mindent megmagyarázna. Edda Mussolininek sikerült teljesen megváltoztatnia a Duce véleményét Cianóról. Amint a Duce megérkezett Münchenbe, hosszan beszélt vele, s ennek eredményeként Mussolini kibékült Cianóval, ismét a kegyeibe fogadta.[28] Így ez a mérges gomba ismét ott pöffeszkedik az újjáalakuló fasiszta köztársasági pártban. [...] A főhadiszálláson eltöltött napok teljes harmóniában teltek, eltekintve attól, hogy a Führerben tartózkodás alakult ki a Ducével szemben. Azt mondhatjuk, most már teljesen józanul ítéli meg személyiségét. Ez igen kívánatos háborús politikánk irányítása szempontjából. A Führer ezentúl egyáltalán nem alapozza Olaszországgal való kapcsolatainkat a Duce személyére. Most már területi biztosítékokat akar, amelyek megóvnak bennünket a további válságoktól. A Ducénak az a terve, hogy a fasizmus híveiből új olasz nemzeti hadsereget szervez. Kétlem, hogy ez sikerülni fog. Az olasz nép képtelen követni a nagy léptékű forradalmi politikát. Nem akar nagyhatalom lenni. Ezt a vágyat csak a Duce és a fasiszta párt oltotta belé mesterségesen. Így a Ducének sem lesz sok szerencséje az új olasz nemzeti hadsereg felállításával. Igaza volt az öreg Hindenburgnak, aki azt mondta Mussoliniről, hogy ő sem tud mást csinálni az olaszokból, mint olaszokat. [...] Vacsora közben megbeszélhetek a Führerrel néhány személyi és művészeti kérdést is. Épp most érkezett a hír, hogy milyen felvilágosítást adott Eden az alsóházban Hessről. A Führer pillanatnyilag nem érti, egyáltalán miért hozták szóba az angolok a Hess-ügyet, minden szorító külső késztetés nélkül. Megkérdezem a Führert, hajlandó lenne-e Churchill-lel tárgyalni, vagy eleve elutasítja ezt. Azt feleli: a politikában személyes ügyekben nincsenek alapelvek. Mindenesetre az a véleménye, hogy a tárgyalás Churchill-lel nem lenne eredményes, mivel Churchill túlzottan belegyökerezett a velünk ellentétes nézetekbe; egyébként is a gyűlölet vezérli és nem

26 Mussolininek valóban volt egy törvénytelen gyermeke, de az nem Edda volt, Rachele asszony Eddát elsőként hozta a világra

27 E felfogás alapja az a hír lehetett, hogy Mussolini fiatal korában jó barátságban volt Angelica Balabanovával Ez az orosz nő azonban nem szült tőle gyermeket, sőt nagy valószínűség szerint szexuális kapcsolat sem volt kozottuk Mussolini zsidó szeretője Margareta Sarfatti volt, de gyermeke tőle sem született

28 Ciano július 24–25 éjjelén felszólalt Mussolini ellen és ellene is szavazott

az értelem. Sztálinnal szívesebben tárgyalna; de úgy gondolja, ez sem vezetne eredményre, mert Sztálin nem teljesítheti azt, amit ő Keleten követel. Akárhogy is van, azt mondom a Führernek, hogy vagy az egyik, vagy a másik ellenfelünkkel tisztáznunk kell a helyzetet. A birodalom még sosem nyert meg kétfrontos háborút. Meg kell tehát próbálnunk valahogy kikerülni a kétfrontos háborúból. [...] Amikor a tábornokok jóval éjfél után elbúcsúztak, a Führer újabb négyszemközti beszélgetésre kér. Órák hosszat fel-alá járunk a térképszobában, s elsősorban az olasz kérdést beszéljük meg, annak legintimebb részleteit is. A Führer elmondja: nincs ugyan bizonyítéka, de lehetségesnek tartja, hogy egy meghatározott időpontban magának a Ducénak is szándékában állt, hogy szakítson velünk. Badoglio is céloz erre az olasz néphez intézett legújabb felhívásában. Kijelenti, a Duce is gondolt arra, hogy felmondja velünk a szövetséget. A Führer attól fél, hogy Ciano és felesége kezében van az erre vonatkozó bizonyíték, és ezzel zsarolják a Ducét. Csak ezzel magyarázható Edda Mussolini levele apjához. Szerintem nem ez az ok. Sem Ciano, sem Edda Mussolini nem elég okos, hogy előre lássa egy ilyen leleplezés bonyodalmas következményeit. Azt hiszem, ebben az esetben intelligensebbnek hisszük ellenfeleinket, mint amilyenek. Edda Mussolininek vagy bűnügyi vagy társadalmi-politikai terhelő bizonyíték lehet a kezében az apjáról. Az is lehet, hogy nőügyekről van szó, esetleg pénzügyekről. Már korábban hallottam, hogy Ciano segített a Ducénak nagyobb pénzösszegeket kijuttatni Olaszországból Svájcba. Ennek leleplezése a Duce számára természetesen szinte halálos csapás lenne. Az is lehetséges, hogy Edda Mussolini el akarja mondani a világnak, hogy zsidó származású; ezt azonban nem tartom valószínűnek.[29] Mindenesetre lassan hozzá kell látnunk, hogy a Ducét politikailag leírjuk. Bármilyen rokonszenves a személyisége, bármilyen értékes szolgálatokat tett nekünk, valahol meg kell húznunk a határt, különösen akkor, amikor a birodalom érdekeiről van szó. A Führer ezt nagyon nem szívesen tenné, hiszen végül is a Ducénak köszönhetjük, hogy felfegyverezhettük a birodalmat, annektálhattuk Ausztriát, s bekebelezhettük a protektorátust. Mindez feltétele volt annak, hogy a német birodalom erős hatalma visszaállítható legyen, kifelé és befelé egyaránt, és ezt a Führer nem felejti el a Ducénak. Mivel azonban a dolgok idáig fejlődtek, kénytelenek vagyunk közvetlenül és kíméletlenül képvi-

29 A valóságban Edda Ciano kezében férje éveken át vezetett naplója volt, tele azokkal a Mussolinitől származó kijelentésekkel, amelyek a németek és a náci vezérek eljárásaival kapcsolatos elítélő véleményét tartalmazták.

selni a birodalom érdekeit. Ha Edda Mussolini zsaroló fenyegetése nem csupán irodalmi szóvirág, ha valóban valamilyen általunk még nem ismert titok van mögötte, akkor ez valószínűleg csak a fasizmus titka lehet. Ennek pedig valamikor a nyomára fogunk bukkanni. Jelenleg az a helyes megoldás, ha feltételezzük, hogy valami ilyen titok létezik, s biztosítjuk, hogy az politikai szempontból ne árthasson a birodalmi érdekeknek. Hajnali négy órakor veszek búcsút a Führertől. Meghív, hogy hetente legalább egyszer látogassam meg. Még ha nincs is különleges megbeszélnivalónk, számára nagy megkönnyebbülés és kikapcsolódás velem néhány órát beszélgetni. Szívesen adok igenlő választ. Naumann-nal utazom vissza Rastenburgba. [...]

1943. november 24.

Tegnap: [...] Már kora reggel dolgozom. Schach mindjárt az elején igen szomorú helyzetjelentést ad Berlinről. Érthetetlen, hogy az angolok hogyan tudnak ennyi mindent lerombolni a birodalmi főváros egyszeri bombázásával. A Wilhelmplatz állapota egyenesen vigasztalan: minden sarkán és végén lángol. A propagandaminisztérium nagyjából ép maradt. Ez azonban nagyrészt a saját légvédelmünk bátorságának köszönhető. A birodalmi kancellária is nagy károkat szenvedett, bár sokkal kisebbeket, mint a többi minisztérium. [...] Házunk állapota a Hermann Göring Strassén siralmas. A felső emelet teljesen kiégett, az egész házat elöntötte a víz. Az épület lakhatatlan; nincs fűtés, nincs víz, minden helyiséget maró füst lep el. Magda Berlinbe jött, hogy lássa, mi az, ami menthető. Szörnyű élményei voltak útközben, elsősorban Weddingben. Igazán szánalomra méltóak azok a szegény emberek, akiket az angol légiháború ocsmány eszközei sújtottak. De még rosszabb lenne a helyzetük, ha az ellenség, elsősorban a bolsevisták hatalmába kerülnének. Akkor az a kín, melyet most mégis csupán hetekig vagy hónapokig kell elviselniük, beláthatatlan időkig tartana. [...] Közben tudok egy félórát aludni. Aztán ismét hív a munka. Ismét nagy angol kötelékek tartanak egyenesen a birodalmi főváros felé. El kell tehát viselnünk a második csapást is. Közben megtudom, hogy anyámat és anyósomat kibombázták Moabitban. A lakásuknak nyoma sem maradt, a ház romba dőlt. De mit számít ez, ha összehasonlítjuk az általános csapással, amely négy és fél milliós városunkat érte. Nem sokkal a légiriadó után már következik is a támadás. Ezúttal több robbanó- mint gyújtóbombát dobnak le. Ismét első osztályú, jelentős támadásra kerül sor. A wilhelmplatzi bunkerben tartózkodom. Körös-körül csakhamar tüzek támadnak, az egész kormánynegyedre nagyméretű

bombákat és légiaknákat szórnak. Körös-körül elpusztítják a Potsdamer Platzot. A légnyomás olyan erős, hogy még a mi, mélyen a föld alá épített bunkerünk falait is megremegteti. Sajnos vadászgépeink húsz percet késnek, ami az angoloknak előnyt biztosít. Ebben a húsz percben a légvédelmi ütegeket sem engedték tüzelni, mert azt hitték, hogy vadászgépeink már itt vannak. Ismét a legsúlyosabb károkat szenvedi a kormányzati negyed, valamint ezúttal a nyugati és északi elővárosok. Különösen a weddingi munkásnegyed s a Wolgaster Strasse környéke. A Nemzeti Színház és a Reichstag ég; ezeknek a tüzeknek a továbbterjedését sikerül korlátozni. A bunkerben akkora a nyüzsgés, mint egy harcállásponton. Hiába, mi is a háború kellős közepén vagyunk; némely frontszakaszon bizonyára nem szívesen cserélnének velünk, mert itt súlyosabb a megterhelés. A zaj pokoli. Szakadatlanul zuhognak a robbanóbombák s a légiaknák a kormányzati negyedre. A legfontosabb épületek sorra lángba borulnak. Amikor a támadás után kinézek a Wilhelmplatzra, még borzalmasabb látvány fogad, mint tegnap este. Átmegyek a propagandaminisztériumba. Az épület wilhelmplatzi oldala két helyen ég. [...] A körzeti központ lángol. Görlitzer sajnos túlságosan optimista jelentést adott a tűzről, úgyhogy a tűzoltók késtek. Közben a körzeti központban igen nagy tűzkárok keletkeztek, úgyhogy egyelőre nem is lehet használni. Pokoli munka folyik, egészen éjjel 3 óráig. Zúg a fejem a fájdalomtól és a fáradtságtól. Hiába: munkához kell látnunk, eljött a döntő óra.

1943. december 6.

Tegnap: [...] Teheránban a konferencia teljesen áttekinthetetlenné vált. Az ellenséges oldalon eddig semmiféle eligazító kommünikét nem adtak ki, így hát még mindig sötétben kell tapogatózni. Egyébként a teheráni színházat rengeteg ellentmondásos, ezért politikailag értéktelen kombináció lengi körül. Az angolok állítólag tavasszal akarják megkezdeni az inváziót, amikor a német városok már romhalmazok lesznek. [...] Különösen januárban akarják fokozni a légi offenzívát ellenünk, mivel az a leghidegebb hónap, és a légitámadások várhatóan akkor zilálják szét leginkább a német morált. Este aztán bejelentik, hogy Teheránban szerkesztőbizottságot hoztak létre, amely megszövegezi a felhívást a német néphez. A felhívás azonban még várat magára. Mi a propagandánkban mindenesetre alaposan felkészültünk a felhívás közömbösítésére. Ha valóban megszületik, bennünket nem fog felkészületlenül érni. Bizonyos, hogy a német nép telefirkált papírrongynak tekinti, amelynek nem lesz politikai értéke. [...]

1944

1944. február 6.

Tegnap [ ] A szovjetek álláspontja a lengyel kérdésben véget vetett az angolok jámbor illúzióinak A londoni sajtó igen ideges a lengyel határok ugyében megfogalmazott szovjet politika miatt [1] Oly mértékben támadják Moszkvát, amilyenre nem volt példa Anglia és a Szovjetunió 1941-es szovetsége óta Roosevelt nek egy sajtókonferencián szintén felteszik ezt a kérdést, kulonosen a szovjet birodalom megalapítására vonatkozóan Egyelőre tartózkodik minden véleménynyilvánítástól, s kijelenti, hogy előbb meg kell kapnia a részletes jelentéseket Érthető, hogy Roosevelt jelenleg nem akar ilyen kínos kérdésben állást foglalni A dolgok menete teljesen ellene fordult [ ] A Londont ért három bombatámadásunkkal most már az angol sajtó is részletesebben foglalkozik, sőt részben el is túlozza a helyzetet Némely hírmagyarázó az 1940-es őszi „villámidőszak" visszatértéről beszél Ha ez nem is igaz, megállapítható, hogy csapásainknak volt bizonyos hatásuk A dél-olaszországi helyzet sem orvendetes Anglia számára Most kezdik felmérni, milyen súlyos helyzetbe kerultek a nettunói hídfőnél a partraszálláskor Illúziók voltak a harcoló német csapatok harci moráljáról, de ezek már eloszlottak A harctéri helyzet tehát meglehetősen kedvező lenne, ha nem volna keleti front Itt ismét félúton vagyunk egy elkeserítő helyzet felé Ugyan még nem vágták el a tobb százezer német katonát a Dnyeper középső szakaszán, de hallatlan erőfeszítéseket kell tennunk, hogy kimentsuk őket A szovjetek is megtesznek mindent, hogy szűkítsék a katlant, s felmorzsolják erőinket Ez ugyan nem a második Sztálingrád, de a helyzet nagyon veszedelmes [ ] A spanyol semlegességi nyilat-

1 A londoni emigrans lengyel kormany teruleti elgondolasaival szemben Moszkva 1944 januarjaban egy nyilatkozatban az un Curzon-vonalat jelolte meg altala kovetelt hatarkent, amit az elso vilaghaboru utan a brit kulugyminiszter javasolt, es ami Lengyelorszagra nezve lenyegesen kedvezotlenebb volt, mint amit Varso szovjetellenes tamadasa utan 1920-ban elert

kozatot igen nagy megkönnyebbüléssel fogadták Spanyolországban. Az a benyomásunk, hogy Franco enged az angol–amerikai nyomásnak, s közeledik ellenségeinkhez. Kifelé ugyan meg akarja őrizni arculatát, de attól félek, ezentúl nem lesz már olyan nagyvonalú velünk, mint eddig. [...] Naumann hosszú megbeszélést folytatott Speerrel, aki térdsérülése miatt még mindig Hohenlychenben fekszik. Speer összetűzött Bormann-nal; az ok a Gauleiterek bekapcsolása fegyverkezési szervezetünkbe. Speer azt szeretné, ha a Gauleiterek jobban részt vennének a termelés irányításában, de nem akarja ehhez igénybe venni Bormann közvetítését, amit Bormann természetesen nem tűrhet. Örvendetes Speer közlése, miszerint a januári termelési eredmények sokkal jobbak, mint a decemberiek, mindez az ellenséges terrortámadások ellenére. Más kérdésekben viszont Speernek kellemetlen hírei vannak. Az A 4-program változatlanul akadozik.[2] A kipróbálás során még mindig nem értünk el kellő eredményt. Öt lövést adtak le, a hatás nem kielégítő. A kísérlet ennek ellenére folyik. Speer reméli, hogy legkésőbb február végén meg tudja mondani a pontos dátumot, amikor az A–4-program valóban beindulhat. A légierő „Cseresznyemag"-programja sokkal jobban áll,[3] de még kell némi idő, amíg légierőnk bevetheti. Ha minden jól megy, a „Cseresznyemag"-programot április elején, az A–4-programot április végén indíthatjuk. Az óriás lövegek, melyeket Speer az Atlanti-óceán partjára telepít, már most elérték a 100 kilométeres lőtávolságot. Speer nagyon sokat vár ezektől a tervektől, amelyeket belátható időn belül végre is hajthatunk. Mindenesetre meg kell állapítani, hogy pillanatnyilag még nem tartunk ott. A légierő fegyverzetének fejlesztése is mindenütt akadozik. Jó lenne, ha Speer ezt is éppúgy a kezébe venné, mint a tengeralattjáró-programot. Erre azonban Göring és Milch miatt egyelőre nem kerülhet sor. Pedig mit számít ez abban a súlyos helyzetben, amiben jelenleg vagyunk! [...] Igen rokonszenves leveleket kapok a keleti frontokon harcoló hadseregcsoportok tábornokaitól. A vezércikkemmel megnyertem a keleti fronton harcoló katonáink szívét. Hörnlein tábornok a Grossdeutschland hadosztályból levelében egyenesen úgy fogalmaz, hogy engem tekinthetnének a hadsereg szóvivőjének. [...] Megkaptam a Führer – a tábornoki karhoz intézendő – beszédének teljes szövegét. A beszéd rendkívül alapos és hatásos. A szöveg alapján von Manstein vezértábornagy közbeszólása nem volt olyan drámai, ahogy eddig gondoltuk. A Führer kijelentette, hogy ha szorulna a kapca, s

2 Az úgynevezett V–2 bombáról van szó.
3 Ez a V–1 fegyver.

mindenki elhagyná őt, a tisztikarnak akkor is vigyázzban kellene állnia előtte. Von Manstein vezértábornagy ekkor közbeszólt: „Ez így is lesz, Führerem!" Ezt tulajdonképpen nem lehet kifogásolni. [...][4]

1944. február 29.

Tegnap: [...] Nagyvonalú akciót indítottam, hogy a kibombázott berlini művészek és színházi emberek gondoskodjanak a Berlinből evakuált lakosság kulturális ellátásáról. Számtalan előadást terveznek és rendeznek; nagy öröm és felüdülés ez Kelet-Poroszország és Warthegau falvaiban. A berlini evakuáltak nagyon hálásak nekem. Kár, hogy legjelentősebb művészeink egy része valóságos páni félelemben él a bombázások miatt. Közéjük tartozik Clemens Krauss, Ewald Balser és Emil Jannings. Úgy viselkednek, mint a gyerekek, kereken megtagadják, hogy Berlinbe jöjjenek, s olyan gyávaságról tesznek tanúságot, ami igazán nem javítja hírüket. Majd megmondom néhányuknak őszinte véleményemet. [...] Berlinben a birodalmi propagandahivatalok vezetőinek értekezlete. Este Himmler tart előadást a belbiztonság kérdéseiről, amin én is részt veszek. Nagyon meleg szavakkal vezetem be Himmler előadását. Nagyszerű beszédet mond a belbiztonság leglényegesebb kérdéseiről, a koncentrációs táborokról, a zsidókérdésről, a kishitűségről, az SS-ről. Amit mond, az számomra ugyan nem új, de a birodalmi propagandahivatalok vezetői számára rendkívül tanulságos. Érdekes, hogy a koncentrációs táborokban csak negyvenezer német van. Ez igazán nem jelentős szám. Himmlernek mindenesetre sikerült előrelátó politikával elérnie, hogy az egész háború alatt nem növekedett jelentősen a bűnözés. A koncentrációs táborok foglyaival meglehetősen szigorúan bánnak. Valamennyien a hadiipar rendelkezésére állnak. Az A–4-programon nagyrészt foglyok dolgoznak, elsősorban a föld alatt. Az angolok így nem zavarhatják légitámadásaikkal a termelést. Ugyanezt akarják bevezetni a repülőgépgyártásban is; Himmler erre vonatkozó megbízást kaptt Göringtől. Csodálatra méltó a Waffen-SS-hadosztályok megszervezése. Himmler ezzel nagy, hogy ne mondjam, történelmi érdemeket szerzett. Erről beszélgetünk még az előadás után teázás közben. Megállapítom, hogy Himmler véleménye világos és egyértelmű. Személyes és bajtársi kapcsolatunk kifogástalan, amit ez a beszéd s a beszélgetés csak megerősített. Himmler pontosan érzékeli a hadsereg jelenlegi mélységes válságát. Tulajdonképpen álta-

4 Az eset tanúsítja, hogy Hitler teljesen intoleránssá vált, és egy jóindulatú közbeszólást is sértésnek tekintett.

lános válságról van szó. De mit tehetünk mi ez ellen? A hadsereg kötelessége, hogy megtisztítsa önmagát. [...] Vacsorára Schmundt tábornokot hívtam meg, aki ugyancsak beszédet mondott a birodalmi propagandahivatalok vezetőinek értekezletén. Schmundt mélységes aggodalommal beszél a Seydlitz-ügyről,[5] melynek minden részletét alaposan ismerem. Igyekezett ezt a Führernél szóba hozni, de a Führer ebben a pillanatban nem lát lehetőséget arra, hogy az ügyet a nyilvánosság előtt megvitassuk és tisztázzuk. Schmundt, akárcsak én, feltétlenül szükségesnek tartja, hogy ezt a kínos ügyet megoldjuk. Azt javaslom, hogy nyilatkozatot kell kiadnia, amiben a hadsereg a legélesebben elhatárolja magát Seydlitz tábornoktól és szakít vele. A nyilatkozat legyen forró hűségnyilatkozat a Führer mellett, s a hadsereg valamennyi vezértábornagya írja alá. A három rangidős vezértábornagy személyesen olvassa fel és nyújtsa át a nyilatkozatot a Führernek. Schmundt lelkesedik a javaslatomért. Szó szerint lediktálom neki a szöveget; mindennel egyetért. Kedden reggel azonnal repülőre száll, s felkeres minden frontot, hogy aláírassa a vezértábornagyokkal a nyilatkozatot. Rundstedttel és Rommell-lel akarja kezdeni Párizsban, majd délre, délkeletre és a keleti frontra repül. Schmundt erre a megfelelő ember. Az egészet saját szakállára akarja csinálni, még Keitelt sem értesíti. Ezt helyeslem; Keitel ostoba, amellett sem jelleme, sem tartása nincs. Bizonyára nem lesz könnyű a vezértábornagyokat meggyőzni az eljárás helyességéről. Manstein ostoba, s meglehetősen provokáló közbeszólása a Führer utolsó beszédekor a tábornoki kar előtt az ügyet inkább elmérgesítette, mint javította. Schmundt beszámolója szerint a tábornokok arra számítottak, hogy a Führer megdicséri őket; ezzel szemben alaposan megmondta nekik a véleményét. A Führer és a tábornoki kar viszonya kissé elmérgesedett, ezért Schmundt legelső feladata, hogy a légkört megtisztítsa. Pontosan tudom, hogy ha a vezértábornagyok megjelennek a Führernél s tudomására hozzák nyilatkozatukat, a Führer nagyvonalúan hajlandó lesz megbékülni. Nekünk is volt a pártban 1932-ben, közvetlenül a hatalomátvétel előtt árulás okozta válságunk, s mi, vagyis a birodalmi gyűlés képviselői, a birodalmi és a körzeti vezetők a Führer elé járultunk, s biztosítottuk hűségünkről. Így az árulót egyedi esetként tudtuk megbélyegezni, s ennek így kell lennie a Seydlitz-ügyben is. Egyéb-

5 Seydlitz-Kurzbach, Walther von, tábornok. Sztálingrádnál szovjet fogságba esett, majd a „Német tisztek szövetsége" elnöke lett. 1943. július 13-án aláírt egy manifesztumot, amely a német katonákat és a népet a háború beszüntetésére és a Hitler-kormány megdöntésére szólította fel. 1944-ben távollétében halálra ítélték, amit 25 év börtönre változtattak át.

ként fennáll a veszély, hogy még a jóakaratú szemlélők is az egész hadsereg válságaként ítélik meg a Seydlitz-ügyet. Erre viszont a hadsereg nem szolgált rá. Schmundtnak igaza van, amikor azt mondja, hogy a hadsereg őszintén igyekszik a Führer célkitűzéseit és követeléseit megvalósítani. Mivel azonban a Führer a hadsereg főparancsnoka, természetesen beszámolnak neki minden egyenetlenségről; ezeket a haditengerészet és a légierő mindenkori főparancsnoka megakadályozza. Ezért a Führer kissé gyanakvóbb a szárazföldi hadsereggel, mint a Wehrmacht másik két fegyvernemével. Keitelt Schmundt semmire nem becsüli, joggal. Jellemtelen és kifejezetten megalkuvó. „Mondatbefejezőnek" is nevezhetnénk. Egyfolytában lesi a Führer száját, s igyekszik a Führer megkezdett mondatát – amint irányát felismerte – befejezni. Személyzeti politikája egyenesen szörnyű. Önálló ítéletalkotásra képtelen. Szolgalelkűsége odáig terjed, hogy saját testvérét is távol tartja a Führertől. Jodl viszont természetesen tisztességes, józanul gondolkodó ember. Schmundtnak mint a hadsereg személyzeti főnökének nagyon nehéz a dolga, és nyomasztja, hogy hatalmas munkájához nem kapja meg a szükséges támogatást. Különösen lehangolta és elcsüggesztette, hogy Göring bírálta a munkáját. Zeitzler biztos pont a zűrzavarban. Mindenre kapható. Schmundt elmondja, hogy személyemet és munkámat a hadsereg tábornoki kara egységesen nagyra becsüli. Ennek ellenére óvom, nehogy híre menjen, hogy a vezértábornagyi nyilatkozatot én javasoltam és a szövegét én fogalmaztam, különben a vezértábornagyok már eleve bizalmatlanok lesznek. [...] Éjfél utánig beszélgetünk Schmundttal; kitűnő benyomást tesz rám. Igazi idealista, a Führer rajongó híve. Roppant boldog, amiért lehetőséget adtam rá, hogy négy órán át előadja gondját-baját. Megkönnyebbült szívvel tér vissza a munkájához. Azonnal meg akarja kezdeni körútját a vezértábornagyokhoz. Ha megvalósítják elképzeléseimet, úgy gondolom, nagyot léptünk előre. [...]

1944. március 4.

Tegnap: [...] Tizenegy óra tájban érkezünk Salzburgba. Nagyon szép az út Obersalzbergre. Vastag hótakaró borítja a vidéket. Ilyen az igazi tél; nálunk, Észak-Németországban, csak alig látszik a nyoma. A Führer házát beragyogja a nap. Jó, hogy egy ideig Obersalzbergen tartózkodik. Itt legalább kissé kipihenheti magát, és rendbe hozhatja az egészségét. Hosszan beszélgetek Lorenzcel és Schaubbal. Itt fent viszonylag nyugodt az élet, ami jót tesz a Führernek. Elsősorban azért, mert ismét emberi környezetben van. [...] Hosszú megbeszélés Bormann-nal. [...] Bormann szerint

Göring helyzete elég súlyos. Nincs már kapcsolata a párttal, nagyon nehezen viseli el a bírálatot. Ennek következtében sem a Führer, sem a párt nem mondja meg neki, amit most meg kellene mondani. Így tehát légüres térbe került; ez annál szomorúbb számára, mert jelenleg élete legsúlyosabb válságát éli át. [...] Nagyon örülök, hogy Sepp Dietrich[6] is Obersalzbergen van látogatóban. Az ilyen faragatlan, egészséges ésszel megáldott katonával mindig jó beszélgetni. Az Adolf Hitler Leibstandarte teljes állományát át fogják vezényelni keletről nyugatra. Bizonyos, hogy egy bekövetkező invázió esetén kiválóan fognak harcolni. Megmutatják a leveleket, amelyeket Seydlitz tábornok és Korfes tábornok intézett a Cserkasszinál körülzárt csapatokhoz. Csak úgy árad belőlük a hazaárulás. Nyílt felszólítás ez az engedelmesség megtagadására a Führerrel szemben. Ezt számtalan, csak a gyávaságukból fakadó látszatérvvel indokolják. Milyen mélyre süllyedhetnek ezek a tábornokok, s milyen ocsmány figurák, ha egyszer otthagyták a vezérkar sima pályáját! Sajnos a nap folyamán újabb súlyos nappali bombatámadás érte ezúttal Wilhelmshavent. Berlinben is volt légiriadó, de a várost ezúttal nem támadták. Nem minősíthető súlyosnak a bombázás, Wilhelmshaven ellen sem. A károk nem jelentősek, noha négyszáz repülő támadta a várost. Obersalzbergen van látogatóban Eva Braun[7] kisasszony is, több barátnőjével. Örülök, hogy a Führer az ő révén egy kicsit kikapcsolódik. A Führer a helyzetmegbeszélés után fogad. Igen frissnek és kipihentnek látszik, pedig valami baj van a szemével. Az egyik szemében megpattant egy vékony ér, úgyhogy azzal valamivel rosszabbul lát. Az orvos azt mondja, hogy ez rövid időn belül rendbe jön. Hozzám a Führer hangsúlyozottan kedves és barátságos. Sokáig ülünk az asztalnál, s számtalan, tágabb körben is tárgyalható dologról beszélünk. A Führer szeretné, ha néhány napot itt maradnék; sajnos nem tudok, mert Berlinben sürgős munka vár. Mindenki örül, hogy jelenlétem kissé feldobja a társaságot. Rövidesen igen érdekes beszélgetés alakul ki, amiben a Führer nagyon élénken vesz részt. Aztán vele együtt találkozom Hewel nagykövettel. Számos külpolitikai kérdés kerül napirendre, mindenekelőtt ter-

6 Dietrich, Sepp, SS-tiszt, 1936-tól a Leibstandarte Adolf Hitler, 1944-ben egy SS páncélos hadosztály parancsnoka. Részt vett az Ardennekben vívott harcokban, majd 1945-ben Magyarországon kísérelte meg a szovjet hadsereg feltartóztatását.

7 Hitler barátnője. 1945 április 28-ról 29-re virradó éjszakán Hitler feleségül vette, április 30-án vele együtt öngyilkos lett.

mészetesen Finnország.[8] A Führer elmondja, hogy Finnországban elsősorban a tábornokok mondanak csődöt. Mannerheim igen borúlátó jelentést adott a front helyzetéről, és ebből következtek a helsinki események. Nyilvánvaló, hogy Mannerheim nem tudott uralkodni az idegein. Sajnos a kritikus napokban tőlünk senki sem volt jelen, aki megtámogathatta volna. A Führer nagyon bánja, hogy ezt elmulasztotta. Ryti nagyjában-egészében szilárd maradt. Egyébként a politikusok Finnországban, mint egyebütt, ahol a háborúban igazán veszélyessé vált a helyzet, bátornak bizonyultak; csak a tábornokok buktak el. Mannerheim jelentése meglehetősen kritikus lehetett, mivel az egész finn parlamentet mozgósította. A finnek igyekeznek minden eszközzel húzni az időt, valószínűleg amiatt, hogy megvárják a fejleményeket a fronton. Könnyen lehetséges, hogy ez az egész finn kérdés még hosszasan elhúzódik. Ezért igyekeznünk kell beavatkozni a dolgok menetébe. Ha a finnek ki akarnak ugrani, akkor a Führer természetesen el van szánva katonai lépésre. Addig azonban a politika, a diplomácia, a publicisztika minden eszközét a művészet szabályai szerint kell bevetnünk. A Führer megkérdezi, mit javasolok. Az a véleményem, hogy a német népet végre be kell avatnunk a finn események hátterébe, és az információkhoz igen világos és határozott kommentárokat kell fűzni. A kommentárok útján közöljük a finnekkel, mi fenyegeti őket, ha elbuknak; mégpedig a bolsevikok részéről nyíltan, és valamelyest burkoltabban a mi részünkről. Egyébként is az a véleményem, hogy erről a kérdésről, ha már idáig fejlődött, a legnyíltabban kell beszélnünk. Nem hagyhatunk szabad folyást az eseményeknek. Minél gyorsabban és erőteljesebben avatkozunk be, annál eredményesebb lesz. Elmondom a Führernek, milyen nagy hatású volt a dorpati egyetem rektorának Sven Hedinhez[9] intézett levele, amit egyébként a finn sajtó nagybetűs címekkel közölt. A Führer is nagyjából így képzeli el publicisztikai tevékenységünket, csak jobban hangsúlyozva a jelenlegi finn helyzetet. Ezzel kapcsolatban teljhatalmat kérek a Führertől, amit meg is kapok. Berlinben azonnal megkezdem majd a munkát, egy sajtó-

8 1944 márciusában egy szovjet ék előretörése a finn vonal összeomlásával fenyegetett. Katonai és politikai korokben egyaránt felmerult a háború befejezésének elkerulhetetlensége. Risto Ryti államelnok (1940–44) segítségkérelemmel fordult a német kormányhoz, majd ennek hadfelszerelésre vonatkozó ígérete fejében júniusban kotelezettséget vállalt arra, hogy Finnország nem kot kulonbéket. A belso ellenzék augusztus 1-jén lemondásra kenyszerítette. A helyébe lépő Carl Gustav Mannerheim tábornok, a hadsereg főparancsnoka 1944 szeptember 19-en Moszkvában aláírta a fegyverszunetet.

9 Hedin, Sven, svéd Ázsia-kutató. Tobbszor felkereste Hitlert, kulonosen azert, hogy Finnország érdekében fellépjen.

közleményt fogalmazok, amit aztán bemutatok a Führernek. Ebből a nyilatkozatból először tudja majd meg a német nép, mi is történik valójában. Gondolom, valamit tehetek még. Sajnos már túlságosan késő van, a dolgok túlságosan messzire fejlődtek, de remélem, hogy a finnek egy ideig még el tudják húzni az eseményeket. Ha Finnország valóban megadja magát, akkor nekünk természetesen kész tények elé kell állítani őket. Nyilvánvaló, hogy a finneknek milyen következményekkel kell számolniuk a mi részünkről és a szovjetek részéről, amennyiben megalkuvást mutatnak. Remélem, hogy ezt a finn vezetők is tudják. A finn üggyel kapcsolatban a Führer elszánta magát, hogy a magyarkérdést is megoldja. A magyarok szakadatlanul elárulnak bennünket. Ezt már egy tucatszor rájuk bizonyítottuk, de nem is reagáltak tiltakozásunkra. A Führernek semmi kedve hagyni, hogy a magyar helyzet éppúgy kiéleződjék, mint a finn. Az árulást meg kell büntetni. Ezért most cselekedni akar. Le akarja mondatni és tartóztatni a magyar kormányt, Horthyt őrizetbe venni, és Imrédy vezetésével megkísérelni a kormányalakítást. Imrédy bizonyára hajlandó lesz átvenni a magyarországi ügyeket, ha a románok nem támasztanak azonnal szertelen területi követeléseket, amelyeket Imrédy természetesen nem teljesítene. A Führer ezért a románokra is nyomást akar gyakorolni, hogy legalább hallgassanak, amit azonban nagyon nehéz lesz elérni. A magyarországi államcsíny a hadsereg lefegyverzésével kezdődne, amihez megvan a kellő erőnk. Ha a hadsereget lefegyvereztük, akkor megoldhatjuk a magyar arisztokrácia s elsősorban a budapesti zsidóság kérdését.[10] Addig ugyanis, amíg a zsidók Budapesten vannak, nincs mit kezdenünk a várossal, az országgal sem, különösen pedig a nyilvánossággal. A magyar hadseregtől nagy mennyiségű fegyvert szerezhetünk. Ezeket természetesen jól használhatjuk az elkövetkező nehéz ütközetekben. Emellett a magyarok jelentős olajtartalékot halmoztak fel, ami mind a kezünkbe kerülne. Meglehetősen sok olajkútjuk is van, nem is beszélve az élelmiszer-tartalékokról, amelyek ugyan nem sokat nyomnak a latban, de mégiscsak jelentenek valamit. [...] Ezután részletesen ismertetem a Führerrel véleményemet Anglia és

10 Hitler végül a fentiekben vázoltnál szelídebb forgatókönyvet tett magáévá a „magyar kérdés megoldására", amiben valószínűleg a biztonsági és katonai szakemberek tanácsai játszottak szerepet. – Hitler március 18-án Klessheimben Horthyt súlyos fenyegetések alatt rákényszerítette, hogy helyén maradva vállalja a német bevonulás ódiumát. Kállay Miklós miniszterelnök a török követségre menekült, nem sokkal később mégis a németek kezére és koncentrációs táborba került. Imrédy Béla helyett azonban Sztójay Döme volt berlini követ lett a miniszterelnök.

az Egyesult Államok helyzetéről Megelégedéssel nyugtázom, hogy a Fuhrer mindenben egyetért velem Angliával s az USA-val kapcsolatban most ki kell várnunk Mind Angliában, mind az Egyesult Államokban súlyos politikai valság van Mindenesetre ido kell, hogy ez beérjen A válságot a bolsevizmussal kapcsolatos kérdés okozza Sztálin Churchill és Roosevelt mellének szegezte a pisztolyt Természetesen egyik sem reagált azonnal, de a dolgok fejlodése alapján rovidebb-hosszabb távon mind Angliának, mind az Egyesult Államoknak donteniuk kell Churchill van a nehezebb helyzetben, hiszen hozzá van kozelebb a bolsevista ellenseg [ ] A legfontosabb természetesen az, hogy tartsuk a keleti frontot A Fuhrer szerint erre képesek vagyunk Nem akar tobbé parttalan visszavonulást, ezt nem is engedhetjuk meg magunknak Lényegeben a jelenlegi állásainkat akarja tartani, hogy onnan nyáron újból támadásba lenduljunk Ehhez korulbelul negyven hadosztályra van szukség A jelen helyzetben a negyven hadosztalyt csak nyugatról vonhatjuk el, ha előzőleg ott már elhárítottuk az inváziót Ez azonban még a távoli jovo Először a déli szárnyunkat kell rendbe tennunk A Fuhrer nagyon elégedetlen, hogy nem sikerult az anzioi hídfoállást megszerezni Itt nem a német katona, hanem a német vezetés mondott csődot Kesselring túl konnyelmuen járt el, ezért nem ért el eredményt, nem is beszélve a számos technikai hibáról Ez a Fuhrer számara jeladás amit a tábornokok mindig vitatnak –, hogy mindent magának kell elvégeznie Rendkivul bántja, hogy ebben az egy esetben szabad kezet adott a főparancsnokságnak és a helyi parancsnokságoknak Ez nem fog tobbe előfordulni [11] Minden korulmények kozott meg egy nagy támadást akar intézni az anzioi hídfoállás ellen Csodálatos lenne, ha eredményt érnénk el Sikerunk rossz elojel volna az ellenség számara az elkovetkezo invázió szempontjából Természetesen a legmesszebbmenókig bizonytalan, hogy az angolok és az amerikaiak valóban megkísérlik-e az inváziót Azt sem tudni, hogy ha igen, akkor hol próbálkoznak majd A Fuhrer szerint invazió eseten a helyzetunk abszolút biztos Részletesen ismerteti, milyen erokkel rendelkezunk nyugaton az invázió visszaverésére Ezek valóban tobb mint elegendőek Igaz, hogy a frontszakaszon vannak fiatal, még nem harcpróbált hadosztályok is, de azok emberállománya is olyan kiváló, hogy nem kell aggódnunk Ha például bevetik a „Hitlerjugend" SS-hadosztályt, biztosak lehetunk, hogy felelosség-

11 A katonai vezetok regota meg voltak gyozodve rola, hogy Hitler allando beavatkozasa a legaprobb taktikai kerdesekbe megbenitja a parancsnokokat, es lehetetlenne tesz minden esszeru katonai lepest

gel megteszik a kötelességüket. [...] A többi nyugaton lévő alakulat is első osztályú: fiatalok, kiképzettek, ismerik a feladatukat, s ez a legfőbb biztosítéka, hogy kitartanak és állhatatosak lesznek a harcban. Fegyverzetünk is jobb, mint az ellenségé, különösen harckocsijaink. Az új modellek, a „Tigris" és a „Párduc" messze felülmúlják a régieket; még ha nincs is belőlük egyelőre elegendő, a régi típusokkal keverve páncélos hadosztályaink tűz- és elhárító ereje hihetetlen lesz. Kívánom, hogy a Führer előrejelzései beváljanak. Az utóbbi időben annyi csalódást kellett átélnünk, hogy kissé már hajlamos vagyok a kételkedésre. Végül is döntő harcról van szó, s katonáink bizonyára kitesznek majd magukért. A Führer a légi erőviszonyokat sem ítéli kedvezőtlennek. Jelentős vadászgéptartalékot gyűjtöttünk össze nyugaton, ezenkívül természetesen a honi légvédelem vadászpilótáit is nyugaton vetjük majd be. Csak az a kérdés, hogy az ellenség valóban nyugaton támad-e. Lehet, hogy az inváziót Norvégiában vagy Dániában kerül sor. De ott is felkészültünk. Dél-Franciaország lenne a legveszélyesebb hely, viszont ott sok bevethető tartalékkal rendelkezünk. Az lenne a legkellemetlenebb, ha az angolok és az amerikaiak kerülő úton Portugálián és Spanyolországon keresztül kezdenének elterelő hadmozdulatokat, amelyek ellen – legalábbis egyelőre nem tudnánk védekezni. Éppily kellemetlen lenne, ha Törökországot belekényszerítenék a háborúba, s a Dodekanezoszon indítanának támadást. Nem hiszem azonban, hogy a szovjetek ebbe beleegyeznének. Ha nyugati ellenségeink nem indítanának inváziót, akkor a dolgok állása szerint tárgyalásokat kellene kezdeniük velünk; ez esetben majd élő fenyegetéssé válik a politikai probléma, amelyet Churchill és Roosevelt sem kerülhet meg, főleg, mivel erős belső nyomás nehezedik rájuk. Ami a légi háborút illeti, a Führer ezzel kapcsolatban is számos bizonyítékot sorol, hogy London ismétlődő bombázása igencsak foglalkoztatja a brit közvéleményt. A légitámadások nagyobb kárt okoztak, mint eleinte gondoltuk volna. Egyébként a Führer a támadásokat hétről hétre fokozni akarja. A megtorlásra csak április második felében kerül sor, akkor azonban egyszerre a négy ismert területen, ahol április közepéig-végéig tevékenykedhetünk. A Führer nem sokra becsüli az olyan megtorlást, ami nem folyamatos. Ezért inkább vár néhány hetet, semhogy túlságosan hamar elsüsse a puskaport. Mindnyájan reméljük, hogy a megtorlás hatása megsemmisítő lesz. Különösen az A–4-fegyvertől várunk nagy eredményeket. Ha Churchillnek már most is kellemetlen, hogy 200–250 német bombázó támadja Londont, milyen nehéz helyzetben lesz, ha teljes mértékben megindítjuk az

igazi megtorlást! Ami a birodalom területe fölötti légi háborút illeti, a Führer rendkívül sokat remél vadászgépeink új fegyverzetétől. Ezeket most sorozatban szerelik fel, s bizonyára nagyobb eredményeket érünk majd el velük. Ha beépítjük vadászgépeinkbe a Rotterdam-készüléket is, aminek segítségével vadászpilótáink már távolból észlelhetik az ellenséges bombázókat, akkor rövidesen megváltozik a légi háború képe. A Führer szerint a következő télen véglegesen megtörjük az ellenség ellenünk bevetett légierejét. Akkor aztán újra nagy erővel bombázhatjuk Angliát. A Führer nagyon sajnálja, hogy Göring teljesen csődöt mondott a légierő felfegyverzésével kapcsolatban. Ezt elsősorban Udetnek és Möldersnek köszönheti. Udet és Mölders nem helyezett elég nagy súlyt a nehézfegyverzetre, mivel mindketten kiváló vadászok voltak. Az általuk javasolt vadászgépek és fegyverzet az ő képességeikkel rendelkező mesterpilóták számára megfelelő, de vadászrepülőink nagy része számára teljesen elégtelen. A Führer megérti, hogy Göring ebben a helyzetben kissé ideges. Az a véleménye, hogy éppen emiatt még inkább segítenünk kell. Jelenleg nem visel el semmiféle bírálatot; nagyon óvatosnak kell lennünk, ha egyetmást el akarunk fogadtatni vele. [...] A légi károk helyreállításában végzett lakossági munkáról a Führer csak dicsérőleg tud szólni. Mélységesen csodálja azt a nagyszabású munkát, ahogy például Berlinben megbirkóztak a légitámadásokkal. A birodalmi fővárosban több óvóhelyet kell építenünk; ehhez a Führer a rendelkezésemre bocsátja a szükséges munkaerőt és anyagot. Egyébként úgy gondolja, hogy a birodalmi főváros elleni légitámadásokat nem fogják korlátlanul folytatni. Az ellenség legközelebb majd új célpontokat keres magának. Részletesen beszámolok neki a légvédelem ellenőrzésének tapasztalatairól, amit igen figyelmesen hallgat. Bracht kiváló munkát végzett Felső-Sziléziában, Hanke is Alsó-Sziléziában. A Führer örül, hogy mindkét Gauleiter ilyen kiválóan dolgozik. Hankénak volt egy kis összetűzése Speerrel, de ezúttal Speernek nincs igaza. Speer túlságosan lekezelően bánik a Gauleiterekkel, s így elvadítja őket. Nincs elég tapasztalata a pártban, ezért nem tudja, hogyan kell bánni velük. A Gauleitereket tisztelni kell, hiszen ők a párt, s ezáltal a birodalom egész vezetésének képviselői. Ha megfelelően bánnak velük, akkor mindig ők lesznek az ügy élharcosai. Nagyon fontos, hogy a Gauleiter a számára kijelölt feladatot szabadon valósíthassa meg. Ha minden apróságba be akarnak avatkozni, akkor megmakacsolja magát. A Führer megerősíti a választásról kialakult véleményemet. Nagyon örül, hogy jó híreket hall tőlem Mutschmannról. A szászokat a Führer különösen nagyra becsüli. Nemcsak eszesek, hanem körültekintő-

ek és rátermettek is, amit elsősorban a légitámadások során tapasztalhatunk. [...] Ezután a tábornokokról beszélünk. Ismertetem a Führerrel Seydlitz és Korfes ügyét. Jól ismeri a leveleket, amelyeknek tartalmát velem is közölték. Ennek ellenére az a véleménye, hogy az ügyet ne hozzuk nyilvánosságra; ha nyilvánosságra hoznánk, vitába kellene szállnunk a tábornokokkal. Ez mindig kellemetlen, különösen háborúban. [...] A Führer megbíz, hogy a sajtóban és a rádióban legalább Seydlitz és Korfes érveivel vitatkozzunk, méghozzá igen erőteljesen és támadóan. A tábornoki karról – mint már többször kifejtette – a Führernek általánosságban az a véleménye, hogy undorító. A tábornokoknak nincs belső kapcsolatuk vele; a háttérbe vonulnak, s többségük szívesebben okozna nehézséget ma, mint holnap. Sztálinnak könnyebb a dolga. Ő az olyan tábornokokat, akik jelenleg nekünk útban vannak, idejekorán agyonlövette, ezért ma már semmit sem tehetnek ellene. Mi egyedül a zsidókérdésben folytattunk ilyen radikális politikát. Ez helyes volt, ma már élvezzük a hasznát. A zsidók már nem okozhatnak kárt nekünk. A zsidókérdés megoldása előtt mégis újra meg újra elhangzottak vélemények, hogy a zsidókérdést nem lehet megoldani. Most már látható, ha akarjuk, meg lehet oldani. Egy nyárspolgár természetesen nem értheti meg ezt. Sztálin a csuhások ügyét is hasonlóképpen oldotta meg. Ma már megengedheti magának, hogy újra engedélyezze az egyházat, amely teljes mértékben kiszolgálja őt. A metropoliták a kezéből esznek, mert félnek tőle, s pontosan tudják, hogy ha ellenzékieskednek, tarkón lövik őket. Nekünk ezen a területen van még mit bepótolnunk. A háború azonban a legalkalmatlanabb időszak erre. A háború után mind a tisztek, mind a csuhások kérdését elő fogjuk venni. Ma jó képet kell vágnunk a gonosz játékhoz. Én sem gondolom, hogy a nemzetiszocialista vezetőtisztek elérhetnek valamit, amíg a régi tábornokok kezében van a hatalom. A Wehrmachtban, s különösen a seregben, gyökeres reformokat kell végrehajtanunk. Ezeket azonban fönt, s nem lent kell elkezdenünk. A Führer igen elégedett a haditengerészet politikai magatartásával. Nemcsak Dönitz gondoskodik a kifogástalan politikai kiképzésről, már Raeder is megtette ezt. Raeder nem volt annyira szenteskedő, mint általában hitték. Híve ugyan a felekezeten kívüli kereszténységnek, de feltétlenül hű és ragaszkodó hozzánk. Ugyanez vonatkozik Dönitzre is. A légierőről sem mondható el, hogy nemzetiszocialista lenne, aminek elsősorban az az oka, hogy a tisztek nagy részét, főként az idősebbeket, a hadseregből vették át. A Führer Schörnert akarja kinevezni a hadsereg nemzetiszocialista vezetőtisztjének. Ezt sajnálom. Schörnert Fromm helyére, a tartalékhadsereg

parancsnokának szántam Ami azonban nem valosul meg ma, bekovetkezhet holnap [ ] Vermehren ankarai ugye sok gondot okozott a Fuhrernek [12] Az egész elhárítást átadta Himmlernek és a biztonsági szolgálatnak Papen Ankarában ugyanúgy, mint korábban Berlinben, kétes alakokat gyujtott ossze maga korul Papennek mindig nagy tehetsége volt ahhoz, hogy olyan figurákat fedezzen fel, mint amilyen száz éve Bassermann volt Mégnesként vonzza magához a német politikai élet fel- és negyedzsidóit, klerikális és egyéb hírhedt elemeit Ennek ellenére nyomatékosan javaslom a Fuhrernek, hogy Papent ne hívjuk vissza Igen nagy tekintélye van Ankarában, a tarsaság középpontja, egy ilyen ember diplomáciánknak rendkívul jó szolgálatot tehet egy ilyen veszelyeztetett ponton Panaszt teszek a Fuhrernek, hogy a kulugyminisztérium állandóan belekontarkodik a kulfoldre irányuló propagandamunkámba Ribbentrop újra meg újra megkísérli elvenni tolem a kulfoldi rádióadásokat A Fuhrer ezt határozottan ellenzi Egyébként is hajszálat fedezett fel Ribbentrop levesében Ribbentrop túlságosan ridegen és mereven védelmezi az álláspontjat Igen kevés rugalmasságot tanúsít a jelenlegi kritikus idopontban, ezért túl sok nehézséget okoz mind belfoldon, a kollégáinak, mind kulfoldon, a szovetseges es semleges allamoknak El sem lehet képzelni, milyen más lenne a helyzet egy rátermett kulugyminiszterrel A Fuhrer ezt ugyan nem akarja elismerni, de lelke mélyén nem bizik mar annyira Ribbentropban, mint valaha Beszámolok a Fuhrernek például arról, hogy Ribbentrop Németországban titkos zsidóadót akart folállítani, hogy zsidóadásokat sugározzunk Amerikába, de olyan szelsőségeseket, hogy ezek hallatán az amerikai kozvélemény antiszemitává valjék Ez a terv olyan eszelős és annyira a hajánál fogva elórángatott, hogy csak nevetni lehet rajta De a kulugyminisztériumban így akarnak, vagy legalábbis így szeretnének kulfoldnek szóló propagandát csinálni Az ellen is tiltakozom a Fuhrernél, hogy a kulfoldre iranyuló politikába a kulugyminisztérium állandóan úgynevezett a kulfoldet ismero szakértoket akar bekapcsolni Hogy az Anglióba irányuló propaganda eredményes legyen, ahhoz nem angolul beszélo emberek kellenek, hanem olyanok, akik okos pszichológusok De milyen pszichológiai ismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkeznek a kulugyminisztérium kovetségi tanácsosai? Valamennyiuket zsebre tudnám vágni A Fuhrer egyetért velem Teljhatalmat ad, hogy védekezzem a kulugyminisztérium beavatkozási kísérletei ellen Ezt a megbízást a legna-

12 Vermehren, Erich, az Abwehr megbizottja az ankarai kovetsegen 1944 elején atalit es a brit kovetsegre menekult

gyobb örömmel fogom végrehajtani. A Führer minden kérdésben, még az úgynevezett kényes kérdésekben is, hangsúlyozottan kedves és előzékeny velem. Szavaiból érződik, mennyire bízik bennem, mennyire becsüli a munkámat és a nézeteimet. Ez különösen a mostani helyzetben nagyon fontos, mert érzem, hogy a Führer pontosan ismeri a munkámat, s mindenekelőtt ad a véleményemre. Ezt kritikus helyzetekben természetesen jól hasznosíthatom. Előadom a Führernek, hogy a külföldre irányuló propagandának voltaképp csak három témája van, amelyeket egyre különböző változatokban, újra meg újra kell betáplálnunk a világ közvéleményébe. A három téma az antiszemitizmus, az antibolsevizmus és a szocializmus. A Führer ezzel teljesen egyetért. Ha el tudjuk érni, hogy ez a három téma szakadatlanul foglalkoztassa a világ közvéleményét, s a nyilvánosság előtt ezeket folyamatosan napirenden tartjuk, akkor csak erősíteni fogjuk az ellenséges táborban meglévő ellentmondásokat. Ugyanígy jártunk el a hatalomátvétel időszakában is; hogy milyen eredménnyel, az ismeretes. [...] Ezután még megbeszéljük a kultúrpolitika néhány kevésbé fontos kérdését. A Führer nem akarja, hogy Richard Strausst méltánytalanság érje.[13] Csak azért haragudott rá annyira, amiért olyan fösvényül viselkedett az evakuáltak befogadása ügyében. Ennek ellenére korlátozás nélkül játsszuk a műveit. A Führer igen becsüli Furtwänglert, aki a nemzeti ügyekben kifogástalanul viselkedett; ezt nem felejtjük el a háború után sem. A Führer arra is utasítást adott, hogy óvóhelyet építsenek neki. Még rágondolni is borzasztó, mondta a Führer, hogy Furtwängler bombatámadás áldozata lehetne! Beszéltem a Führernek Emil Jannings gyávaságáról a bombatámadások idején. Ő sosem várt tőle mást. [...] Az egészségéről a Führer részben jót, részben kevésbé jót mond. Mint már említettem, kisebb látászavarai vannak, ezek sokat foglalkoztatják. Ettől függetlenül az obersalzbergi levegő igen jót tesz neki. Nyomatékosan javaslom, töltsön el itt még néhány hetet, különösen azért, mert keleten most következik az „iszapidőszak". Egészségileg fel kell készülnie az elkövetkező súlyos megpróbáltatásokra, elsősorban az invázióra. Külsőleg a Führer igen jó színben van. De látom, amikor aláírja a teljhatalmamról szóló rendelkezéseket, remeg a keze. Ezt magától is szóba hozza. A nehéz évek súlyosan igénybe vették az idegrendszerét. Olykor úgy érzem, a legjobb úton van, hogy a régi Führer legyen. Viselkedésében velem szemben van valami megható. Érezni, mennyire örül, hogy újra arról beszélhet, ami a szívét nyomja. Megmutatja obersalzbergi, a sziklába vájt

13 El akarták rekvirálni a házát Garmisch-Partenkirchenben.

óvóhelyét. Hosszú lépcsősort kell megmásznunk le és fel, ami a Führernek nehezére esik; egész lassan kell mennie. Nagyon megnyugtat, hogy Obersalzbergen megfelelő óvóhely van a számára. Az utóbbi időkben gondot okozott, hogy tudtam: a Führer Obersalzbergen van, miközben az amerikaiak napközben állandóan berepülnek erre a vidékre. Estefelé a Führer lefekszik egy kicsit aludni. Szívélyes barátságban válunk el. A következő héten megpróbálok majd egy, vagy akár két napot Obersalzbergen tölteni. El sem tudom mondani, milyen jót tett nekem ez a néhány órás együttlét a Führerrel. Úgy jöttem el tőle, mintha erősítő kúrán estem volna át. [...]

1944. március 15.

Tegnap: [...] Csak most derült ki, hogy Sztálin a teheráni konferencián[14] súlyosan összetűzött Timosenkóval, s egy pálinkásüveget tört szét a fején. Timosenko Churchill és Roosevelt jelenlétében nagyon ügyetlenül beszélt, ami nem felelt meg Sztálin terveinek. Ez a zsánerképecske jól illik a teheráni miliőbe. Minél többet tudunk a teheráni konferenciáról, annál abszurdabbnak tűnik. Ha felidézzük a pompás zárónyilatkozatot, máris kiderül, mennyire becsapták a világ közvéleményét. [...] Délben vendégségben a Führernél. [...] Bormann kissé egyszerűbbnek képzeli el, hogyan tudjuk a nemzetiszocialista eszmerendszert a Wehrmachtba beoltani, mint ahogyan az a valóságban van. Azt hiszem, nagyon sok munkánkba kerül még, hogy kézzelfogható eredményt érjünk el. Bormann kifejezetten igavonó típus. Rengeteg a munkája, de hála istennek a fizikuma kiváló, s így megengedheti magának, hogy többet dolgozzék, mint egy átlagember. A Führer számára nélkülözhetetlen tanácsadó. Örülök, hogy jó személyes és szakmai viszonyt tudtam kialakítani vele. Bormann sok, a Führert foglalkoztató ügyről közvetlenül számolhat be nekem, ami igen hasznos. Ebéd után hosszabb megbeszélés a Führerrel néhány időszerű kérdésről. [...] Az akcióra Magyarország ellen végül is március 18. és 20. között kerül sor. Megint elhalasztották, mert a magyarok megszimatolták a bajt. Híresztelések terjedtek el a közvéleményben, s a magyar kormány a hadügyminiszter útján a főparancsnoksághoz fordult, hogy mit jelentenek a német csapatösszevonások. A Führer utasítására Jodl igen éles hangú levélben válaszolt, s elhárított mindenféle gyanúsítást. Vissza is kérdezett: hogyan tá-

14 A konferencia 1943 november 11-től december 12-ig ülésezett Churchill, Roosevelt és Sztálin részvételével Döntést hozott a második front megnyitásáról és megvitatta a német, valamint a közép-kelet-európai kérdéseket

madhatnak a magyaroknak ilyen abszurd feltételezései, s szövetségesként hogyan működtethetnek titkosszolgálatot ellenünk? Közben folytatódnak az akció előkészületei. Ezeket fel kell gyorsítani, mert minél előbb kezdjük, annál jobban érünk célt. Ha az akció végrehajtása során nehézségek merülnek fel, a Führer szabad kezet ad a románoknak, s a magyarok akkor aztán megkapják a magukét. Egyébként botrányos, hogy miközben élethalálharcot vívunk a Szovjetunió ellen, mind a magyarok, mind a románok legtöbb alakulatukat a közös határon vonják össze. Ha ezekre a hadosztályokra harcra kész állapotban, keleten számíthatnánk, sok nehézséget megoldhatnánk, amelyek így majdnem leküzdhetetleneknek tűnnek. A keleti fronton ugyanis a helyzet nem kedvező. Ez nagy gond a Führer számára, nagyobb, mint eddig bármikor. Olyan kritikus a helyzet, hogy minden erőnket össze kell szednünk, ha meg akarjuk védeni magunkat. A Führer most vissza akarja vonni csapatainkat a Bug partjáig, s reméli, hogy ezt a vonalat tartani tudjuk. Jó lenne, ha sikerülne, de jelenleg olyan a helyzet, hogy ez is kérdéses. Nincs elegendő harckocsi-elhárító lövegünk. Ezért a gyalogság egy része kimondottan retteg a páncélosoktól. Ez itt-ott az oroszoktól való rettegésbe csap át. Ha néhány hónapon belül minden gyalogoshadosztályt több rohamlöveggel tudunk ellátni, akkor túl vagyunk a nehezén. Ez azonban még jó időbe telik. Addig is meg kell találnunk a módját, hogy valahogy segítsünk magunkon. Mindenesetre a Führer a keleti frontot illetően nagyon gondterhelt, s felkészül arra, hogy az elkövetkező napokban és hetekben még néhány nagyon nagy meglepetésnek leszünk kitéve. [...] Keleten természetesen akkor lenne megint ideális a helyzet, ha sikerülne a Führer terve, hogy ismét előrenyomuljunk a Dnyeperig. De ki mer ebben a pillanatban erre gondolni! [...] A legfontosabb, hogy a Führer egészséges maradjon. Akkor megbirkózik minden nehézséggel. A múlt heti enyhe betegségéből kigyógyult ugyan, de még mindig gyengélkedik. Ezért nyomatékosan kérem, kímélje jobban magát, s törődjék többet az egészségével. Ugyanis ha a Führer csak egy rövid időre kidőlne, az pótolhatatlan veszteséget jelentene. Szinte csoda, hogy annyi év alatt a Führer egyetlen napot sem töltött betegen az ágyban. De ne kiabáljuk el. [...] Mielőtt elutazom, elbúcsúzom a Führertől. Reméli, hogy hamarosan újra jövök. Obersalzbergről havas hegyek között vezet az út Salzburgba. Egész éjjel és egész nap esett a hó. A hegy úgy magasodik a táj fölé, mint egy mesebeli álomban. Hogy tudnánk örülni ennek a szép, érintetlen tájnak, ha béke lenne! Most alig méltatjuk egy pillantásra. [...]

1944. március 21.

Tegnap: [...] A magyarországi helyzet jól alakul. A Führer Veesenmeyert[15] nevezte ki követnek Budapestre, aki már megkezdte tevékenységét, és azon fáradozik, hogy megalakítsa az új kormányt. A korábbi miniszterelnököt, Kállayt letartóztatták.[16] A honvédség jelenlegi vezérkari főnöke ugyan tiltakozott ez ellen, de nem sokra ment vele. Veesenmeyernek új kormányt kell javasolnia Horthynak; ha mi jóváhagyjuk, Horthy nem teheti meg, hogy ne hagyja jóvá. Mindenképp azt akarjuk elérni, hogy Imrédy kerüljön hatalomra. Imrédy ugyan még kézzel-lábbal tiltakozik, mert nem akar együttműködni Horthyval, aki az utóbbi időkben nagyon rosszul bánt vele.[17] Mi azonban nyomást gyakorlunk rá, s bizonyára beadja a derekát. A Führer magához rendelte Antonescut. Meg akarja értetni vele, hogy több román alakulatot kell felvonultatnia Románia határainak védelmére. Bukarest ezekben a napokban olyan, mint egy hangyaboly. Egyrészt félve figyelik a román határt, amit a szovjetek most már átlépnek, másrészt abban reménykednek, a magyar események megteremtik a lehetőséget, hogy a Magyarországgal fennálló vitás határkérdéseket erőszakkal elintézzék. [...] Veesenmeyer egész nap tárgyal az új kormány létrehozásáról. Imrédy nagyobb nehézséget okoz, mint gondoltuk volna. [...] Horthy természetesen Magyarország államfője marad.[18] Az egész változásnak az ő nyilvánvaló jóváhagyásával kell megtörténnie. [...] Az angol amerikai tábor válsága tovább nő, s jelentősen erősödik. Most már nyíltan egy újabb Teheránt követelnek; a szövetségesek közötti egység már nincs meg. Az is nyilvánvaló, hogy a szovjetek jelentős katonai sikerei nagy izgalmat kell hogy keltsenek az angol-amerikai táborban. [...] Délután van időm, hogy megírjam az új vezércikket; ismét a bolsevizmus és a nyugati hatalmak összefüggéseivel foglalkozom. A cikk címe: „Az európai kábulat". Most már nem hagyom abba ezt a nótát. Valószínű, hogy a nyugati hatalmak belső válságáról szóló cikkeimet elsősorban az angol uralkodó réteg olvassa és vitatja buzgón. Bízom benne, hogy lesz hatása, még ha ennek bizonyítéka nem is jelenik meg nyilvánosan. Az angolok most pókert játszanak. [...]

15 Veesenmeyer, Edmund, a Német Birodalom teljhatalmú megbízottja Magyarországon az 1944 március 19-i nemet megszállás után

16 A hír nem felel meg a valóságnak, Kállayt 1944 november 19-én, a torok kovet lakásán tartóztatták le

17 A kormanyzó Imredyt az altala tulzottnak tartott nemet elkotelezettsege miatt, de felhasználva származásának tisztázatlan pontjat is, 1939 februar 15-én lemondásra kényszerítette

18 Vo 1944 március 4-i bejegyzes Horthyról

A Führer a klessheimi kastélyban beszédet mondott az Atlanti Fal katonai vezetőinek. Nyomatékosan ismertette velük, milyen történelmi feladatokat kell az elkövetkező hetekben megoldaniuk. Azt hiszem, ezzel megtett mindent, amit lehetett. Az inváziónak meg kell hiúsulnia, és meg is fog hiúsulni. Ez a jelenlegi katonai helyzet kulcskérdése. [...]

1944. június 7.

Tegnap: [...] A háború döntő pillanata most már itt van a küszöbön. Éjjel futnak be az első jelentések, hogy nyugaton megkezdődött az invázió. Mivel mi kapjuk meg először az idevágó anyagokat, az ellenséget megelőzve adhatunk ki Interinf-jelentést, ami bejárja az egész világot. Az angolok és az amerikaiak az első órákban visszafogottak. Aztán érkezik a Reuter-jelentés: Franciaország megerősített nyugati partvidékén szálltak partra, Le Havre és Cherbourg között. Ennek a ténynek a Führer nagyon örül. Most ismét, mint korábban már annyiszor, megfigyelem a folyamatot, hogy súlyos válságok esetén a Führer csak addig levert, amíg a válság ki nem robban, de abban a pillanatban, amikor ez bekövetkezik, mázsás súlyok hullanak le a lelkéről. [...] Eisenhower két kiáltványt ad ki: csapataihoz és Európa népeihez. Publicisztikai szempontból mindkettő értéktelen. A régi, jól ismert frazeológiát használják, mellyel az angolok és az amerikaiak fel szoktak ellenünk lépni. [...] De Gaulle is felhívást intéz a francia lakossághoz. Mindegyik kiáltványban közös, hogy felszólítják a lakosságot: óvakodjanak minden meggondolatlanságtól, mivel a siker még nem biztos. „Nagy csaták várnak ránk" – ez a fő motívuma az egész angol propaganda- és hírpolitikának. „A német hadigépezetet még nem győztük le. Még súlyos áldozatokat kell hoznunk." [...] Hamarosan megszólal Churchill is. Nyilvánvaló: ő nem akar kimaradni. Mint nagy vállalkozások esetében mindig, azonnal az alsóházba rohan, hogy eldicsekedjék bölcsességével. [...] Churchill olyan taktikai sikerről beszél, amilyenről valójában természetesen szó sincs.[19] [...] Nyilvánvaló, hogy Montgomery sem maradhat ki a vezérszónokok kórusából. Rettenetesen fölvág, dicsekszik kiváló vezérkari erényeivel, toronymagasan jobbnak képzeli magát a német tábornokoknál, de a bajsza alatt azért elmorzsol egy-két dicsérő szót a német katonákról. Churchill este újra beszél az alsóházban. Azt mondja, hogy az angoloknak eddig csekélyek a veszteségeik, minden rendben megy, már leküzdötték a legnagyobb kezdeti nehézségeket, s nagy reményeik lehetnek a

19 A normandiai partraszállás sokkal több volt, mint egyszerű taktikai siker.

jövőt illetően. Számunkra egészen más kép rajzolódik ki. Reggel korán keltenek az első hírekkel. Ezek szinte hihetetlenek. Érthető, hogy amikor a rádió bemondja, igen ideges hangulatot vált ki a német népből. Mindenki tudja, hogy közel a döntő pillanat. A hadműveleteket nem lehet még igazán értékelni, hiszen az első órákban a jelentések természetesen rendkívül hiányosak. [...] A Führer igen jókedvű. Az invázióra pontosan ott került sor, ahol vártuk, és pontosan azokkal az eszközökkel és módszerekkel, amelyekre számítottunk.[20] Az ördöggel kellene cimborálniuk, hogy ne verjük ki őket. A ledobott ejtőernyős csapatokat, melyek a hátországban kóborolnak, a Führer nem sokra értékeli. Ezeket hamarosan fölmorzsoljuk, amennyiben meg tudjuk akadályozni, hogy az ellenség nagyobb hídfőállást építsen ki, vagy elfoglaljon egy kikötőt. Sajnos néhány harckocsizó osztagot már bevetettek; ellenük majd mozgósítjuk operatív tartalék erőinket. Két első osztályú harckocsizó hadosztály a partraszállás helyétől 150 kilométerre állomásozott, ezek már elindultak.[21] Délután 6 órára harcra készek lesznek. A Führer teljesen biztos abban, hogy sikerül az ellenség partra szállt csapatait visszavetnünk, az ejtőernyősöket megsemmisítenünk. Jellemző, hogy a Führer a legnagyobb mértékig biztos a dolgában, a gyengeség nyoma sem látszik rajta. Azt nem lehet csodálni, hogy Churchill már előre iszik a medve bőrére, s előlegként babérokat adományoz magának; ezt tette mindig. Sosem tudta megvárni, hogy egy ütközetnek vége legyen. Amikor partra szálltunk Krétán, akkor is kijelentette, hogy a németeket rövidesen megsemmisítik, majd néhány nap múlva rezignáltan kellett beismernie, hogy Krétát elvesztették. Természetesen lázas izgalomban várjuk, hogy harckocsizó hadosztályaink a helyszínre érkezzenek. Ha időben befutnak s az időjárás változatlanul kedvezőtlen marad, ami várható, akkor joggal reménykedhetünk. A jelenlegi körülmények között az ellenség légi fölénye csak részben érvényesülhet. [...] Egyelőre tehát még minden nyílt. A Führer lelkes, hogy az időjárás most az egyszer bennünket segít. Göring is Klessheimben van. Mint mindig, optimista, hogy ne mondjam, túlságosan optimista. Szerinte a csatát már csaknem megnyertük. Ilyen könnyen azonban nem ússzuk meg. Ellenkezőleg, nekem az a véleményem, hogy óvatosnak, sőt túlzottan óvatosnak kell lennünk. Az egész német hírpolitikát ennek megfelelően alakítom.

20 Erről szó sem volt. Az invázió színterét a leginkább elfogadott verzió a valóditól jóval nyugatabbra feltételezte. A partraszállás övezetéhez a legközelebbi bevethető német erő 150 km-re volt.

21 A szóban forgó 12. SS-páncélos hadosztály kísérlete kudarccal zárult.

Nem akarunk olyanokat mondani, hogy az angolokkal most kikanalaztatjuk a forró levest; komoly, döntő történelmi összecsapásról szólunk, amely élet-halálra megy. A Führer egyetért azzal, hogy az egész akció alatt ilyen legyen a hírpolitika. Ha már visszavertük az inváziót, akkor természetesen alapvetően megváltozik a hadi helyzet. A Führer biztosan számít erre. Alig okoz neki gondot, hogy az is előfordulhat, hogy ez nem sikerül. Én kissé visszafogottabb vagyok. Ribbentrop teljesen a Führer oldalán áll. Ő is több mint biztos a győzelemben, anélkül, hogy ezt, mint ahogy a Führer, részletesen meg tudná indokolni. Himmler kizárólag katonai szempontból méri fel a helyzetet. Érthető, hogy ő nagyon bízik a Waffen-SS alakulataiban. Jodl nemigen akar véleményt nyilvánítani. Józanul gondolkodik és beszél. Ennek ellenére ő is meg van győződve, hogy sikerül az inváziót visszavernünk. Kora délutánig minden a terv szerint alakul. Göring parancsára Korten tábornok minden honi vadászgépet átdobott a nyugati területre; a birodalomnak pillanatnyilag nélkülöznie kell vadászait. Az idő azonban nagyon rossz, így igen kicsi a veszély, hogy az ellenség nagyobb kötelékei berepüljenek a birodalom fölé. Amellett nekik is szükségük van a légierejükre. Zeitzler vezérezredes röviden beszámol nekem a keleti helyzetről, amely igen megszilárdult. Schörnernek sikerült csodát tennie: helyreállította a csapatok lelki egyensúlyát. Új fegyvert és lőszert kaptak, kialudták és összeszedték magukat. Zeitzler szerint nyugodtan nézhetünk a fejlemények elé. Az új magyar miniszterelnök, Sztójay, akinek fogadására valamennyien összegyűltünk Klessheimben, harmadrangú politikus. Viszont mindenképp a mi oldalunkon áll, nem fog különösebb nehézségeket okozni nekünk. Az ebédnél vezérkari főnöke, Vörös[22] mellett ülök. Igen érdekes dolgokat mesél a magyarországi fordulatról. Nyíltan beismeri, hogy Horthy az őt körülvevő zsidó klikk karmaiban van; ezért is halad olyan nehézkesen Magyarországon az antiszemita politika. Horthy kifejezetten reakciós, csak a mágnások politikáját képviseli. Az új, szociális gondolkodáshoz semmiféle érzéke nincs. Klessheimi tartózkodásom során egész sor különmegbeszélést is folytattam. Bormann-nal pártkérdésekről beszélünk, ezekben teljesen egyetértünk. Panaszkodik Himmlerre, aki megpróbál beavatkozni a párt hatáskörébe; ezt természetesen vissza kell utasítani. Bormann Rosenbergben sem bízik már olyan maradéktalanul, mint azelőtt. Velem igyekszik minél szorosabb kapcsolatot létesíteni, amit örömmel üdvözlök. Igen lojális munkatárs. [...] El kell ismerni, hogy az ellenség propagandaszempont-

22 Vörös János, vezérezredes, vezérkari főnök.

ból pompásan kihasználta Róma elfoglalását. Azt azért be kellett vallaniuk, hogy ennek semmiféle katonai jelentősége nincs. Inkább erkölcsi, mint gyakorlati sikert jelent. Természetesen minket hibáztatnak, hogy a városban rombolások történtek, noha mi fölajánlottuk, hogy Róma legyen nyílt város. Ajánlatunkat az angolok és az amerikaiak cselfogásként semmibe veszik. Örülnek, hogy a kezükbe kerültek Róma nagy repülőterei, ahonnan a birodalom déli területeit kényelmesebben támadhatják. Az angolok és az amerikaiak nagyon szomorúak, hogy nem sikerült csapatainkat körülzárni és megsemmisíteni. A pápa beszédet mond a Péter téren az összegyűlt tömegnek, s örömét fejezi ki, hogy a Szent Város sértetlen maradt. Egy ilyen pápának jóban kell lennie minden hadviselő féllel, s azzal kell tartania, akinek a Vatikán katonailag a birtokában van. Roosevelt hétfőn este ismét csevegett a kandalló előtt. Csak úgy fröcsköltek a pimasz hazugságok olaszországi politikánkról és hadvezetésünkről. Megjósolja politikai és katonai összeomlásunkat, az amerikai népnek áldozatok hekatombáit ígéri, és az öntömjénezésben még az USA katonai vezetésénél is messzebbre megy. A pápának szabadságot akar adni a kereszténység nagyobb dicsőségére. Eddig a mi korbácsunktól szenvedett. Ezenkívül meg akarja szabadítani Olaszországot a fasizmustól és az éhségtől. Mi raboltuk el a kenyerüket. Olaszországban legyen béke, de Itália többé ne legyen birodalom. Röviden: a beszéd olyan szégyentelenül pimasz és képtelen, hogy Rooseveltet szinte elmebetegnek kell nyilvánítani. A finn sajtó Róma elfoglalásáról közölt kommentárjai szégyentelenek. Valószínűleg így akarják jó hírüket visszaszerezni az angolok és az amerikaiak előtt. A Duce kiáltványa, amelyben bejelenti Róma átadását, inkább olyan, mint a „Kis éji zene". Nincs már politikai tekintélye. Azt mondhatja és teheti, amit akar, nem kell már senkinek. Az olasz király közben lemondott, s Umberto trónörököst teljhatalommal ruházta fel. Természetesen ennek a monarchista bandának semmi sem sürgősebb, mint hogy visszatérjen Rómába. Lehet, hogy keleten új offenzíva indul? A támadó hadmozdulatok a jassyi harci térségben lassanként itt is, ott is lappangó jelleget öltenek. Lehetséges, hogy ebből nagyobb és átfogóbb hadművelet bontakozik ki. Ha Sztálin össze akarja hangolni háborús tevékenységét az angolokkal és az amerikaiakkal, akkor ez a megfelelő pillanat. [...] A búcsúzáskor a Führer igen meghatott. Kifejezi rendíthetetlen meggyőződését, hogy viszonylag rövid idő alatt kiűzzük az ellenséget Európából. Tiszteletreméltó, milyen magabiztossággal hisz küldetésében. Jó lenne, ha egyszer már a szerencse is visszaszegődne hozzánk. Az elmúlt két évben annyi balszerencse sújtott minket, hogy igazán

megérdemelnénk már egy kis szerencsét. Nagyon súlyos gondok nyomasztanak bennünket. Egy ilyen hadművelet, amelyben végül is minden kockán forog, megviseli az idegeket. Amikor elhagyom Klessheimet, Salzburg körzetében sűrű köd gomolyog, szitál az eső. Bár egész Franciaországban ilyen lenne az idő! Ez alaposan keresztülhúzná Churchill és Roosevelt urak számítását. Jelentik, hogy valóban ott is ilyen az időjárás. Csak hálásak lehetünk érte a sorsnak. A Berchtesgaden Szállóban még gyorsan elvégzek néhány munkát. Az eső csak esik. Ritkán okozott a rossz idő olyan örömöt nekem, mint most. Amikor elutazom Salzburgból, még mindig nem alakult ki valós kép a nyugati harci helyzetről. Harckocsi-ékjeinknek hamarosan meg kell érkezniük a csatatérre. Egyelőre még nem kapcsolódtak be a harcba. Igen feszülten várjuk, hogy tartalékaink akcióba lépjenek. Salzburgban a birodalmi propagandahivatal vezetőjétől megtudom, hogy a német nép valamiféle lázas állapotban van. Az emberek tudják, hogy küszöbön áll a nagy döntés. 20 óra tájban indulunk. Még fel kell dolgoznom az egész aktahalmazt, ami múlt szombat óta felgyülemlett. [...]

1944. június 13.

Tegnap: [...] Olyan hírek érkeznek, hogy ellenségeink helyzete Normandiában jelentősen javult, elsősorban azáltal, hogy úgy megerősítették a hídfőállást, hogy aligha tudjuk már felszámolni. Úgy gondolják, ezzel megszüntették azt a veszélyt is, amit Rommel tartalékai jelentenek. Sajnos némileg az időjárás is javult, ami elsősorban az ellenségnek kedvez. Közben azonban megérkeztek a mi légierő-tartalékaink is, úgyhogy a vadászgépek jelentősebb tevékenységet fejthetnek ki, ha nagyobb támadás éri a német állásokat. Az angol sajtó - elsősorban a „Times" - görcsösen igyekszik valamiféle ellentétet varázsolni Rundtstedt és Rommel közé. Ellentét valóban van közöttük, de ez elsősorban az életkorra és a vérmérsékletre vezethető vissza, nem az alapvető elképzelésekre. Ha az angolok szerint Rundstedt a feltétel nélküli megadás híve, ez csak azt bizonyítja, hogy egyáltalán nem ismerik az öregurat. [...]

1944. június 14.

Tegnap: [...] Délben kimerítő beszélgetés Schmundt tábornokkal. Schmundt tábornok nagyon elégedetlen a nyugati helyzet alakulásával. Én sem rejthetem véka alá csalódottságomat amiatt, hogy nem teljesült a Wehrmacht sok ígérete az invázióval kapcsolatban. Schmundt a légierőt okolja, s ebben jórészt igaza is van. Ahhoz túlságosan gyenge a légierő, hogy megakadályozza az ellenséges

gépek tömeges berepüléseit. Ezek viszont megakadályozzák a beavatkozásra kijelölt hadosztályaink zárt felvonulását, ami miatt egész sor kedvező lehetőséget mulasztottunk el. Meggyőzöm Schmundtot, hogy mind a nyugaton, mind pedig Olaszországban kialakult rendkívüli helyzetre tekintettel – és ami esetleg keleten is rövidesen bekövetkezik – rendkívüli intézkedésekre van szükség. E rendkívüli intézkedéseknek azt kell eredményezniük, hogy a nép valóban totális háborút vívjon. A nép készségesen fel is áldozna mindent a hazáért, de meg kell neki mondani, hol és mikor teheti ezt. Sajnos, ezt eddig elmulasztottuk. Nem használjuk ki teljesen eszközeinket, erőnket, és most minden hadszíntéren ennek a kompromisszumos politikának és hadvezetésnek a következményeit látjuk. Schmundt teljes mértékben egyetért velem. Kérve kér, hogy a lehető leghamarabb jöjjek újra Obersalzbergre, és mindenekelőtt a Führert tájékoztassam ezekről a problémákról. [...]

1944. június 18.

Tegnap: [...] A birodalom belső helyzetét természetesen elsősorban a megtorlás kérdése határozza meg. A főparancsnokság bejelentésének egyik mondata valóságos örömmámort váltott ki a német népből.[23] Vannak, akik már fogadást kötnek, hogy a háború három, négy, esetleg nyolc napon belül véget ér. Ez szerintem rendkívül nagy veszély, mert ha ezek a messze eltúlzott remények és illúziók nem válnak valóra, akkor azok, akik ma olyan buzgón lelkesednek, a kormányzatot teszik majd felelőssé ezért. Attól félek, hogy a túláradó lelkesedést rövid időn belül másnaposság váltja fel. Ennek nem szabad bekövetkeznie. Szigorú utasítást adok a sajtónak és a rádiónak, hogy jelentősen fékezzék a megtorlásra vonatkozó propagandát, s csak józan jelentésekre szorítkozzanak. A Führer franciaországi tartózkodási helyén kissé más utasítást adott Lorenz közvetítésével a sajtónak. Neki az volt a véleménye, hogy a megtorló fegyver továbbra is minél nagyobb mértékben szerepeljen a német sajtóban. Felhívom a Führer figyelmét, milyen nehézségek támadhatnak ebből a birodalom közvéleményének alakulásában. A Führer azonnal elfogadja érveimet. Továbbra is jelentős terjedelemben foglalkozunk a sajtóban a megtorló fegyver bevetésével, de semmiképp sem keltünk a német népben olyan reményeket, melyek a jelenlegi helyzetben nem reálisak. A Führer többek között megtekintette az új rakéták kilövőhelyeit, s igen jó volt a benyomása. Ott minden a legnagyobb rend-

23 A németek 1944. június 16-án bombázták Londont és néhány más angol helységet a V 1 rakétával.

ben. A felelős szakemberek szerint a támadásokat folytatni tudjuk, s egyelőre az angol–amerikai bombatámadások sem jelentenek veszélyt. Az idő hála istennek változatlanul rossz, úgyhogy nappal is folytathatjuk a támadásokat. Azt hiszem, ez semmiképp sem fogja megörvendeztetni London lakosságát. Az inváziós körzetben a Führer nehéz helyzetet talált. Bár a két vezértábornagy, Rundstedt és Rommel változatlanul bizakodó, de jelezték, hogy az ellenség teljes légi fölénye nagyon megnehezíti tartalékaink frontra juttatását. Ezért pillanatnyilag nem vállalkozhatunk arra, hogy nagyarányú offenzívát indítsunk a hídfőállás felszámolására. [...]

1944. július 4.

Tegnap: [...] Rundstedt vezértábornagyot Kluge vezértábornagy váltja fel. Rundstedt túlságosan megöregedett és nem bírja már tartósan elviselni egy ennyire idegölő küzdelem óriási megpróbáltatásait. Mivel meghalt Dollmann vezérezredes is, nyugaton a vezető csapatparancsnokok általános cseréjéről beszélhetünk. Rommel még marad beosztásában. Vele szemben támasztott igényeinknek azonban ő sem felelt meg egészen. Az angolok természetesen erősen túloznak, amikor ma kijelentik, hogy Montgomery offenzíváját ő tudná megállítani. Rommel nagyszerű csapatparancsnok és harckocsizó tábornok, de a légi háborúval szemben túlságosan érzékeny. Észak-afrikai tapasztalatainak fényében ez tökéletesen érthető, hiszen ottani sikereit az ellenséges légi fölény tette újra semmissé. [...]

1944. július 23.

Tegnap: [...] A külföldi sajtó és propaganda szinte kizárólag a Führer ellen elkövetett merénylettel s a németországi puccsal foglalkozik.[24] Londonban a legvadabb kombinációkat s a legnagyobb reménységeket fűzik az ügyhöz. Úgy tesznek, mintha a háború holnap véget érne. Micsoda szörnyű ébredés lesz, amikor ellenfeleink megtudják a valóságot, és kiderül, hogy az általános válság inkább fokozza, mint csorbítja a németek ellenálló erejét! London nyíltan arról beszél, hogy Németországban lázadás tört ki, ami összeomláshoz vezet. Azt állítják, hogy a tábornokok

24 1944 július 20-án a rastenburgi főhadiszálláson elhelyezett bomba felrobbanása következtében többen súlyosan megsérültek, közülük hárman sebesülésükbe belehaltak, Hitler azonban csak könnyű sérüléseket szenvedett A merénylet hátterében az az összeesküvő csoport állt, amely az Abwehr keretében évek óta működő ellenállási csoportot, valamint magas rangú katonatiszteket foglalt magába A robbanóbombát a helyszínen Claus Schenk Stauffenberg gróf helyezte el

lázadása a fronthelyzet miatt tört ki. Az Egyesült Államokban dúl az optimizmus. Az angolok viszont azzal büszkélkednek, hogy a bűnöző merénylőnek, Stauffenberg grófnak angol felesége van, ami történetesen igaz. Ebből is látni, hol kell a merénylet értelmi szerzőit keresni. Különböző forrásokból megtudom, hogy a semleges fővárosokban élő zsidók már a merénylet előtt tudtak a készülő gaztettről, s ilyen híreszteléseket is terjesztettek. Ebből szintén látni, milyen csatornákból táplálták ezeknek az aljas gazembereknek a terveit. Az ellenséges országok tőzsdéjén magasra szöktek az árfolyamok. Majd ezek is zuhannak, amikor sor kerül az ellenintézkedéseinkre. Az emigránsok jó lehetőséget szimatolnak. Azt állítják, elsősorban Stockholmban, hogy a lázadó tábornokok már jóval a merénylet előtt felvették a kapcsolatot az angol–amerikai ellenséggel. Az ellenséggel való tárgyalásnak különböző állomásai voltak, s nem kétséges, hogy ez a merénylet igazi oka. Mindenesetre számos kedvezőbb hang is hallható a semleges, de mindenekelőtt a szövetséges országokban. Mintha lidércnyomástól szabadultak volna meg, hogy a merénylet nem sikerült; hiszen mindenki tudja, ha a Führer hirtelen eltűnne a színtérről, csak idő kérdése lenne Európa bolsevizálása. Ma kevesebb időt tudok szentelni a propagandának és a frontnak, mivel rendkívül sok a dolgom, elsősorban a számos megbeszélés, ahol előkészítjük a totális hadviselést. Kora délben érkezünk Lammers hadiszállására. Igen érdekes az út Kelet-Poroszországon keresztül. Teljes a nyugalom, az emberek rendben, fegyelmezetten teszik a dolgukat. Nyoma sincs, hogy a front alig száz kilométerre van. Bormann-nál összegyűltek a birodalom különféle hatáskörű vezető szervezetének legfontosabb képviselői. A konferencia előtt megbeszélem Bormann-nal az úgynevezett átfésülés közeljövőben végrehajtandó részfeladatait. Közli, hogy már utasította a pártot, s most már csak az van hátra, hogy a kijelölt emberek megkapják a szükséges meghatalmazást. [...] Lammers igen barátságos hozzám. Neki és Funknak részletesen beszámolok a berlini eseményekről, ami természetesen az ittenieket nagyon érdekli. Hiába, annyira az isten háta mögött vannak, hogy még a legfontosabb eseményekről sem értesülnek. Úgy érzem, hogy Funk, aki már előttem érkezett, jól előkészítette a talajt Lammersnél,[25] úgyhogy remélhetem, hogy a háborús erőfeszítéseinket szolgáló totális hadviselés értekezlete az én kívánságaim és nézeteim szerint zajlik majd le. Keitel, aki szintén jelen van, személyesen számol be a merényletről. Röviddel a robbanás után a Führer az ő karjaiba hanyatlott. Megható jelenet. Keitel örömé-

25 Lammers, Hans-Heinrich, a birodalmi kancellária vezetője

ben sírva fakadt, amikor látta, hogy a Führer sértetlen. Maga a merénylet drámai körülmények között zajlott, s a legnyomatékosabban hangsúlyozni kell: valóságos csoda, hogy a Führer sértetlen maradt. Ezután kezdődik a megbeszélés Lammersnél. Pontosan úgy zajlik, ahogy reméltem. Lammers először beszámol a hármas bizottság eddigi munkájáról. Szóba hozza Speernek a Führerhez írott emlékeztetőjét, amit a hármas bizottság tagjai megkaptak, s vitatja, hogy a hármas bizottság nem ért el semmiféle eredményt. A bizottság megtette, amit tehetett, de munkáját akadályozta, hogy az ágazatok vezetői minden rendszabály ellen tiltakoztak, és személyesen a Führertől kértek kihallgatást. A bizottság ezért nem érhette el eredeti kívánatos célkitűzéseit. Lammers maga ezért azt javasolja, hogy mostantól egyes megbízott emberek kapjanak széles körű felhatalmazást, mégpedig a Wehrmacht, az állam s a közélet megreformálására. A hadsereg megreformálásáért abszolút teljhatalommal Himmler legyen a felelős, az állam és a közélet megreformálásáért ugyanilyen hatalommal felruházva én. Kissé meglep, hogy Lammers milyen váratlanul, és minden közelebbi indoklás nélkül teszi meg ezt a javaslatát. De úgy érzem, őszintén, szívből beszél. Ezt meg lehet érteni. Az urak most félnek, hogy ki nem elégítő intézkedéseikről lassan tudomást szerez a nép is, és az elmulasztott döntések egyre inkább az állam és a hadviselés súlyos válságához vezetnek. Lammers előadásával kitűnően előkészítette fejtegetéseimet, bár ugyanakkor hátrányos helyzetbe is hozott azzal, hogy engem javasolt a belső háborús diktatúra irányítására. Körülbelül egy óra hosszat beszéltem. Elemeztem a valóságos helyzetet, kifejtettem a programomat, amit már többször részletesen megtettem ezeken a lapokon, hangsúlyoztam, nekem is az a véleményem, hogy a hármas bizottság aligha érhetett volna el többet, mint amit elért, s kijelentettem, hajlandó vagyok magamra vállalni a felelősséget, ha megkapom a kellő felhatalmazást. Nagyon csodálkoztam, hogy utánam Keitel kért szót, s százszázalékosan egyetértett azzal, amit mondtam. Kész elfogadni, hogy Himmler teljhatalmat kapjon az egész Wehrmacht felett, elsősorban azért, mert az illetékesség jelenlegi megosztása következtében ő egyedül már nem vállalhatja a Wehrmachtért a felelősséget. Kész a Wehrmachtot Himmler s a Waffen-SS szervezeti egységei által minden szempontból felülvizsgálni, s neki is az a véleménye, hogy a Wehrmachtból még jelentős erőket lehet felszabadítani a frontszolgálatra. Engem Keitel a mennyekbe dicsér. Mélységes hatást tettek rá az érveim, amelyek – elsősorban a végén – bizonyára nagyon hatottak az érzelmekre, s szilárd elhatározása, hogy ha megkapom a kellő felhatalmazást, a Wehrmacht minden

eszközével a segítségemre lesz. Bormann következik, ő kissé tartózkodóbb, de egyetért a Lammers és az én javaslataimmal, ám úgy véli, kötelessége figyelmeztetni, milyen nehézségeket okoz ez majd a többi ágazati vezető esetében. A nehézségek nem rémítenek meg. Ha megkapom a kellő felhatalmazást, egyiket a másik után számolom majd fel. Speer szól az emlékeztetőjéről. Fejtegetései kissé otrombák és több résztvevőt ellentmondásra ingerelnek, úgyhogy ebből kellemetlen vita támad. A Speer által közölt adatokat több oldalról is megkérdőjelezik. A vita olykor kritikussá vált, s az a veszély fenyegetett, hogy a megbeszélés vég nélküli szócsépléssbe torkollik, különösen, amikor Sauckel is fölszólalt, s üres szólamokkal adta elő kissé képlékeny nézeteit. Funk nem valami szerencsésen kapcsolódik a vitába. Belemegy a részletekbe, amit mindenképp el akarok kerülni, mivel legfőbb célom, hogy mindenekelőtt megszerezzem a felhatalmazást; ennek birtokában majd mód lesz a szakkérdések megvitatására. Ezért ismét erre a kérdésre terelem vissza a vitát, rábeszélem Speert, vonja vissza emlékeztetőjét, mivel már nem időszerű, megint visszatérek a döntő kérdésre, amivel minden jelenlévő egyetért, s így fogalmazom meg a megbeszélés határozatait: a jelenlévők egyhangúan egyetértenek abban, hogy a Führer adjon legszélesebb körű felhatalmazást egyrészt a hadsereg, másrészt az állam és a közélet területén. A jelölt a hadsereg számára Himmler, az állam és a közélet számára én. Bormann kapjon megfelelő felhatalmazást, hogy a pártot a totális hadviselés szolgálatába állítsa, Speernek pedig legyen felhatalmazása a hadiipari termelés fokozására. Közösen akarunk vasárnap megjelenni a Führernél. Mivel engem jelöltek a belső háborús diktatúra megszervezőjének, hogy ne kelljen önmagamat ajánlanom, javaslatomra Lammers lesz a csoport szóvivője. Ezzel mindenki egyetért; ellentmondó vélemény nincs. Lammers kap megbízást arra is, hogy dolgozza ki a megfelelő törvény- és rendelettervezeteket, s vasárnap reggel mutassa be nekem jóváhagyásra. Javaslom, hogy általában Lammers foglalkozzék a Führer által adott felhatalmazás alapján összeülő testületre vonatkozó törvények és rendeletek megszövegezésével. Ezzel a mgbeszélés véget ér. Sokkal sikeresebb volt, mint remélni mertem volna. Itt-ott fellobban még a vita, de ügyesen irányítom..., elkerüljük a válságot, úgyhogy a siker teljes. Utána még hosszú megbeszélésem van Funkkal. Bevallja, hogy érkezésem előtt beszélt Lammersszel, és az egyedül járható utat ajánlotta neki. Az igazság az, hogy Lammers magától is rájött volna erre, úgyhogy Funk nyitott kapukat döngetett. Ha a Lammersnél tartott értekezlet határozatait a Führer elé terjesztjük, és ő ezeket elfogadja, ezzel a belső háborús diktatúra gyakorlatilag

bevezetésre kerül. Elég erőt érzek magamban, hogy megfeleljek ennek a feladatnak, és élni tudok majd a felhatalmazásokkal, hogy a lehető legnagyobb háborús hatást eredményezzék. Ugyanakkor semmilyen személyes becsvágy nem fűt. Most már nem személyi dolgokról van szó, hanem egyes-egyedül a háború szakmai kérdéseiről. Együtt ebédelünk az urakkal. Elmondom nekik, mi történt az elmúlt csütörtökön Berlinben, ami természetesen nagyon érdekli őket. Valamennyien igen szívélyesek hozzám. Az az érzésem, ha megkapom a vonatkozó felhatalmazást, ebben a helyzetben nagyon könnyű lesz számomra a vezetés. Ez sokban összefügg azzal, hogy nincs senki, aki ne félne egy nagy háborús válságtól, még inkább a katasztrófától. Mindenki fél, hogy a bolsevizmus betör Kelet-Poroszországba, s ezáltal olyan helyzet áll elő, amelyet már csak nagyon nehezen, utolsó eszközeink bevetésével tudnánk megoldani. Az urak rendkívüli bizalmat tanúsítanak irántam. Ugyanakkor, ha megkapom a kellő felhatalmazást, hatalmas történelmi felelősséget veszek magamra. A felelősségtől azonban sosem rettentem vissza, ha megfelelő felhatalmazást kaptam hozzá. Naumann-nal gyönyörű nyári időben utazom a főhadiszállásra. Az utat mindenütt a légierő őrjáratai ellenőrzik. Most nagyon nehéz megközelíteni a főhadiszállást. A merénylet megváltoztatta a Führer biztonságának őrzését is. Hála istennek; Stauffenberg gróf bűnös merényletének sosem szabad megismétlődnie. Ezen az úton is megállapítom, hogy Kelet-Poroszországban teljes a béke. Nyoma sincs a front közelségének. A Führer főhadiszállásán először a birodalmi marsallal találkoztam. Épp azzal van elfoglalva, hogy a helyiséget, ahol a robbanás történt... megszemlélje. A birodalmi marsallra még mindig nagy hatással van a merénylet, nem utolsósorban azért, mert a nap folyamán egyik legközelebbi munkatársa, Korten tábornok, a légierő vezérkari főnöke belehalt sérüléseibe. Ezenkívül Brandt ezredes is meghalt. A merényletnek tehát már három halálos áldozata van. Újra meg újra boldognak kell lennünk, hogy a Führer ennyire épen megúszta. A birodalmi marsall mindenben osztja véleményemet a merénylet hátteréről. Nagyon méltatlankodik a tény miatt, hogy a tábornokok, akik azt hívén, hogy a Führer halott, rá egyáltalában nem voltak tekintettel és civilek kezébe akarták adni az államhatalmat. Jelentőségteljesen hangsúlyozza, hogy ő a Führer törvényes utódja, s ő az, akire a hadseregnek azonnal föl kellett volna esküdnie. Hála istennek ezt a kérdést most nem kell eldönteni, mert a Führer él és egészséges, s reméljük, még sok évtizedet tölt el körünkben. A birodalmi marsall természetesen torkig van az áruló tábornokokkal, akik részt vettek ebben a gaztettben. Elmond néhány részletet, amit az

utolsó két napon figyelt meg – ezek valóban megrázóak Nincs nemzetiszocialista, aki ne osztaná a véleményunket, hogy Németország hangulatát csak az áruló klikk radikális felszámolásával lehet helyreállítani [26] Ezután találkozom a Fuhrerrel, aki bunkerjéből jon elém Az udvozlés elso pillanatai megrázóak Mélyen meg vagyok rendulve, hogy ilyen épen es egészségesen láthatom viszont A koszontés nem nélkuloz bizonyos unnepélyességet Úgy érzem, olyan emberrel allok szemben, akit Isten keze irányít A Fuhrer kulseje mindenesetre kissé megviselt A homlokán karcolások, kicsit sántít a lában levo egési sebektol,[27] s zúzodások vannak azon a karján is, amellyel a merényletkor a terképasztalra támaszkodott Ezektol eltekintve azonban teljesen sertetlen Gorbandt professzor, aki Goring kíséretében érkezett, beszámol a Fuhrernek a tobbi sebesult állapotáról, néhányuk allapota meg mindig nem megnyugtató Legfokepp Schmundtért aggódik, o sebesult meg a legsúlyosabban, nagy erofeszíteseket kell tenni, hogy életben maradjon A Fuhrer ezután megmutatja a helyiséget, ahol a merénylet történt Szerencse, hogy Speer ilyen vekony falu szobákat épittetett, s ezért az akna – egyébként angol gyartmány – robbanóereje szétnyomta a falakat, s nem magában a helyiségben fejtette ki egész hatását Kulonben valószínuleg mindenki elpusztult volna a helyiségben A Fuhrer a merénylet utan eloszor onmagaról állapította meg, mint mondja, hogy megvan a feje, a szeme, a karja, a lába Aztán az is kiderult, hogy mozogni is kepes, és az elso sokkhatás múltán igyekezett mindenáron a szabadba jutni, mivel a helyiséget már lángok borították Ez sikerult is Amikor igyekezett kijutni a helyisegbol, Keitel rohant oda hozzá, es sírva a karjaiba borult A merenylet valószinuleg ugy játszodott le, hogy Stauffenberg gróf, akit Fromm ajánlott a Fuhrer kornyezetébe, aktatáskájában egy angol T-aknát hozott magával Az aktatáskát, mint szokásos, a padlóra tette, pontosan a Fuhrer lába elé, majd azzal az uruggyel, hogy telefonálnia kell, elhagyta a helyiséget Addig telefonált, amíg bekovetkezett a robbanás, majd a főhadiszállásról a rastenburgi repulótérre hajtatott A véletlen segítségével sikerult átjutnia az őrségen, bár a biztonsági szolgálat illetékes parancsnoka már lezáratta a fohadiszállást Rastenburgban várta a repulőgép, amit Wagner, az áruló főszállásmester[28] előző nap fenyegetéssel kényszerített ki Below ezredestől Stauffen-

26 Az e cimen elindított uj terrorhullam 1945 aprilisaig duhongott, es sok ezer aldozatot vitt sirba

27 Hitler nem egesi sebek miatt santitott, mar jo ideje huzta a labat, es a merenylet okozta sokk hatasara atmeneti javulast eszlelt

28 Wagner, Eduard, tabornok, a szarazfoldi hadsereg vezerkari szallasmestere

berg a géppel Berlinbe repult Berlinben kijelentette valószínuleg igy is hitte –, hogy a Fuhrer halott, s ezután kerult sor a berlini akcióra Fromm vezérezredes azonban a Fuhrer főhadiszállásáról, valószínúleg Fellgiebel tábornoktól, megtudta, hogy a Fuhrer túlélte a merényletet, s inába szállt a bátorsága Azonnal felhívta Keitelt, igaz-e, hogy meghalt a Fuhrer A határozott „nem"-re Fromm vezérezredes igyekezett tisztára mosni magát Emiatt a klikkje letartóztatta, kényszeriteni akarták, hogy tartson veluk Ezután kovetkezett az általam irányított akció az országlólalj kiszabadította Fromm vezérezredest, aki valójában részese volt az osszeeskuvésnek Fromm vezérezredes saját szakállára sebtében hadítorvényszéket állított ossze, halálra ítéltette buntársait, s golyó által kivégeztette a terhes tanúkat is [29] Az akció nagyjából igy játszódott le Érdekes, hogy egy berlini telefonkezelő hívta fel elószor a figyelmet Stauffenberg grófra Amikor a Fuhrer a merénylet után elhagyta a helyiséget, azonnal odarohant hozzá, s jelentette „Fuhrerem, ezt csak gróf Stauffenberg ezredes tehette!" Igy jutottak az első nyomra Ezután letartóztatási parancsot adtak ki Stauffenberg gróf ellen, ami késón érkezett Berlinbe, úgyhogy nem tudták foganatosítani A Fuhrer sérulései viszonylag konnyúek Reméljuk, hogy tizennégy napon belul teljesen egészséges lesz, noha még erós fájdalmai vannak Nagy szerencse, hogy Stauffenberg gróf ellen a letartóztatási parancs késon érkezett Berlinbe Ha ugyanis a repulótéren letartóztatják, valószínúleg nem kerul sor Berlinben az akcióra, s a puccsista búnozok, akiket ma már agyonlőttek, valószínúleg még most is magas beosztásukban és hivatalukban lennének Lényegében tehát azt mondhatjuk, ha már sor kellett hogy keruljon a merényletre és a puccsra, szerencsésebben nem is mehetett volna végbe Meg vagyok gyoződve, hogy Fromm vezérezredes nemcsak részt vett az osszeeskuvésben, hanem o volt az osszeeskuvés tényleges feje Ezzel osszefuggésben részletesen beszámolok a Fuhrernek mindarról, amit Berlinben átéltem, szemmel láthatólag mindenben megerosítem a Fuhrer véleményét Berlini intézkedéseimtől a Fuhrer el van ragadtatva Helyesli eljárásomat, kulonosen azt, hogy gondosan ugyeltem, ne a Waffen-SS-t vessék be a hadsereg tábornokai ellen Valóban mindig igyekeztem, hogy a hadsereg puccsistáit csak a hadsereg alakulatai verjék le A Fuhrer igen fel van háborodva a tábornoki kar, kulonosen a vezérkar ellen Elszánta magát, hogy véres példát statuál, s kiirtja ezt a szabadkőműves-páholyt, amely kezdettől ellenunk

29 Fritz Fromm vezerezredes kiszabaditasa utan Stauffenbergen kivul tovabbi harom tisztet kivegeztetett Akcioja nem jart eredmennyel, 1945-ben felakasztottak

volt, és csak a kellő pillanatra várt, hogy a birodalom válságos órájában hátunkba vágja a tőrt. A foganatosítandó ítéletnek történelmi léptékűnek kell lennie. Azok is megérdemlik ezt, akiknek magatartása nem egyértelmű, mint például Hase tábornoké Berlinben, akinek – noha azt hitte, hogy a Führer halott – semmiféle joga nem volt lezáratni a kormánynegyedet, s állami jogokat gyakorolni. Egyáltalán, minden tábornokot, aki beavatkozott az államigazgatásba vagy alkotmányellenes jogot tulajdonított magának, népbíróság elé kell állítani, s halálra kell ítélni. Szó sem lehet hadbíróságról. Előbb megfosztják őket rangjuktól, kitaszítják a Wehrmachtból, aztán átadják Freislernek.[30] Ő majd megtalálja a megfelelő hangot, hogy elbánjon velük. Részletesen beszámolok a Führernek a berlini őrzászlóalj tevékenységéről, s Remer őrnagy hathatós fellépéséről. A Führer elhatározza, hogy Remert ezredessé lépteti elő, s talán kinevezi Berlin városparancsnokává. Ez jó csere lenne, Hase helyett. Felháborító az is, hogy a bűnöző tábornokok azt képzelték, ha a Führernek tett esküjük hatályát veszti, akkor többé már semmi sem köti őket a rendszerhez, a nemzetiszocializmushoz. Hiszen terveik között szerepelt, hogy valamennyi birodalmi védelmi biztost letartóztatják. A legélesebben ellenzem, hogy az effajta törekvések esetleg bocsánatot nyerhetnek. Hogy lehet joga egy tábornoknak, aki túl ostoba ahhoz, hogy politikával foglalkozzék, a Führer halála esetén a nemzetiszocialista vezetőkkel, akiknek még az egyenruháját is köszönheti, úgy bánni, mint gengszterekkel! Azokat a tábornokokat is mind népbíróság elé kell állítani, akik bármilyen, ez irányú intézkedést tettek. A népbíróság egyébként szinte kizárólag halálos ítéleteket fog hozni. Hase megszállta a kormánynegyedet, s ez halálos bűn, különösen ebben a kritikus órában. Kérem a Führert: a jövőre adjon bianko felhatalmazást, hogy ilyen kritikus helyzetben közvetlen parancsnokságom alá vonjam az őrzászlóaljat. Ezt a Führer azonnal megadja. Ha az őrzászlóaljnak nincs ilyen kiváló parancsnoka, akkor legalábbis egy időre tehetetlen lettem volna. A jövőre vonatkozóan gondoskodnunk kell arról is, hogy egy lázadó tábornoknak semmi lehetősége ne legyen ilyesmire. A merényletnek bizonyára igen messzemenő következményei lesznek. Mindenekelőtt a tisztogatás következik. A Führer elszánta magát, hogy az egész tábornoki klánt, amely ellenünk fordult, gyökerestől kiirtja, s ezzel lerombolja a falat, amelyet ez a tábornoki klikk mesterségesen emelt a hadsereg, a párt és a nép közé. Ez az irtó hadjárat bizonyára okoz

30 Freisler, Roland, jogász, 1942-től a nácı népbíróság elnoke Korai bolsevik-szimpátiái miatt zsarolható volt „Ő a mi Visinszkink" – mondta róla Hitler

majd pillanatnyi válságot, ez mindig így volt a párt vagy az állam elleni puccsok esetén. Emlékeztetem a Führert, hogy a különböző Strasser- és Stennes-válságok éppúgy, mint a Röhm-puccs, a nemzetiszocialista uralom mérhetetlen erősödéséhez vezettek. Most is így lesz. Ezért nagyon bizakodva nézek a jövőbe. Most még súlyos idők állnak előttünk, de aztán túl leszünk a nehezén. Himmler bizonyára hatalmas erőket szabadít majd fel a Wehrmachtból, s ha én megkapom a felhatalmazást, ugyanezt végre tudom hajtani a civil életben is. Vasmarokkal fogom átfésülni az államgépezetet, hogy a hatáskörök ismét tiszták legyenek, és hogy gátat vessek a hadviselést akadályozó káros üresjáratoknak. Röviden: a dolgok állása szerint, ha most alaposan nekilátunk, szerintem túljutunk a háborús válságon. Csak az aggaszt, hogy a Führer nagyon megöregedett. Határozottan betegesnek látszik, elsősorban a fájdalmai miatt. Lényét valami különleges jóság jellemzi. Sosem éreztem iránta olyan belső szívmeleget, mint ma. Határozottan szeretni kell. Ő korunk legnagyobb történelmi zsenije. Vele fogunk győzni, vagy hősi harcban elpusztulni. Ha azonban a jelenlegi helyzetből levonjuk a megfelelő következtetéseket, nyilvánvaló, hogy pusztulásról szó sem lehet, épp ellenkezőleg: rövidesen olyan fellendülésnek leszünk tanúi, amilyet ma elképzelni sem tudunk. A háború csakhamar átlendül a kritikus ponton, s aztán megkezdődik a javulás, előbb a hazában, aztán a frontokon... Ezután hosszú megbeszélést folytattam Ribbentroppal a „Reich"-ben megjelent utolsó cikkeimről. Ribbentrop attól fél, hogy az ellenség a gyengeség jelét látja a cikkekben, különösen amikor azt fejtegetem, hogy ha a birodalom vereséget szenved a bolsevizmustól, az Anglia bukását is jelenti. [...] Szerintem olcsó érv Ribbentroptól, hogy külpolitikát csak győzelmek után lehet csinálni. Épp ellenkezőleg; hiszen úgy is fogalmazhatunk: győzelem esetén nincs szükség külpolitikára; akkor fegyverrel csináljuk a külpolitikát. Ribbentrop kér, hogy a totális hadviselés érdekében kifejtett tevékenységemben legyek kemény és kérlelhetetlen. Nagyon sokat vár ettől. Szerinte az általam Himmlerrel együtt vállalt feladatok teljesítése rendkívüli sikereket fog hozni. Egyáltalán: valami olyan kedvességet tanúsít irántam, ami megmelegíti a szívemet. Ribbentrop egyébként barátságtalan ember, de most a legjobb oldaláról mutatkozik meg. Mesél eseteket a déli frontról, amely akkor összeomlani látszott; a híreket Romániából kapta. Ismerem ezeket az eseményeket, más forrásból. Valóban ijesztőek. A kelet-poroszországi helyzetet jelenleg aggasztónak látja. Az a véleménye, minden körülmények között gondoskodnunk kell arról, hogy ne veszítsük el Kelet-Poroszországot. Mindent meg kell tennünk, hogy megál-

lítsuk a frontot, kerül, amibe kerül. Természetesen valamennyien nagyon boldogok vagyunk, hogy a Führer épségben megúszta a merényletet. Mindnyájan tudjuk, hogy ő ma nemcsak a nemzetiszocializmust, hanem a birodalmat is jelenti. Részletesen elmondom Ribbentropnak a berlini eseményeket; belőle is nagy elismerést váltanak ki az ügyben tett intézkedéseim. Mint egykori tiszt, megérti jelentőségüket. Megegyezünk, hogyha a jövőben külpolitikai cikket írok, előzetesen részletesen konzultálok vele a külpolitikai helyzetről, és mindenekelőtt megállapodunk, hogy szorosabbra fűzzük kapcsolatainkat; a jelenlegi helyzetben megengedhetetlen, hogy a birodalom vezetői, a Führer legközelebbi munkatársai között személyes ellentétek legyenek. Ezt nagyon szívesen vállalom, de eddig mindig Ribbentrop akadályozta kettőnk szorosabb kapcsolatát. Túlságosan fennhéjázó és önző volt, annyira, hogy időnként beszélni se lehetett vele. [...] Este Speerrel együtt vacsorázom a Führernél. Speer beszámol nekem déli megbeszéléséről Himmlerrel. Tájékoztatta Himmlert a Lammersnél folytatott tárgyalásokról. Himmler, miként ezt vártam, lelkesen fogadta a határozatokat. Hajlandó azonnal átvenni a neki szánt felhatalmazást a Wehrmacht felett, és örömmel üdvözli, hogy én ugyanilyet kapjak az állam- és a közélet fölött. Röviden: részéről semmiféle nehézség nincs. A Führer számos új információt kapott, amelyek csak növelték dühét a tábornoki kamarilla ellen. Utasít, hogy most már birodalomszerte szervezzünk gyűléseket, azzal a célkitűzéssel, hogy végre leszámoljunk az áruló tábornoki klikkel, s hogy a Führert felszólítsák olyan büntetőeljárás lefolytatására, amely örökre lehetetlenné teszi az ilyen események megismétlődését. A Führer természetesen most már sokkal nyitottabb a totális hadviselés kérdésében, mint eddig. Fromm szerinte is bizonyára áruló. Witzleben vezértábornagyot, akinek nevével fémjelezni akarták az akciót, közben letartóztatták határszéli birtokán. Népbíróság elé állítják, halálra ítélik és kivégzik.[31] A Führer most már kész arra is, hogy a legmegbecstelenítőbb ítéleteket hozza az árulás igazi vezetői ellen. A tábornokok egyébként az egész birodalomban attól félnek, hogy bíróság elé állítják őket. A nép magához ragadta a kezdeményezést, minden tartományban hatalmas tömegek tüntetnek, munkások és polgárok követelik a kíméletlen harcot az árulás ellen. Most már miénk a szó. [...]

31 Witzleben, Erwin von, vezértábornagy. Kapcsolatban állt az ellenállással, 1944-ben felakasztották.

1944. augusztus 31.

Tegnap: [...] A keleti helyzet számunkra, a déli szakaszon, természetesen nagyon szomorú. Alig van rá remény, hogy körülzárt hadosztályaink ki tudjanak törni. Mintegy százezer emberről van szó. [...] ... játszott, s ezért drága árat kell fizetnünk. Ezzel szemben a középső és az északi fronton valamennyire megszilárdult a helyzet. A főkormányzóság még birtokunkban lévő területein teljes a káosz. [...] Heves összetűzésem volt Speerrel, aki ragaszkodik ahhoz, hogy a hadiiparban dolgozók mentesítése csak akkor szüntethető meg, ha a vállalat írásos nyilatkozatot tesz, miszerint teljesítményük nem fog romlani. Ez természetesen könnyű kifogás a haditermelés számára; mindig elbújhat mögéje. Speer azt kívánja, hogy ezt az engedményt ünnepélyesen erősítsem meg minden körzetvezető előtt, amit határozottan visszautasítok; a körzetek jelentik, hogy a haditermelést nem ... tudják, ha a hadiipariakat ... mindig fedezem. Ha ... a körzetvezető a gazdaságban is szabad kezet kap, az előírt mennyiségeket gond nélkül teljesíteni lehet, és magától értetődően egyetlen ágyúcsővel sem fognak kevesebbet gyártani. Azokban a körzetekben, ahol a körzetvezetőknek csak alárendelt a szerepük, ott nem tudják a haditermelést biztosítani, mert Speer és hadiipari felügyelői állandóan fedezik őket. Naumann sajnos ebben a kérdésben némileg Speer mellett foglalt állást; addig győzködöm, amíg nagyjából elfogadja az álláspontomat. Mindenesetre többé nem leszek hajlandó Speer rendelkezésére állni ebben a kérdésben. [...] A július 20-ára vonatkozó újabb bizonyítékokból kiderül, hogy Stauffenberg személyiségének óriási szerepe volt az előkészületekben. Igen nagy rábeszélőképességgel rendelkezett, és negatív értelemben alaposan élt is ezzel. Hónapokon keresztül csak a puccs előkészítésén dolgozott. Szolgálati helyén ő használta fel messze a legtöbb benzint. Egyik árulótól a másikig utazott, egyfolytában győzködte ... erővel, míg végül, mint sok vádlott a bíróság előtt vallotta ... nem akartak, áldozatul estek. Jó, hogy Stauffenberget eltakarították az útból. Egy negatív személyiség, ilyen képességekkel, mindig nagyon veszélyes. Hiszen ha kegyes hozzá a sors, módja lett volna a nemzetiszocialista államon halálos vagy legalábbis igen súlyos sebet ejteni. Új bírósági tárgyalás kezdődött Stülpnagel tábornok, Hofacker ezredes és más vádlottak ellen, akik a nyugati fronton tevékenykedtek. Stülpnagel nyíltan bevallotta, hogy az árulásban ... részt vett.[32] Csak

32 Stülpnagel, Ottó von, tábornok, 1940–42-ben a megszállt francia terület egyik katonai parancsnoka, az 1944 júliusi merénylet után öngyilkosságot kísérelt meg.

sajnálja, hogy a golyó, amit a szemébe lótt, nem volt halálos Stulpnagelt kotel általi halálra ítélik, Hofackert szintén Néhány vádlott jó benyomast tesz Őket félrevezetett emberként kell megítélni Valamennyi vallomás sulyosan gyanúba keveri Kluge vezértábornagyot, s részben Rommelt[33] is Bebizonyosodott, hogy Kluge[34] ciánnal mérgezte meg magát Búcsúlevelet hagyott hátra a Fuhrernek, amiben ongyilkosságát azzal magyarázza, hogy leváltották a nyugati front foparancsnoksagárol [ ]

1944. szeptember 2.

Tegnap [ ] Nyugaton a helyzet tobb mint drámai Kulonosen az Argonne-hegysegen keresztul végrehajtott, meglepetésszeru amerikai elonyomulás kovetkeztében rendkívul szorongatott helyzetbe kerultunk Minden tartalékot mozgósítottak, hogy úrra legyunk ezen a pillanatnyilag veszelyes helyzeten nagy kérdés, hogy a tartalekok idoben érkeznek-e Az amerikaiak most ugyanazokat a villámháborús módszereket alkalmazzák velunk szemben, amiket 1940-ben mi alkalmaztunk az angolok és a franciak ellen A Fuhrer éjjel kettoig egyutt ulésezett katonai tanacsadóival, hogy megtárgyalják a szukseges intézkedéseket Én azonban attól tartok, a Fuhrer először is olyan hadosztályokkal számol, amelyek a valóságban nem léteznek már, vagy csupán maradványaik vannak, másodszor a Wehrmacht parancsnoksága, kiváltképpen a hadosztályparancsnokok csodot mondtak A régi nóta a parancsnokok nem hisznek már a gyozelemben, ezért az igazi bátorságot a visszavonulásban látják Valoszínúleg teljesen mas lenne a helyzet, ha a donto frontszakaszokon brutális pártemberek parancsolnanak és irányítanának [ ] Megszulettek a totális háború első eredményei A korzetvezetők – kettó-három kivételével – teljesítették az augusztusi bevonultatási elóirányzatokat Igaz, néhányszor nyomásra volt szukség, de megérte Speer hív fel a fohadiszállásról, és megint néhány egyedi eset miatt panaszkodik, de nem tudok neki segíteni Speer nagyon szukszavu telefonálás kozben, es játssza a sértódottet Nagyon sajnálom, hogy konfliktusba keveredtem vele, de ez a konfliktus bizonyosan hozzájárult a szakmai nézetkulonbségek tisztázásához Érdekes egyébként, hogy Speernek el kell ismernie, augusztusban – aggodalmai ellenére – nem

33 Rommel tabornokot, nagy nepszerusege miatt, a nacik nem vontak be a perbe, hanem ongyilkossagra kenyszeritettek Halalanak okakent agyi emboliat jeloltek meg, ami korabbi sebesulesenek lett volna a kovetkezmenye

34 Kluge, Hans Gunter von, 1940-ben vezertabornagy, 1944 juliusatol a nyugati front foparancsnoka Bar nem allt az osszeskuvok melle, gyanuba kevertek, augusztusban ongyilkos lett

következett be visszaesés a hadiipari termelésben; ellenkezőleg: bizonyos területeken kisebb növekedés történt. Speer első aggodalma tehát nem igazolódott be. Persze kijelenti, hogy ő nagyobb növekedést várt. Amikor pontosan rákérdezek: a nagyobb növekedés az én bevonultatási akcióm miatt maradt-e el, nemmel kell válaszolnia. [...]

1944. október 24.

Tegnap: [...] Schaub elmondja, hogy minden iratot becsomagolt és ugrásra készen áll. A Führer viszont kategorikusan megtiltotta, hogy a költözésről s a főhadiszállás elhagyásáról egyáltalán szó essék. Meggyőződése, hogy a kelet-porosz térségben néhány nap alatt sikerül úrrá lenni a helyzeten. A hadműveletek ide-oda hullámoznak, és pillanatnyilag nem látszik az eredményük. [...] Berlinben nagy sikerrel zárult az önkéntesek toborzása a népi rohamcsapatokba. Összesen 70 000 hadra fogható férfi jelentkezett. Most arra törekszem, hogy századokba, zászlóaljakba szerveztessem és kiképeztessem őket. A fő gondot most megfelelő felfegyverzésük jelenti: Kelet-Poroszországban már harcba is vetették a népi rohamcsapatokat a betört ellenséggel szemben, és ott jól beváltak. Ha most már felhívással fordulunk a népi rohamcsapatok szervezése során számításba vehető évjáratokhoz, bizonyosan létrehozhatunk egy kereken 200 000 emberből álló népi rohamcsapat kontingenst. Ha felfegyverzésre is futja az időnkből, akkor a birodalom fővárosában tulajdonképpen soha nem fordulhat veszélyesre a helyzet. Én mindenesetre a legnagyobb figyelmet szentelem a népi rohamcsapatoknak, és gondoskodom róla, hogy Berlin ezen a téren is a körzetek élén járjon. [...]

1944. december 2.

Tegnap: [...] Újra meg újra nagy örömmel állapítom meg, hogy a Führer egészen megváltozott. Alig lehet ráismerni. Ha visszaemlékszem, hogy néhány héttel ezelőtt még elesett betegként feküdt az ágyban – bár már akkor is ugyanezeken a nagy terveken dolgozott, de semmiképp sem olyan lendülettel, mint most –, csak azt tudom mondani, hogy csoda történt. Ismét ura a helyzetnek, magával ragadó példaképe a nemzetiszocialista harcosnak. Mint elmondja, most éppen azon dolgozik, hogy újra önbizalmat öntsön katonai környezetébe; a tábornokait ugyanis annyira lesújtották a vereségek, hogy nemigen bíznak már a győzelem lehetőségében. A keleti helyzet megítélésével kapcsolatban a Führer viszonylag tartózkodó. Bár ma is úgy gondolja, hogy Kelet-Poroszországban okvetlenül tartani tudjuk magunkat, akkor is, ha egyáltalán nem

sikerul említésre érdemes új páncélos eróket a keleti front rendelkezésére bocsátani A keleti fronton, legalábbis a kelet-porosz helyőrségekben, bőven volt idő és lehetőség, hogy a régi harckocsikat felújítsák és megjavítsák, így ott mégis jelentós páncélos erore számíthatunk A pihenő tehát nemcsak az ellenségnek, nekunk is használt Magyarországon, a Fuhrer szerint, változatlanul nagyon veszélyes a helyzet [35] A magyarok nem akarnak harcolni, saját országukat sem védelmezik Államuk nem szociális, a nép úgy látja, ezért nem érdemes harcolni Ennek kovetkeztében újabb teruleteket fognak elveszíteni Még ha figyelembe vesszuk is, hogy Sztálin már nem tud olyan eredményeket elérni a Voros Hadsereggel, mint eredetileg tervezte, akkor is még igen jelentós tartalékai vannak, amelyek rendkívul veszélyesek lehetnek ránk a magyar térségben A Fuhrer szemszogéből azonban jelenleg a keleti front nem olyan dontő jelentőségű, mint a nyugati [36] Most a nyugati fronton kell megragadnunk a lehetőséget A Fuhrer ezért is orul nagyon a Speer által előző este ismertetett termelési mutatóknak, amelyek bizonyítják, hogy a termelés uteme nem csokken Speer a termelés teruletén ismét szervezési csodát művelt A légi háború természetesen nagy gondot okoz a Fuhrernek Szerinte borzalmas és elviselhetetlen, de remélı, hogy nyugati tamadásunk nyomán legalább kissé javul a helyzet ezen a téren is Az ellenségnek nem jelent majd olyan egyértelmű oromot a légi háború, ha a visszafoglalt csatorna- és tengerparti állásokból szakadatlanul tuz alatt tartjuk majd Dél-Anglhát és Londont A Fuhrer elmondja, hogy a V-2 hatása minden képzeletet felulmúl Churchillnek minden oka megvan, hogy elhallgassa ezt a kozvélemény elól Hallgatási taktikájával azonban nem tudja félrevezetni a Fuhrert az új fegyver hatásossága tekintetében S a hatás még nagyobb lesz, ha majd a rakétákat állandó tengerparti kilovőhelyekről tudjuk indítani [ ] Ami személyes munkámat illeti, a Fuhrernek nemcsak semmi kifogása nincs, hanem elhalmoz dicséretekkel [ ] Minden megoldandó kérdést megbeszélhetek vele, ismét megállapítom, annyira egyezik a véleményunk a kulonbozó szakteruletekről és személyek-

35 Hitlert ez azert erintette kellemetlenul, mert 1944 oktobereben a magyar kiugrasi kiserlet meghiusitasatol, a kormanyzo es csaladja elhurcolasatol es a nyilaskeresztes part uralomra juttatasatol azt varta, hogy Magyarorszagon sikerulni fog az utolsó eroket is bevetni a harcba

36 Hitler 1944 oktober vegen hatarozta el, hogy a nemet hadsereg minden erejet latba vetve, és nagy erőket keletrol is atcsoportositva jelentos ellentamadast indit a nyugati fronton, nevezetesen az Ardennek videken E dontesevel ujra es vegleg megingatta azt az allitasát, hogy o, illetve a nacı allam a bolsevizmus felszamolasa es Europa megmentese erdekeben kezdemenyezte a haborut

ről, hogy szinte csodálatos. A Führer folytatja beszámolóját nyugati terveiről. Mint már hangsúlyoztam, az offenzíva körülbelül nyolc-tíz napon belül kezdődik. [...] A Führer rendkívül szomorú, hogy Göring csődöt mondott – emberileg, szakmailag egyaránt. Nem tudja megérteni, hogy Göring ebben a súlyos háborús helyzetben is folytatja régi, fényűző életmódját, ragyogó egyenruhákban pompázik. A Führer elmondja például, hogy az egyik ejtőernyős-hadosztály megszemlélésekor Göring egyszer csak ejtőernyős egyenruhában jelent meg előtte, ami igen groteszk volt, olyannyira, hogy a körülötte lévő tábornokokat mosolygásra késztette. A Führer joggal igen érzékeny ezekre a megnyilvánulásokra, amelyeket békeidőben még furcsaságnak lehetett nevezni. Azt is nyomatékosan javasolja Göringnek, ne töltsön annyi időt a családjánál, Karinhallban. A Wehrmacht egyik fegyverneme főparancsnokának a katonáinál, s nem a családjánál a helye. Göring egész jelenlegi életmódja taszítja és undorítja a Führert. Ez természetesen csak következménye a birodalmi marsall túlzott élvhajhászásának, amiről egyszerűen nincs ereje lemondani. A Führer helyesen hangsúlyozza, hogy Göring korántsem az a vaskemény egyéniség, ahogy korábban mindig ábrázolták, alapjában puhány, esendő ember, aki ugyan nagy erővel veti bele magát egy-egy meghatározott feladat végrehajtásába, de semmire sem megy, ha kitartásra és konok ... van szükség. Göring fényűző, hogy ne mondjuk: szibarita életmódja ... a légierőnél föntről lefelé terjedt. Elsősorban erre vezethető vissza a légierőknél tapasztalható korrupció és erkölcsi züllés. Ezt a fegyvernemet lényegében romlottnak kell tekintenünk. Göring egyetlen régi nemzetiszocialistát nem vett maga mellé, kizárólag a Loerzerhez hasonló régi háborús bajtársait gyűjtötte maga köré.[37] Ezeknek a régi háborús bajtársaknak természetesen alig van közük a nemzetiszocializmushoz; ami azonban ennél is rosszabb, szakmailag sem megfelelőek. A Führer már unja, hogy örökösen szemrehányást tegyen Göringnek. A légierővel és Göringgel most már kizárólag szolgálati úton érintkezik. Egyértelmű parancsokat ad Göringnek, és elvárja a jelentést a végrehajtásról. A Führernek az a véleménye, akkor segítünk a legjobban Göringen, ha világosan megmondjuk neki, mi a helyzet vele jelenleg, s hogy áll az ügye. Nem titkolja – s a Führer e tulajdonságának örülni kell –, hogy igazi Nibelung-hűséggel ragaszkodik Göringhez, s eszébe sem jut, hogy valamikor ejtse, de amennyire csak lehetséges, harcol Göring rossz szokásai, romlott

37 Ez csak a vezető csoportra állt; a repülőtisztek zöme fiatalabb korosztályokból került ki.

szenvedélyei ellen, elsősorban akkor, ha ezek a birodalomnak és a német népnek ártanak. [...] Elmondom a Führernek, én is szemrehányást fogok tenni Göringnek, s tettel és tanáccsal segítem, hogy helyreállíthassa tekintélyét. A Führer ezt örömmel üdvözli. [...] Speerrel nagyon elégedett a Führer. Októberi és novemberi adatai elismerést érdemelnek. Speerről úgy beszél, mint zseniális szervezőről és mélyen gondolkodó emberről, aki tökéletesen ismeri a szakmáját. Todttal ellentétben azonban sajnos nem jó vezető. Bár a Todt-szervezet ma már olyan, mint egy disznóól. Todt viszont nem volt olyan jó szervező, mint Speer. A Führer mindenesetre nagyra becsüli Speer hallatlan munkaerejét és teljesítőképességét. Én is igyekszem majd Speert jobban támogatni, hiszen őt – különösen a háborúban – nem nélkülözhetjük. A Führer beszámol a fegyverkezés helyzetéről. Kiderül, hogy a légierő kivételével minden fegyverfajtánk erősebb, mint ellenségeinké. Például a mi új harckocsijaink értéke kétszer is felülmúlja az ellenség páncélosaiét. Tüzérségünk, páncéltörő ágyúink, gépfegyvereink is sokkal jobbak.[38] Csak a légierőnk marad el végzetesen az ellenségétől. Ez azonban a fegyvernem imént ismertetett helyzetéből fakad. A Führer szerint ezt a hátrányt belátható időn belül nem tudjuk kiküszöbölni. Bár vadászgépeink győzelmi aránya hála istennek igen magas, a Führer úgy gondolja, az ellenséges repülőgéptípusokkal szemben nem tudunk egyenértékűt kiállítani. Őszintén megdöbbent, amikor a Führer elmondja, hogy nem sokat vár a Me–262-es vadászgépektől. A Me 262 sebessége 1 km (Nyilvánvalóan: 1000 km/óra. A ford. megj.), és a Führer úgy gondolja, hogy ilyen sebességet harc közben már nem lehet kihasználni, illetve úgy befolyásolja a pilóta harckészségét, hogy a gép rendkívüli sebességének semmi értelme. Annál többet vár a Führer az új „Tank"-vadászgépektől, melyeket azonban csak néhány hónap múlva tudunk sorozatban gyártani, akkor viszont a világ messze legjobb vadászgépei lesznek. [...] Lebombázott városaink újjáépítésével kapcsolatban a Führer igen optimista. Ez lesz a nagy feladat a háború után. Államunk és népünk egész erejét bevetjük majd, s bizonyára gyorsabban oldjuk meg a feladatot, mint ma elképzeljük. Nagyon boldog vagyok, hogy a Führer dicséri a munkámat – különösen, miután olyan kritikusan nyilatkozott Göring személyéről és munkaterületéről –, és hogy a dicséret teljesen őszinte. Propagandánk s tevékenységem a totális hadviselés érdekében olyan jelentős eredményeket hozott, amelyeket senki sem vonhat

38 Nem veszi figyelembe a gyártási kapacitás közötti hatalmas eltérést az angol–amerikai fél javára.

már kétségbe. A Führer különösen örül politikai jártasságomnak és rugalmasságomnak, ami – mint hangsúlyozza - a harcban való kitartással párosul, s ezt sajnos ... ritkán lehet tapasztalni politikai életünkben, s főleg katonai téren. Örömmel jelenthetem a Führernek, hogy csaknem valamennyi vezetővel jó kapcsolatom van; kivétel Ribbentrop. A külpolitikai kérdésekről a Führer – mivel az idő már igen előrehaladott – legközelebb akar beszélni. [...] Beszámolok az új „Kolberg"-filmről, elmondok néhány jelenetet, amelyek a Führert csaknem könnyekre fakasztják. Sürgeti, hogy a filmet mielőbb mutassuk be, amelyet szavaim alapján a politikai hadviselés győztes csatájának nevez. [...] Ezek után családi ügyekről beszélgetünk. A Führer nagyon örül, hogy viszontláthatta Magdát, méghozzá – amint mondja – kiváló egészségben. A gyerekeket vasárnap várja teára. ... Fel-alá sétálva a Führer dolgozószobájában ... régi emlékeket, örvendünk a közös harcos éveknek, boldogok vagyunk, hogy ... nem változtunk. Csak azt mondhatom: semmi sem tesz boldogabbá, mint az a tény, hogy kezdettől elutasítottam minden címet és kitüntetést, s az maradtam, aki voltam. [...] Blomberg július 20-áról megrázó levelet írt a Führernek. A legmélyebb megbotránkozással és szégyennel vette hírét a július 20-án történteknek. [...] Reggel van, amikor a Führertől elbúcsúzom. A vele való beszélgetés annyira megragadott és megrázott, hogy még órákig nem tudok elaludni. Remélem, hogy a következő napokban gyakrabban láthatom a Führert. [...]

1944. december 4.

Tegnap: [...] Egész vasárnap teszek-veszek, rendet rakok. Nagy örömöm lelem a gyerekekben. Ezenkívül befejezem új vezércikkemet; a címe: „A világválság". Cikkemben a háború hátterében álló számos nagy kérdéssel foglalkozom, s remélem, hogy ezzel... némiképp világosabbá teszem a háború problematikáját. A Führer, mindnyájunk legnagyobb örömére, késő délután teára érkezik. Ez igazi szenzáció, hiszen évek óta nem látogatott meg senkit. Magda meghívását azonban azonnal elfogadta, s örül, hogy ismét családi körben lehet velünk. Elképzelhető, milyen boldog az egész család. Családtagként fogadjuk, a gyerekek hosszú ruhában várják. A Führer nagyon örül, hogy viszonylag ép maradt a házunk, s lelkes a gyerekektől, akiket már csaknem négy éve nem látott. Mindegyikükön meglepődik, elsősorban Helgán és Hildén, akik már valóságos kis dámák; különösen Hedda kelti fel érdeklődését és rokonszenvét. Csecsemőként ismerte meg, s most egy viruló, szép kislánnyal találkozik. Holdéval már korábban is nagyon rokonszenvezett. Aztán különösen Helmutot zárja a szívébe, akiből remek fiú lett. Tiszteleté-

re a lakásban fölakasztottunk néhány jó minőségű festményt; ezekkel kapcsolatban hosszan beszél az elfajzott művészetről. A zene is szóba kerül. A Führerre nagyon mély hatással van az ellenség légi háborúja; veszteségeink ... nagy fájdalmat okoznak neki. Ismét hangsúlyozza: ő mindent megtett, hogy efféle hadviselésre ne kerüljön sor.[39] Ez való igaz. Nem mulasztott el semmit, hogy a háború humánus formák közt folyjék; Churchill kényszerítette ki a hadviselésnek ezt a barbár módját. [...] Ismét szóba hozza július 20-át; ez szinte kedvenc témája lett. Július 20-a valóban nemcsak a háborús válság legmélyebb pontja, hanem újjászületésünk fordulópontja is. Ettől a naptól kezdve a német nép – azt lehet mondani – újra magára talált. [...] Csak meghatottsággal lehet figyelni, milyen érdeklődéssel beszélget a Führer a gyerekekkel, akik egyáltalán nincsenek zavarban. A látogatásra csodálatosan oldott légkör jellemző. A gyerekek nagyon kedvesek hozzá, és rokonszenvesen viselkednek. A Führer levizsgáztatja Helmutot a háborúról és okairól; Helmut kiválóan állja a vizsgát. Bár naiv, de ... találó válaszokat ad; a Führer boldog, hogy egy kisfiúnak ilyen fejlett politikai érzéke van. Helga úgy viselkedik a Führerrel, mint egy tökéletes kis dáma, ami nagyon imponál a Führernek, míg Helmut természetesen úgy viseli magát, mint egy igazi német fiú. A Führer nagyon élénken beszélget a gyerekekkel. A gyerekek több mint boldogok, hogy ennyi idő után viszontláthatják a Führert. A két óra, amit a Führer velünk tölt, szinte elrepül; azt mondja, rövidesen újra meglátogat bennünket. [...] Még sokáig beszélgetünk a Führer látogatásáról. Naumann, aki maga is jelen volt, el van ragadtatva, hogy megint milyen jó testi, szellemi, lelkiállapotban van a Führer. Kicseréljük régi emlékeinket, s lelkesedünk a szebb jövőért, melyet ugyan még sötét homály fed, de mindannyian meg vagyunk győződve, hogy kivívjuk, talán hamarabb, mint ma reméljük. [...]

1944. december 20.

Tegnap: [...] Jellemző, mennyire igyekeznek Rundstedtet az égig dicsérni mind Londonban, mind Washingtonban. A Führer szóba sem kerül a nyugati offenzívával kapcsolatban. Az angolok és az amerikaiak nyilván szégyellik magukat hazugságaikért, hogy a Führer beteg, vagy... vagy meghalt, és csak nehezen mondanak búcsút a hazugságaiknak, amikor az álhíreket a tények erejével a legdrasztikusabban megcáfoltuk. Érthető, hogy a német hadsereg váratlan előretörése az Eifel-térségben a nap legnagyobb szenzációja mind az

39 Nem csak Hitler, Goebbels is elfelejti, milyen nagy reményeket fűzött 1940-ben London és más brit városok terrorbombázásához.

ellenséges, mind a semleges államokban.[40] Különösen csodálkoznak a német légierő visszatérésén. Az offenzíva területe felett jelentős légi csatákra került sor; ezekben vadászgépeink jelesre vizsgáztak. Ismét a régi harci kedvről tesznek tanúságot; ezen a területen is újra a régiek vagyunk. Göring egyébként felhívást intézett a vadászpilótákhoz, melyben figyelmeztette fegyvernemét: a Führer megszabta a légierők talpra állásának határidejét, de most már ő és a német nép is elvárja, hogy a repülők ismét ütőképesen avatkozzanak a harcba. [...] Érkezik néhány jelentés, ezek szerint az amerikaiak itt-ott visszafoglalták az elvesztett területeket. Ez azonban nem felel meg a valóságnak; ellenkezőleg, a helyzet olyan, amilyennek az Exchange Telegraph ábrázolja: az ellenség helyzete komor, eléggé kilátástalan. A német támadás lendülete erősödik. Az angolok és az amerikaiak igen kellemetlenül érzik magukat; részben egyáltalában nem tanúsítanak ellenállást, részben kezdetben helyi ellenállással próbálkoznak, de ezt csakhamar megtörjük. A velünk csak némiképp is rokonszenvező külföldi országokban nagy a lelkesedés. A spanyol katonai szakírók valósággal áradoznak a csodálattól és az áhítattól. Katonai hitelünk az egész világon egyszeriben jelentősen megnőtt. Churchill eredetileg hétfő este akart rádióbeszédet tartani az angol népnek. A beszédet lemondta, mégpedig igen súlyos ok miatt. Az alsóházban támadják, hogy mondjon valamit a nyugati frontról. Ezt elutasítja. A londoni sajtó mindent megtesz, hogy megnyugtassa az angol közvéleményt, de korántsem becsüli le az offenzívát. Még találgatásokba is bocsátkozik az offenzíva céljáról, s igyekszik a célt kicsinyíteni és szerénynek minősíteni. [...] Idehaza a nyugati offenzíva hatása egyértelmű. A hadsereg-főparancsnokság hétfői jelentésének néhány mondata olyan hangulatot ébresztett az országban, amely az offenzívák nagy időszakára emlékeztet. Berlinben az este elfogyasztották az egész karácsonyi pálinkafejadagot. A nép mélységesen boldog, hogy katonailag ismét miénk a kezdeményezés. Az öröm oka elsősorban az, hogy a kevés beavatotton kívül ezt senki sem várta. Annál nagyobb a meglepetés. Az angolok és az amerikaiak bombatámadásai a német városok ellen nem csökkentik a német nép lelkesedését. [...] ... a német fogyatékosságok és elmulasztott lehetőségek okozták a hazánk fölötti légi háborúban a jelenlegi válságot. A totális hadviselést illetően megfeszítve dolgozom, hogy a Wehrmacht felülvizsgálatát a lehető leggyorsabban végrehajtsam. Az alapelvek összeállítása befejeződött. A Wehrmacht egész sor intézményét a leggyorsabban felül fogom vizsgálni, különösen a

40 A nyugati ellentámadás (lásd 36. számú jegyzet) 1944. december 16-án kezdődött, és eleinte jelentős sikerrel járt.

hadbíráskodást. Ebben a kérdésben valószínűleg igen radikális javaslatot teszek a Führernek. A hadbíráskodásnak csak a Wehrmacht fegyelmi élete szempontjából van értelme; a politikai és a büntetőeljárásokat a polgári bíróságnak kell lefolytatnia. Hogy jön ahhoz a Wehrmacht, hogy saját bírósági szervezetet működtessen, amely láthatólag csak azt szolgálja, hogy továbbra is biztosítsa a Wehrmacht törekvésének megfelelő elkülönült életet. Ennek az önállóságnak a totális háború és a nemzetiszocialista állameszme korszakában nincs többé létjogosultsága. [...] Éjjel 1 órakor a Führer felhív a főhadiszállásról. Nagyszerű hangulatban van, az egészsége kifogástalan, érezni a hangján, hogy a kivívott sikerek gyökeresen átalakították gondolkodását. Támadásunk hatását kolosszálisnak minősíti. Beszámolok neki, hogyan fogadta a német nép az offenzíva hírét. Ez nagy örömöt okoz. Mindenesetre az a véleménye, hogy a hírpolitikánkban nagyon óvatosnak kell lennünk. Közelebbi helységneveket pillanatnyilag még nem szabad megneveznünk. Reméli azonban, hogy három napon belül ezt már megtehetjük, ha a kezdeti csapás eredményre vezet, és meglesz már az első áttekintésünk. Az időjárás a támadáshoz szinte ideális. Három nappal a támadás előtt, amikor már olyan nagy méretű volt csapataink felfejlődése, hogy az ellenség előtt sem maradhatott volna titokban, leszállt a köd, ami lehetetlenné tette az ellenség rendszeres felderítő tevékenységét. Az offenzíva négy napja alatt is elképzelhetetlenül kedvező volt számunkra az időjárás. Ahol az ellenséges légierő megjelent, ott a német harci repülők hihetetlen vakmerőséggel támadtak rájuk. A Führer véleménye szerint az 1. USA-hadsereg teljesen megsemmisültnek tekinthető. Az eddigi hadizsákmány felbecsülhetetlen, de erről se közöljünk még semmit. A Führer nagyon örül, hogy az ellenségnek fogalma sincs offenzívánk valóságos kiterjedéséről. Még mindig úgy gondolják, hogy három-négy hadosztály törte át állásaikat, holott valójában ennek több mint tízszeresét vetettük be. A Führer szándékait illetően csak sötétben tapogatóznak, ami teljesen megfelel a Führer terveinek. Tehát továbbra is álcáznunk kell magunkat, semmiképp sem beszélhetünk az offenzíva távolabbi céljairól, s mindent meg kell tennünk, hogy az ellenség, ameddig csak lehetséges, ne tudjon a Führer terveiről. Nagyon boldog vagyok, hogy a Führer ilyen csodálatos testi és lelki állapotban van. A beszédéből érződik meghatottsága és öröme. Szívből gratulálok neki, számomra is végtelen öröm, hogy ezekben a döntő órákban ilyen hosszan beszélhettem vele. Még néhány szót vált Magdával és gratulál... Házassági évforduló... 13 évvel ezelőtt ... Severinben lakodalmat ültünk. Az azóta eltelt idő mintha elrepült volna. [...]

1945

1945. január 12.

Tegnap: [...] Az ellenséges tábor véleménye még mindig megoszlik a nyugati front helyzetéről. A dolgok mindenesetre odáig fejlődtek, hogy nem beszélhetnek már cseppfolyós állapotról. Az ellenfelek minden frontszakaszon olyannyira összekeveredtek, hogy még nem tudni, feloldható-e ez a görcs. Ennek ellenére az ellenséges híradások bizonytalanabbak. Roosevelt megtiltotta a minisztériumok munkatársainak, hogy háborús előrejelzéseket közöljenek. Nyilván túlságosan sok kellemetlensége támadt az elmúlt év utolsó hónapjainak elsietett győzelmi jelentései miatt. [...] Az ellenséges koalíción belül folytatódnak a viták. Az angolok már arra is elszánták magukat, hogy részletes jelentéseket közöljenek a görögországi bolsevista rémtettekről. Attól még visszarettennek, hogy a „bolsevista" szót használják: az Elas rémtetteiről beszélnek, de ezen természetesen a bolsevikokat értik. [...] Az angolok és az amerikaiak egyre nyomatékosabban kérdezik, miért nem támadnak a szovjetek a középső fronton.[1] Értesüléseink szerint a szovjetek... csapattesteket irányítottak át a középső frontszakaszról a délire; valószínűleg az a tervük, hogy először Magyarországgal végeznek. A magyar térségben olyan válságos a helyzet, hogy Berlinből valószínűleg még a következő napokban húsz népfelkelő-zászlóaljat indítunk el, s Magyarországon vetjük be őket. Feltétlenül mindent megkísérelünk, hogy megoldjuk a magyar válságot. [...][2] A berlini körzetvezetők látogatása keleten igen jól sikerült. Elsősorban kelet-poroszországi csapatainknál igen jó a hangulat; meggyőződésük, hogy a küszöbönálló általános szovjet offenzívát visszaverik. A varsói térségben is optimista a hangulat,

1 Az új nagy téli szovjet offenzíva éppen január 12-én kezdődött, aminek eredményeként a szovjet hadsereg benyomult Németország keleti részébe.

2 Ez nem sikerült; a magyar térségbe irányított erőket, és közöttük a Sepp Dietrich parancsnoksága alatt álló hadosztályokat a szovjet hadsereg mintegy két hónap alatt felmorzsolta.

míg a magyar térségben nagyon kritikus a helyzet, s természetesen ennek megfelelő a hangulat is. Ha Sztálin valóban jelentős erőket csoportosít át a magyar térségbe, akkor nyilvánvaló, hogy elsőrendű célpontja Bécs. Ezzel okozza önmagának a legkevesebb politikai nehézséget, hiszen az angolok és az amerikaiak az ellen nem tiltakozhatnak, hogy német területet foglal el, míg a lengyel területek elfoglalása csak növelné a politikai válságot. Mindenesetre tény, hogy a szovjetek saját területükön többé nem bocsátanak légibázisokat az amerikaiak rendelkezésére. Az Olaszországból fölszálló, Felső-Sziléziát bombázó gépeknek vissza kell térniük kiindulópontjukra. Az amerikai sajtó emiatt is... igen méltatlankodik, bár pillanatnyilag még nem meri nevén nevezni a gyereket. Egy United Press-jelentés szerint lehetséges, hogy fölmondják a Szovjetunió és az Egyesült Államok által kötött kölcsönös segítségnyújtási szerződést, mégpedig a Kreml részéről. Ebből a jelentésből látható, milyen élesek az ellentétek az ellenséges koalíción belül, és mennyire mélyülhetnek tovább, ha a hadi helyzet úgy követeli. [...]

1945. január 29.

Tegnap: [...] Méltó akar lenni a történelem nagy példaképeihez – jelenti ki előttem. – Veszélyben sohasem fog meginogni. [...] Hazafelé menet ismét átgondolom, amiről a Führer beszélt. Valóban igaz, hogy egy nagy embernek ki kell várnia a nagy pillanatot, és semmilyen tanácsot nem lehet neki adni. A döntés inkább az ösztönökön múlik, mint a racionális felismerésen. Ha a Führernek sikerül megfordítania a helyzetet – és szilárdan meg vagyok győződve, hogy erre egyszer alkalma lesz –, akkor nemcsak az évszázad, hanem az évezred legnagyobb embere. [...]

1945. február 28.

Tegnap: [...] Olyannak kell lennünk, amilyen Nagy Frigyes volt, s úgy is kell viselkednünk. A Führer teljesen egyetért fejtegetésemmel, hogy becsvággyal gondoskodjunk arról, ha Németország egyszer, az elkövetkező 150 évben ugyanilyen mély válságba kerül, akkor unokáink a mi hősies helytállásunkra mint példára hivatkozhassanak. Igen emlékeztet Nagy Frigyesre a Führer sztoikus bölcsessége és tartása is, ahogy az embereket és az eseményeket szemléli. Azt mondja például, hogy az ember dolgozzék a népéért, de ebből is csak korlátok közé szorított emberi mű születhet. Ki tudja, mikor lesz egy újabb kozmikus robbanás, ami lángtengerré és hamuvá változtatja bolygónkat. Ennek ellenére az a dolgunk, hogy utolsó leheletünkig teljesítsük a kötelességünket. A Führer

ebben is sztoikus, ebben is Nagy Frigyes tanítványa. Őt igyekszik követni – tudatosan és nem tudatosan egyaránt. Valamennyiünk számára Nagy Frigyes legyen a példa és a mérce. Milyen szívesen követnénk ezt a példát és mércét! Bár Göring ne lógna úgy ki a sorból. Ő nem nemzetiszocialista – hogy Nagy Frigyes példájáról ne is beszéljünk –, hanem szibarita. Ezzel szemben milyen előkelően, milyen tiszteletet parancsolóan viselkedik Dönitz. A Führer szerint ő fegyvernemének legjobb embere. A haditengerészettel a Führernek mindig örömteli tapasztalatai voltak. Raeder is nagy formátumú parancsnok volt; mindenesetre vakon bízott a Führerben, s olyan szellemben harcolt, hogy képes kiköszörülni a német haditengerészet tekintélyén esett világháborús csorbát. Kár, hogy nem egy ilyen ember képviseli a pártot, hanem Göring, akinek annyi a köze a párthoz, mint a tehénnek a sugárkutatáshoz. Ezt a kérdést, mint már elhangzott, meg kell oldani. Többé semmi értelme mellébeszélni, a Führernek sem használ, ha a dolgok elhallgatásával akarjuk kímélni. Véleményem szerint ez hadvezetésünk legfőbb problémája, s a Führerrel erről folytatott megbeszélés drámai és viharos. Végül is a Führer mindenben igazat ad nekem. Bár érzem elkeseredését, hogy a dolgok idáig jutottak, de nem veszi zokon, hogy ilyen nyersen és nyíltan beszélek. Ellenkezőleg, megdicsér, nyíltan és fenntartás nélkül csatlakozik véleményemhez, s örömöt okoz neki, hogy legalább én nem teszek lakatot a számra. Elmondom neki, hogy az elmúlt napokban Carlyle könyvét olvastam Nagy Frigyesről. A Führer nagyon jól ismeri ezt a művet. Utalok belőle néhány fejezetre. Ezek mélyen megrázzák. Ilyennek kell lennünk, és ilyenek is leszünk. Ha valaki, mint Göring, kilép a sorból, akkor észhez kell téríteni. Kitüntetésekkel teleaggatott bolondoknak és hiú, parfümös piperkőcöknek nincs helyük a hadvezetésben. Vagy megváltoznak, vagy el kell távolítani őket. Nem pihenek és nem nyugszom, amíg a Führer rendet nem teremt ezen a területen. Vagy külsőleg-belsőleg átalakítja Göringet, vagy ki kell tenni a szűrét. Milyen durva stílustalanság például az, hogy a birodalom első katonája ebben a hadi helyzetben ezüstszürke egyenruhában páváskodik. Miféle nőies viselkedés ez! Remélem, a Führernek sikerül ismét férfit faragnia Göringből. A Führer örül, hogy Göring felesége elköltözött Obersalzbergre, ő is nagyon rossz hatással volt rá. Göring egész környezete nem ér egy fabatkát sem. Csak táplálják puhányságát és élvhajhászását, ahelyett, hogy csillapítanák. A Führer ellenpéldaként családom életvitelének tisztaságát, egyszerűségét dicséri. Csak így felelhetünk meg ezeknek az időknek. Meggyőződésem, hogy ez a megbeszélésem a Führerrel igen eredményes volt. [...]

1945. március 1.

Tegnap· [...] Délben hosszas megbeszélés Vlaszov tábornokkal.[3] Vlaszov tábornok igen intelligens és energikus orosz hadvezér; komoly ember benyomását keltı. Először általánosságban beszélgetünk a német és az orosz nép viszonyáról. Az a véleménye, hogy Oroszországot csak akkor lehet megmenteni, ha megszabadítják a bolsevista ideológiától, s helyette egy másik, hasonló ideológiát tesz magáévá, mint amilyet a nép a nemzetiszocializmusban megtalált. Sztálin rendkívül ravasz, igazi jezsuita, akinek egyetlen szavát sem lehet elhinni. A bolsevizmusnak, egészen a háború kitöréséig, csak viszonylag kevés meggyőződéses, fanatikus híve volt. Sztálinnak azonban, miután benyomultunk szovjet területekre, sikerult a háborúból szent, hazafias ügyet csinálni, és ennek döntő hatása lett. Vlaszov elmesélte az 1941 késő őszi eseményeket, amikor Moszkvát a bekerítés fenyegette. Már az egész szovjet vezetés elvesztette a fejét, egyedül Sztálin tartott ki az ellenállás mellett, bár ő is súlyosan megrendült hittel. Akkor hasonló helyzet alakult ott ki, mint amit most mi átélünk. Nálunk is a Führer képviseli a helytállást minden áron, ő serkenti újra meg újra erre a többieket. A Vlaszov tábornokkal folytatott eszmecsere igen bátorítóan hatott rám. Megtudtam, hogy a Szovjetunió ugyanolyan válságot élt át, mint amilyet jelenleg mi; s hogy ebből a válságból is van kiút, ha nem adjuk be a derekunkat. Ezután megbeszéljük a propaganda módszereit a bolsevizmus ellen. Vlaszov hangsúlyozza – szerintem joggal –, hogy a bolsevisták igen ugyes és veszélyes propagandát folytatnak. Egyébként a propaganda egész politikájuk hatékonyságának legerősebb eleme. Ezzel is magyarázható, hogy a bolsevik rendszer milyen élesen támadja a német propagandát. A bolsevikok a nyilvánosság előtt a Führer után engem támadnak a legélesebben és a legelutasítóbb módon. Az orosz népek felé irányuló propagandánknak – ebben egyetértek Vlaszovval – körülbelül olyannak kell lennie, mint azt Vlaszov ismert kiáltványában megfogalmazta. Keleti politikánkban sok mindent elérhettünk volna, ha Vlaszov irányelveit már 1941–1942-ben követjük. Mulasztásainkat ezen a téren most már csak nagyon nehezen lehet pótolni. [...] Este hét órakor sugározza a rádió a beszédemet. Újra meghallgatom én is. Az előadásmód és a stílus kitűnő, s remélem, lesz némi hatása, bár természetesen nem voltam

3 Vlaszov, Andrej Andrejevics, szovjet tábornok A hadifogságban átállt, kész volt a nacikkal való együttmukodesre, amit azonban Hitler csak 1945-ben tett lehetővé Ekkor V az ún Orosz Felszabadító Hadsereg (Vlaszov-hadsereg) főparancsnoka lett

abban a helyzetben, hogy legfőbb érvként a sikereinkről számolhattam volna be. De a nép ma már azzal is elégedett, ha egy órán át szépen szólnak hozzá. [...] A Führer utasított, hogy jelentessünk meg a német sajtóban hosszabb cikkeket a pun háborúról. Hiszen a hétéves háború mellett a pun háború a legjobb példa, amelyhez ma igazodhatunk és igazodnunk is kell. Tulajdonképpen még jobban illik a jelenlegi helyzetünkhöz, mint a hétéves háború, hiszen a pun háborúnak több évszázadra ható világtörténelmi jelentősége volt. Róma és Karthágó viszálya – mint a jelenlegi európai viszályok – sem háborúban dőlt el, s a római nép és vezetőinek bátorságán múlott, hogy az ezután következő ókori világot Róma vagy Karthágó vezesse.

1945. március 3.

Tegnap: [...] Sepp Dietrich beszélgetésünk során elmondja, milyen soron következő feladatokkal bízta meg a Führer. Reméli, hat napon belül indulhat, hogy beavatkozzék a már többször említett magyarországi válságba. Szerinte a hadművelet tíz-tizenkét napig fog tartani. Ha minden jól megy, hihetetlen eredményekre számíthatunk. Ebben az esetben tizennégy napon belül csapatai ismét bevethetőek lesznek Kelet-Németországban. Eddig sikerült a 6. páncélos hadsereg felvonulását magyar területen az ellenség elől eltitkolni, legalábbis a szovjetek egyelőre nem tettek ellenintézkedéseket. Mindent összevetve arra számíthatunk, hogy március végén nagyobb hadműveleteket indíthatunk Németország keleti térségében. Addig azonban még jelentős nehézségeket kell legyőznünk. Dietrich meglehetősen nyíltan bírálja a Führer intézkedéseit. Szemére veti, hogy túlságosan kevés önállóságot ad katonai munkatársainak, s ez odáig fajult, hogy már minden század bevetését ő akarja meghatározni. De Dietrich ezt nem tudja megítélni. A Führer nem bízhatja magát katonai tanácsadóira. Annyiszor hazudtak neki és becsapták, hogy most már minden aprósággal maga kénytelen foglalkozni. Hála istennek, mert ha nem tenné, még rosszabb lenne a helyzetünk, mint amilyen. [...] Gneisenau és Scharnhorst emlékiratait olvasom az 1808-as népi háború előkészületeiről. Ma is pontosan olyan a helyzet, mint akkor, s pontosan azokkal az eszközökkel kell harcolnunk az ellenséggel, mint a felszabadító háborúk előtt. [...] Szomorú hírt kapok. Régi barátom és munkatársam, Eugen Hadamovsky elesett, miközben rohamra vezette századát. Szívlövést kapott, azonnal meghalt. Olyan társat veszítettem el, aki sok éven át fáradhatatlan és hű kísérőm volt. Emlékét tisztelettel megőrzöm. Mennyi értékes embert vesztettünk eb-

ben a háborúban! S ha józanul nézzük a jelenlegi világválságot, még az is felmerülhet bennünk, hogy irigyelnünk kell Hadamovskyt azért, ami osztályrésze lett.

1945. március 5.

Tegnap: [...] Délben van egy kis időm olvasni. Mostanában nagyon leköt Carlyle könyve Nagy Frigyesről. Micsoda példa a számunkra, micsoda vigasz és eszmélés ezekben a nehéz napokban! Szívünket újra meg újra felemeli ez a mű. A porosz-német történelemnek voltak időszakai, amikor az állam és a nép sorsa még inkább borotvaélen táncolt, mint ma. Akkoriban a nagy emberek mentették meg a népet és az államot; ma is így kell lennie. [...] Este hosszabb ideig a Führernél. Most kissé nyomottabb, mint utoljára, ami érthető a katonai helyzet miatt. Egészségileg sincs egészen rendben; rémülten látom, hogy bal kezének ideges remegése erősen fokozódott. Nagyon jól sikerült elmúlt vasárnapi frontlátogatása. Mély benyomásokkal tért vissza. A tábornokok kitettek magukért, a katonák lelkesen megéljenezték. Sajnos nem engedi, hogy az újságban hírt adjunk a frontlátogatásról, pedig erre olyan szükség lenne, mint a mindennapi kenyérre. Ami a keleti frontot illeti, a Führer még mindig reméli, hogy Pomerániában a magunk javára fordíthatjuk a helyzetet. Nagyobb egységeket irányított oda, hogy a védők a kritikus helyeken levegőhöz jussanak. Attól félek, ezek az erők nem lesznek elégségesek, hogy hatásosan feltartóztassák a szovjetek rohamát. Rendkívül nehéz helyrehozni, ha valahol már áttörték a frontot. Ráadásul Himmler is valami fertőző betegségben szenved; csapatait a betegágyból is irányítja, de tudjuk, milyen nehézségeket jelent ez. A Führer ismét utal rá, hogy a vezérkarral ellentétben ő a szovjet támadást Pomeránia és nem Berlin ellen várta. Előrejelzése tehát ismét igaz volt. Ennek ellenére a vezérkar helytelenül osztotta el az erőket, és Berlin elé, az Odera vidékére csoportosította őket. Himmlernek is az volt a véleménye, hogy előbb Berlint támadják meg. A Führer hagyta magát a vezérkartól meggyőzni. Most már késő, hogy kijavítsuk a hibát. Megint azzal kell foglalkoznunk, hogy betömjük a keletkezett réseket. Számomra érthetetlen, hogy a Führer miért nem tudja a vezérkarra kényszeríteni az akaratát, ha ilyen jól látja a helyzetet. Hiszen végül is ő a Führer, s ő parancsol. Igaza van, hogy a keleti helyzetet relatívan kell értékelni, összehasonlítva a négy héttel ezelőttivel. Ebből a szempontból igaz, hogy mindennek ellenére ma valamivel jobban állunk. Négy héttel ezelőtt a legtöbb katonai szakértő teljesen kilátástalannak látta a helyzetünket. A Führer helyesen jegyzi meg, hogy lélekben már feladták Berlint, s a biro-

dalmi főváros elvesztésével számoltak. Ha a Führer akkor nem jön Berlinbe és nem veszi át az irányítást, ma talán már az Elbánál lennénk. [...] A sziléziai frontszakasz a Führer szerint megszilárdult. Nagyon elégedett Schörner teljesítményével. Hankét is csak dicséri. Hallotta rádióbeszédét, s nagyon tetszett neki. Kissé aggasztja a morva–osztravai iparvidék sorsa. Ebben a térségben a szovjetek jelentős erőket vontak össze, s néhány napon belül itt támadás várható. A Führer el van szánva, hogy ezt a területet feltétlenül tartani fogjuk, mármint ha lesz elég erőnk. Március 6-án, tehát jövő kedden kezdődik a magyarországi támadásunk. A Führer tart attól, hogy az ellenség felfedezte csapatösszevonásainkat, s ennek megfelelően felkészült. Ennek ellenére reméli, hogy teljes sikert aratunk. Hiszen Sepp Dietrich vezetésével első osztályú csapatokat is bevetünk. A vezérkar végre belátja, hogy a magyarországi támadás szükséges. Eddig kézzel-lábbal tiltakoztak kezdeményezésünk ellen. Most már megértették, hogy ez elsősorban a benzinellátás szempontjából fontos; ezt a magyarországi olajkutakból mindenképp biztosítanunk kell, különben végképp üzemanyag nélkül maradnak gépesített egységeink. A Führernek igaza van, hogy Sztálin sok kiváló hadvezérrel rendelkezik, de egyetlen zseniális stratégája sincs: ha volna, a szovjetek nem a Baranov-hídfőállást támadják, hanem Magyarországot. Ha megszerzik a magyar és a bécsi olajat, akkor képtelenek lennénk végrehajtani a keleti fronton tervezett ellentámadást.[4] A Führernek természetesen nagy gondot okoz a nyugati helyzet is. Itt is nagy területeken áttörték a frontot. A Führernek ennek ellenére az a véleménye, hogy a Rajnát tartani tudjuk; a folyó kiváló védelmi vonalat nyújt. Parancsot adott: mindenképpen úgy folytassuk a hadműveleteket, hogy a Rajnától nyugatra néhány hídfőállást tartani tudjunk. Nyugaton inkább a fegyver a kevés, mint a katona. A Führer ennek ellenére osztja véleményemet, hogy minél több katonát hívjunk be és képezzünk ki; a fegyverhiány ugyanis nem ment fel bennünket a felelősség alól, hogy az esetleges szükséghelyzetekre megfelelő tartalékról gondoskodjunk. Nyugaton Model valamennyire elvesztette uralmát a helyzet felett, de ez nem az ő hibája; nyugaton egyszerűen kevés volt az erőnk. Ha a nyugati frontot valóban nem tudnánk tartani, akkor – mint ezt a Führernek nyomatékkal hangsúlyozom – utolsó háborús politikai

4 A szovjeteket az igen csekély magyar és osztrák olaj vélhetően sokkal kevésbé érdekelte, hiszen saját forrásaikon kívül már rendelkezésükre álltak a román olajmezők is. Ennek ellenére a magyarországi utolsó nagy csatára a Balaton vidékén láthatóan készültek.

elképzelésünk is megbukna, ugyanis ha az angol–amerikai erők benyomulnak Közép-Németországba, akkor már eszük ágában sem lesz tárgyalni velünk. [...] A Führer igen határozottan ellenzi, hogy segélyintézkedéseket tegyünk a keleti országrészből most Berlin közelébe szállított angol–amerikai hadifoglyok érdekében. Mintegy 78 000 emberről van szó, akiket már nem tudunk tisztességesen élelmezni, eltetvesedtek, s többségük vérhasban szenved. A mostani körülmények között alig lehet segíteni rajtuk. Talán mégis be tudjuk kapcsolni a genfi Vöröskeresztet, hogy féligmeddig emberi körülményeket biztosítsanak számukra. A politikai helyzetet illetően a Führer igen bizakodó. Ő is megelégedetten észleli, hogy az ellenség táborában egyre nagyobb a politikai válság. Ellenvetem, hogy a válság a mi szempontunkból sajnos túlságosan lassan fejlődik. Kérdés, ki tudjuk-e várni, amíg ez a válság végképp megérik. A Führernek igaza van, hogy Anglia nagyon belefáradt a háborúba. Ő is felfigyelt a washingtoni jelentésre, hogy az Egyesült Államok továbbra is elismeri a balti államokat. Úgy tűnik, hogy a háttérben erősen kiéleződött az ellentét az angol–amerikai és a szovjet tábor között. Ismételten hangsúlyoznom kell, az ellentétek nem annyira élesek, hogy ez pillanatnyilag könnyítené a mi helyzetünket. A Führernek az a meggyőződése, hogy ha valamelyik hatalom az ellenséges táborból tárgyalni akar majd velünk, az mindenképp a Szovjetunió lesz. Sztálinnak igen nagy nehézségei vannak az angol–amerikaiakkal, s végtére ő is azok közé tartozik, aki, éppúgy, mint mi, zsákmánnyal akar hazatérni a háborúból. Ezért egyszer csak elérkezik a pillanat, amikor elege lesz az örökös huzakodásból az angol–amerikaiakkal, és más megoldást fog keresni. A Führer hangsúlyozza, hogy Sztálin taktikája Romániában és Finnországban egyenesen riadóztatja az angol–amerikaiakat, nem is beszélve a lengyel kérdésről. A San Franciscó-i értekezlet a Führer szerint diplomáciai kudarc lesz.[5] Annak azonban, hogy az egyik vagy a másik féllel tárgyalni lehessen, az a feltétele, hogy katonai sikereket érjünk el. Sztálinra is csapásokat kell mérni, hogy tárgyalásba akarjon bocsátkozni velünk. A Führernek igaza van; Sztálinnak a legjobb a lehetősége arra, hogy alapvetően változtasson háborús politikáján, hiszen nem kell figyelemmel lennie a közvéleményre.[6] Angliában kissé

5 Az értekezlet összehívását a jaltai konferencia (1945. február 4–12.) határozta el az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) kérdésének megvitatása céljából. A konferencia feladatát megoldotta, és elfogadta az ENSZ alapokmányát.

6 Noha ez igaz, Hitler nem vette figyelembe, hogy Sztálinnak ebben az időben már semmi oka sem volt ilyen változtatásra; ellenkezőleg, minden amellett szólt, hogy a Németország feletti győzelmet minél látványosabbá és nagyobbá tegye.

más a helyzet. Vajmi kevés a valószínűsége, hogy Churchill más háborús politikát akar folytatni; és ha akarna is, nem lenne rá képes. Túlságosan függ a belpolitikai erőktől, amelyek részben már félig bolsevik jellegűek; nem is beszélve Rooseveltről, akiről fel sem lehet ilyesmit tételezni. A Führer szeme előtt az a cél lebeg, hogy valahogyan megegyezünk a Szovjetunióval, s aztán minden erővel és a legbrutálisabb eszközökkel folytatjuk a harcot Anglia ellen. Hiszen mindig Anglia volt a rendbontó Európában. Ha végképp sikerül Angliát kiseperni Európából, akkor legalább egy időre nyugtunk lenne. A szovjet rémtettek természetesen borzalmasak, ami erős akadály a Führer koncepciója szempontjából. De hiszen valamikor a mongolok is betörtek Európába, mint ma a szovjetek, anélkül, hogy megakadályozták volna az akkori viszályok politikai megoldását. A viharok keletről jönnek és mennek, s Európának meg kell birkóznia velük. Előadom a Führernek propagandatervemet a szovjet rémtettek nyilvánosságra hozataláról, s elmondom azt is, hogy Guderiant is be akarom vonni ebbe. A Führer egyetért a tervvel. Jóváhagyja, hogy ismert nemzetiszocialisták csak tartózkodóan nyilatkozzanak szovjet rémtettekről; így az általunk leadott híranyag nemzetközi hitele nagyobb lesz. Mindenképp szükséges, hogy a bolsevizmus megítélésében teljesen tiszta képünk legyen. A rémtettek olyan borzalmasak, hogy nem titkolhatjuk el a nép elől. Megdermed a szív, amikor az ezekről szóló jelentést olvassuk. De mit segít, ha panaszkodunk! Valahogy meg kell oldanunk a dilemmát, amely most már valóban félelmetes méreteket ölt. Szóba hozom a légierő kérdését is. A Führer minden gátlás nélkül bírálja Göringet és a légierőt. Szerinte Göring tulajdonképpen bűnbak a légierő romlásáért. Megkérdezem: akkor miért nem váltja le a légierő főparancsnokát? Azt feleli, hogy nincs megfelelő utódja. Az ipari szakemberek messze felülmúlják a légierő szakembereit. A légierő nem nevelt fel egyetlen megfelelő vezetőt sem. – Most vetették be először vadászgépként a Me–262-eseket, s jelentős sikereket arattak. A Führer bizonytalan, hogy nem vethetnénk-e be a Me–262-eseket nagy arányban vadászgépként. Ebben lát némi reményt. Ezen túl az egész légierőt egyetlen csődtömegnek tekinti. De hisz ezt valamennyien régóta tudjuk, s újra meg újra figyelmeztettük erre a Führert. A légierők vezetésében azonban semmi sem változott, s erre vezethető vissza a romlás. Közlöm a Führerrel, hogy Hadamovsky elesett a keleti fronton, ami nagyon megrázza. Kér, mindenképp gondoskodjam, hogy dr. Naumann semmiképp se menjen a frontra. Lehetőleg együtt kell tartanunk azt a vezető réteget, amelyre ezekben a válságos időkben feltétlenül szükség van. Újabb adalékok a drezdai katasztrófáról.

A Führer elmondja, hogy Raubal asszony dühödt, felháborodott levelet írt neki. Az asszony rendkívül bátran viselkedett a drezdai katasztrófa idején. Ezzel kapcsolatban közlöm a Führerrel, hogy Magda a gyerekekkel mindenképpen velem akar maradni, akkor is, ha Berlint megtámadják és körülzárják. Ezt a Führer némi habozás után engedélyezi. Beszélek a Führerrel a Fromm-ügyről is. Fromm kétségtelenül megérdemli a halált, mert gyáván viselkedett az ellenséggel, vagyis a július 20-i puccsistákkal szemben. De a népbíróság jelenlegi vezetése aligha fogja halálra ítélni. A Führer ismét fontolgatja, hogy Frankot kellene kinevezni a népbíróság elnökének. Bár nem ideális személy, de mégis politikai bíró. Más nincs, aki a rendelkezésünkre állna, s én sem tudok mást javasolni. Összességében a Führer ismét nagyon mély benyomást tesz rám. Egyáltalán nem rendült meg a bennünket ért újabb borzasztó csapásoktól. Csodálatra méltó az állhatatossága. Ha valaki le tudja küzdeni a jelenlegi válságot, az csak ő lehet. Senki más nincs, aki akár csak a nyomdokaiba léphetne. Mindenesetre számunkra egyetlen alapelv van: minden körülmények között győzedelmesen akarjuk ezt a harcot megvívni; s ha ez nem sikerül, tisztességgel álljunk helyt. Helyes, hogy mindenre számítunk, és hogy felégetjük magunk mögött a hidakat.[7] Ez adja a legjobb lehetőséget, hogy zászlóinkat győzelemre lehessen vinni. [...] A birodalmi kancellárián eléggé leverő a hangulat. Legszívesebben már nem is megyek oda, mert ez a hangulat fertőző. A tábornokok a fejüket lógatják, s a Führer az egyetlen, aki ebben a helyzetben is emelt fővel jár. Késő este megyek haza, s a munkába vetem magam. Ez még mindig a legjobb orvosság.

1945. március 8.

Tegnap: [...] Berlinben folyamatosan új, igen súlyos problémák és gondok jelentkeznek. A birodalmi fővárosban jelenleg minden szempontból nagyon feszült a helyzet, s emellett állandóan igyekeznem kell, hogy megfelelően felkészítsem az elkövetkező védekezésre. Elképzelhető, mennyi a teendő. Délután kimegyek Himmlerhez, hosszabb megbeszélésre. Bizonyos értelemben megrázó az út Berlinen keresztül. Huzamosabb idő elteltével ismét látom a romhalmazzá vált birodalmi fővárost. Mindenütt megfigyelhető azonban, hogy gombamód nőnek ki a földből a barikádok. Ha lenne

7 Hitler ezt ekkoriban már szó szerint gondolta. Március 19-én kiadta ún. Néró-rendeletét, aminek lényege abban állt, hogy Németországban mindent el kell pusztítani, amit az ellenség felhasználhatna. (Élelmiszer-, anyagtartalékok, közlekedési vonalak és eszközök, posta- és telefonhálózat stb.)

elegendő katonánk és fegyverünk, bármeddig tudnánk tartani Berlint. Útközben újra meg újra menekültek karaván jaival találkozunk, elsősorban a Fekete-tenger mellől jött németekkel. Nem vidámít, hogy mindenféle „német" özönlik be a birodalomba. Azt hiszem, nyugaton több germán hatol be erőszakkal a birodalomba, mint keleten békés úton. Az út Mecklenburgon keresztül szinte felüdítő. A vidék teljesen sértetlen, s mélységes békét lehel. A felületes szemlélő számára fel sem tűnhet, hogy háború van. Himmler Hohenlychenben van, hogy rendbe szedhesse az egészségét. Súlyos anginás rohama volt, most kezdi kiheverni. Kissé nyúzott benyomást tesz. Ennek ellenére igen részletesen megbeszélünk minden időszerű kérdést. Himmler lényegében igen jól tartja magát. Ő az egyik legerősebb egyéniség közöttünk.[8] Kétórás megbeszélésünk alapján megállapíthatom, hogy a helyzet általános megítélésében teljesen egyetértünk, úgyhogy erre alig kell szót vesztegetnünk. Igen élesen nyilatkozik Göringről és Ribbentropról; szerinte ők ketten jelentik a legnagyobb hibaforrást az általános hadviselésben, és ebben teljesen igaza van. De ő sem tudja, hogyan lehetne a Führert rávenni, hogy szabaduljon meg tőlük, s új, erős személyiségeket nevezzen ki a helyükre. Beszámolok Himmlernek a Führernél tett utolsó előtti látogatásomról, amikor felhívtam a Führer figyelmét, hogy különösen Göring jelenléte válságot okozhat az államéletben, ha nem okozott máris. Himmler érdeklődik, milyen hatással volt ez a megnyilatkozás a Führerre. Nagyon hatott rá, de pillanatnyilag még nem vonta le belőle a megfelelő következtetéseket. A fronthelyzet Himmler szerint igen súlyos, különösen Pomerániában és nyugaton. Jelenleg azonban ennél is nagyobb gond az élelmiszer-ellátás, ami bizonyára a következő hónapokban is vigasztalan lesz. Csapataink morálja kétségtelenül hanyatlott. Himmler ezt a következtetést is a Visztula-hadseregcsoport példájából vonta le. Csak nehezíti a helyzetet, hogy mind katonai téren, mind a polgári életben hiányzik az erős, központi vezetés; mindennel személyesen a Führerhez kell fordulni, tehát alig van ügy, amit egyáltalán el lehet intézni. Göring és Ribbentrop mindenütt az útjában áll a sikeres hadvezetésnek. De mit tehetünk? A Führert mégsem lehet erőszakkal kényszeríteni, hogy váljék meg mind a kettőtől. Himmler jól foglalja össze a helyzetet, amikor azt mondja: ha az eszére hallgat, alig van reményünk, hogy a háborút katonailag megnyerjük, de az ösztönei azt súgják, hogy előbb-utóbb adódik valamilyen politikai lehetőség, amit előnyünkre

8 Himmler február 21-én kapcsolatba lépett egy közvetítővel a fegyverszünet megkötése érdekében.

használhatunk ki. Himmler szerint ez inkább nyugaton, mint keleten fog bekövetkezni. Úgy gondolja, Anglia majd csak észhez tér, amit én kétlek. Himmler fejtegetéseiből kiderül, hogy teljesen nyugatpárti; a kelettől semmit sem vár. Szerintem inkább a keletben reménykedhetünk; Sztálin józanabbnak tűnik, mint az angol–amerikai ámokfutók. Azzal természetesen tisztában kell lennünk, hogy ha sikerülne békét kötnünk, a béke igencsak szerény lesz. Ennek előfeltétele, hogy valahol meg tudjuk vetni a lábunkat, hiszen ha a földön fekszünk, akkor már nem tudunk az ellenséggel tárgyalni. A birodalom minden erejét erre a célra kell tehát összpontosítani. Himmler egyetért, hogy a laktanyákban található kiképzetlen csapatokat pufferként helyezzük a nyugati és a keleti front mögé. Jüttner eddig kézzel-lábbal tiltakozott ez ellen. Himmler ezért magához rendeli, s lehordja. Kleiner tábornok, Jüttner legközelebbi munkatársa ugyancsak fülbesúgós fajta, aki teljesen Fromm vezérezredes irányvonalát követi. Frommról is részletesen beszélek Himmlerrel. Kaltenbrunner reggel gondoskodott arról, hogy a Fromm elleni pert valamivel energikusabban folytassák, mint eddig. Fromm a per első részében teljesen magához ragadja az eljárás irányítását. Himmler igen kedves, szerény. Egyértelműen nemzetiszocialista a légkör, ami rendkívül jó hatással van rám. Igazán örülhetünk, hogy legalább Himmler megőrizte a régi nemzetiszocialista szellemet. Hazafelé módom van újra átgondolni megbeszélésünket. Az út a sötétedő, elhomályosuló vidéken erősen hat rám. Újra meg újra masírozó menekültek mellett hajtunk el; ez szinte jelképe ennek a gigantikus háborúnak. [...]

1945. március 9.

Tegnap: [...] Délben látogatóba megyek Görlitzbe. Az időjárás tiszta, fagyos. A napfény gyönyörűen ragyogja be a tájat. Miután elhagyjuk Berlin romvárosát, olyan vidékre érünk, amelyet szinte nem is érintett a háború. Az ember boldog, hogy ismét szabad földet lát, szabad levegőt lélegzik. Nemcsak Berlinben, de útközben is mindenütt barikádokat emelnek a szovjet harckocsik támadása ellen. A nép ezen a sík vidéken meglehetősen nyugalmas életet él, amit csak irigyelni lehet. Elhaladunk Drezda mellett; Bauzenben mintha mélységes béke lenne. Semmi nyoma a rombolásnak, ami igazán üdítő. Ezután azonban frontterületre érkezünk. Sokáig közvetlenül a frontvonal mellett haladunk. A távolból olykor ellenséges vagy német ütegek tüze villan fel. Közvetlenül Görlitz előtt kis pihenőt kell tartanunk. Egy csoport nő veszi körül a kocsit, s túláradó örömmel üdvözöl. Látható tehát, hogy a népben még nagy bizalmi tartalékunk van, s tekintélyünk sem kopott meg.

Csak élnünk kell vele. Ez azt jelenti, hogy ha a nemzetiszocializmus ismét tiszta eszmeként jelenhetne meg a nép számára, elszakadva és megszabadulva a korrupciótól és korszakunk napi tüneteitől, még ma is a század nagy, átütő erejű, győzelmes eszméje lenne. 2 óra tájban érkezünk Görlitzbe. Furcsa látvány fogad. Nő már alig van a városban, rég elköltöztették őket, a gyerekekkel együtt. Görlitz férfiváros lett. Malitz körzetvezető, aki korábban Berlinben az egyik helyi szervezetet vezette, fogad. Kiválóan megszervezte a város védelmét, s el van szánva, hogy a Wehrmachttal együtt, minden körülmények között, tartja Görlitzet. Schörner vezérezredes is megérkezett főhadiszállásáról, hogy részt vegyen görlitzi látogatásomon. Bemutatja a tisztjeit, akik igen jó benyomást tesznek. Látszik, hogy kitűnő nevelést kaptak Schörnertől. A defetizmusnak itt nyoma sincs. Ezután Schörnerrel azonnal Laubanba hajtatunk; a városkát csak aznap reggel tisztították meg csapataink az ellenségtől. Útközben Schörner beszámol hadseregcsoportja helyzetéről. Ő adott parancsot Lauban megtámadására, hogy kissé megmozgassa az ellenséget, ami sikerült is. Az akció során megsemmisítették egy ellenséges harckocsizó hadtest nagy részét, nekünk nincsenek jelentősebb veszteségeink. Schörnernek az a véleménye, hogy ha az ember alaposan nekimegy a bolsevikoknak, minden körülmények közt meg lehet verni őket. Gyalogságuk csapnivaló; hadviselésüket kizárólag anyagi fölényükre építik, elsősorban a páncélosokra. Ami Boroszlót illeti, Schörner szerint néhány héten belül fel tudja szabadítani. Eredetileg ez volt a célja a laubani akcióval is; sajnos támadó hadosztályait át kellett irányítania Pomeránia védelmére, ezért nem fejlődhetett tovább a laubani akció. [...] Schörner határozott vezetői egyéniség. Amit a morál erősítését szolgáló módszereinek részleteiről elmond, az példamutató; nemcsak hadvezéri tehetségéről tanúskodik, hanem fölényes politikai tudásáról is. Egészen új, modern módszereket alkalmaz. Nem íróasztal- és térképasztal-generális; ideje legnagyobb részét a harcoló alakulatoknál tölti, akikhez kemény, de nagyon bizalmas viszony fűzi. Elsősorban az úgynevezett „profi dekkolókat" veszi célba. „Profi dekkolónak" nevezi azt a katonát, aki minden kritikus helyzetben eltűnik alakulatától, és valamilyen kifogással a hátországba menekül. Az ilyenekkel brutálisan bánik el; fölakasztatja őket az első fára, táblával a nyakukban: „Szökevény vagyok, nem akartam a német nőket és gyermekeket megvédeni". Ez természetesen elriasztja a többi dezertőrt és azokat, akik szökni készülnek. [...] Megérkeztünk Laubanba. A város meglehetősen sokat szenvedett a harcoktól, bár egyetlen angol–amerikai bombatámadás sokkal nagyobb károkat okoz egy városban, mint az egy

napig tartó tüzérségi párbaj. Mindenesetre a sziléziai térségben, amelyet a háború eddig meglehetősen megkímélt, ijesztőnek tűnik ez a lerombolt város. A teljesen megsemmisült laubani piactéren ejtőernyősök ásták be magukat; igen dicső szerepük volt az akcióban. Schörner beszél az alakulathoz, s magasztaló szavakat mond rólam és munkámról. Különösen a totális hadviselés érdekében kifejtett állandó, fáradhatatlan harcomat dicséri, és sok sikert kíván. Kijelenti: egyike vagyok a nagyon keveseknek, akik állandóan figyelnek a frontra. Válaszomban erőteljesen apellálok az egység moráljára és történelmi feladataira, amelyeket végre kell hajtania. Ehhez a helyi hagyomány biztosítja a legjobb feltételeket. Ezen a vidéken alig van város és falu, ahol Nagy Frigyes ne aratott volna győzelmet, vagy ne szenvedett volna vereséget. A felsorakoztatott katonák között megpillantom hadnagyi egyenruhában régi munkatársamat, Haegertet, aki a Grossdeutschland-kötelékben ismét jelentkezett a frontra. Mélyen meghatódik a viszontlátástól. A felsorakozott osztag végén egy 16 éves Hitler-ifjú áll, aki épp most kapta meg a Vaskeresztet. Mind a laubani piactér, mind a kivezető és bevezető utak tele vannak kilőtt ellenséges harckocsikkal. Páncéltörő fegyvereink igazán jó munkát végeztek. Valami titokzatos borzongás fog el, látva ezeket a robotszerű acélkolosszusokat, amelyekkel Sztálin le akarja igázni Európát. [...] Ezután közvetlenül a frontvonalba megyünk. Egy megfigyelőállásról látom a túlsó oldalon a szovjetek felvonulását. Ebben a körzetben zajlott a csata Laubanért. A tisztek, akik kísérnek, beszámolnak az ellenség harci moráljáról. Nem túlságosan jó. Újra meg újra hangsúlyozzák, hogy ha kellő erővel támadunk, rövidesen megfutamítjuk őket. Ehhez viszont legalább némi anyagi erő kell. A laubani ütközetben a szovjetek szörnyű veszteségeket szenvedtek. Miután katonáink a saját szemükkel láthatták a szovjetek rémtetteit, nem ismernek kíméletet. Ásóval és puskatussal verték agyon a szovjeteket. Leírhatatlanok a szovjetek által elkövetett rémtettek. Utunk során lépten-nyomon találkozunk ennek szörnyű bizonyítékaival. [...] Visszamegyünk Görlitzbe. Az igen békés hangulatot árasztó szállodában hosszú beszélgetés politikai vezetőkkel és tisztekkel, akik természetesen szeretnének valamivel többet tudni a háborús helyzetről. Ez azonban nem azt jelenti, mintha lehangoltak lennének. Épp ellenkezőleg, a harci szellem itt olyan, mint a régi jó időkben. Graeser tábornok, aki a háborúban elvesztette az egyik lábát, némiképp ugyan a régi iskolához tartozik, de csodálatosan viselkedik. Kiemelkedő egyéniség a fiatal Mäder tábornok is, a Führer-gránátoshadosztály parancsnoka, melynek döntő szerepe volt a laubani csatában. Még csak 35 éves, de máris tábornoki

váll-lapot visel. A hangulat ebben a körben lelkes. Defetizmusnak nyoma sincs. Ezt akkor is tapasztalom, amikor a zsúfolásig megtelt városi csarnokban katonáknak és a Volkssturm tagjainak mondok beszédet. Olyan közönség ez, amely a helyzetismertetésemre tökéletesen reagál. Beszédem lényege a harc és a kitartás. Elmagyarázom a jelen helyzet jelszavát, s egész sor történelmi példával keményítem meg hallgatóim szívét, melyek ezen a vidéken különösen meggyőzőek. Elképzelhető, milyen hatása van egy ilyen beszédnek egy ilyen gyűlésen, ebben a környezetben. Egészen boldog és felszabadult vagyok, örülök, hogy végre magam mögött hagyhattam a berlini légkört. A szállodában tálalják az igazán kifogástalan vacsorát. Görlitzben az ellátás tökéletes, mivel jelentős hús- és zsírkészleteket szállítottak ide a szovjetek által megszállt területekről, ezeket mindenáron fel kell élni. Újra meg újra megállapítom, hogy ezek a férfiak szilárdan hisznek a győzelemben és a Führerben. A harctér tisztjei kiválóan viselkednek velem. Érezhető, hogy sokéves munkám teljes bizalmat ébresztett bennük. Késő estig együtt maradunk. Szép órák ezek, igazán üdítőek. Aztán vissza Berlinbe. Negyven kilométert közvetlenül a szovjet vonalak mellett haladunk. Látjuk a világító lövedékeket a front mellett, s időnként az ágyúk torkolattüze villan fel. Természetesen nehéz megtalálni a helyes utat, mivel a frontvonal itt igen kusza, összevissza tekereg. Végül mégiscsak sikerül kikecmeregnünk az összevisszaságból, s Cottbusnál elérjük az autópályát. Innen kezdve teljes sebességgel Berlinbe. [...]

1945. március 11.

Tegnap: [...] A legjobban szülővárosom, Rheydt lakosságának viselkedése háborít fel. Az amerikaiak valóságos diadalmas győzelmi jelentést írnak róla. Bizonyos Vogelsang nevezetű úr, akit egyértelműen nemzetiszocialista nyárspolgárnak ismertem, főpolgármesterként felajánlotta szolgálatait az amerikai megszálló csapatoknak. Kijelentette, hogy csak az én nyomásomra, kényszer alatt lépett be a pártba, egyébként semmi köze hozzá. Ezt az urat majd kissé alaposabban célba veszem. Akciót készítek elő, hogy az első megfelelő alkalomkor végezzünk vele. Az akciót berlini tagtársak fogják végrehajtani, akiknek már van gyakorlatuk az ilyesmiben. Minden részletet megbeszélek Schachhal. Nem akarom elsietni a dolgot; gondosan előkészítem, hogy minden körülmények között sikerüljön. Úgy gondolom, ennek meglesz a hatása mind az ellenséges megszálló erőkre, mind a baloldali érzelmű rajnai lakosságra. Az amerikaiak természetesen, mint ez várható volt, Rheydtben adják ki a megszállt területek első, úgynevezett

szabad német újságját. Ezzel nekem akarnak borsot törni az orrom alá; azt állítják, a világtörténelem iróniája, hogy ez az újság épp Rheydtben jelenik meg. Úgy gondolom, diadalmámoruk kissé elsietett. Megtalálom majd az útját-módját, hogy legalább Rheydtben visszaállítsam a rendet. [...]

1945. március 12.

Tegnap: [...] A hősök emléknapján Göring helyez el koszorút a hősök lebombázott emlékművén. A Führer felhívással fordul a katonákhoz. Régi háborús alapelveinket ismétli meg. A felhívás férfiasan elszánt, s rendkívül meggyőző. Délután rádióadást készítünk elő Sziléziáról; ebben szerepelnek laubani látogatásom és görlitzi beszédem részletei is. A rádióadásnak rendkívül pozitív hatása van, mivel igen erős harci szellemet áraszt. Görlitzi beszédemet a sajtó is nagyszerűen tálalta. Az a véleményem, hogy a jelen helyzetben az ilyen megnyilvánulások elérik hatásukat. A népet újra meg újra emlékeztetnünk kell alapvető háborús elveinkre, s meg kell értetnünk, nincs más választás, mint a harc vagy a halál. [...] Este többórás látogatás a Führernél. A Führer rendkívül magabiztos és elszánt benyomást tesz rám, egészségi állapota is kiváló. Átadom neki Carlyle „Nagy Frigyes" című könyvének még rendelkezésemre álló példányát, aminek nagyon örül. Hangsúlyozza, hogy a nagy példaképektől kell tanulnunk, s közülük Nagy Frigyes a legjelentősebb egyéniség. Legyen célunk, hogy korunkban mi is példát adjunk, az eljövendő nemzedékek hasonló válságos és nehéz helyzetekben ugyanúgy hivatkozhassanak ránk, mint mi ma a történelem nagyjaira. Aztán részletesen beszámolok a Führernek laubani látogatásomról. A Führernek is az a véleménye, hogy Schörner a hadsereg egyik legjobb parancsnoka. Legközelebb őt akarja tábornaggyá előléptetni. Schörnernek sikerült saját frontszakaszát jelentősen megszilárdítani. Neki köszönhető az is, hogy a csapatok morálja ott kiváló. Beszámolok a Führernek azokról a radikális módszerekről, melyeket Schörner, célja elérése érdekében, alkalmaz. Nála a szökevényeknek nincs kegyelem. Az első fára kötik fel őket, nyakukban a táblával: „Szökevény vagyok. Nem akartam a német nőket és gyermekeket megvédeni, ezért akasztottak föl." Az ilyen módszereknek természetesen van hatásuk. Schörner frontszakaszán a katonák legalább tudják, hogy kint a fronton meghalhatnak, de a hátországban meg kell halniuk. Ez igazán jó tanulság, bizonyára mindenki megszívleli. [...] Ami a háborús helyzet politikai vetületét illeti, az az érzésem, hogy a Führer lassanként új koncepciót dolgoz ki. Ezt már megbeszélte Ribbentroppal, aki teljesen egyetért. Nyomatékosan javas-

lom a Führernek, adja parancsba, hogy az állami és pártvezetők szüntessék be a fecsegést a háborús helyzetről. Ez csak gyengíti az elszántságot s a tetterőt. Csak nagyon keveseknek engedtessék meg, hogy egymás között nyíltan beszéljenek a háború politikai hátteréről. A Führer osztja a véleményemet. Elmeséli például: Göring nemrég felkereste azzal az elképzeléssel, hogy teremtsünk teljesen új hangulatot az ellenséggel szemben. A Führer erre azt felelte, foglalkozzék inkább azzal, hogy a levegőben legyen más a hangulat, amiben teljesen igaza van. – Ami az ellenséges tábort illeti, a Führernek változatlanul az a véleménye, hogy az ellenséges koalíció szét fog esni. Most azonban már nem hiszi, hogy ez az angoloktól fog kiindulni, mert ha Anglia jobb belátásra is térne, ennek se lenne jelentősége. Már nem arról van szó, hogy mit akar Anglia, hanem hogy mit tehet, s tenni már semmit sem tehet. Churchill vonalának az ellenzéke jelentéktelen, s ha nem jelentéktelen, akkor sem szabad és nem is tud megnyilatkozni. Churchill maga ámokfutó, aki azt az őrült célt tűzte maga elé, hogy megsemmisíti Németországot, még ha ezzel tönkreteszi Angliát is. Számunkra tehát nincs más út, mint hogy más lehetőséget keressünk. Ez talán jó is így, mert ha valamikor egyezségre tudnánk jutni a kelettel, akkor módunkban lesz halálos csapást mérni Angliára, s ez lenne a háború valódi értelme. Ami az Egyesült Államokat illeti, az USA ki akarja kapcsolni Európát a vetélytársai közül, s ezért semmi érdekük sem fűződik ahhoz, hogy fennmaradjon az, amit mi Nyugatnak nevezünk. Ezenkívül szeretnék bevonni a szovjeteket a csendes-óceáni háborúba, s ennek érdekében minden áldozatra készek lennének Európában. Egyébként Anglia és az Egyesült Államok háborús politikájának megváltoztatása azért is nehéz – ha nem lehetetlen –, mert Rooseveltnek, de különösen Churchillnek nagy figyelmet kell fordítania a közvéleményre. Erről a Kreml esetében szó sincs; Sztálin egyetlen éjszaka alatt 180 fokos fordulattal megváltoztathatja háborús politikáját. Nekünk tehát azt kell elérnünk, hogy visszakergessük a szovjeteket keletre, s közben igen nagy ember- és anyagi veszteséget okozzunk nekik. Ez esetleg azt eredményezné, hogy a Kreml készségesebbnek mutatkoznék irányunkban. A velük kötendő különbéke gyökeresen megváltoztatná a hadi helyzetet. Ezzel a különbékével természetesen nem érhetjük el 1941-es célkitűzéseinket; a Führer azonban reméli, hogy Lengyelország felosztása elérhető, hogy Magyarország és Horvátország német felségterület lesz, s visszanyerjük akcióképességünket nyugaton. Ez a cél természetesen minden fáradságot megérne. Befejezni a háborút keleten, és nyugaton újra támadni – micsoda gyönyörű elképzelés! A Führernek ezért az a véleménye, hogy a

kelet ellen bosszút, a nyugat ellen gyűlöletet hirdessünk. Hiszen végül is a nyugat robbantotta ki a háborút, és felelős szörnyű méreteiért. Ők a felelősek a lebombázott városainkért, porrá és hamuvá lett műemlékeinkért. Ha tehát sikerülne keleten a hátunkat biztosítva az angol–amerikai erőket visszavetni, minden további nélkül elérhetnénk célunkat, hogy Angliát, az örök békebontót egyszer s mindenkorra kiiktassuk Európából. A Führer által vázolt program nagyvonalú és meggyőző. Csak az a baja, hogy egyelőre nincs mód a megvalósítására. Ezt a lehetőséget katonáinknak kell kiharcolniuk a keleti fronton. Ehhez néhány jelentős győzelemre van szükségünk; a jelenlegi helyzetben azonban ez elképzelhető. Mindent erre a lapra kell feltennünk. Ezért kell dolgoznunk, ezért kell harcolnunk, ezért kell népünk morálját minden körülmények között olyanná tennünk, mint régen volt. [...] A vasárnap esti megbeszélésem a Führerrel teljesen nyílt. A Führer semmilyen tekintetben nem fogja vissza magát velem szemben. Igaz, a legfontosabb háborús kérdésekben ezúttal sem tudtam gyakorlati eredményt elérni nála. Mégis hiszek benne, mint ezt már hangsúlyoztam, hogy a vízcseppek majd itt is kivájják a követ. Nagyon örülök, hogy a Führer testi, lelki és szellemi állapota ennyire friss és ellenállóképes. A Führer előszobájában a tábornokok várakoznak. Csüggedt társaság, igazán nyomasztóak. Szégyenletes, hogy a Führer ilyen kevés, valóban tiszteletreméltó katonai munkatársat talált. Ebben a körben ő az egyetlen igazán kiemelkedő személyiség. Miért nem alakult ki körülötte a Gneisenauk és a Scharnhorstok csapata! Legfontosabb feladatomnak tekinteném, hogy egy ilyen csapatot verbuváljak, és a Führer rendelkezésére bocsássak. Szánalmas részt venni a Führer s a tábornokok megbeszélésén, amikor Jodl tábornok olyan jelentéktelen kérdésben, mint a légoltalmi pincék használatának joga, úgy fújja fel magát, mintha egy világtörténelmi jelentőségű eseményről lenne szó. Ilyen kis formátumú ember a Führer legtöbb katonai tanácsadója! [...] Igen eseménydús vasárnap volt. Szerintem mindenképp jó vasárnap esténként rendszeresen meglátogatnom a Führert, hogy alaposan megbeszéljük a dolgokat; így megtakaríthatom a többi esti látogatást. Véleményem szerint a heti egy megbeszélés a Führerrel, ha ilyen részletes és mélyreható, több hasznot hoz, mint ha minden este úgy beszélgetnénk, hogy nem sok jön ki belőle. [...]

1945. március 14.

Tegnap: [...] Tegnap este Berlinben a már megszokott Mosquito-támadás. Ezek a Mosquito-támadások napról napra erősebbek és súlyosabbak. Elsősorban a berlini közlekedés szenved nagy károkat. Az éjjeli Mosquito-támadás számomra különösen végzetes, mert a minisztériumunkat is találat érte. A wilhelmstrassei gyönyörű épületet egy légiakna teljesen megsemmisítette. A trónterem, a kék galéria, az általam újjáépített színházterem egyetlen romhalmaz. Azonnal a minisztériumba hajtatok, hogy megtekintsem a szörnyű károkat. Összeszorul az ember szíve, ha látja, hogy egy ilyen egyedülálló építészeti műremeket egyetlen pillanat alatt a földdel tettek egyenlővé. Mennyi munkánkba került megépíteni a színháztermet, a régi stílusban újjáépíteni a trónermet és a kék galériát! Milyen lelkiismeretesen dolgoztak minden egyes falfestményen, minden egyes bútordarabon! És most minden megsemmisült. S a romok még lángba is borultak, növelve a veszélyt, mivel az égő romhalmaz alatt mintegy ötszáz páncélököl van elraktározva. Mindent megteszek, hogy a tűzoltóság kellő időben és erővel lásson munkához, hogy a páncélöklök föl ne robbanjanak. Szomorúság fog el, miközben intézkedem. Napra pontosan tizenkét évvel ezelőtt, március 13-án léptem át miniszterként először az épület kapuját. Érthetően rossz előjel az elkövetkező tizenkét évre. [...] A Führer a minisztériumot ért támadás után azonnal felhív. Ő is nagyon szomorú, hogy ezúttal engem is elért a végzet. Eddig szerencsénk volt a legsúlyosabb Berlin elleni támadások során is. Így azonban nemcsak egy tulajdontól, hanem egy gondtól is megszabadultunk. A jövőben már nem kell reszketnem a minisztérium sorsáért. Mindenki, aki jelen van a tűzvésznél, lenézéssel és gyűlölettel beszél Göringről. Mind azt kérdezik újra meg újra, miért nem avatkozik be végre a Führer Göring és a légierő ügyébe. A Führer kér, látogassam meg rövid időre. Megbeszélésünk során nagyon mély benyomást tesz rá beszámolóm. Elmondom, milyen károk érték a fővárost; elsősorban arra figyelmeztetem, hogy a Mosquito-támadások estéről estére fokozódnak. Nem tudom elhallgatni éles bírálatomat Göringgel és a légierővel szemben. De hát a válasz mindig ugyanaz. A Führer megmagyarázza a légierők lezüllésének okait, de nem képes magát elszánni, hogy ebből levonja a megfelelő következtetéseket. Elmondja, hogy utolsó beszélgetésük során Göring egészen összetört. De mit segít ez! Nem tudok részvétet érezni iránta. Ha a Führerrel való utolsó súlyos összeveszése során elvesztette uralmát az idegei felett, ez csak igen kicsi büntetés azért a szörnyű szenvedésért, amit a német népnek eddig okozott, és még most is okoz. Újra kérem a Führert, hogy végre

cselekedjék, így nem mehet tovább. Végül is nem tehetjük tönkre a népet, mert nem tudjuk rászánni magunkat, hogy gyökerestől kitépjük a baj okát. A Führer elmondja, hogy vadászgépek és bombázók épülnek, melyektől vár némi eredményt. Ezt azonban már annyiszor hallottuk, hogy nem tudunk már hinni benne. Egyébként is igazán késő – hogy ne mondjam: túlságosan késő – az ilyen rendszabályoktól átütő eredményeket várni. A Führer hozzáteszi, hogy ő már a háború előtt újra meg újra követelte gyorsbombázók gyártását; igen sokat várt a gyorsbombázóktól – elsősorban az ilyen Mosquito-típusoktól – az ellenséges városok bombázásakor. De ezt sem hajtották végre, mint annyi mást, és semmit sem segít, ha a Führer ma arra hivatkozik, hogy a tervei helyesek voltak, csak nem tudta keresztülerőltetni azokat. Göring ebben az esetben is azt hitte, hogy ő az okosabb, mint – teszi hozzá a Führer – jelenleg Himmler is a keleti hadműveletek során, amikor Berlin megtámadására számított, pedig a Führer előre megmondta, hogy a támadás Pomeránia ellen irányul majd, és így is történt. A Führer megmutatja a naponta tartott katonai helyzetértékelés jegyzőkönyveit, melyekből egyértelműen kiderül, hogy a Führer prognózisai igaznak bizonyultak. De erre is csak azt felelhetem: mit számítanak a nyilatkozatok, a nép megoldást követel! Döntő intézkedéseket, hogy végre véget érjen a katonai vezetés okozta szörnyű zűrzavar. A Führer közli, hogy Hübner tábornok „repülő hadbírósága" megkezdte tevékenységét.[9] Először azt a parancsnokló tábornokot ítélték halálra – két óra múlva már ki is végezték –, aki felelős azért, hogy a remageni hidat nem robbantották fel. Ez legalább jó jel. A birodalmat már csak ilyen rendszabályokkal lehet megmenteni. Közben agyonlőtték Fromm vezérezredest is. Nyomatékosan kérem a Führert, folytassák ezeket a rendszabályokat, hogy a vezérlő tisztek végre engedelmességre kényszerüljenek. Hadbíróság elé állítanak, s valószínűleg kivégeznek még egy tábornokot, aki akadályozta egy nemzetiszocialista vezetőtiszt tevékenységét. Nyugaton az új angol–amerikai offenzíva előtt másfél millió emberünk volt. Rundstedt ebből a tömegből nem tudott összehozni hatvan teljes harcoló hadosztályt. Ebben az esetben tehát csak nagyon felületesen hajtották végre a totális hadviselésre vonatkozó előírásokat, ami gyalázat, mint az eredmény is mutatja. [...] A Führer ismét elszánta magát, hogy megszilárdítja a helyzetet a frontokon. Némi reményt fűz a tengeralattjáró-háborúhoz, elsősorban ha bevetjük új tengeralattjáróinkat,

9 SS-, SD- stb. káderekből sebtiben összeállított egységek voltak, amelyek inkább halálkommandókként, mintsem bíróságokként működtek.

amelyek eddig még nem harcoltak. Micsoda különbség Dönitz és Göring között! Mindkettőjük fegyverneme súlyos műszaki elmaradottsággal küzd. Göring ettől elcsüggedt és tönkrement. Dönitz viszont leküzdötte a válságot. Ebből is látható, hogy a lemaradások nem feltétlenül pusztítóak, ha levonják belőlük a megfelelő következtetéseket. Tehát ezekről a következtetésekről van szó. A hadsereg szárazföldi, de különösen a légi fegyverneme igen sebezhető. A hadseregben alig van szervezet, amely megfelelne a korszerű követelményeknek. Beszámolok a Führernek a személyügyi hivatal felülvizsgálatáról. Nagyon örül, hogy Burgdorf gróf területe rendben van. A légierő felülvizsgálatával kapcsolatban csak elítélőleg nyilatkozhatom. A légierő az egész párt és az állam szégyene. A megbeszélés ismét azzal fejeződik be, hogy kérem a Führert: cselekedjék, hozzon erélyes intézkedéseket, hogy ismét rendbe jöjjenek a dolgok. Egyelőre azonban ebben a kérdésben semmiféle eredményre nem számíthatunk. Még sokáig beszélgetünk. Egyre jobban meghatódom a Führer láttán. Megrendítő, hogy a súlyos fizikai megterhelések ellenére milyen belső állhatatossággal ragadja újra meg újra magához az ügyek irányítását, és igyekszik azokat megoldani. A tüzet közben eloltották, de a gyönyörű épület teljesen romba dőlt. Megkezdődik a romeltakarítás. Elsősorban az utcát tesszük szabaddá, s az elkövetkező napokra valamiféle munkahelyiséget teremtünk számomra a minisztériumban, hiszen a napi munka nem állhat meg az épület pusztulása miatt. Odahaza eléggé szomorú este. Lassan rádöbbenünk, mit jelent számunkra ez a háború. Ki gondolta volna tizenkét évvel ezelőtt, hogy az évfordulót ilyen környezetben, ilyen körülmények között kell megülnünk! Egész családom osztozik a fájdalmas gyászban. Mindnyájan annyira szerettük a minisztériumot. Ez már a múlt. Meg vagyok győződve, hogy a háború után nemcsak – ahogy a Führer mondja – monumentális minisztériumot építünk, de ezt a régi épületet is helyreállítjuk teljes pompájában.

1945. március 17.

Tegnap: [...] Az egész világ tele van mindenféle híreszteléssel a fegyverszünetről. Azt állítják, hogy Rundstedt parlamentereket küldött, és felajánlotta a fegyverletételt. Ez képtelenség. Huszonnégy óra múlva Washingtonban is cáfolják. A New York-i tőzsde számára mindenesetre jó alkalom volt, hogy árfolyamesésre spekuláljon. Az Egyesült Államokban olyan győzelmi mámor tört ki, ami jelentős belpolitikai következményekkel járt. A békéről szóló rémhírek másik forrása Hessének, Ribbentrop egyik munkatársának stockholmi küldetése. Ennek célja csupán az volt, hogy összeköttetést

teremtsen a nyugati ellenséges féllel. Ezt a kapcsolatteremtést most aztán óriási szenzációként verik nagydobra Stockholmban és Londonban. Elképzelhető, milyen hatással vannak a világ közvéleményére ezek a nagybetűs címek. Különösen groteszk, hogy a hírekben a Führer helyett Himmlert jelölik meg, mint aki Németország részéről garantálja a békét. Állítólag egy nagyhatalmú klikk a Führer fejét kínálta fel zálogul. Ebből természetesen egy szó sem igaz. Ezt az angolok ötölték ki, a maguk kútfejéből.[10] De még erre is az a válasz, hogy más és több fejet is követelnek, nem csak a Führerét. London teljességgel érdektelennek mutatja magát. A semleges világ – elsősorban a semleges üzleti világ – azonban igen tevékeny, mert azt képzeli, hogy kiutat tudtak találni a háborúból, egyben a bolsevista veszedelemből is. Elképzelhető, hogy a dolgok ilyen fejlődése átütő eredményt hozhat, ha csapataink legalább a rajnai és a moseli frontot tartani tudnák. Ez azonban jelenleg – legalábbis a Moselnél – lehetetlen. Egyelőre egyetlen katonai esélyünk, hogy az ellenség súlyos veszteségeket szenved el. Az amerikaiak a saját veszteségüket 839 000 emberre becsülik. Ez a jelenlegi háborúban nem számít jelentősnek, de az Egyesült Államok számára mégis nyom a latban. Az angolok igyekeznek a szövetségesek által megszállt területeken hamar rendbe tenni a gazdaságot. Német szenet akarnak Angliába szállítani, s az angol szenet külföldre exportálni. Úgy képzelték a győzelmet Németország felett, hogy abból nagy hasznuk származik, s nagyon nem tetszik nekik, hogy az amerikaiak és a szovjetek is részt követelnek a zsákmányból. A szovjetek semmibe veszik az angol közvéleményt. Tömeges letartóztatásokat hajtanak végre Lengyelországban, támadják Törökországot a Dardanellák kérdésében, kihasználják a franciaországi zűrzavart, hogy békétlenséget szítsanak. A káosz éhséglázadásokban, tömeges rablásban, egyre növekvő feketekereskedelemben nyilvánul meg; röviden: a betegség olyan tüneteiben, amelyeket már nem lehet figyelmen kívül hagyni. Ezt csak tetézi, hogy Romániában a szovjetek buzgón folytatják tevékenységüket, ami Londonban a legsúlyosabb bizalmatlanságot kelti, de semmi többet. Délben odahaza nagyszabású fogadást rendeztem a Berlinben tevékenykedő belpolitikai újságírók, rádiókommentátorok és propagandisták számára. Másfél órát beszéltem a hadi helyzetről, s az ebből következő hír- és propagandapolitikáról. Azt hiszem, jó formában voltam, s el tudtam látni az urakat tanácsokkal a munkájukhoz. A fogadás mindenesetre valószínűleg igen pozitív hatással lesz a német sajtóra és rádióra. [...]

10 Ezúttal az angolok semmit sem találtak ki, hanem a Himmler-féle kapcsolatkeresésre utaltak.

1945. március 18.

Tegnap: [...] Ribbentrop úr békepuhatolózása kútba esett. Mind az angolok, mind az amerikaiak egyértelműen elutasítják. Nagyon tehetségtelenül készítették elő. Egy olyan ember, mint Hesse, alkalmatlan arra, hogy az ellenséges táborral megértesse a nemzetiszocialista nézeteket. Még a baráti semleges sajtóban is sörhasú németnek nevezik, aki a régi szép időkben az Anglia elleni háborút szorgalmazta, s ezért a brit diplomácia első számú ellenségének tekinti. Igazán nem csoda, hogy kísérletét még ez a semleges sajtó is kezdettől fogva reménytelennek minősítette. Ribbentrop sikertelen kiruccanásáról van tehát szó, amelyről előre meg lehetett mondani, hogy kudarcra van ítélve. Viszont jellemző, hogy az angolok alig adnak hírt Hesse akciójáról. Nyilván attól félnek, hogy ha a háborúnak ebben a szakaszában túlságosan sok híresztelés kap lábra a békekötésről, annak igen kedvezőtlen hatása lesz az angol közvéleményre. Az angol nép az angol–amerikai csapatok jelentős katonai sikerei ellenére nagyon belefáradt a háborúba. S ha a sikerek csúcsán túlságosan sok szó esik a békéről, az lassan megfertőzi a közhangulatot. Egészen bizonyos, hogy Hesse békepuhatolózását az egész ellenséges tábor kereken elutasítja. Ugyanakkor az angolok tudják: illúzió azt hinni, hogy Németországban lázadás tör ki a nemzetiszocializmus vagy a Führer személye ellen. Az Amerikában a kapitulációról újra meg újra felbukkanó rémhíreket egyszerűen tőzsdespekulációként kell kezelni. A New York-i zsidók most nyilvánvalóan az árfolyamok esésére spekulálnak, hogy minél olcsóbban vásárolhassanak fel háborús és hadiipari részvényeket. Még Roosevelt is szükségesnek tartotta megcáfolni a Rundstedt személyével összefüggésbe hozott kapitulációs rémhíreket, mert fél, hogy ezek rossz hatással lesznek az amerikai hadiiparra. [...] A birodalom jelenlegi kritikus helyzetében egyenesen nevetséges, hogy Rosenberg még mindig nem hajlandó feloszlatni a keleti területek minisztériumát. Ostorral kellene közéjük csapni, mert mit segít a jóakaratú rábeszélés, ha az úgynevezett előkelőségek ostobasága egyszerűen nem akarja tudomásul venni a valóságot. [...]

1945. március 19.

Tegnap: [...] Közben el kell végezni a mindennapos munkát is. A Führer délben fölhív, hogy tudakozódjék a berlini helyzetről. Teljesen kendőzetlen jelentést teszek, elsősorban arról, milyen a birodalmi főváros lakosságának a hangulata, azután, hogy Berlint ilyen bombatámadás érte a légvédelem szinte teljes hiánya mellett. A Führer szerint Me–262-eseinknek azért voltak sikereik is; de ezt

számszerűen még nem lehet kimutatni. Egyébként sem hiszem, hogy 28 vadászgép, bármilyen gyors is, jelentősebb eredményt érhet el 1300 ellenséges bombázó és 700 kísérő vadászgép ellen. A Führert rendkívüli módon foglalkoztatja a katonai helyzet alakulása a nyugati fronton. Az elmúlt éjjel hajnali 6 óráig katonai helyzetmegbeszélést tartott, ezért természetesen most nagyon fáradt. Folyamatosan nem is lehet bírni, hogy éjszakáról éjszakára csak két órát alszik. Estére a berlini helyzet körülbelül a következő: a tüzeket nagyrészt még nem sikerült eloltani. Weddingben és Niederschönhausenben az amerikaiak nagyszabású szőnyegbombázást hajtottak végre; a rombolás szörnyű. A fővárosban alig van közlekedés. Ennek az az oka, hogy nincs áramszolgáltatás, az elektromos kapcsolóállomásokat lerombolták. 60 000 kibombázottat és kereken 500 halottat jelentenek. Ez a szám csak növekedni fog, mert sok ház romba dőlt, s nem tudni, hány embert temetett maga alá. A légitámadás legalább olyan eredményes volt, mint az amerikaiak február 28-i utolsó terrortámadása. A helyzet ismét elég borzalmas; az elkövetkező napokban megfeszített munkával kell majd legalább valamennyire elfogadható életkörülményeket teremteni a birodalmi fővárosban. Ezt még csak tetézi, hogy az esti katonai helyzetjelentés nagyon nyugtalanító. Remagenben még tudjuk tartani magunkat. Az ellenség ugyan elfoglalta az autópályát, de egyelőre nem merészkedik tovább. Koblenzben a legsúlyosabb utcai harcok. A Moselről mint védelmi vonalról már nem beszélhetünk. Az ellenség széles szakaszokon átkelt a folyón, a nap folyamán jelentősen tovább szélesítette az áttörést, s jelenleg Bingen és Mainz irányában nyomul előre. Ezen a hadszíntéren mi is bevetjük minden rendelkezésünkre álló tartalékunkat, de nem valószínű, hogy az ellenséget a Rajna előtt megállíthatjuk. A Saar-vidéket fenyegeti a legnagyobb veszély, a térképek tanúsága szerint nem is tartható. Hogy mit jelent a Saar-vidéki szén elvesztése haditermelésünk szempontjából, az könnyen elképzelhető. Keleten a Balatontól délre sikerült egy kis területet nyernünk, és az általános offenzívát nagyjából megállítottuk. Felső-Sziléziában tombol a harc. A szovjetek Ratibornál és Grottkaunál támadnak, s több helyen mélyen áttörték a frontot. Itt fennáll a veszély, hogy bekerítenek bennünket, amit Schörner minden erővel igyekszik kivédeni. Reméljük, sikerül. Van néhány ellenintézkedés a tarsolyában, úgyhogy némi bizakodással várhatjuk a fejleményeket. A szovjetek öt napja támadnak, de nem tudtak áttörni. Stettin és Kelet-Poroszország térségében súlyos harcok folynak, az ellenség több helyen mélyen betört állásainkba. Hasonló a helyzet a kurlandi fronton is. Áttörni azonban hála istennek itt sehol sem tudtak. Kolberget

ki kellett ürítenünk. Hiába védekezett a város olyan hősiesen, nem lehetett tovább tartani. Gondoskodom, hogy Kolberg kiürítése ne szerepeljen a főparancsnokság jelentésében. Ez lélektanilag tönkretenné a Kolberg-film hatását. Este Berlinben a szokásos Mosquito-támadás. Az ellenséges gépek a még égő város fölött repülnek. Elképzelhető, mekkora diadalt ül majd holnap az angol–amerikai sajtó.

1945. március 21.

Tegnap: [...] Hanke rendkívül drámai és tanulságos jelentést küld Boroszlóból. Érződik belőle, hogy Hanke kiválóan megfelel feladatának. Ma ő a tetterős nemzetiszocialista vezető legjobb megtestesítője. Boroszló az ostrom folyamán valóságos romváros lett, de ezt a védők kihasználták, minden kőhalmot elkeseredett dühvel védelmeztek. A szovjeteknek nagyon nagy veszteségeik voltak. Hanke leveléből kiolvasható, hogy Boroszlót különleges találékonysággal védelmezték. Hanke azt írja, hogy most nagy hasznát veszi annak, amit Berlin védelmekor tanult. [...] Göring, mint a Joachimstaler Zeitung tudósít, egy európai bölényt lőtt, és a húsát a menekülteknek ajándékozta. A Joachimstaler Zeitung tudósítása csak úgy hemzseg a pszichológiai hibáktól, s Göring és környezetének teljes morális csődjéről tanúskodik. Átadom a jelentést a Führernek, azzal a megjegyzéssel, hogy arra a Bourbon hercegnőre hasonlít, aki, amikor a tömeg „Kenyeret!" kiáltással megrohamozta a Tuilériákat, naivul megkérdezte: „Miért nem esznek inkább kalácsot?" A Führer egyetért megjegyzésemmel, élesen támadja Göringet a helyzetmegbeszélésen, majd utána is, hosszabb négyszemközti beszélgetésük során. Elképzelhető, mi mindent vetett a szemére. De mit segít ez! A közvélemény semmit sem tud róla, csak a légierő csődjét látja, s Göring és munkatársai tehetségtelenségét, akik képtelenek úrrá lenni a csődön. A Führer kénytelen lesz új főparancsnokot kinevezni a légierő élére. Több oldalról Dönitzet ajánlják; szerintem a javaslat nem is elképzelhetetlen. Dönitz elsősorban a tengeralattjárók mozgásszabadságának helyreállításával bebizonyította, hogy súlyos műszaki válságokon is képes úrrá lenni. Megbízható, tiszta kezű ember, aki bizonyára rendbe hozná a légierőt is, még ha szűkösebb keretek között is. Ami különben Göringet illeti, el akarom küldeni a Führernek azt a fejezetet Carlyle könyvéből, amelyben leírja, hogyan bánt el Nagy Frigyes a Zittauban teljes bukást szenvedett Ágost Vilmos porosz herceggel. Frigyes saját testvérét és utódját bíróság elé állíttatta; ez igazán mintaszerű. Semmilyen tekintettel nem volt a rokoni kapcsolatra. S amikor Ágost Vilmos azzal fenyegetőzött,

hogy visszavonul Drezdába, röviden annyit válaszolt levélben, hogy a fegyveres kíséret aznap este indul Drezdába. Ágost Vilmos, mint ismeretes, röviddel ezután belehalt bánatába, de ez sem befolyásolta Frigyest, s nem terhelte lelkiismeretét sem. Ezt nevezem Nagy Frigyes-i magatartásnak! Így kell eljárnunk, hogy megszabaduljunk azoktól, akik a pártban, az államigazgatásban vagy a hadseregben csődöt mondtak. A hosszas habozás Göringgel kapcsolatban már így is igen nehéz helyzetbe hozta a nemzetet.

1945. március 22.

Tegnap: [...] Ezután kétórás megbeszélés a Führerrel, aki az elmúlt napok megpróbáltatásai és izgalmai következtében igen fáradtnak és elcsigázottnak látszik, de a tartása kitűnő. A belső állhatatosság fénylő mintaképe lehet valamennyi munkatársa számára. Az az ember benyomása, hogy lényegében már csak vasakarata tartja lábon. Ez megragadó mindazok számára, akik évek óta vele dolgoznak. A Führer kétségbe van esve a katonai helyzet miatt. Elsősorban azt remélte, hogy nyugaton nem jutunk ilyen rendkívül szerencsétlen helyzetbe. Azt mondja, nagyon bántja a dolgok ilyen alakulása. Ezúttal történelmi példákkal sem érek el hatást. [...] Kifejtem a Führernek, hogy nyugaton semmiképp sem maradhat így a hadi helyzet. Ha például az amerikaiaknak sikerül bevenniük a Rajna menti linzi hídfőállást, a helyzet tragikussá változik. A Führer tegnap itt minden maradék erőnket bevetette az ellenség állandóan ismétlődő támadásai ellen. Úgy gondolja, hogy Modelnek sikerül megbirkóznia feladatával. Mindenesetre annál többet, mint amit tettünk, nem tehettünk. Most már maga a Führer is kételkedik, sikerül-e hosszabb ideig tartani a hídfőállást. Az amerikaiaknak ugyan igen nagy veszteségeik vannak, de ezt jelenleg még megengedhetik maguknak. Az ember megborzad, hogy néhány tiszt kötelességszegése ilyen veszélyt okozhatott; mindenképp jogos, hogy a haditörvényszék halálra ítélte, és kivégezték őket. Nyomatékosan hangsúlyozom a Führernek, hogy csapataink nyugaton már nem a régiek. Súlyosan romlott a moráljuk, ezért védekezésükből hiányzik a lendület, pedig ebben a kritikus helyzetben erre feltétlenül szükség lenne. Természetesen a lakosság morálja is jelentősen romlott, azt is mondhatjuk, hogy semmivé vált. Persze abban a pillanatban újra javulna, ha nyugaton valamiféle katonai sikert érnénk el. A nép szeretne végre a jelenlegi hadi helyzet sivár látóhatárán egy tenyérnyi kék eget látni, de ennek nyoma sincs. Az ellenség által megszállt területeken a hangulat némiképp megváltozott, attól a perctől kezdve, hogy a lakosság meggyőződött a kemény és kegyetlen tényekről. Éhínséggel küszködnek; az

amerikaiak képtelenek az általunk bevezetett jegyrendszert tovább folytatni, mert ahhoz közigazgatási szervezetre és büntetésre is szükség van, amire az amerikaiak alkalmatlanok. Ezért már most virágzik a feketekereskedelem, ami pontosan ellentéte annak a rendnek, amit mi eddig az élelmiszerpiacon fenntartottunk. A Führer szerint a nap legjobb híre, hogy Roosevelt azt az engedményt tette Jaltában Sztálinnak: a nyugaton foglyul ejtett német katonákat mint munkás rabszolgákat a Szovjetunióba küldik. Az ilyen és ehhez hasonló jelentések bizonyára növelnék csapataink harci szellemét, hiszen valahol csak meg kell vetnünk a lábunkat nyugaton. Kibírhatatlan, ha a helyzet nyugaton továbbra is ilyen cseppfolyós marad. Ha elveszítjük a Saar-vidéket, nem marad más hátra, mint mindenütt visszavonulni a Rajnához; ezt viszont akadályozza az az átkozott linzi hídfőállás. Beszélgetésünk során újra meg újra ugyanoda jutunk vissza. Minden katonai bajunk az ellenség légi fölényére vezethető vissza.[11] A birodalomban szervezett vezetés gyakorlatilag már nem létezik. Nincsenek közlekedési és hírközlési eszközeink. Nemcsak városaink, hanem iparunk nagy részét is lerombolták. Ennek következménye a német harci szellem megtörése. A nyugati tartományokban az emberek már egyáltalán nem tudnak aludni, ezért idegesek, hisztérikusak, ingerültek. Mindennek következményeit könnyű előre látni. Szó ami szó: a helyzet szinte elviselhetetlen, tehát mindent meg kell tennünk, hogy a katonai vezetés legalább egy területen érjen el valamilyen, akár szerény sikert, ami ismét lábra állítja a népet. Ezzel kapcsolatban ismét hosszasan beszélek a Führernek a légi háború problémájáról. [...] Elmondom, hogyan viselkedett ilyen esetekben Nagy Frigyes, hogyan bánt testvérével, a porosz trónörökössel, Ágost Vilmossal, amikor a zittaui hadsereget kétségbeejtő állapotban vezette vissza. A Führerre azonban ez a példa sincs hatással. Azt mondja, a hétéves háborúban mások voltak a körülmények, mint ma; ő épp a jelenlegi hadi helyzetben nem engedhet meg magának ilyen jelentős személyi változásokat. Ezenkívül nincs kivel pótolni Göringet. Ez sem igaz. Legalább egy tucat emberünk van, akik mindenképpen jobb munkát végeznének, mint Göring. A Führer nekem is szóba hozza azt a kínos ügyet, hogy Göring egy bölényt lőtt az evakuáltaknak. Ez nagy port vert fel, s nagyon kellemetlen volt Göringnek. De még ez sem volt elég a változtatáshoz. Hogy a Führer emberileg mit gondol Göringről, azt már nem is kell hangsúlyozni. Göring ismét két különvonattal utazott Obersalzbergre, a feleségéhez. Borzalom még rágondolni is, hogy a német

11 Erős egyszerűsítés, ami hónapok óta megfigyelhető Goebbelsnél.

légierő felelős parancsnokának van ideje arra, hogy személyes ügyeit intézze. A Führer legjobban Göring személyi titkárát, Gritzbachot ítéli el, akiről azt mondja, semmi pszichológiai érzéke nincs, és Göring orvosát, Ondarzát, aki egy borbélyszépség; öt percig sem tűrném meg a környezetemben. A Führernek igaza van. De újra meg újra hangsúlyozni kell, hogy mindebből nem születik döntés, mert nem vonja le a megfelelő következtetéseket. [...] Amit a Führer ezzel kapcsolatban elmond, azt már mind kívülről tudom. Jól ismert régi panaszok, amelyek mindig abba torkollnak, hogy Göring teljesen alkalmatlan, de nem lehet utódot találni a helyére, s ha lehetne, nem lehet kinevezni. Azt javaslom, hogy Dönitz kerüljön a helyére, de a Führer szerint Dönitznek épp elég a dolga a tengeralattjárókkal, így nem tudna még a légierővel is foglalkozni. Elmondok a Führernek néhány példát, milyen túlhajtott luxuskörülmények tapasztalhatók a légierőnél. Vadászrepülőinket egyenesen elkényeztetik ezzel a luxussal. Többet ülnek a kaszinóban, mint az oktatóteremben, s a jóléttől gyávák és használhatatlanok lettek. A Führer szerint harci repülőink alkalmasabbak az új sugárhajtású gépekre, mint vadászpilótáink, mert már többet harcoltak az ellenséggel. A Führert nagyon megerősíti, hogy olyan emberek, mint Baumbach is, aki eddig igen élesen bírálta a légierő vezetését, nagy reményeket fűz hozzájuk. Az is szerencse, hogy az új sugárhajtású gépeknek nincs szükségük nagy oktánszámú benzinre, szinte mosogatóvízzel is repülnek. Így tehát majdcsak megoldjuk valahogy az üzemanyagkérdést. A légierő műszaki fejlesztésének az a belső logikája, hogy a jelenlegi benzinmotoros gépek nem tudják már növelni a sebességüket, míg az új típusú sugárhajtású gépek esetében a sebesség azonnal 200 kilométerrel megugrik. A Führert nagyon bosszantja, hogy vadászrepülőink már a jó időjárást is alkalmatlannak ítélik a felszállásra. Egyre újabb kifogásokat találnak, hogy ne kelljen szembeszállniuk az ellenséggel. Ennek az az oka, hogy az egész fegyvernem korrupt, és azért korrupt, mert a főnökük is az. Szinte beleőrülök, ha arra gondolok, hogy mindez az ok és érv sem elegendő, hogy a Führert rávegye a változtatásra. De mit tegyek? Nem tehetek mást, mint hogy szakadatlanul szóba hozom ezt az ügyet a Führernek, s újra meg újra megismétlem bírálatomat. [...] A Führer igen elégedett antibolsevista propagandánkkal. Már eddig is olyan hatásos volt, hogy katonáink a keleti fronton ismét viszonylag jó formában vannak. [...] Ami az ellenséges koalíció felbomlását illeti, a Führernek az a véleménye, hogy ez inkább Sztálin, mint Churchill és Roosevelt részéről fog bekövetkezni. Sztálin jellegzetesen realista alkat, ezért vele hamarabb szót érthetünk. A Führer még azt is el

tudja képzelni, hogy a San Franciscó-i értekezletből semmi sem lesz. Addigra az ellenséges tábor konfliktusai annyira kiéleződnek, hogy ezekkel az ellentétekkel nem mernek majd a nyilvánosság elé kiállni. Szerintem ez csak illúzió – úgy gondolom, hogy megtartják a San Franciscó-i értekezletet –, de lehetséges, hogy szörnyű kudarcba fullad. Minden politikai eszmecserénk végén visszatérünk kiindulópontunkhoz, vagyis: meg kell állnunk a helyünket a frontokon, lehetőleg sikereket is el kell érnünk, hogy tárgyalásokat kezdhessünk az ellenséggel. Ennek feltétele azonban az, hogy megtisztítsuk a légterünket. A Führer ezt elismeri; csak a végső következtetést vonja kétségbe, hogy csak akkor tudjuk megtisztítani a légterünket, ha a légierőnek új főparancsnoka lesz. A megbeszélés végén Speer is csatlakozik hozzánk. A nyugati fronton volt, s borzalmas dolgokat mond el. Nyugaton már nem lehet úgy haladni az országúton, hogy vadászbombázók ne támadjanak meg. Az ellenséges légi fölény akkora, hogy saját országútjainkon sem közlekedhetünk már, még gépkocsival sem. A megbeszélés közben az angol Mosquitók újra támadják a birodalmi fővárost. Amikor hazaérek, a házban teljes a sötétség. Megint szétromboltak egy villanyfővezetéket. Nyomasztó, kissé búskomor este. Magda Drezdába utazott, hogy meglátogassa von Arent asszonyt. Ilyen órákban erőt vehet az emberen a levertség, elsősorban, ha újra feltesszem magamnak a kérdést: mit tegyek, hogy el tudjam érni, amit helyesnek tartok? Nagy erkölcsi és nemzeti felelősséget érzek a német néppel szemben is, mivel egyike vagyok a keveseknek, akikre a Führer még odafigyel. Ezt a lehetőséget minden szempontból ki kell használni. De többet semmiképp sem tehetek annál, amit teszek. Ma ismét olyan nyíltan beszéltem a Führerrel, mind eddig igen ritkán. De mint mondtam, egyelőre semmi eredmény.

1945. március 27.

Tegnap: [...] Nagy méretekben kezdem szervezni az úgynevezett Werwolf-akciót.[12] Az akció célja, hogy a megszállt területeken partizáncsoportokat szervezzünk. Eddig még nem sok előkészület történt. Ennek az is oka volt, hogy nyugaton a hadi helyzet olyan hirtelen változott, hogy nem volt rá időnk. De az általunk megszállt területeken is általában csak egy idő múlva jelentkezett a partizánmozgalom, s aztán ugrásszerűen fölerősödött. A Werwolf-szervezet részére rádióadót és újságot akarok biztosítani, méghozzá egészen nyíltan. Semmit sem akarunk titokban tartani

12 A szövetségesek által megszállt területeken működő fegyveres ellenállási csoportok elnevezése.

és elleplezni. Ellenkezőleg, csak hadd tudja pontosan az ellenség, mit tervezünk és mit teszünk. [...] Nagyon súlyos probléma, hogy mi legyen a lakossággal a berlini főfrontvonal előtt és mögött, ha az ellenség áttöri az Odera-frontot. Minden szóba jöhető eshetőségre kitelepítési tervet kell készítenünk, hogy aztán ezt az adott esetben rögtönözve végrehajthassuk. A Führer engedélyezte, hogy a kelet–nyugati főútvonal repülőtér legyen. Az állatkertet azért nem bontjuk le. A Führer szerint a főútvonal elegendő lesz le- és felszállópályának. A légierő természetesen legszívesebben az egész állatkertet letarolná. Nekik semmi sem drága. Különösen bosszantó, hogy a légierő tisztjei úgy nyilatkoznak a légi háborúról, mintha annak semmi köze nem lenne a légierőhöz. A nap tele súlyos gondokkal. Egyik drámai jelentést kapom a másik után, s mindegyik egész sor nehéz kérdést vet fel. A csodálatos tavaszi idő ebben a légkörben szinte vérlázító. Legszívesebben leeresztenék a sötétítő redőnyöket, s bezárkóznék a négy fal közé. – Este az új filmhíradó. Megrendítő képek a nyugati frontról, amelyeket nem mutathatunk meg a nyilvánosságnak. Elfacsarodik a szívem, amikor például látom a kölni Rajna-híd felrobbantását. Súlyos lelki kínt okoz látni, hogy a Rajnától balra fekvő szép városainkat most saját tüzérségünk ágyúzza. Késő este felhív Müller, Kesselring főhadiszállásáról. A nap folyamán kétszer is hosszan tárgyalt Kesselringgel. Kesselringet nagyon aggasztják a felbomlás jelei, elsősorban a hanau–frankfurti térségben. Itt a lakosság fehér zászlóval fogadja az amerikaiakat; a nők egy része odáig alacsonyodik, hogy köszönti és átöleli őket. A sereg ennek láttán nem akar harcolni, s vagy ellenállás nélkül visszavonul, vagy megadja magát. Kesselring szerint ez a valódi oka az ellenállóerő hiányának. Szerinte a helyzet megérett rá, hogy a Führer maga szóljon a néphez. Ez szerintem is szükséges. Ilyen súlyos helyzetben a nemzet nem nélkülözheti legfőbb vezérének szavát. Ha a Führer ma beszélne a rádióban, az fölérne egy nyert csatával. Késő este azonnal összeköttetésbe lépek Burgdorf tábornokkal, s kérem, hogy megbízásomból még ma éjjel jelentse ezt a Führernek. Remélem, hogy Burgdorfnak ez sikerül. Amikor Angliában ütött a kritikus óra, Churchill ragyogó beszédet mondott az angol népnek, s újra talpra állította őket. Ugyanez történt a Szovjetunióban, amikor Sztálin jelszava: „Inkább állva meghalni, mint térden csúszva élni", teljes sikert aratott. Most, amikor mi vagyunk ehhez hasonló, ha nem sokkal rosszabb helyzetben, ennek nálunk is be kell következnie. Burgdorf nem zárkózik el érveim elől. Teljes komolysággal és nyomatékkal közli a kérést a Führerrel. Remélem, sikere lesz.

1945. március 28.

Tegnap: [...] A Führer ragaszkodik ahhoz a parancsához, hogy teljes egészében ürítsük ki az ellenség által fenyegetett nyugati területeket, és teljesen semmisítsük meg az ottani ipart. Ezt a parancsot valamennyi nyugati Gauleiter egybehangzó véleménye szerint a gyakorlatban nem lehet végrehajtani.[13] Mit tehettünk volna például Würzburg környékén, ahová az amerikaiak egészen váratlanul törtek be? Ki vezethette volna ki a lakosságot és hogyan, ki semmisíthette volna meg az ipart és hogyan? Hadvezetésünk ma már bizonyos esetekben légüres térben dolgozik. Berlinben parancsokat adunk ki, amelyek nem is érkeznek meg a frontra, arról nem is szólva, hogy végrehajtják-e őket. Szerintem ez tekintélyünk nagymértékű csökkenését okozhatja. [...] Délben a Führer hosszabb megbeszélésre kéret a birodalmi kancelláriára. Előtte röviden beszélek Burgdorf tábornokkal. Burgdorf is meglehetősen lehangolt. Jelenleg nem lát lehetőséget, hogy a Majna-vidéken ellenálljunk az angol–amerikai erőknek. Most mindenki a politikától várja a megmentést. Olcsó kibúvó, hiszen politikailag természetesen semmit sem tehetünk, ha katonailag ilyen kétségbeejtő helyzetben vagyunk. [...] A birodalmi kancellária kertje siralmas látvány. Romhalmaz romhalmaz mellett. Jelenleg a Führer bunkerének megerősítésén dolgoznak. A Führer elszánta magát, hogy Berlinben marad, akkor is, ha a helyzet kritikussá válik.[14] A Führer katonai környezetében valamiféle válsághangulat tapasztalható, ami bizonyítja, hogy csupa gyenge jellemű embert gyűjtött maga köré, akikre vészhelyzetben nem számíthat. Ezután kerül sor a Führer által kért részletes megbeszélésre. A birodalmi kancellária kertjében sétálunk, miközben beszélgetünk. A Führer, hála istennek, jó egészségi állapotban van, mint mindig, ha a helyzet kritikus. Ebből a szempontból is csodálnivaló. Csak azt állapítom meg fájdalommal, hogy egyre görnyedtebben jár. Arckifejezése ugyanakkor nyugodt: egyedül ez méltó a jelenlegi helyzethez. Ennek ellenére érzem, hogy hihetetlen feszültségben él. Elsősorban a háborús események okoznak nagy gondot neki. Egy órát sétálunk a dolgozószobája előtt a teraszon, s közben kihasználom a lehetőséget, hogy előadjam véleményemet a helyzetről. A végzetesen kritikus hadi helyzet miatt a morál mind az országban, mind a hadseregben jelentősen romlott. Ezt valahogy meg kellene állíta-

13 A Néró-rendeletről van szó, amiről Goebbels tanácskozott Speerrel is, aki meggyőzte őt a végrehajtás feleslegességéről és lehetetlenségéről.

14 Megelőzően arról volt szó, hogy visszavonul Berchtesgaden melletti villájába, és a „nagy ellenállást" onnan vezényli.

nunk, különben az a veszély fenyeget, hogy az egész nyugati front összeomlik. Szerintem itt a pillanat, hogy a Führer rádióbeszédben – elég tíz-tizenöt perc – a nemzethez fordul, méghozzá mind az országhoz, mind a fronthoz. Példaként hozom fel Churchillt az angol, Sztálint a szovjet válság idején. Ők is megtalálták a megfelelő hangot, hogy népüket újra fellelkesítsék. Így jártunk el korábban mi is, a párt harcai során. A párt sosem élt át úgy súlyos válságot, hogy a Führer ne szólt volna hozzá, hogy újra talpra állítsa. Most is ütött az óra, amikor a Führernek meg kell adnia a jelt a nép számára. Hajlandó és elszánt vagyok, hogy ebből hatalmas propagandakampányt szervezzek. A jelszót azonban a Führernek kell kiadnia. [...] A Führer lényegében egyetért javaslatommal. Az a véleménye, hogy az ország morálja önmagában nem olyan rossz; a hadsereg morálja fertőzte meg. Az ország a legkeményebb csapásokat is elviselte; abban a pillanatban azonban, amikor érintkezésbe került a hadsereggel, szellemisége megváltozott. A Führernek még mindig az a véleménye, hogy a nyugati front helyzetének kritikus alakulását felülről jövő árulás okozta. Trierben ugyanaz a hadsereg mondott csődöt, amelyik csődöt mondott már Avranches-nál is. A parancsnokokat ugyan leváltották, de a szellem a régi maradt. Másként nem lehet megmagyarázni, hogy egy olyan jól kiépített erődítményrendszert, mint a Trier körülit, harc nélkül feladták. Az erődítményrendszert ma már szinte gyerekesnek tűnő indoklással adták fel: nyílt csatatéren akartak harcolni, mert ott jobban fel lehet fejlődni, és ehhez hasonlók. Ezt az indoklást komolyan adták elő. Ma már megállapítható, mennyire helytelenek voltak az indokok. A Führer dühöng az árulás miatt. Jelen pillanatban azonban még nem tudja, hol követték el az árulást. Úgy gondolja, a nyugati front főparancsnokságán. Ismét megállapítható, hogy a Führernek ugyan igaza van, de csak ritkán vonja le a megfelelő következtetéseket. [...] Akár a morál hanyatlása, akár konkrét árulás az ok, most semmiképp sem az a feladatunk, hogy az okokat keressük, hanem hogy rögzítsük a tényeket, mert a nemzetet a legnagyobb veszedelem fenyegeti, s ennek megfelelően kell cselekednünk. A Führer nem érti, hogyan törhetett előre az ellenség Würzburgig. Most megkísérli tömegesen bevetni azokat az alakulatokat, amelyek a laktanyákban még a rendelkezésünkre állnak, s annyi légierőt, amennyi még egyáltalán van. Természetesen némi időt vesz igénybe, amíg ezek a rendszabályok elkezdik a hatásukat éreztetni. Közben szörnyű területi, s ennek megfelelő emberi, anyagi és katonai veszteségeink lesznek. Kérdés, vajon a háború hátralévő részében pótolni tudjuk-e ezeket. Az a benyomásom, hogy ezt a kérdést a Führer túlságosan könnyedén

fogja fel. Legalábbis így mutatja nekem; a lelke mélyén valószínűleg mást gondol. [...] Nagyon örülök, hogy a Führer hangsúlyozza: én voltam az egyetlen, akinek igaza volt, hogy ki kell lépni a genfi egyezményből. Mindenki ellenezte. Ők azonban megvadult polgárok, akiknek fogalmuk sincs a forradalmi hadvezetésről, ezért nem is tudják képviselni azt. Egyenesen tragikus a Führert, ezt a legnagyobb formátumú forradalmárt ilyen középszerű emberektől körülvéve látni. Olyan katonai munkatársakat választott, akik minden kritikán aluliak. Most már ő maga is öregapónak nevezi Keitelt és Jodlt, akik fáradtak és elhasználtak, s a jelenlegi vészhelyzetben képtelenek nagy formátumú javaslatokat tenni. Csak két parancsnokunk felel meg a modern népi háborúnak, Model és Schörner. Model, mint már említettem, intellektuális alkat. Schörner inkább szíve és érzelmei parancsát követi. Kétségtelenül neki voltak a legnagyobb operatív eredményei. Ezzel azonban ki is merítettük jelentős parancsnokaink sorát. Az SS-ben sem mutatkozott markáns stratéga; Himmler sem tudott ilyet találni saját emberei sorában. Rámenős fickók, de nem nagy formátumúak. Részletesen előadom a Führernek, hogy 1934-ben, amikor erre lehetőségünk volt, sajnos elmulasztottuk a Wehrmacht megreformálását. Amit Röhm akart, abban természetesen lényegében igaza volt, de az akciót egy homoszexuális anarchista a gyakorlatban nem tudta végrehajtani. Ha Röhm valóban feddhetetlen és kiemelkedő személyiség lett volna, akkor június 30-án valószínűleg több száz tábornokot, s nem több száz SA-vezetőt lőttek volna agyon. Ez az egész folyamat mélységesen tragikus, s ma érezzük a következményeit. Akkoriban forradalmasíthattuk volna a hadsereget. Az adott körülmények között a Führer nem használhatta ki az alkalmat. Az a kérdés, vajon ma még pótolhatjuk-e, amit akkor elmulasztottunk. Nagyon kétlem. Mindenesetre meg kell próbálni. Most azonban nem lehetnek hosszú távú elképzeléseink, azt kell tennünk, amit a pillanat parancsol, s ebből a szempontból szerintem a legfontosabb a Führer beszéde. A Führer először nem ért egyet, elsősorban azért, mert pillanatnyilag semmi pozitívat nem tud mondani. Oly erővel beszélem rá, hogy végül is beadja a derekát. Ezen a ponton nem engedhettem. Nemzeti kötelességem volt kikövetelni, hogy a Führer kiadja a jelszót az élethalálharcra. Hangsúlyozom, hogy tizenöt perc a rádióban minden bizonnyal elég lesz. Tudom, nagyon nehéz lesz ez a beszéd. Mégis vannak olyan pozitív tényezők, amelyeket felsorolhat, elsősorban a légi háború remélhető változását. Ebben a Führer is nagyon bízik, elsősorban új vadászgépeinkben. [...] Az új vadászgépekre vadászpilóták helyett harci repülőink kerülnek. Derekasabbak, tisztessé-

gesebbek, nem olyan elkényeztetettek. A Führer minden reményét az új sugárhajtású gépekbe helyezi. Ezek ellen az ellenség nem vethet be semmit, hiszen a sugárhajtású gépek az üzemanyag-fogyasztás miatt nem repülhetnek Angliából német terület fölé. Emiatt a Führer elszánta magát, hogy a légierőt gyökeresen újjászervezi. Teljesen egyetért reformprogramommal. Szerinte a légierő morálja még nem olyan rossz, hogy ne lehetne megjavítani. Vadászpilótáink morálja azért romlott ennyire, mert rossz gépeken kellett repülniük, az ellenség toronymagas fölényben volt. Speer is felelős azért, hogy továbbra is gyártottuk ezeket a régi, használhatatlan típusokat, amelyek műszakilag nem álltak a versenyt az ellenséggel, és semmi hasznukat nem vettük. A Führer szerint Saur erősebb egyéniség, mint Speer. Saur bírja az iramot, ha kell, erőszakkal is végrehajtja a feladatát. Bizonyos értelemben épp az ellentéte Speernek. Speer inkább művészlélek. Bár kitűnő szervező, de politikailag tapasztalatlan és iskolázatlan, ezért az ilyen kritikus időkben nem teljesen megbízható.[15] [...] Speer is azok közé tartozott, akik ellenezték a genfi egyezményből való kilépést. Igaz, Bormann is. Jelenleg Bormann sincs jó formában. Elsősorban a háború radikalizálásának tekintetében nem váltotta be a hozzá fűzött reményeimet. Mint már említettem, ezek az emberek féligmeddig polgárok. A gondolkodásuk forradalmi, a cselekedeteik nem. Most forradalmárokat kell a kormánykerékhez állítani. Ezt hangsúlyozom a Führernek is, aki azt feleli, hogy nagyon kevés a forradalmárunk. Hiszen a nyugati Gauleiterek is gyakran gyengének bizonyultak. Nagyon lesújt nyugati katonai csődünk. Az például egyenesen megalázó, hogy Köln egyetlen óra alatt kapitulált. A Führer ezért a Wehrmachtot okolja, de természetesen a politikai vezetésnek is viselnie kell a felelősség terhét. Mennyivel különb ezzel szemben Hanke Boroszlóban! A Führer a háború üdvösképének nevezi, amit meg is érdemel. A légierő hanyatlása is a polgári elemek számlájára írható. Göring is inkább polgár, mint forradalmár. [...] Nagyon jó lenne, ha a Führernek nemcsak a felismerései lennének helyesek, s nemcsak hangsúlyozná ezeket, hanem levonná belőlük a megfelelő következtetéseket is. Szerintem ebben különbözik II. Frigyestől, aki olyan könyörtelenül járt el boldogboldogtalannal szemben, hogy ezzel még saját seregét és tábornokait is magára haragította. [...] Igazán csodálatos, hogy a Führer a háborúnak ebben a döntő kérdésében újra és mindig a szerencse-

15 E megítélésben tukrozódik, hogy Speer két emlékiratot is átnyújtott Hitlernek, amelyekben a háború biztos elvesztésének okait elemezte, valamint, hogy ellenezte, sőt akadályozta a Néró-rendelet végrehajtását

csillagára hagyatkozik. Néha szinte úgy érzi az ember, hogy a fellegekben él. De hiszen mint deus ex machina, annyiszor leszállt már a fellegekből! Változatlanul meg van győződve, hogy az ellenséges tábor politikai válsága a legjobb reményeket ébresztheti, bár ebből pillanatnyilag csak keveset tapasztalunk. Nagyon fáj, hogy jelenleg nem hajlandó semmit sem tenni, ami tovább érlelné az ellenség politikai válságát. Nem hajt végre személycseréket sem a birodalmi kormányban, sem a diplomáciai testületben. Göring marad, Ribbentrop marad. Mindenki marad, aki csődöt mondott – eltekintve a másodvonaltól –, holott szerintem a nép morálja szempontjából most döntőek lennének a személyi változtatások. [...] Odahaza rengeteg munka vár. És ma minden munka újabb gondokat jelent. Kellemes hír szinte sosem érkezik már. Kint az utcán pedig penetránsan tombol a tavasz. Az ablakom alatt egy éneklő Volkssturm zászlóalj vonul el. Legalább Berlinben folytatjuk a védelem megszervezését, s el vagyok szánva, ha üt az óra, olyan csatát vívunk az ellenséggel, amilyen még nem volt a világtörténelemben. [...]

1945. március 30.

Tegnap: [...] Nyugaton a hadi helyzetet elsősorban a civil lakosság és a hadsereg moráljának romlása határozza meg. Ez nagyon nagy veszély, mert egy harcolni már nem hajlandó népet és hadsereget bármennyi új fegyverrel és katonával sem lehet megmenteni. [...] Anfusót, az eddigi berlini olasz nagykövetet külügyminisztériumi államtitkárrá nevezték ki. Anfuso kétszínű ember. Az igazi fasiszták szerint Badoglio másodvonalához tartozik. Nem kell miatta gondot csinálnunk magunknak. A fasizmus és a szociálfasiszta köztársaság[16] ájult állapotban van, mindegy, ki a miniszter Mussolini kormányában. [...] Részletes anyagot kapok egy asztrológiai vagy spiritiszta propaganda indításához, többek között a német köztársaság 1918. november 9-i úgynevezett horoszkópját s a Führer horoszkópját is. Mindkettő meghökkentően egyezik. Érthető a Führer tilalma, hogy ilyen ellenőrizhetetlen dolgokkal foglalkozzanak. Azért érdekes, hogy mind a köztársasági horoszkóp, mind a Führer horoszkópja április második felére jósolja a hadi helyzet javulását, ami aztán májusban és júniusban ismét romlani fog, s augusztusban állítólag véget ér a háború. Adná isten, hogy így legyen. Akkor még előttünk lenne néhány nehéz hónap, de ha bizonyosak lehetnénk, hogy a háború szörnyűségei még ebben az évben véget érnek, sokkal könnyebben viselnénk el ezeket a hóna-

16 A Salò-kozponttal működő bábállam hivatalos neve Republica Sociale volt

pokat. Számomra ezek az asztrológiai jövendölések érdektelenek, de név nélküli, rejtett propagandaként mégis fel akarom használni a nyilvánosság számára, mert az ilyen kritikus helyzetben a legtöbb ember még a legvacakabb mentőövbe is belekapaszkodik. [...]

1945. március 31.

Tegnap: [...] A Führer délben hívat, hogy még egyszer megbeszélje a német néphez intézett beszédét. Úgy érzem, pillanatnyilag nem sok kedve van hozzá. Közli, hogy nyugaton igen nagyvonalú katonai intézkedéseket foganatosított. Ezeknek azonban némi eredményt kell hozniuk, mielőtt közölhetnénk a néppel. Erről egyelőre még nem lehet beszélni. A csapatok harci szellemét sem lehet javítani, amíg új egységek és új fegyverek révén nem kapnak erősítést. Összesen 160 kiválóan felfegyverzett zászlóaljat vetett be nyugaton. Ezek már úton vannak, de eltart néhány napig, amíg beavatkozhatnak a harcokba. A térképen látható, hogy egész sor mélyen bevágott rés tátong a fronton, amit csak üggyel-bajjal tömtünk be. A Führer valóban titáni erővel dolgozik, de katonai munkatársaitól sajnos csak nagyon korlátozott támogatást kap. Úgy érzem, az elmúlt napokban agyondolgozta magát. Az utolsó 24 órában például csak két órát aludt. Ennek az az oka, hogy nincsenek olyan munkatársai, akik az aprómunka terhétől megszabadítanák. Most például újra szabadságra kellett küldenie Guderiant, aki teljesen hisztérikus és bizonytalan, így több bajt okoz, mint amennyi hasznot hajt. Guderian helyébe Krebs tábornok lépett, aki sokáig Model vezérkari főnöke volt. Krebs kiváló ember. Egy ideig katonai attasé volt Moszkvában, de a diplomáciai szolgálat nem rontotta el. Guderian egyik nagyon tehetséges munkatársa Wenck tábornok, aki nálam is többször volt már jelentéstételre. Sajnos nemrégiben, amikor a Visztula hadseregcsoporthoz utazott, hogy végrehajtsa a pomerániai hadműveletet, autóbalesetet szenvedett, súlyosan megsérült, s még most is kórházban fekszik. Természetesen Model is olyan személyiség, akire számítani lehet, de jelenleg szinte megoldhatatlan feladatai vannak, mivel nem rendelkezik elegendő erővel, hogy nyugaton úrrá lehessen a helyzeten. Sokáig nem tarthatja magát, ha nem kap erősítést. Kesselring – a Führer újra hangsúlyozza ezt – túl későn érkezett nyugatra, ezért nem tudott ott olyan szilárd frontvonalat kiépíteni, mint Olaszországban. [...] Részletes jelentést teszek a Führernek a nyugati helyzettel kapcsolatos propagandaintézkedéseimről. Nagyon meg van elégedve az angol–amerikaiak zsarnoki uralmáról közzétett hírekkel. Ugyanígy fogadja jelentésemet a Werwolf-szer-

vezetről és a propagandáról. Szükségesnek tartja, hogy az angolokkal és az ameriakaiakkal szemben keményebb hangot használjunk, mint eddig. Ezen a téren igen visszafogottak voltunk, ezért a német nép humánusabbnak képzeli el az angolszászokat, mint a szovjeteket. Nem hallgathatom el, hogy ezt a propagandát dr. Dietrich ugyanúgy nehezíti, mint annak idején a bolsevikok rémtettei ellen irányuló propagandát. Néhány példát mondok el, ami nagyon feldühíti a Führert. Azon nyomban elhatározza, hogy dr. Dietrichet azonnal szabadságolja, s Lorenzet bízza meg a helyettesítéssel. Lorenz ne legyen birodalmi sajtófőnök, csak a Führer személyes sajtófőnöke. Ez nagy könnyebbség lenne számomra. Dr. Dietrich kifejezetten gyenge ember, aki ebben a válságban nem állja meg a helyét. Most csak erős embereket használhatunk, elsősorban olyanokat, akik vakon végrehajtják, amivel megbízzák őket. Dr. Dietrich nem ez a fajta. Én éppen úgy felőrlődöm miatta a munkában, ahogy a Führer a tábornokai miatt. Hogy vergődhetnék zöldágra olyan emberekkel, mint dr. Dietrich, amikor a propagandamunkát – mint pl. most a Werwolf-akció esetében – jelentősen radikalizálni kell. A Führer levelet kapott Streichertől; azt írja, hogy most, amikor a haza ilyen súlyos helyzetben van, valami munkát kér, nem bírja ki a birtokán. A Führer megkérdez, milyen munkát adhatnánk esetleg neki. Talán használhatnám a Werwolf-akcióban; Streicher mégiscsak sok energiával rendelkező ember. Mondhatna ennek keretében ötperces beszédeket; ezeket előzőleg természetesen alaposan át kellene dolgoznom. Majd összeköttetésbe lépek vele. A Führer mindenesetre örülne, ha találnánk Streicher számára valami elfoglaltságot. Bizonyos értelemben furdalja miatta a lelkiismeret, hiszen Streicher nagy formátumú ember, aki csak egyszer botlott meg. A Führer hangsúlyozza, hogy Streicher bizonyára jobb cikkeket írna, mint dr. Ley. [...] Ami a morált illeti, meg vagyok győződve, hogy ha a Führer megszabadít a birodalmi sajtófőnöktől, akkor ismét meglódul a munka. A legsürgősebben megtisztítom a sajtóosztályt az engedetlen és defetista elemektől, s olyan propagandamunkát végezhetek a nyugattal szemben is, hogy az nem marad el a keleten végrehajtottól. Jelenleg az antiangolszász propaganda a döntő. Csak ha megértetjük a néppel, hogy az angolok és az amerikaiak ugyanúgy bánnak vele, mint a bolsevisták, akkor változik meg a magatartásuk nyugaton is. Ha a bolsevikokkal szemben meg tudtuk keményíteni a német népet és gyűlöletet tudtunk plántálni belé, miért ne sikerülne ez az angolszászokkal szemben is! Sajnos, tanácsom ellenére elkövettük a hibát, hogy nem léptünk ki a genfi egyezményből. Ha ezt megtettük volna, bizonyára nem adná meg magát

annyi német katona a nyugati fronton, amennyien sajnos most megteszik. A Führer teljesen igazat ad nekem. Hagyta, hogy Keitel, Bormann és Himmler rábeszéljék, és nem tette meg, nem rendelte el, ami szükséges és célszerű lett volna. Egyedül nekem volt igazam ebben a kérdésben, amit a Führer szakadatlanul hangoztat is. Egyébként a Führer meg van győződve, hogy nyolc-tíz napon belül nagyjából betömhetjük a lyukakat a nyugati fronton. Akkor lassanként működésbe léphet az „Adolf Hitler szabadcsapat". Megígérem, hogy nyugaton a legrövidebb időn belül fellendítem a partizántevékenységet. Az aacheni polgármestert már elintéztük, most a kölni zsidó rendőrfőnökre és a rheydti polgármesterre kerül sor. Meggyőződésem, hogy a nyugati frontvonal mentén rövidesen végzünk minden árulóval. [...] A Führer megígéri, hogy nemsokára elmondja a beszédet a német néphez. Előbb azonban, mint már említette, megvárja a nyugati fronttal kapcsolatos intézkedéseinek az eredményét. Kissé szkeptikus vagyok, vajon valóban beszél-e belátható időn belül. Számomra érthetetlen módon viszolyog a mikrofontól. Pedig tudja: nem helyes, hogy nem szól a néphez, de sajnos a biztonsági szolgálat utolsó beszéde után jelentette, hogy a nép azzal bírálta; nem mond semmi igazán újat. S újat valóban nem tud már mondani a népnek. Van benne igazság, amikor arra hivatkozik, hogy valamit csak kell mondania, de jelenleg nem tud semmit. Mindenesetre azt felelem, hogy a nép legalább egy jelszóra vár. Egy jelszót még ebben a vészhelyzetben is ki lehet adni. Végül is nem sikerül rávennem a Führert, hogy azonnal kezdjen hozzá beszéde megírásához. Megígéri, hogy néhány napon belül nekilát. Megbeszélésünknek legalább annyi eredménye volt, hogy megszabadultam dr. Dietrichtől, ami nagyon megkönnyíti a munkámat. A Führer elsősorban azon háborodott fel, hogy dr. Dietrich kijavította az aacheni polgármester kivégzéséről általam fogalmazott hírt. Én azt írtam, hogy nemzeti bíróság ítélte halálra az aacheni polgármestert; dr. Dietrich ezt önhatalmúan kihúzta, mondván, hogy ilyen bíróság nem létezik. O sancta simplicitas! – [...] Természetesen a keleti helyzet is nagyon nyugtalanítja a Führert. Szerinte nagyrészt Guderian a felelős. Guderian nem kiegyensúlyozott ember, elveszti uralmát az idegei felett. Ez bebizonyosodott nyugati és keleti parancsnoksága idején. Keleten a kritikus, 1941–1942-es télen egyszerűen saját szakállára kiadta a visszavonulási parancsot, s ettől megingott az egész front. Csak miután Guderian visszavonult, követte őt Küchler és Hoepner. Ezért az 1941–1942-es téli keleti válságot Guderian számlájára kell írni. A szárazföldi vezérlő tábornokok idegei teljesen felmondták a szolgálatot. Először találták szembe magukat

háborús válsággal, addig mindig csak győzelmet arattak, s ekkor azonnal a birodalom határáig akartak visszavonulni. A Führer újra elmeséli drámai beszélgetését Küchlerrel. Küchler azt javasolta, hogy a csapatokat vonják vissza egész a birodalom határáig, ha kell, a nehézfegyverzet hátrahagyásával. Ha ezt megtesszük, a háború valószínűleg már 1941–1942 telén véget ér. Magyarországon valóban tragikus a helyzet. Sepp Dietrich csapatainak csak egy részét vetette be Magyarországon, s hazudott a Führernek a létszámot illetően. Tartalékokat akart hagyni a birodalomban a következő bevetéséhez, az Odera-fronton. Ennek következtében Magyarországon nem volt elegendő ereje. A Führer mélységesen elítéli Sepp Dietrich eljárását. Himmlernek is súlyos szemrehányásokat tett emiatt. Ennek az lett a következménye, hogy Himmler megfosztotta a magyarországi SS-alakulatokat kitüntető jelzésüktől.[17] Ez azonban nem sokat ér. Ezzel nem lehet jóvátenni, ami történt. Most már a Führernek is az a véleménye, hogy Himmler nem ért az operatív vezetéshez. Kicsinyes ember, nem parancsnok. Hiányzik belőle a nagyvonalúság. Ezt bizonyítja a pomerániai hadművelet, melyet Himmler szinte gyerekes gondolkodása teljesen elrontott. A Führer szerint az SS egyetlen nagy formátumú parancsnokot sem tudott nevelni. Sem Sepp Dietrich, sem Hausser nem dicsekedhet jelentős operatív képességekkel. Igazán jó tábornok csak Hube és Dietl volt, akiket azonban a Führer egy repülőgép-szerencsétlenség következtében elvesztett. Ki maradt? Schörner, aki nagyon tehetséges és kiválóan dolgozik. Gondosan készíti elő akcióit, s csekély erővel is képes visszaverni az ellenséget. Fenegyerek, akiben vakon bízni lehet. S ami a legfontosabb: mindig megmondja a Führernek az igazságot. [...] Késő éjszakáig dolgozom, hogy előkészítsem a sajtóosztály reformját. Hírt kapok Bormann birodalmi vezetőtől, hogy a Führer három percig beszélt dr. Dietrichhel, s rövid időre szabadságolta őt és Sündermannt. Végre szabad kezem van. Kihasználom ezt a lehetőséget, s olyan kész helyzetet teremtek a sajtóban, amit már soha nem lehet majd visszacsinálni.

1945. április 8.

Tegnap: [...] Az esti jelentés nem valami szívderítő. Nyugaton az ellenség folytatja előrenyomulását. Már 15 kilométerre vannak Hildesheimtől, s egyenesen Hannover irányába tartanak. Bückeburg térségéből előrenyomultak Minden térségébe. Lassanként

17 A kudarcot vallott és váll-lapjuktól szégyenteljesen megfosztott SS-tisztek és katonák közül többen öngyilkosok lettek.

már nyugatról is fenyegetik Berlint. Verdentől délre Bréma felé vették az irányt. Minden körülmények között el akarnak foglalni egy nagyobb kikötőt. A Harz-hegységtől délre a helyzet lényegében változatlan. Ezzel szemben Thüringiában az ellenség elérte Erfurtot, s elfoglalta Stuhlt és Zella-Mehlist, ami igen aggasztó hadiiparunk szempontjából. Csapataik Kitzingentől nyugatra vannak, s Uffenheimig, majdnem Dinkelsbühlig nyomultak előre. Ebben a térségben ejtőernyősöket vetettek be, de remélhető, hogy ezekkel elbánunk. Heilbronn környékén valamivel jobb a helyzet, ugyanígy a Ruhr-vidéken, ahol Model csapatai kiválóan harcolnak. A hollandiai helyzet kissé megszilárdult. Keleten Bécs térsége a kritikus pont. Az ellenség délnyugat felől elérte a várost, s St. Pölten előtt áll. Bécs délkeleti részének nagy részét már elfoglalták. Ennél is rosszabb a politikai helyzet, ami az események következtében Bécsben kialakult. Az egykori vörös elővárosokban zendülések törtek ki, méghozzá olyan mértékben, hogy Schirach tehetetlenségében a hadsereg védelme alá helyezte magát. Ez jellemző rá. Hagyja, hogy a dolgok alakuljanak, ahogy alakulnak, aztán a katonákhoz menekül. Sosem vártam tőle mást. Itt is megmutatkozik annak a rossz hatása, hogy a Führer személyi kérdésekben nem képes dönteni. Schirachtól már évekkel ezelőtt meg kellett volna szabadulni, de a Führer nem tudta rászánni magát, hogy félreállítsa. Most a legszigorúbb rendszabályokra van szükség, hogy Bécsben rendbe hozzuk a helyzetet. A Führer változatlanul követeli, hogy a várost minden körülmények között tartani kell. Természetesen nem szabad túlságosan dramatizálni a bécsi eseményeket. Csak a csőcselék lázong, s ezt a csürhét halomra kell lőni. De nem kellett volna idáig jutni. Újabb bizonyíték erre Berlinben a rahnsdorfi eset. A főkolomposokat a népbíróság már délután elítéli. Hármat halálra, egy férfit és két nőt. Az egyik nő esetében sok az enyhítő körülmény, úgyhogy elhatároztam, hogy megkegyelmezek neki. A másik két halálraítéltet még az éjjel lefejeztetem. Az ítéletről és a két főkolompos kivégzéséről plakátok útján értesítem a rahnsdorfi lakosságot, s megfelelő kommentárral az egész ügyről tájékoztatást adok a rádióban Berlin lakosságának. Úgy gondolom, ennek kijózanító hatása lesz. Mindenesetre meg vagyok győződve, hogy a közeljövőben nem fosztanak ki pékséget Berlinben. Így kell eljárni, ha rendet akarunk tartani egy milliós városban. A rend pedig feltétele az ellenállásnak. – A keleti fronton ezenkívül csak a königsbergi térségből érkeznek kellemetlen hírek: az ellenség mélyen betört állásainkba. [...] Magda Schwanenwerderből látogatóba érkezett Berlinbe. Szomorkás este; egyik rossz hír a másik után érkezik. Lassan már valóban fel kell tenni az elkeserítő

kérdést, hová vezet ez az egész A Fuhrernek emberfeletti erővel kell megőrizni uralmát az idegei felett, hogy ebben a tobb mint válságos helyzetben megőrizze a tartását Én még mindig reménykedem, hogy valahogy megoldja a helyzetet Mindig értett hozzá, hogy szuverén nyugalommal kivárja a megfelelo pillanatot És ha elérkezett a pillanat, akkor két marokkal ragadja meg a lehetoséget [ ]

1945. április 9.

Tegnap [ ] Londonban nemi hangulatváltozás tapasztalható abból a szempontból, hogy már nem beszélnek a kuszobon alló győzelemről, hanem számolnak a hadműveletek elhúzódásával [ ] A United Press szomorú hírt kozol Thuringiából, Muhlhausenbol Az ottani sóbányában az amerikaiak kezébe kerult teljes aranytartalékunk száz tonna –, s mérhetetlen értékú mukincs, tobbek kozott a Nofrétete [ ] Az ellenséges koalícióban tovább no az egymás iránti bizalmatlanság [ ] Ismét gondokkal teli este, néhány napos szunet után újabb ellenséges Mosquito-támadás a birodalmi fováros ellen Már úgy hozzászoktunk ezekhez a támadásokhoz, hogy úgyszólván hozzátartoznak a napi programhoz Ha az angolok egy este nem jelennek meg a birodalmi fováros légterében, a berlinieknek már némi hiányérzetuk van [18]

18 A tovabbi napokrol mar csak toreekes feljegyzesek maradtak fenn Az utolso majus 1-jerol, kozvetlenul azelott, hogy a Goebbels hazaspar hat gyermeket megmergeztette, majd ongyilkossagot kovetett el

MEGJELENT

Ormos Mária
Hitler

Elszenesedett csontjai valahol az egykori Szovjetunióban vannak; nem tudni hol. 1945. április 30-én délután félnégy körül öngyilkosságot követett el; nem tudni, miként. Csaknem porig égette Európát; nincs ésszerű magyarázat arra, miért. Öt magyarországnyi embertömeg pusztult el miatta, és ennél még többen lelkesedtek érte

Ez a könyv e rejtélyt boncolja. Megismerni belőle egy társadalmilag gyökértelen, hazátlan, társtalan, amorális személyiséget, aki azonban zseniális manipulátor, szónok és taktikus. Kirajzolódik benne egy ritka emberi személyiség képe: a cinikus fanatikusé.

Megismerni belőle a válságból válságba tántorgó német társadalmat, amely a nemzeti szégyen, a békeszerződés kötöttségei és igazságtalanságai, és még inkább a gazdasági depresszió – munkanélküliség, csőd, fizetésképtelenség – orvosszerére vár. Látni a zseniális manipulátort és demagógot, aki e kereső embertömeg csaknem minden rétegét meg tudja szólítani: a kisembert – legyen az paraszt, kisiparos vagy kiskereskedő –, a birtokost, a bankárt, a vállalkozót, a katonát. És látni azt a Hitlert, aki megveti a „proletárt", lenézi a tömeget, amely követi, utálattal fordul el a konzervatív értékektől, dühöng a nagytőke „egoizmusa" láttán, készül az egyházak „megrendszabályozására", és ha mód lenne rá, a zsidókkal, cigányokkal, lengyelekkel, ukránokkal, oroszokkal stb. együtt – kiirtaná az egész értelmiséget.

Ez a könyv Adolf Hitlerről, és egyúttal arról szól, hogy a válságmegoldás erőszakos, diktatórikus, terrorisztikus, hódításra alapozott megoldási kísérlete, mely milliókat ítél halálra, maga is halálra van ítélve.

T-Twins Kiadó

MEGJELENT

Peter Z. Malkin & Harry Stein

EICHMANN A MARKOMBAN

Peter Z. Malkin, izraeli titkosszolgálati ügynök – egy több hónapos, nagyszabású, titkos akció betetőzéseként – egy sötét Buenos Aires-i külvárosi mellékutcán 1961. május 11-én este megszólította, majd leteperte és megbilincselte a másfél évtizede álnéven bujkáló náci tömeggyilkost, Adolf Eichmannt, akit így aztán végre bíróság elé lehetett állítani.

A könyv, amely erről az akcióról és előzményeiről, majd a jeruzsálemi Eichmann-perről szól, nagy siker volt Izraelben és Amerikában is.

A történet párhuzamosan két szálon halad: bemutatja Malkin és családja életét, illetve Eichmann karrierjének történetét, míg végül 1961-ben össze nem találkozik a kettő.

DUNAKÖNYV

MEGJELENT

André Schwarz-Bart

IGAZAK IVADÉKA

„A sok szálból szőtt regény lebilincselően leplezi le korunk egyik legátkosabb eszmei és politikai eltévelyedését, az ártatlan milliók lemészárlásához vezető antiszemitizmust. Hiába ragyogja be a megható történetet bizonyos misztikus naivság, hiába van Ernie-ben már-már mazochista önkínzás, béketűrés, beletörődés és halálraszántság, hiába tünteti fel az író az évezredes vértanúsorsot némiképp isteni „kitüntetésnek", az olvasóból önkéntelenül is feltör a lázadó és vádló kérdés: hogyan lehetséges, hogy „Ábrahám Istene" ilyen rettentő sorssal, „tünteti ki" népét? Mi értelme van az „igazak" szenvedésének, ha áldozatuk hiábavaló, ha nem kerülhetik el végzetüket?

A regény magas művészi színvonalon leplezi le a fajüldözést és holocaustos következményeit. Nemcsak szép és megrázó olvasmány, hanem drámai erejű tanúságtétel is..."

Bajomi Lázár Endre

DUNAKÖNYV

Goebbels

Joseph Goebbels a német nácipárt egyik vezetője, a hitleri Németország propagandaügyi minisztere volt, aki 1945. május 1-én megmérgeztette öt gyermekét, majd hogy elkerülje a háborús bűnösökre váró felelősségrevonást, feleségével együtt öngyilkosságot követett el. Több mint húsz évig írt naplót, amiben – a személyes élményeken és tapasztalatokon túlmenően – a két világháború közötti Németország, illetve a háborúba sodort Európa sajátos szemléletet tükröző történelmét is felvázolta. Naplója elsőrendű forrásnak tekinthető a nácizmusra nézve; kendőzetlenül feltárja a hitleristák terveit, propagandájuk módszereit, s helyenként kulisszatitkokat is kibeszélve, a beavatottak tájékozottságával követi nyomon azokat a folyamatokat, amelyek a második világháborúba torkollva vérbeborították a világot.

Napló

790 Ft